Міністерство освіти і науки України
Вінницький національний технічний університет

Матеріали XLVIII науково-технічної конференції підрозділів Вінницького національного технічного університету (НТКП ВНТУ–2019)

13-15 березня 2019 року

Збірник доповідей

Електронне мережне наукове видання

Вінниця
ВНТУ
2019

УДК 001
М34

Видається за рішенням Вченої ради Вінницького національного технічного університету Міністерства освіти і науки України

Головний редактор: В. В. Грабко
Відповідальний за випуск: С. В. Павлов

Робоча група з підготовки конференції:
Голова робочої групи: проректор з наукової роботи ВНТУ Павлов С. В.;
Заступник голови робочої групи: начальник НДЧ ВНТУ Богачук В. В.;
Члени робочої групи:
заступники деканів факультетів з наукової роботи;
заступник директора ІнЕБМД з наукової роботи;
директор ІРВЦ Власюк А. І.;
начальник відділу з питань інтелектуальної власності Кондратьєва Л. М.;
провідний інженер відділу з питань інтелектуальної власності Петросюк Т. А.

М34 Матеріали XLVIII науково-технічної конференції підрозділів Вінницького національного технічного університету (НТКП ВНТУ–2019) : збірник доповідей. – Вінниця : ВНТУ, 2019.
ISBN 987-966-641-766-7

Збірник містить тексти доповідей XLVIII регіональної науково-технічної конференції професорсько-викладацького складу, науковців, аспірантів та студентів Вінницького національного технічного університету з участю працівників підприємств м. Вінниці та Вінницької області з загально-інженерних, технічних, гуманітарних та фундаментальних наук.

НТКП ВНТУ проводиться у вигляді конференцій навчальних інститутів, факультетів, конференції Головного центру виховної роботи та конференції гуманітарних підрозділів. Кожна конференція має власну тематику, оргкомітет, строки проведення пленарних та секційних засідань, та складається з однієї або кількох секцій.

УДК 001

ISBN 978-966-641-766-7

© Вінницький національний технічний університет, укладання, оформлення, 2019

Зміст

НТК ВНТУ. Інститут соціально-гуманітарних наук 1
Пленарне засідання
Ірина Олегівна Головашенко ФІЛОСОФІЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЛЮДИНИ:PRO ET CONTRA 2
Світлана Георгіївна Денисюк ЗВІТ ПРО НАУКОВУ, МЕТОДИЧНУ ТА ПРОСВІТНИЦЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ ІНСТИТУТУ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ НАУК (ІНСГН) ВНТУ ЗА 2018 РІК 6
Сергій Олександрович Кот DEALING WITH MOTIVATION AND DEMOTIVATION IN THE FOREIGN LANGUAGE LEARNING PROCESS 9
Секція філософії
Денис Вікторович Сушко, Тимофій Юрійович Герасимов ІГРОВА ІНДУСТРІЯ ЯК СПОСІБ МАНІПУЛЮВАННЯ ЛЮДЬМИ 11
Євген Миколайович Скопов ІДЕЯ ЛЮБОВІ ЯК ЕЛЕМЕНТ ІНТЕГРАЛЬНОЇ ЄДНОСТІ ПОЛІТИЧНИХ СПІЛЬНОТ 13
Ірина Олегівна Головашенко, Юлія Павлівна Носковенко ПРОБЛЕМА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СУЧАСНІЙ ФІЛОСОФІЇ 15
Ельвіра Іванівна Чухрай КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЛАКУНИ В «МОРАЛІ БЕЗ РЕЛІГІЇ» ФРАНСА ДЕ ВААЛЯ 18
Анатолій Іванович Теклюк ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ІГОР У ВИВЧЕННІ КУРСУ «ФІЛОСОФІЇ» СТУДЕНТАМИ ТЕХНІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ 21
Секція культурології
Тетяна Іванівна Сідлецька, Юлія Вікторівна Мельничук ПРОБЛЕМА ЕМАНСИПАЦІЇ ЖІНКИ В ПОВІСТІ ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ «ЛЮДИНА» 24
Олена Василівна Зінько КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ПОЛІТИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ: СИМВОЛІЗМ ТА МІФОТВОРЧІСТЬ У ДОСЛІДЖЕННЯХ ДЕНИСЮК С. Г. 26
Ірина Олексіївна Бондаренко, Олена Василівна Зінько ІСТОРІЯ ІРЛАНДСЬКОГО МЕРЕЖИВА 28
Тетяна Іванівна Сідлецька МОНОГРАФІЯ ТЕТЯНИ КАРОЄВОЇ «ІСТОРІЯ МАЄ ПРАВО СПОДІВАТИСЯ ВІД МІСТА ВІННИЦІ БЛИСКУЧОГО МАЙБУТТЯ…» ВАЖЛИВЕ ДЖЕРЕЛО ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ ВІННИЦІ 30
Юліанна Ігорівна Дищук, Олена Василівна Зінько ІСТОРІЯ НАСТІЛЬНОГО ТЕНІСУ 33
Тимофій Юрійович Герасимов ВПЛИВ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ НА СТАНОВИЩЕ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ В МІСТАХ ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ (1914–1917 РР.) 35
Аліна Віталіївна Бондарчук, Олена Василівна Зінько МИСТЕЦТВО ФОТОГРАФІЇ ТА ГІПЕРРЕАЛІЗМ 28
Евеліна Олександрівна Горбачова КЕРАМІКА ТРИПІЛЬСЬКОЇ КУЛЬТУРИ 40
Віталій Сергійович Кермаш, Людмила Олександрівна Біла, Іван Валерійович Коптєв «ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОГО БАРОКО У ДЕРВ'ЯНО-ХРАМОВІЙ ЗАБУДОВІ СХІДНОГО ПОДІЛЛЯ» 43
Валерій Юрійович Старжинський, Тетяна Іванівна Сідлецька МИКОЛА ОВОДОВ – МІСЬКИЙ ГОЛОВА ВІННИЦІ 45
Маріна Олександрівна Писаренко, Поліна Поліщук СФЕРИ ПРОНИКНЕННЯ АНГЛІЦИЗМІВ В УКРАЇНСЬКУ МОВУ 48
Юлія Олександрівна Скорбач, Тетяна Вікторівна Гедзюк УВІКОВІЧЕННЯ ІСТОРИЧНИХ ПОСТАТЕЙ ТА ПОДІЙ ДОБИ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ 1917-1921 РР. В ПАМ'ЯТКАХ КУЛЬТУРИ НА ТЕРНАХ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ. 51
Секція психологічних та педагогічних проблем
Олена Василівна Зінько ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА НА ПОДІЛЛІ (КІНЕЦЬ XVIII – ПОЧАТОК XX СТОЛІТТЯ) У ДОСЛІДЖЕННЯХ ЗУЗЯК Т. П. 54
Руслана Анатоліївна Маківчук ВИКОРИСТАННЯ РУХІВ ТА МУЗИКИ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ 56
Микола Дем`янович Прищак РОЗВИТОК ОСОБИСТІСНИХ УСТАНОВОК СТУДЕНТА ЯК КЛЮЧОВИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ЙОГО СУБ'ЄКТНОСТІ 58
Жанна Вячеславівна Сидоренко, Вікторія Андріївна Щебланова ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ КРЕАТИВНОСТІ В СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ 62
Оксана Броніславівна Залюбівська НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНА РОЗРОБКА КЛЮЧОВИХ ОЗНАК РИТОРИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЯК КОМПОНЕНТУ РИТОРИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ 64
Артур Олегович Бричанський ПРИЧИНИ НЕУСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ В ТЕХНІЧНИХ ЗВО 68
Олена Володимирівна Гречановська РОЗДУМИ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН В ТЕХНІЧНИХ ЗВО 71
Денис Станіславович Коваль ПРОГУЛЯНКА ПО «ЗАКУТКАХ» МОЗКУ 75
Катерина Вікторівна Бойко САМОРОЗВИТОК ЯК ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ З ВИЩОЮ ОСВІТОЮ 77
Олена Дмитрівна Ліщун СОЦІАЛІЗАЦІЯ УЧНІВ ПРОФЕСІЙНИХ (ПРОФЕІЙНО-ТЕХНІЧНИХ)ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ СПІВПРАЦІ З ГРОМАДСЬКИМИ ТА ДЕРЖАВНИМИ УСТАНОВАМИ 80
Анатолій Миколайович Килівник ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ У СТРЕСОГЕННИХ СИТУАЦІЯХ 83
Світлана Валентинівна Рикова ВПЛИВ ЕКСПОЗИЦІЙНОЇ РОБОТИ НА ЗАСВОЄННЯ ГУМАНІТАРНО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ В ТЕХНІЧНИХ ЗВО 86
Аліна Володимирівна Коваленко, Микола Дем'янович Прищак ІНТРОВЕРСІЯ ЯК ВЛАСТИВІСТЬ ОСОБИСТОСТІ 89
Олена Михайлівна Слободянюк РОЗВИТОК ЛІДЕРСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ УНІВЕРСИТЕТУ В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНІХ ГРАНТОВИХ ПРОЕКТІВ 92

Ілля Леонідович Бігдай, Марія Ігорівна Каращенко, Олена Олександрівна Плешко, Оксана Броніславівна Залюбівська SWOT-АНАЛІЗ ВНТУ 97
Юлія Павлівна Носковенко, Денис Анатолійович Ткачик, Ярослав Віталійович Опольський, Оксана Броніславівна Залюбівська ШЛЯХИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЛЕКЦІЙНОГО ВИКЛАДАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ ХХІ СТ. 101
Діана Олегівна Поліщук, Микола Дем'янович Прищак ЗАСТОСУВАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ 107
Євген Геннадійович Крекотень, Олена Володимирівна Гречановська, Анатолій Іванович Теклюк ПРОБЛЕМА МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН У ТЕХНІЧНОМУ ЗВО 111
Дмитро Володимирович Черепаха, Анастасія Анатоліївна Черепаха, Олена Володимирівна Гречановська ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТ-КАРТ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ТЕХНІЧНИХ ЗВО 115
Марина Сергіївна Гончарук, Олена Володимирівна Гречановська ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ГОТОВНОСТІ МОЛОДІ ДО ПОДРУЖНІХ СТОСУНКІВ 118
Секція етичних і психологічних проблем ділових відносин та менеджменту
Микола Дем`янович Прищак, Олександр Йосипович Лесько ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ МЕНЕДЖМЕНТУ НОВОВВЕДЕНЬ В ОРГАНІЗАЦІЇ 121
Ольга Володимирівна Поляруш, Микола Дем'янович Прищак ПРОБЛЕМА СТРЕСУ У ДІЯЛЬНОСТІ МЕНЕДЖЕРА 124
Вячеслав Валерійович Кавецький КОМПЕТЕНЦІЇ МЕНЕДЖЕРІВ ЯК ЕЛЕМЕНТ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ 128
Лілія Володимирівна Сікорська, Олександр Йосипович Лесько ФОРМУВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ПІДПРИЄМСТВА 131
Ганна Олегівна Гура, Олена Вікторівна Столяренко ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО МЕНЕДЖЕРА В РУСЛІ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕНДЕНЦІЙ І ЗМІН 134
Вікторія Камінська, Ігор Лобок, Олена Вікторівна Столяренко МОДЕРНІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ 136
Наталя Владиславівна Макеєва, Яна Артурівна Сполуденна, Олена Вікторівна Столяренко ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ: УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ 138
Олена Андріївна Свентух, Микола Дем'янович Прищак САМОМЕНДЖМЕНТ КЕРІВНИКА 141
Оксана Олегівна Шестопалько, Микола Дем'янович Прищак САМООЦІНКА МЕНЕДЖЕРА 144
Секція мовознавства
Лариса Євстахіївна Азарова МОВА ЯК ГОЛОВНА ОЗНАКА ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ 148
Тетяна Миколаївна Пустовіт МОВНІ ЗАСОБИ МОДЕЛЮВАННЯ КОНЦЕПТУ «ПАСІОНАРНІСТЬ» У РОМАНАХ Д.БАЛАШОВА 151
Ірина Євгеніївна Зозуля, Ян Ке БАГАТСТВО КИТАЙСЬКОЇ МОВИ 154
Юлія В'ячеславівна Поздрань КОДИФІКАЦІЯ МОВНОЇ НОРМИ 156
Ірина Євгеніївна Зозуля ВИВЧЕННЯ ЛЕКСИКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ 158
Людмила Володимирівна Горчинська ГРАМАТИЧНА КОМПЕТЕНЦІЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ВНЗ 160
Євген Сергійович Воронін, Єлизавета Костянтинівна Поперечна, Юлія В'ячеславівна Поздрань ВИДОЗМІНА УКРАЇНСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У ПРОЦЕСІ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ 162
Діана Сергіївна Лаба, Анна Василівна Маланчук, Юлія В'ячеславівна Поздрань СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ІЗ КОМПОНЕНТОМ-ЗООНІМОМ 165
Олександра Олександрівна Мусійчук, Юлія В'ячеславівна Поздрань СУРЖИК ТА СУРЖИКІЗМИ В ТЕКСТАХ ПІСЕНЬ РОК-ГУРТУ «СКРЯБІН» 168
Алла Сергіївна Стадній ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ МОВИ 171
Тетяна Миколаївна Пустовіт, Маріна Сергіївна Крещенко МОВНІ ЗАСОБИ ПРИХОВАНОГО ВПЛИВУ У ПОЛІТИЧНІЙ РЕКЛАМІ 173
Тетяна Миколаївна Пустовіт, Олександр Сергійович Вітюк ВІКІПЕДІЯ ЧК ЧИННИК РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ 176
Людмила Володимирівна Горчинська, Оскар Маігуа СЛЕНГОВА ЛЕКСИКА В ІНТЕРНЕТ- МЕРЕЖІ 179
Лариса Євстахіївна Азарова, Віталій Вікторович Бажан РОЛЬ ШЕВЧЕНКА В РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ 181
Лариса Євстахіївна Азарова, Антон Володимирович Грабарчук МОВНА СИТУАЦІЯ В УКРАЇНІ 183
Лариса Євстахіївна Азарова, Вікторія Олегівна Кривенька ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕРМІНІВ 185
Лариса Євстахіївна Азарова, Дана Вадимівна Маренко ВПЛИВ ТВОРЧОСТІ ШЕВЧЕНКА НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ, МИСТЕЦТВА, ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ 187
Ірина Володимирівна Ластівка, Анастатсія Сергіївна Пшенична СЛОВНИК ПОДІЛЬСЬКОЇ ГОВІРКИ 189
Інна Андріївна Сташкевич, Владислав Петрович Деда, Олег Олегович Зярковський ОСОБЛИВОСТІ ПОДІЛЬСЬКОГО ГОВОРУ 196
Інна Андріївна Сташкевич, Богдан Валентинович Ковтун, Андрій Михайлович Манич ЛЕКСИЧНІ ПОМИЛКИ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ 200
Олексій Олегович Білоус, Лариса Євстахіївна Азарова ПРОБЛЕМА ДВОМОВНОСТІ В УКРАЇНІ 203
Інна Андріївна Сташкевич ВИРАЖЕННЯ КАТЕГОРІЇ ОЦІНКИ НА ЛЕКСИЧНОМУ ТА СИНТАКСИЧНОМУ РІВНЯХ МОВИ 205
Алла Сергіївна Стадній, Анна Олександрівна Волошина СПОСОБИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ НА ЛЮДЕЙ ПІД ЧАС ПРЯМОГО СПІЛКУВАННЯ 208
Інна Андріївна Сташкевич, Дмитро Андрійович Чернега, Вадим Валентинович Тоха ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОЛОДІЖНОГО СЛЕНГУ 211
Андрій Васильович Ісаков, Лариса Євстахіївна Азарова МОВА ЯК ГОЛОВНА ОЗНАКА САМОБУТНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ 214

Секція англійської мови

Аліна Лє Ванівна Чан, Оксана Василівна Столяренко ARTIFICIAL INTELLIGENCE 218
Ірина Ігорівна Хазівалієва, Оксана Василівна Столяренко COMPUTER GRAPHICS 223
Людмила Володимирівна Тульчак, Юлія Павлівна Носковенко WHY MANUAL TESTING REMAINS RELEVANT 227
Людмила Володимирівна Тульчак, Денис Анатолійович Ткачик INTERNET TRADING 229
Ліана Вікторівна Варчук THE BENEFITS OF LEARNING ENGLISH WITH MIND MAPS 231
Надія Валеріївна Герасименко, Ліна Віталіївна Попсуй ENERGY EFFICIENCY IN ENTERPRISES 233
Надія Павлівна Хоменко, Ольга Романівна Яковець TEACHING STUDENTS EFFICIENT READING 235
Станіслав Валерійович Кушнір, Надія Валеріївна Герасименко HYDROGEN POWERED ELECTRICITY IN UKRAINE. ADVANTAGES AND DISADVANTAGES 237
Володимир Сергійович Голодюк, Надія Валеріївна Герасименко SMART GRID TECHNOLOGIES IN UKRAINIAN POWER SYSTEMS 239
Оксана Василівна Столяренко, Олена Вікторівна Столяренко ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ ІНШОМОВНОЇ ПРАГМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ЯК ЗАПОРУКИ УСПІШНОГО СПІЛКУВАННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ 241
Дмитро Вадимович Мальований, Медведєва Світлана Олександрівна БАЗОВІ ПРИНЦИПИ ТЕХНОЛОГІЇ БЛОКЧЕЙН ТА ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ 243
Людмила Володимирівна Тульчак DEVELOPMENT OF FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENCE OF STUDENTS OF HIGHER TECHNICAL INSTITUTIONS 246
Наталія Миколаївна Гадайчук, Євген Геннадійович Крекотень WHAT EXACTLYIS A RASPBERRY PI? 248
Ганна Олександрівна Антонюк, Оксана Василівна Столяренко CYBERSECURITY IS A SPECIALTY OF THE FUTURE 251
Євген Костянтинович Завальнюк, Михайло Олексійович Пастух, Оксана Василівна Столяренко PODILIA` S CASTLES AND PALACES QUEST SYSTEM 254
Алла Анатоліївна Слободянюк ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ГРАМАТИКИ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ 256
Олексій Олексійович Уманець SMART WEARABLE DEVICES 258
Юлія Олегівна Панфілова, Людмила Едуардівна Габрійчук USING SMARTPHONE AND THE INTERNET IN LEARNING FOREIGN LANGUAGE 260
Людмила Едуардівна Габрійчук THE WORLD WIDE WEB VIA TEACHER IN TEACHING/LEARNING FOREIGN LANGUAGE 262
Віталіна Гарольдівна Дерун ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ З ВИЩОЮ ТЕХНІЧНОЮ ОСВІТОЮ 264
Оксана Вячеславівна Зубенко ACADEMIC SUCCESS IN MASTERING A FOREIGN LANGUAGE 267
Людмила Миколаївна Магас CONCEQUENCES OF A PARADIGM SHIFT IN HIGHER EDUCATION 269
Галина Валеріївна Абрамович, Сергій Анатолійович Риндін IMPLEMENTATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN HUMAN LIFE 272
Світлана Олександрівна Медведєва THE PROSPECTS OF APPLICATION OF GOOGLE SERVICES IN THE PROCESS OF FOREIGN LANGUAGES TEACHING 276
Володимир Андрійович Ковенко, Світлана Олександрівна Медведєва, Ілона Віталіївна Богач NEURAL NETWORKS IN MASHINE LEARNING 278
Ірина Сергіївна Степанова КОРПУСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЧНІЙ ПАРАДИГМІ 281
Дарія Олегівна Зелінська, Олеся Дмитрівна Присяжна THE CHALLENGES, PERSPECTIVES AND TRENDS FACING GAME DEVELOPERS IN 2019 284
Владислав Аудрісович Гірдвайніс, Олеся Дмитрівна Присяжна ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN SMART HOME DEVICES: THE FUTURE OF THE SMART HOME 288
Дарія Олегівна Зелінська, Олеся Дмитрівна Присяжна THE CHALLENGES, PERSPECTIVES AND TRENDS FACING GAME DEVELOPERS IN 2019 291
Віталій Валентинович Магльона, Оксана Василівна Столяренко ГРАФІЧНИЙ ІНТЕРФЕЙС КОРИСТУВАЧА 295
Єлизавета Костянтинівна Поперечна, Ліана Вікторівна Варчук LANGUAGE CHIP 297
Ольга Володимирівна Власенко, Ірина Сергіївна Степанова REGULAR THERMAL MODE IN HETEROGENIC LIQUID SYSTEM BIOLOGICAL ORIGIN 299
Олексій Алліжанович Абдуллаєв, Світлана Олександрівна Медведєва TESTING. BASIC CONCEPTS OF TESTING SOFTWARE 301
Тетяна Миколаївна Степанова, Світлана Олександрівна Медведєва CAREER IN IT: TEAM LEADER 304
Андрій Васильович Семенюк, Людмила Миколаївна Магас FROM .PSD TO INTERACTIVE WEBSITE: MODERN INSTRUMENTS FOR FRONT-END DEVELOPMENT 307
Світлана Степанівна Никипорець A NEW APPROACH TO MEMORIZATION OF FOREIGN VOCATIONAL VOCABULARY FOR STUDENTS OF TECHNICAL UNIVERSITIES 309
Світлана Олександрівна Медведєва, Тетяна Миколаївна Степанова CAREER IN IT: TEAM LEADER 311
Світлана Степанівна Никипорець, Дмитро Олександрович Шалагай ADVANTAGES OF USING AN ELECTRICAL TRANSPORT 314
Наталія Миколаївна Гадайчук ВИВЧЕННЯ ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК ПОКЛИК ЧАСУ 316
Наталія Михайлівна Кравець ENVIRONMENTAL CONTROL OF WATER POLLUTION 318
Надія Валеріївна Герасименко MOTIVATIONAL FACTORS IN DIRECTING CONVERSATION 320
Сергій Анатолійович Риндін, Галина Валеріївна Абрамович ВПРОВАДЖЕННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ЖИТТЯ ЛЮДИНИ 321
Олекандр Олегович Лукашук THE EFFECTS OF TECHNOLOGY ON HUMANITY 324
Сергій Васильович Мальцев, Оксана Василівна Столяренко КРИПТОВАЛЮТА 327
Марія Сергіївна Коровячук, Оксана Василівна Столяренко BIM-TECHNOLOGY IN CONSTRUCTION FOR CIVIL ENGINEERS 329

Олексій Олегович Білоус, Андрій Васильович Ісаков, Віталіна Гарольдівна Дерун АЛГОРИТМИ У ПОВСЯКДЕННОМУ ЖИТТІ 332
Світлана Степанівна Никипорець, Владислав Сергійович Дев'ятко PROBLEMS AND PERSPECTIVES OF SOLAR ENERGY DEVELOPMENT IN UKRAINE 335
Олеся Дмитрівна Присяжна ТВОРЧИЙ ДОРОБОК ДМИТРА МАКОГОНА 337
Віктор Вікторович Біліченко, Сергій Володимирович Цимбал, Ольга Василівна Цимбал THE OPTIMAL ROUTES STRUCTURE OF THE CITY'S PASSENGER NETWORK 340
Олексій Тимошенко ARCHITECTURE OF INDUSTRIAL & AGRICULTURAL BUILDINGS OF THE EASTERN PODILLIA 342
Вадим Олегович Довгун, Людмила Едуардівна Габрійчук INVESTIGATION OF HEAVY METAL HISTORY 344
Секція німецької мови
Олег Олександрович Білобров DIE ROLLE VON COMPUTER TECHNOLOGIEN IM KLASSENZIMMER DER ZUKUNFT 347
Іван Юрійович Троян, Ліана Вікторівна Варчук KÜNSTLICHE INTELLIGENZ FÜRS SPRACHENLERNEN 349
Секція технічного перекладу
Юлія Ярославівна Таранюк, Тетяна Григорівна Рудницька MATHCAD IN SCIENTIFIC RESEARCH AND ENGINEERING 351
Валерія Дмитрівна Павленко, Наталія Вікторівна Рибко МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ПРОФЕСІЯ В СУСПІЛЬСТВІ 353
Дмитро Володимирович Арсенюк, Тетяна Григорівна Рудницька THE PROSPECTS OF AUGMENTED REALITY APPLICATION IN EDUCATION 355
Вікторія Євгеніївна Шабанова, Тетяна Григорівна Рудницька THE IMPACT OF GALVANIC PRODUCTION ON THE ENVIRONMENT 357
Тамара Віталіївна Іванчик, Тетяна Григорівна Рудницька ECONOMIC CHARACTERISTICS OF BANK MANAGEMENT 360
Наталія Вікторівна Рибко IMPORTANCE OF LISTENING FOR LEARNING FOREIGN LANGUAGES 362
Тетяна Григорівна Рудницька, Владислав Анатолійович Тишко, Дмитро Юрійович Сотула BENEFITS OF MACHINE LEARNING FOR BUSINESS 364
Валентина Волощук, Тетяна Рудницька ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ КАРТ ДЛЯ РОЗРОБКИ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ 366
Секція політології і права
Ірина Даниїловна Похило, Олександр Олександрович Кучерук ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ 368
Ірина Даниїловна Похило, Катерина Олегівна Сивульська АКТУАЛЬНІСТЬ ПОЛІТИЧНИХ ІДЕЙ ФОМИ АКВІНСЬКОГО ДЛЯ УКРАЇНИ 371
Ірина Даниїловна Похило, Вікторія Іванівна Барвінченко ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ 373
Ірина Даниїловна Похило, Тарас Олегович Ковтун ІНТЕРНЕТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОЛІТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ 376
Ірина Даниїловна Похило, Анастасія Олександрівна Марчук ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА ЯК ЧИННИК ПОЛІТИЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ 379
Ірина Даниїловна Похило, Юрій Сергійович Здітовецький ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДІ ТА УТВОРЕННЯ ІНОВАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА 382
Дмитро Станіславович Кудрявцев, Світлана Георгіївна Денисюк ПОЛІТИЧНИЙ ВПЛИВ ДЕРЖАВ-СУСІДІВ НА СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ 385
Ірина Даниїловна Похило, Ірина Володимирівна Вернік ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА ШЛЯХ ПОДОЛАННЯ КОРУПЦІЇ 388
Дарина Сергіївна Сугак, Світлана Георгіївна Денисюк ФЛЕШМОБ ЯК НОВИЙ СОЦІАЛЬНИЙ РУХ 391
Богдан Олександрович Косюк, Світлана Георгіївна Денисюк ТЕХНОЛОГІЯ BIG DATA: ПЕРЕВАГИ ТА РИЗИКИ 394
Валерій Олександрович Корнієнко ЄВРОСОЮЗ: УКРАЇНСЬКА МЕТА НА ТЛІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРОБЛЕМ 397
Ірина Даниїловна Похило, Анастасія Володимирівна Кушнір МОРАЛЬ І ПОЛІТИКА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ 401
Ірина Даниїловна Похило, Ольга Анатоліївна Кирган ПРОЯВИ ТА СУТНІСТЬ ПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ 404
Ярослав Іванович Гошій, Світлана Георгіївна Денисюк РЕСУРСООРІЄНТОВАНА ЕКОНОМІКА: СУТНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ 407
Світлана Георгіївна Денисюк, Юрій Ігорович Мушинський УЧАСТЬ / НЕУЧАСТЬ СТУДЕНТІВ У ПРЕЗИДЕНТСЬКИХ ВИБОРАХ В УКРАЇНІ: МОТИВИ ТА МОЖЛИВОСТІ 410
Вікторія Романівна Барщук, Олег Алімович Чепорнюк БУЛІНГ: СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ 412
Михайло Сергійович Копитко, Світлана Георгіївна Денисюк НЕВЕРБАЛЬНІ ЗАСОБИ У ПЕРЕДВИБОРНІЙ АГІТАЦІЇ 414
Світлана Георгіївна Денисюк, Дмитро Вікторович Гарник ПАРАДОКСИ ВИБОРУ: СВОБОДА ЧИ РОЗЧАРУВАННЯ? 416
Алла Василівна Кокіна, Алла Ігорівна Мельник ПРАВА ЛЮДИНИ: ЧИ ЗНАЄМО МИ ПРО НИХ ДОСТАТНЬО? 418
Юліанна Ігорівна Дищук, Валерій Олександрович Корнієнко ПЕРЕДВИБОРНА АГІТАЦІЯ В УКРАЇНІ ТА В КРАЇНАХ ЄВРОПИ 420
Карина Олександріна Боднар, Валерій Олександрович Корнієнко ЗАГАЛЬНА СТРУКТУРА, СКЛАД І ОРГАНІЗАЦІЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ 422
Тетяна Миколаївна Степанова, Валерій Олександрович Корнієнко ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ 424
Діана Сергіївна Король, Валерій Олександрович Корнієнко ПРОБЛЕМА НИЗЬКОЇ ЯВКИ НА ПРЕЗИДЕНТСЬКИХ ВИБОРАХ 427

Аліна Анатоліївна Яцько, Валерій Олександрович Корнієнко УКРАЇНСЬКА ПОЛІТИКА В СУЧАСНИХ УМОВАХ 429
Володимир Степанович Сліпчик, Валерій Олександрович Корнієнко СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ З МВФ 431
Сергій Миколайович Мельник, Валерій Олександрович Корнієнко ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ 433
Рабаді Бшер РОЛЬ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ФОРМУВАННІ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ СУСПІЛЬСТВА 435
Ірина Даниілівна Похило АКСІОМИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ВЛАДИ 437
Алла Миколаївна Бобрук CIALDINI'S SIX LAWS OF PERSUASION. HOW DO THEY WORK IN UKRAINIAN PRESIDENTIAL ELECTION CAMPAIGN 2019 439
Світлана Георгіївна Денисюк, Аліна Сергіївна Бушинська, Віталій Миколайович Ваховський МЕХАНІЗМИ ВИБОРЧОЇ ФАЛЬСИФІКАЦІЇ ТА СПОСОБИ ПРОТИДІЇ 441
Валерій Олександрович Корнієнко, Володимир Олександрович Василевський СУЧАСНІ ПОЛІТИКО-ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ 443
Секція історії України
Віталій Вікторович Бажан, Алла Борисівна Пономаренко ПОЛІТИЧНИЙ АНЕКДОТ ЯК ВІДДЗЕРКАЛЕННЯ ЕПОХИ М. ХРУЩОВА 446
Єлизавета Платонівна Юзькова, Алла Борисівна Пономаренко ПОВСЯКДЕННЕ ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКИХ СЕЛЯН НА ОКУПО-ВАНИХ ЗЕМЛЯХ В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ 449
Катерина Віталіївна Литус, Алла Борисівна Пономаренко ТАКТИКА СПАЛЕНОЇ ЗЕМЛІ В РАДЯНСЬКО-НІМЕЦЬКІЙ ВІЙНІ: НЕОБХІДНІСТЬ ЧИ ЗЛОЧИН ПРОТИ ВЛАСНОГО НАРОДУ? 452
Валентина Анатоліївна Кіслова, Владислав Ярославович Заболотний ІСТОРІЯ МІСТА ПОГРЕБИЩА 455
Микола Васильович Вижга, Людмила Олександрівна Біла, Анастасія Юріївна Поддубна КАТАСТРОФА ЗА КУЛІСАМИ 457
Галина Василівна Паламарчук, Ірина Соломко, Віолетта Козяр «ВІННИЦЬКИЙ ТЕАТР (1910-1944 РР.)» 460
Анна Костянтинівна Рикова, Анатолій Володимирович Слободянюк ІСТОРИЧНИЙ ЕКСКУРС В ІСТОРІЮ ФОРМУВАННЯ ТЕРИТОРІЇ ІСТОРИЧНОГО ПОДІЛЛЯ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIV СТ. 463
Секція соціології
Лариса Косарєва ХОЧЕШ ЗМІНИТИ СВІТ НА КРАЩЕ - ПОЧНИ З СЕБЕ 466
Анатолій Слободянюк ПРО РОБОТУ ЛАБОРАТОРІЇ СОЦІОЛОГЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІННИЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЗА ПЕРІОД 2017-2018 НАВЧАЛЬНОГО РОКУ 470
Анатолій Слободянюк, Володимир Пугач МАТЕРІАЛЬНІ ТРУДНОЩІ СТУДЕНТІВ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ) 475
Антон Горбачов, Анатолій Слободянюк ПРИЧИНИ КОНФЛІКТІВ У КОЛЕКТИВІ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ) 478
Людмила Конюк, Анатолій Слободянюк ПРОВЕДЕННЯ ВІЛЬНОГО ЧАСУ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ) 482
Катерина Литус, Анатолій Слободянюк СТАВЛЕННЯ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ (НАЙМАНОЇ) АРМІЇ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ) 486
Анатолій Слободянюк, Тетяна Шульга ПОГЛЯДИ НА МОРАЛЬ, ЗМІНИ У ВИМІРЮВАННІ ЦІННОСТЕЙ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ) 490
Анна Горіна, Анатолій Слободянюк СТАВЛЕННЯ ДО ПРАЦІ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ) 493
Денис Мотрук, Анатолій Слободянюк БЕЗРОБІТТЯ ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА СУСПІЛЬСТВА (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ) 496
Наталія Малярчук, Анатолій Слободянюк ГОЛОВНІ ЦІННОСТІ ЖИТТЯ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ) 500
Катерина Павлюк, Анатолій Слободянюк ПОГЛЯДИ НА ПОЛІТИКУ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ) 503
Андрій Тищенко, Анатолій Слободянюк ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ) 506
Секція фізичного виховання та спортивного менеджменту
Віра Григорівна Овчарук ЗАСОБИ ВІДНОВЛЕННЯ І ПІДВИЩЕННЯ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКРВАНИХ СПОРТСМЕНІВ-ЛЕГКОАТЛЕТІВ 509
Василь Володимирович Овчарук ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ 515
Володимир Костянтинович Тихонов СПОРТИВНИЙ КЛУБ ВНТУ ЯК ПЕРВИННА ЛАНКА ОРГАНІЗАЦІЇ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОЇ РОБОТИ 521
Сергій Андрійович Костюк ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ САМБО НА ВІННИЧЧИНІ (ДО 80 – РІЧЧЯ БОРОТЬБИ САМБО В УКРАЇНІ) 525
Олександр Іванович Підлужняк НЕТРАДИЦІЙНІ ЗАСОБИ І МЕТОДИ ЗМІЦНЕННЯ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ В СУЧАСНОМУ СОЦІУМІ 527
Ігор Анатолійович Шемчак ПРОБЛЕМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СТУДЕНТСЬКОГО СПОРТУ 530
Світлана Володимирівна Тихонова ОЦІНКА РІВНЯ ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ТА ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ СУЧАСНОГО СТУДЕНТА 532
Леонід Григорович Євсеєв ФІЗИЧНА ПІДГОТОВЛЕНІСТЬ – ВАЖЛИВИЙ ПОКАЗНИК ФІЗИЧНОГО ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ 535
Аліна Анатоліївна Чхань СКЛАДОВІ РІЧНИХ МАКРОЦИКЛІВ ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНІВ ТА МЕТОДИКА ЇХ ПОБУДОВИ 539
Олена Анатоліївна Колос ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА ЯК НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА ЗАГАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА 543
Денис Григорович Кулик СПЕЦІАЛЬНА ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА ФУТБОЛІСТІВ ВНТУ У ПІДГОТОВЧОМУ ПЕРІОДІ 546

XLVII Науково-технічна конференція Інституту соціально-гуманітарних наук

Оргкомітет

Голова оргкомітету

С. Г. Денисюк, ВНТУ, Україна

Заступник голови оргкомітету

О. В. Зінько, ВНТУ, Україна

Члени оргкомітету

Л. Г. Євсєєв, ВНТУ, Україна
Л. Є. Азарова, ВНТУ, Україна
І. О. Головашенко, ВНТУ, Україна
В. О. Корнієнко, ВНТУ, Україна
М. Г. Прадівлянний, ВНТУ, Україна
М. Д. Прищак, ВНТУ, Україна
А. В. Слободянюк, ВНТУ, Україна
І. С. Степанова, ВНТУ, Україна
А. І. Теклюк, ВНТУ, Україна
О. І. Хома, ВНТУ, Україна

Секції

Пленарне засідання
Секція філософії
Секція культурології
Секція психологічних та педагогічних проблем
Секція етичних і психологічних проблем ділових відносин та менеджменту
Секція мовознавства
Секція англійської мови
Секція німецької мови
Секція технічного перекладу
Секція політології і права
Секція історії України
Секція соціології
Секція фізичного виховання та спортивного менеджменту

УДК 165.023

Головашенко І.О.

Філософія вдосконалення людини: pro et contra

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У даній статті автор аналізує філософський сенс природи людини в концепціях трансгуманізму та біоконсерватизму, загрози і виклики, шалено внесені стрімким розвитком науки і технології. Гострі проблеми сутності людини та меж, за які може\не може заходити наука. Акцент зроблено на сучасних інтерпретаціях людської природи, що не мають аналогів в історії науки, методології, філософії. Показано, які тенденції присутні у світовій практиці і як вони впливають на філософію людини.

Ключові слова

природа людини ,права людини, трансгуманізм, біоконсерватизм, свобода, технологія

Abstract

In this article the author analyzes the major trends transforming modern society. The human nature in the concepts of transhumanism and bio-conservatism is explored. It is shown which tendencies are present in the world practice and how they affect the philosophy of man.

Keywords

human nature, human rights, freedom, transhuman, biotechnology, technology

Тлумачення філософського сенсу природи людини представлені в концепціях біоконсерваторів та трансгуманістів. Біоконсерватизм обстоює позицію, до якої людській природі загрожують технології вдосконалення й покращення людського потенціалу. Трансгуманізм стверджує, що людська природа може бути досліджена лише завдяки прикладним наукам та суто раціональним методам. Дебати навколо природи людини, сконцентровані в полеміці трансгуманістів та біоконсерваторів, мають переважно етичний характер, але мають глибокі інтерпретації в питанні людської природи, свободи та людської гідності, які, на думку біоконсерваторів, специфічні для людей. Трансгуманісти зауважують, що людину можливо вивчати і розуміти суто

науковими дослідженнями. Без того аби звертатися до філософсько-етичних аспектів та концепцій.

Сучасні дебати про вдосконалення людини в значній мірі базуються на концепції природи людської натури: чи може вплинути на неї поліпшення, чи коректно говорити про нормативну цінність людини, якою має бути практика, що впливає на цей процес. На думку Бьюкенена [1], дослідження, що містять заперечення проти поліпшення людської натури, мають дві основні позиції. Перша проблема: поліпшення може змінити або зруйнувати людську природу. І друга: якщо поліпшення змінює або руйнує людську природу, це може вплинути на здатність етичних норм регулювати розуміння природи як такої: саме тому, що етика цих стосунків і визначається нашою природою.

Подібні заклики утримувати людську природу в нормативних рамцях побіжно надають їй нормативної цінності, тому що вона перетворюється на те, що є лише за умови захисту від «обезлюдненої» практики. Відповідно до думки Бьюкенена, ці заклики до збереження людської природи не дають переконливої основи для аргументації проти поліпшення: щодо першої проблеми, то гарні та погані характеристики перетворюються на частину людської природи як такої. Якщо корегувати «погані», то це зовсім не свідчить про безпеку «гарних». Щодо другої проблеми, Бьюкенен стверджує, що спосіб, за яким оцінюється добро, не залежить від людської природи зовсім. Ми можемо зробити послідовні судження про дефектні аспекти людської натури, а якщо вони були знищені, то це не може впливати на наші здібності [2], робити висновки про те, що добре, а що погано. Висновок Бьюкенена полягає в тому, що дебати про поліпшення людини були б набагато пліднішими, якби відбувались без того аби ґрунтуватись на концепції людської природи. В дослідженнях адептів такої позиції знаходимо висновки: оскільки жодні уявлення про людську природу, що суміщаються з біологією, не свідчать про етичні регулятори в суперечках про вдосконалення природи людини, то маємо ігнорувати концепцію людської природи та залишити ідею про можливість поліпшення її. Відповідно до філософської позиції трансгуманізму, трансформація людини та вплив на її природу можливий за умови широкого розповсюдження складних технологій [3], що значно підвищують інтелект та вдосконалюють фізіологію людини.

Біоконсерватори, навпаки, скептично ставляться до радикальних технологічних змін людини та впливу на неї за допомогою прикладної науки, ба технології. Цей напрямок характеризується переконаннями в тому, що технології зашкодять людській гідності. Вони чинять опір трансгуманістичним тенденціям, заперечують генетичні модифікації людини, «сильний» штучний інтелект та технологічну сингулярність. Багато хто з прихильників такої концепції заперечують втручання в життя людини з наміром її продовження тощо.

Френсіс Фукуяма стверджує, що усвідомлене обговорення прав людини має ґрунтуватись на розумінні людських цілей, що самі опираються на концепцію людської природи та людської гідності. Саме тому біотехнологія, спрямована на людську природу, вплине на дискурс цінностей та політичну ангажованість. Його аргументи спрямовані на послідовний захист теорії прав людини, що має засадничі природні основи. У відповідь на ідею, що моральні зобов'язання не можуть бути трансльовані з природного світу (так звана натуралістична помилка), Фукуяма демонструє ідею, що люди зазвичай використовують емоції задля розподілу пріоритетів. Наприклад, страх насильницької смерті породжує основне право на життя, яке вважається цінністю, вищою за свободу віросповідання. Він вважає, що цінності уможливлюють колективні дії. Люди схильні до того, аби вважати цінності і норми загальноприйнятними. Соліпсично орієнтовані цінності, на його думку, руйнують цінності, відповідні цілям людей і призводять до нестабільного суспільства, в якому люди не можуть працювати разом задля загальних цілей [4]. Більше того: політична історія демонструє провал політичних режимів, які ігнорували межі людської натури. Фукуяма робить висновок, що повна поразка комунізму була викликана його ігноруванням природної схильності віддавати перевагу родинним зв'язкам та приватній власності.

ВИСНОВКИ

Сучасні дебати про вдосконалення людини в значній мірі базуються на концепції природи людської натури. Філософський сенс природи людини контраверсійно тлумачиться в концепціях біоконсерваторів та трансгуманістів. Біоконсерватизм вважає, що людській природі загрожують технології вдосконалення й покращення людського потенціалу. Трансгуманізм стверджує, що людину можна покращити шляхом технологічного вдосконалення. Питання людської природи має розглядатися крізь призму свободи та людської гідності, що власне, визначають людину.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ / REFERECES

1. Бьюкенен П. Смерть Запада. – М. : ООО Издательство АСТ, 2003, 444 с.
2. Бьюкенен П. На краю гибели = State of Emergency: The Third World Invasion and Conquest of America. – Мидгард, АСТ. М: Neoclassic. АСТ. 2008. – 352 с.

3. Siedensticker Bob. Futurehype: The Myth of Technology Change. Berett-Koehler, 2006.
4. Francis Fukuyama. Our posthuman future: consequence of the biotechnology revolution. New York: Farrar, Straus and Giroux. P. 130. 2002. 272 p.

Головашенко Ірина Олегівна — канд. філос. наук, доцент кафедри філософії, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, Україна

Holovashenko Iryna — PhD, Assosiated professor of the Department of Philosophy, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : irolho@gmail.com

УДК 32

С. Г. Денисюк

ЗВІТ ПРО НАУКОВУ, МЕТОДИЧНУ ТА ПРОСВІТНИЦЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ ІНСТИТУТУ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ НАУК (ІнСГН) ВНТУ ЗА 2018 РІК

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Проаналізовано діяльність Інституту соціально-гуманітарних наук Вінницького національного технічного університету за 2018 рік. Визначено головні напрями розвитку Інституту.

Ключові слова: Інститут соціально-гуманітарних наук, наукова діяльність, методична робота.

Abstract

The activity of the Institute of Social and Humanitarian Sciences of Vinnytsia National Technical University for 2018 is analyzed. The main directions of the Institute's development are determined.

Key words: Institute of social and humanitarian sciences, scientific activity, methodical work.

Інституту соціально-гуманітарних наук плідно працює з 2000 року (далі – Інститут). Мета і різні напрями дослідження оприлюднені на сайті Інституту, яких з кожним роком стає більше. Кожний підрозділ Інституту працює на формування компетенцій студента, оскільки сьогодні з боку бізнесу затребуване критичне мислення, креативність, науковий світогляд, моральність, розуміння суспільно-політичної ситуації, знання іноземних мов тощо. Ці потреби у комплексі забезпечують працівники кафедр Інституту, лабораторій і служб.

Основними структурними підрозділами Інституту є кафедри (подвійного підпорядкування): філософії та гуманітарних наук; мовознавства; іноземних мов; суспільно-політичних наук; фізичного виховання та спортивного менеджменту. А також науково-освітній гендерний центр, лабораторія соціологічних досліджень та служба психологічної підтримки (подвійного підпорядкування).

Аналізуючи діяльність Інституту за 2018 р., почнемо з наукової роботи. Видано 10 монографій, понад 30 наукових статей, понад 180 тез науково-практичних конференцій. У цю кількість не входять матеріали, які виконані студентами під керівництвом викладачів (понад 50). Методична робота представлена 21 навчальним посібником, 6 методичними вказівками, рецензуванням навчально-методичної літератури.

Одним з головних завдань є організація і проведення заходів, які не лише мають просвітницьку та наукову компоненти, але й виконують профорієнтаційну та виховну функції.

Викладачі кафедри філософсько-гуманітарних наук організовували і брали участь у таких заходах:

1. Програма розвитку лідерського потенціалу університетів України від Британської Ради України: проект «Формування культури академічної доброчесності в студентському середовищі».
2. Міжнародна науково-практична конференція з проблем сучасної освіти «Знання. Освіта. Освіченість» 28-29 вересня 2018 року.
3. Клуб інтелектуального товариства ВНТУ.
4. Інтелектуально-ігровий фестивал «Баюнале».
5. Участь у засіданнях Міжвідомчої ради Вінницької ОДА з питань ґендерної політики.
6. Участь у роботі Громадської ради МФО Рівні можливості, Верховна Рада України.
7. Участь у Форумі мереж ЄС. За участі Голови Представництва ЄС Х. Мінгареллі, Віце-премьера РМ України І. Клімпуш-Цинцадзе.
8. Участь у конгресі Української асоціації євростудій «Виклики викладання і дослідження європейських студій в контексті імплементації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом». НаУКМА.
9. Забезпечення роботи редакції Міжнародного філософського журналу «Sententiae», що видається у ВНТУ, включеного до міжнародної бібліографічної бази даних «Scopus».
10. Створено електронний ресурс журналу «Sententiae» https://sententiae.vntu.edu.ua/

Багато заходів проводиться секцією гуманітарних наук, зокрема:

11.Профорієнтаційні заходи у Вінницькому вищому училищі № 4.

12.Участь в проведенні гри «Подільський експрес» студентів ВНТУ та ВДПУ в ігровому історико-правовому просторі історичного факультету ВДПУ.

13.Проведення екскурсії містом Вінниця для учасників IV Міжнародної науково-практичної конференції «Знання. Освіта. Освіченість».

14.Участь у семінарі «Світові стандарти журналістики в умовах збройних конфліктів».

Викладачі та працівники кафедри суспільно-політичних наук за звітний період організовували такі заходи і проекти:

1. Урочистий захід з нагоди 100-літньої річниці бою під Крутами для ФМІБ, ФІТКІ та ФЕЕЕМ.

2.Слободянюк А. В. в рамках проекту «Захист свободи Інтернету в Україні», що його здійснює ГО «Інтерньюз-Україна» за підтримки Counterpart International взяв участь у дискусії «Цифрові права користувачів. Захищати*не можна*карати?», яку провели ГО «Інтерньюз-Україна» та Подільська Агенція Регіонального Розвитку.

3. Просвітницько-виховний захід до Дня Героїв Небесної Сотні для студентів 1 курсу.

4. Науково-просвітницька студентська конференція із захисту прав людини зі студентами 2 курсу ФМІБ в рамках реалізації правопросвітницького проекту «Я маю право».

5. Правовий диктант для студентів ВНТУ та Вінницького технічного коледжу.

6. Просвітницький захід до 32-ої річниці трагедії на Чорнобильській АЕС для студентів 1 курсу.

7. «Круглий стіл», присвячений 22 річниці Конституції України.

8. Урочистий захід, присвячений Дню українського козацтва для студентів 1 курсу ФІТКІ та учнів Подільського науково-технічного ліцею для обдарованої молоді.

9. Прочитано лекцію з проблем державотворення України особовому складу Командування Повітряних Сил Збройних Сил України.

10. Проведено спільно з Громадським центром «Форум» та департаменту соціальної та молодіжної політики Вінницької облдержадміністрації захід «Органи влади та їх повноваження».

11. Участь в організації презентації робіт з комп'ютерної графіки та нагородженні переможців серед студентів ФІТКІ.

12. Просвітницько-виховний захід, присвячений Всеукраїнському тижню права.

При кафедрі відкрито аспірантуру зі спеціальності 52- політологія.

Серед просвітницьких заходів, які організовувались і проводились кафедрою мовознавства слід згадати такі найвагоміші.

1. Літературний вечір «О слово рідне, хто без тебе я?».
2. Шевченківські читання.
3. Участь у проведенні Дня університету. Кафедральне свято «День університету – свято спілкування, єдності та усвідомлення спільних здобутків».
4. II етап IX Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської і студентської молоді імені Тараса Шевченка
5. III етап IX Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської і студентської молоді імені Тараса Шевченка, Маренко Дана (ФІТКІ) посіла перше місце.
6. Презентація книги сучасного українського прозаїка Артема Чапая «The Ukraine» у книгарні «Є» у м. Вінниці.
7. II етап XIX Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика у ВНТУ. Перші три призові місця посіли студенти ФІТКІ (викладач – проф. Азарова Л. Є.) – Трошенок О. О., Третяк М. І., Маренко Д. В.
8. III етап XIX Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика, Трошенок О. О. (ФІТКІ) посів третє місце
9. Всеукраїнський радіодиктант національної єдності.
10.«Діалог культур»: ВНТУ та загальноосвітня школа № 23.

Кафедра іноземних мов за 2018 рік організовували і брали участь багатьох заходах, зокрема:

1. Участь студентів в олімпіаді (з англійської мови) (25 осіб) у II етапі Всеукраїнської олімпіади з англійської мови у Національному університеті «Львівська політехника»).
2. Міжнародне співробітництво: освітньо-методичний центр «Dinternal Education», міжнародна громадська організація «Асоціація викладачів англійської мови «TICOЛ-Україна».

3. Участь викладачів кафедри у ІІ Форумі фахівців англійської мови від компанії Dinternal Education та Pearson в Україні (2nd Forumfor ELT Professionals) «Partnersin Learning, Partners in Teaching».

4. Факультатив для студентів 3-4 курсів.

5. Всеукраїнська наукова конференція «Актуальні проблеми філології та методики викладання іноземних мов у сучасному мультилінгвальному просторі» та інші.

Крім кафедр до Інституту відноситься лабораторія соціологічних досліджень ВНТУ, науковим керівником якої є Слободянюк А. В., а зав.лабораторією є Косарєва Л. В. Лабораторія функціонує у 2-х напрямках: соціологічному, який передбачає здійснення моніторингу актуальних проблем студентської молоді та професорсько-викладацького складу ВНТУ та популяризацію соціологічної інформації серед населення та соціально-психологічному, який передбачає забезпечення можливості отримання соціально-психологічної допомоги студентами та працівниками ВНТУ.

За 2018 р. лабораторією були складені програми 5 конкретних соціологічних досліджень, розроблено інструментарій та проведено дослідження стану громадської думки студентської молоді ВНТУ: «Ставлення до праці»; «Ставлення до професійної (найманої) армії»; «Здоровий спосіб життя студентів»; «Безробіття як актуальна проблема суспільства»; «Проведення вільного часу»; «Причини конфліктів у колективі»; «Головні цінності нашого життя»; «Погляди на політику»; «Матеріальні труднощі студентства»; «Погляди на мораль, зміни у вимірюванні цінностей».

За результатами соціологічних досліджень підготовлені та опубліковані у фахових виданнях 2 наукові статті та матеріали для Всеукраїнської науково-практичної конференції «Підготовка педагогів професійного навчання та психологів у закладах вищої освіти» (присвячена 25-річчю кафедри педагогіки та психології) 6-7 грудня 2018 року у ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана».

Підготовлено і проведено просвітницько-виховні заходи зі студентами першого курсу ФІТКІ та четвертого курсу ФІРЕН та ФЕЕЕМ ВНТУ: Міжнародний День Демократії; День святої Покрови Пречистої Богородиці, 76-а річниця створення Української повстанської армії (УПА) – 1942 р., День Українського козацтва та День захисника України; День Гідності та Свободи.

В межах соціально-психологічного напрямку діяльності лабораторії було проведені групові консультації зі студентами першого курсу факультету Інфокомунікацій, радіоелектроніки та наносистем та факультету, Машинобудування та транспорту, індивідуальні консультації для студентів, кураторів студентських груп (тренінг «Пошук»), тренінг із викладачами та співробітниками ВНТУ «Успішний лідер». З 28 березня 2019 року буде проводитись соціально-психологічний тренінг для студентів «Я - унікальний» та ін.

Служба психологічної підтримки ВНТУ (керівник – доц. Мацко Л. А.) має подвійне підпорядкування, але працівники мають науковий ступінь та вчені звання, відповідно, дотичні до діяльності Інституту. Опубліковано тези на НТК ВНТУ 2018 р. Розроблено методичні матеріали: «Служба психологічної підтримки для кураторів та заступників деканів з виховної роботи ВНТУ», «Швидка психологічна допомога» та програму тренінгу «Психологічно-педагогічна майстерність для викладачів ВНТУ». Створено програму «Сучасна психологія для життя». Підготовлено методичний інструментарій для виявлення осіб, що входять до групи ризику, мають схильність до суїциду. Проводяться психологічні консультування. Робота у проекті «Україна-Норвегія» (курс «Психологія успіху»). Тематичні бесіди тощо.

Інформація про заходи, які проводились ІнСГН відображено у часописі «Імпульс» та на сайтах кафедр. Викладачі кафедр ІнСГН регулярно є опонентами, рецензентами наукової та методичної літератури, є членами редакційних колегій фахових видань з відповідних наук, є членами Вчених рад із захисту дисертацій та ін. На кафедрах працюють наукові гуртки. Всі структурні підрозділи беруть участь у профорієнтаційних заходах.

Проте є питання, які потребують розв'язання. По-перше, потрібно збільшити кількість годин із суспільно-гуманітарних дисциплін, перевести заліки на диференційовані, або з оцінюванням і матеріально стимулювати викладачів, виходячи із показників їх науково-навчальної діяльності.

Денисюк Світлана Георгіївна – доктор політичних наук, професор, професор кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: svetadenisiyk@gmail.com

Svitlana G. Denysiuk − Doctor of Politician science (Eng.), professor, professor of social and political sciences department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: svetadenisiyk@gmail.com

УДК 378

S.O. Kot

DEALING WITH MOTIVATION AND DEMOTIVATION IN THE FOREIGN LANGUAGE LEARNING PROCESS

Vinnytsia National Technical University

Анотація.

У статті розглядаються основні чинники успішного та невдалого процесу вивчення іноземної мови. Наведено класифікацію мотивуючих та демотивуючих факторів. Представлені результати проведеного дослідження серед студентів першого, другого та п'ятого курсів нашого університета.

Ключові слова: мотивація, демотивація, внутрішній фактор, мотиваційні стратегії.

Abstract.

The main factors of success and failure in a foreign language learning process are considered. The classification of motivating and demotivating criteria is presented. The results of the conducted survey among the students of the 1st, 2nd and 5th year of study in our university are provided.

Key words: motivation, demotivation, internal factor, motivational strategies

Introduction

There is no doubt that in modern education one of the most relevant issues to be taken into consideration is foreign language learning. Being involved into the globalization process and its worldwide movement towards immigration, trade, economy and finance it is inevitable to get into contact and communicate with people from different countries and cultures. The current situation requires some motivation, knowledge and certain skills in foreign language learning. As it provides the first push to initiate a successful outcome motivation plays an important role in the process of a foreign language learning [4,p.696].

Survey results

Studying a foreign language for students of nowadays is probably one of the most urgent challenges. A lot has been done to identify factors affecting a foreign language learning. The most relevant among them are: age, sex, culture, students' interests. Besides these ones we can notice teachers' behavior and methodology, syllabus design, nature of the assignments, facilities, informal interactions with students that determine students' predisposition, eagerness or motivation to learn a foreign language.

The aim of the survey was to find out to what extent various factors affect students' motivation and performance in foreign language learning as well as to deal with demotivation and some motivational strategies.

According to the results, a teacher remains as the most relevant factor of motivation. As of

internal factors, we should mention attitude to English and obligations.

Speaking about demotivating factors our attention has been caught with such a factor as low expectation strongly demotivating students of both sex and age groups.

Combining different methodologies in a foreign language learning along with providing wide range of classroom activities allow to prevent demotivation occurring and maintaining motivation at an adequate level competent enough for students' success in a foreign language learning [5].

After the results obtained, we could assert that students who really wanted to learn the foreign language were able to master a reasonable working knowledge. Group work, speaking activities and the use of real dynamic materials were really useful to keep the students motivated. The change in methodology also helped them to carry out their homework by combining traditional and new methods and, at the same time, it enhanced a communicative and a pleasant environment among the teacher and the students.

Conclusion

Dealing with motivation and demotivation in the foreign language learning process we should be aware, first of all, of the internal and external factors affecting students' classroom behavior. Secondly, we must discover the hierarchy of student's motivating and demotivaing factors. Thirdly, we as teachers, have to apply appropriate approaches to eliminate demotivating factors as well as support and build up solid motivation.

REFERENCES

1. Busse, V., & Walter, C. (2013). Foreign language learning motivation in higher education: A longitudinal study of motivational changes and their causes. *The Modern Language Journal* 97(2), 435-456

2. Dörnyei, Z., MacIntyre, P., & Henry, A. (Eds.) (2015) Motivational dynamics in language learning. Bristol: Multilingual Matters. pp 87.

3. Gorham, J., & Christophel, D. (1992). Students' perception of teacher behavior as motivating and demotivating factors in college classes. *Communication Quarterly*, 40, 249 -252.

4. 4. Noemi Ollero Ramirez. The influence of Motivation in the Foreign Language Learning Process. *Forum De Recerca* — ISSN 1139-5486 – http://dx.doi.org/10.6035/2014.19.44#19/2014. pp. 695-707.

6. Nick Thorner. Motivational Teaching. – ISBN 978-0-19-4200240-0, Oxford University Press, 2017, pp104.

Кот Сергій Олександрович – кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, kot.serhii@vntu.edu.ua

Kot Serhii O. – PhD in philological sciences, assistant professor of the Foreign Language Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, kot.serhii@vntu.edu.ua

УДК 008

Д. В. Сушко, Т. Ю. Герасимов

ІГРОВА ІНДУСТРІЯ ЯК СПОСІБ МАНІПУЛЮВАННЯ ЛЮДЬМИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У тексті розглядається проблематика маніпулятивних бізнес-практик в комп'ютерних іграх останніх років на прикладі браузерних ігор.

Ключові слова: клікери, жанри, ігрова індустрія, психологія.

Abstract

The text deals with the problems of manipulative business practices in computer games of recent years on the example of browser-based games.

Keywords: browser-based games, genres, gaming industry, psychology.

Вступ

В умовах сучасності кожен має доступ до будь-якої інформації. Але питання стоїть інше – як нею розпорядитись? Це дослідження проведене з наступною метою – навчити людей поважати себе, свій час та свої гроші. Багато людей просто не цікавляться ігровою індустрією і не можуть адекватно оцінити її вплив на сучасний світ. Завдяки цьому дослідженню ви зрозумієте, як з'явились маніпулятивні бізнес-практики в іграх, і чим вони є небезпечні для покупця.

Результати дослідження

Насамперед я повинен сказати, що ігри – це культурний продукт. Продукт, створений не однією людиною, не за один рік. Ігри – найбільш комплексні продукти на медіа-ринку. Вони є мистецтвом, що поєднує в собі як малювання з кінематографом, так і письмо з математикою, і, безперечно, – дуже прибутковим бізнесом.

Далі ми перейдемо до основної теми – маніпуляції. Маніпуляції над покупцем існують ще з незапам'ятних часів, коли економіки, в сучасному розумінні цього слова, ще не існувало. В суспільстві завжди робилися спроби отримання від споживача продукту якомога більшої вигоди завдяки застосуванню різноманітних маніпуляційних прийомів. В кіноіндустрії, наприклад, маніпуляція йде в такому напрямку – спроба продати додаткові продукти, пов'язані з переглядом фільму. Ігрова індустрія, з огляду на вищеназвані причини, має набагато більший простір для маніпуляцій. Річ у тім, що спроби маніпуляцій до недавніх часів були лише поверхневими. Вони були подібними до тих, які робили кінотеатри в спробах більше монетизувати свій бізнес. Але приблизно в 2008 році сталось незворотне – з'явився попит на безкоштовні ігри. На перший погляд, все зроблено для того, щоб задовольнити покупця: не потрібно платити за гру, все наповнення перебуває в прямому доступі, вийти з гри нічого не коштує. Багато хто так думає й досі. Але справа в тому, що саме безкоштовні ігри просували таку модель монетизації, як внутрішньо ігрові покупки додаткового контенту. Цікаво ось що: самоконтроль – це вичерпний ресурс, факт існування якого був підтверджений в низці досліджень доктора Роя Баумейстера [1]. Він довів, що група людей, яка отримує винагороду, швидше закінчує старання і починає відволікатись, а та, яку не винагороджували, набагато довше займається роботою без відволікання. Для нас це означає, що кінець у самоконтролю існує, і найголовніше в цій справі визначити правильний час, коли «жертва» буде найбільш вразлива для атаки. Цей же прийом використовують розробники безкоштовних ігор. Спочатку гравця «годують» винагородою, дають безліч ресурсів і просто демонструють свою щедрість. У психології це називається «позитивним закріпленням» [2]. Насправді ж це створено для того, щоб гравець якомога далі просунувся у грі, коли вийти із неї буде надзвичайно важко. І саме тоді, коли винагороди зменшуються з геометричною прогресією, починають з'являтися пропозиції

придбати якийсь ігровий ресурс, щоб «зекономити» собі час. Ось чим, в найпростішому розумінні, є маніпулятивна бізнес-практика.

В ігровій індустрії зазначена практика була вперше використана в 2016 р. у грі «Overwatch», у вигляді лутбоксів. Цей вид монетизації є найбільш нечесним і шкідливим щодо покупця. І ось чому: зазвичай, коли людина хоче щось купити, вона орієнтується на продукт та його ціну, сподіваючись отримати саме його. Лутбокси працюють інакше – вони набагато дешевші за певний продукт, але отримати саму річ зі 100% шансом неможливо, адже є елемент випадковості. Чим краща річ, тим менший шанс її отримати. В довгостроковій перспективі доведеться витратити набагато більше коштів, не отримавши бажаного.

Третій метод монетизації – косметичні додатки до основної гри. На перший погляд, все виглядає логічно та закономірно: розробники в додаток до гри продають різні косметичні предмети, які не впливають на ігровий процес, а ми їм оплачуємо такий сервіс. Цей аргумент працював би, якби не одне «але» – ігри не повноцінні без візуальної складової. Нам на підсвідомому рівні хочеться отримати все, що можна. В цьому випадку – все, чого бракує для повної картини. По суті, продаючи косметичні предмети, розробники продають нам повноцінну складову гри окремо. Маніпуляція тут дуже добре замаскована, і метод є найбільш ефективним з усіх трьох.

Висновки

Описати в повній мірі всі методи маніпуляції за декілька хвилин неможливо. Їх занадто багато і вони занадто різні. Кожний з трьох зазначених методів є жахливим по своїй суті. Покупці зобов'язані самі думати про себе і не піддаватися на спроби примусу до махінаційних придбань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Баумайстер Р., Тирни Дж. Сила воли. Возьми свою жизнь под контроль. – М.: ЭКСМО, 2016. – 304 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.litmir.me/br/?b=627684&p=1.
2. Шрейер Дж. Кровь, пот и пиксели. Обратная сторона индустрии видеоигр. – М.: ЭКСМО, 2016. – 368 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://loveread.ec/read_book.php?id=76246&p=2.

Сушко Денис Вікторович – студент другого курсу групи 1АКіТ-17Б, Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця.

Sushko Denys – a second-year student of the group 1 AKIT-17 Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia. e-mail:deenech@gmail.com.

Герасимов Тимофій Юрійович – кандидат історичних наук, викладач кафедри філософії та гуманітарних наук Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: timger84@gmail.com

Gerasymov Tymophiy – Ph.D., teacher of philosophy and humanities sciences Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia. e-mail: timger84@gmail.com

Є. М. Скопов

Ідея любові як елемент інтегральної єдності політичних спільнот

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Автор розглядає процес становлення і трансформації ідеї-любові в європейській політичній традиції. Зосереджуючи особливу увагу на змінах що відбулись в змістовому наповнені ідеї любові внаслідок світоглядних трансформацій котрими позначився перехід від античності до середньовіччя. Акцентуючи увагу на інваріантності культурного ядра політичних утворень європейської політичної історії на прикладі генези суто полісної ідеї-любові. Тяглість якої промовисто засвідчує неусувність полісної політичної моделі(парадигми) в західноєвропейській політичній історії: теорії і практиці. На підставі чого слід вести мову про засадничий характер даної політичної моделі для політичних моделей європейської традиції.

Ключові слова: поліс, ерос, принципи політичної організації, свобода, рівність.

Автор пропонує розглянути процес формування західноєвропейської цивілізації(культурної моделі) як еволюцію(трансформацію) полісного ладу, а саму культуру західної Європи - як один із варіантів полісної культури.

Встановлення континуітету розвитку засад і принципів єдності політичних спільнот від античних громад(polis) до християнської церкви(ecclesia) дає змогу зафіксувати наявність незмінно присутнього і неймовірно глибинного(архаїчного) спільного(єдиного) культурного ядра, попри усі культурно-цивілізаційні зміни що відбулись за майже тисячолітній період.

Одним із найвиразніших прикладів незмінної присутності, тяглості світоглядних цінностей, поведінкових домінант в європейській політичнй практиці є ідея любові.

Концепт Еросу є специфічною формою відображення та осмислення аспектів полісного життя. Ба більш того саме ж змістовне наповнення уявлень про любов: характеристика джерел взаємодії і призначення любовного потягу вказує на перетворення любові в механізм забезпечення інтеграційних потреб спільноти. Як наслідок любовне почуття варто розглядати як наріжний камінь фундаменту не лише полісної культурної моделі, а й західноєвропейського політичного універсуму в цілому.

По-перше розгляд соціальних аспектів формування уявлень про Ерос дає можливість встановити наявність зв'язків між системою цінностей полісної спільноти та ідеалами Еросу як практики.

По-друге окрім соціогенної природи уявлень про Ерос можна простежити наявність прямого зв'язку між сформованим в греко-римському культурному просторі концептом любові-Еросу та ідеєю Божественої любові (засадничої для християнського віровчення).

Що з урахуванням усіх застережень дозволяє вести мову про подібність соціокультурних реалій (культурного, смислового контекстів) появи даних концептів. Тобто змістовна подібність концепту Еросу і засадничих ідейних положень Божественної любові виникають як наслідок культурної подібності, даних типів спільнот. І що особливо прикметно, так це те що сфера застосування теоретичних напрацювань пов'язаних із ідеєю Еросу-любові це простір політики – ствердження і легітимація принципів політичної організації спілноти.

Принаймні, в просторі політики: організації та розробці механізмів функціонування політико-правових інституцій і принципів соціальної взаємодії. А це, в свою чергу, є підставою припускати що існувала тяглість розвитку західноєвропейської культури від античності до середньовічної доби, справжніми витоками якої слід вважати цінності античного полісу.

Зрештою комплекс уявлень про любов перетворюється на точку відліку європейської політичної (полісної за своєю суттю) теорії і практики, оскільки саме Ерос набуває ознак дійсної підстави єдності політичної спільноти перетворюючись у Ерос політичний.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ / REFERENCES

Платон. (2008). Діалоги. Харків: Фоліо.

Андреев, Ю. В. (2004). Мужские союзы в дорийских городах-государствах (Спарта и Крит). Санкт-Петербург: Алетейя

Йегер, В. (2001). Пайдея. Воспитание античного грека. Москва: Греко-латинский кабинет Ю. А. Шичалина.

Скопов Євген Миколайович, викладач кафедри Філософії та гуманітарних наук Вінницького національного технічного університету e-mail: scopoff@gmail.com

Skopov Evgen Mykolayovych, lecturer, Department of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: scopoff@gmail.comСкопов Є.М.

УДК 001.891

І. О. Головашенко
Ю. П. Носковенко

ПРОБЛЕМА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СУЧАСНІЙ ФІЛОСОФІЇ

Вінницький національний технічний університет

Анотація
У даній роботі розглянуто загальний стан проблеми штучного інтелекту в сучасній філософії .
Ключові слова: штучний інтелект, мислення, розумова діяльність, особистість, технічний прогрес, інформатика.

Abstract
In this work consideredt the general state of the problem of artificial intelligence in modern philosophy.
Keywords: artificial intelligence, thinking, mental activity, personality, technical progress, informatics.

Вступ

Останнім часом все частіше виникає питання, чи не вичерпала себе філософія. Що разом з епохою Аристотеля, Гегеля, Бердяєва закінчилась і філософія, що зараз розум людей повністю займають точні науки, а для філософії не залишилося місця. Але філософія – це, в першу чергу, світогляд, призма, крізь яку людина сприймає навколишній світ, своє місце в цьому світі, місце серед оточуючих. Людство, отримавши за допомогою технічного прогресу нові інструменти вивчення навколишнього світу, одночасно отримало інструменти впливу на цей світ і на самого себе як частину світу.

Люди гостро потребують осмислення свого місця в умовах технічного прогресу, впливу технічних нововведень, виховання обережного поводження з неймовірною силою, даною людству технічним прогресом. Філософські проблеми сучасної інформатики включають в себе гносеологічні, онтологічні, антропологічні, етичні, культурологічні, соціально-історичні аспекти [1].

Філософські аспекти проблеми штучного інтелекту

Однією з серйозних гносеологічних проблем, що стала особливо актуальною в зв'язку з розвитком інформатики, є проблема співвідношення мислення людини і машинного мислення, «штучного інтелекту».

Дослідник, який долучається до проблеми штучного інтелекту, а у складі цієї проблеми до штучного інтелекту як феномена (існуючого або потенційно можливого), – стикається, з одного боку, із низкою суперечливих трактувань штучного інтелекту та похідних від нього термінів, та, з іншого боку, із позначенням одних і тих самих реалій різними термінами (штучний інтелект, істинний штучний інтелект, суперінтелект тощо). Окрім ускладнення взаєморозуміння між ученими, така термінологічна розмаїтість ставить питання щодо адекватності наявних дефініцій [2].

«Штучний інтелект» (artificial intelligence) – (AI) зазвичай тлумачиться як властивість автоматичних систем брати на себе окремі функції інтелекту людини, наприклад, вибирати і приймати оптимальні рішення на основі раніше отриманого досвіду і раціонального аналізу зовнішніх впливів. Інтелектом будемо називати здатність мозку вирішувати (інтелектуальні) завдання шляхом отримання, запам'ятовування і цілеспрямованого перетворення знань в процесі навчання на досвіді й адаптації до різноманітних обставин [3].

Видатний фізик і фахівець з квантових комп'ютерів Девід Дойч в своїй колонці для «The Guardian» розмірковує про те, як філософський підхід може допомогти програмістам і нейрофізіологам в створенні штучного розуму [4].

Основна філософська проблема в області штучного інтелекту – можливість або не можливість моделювання мислення людини.

Філософ Джон Серль вважає, що надія на можливість створення штучного інтелекту заснована на помилковій метафорі людського мозку як комп'ютерної програми [5].

Наступним філософським питанням штучного інтелекту є мета створення. В принципі все, що робить людина в практичному житті, зазвичай направлено на те, щоб більше нічого не робити. Однак при досить високому рівні життя (великій кількості потенційної енергії) людини на перший план виступає вже не бажання економити енергію, а пошукові інстинкти. Припустимо, що людина зуміла створити інтелект, що перевищує свій власний, нехай не якістю, то кількістю. Що тепер буде з людством? Яку роль буде відігравати людина? Для чого вона тепер потрібна? І взагалі, чи потрібно в принципі створення штучного інтелекту [6]?

З іншого боку, сам факт того, що особистістю є не комп'ютер, а запущена на ньому програма, піднімає невирішені філософські проблеми, які на практиці перетворяться в політичні протиріччя. Наприклад, якщо штучний інтелект – програма, що працює на комп'ютері, видалити її з комп'ютера -– вбивство, так само як і позбавити людський розум фізичного тіла. Але штучний інтелект може бути скопійований на безліч комп'ютерів одним натисканням кнопки. Чи будуть ці програми, запущені на різних комп'ютерах, однією і тією ж особою або різними [4]?

Досить важливо, що взаємодія великої кількості складних комп’ютерних програм (наприклад, на рівні роботів, інтернет-агломерацій, навіть персонального комп’ютера) може призводити до непередбачуваних розробниками наслідків. Вихід роботів (нанороботів, фєнтороботів) з-під контролю внаслідок програмного збою, комп’ютерного вірусу тощо з подальшим ходом науково- технічного прогресу становитиме собою не локальну чи регіональну проблему, а загрозу існуванню усієї планетарної цивілізації [7].

Висновки

Узагальнено викладені вище основні елементи змісту проблеми штучного інтелекту, дозволяють визначити філософію штучного інтелекту як інтегративний напрям філософських досліджень, предметом якого є феномен штучного інтелекту, його становлення, перспективи, соціальні та гуманітарні аспекти існування, аналіз філософсько-методологічних проблем досліджень у відповідній галузі. Очевидно, що вона являє собою досить різнопланове проблемне поле, стрижнем якого є роль штучного інтелекту в еволюції людства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1) Онопрієнко М. В. Інформатизація в контексті філософсько-методологічного дослідження інформатики / М. В. Онопрієнко. – Київ: Софія-Оранта, 2007. – 212 с.
2) Швирков О. І. Проблема штучного інтелекту і людиновимірність штучних інтелектуальних систем: автореф. дис. ... канд. філос. наук: 09.00.09 / Швирков Олександр Іванович. - Житомир, 2006. - 174 с.
3) Мороз О. Штучний інтелект // Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук, Л. В. Озадовська, Н. П. Поліщук, І. О. Покаржевська. – Київ : Абрис, 2002. – 742 с.
4) Philosophy will be the key that unlocks artificial intelligence [Електронний ресурс]. Режим доступу:https://www.theguardian.com/science/2012/oct/03/philosophy-artificial-

intelligence?fbclid=IwAR0JutwuS3dPMrHsYXPQxz19PhDBMZdRcvDBVOgy7fKYj7JVPKlMqNG8g94. – Назва з екрану
5) Искусственный интеллект: различные взгляды на проблему [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.raai.org/library/books/sirl/ai.htm. – Назва з екрану
6) Дрейфус Х. Чего не могут вычислительные машины. Критика искусственного разума / Х. Дрейфус. – М.: Либроком, 2010. – 340 с.
7) Нариньяни А. С. Между эволюцией и сверхвысокими технологиями: новый человек ближайшего будущего / А. С. Нариньяни // Вопросы философии. - 2008. - № 4. - С. 3-17.

Носковенко Юлія Павлівна – студентка групи 1АКІТ-18м, факультет комп'ютерних систем і автоматики, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: angel479870@gmail.com

Науковий керівник: ***Головашенко Ірина Олегівна*** – канд. філософ. наук, доцент, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Noskovenko Yulia P. – Faculty of Computer Systems and Automation, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: angel479870@gmail.com

Supervisor: ***Holovashenko Iryna O.*** – PhD, Associated Professor of the Department of Philosophy and the Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

УДК 17.0

Е. І. Чухрай

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЛАКУНИ В «МОРАЛІ БЕЗ РЕЛІГІЇ» ФРАНСА ДЕ ВААЛЯ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Концепція людської моралі, створена Ф. де Ваалем, враховує лише соціально-регулятивну функцію як моралі, так і релігії. Натомість вона не враховує головної функції релігії як джерела вищого сенсу, і моралі втілення цього сенсу вільною особистістю. Таким чином, концепція де Ваала містить істотну теоретичну лакуну, що значною мірою знецінює висновки цього автора.

Ключові слова: вищий сенс, масова мораль, мораль приматів.

Abstract

The concept of human morality, created by F. de Waal, takes into account only the socio-regulatory function of both morals and religion. Instead, it disregards the main function of religion as a source of supreme meaning, and the main function of morality as an embodiment of this meaning by the free person. Thus, de Waal's concept contains an essential theoretical lacuna, which greatly devalues the conclusions of this author.

Keywords: supreme meaning, mass morality, primate morality.

Ця доповідь пропонує філософський аналіз засадничих понять, що складають основу міркувань Франса де Вааля щодо тваринного коріння людської моралі. Оскільки зазначені міркування мають концептуальний характер, я хочу запропонувати критику Ваалевих концептів «мораль» і «релігія».

Передовсім слід зазначити, що в книзі Франса де Вааля «Мораль без релігії» (оригінальне видання вийшло друком 2013 року під назвою «The Bonobo and the Atheist. In Search of Humanism Among the Primates») викладена одна з найбільш глибоких концепцій людської моралі, які колись пропонувалися природничниками. Головною перевагою цієї концепції є неприйняття примітивного біологічного редукціонізму, який не стільки пропонує описи людської моральної поведінки, скільки спотворює саме досліджуване явище: «Порівняння з приматами допомагає нам уберегтися від редукціоністських схем, згідно з якими ми є рабами власних інстинктів. Ті, хто так вважає, кидають слово "помилка" щоразу, коли люди не йдуть курсом еволюційної партії. їм легше винувачувати нас, ніж переглянути свої теорії. Питання полягає в тому, що між генами та поведінкою існує безліч шарів: від кодування білків (цим займаються гени) до нейронних процесів і психології.» [1].

Намагаючись обстоювати позиції нерадикального «гуманізму» (в його розумінні – толерантної версії атеїстичного світогляду, що визнає корисну еволюційну роль релігії як соціального механізму), де Вааль, усе ж використовує концепти, глибоко позначені певним несвідомим, послабленим редукціонізмом.

Ось зразок міркування, що виражає суть Ваалевої концепції: «яку б роль не відігравала релігія в розвитку моралі, вона почала відігравати її запізно. Спочатку виникла мораль, а потім за неї схопилася сучасна релігія. Замість того щоб дати нам моральний закон, великі релігії винайшли для того, щоб підтримати його. Ми лише починаємо вивчати, як релігія здійснює цю підтримку, створює зв'язок між людьми та змушує їх до гарної поведінки. Я аж ніяк не хочу применшувати цю рать, яка була життєво важливою в минулому та може залишатися такою в найближчому майбутньому, але вона аж ніяк не є джерелом моралі.» [2]. Відповідно, тваринний фундамент нашої поведінки, на думку де Вааля, може заледве не усунути питання про нетотожність сущого і належного («відокремити "є" від "має бути"»), яке він іронічно називає «інтелектуальними тортурами» [там само].

З аналізу усієї книги впадає у вічі те, що і «мораль», і «релігію» де Ваал фактично зводить до регуляторної функції, таким чином прокладаючи зручний місток між тваринним і людським; «Наша мета полягає в тому, , щоб тримати кожного в шорах і ставити колективні інтереси вище, ніж особисті. Мораль слугує для того, щоб поширювати переваги групового життя тане дозволяти експлуатації інших могутньою елітою. Тут я дотримуюся традиційного погляду біології на мораль як групове явище, повертаючись до Дарвіна» [3].

Але подібний підхід надмірно звужує зміст обох цих понять. Схема, за якою релігія виникає для надання «більш абстрактного» характеру «моральному законові», виробленому нібито еволюцією вищих приматів, не може бути визнана адекватною.

Функцію «масової моралі» й масової релігії», покликаних контролювати поведінку більшості методами залякування (пекло тощо) є радше карикатурою на обидва ці явища. Де Вааль не випадково виділяє «сучасні» форми моралі й релігії. Але він не враховує того, що йдеться про вельми тривалу сучасність, до якої міркування «за аналогією» не застосовні.

Я стверджую, що морально-релігійний «тандем» покликаний не до того, щоб надавати абстрактності тваринній емпатії та колективним інстинктам, його головне призначення зовсім інше: ідеться про надання «сенсу» індивідуальним людським діям, що відбуваються в умовах свободи. Носієм моралі є лише вільна особистість, над якою не тяжіють «природні» обмеження. Не тяжіють такою мірою, що виникає нова система запровадження нормативності. Справді, навіщо релігія взагалі була би потрібна, якби наш «моральний закон» був природним (тобто дорівнював природній «турботі», «справедливості», «ієрархіям», так талановито описаними де Вааль на матеріалі етології приматів)? Релігії, як носії тих вищих сенсів, що приймаються мораллю, можуть вельми різноманітно ставитися до «природної спадщини», схвалюючи чи не схвалюючи ті чи ті соціальні звички бонобо, шимпанзе або горил. Розмаїття релігій вказує на те, що «природна емпатія» та інш. включається в системи іншого порядку, де відіграє підпорядковану роль.

Раціональним зерном у концепції де Вааля є те, що нас із мавпами справді багато чого зближує: починаючи від тілесного устрою, схожого на конституцію вищих приматів, і до миттєвого афективного «обурення несправедливістю», що фіксується навіть у мавп-капуцинів. Але цей природний бекграунд не є в людині чимось винятковим. Ми маємо низку суто природних потягів, інстинкт самозбереження, страх перед покаранням, потребу в інших і ще багато властивостей, притаманних соціальним тваринам, принаймні – ссавцям. Зрештою, навіть коли ми мислимо «як люди», це «мислення» здебільшого складається з автоматичних стереотипних (і вироблених біологічною еволюцією) реакцій, які нині називають когнітивними упередженнями. Але все це не є відкриттям, принаймні з тих часів, відколи існує писемність. Традиційно у філософії і психології цей масив описувався як сфера пристрастей, що керують поведінкою людини всупереч свідомості. Релігія і заснована на ній мораль не є апологією «природних чуттів». Вони створюють системи сенсів, що здійснюють відбір і модифікацію цих чуттів. Останні можуть як прийматися, так і викорінюватися, причому в різних системах моралі одні й ті ж чуття, наприклад, чуття справедливості, можуть як цінуватися, так і знецінюватися. Більше того, на основі цих сенсів може формуватися деяка нова чуттєвість, несумісна з «приматською». Дуже часто виходить так, що релігійно моральне уявлення про справедливість є контр-чуттєвим, змушуючи людину утримуватися від того обурення, яке миттєво висловлюється мавпами, що отримали нерівноцінну винагороду на однакові дії.

Отже, як моральні істоти ми маємо швидше цілий спектр чуттєвостей, ніж одну чуттєвість, успадковану від приматів і підняту на абстрактний рівень (як узагалі можна підняти на «абстрактний рівень» те, що є лише чуттєвим?). Ми маємо також «спектр моралей», між якими постійно здійснюємо свідомі або несвідомі вибори, і навіть спектр «релігій», комбінуючи на практиці сенси різних релігійних систем.

Отже, тезу де Вааля про «надто пізню» появу релігій у царині моралі слід тлумачити з належними дистинкціями. Наявні в нас «природні» поривання не охоплюють навіть усієї сфери моральних чуттів. Інакше нам доведеться повернутися до наївних теорій про «шляхетних дикунів», що керуються «вродженою мораллю». Людська мораль не може бути зведена до системи дозволів і заборон, як і релігія – до деякого сублімування й ілюзорного «пояснення» цих заборон. Суть релігій – не в дресировці мас засобами витонченого психологічного насильства. Поведінка вільної особистості, здатної поставити під сумнів будь-яку «природність», не може спиратися на чуття, у виявленні яких люди значно менш солідарні, ніж мавпи. Вона спирається лише на вищі сенси, що приймаються саме в такій якості. Коли ж людина керується тими ж чуттями, що й бонобо чи капуцини, вона не чинить морально, потрапляючи під владу тваринних поведінкових механізмів, добре описаних де Ваалем. Як «маса», люди керуються здебільшого тим, що їх єднає з приматами. Як вільні особистості (й остільки, оскільки вони здатні виявляти себе особистостями), вони мають цілковито інші способи задавання своєї нормативності.

Лише релігія (і тут не надто принциповою є різниця між визнаними і крипто- релігіями, до яких надежить, наприклад, Ваалів «гуманізм») задає «сенс життя», здатний протистояти раціональній

критиці чи, наприклад, підривній пропаганді. Чуттєвість, попри гру слів, яка виникає в цьому випадку, не може бути «сенсом життя», а коли вона за такий приймається – це, за термінологією Л. Толстого, простий наслідок «сп'яніння життям», яке рано чи пізно минає. Тож рух «Захопи Вол-стріт» [4] в якомусь відношенні справді можна уподібнити поведінці капуцинів, «обурених» несправедливістю. Насправді, цілком можливою є релігійна мотивація, здатна породити рухи під гаслами «Возлюби Вол-стріт як самого себе» чи «Не приділяй надто великої уваги Вол-стріт».

Звісно, це не означає, що люди не діють під впливом тих самих спонук, що й примати. За допомогою соціальних інстинктів можна індивідуально «втекти від свободи» чи до деякої міри регулювати поведінку «мас». Але така «дія», хай як поширена, не може бути визнана «моральною». І метод такої дресури ніколи не спрацює в довготривалій перспективі. У людині є цілі шари «тваринної соціальності». Але людська мораль повинна спиратися не на «чуття», а на «вищі сенси», що впорядковують як чуттєвість, так і тваринну «нормативність». Інакше така «мораль» приречена бути неефективною. Неврахування цього моменту значною мірою знецінює теоретичні висновки де Ваала. Утім, його цікава книга дає важливий емпіричний матеріал для моральних рефлексій. Як і надзвичайно влучні аргументи на користь того, що людська моральна поведінка в принципі не може визначатися наукою [5].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вааль, Ф. де. Мораль без релігії. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2018, с. 243.
2. Там само, с. 245.
3. Там само, с. 241.
4. Там само, с. 238.
5. Там само, с. 30-31.

Чухрай Ельвіра Іванівна, старший викладач кафедри філософії Вінницького національного технічного університету, elvica888@gmail.com

Chukhrai Elvira Ivanivna, Senior Lecturer, Department of Philosophy and Humanities at Vinnitsa National Technical University, elvica888@gmail.com

УДК 167+378

А. І. Теклюк

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ІГОР У ВИВЧЕННІ КУРСУ «ФІЛОСОФІЇ» СТУДЕНТАМИ ТЕХНІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

Вінницький національний технічний університет

Анотація
Розкривається використання різноманітних форматів інтелектуальних ігор для активізації пізнавальної активності студентів під час вивчення курсу «Філософії» та глибшого засвоєння програмно-навчального матеріалу.
Ключові слова: інтелектуальні ігри, філософія, нестандартне мислення, гнучке мислення, форми активного навчання

Abstract
The use of various formats of intellectual games for activating the students' cognitive activity during the study of the "Philosophy" course and deeper mastering of the curriculum material is revealed.
Keywords: intellectual games, philosophy, non-standard thinking, flexible thinking, forms of active learning

Зацікавити філософією студента, який передусім спрямований на прикладну діяльність(це пов’язано з специфікою роботи інженера), завжди було непросто. Філософія часто має справу з такими об’єктами дослідження, які не піддаються безпосередньому сприйняттю органами відчуттів, що надзвичайно ускладнює процес їх належного пізнання. Сучасний світ – це світ різноманітних гаджетів, які дозволяють людині отримувати величезну кількість візуальної інформації про різноманітні місця, речі, процеси як у вигляді відео, фото, анімації, графіків, діаграм і т.п. Тож студент XXI ст., який приступає до опанування великих філософських ідей та систем звик до унаочнених об’єктів пізнання, а тут його зустрічає надзвичайно велика кількість різноманітних абстракцій, що призводить до певного когнітивного дисонансу в студента. Такий стан речей ставить перед викладачем філософії серйозну проблему як же зацікавити студента своєю дисципліною, як викликати в ньому бажання дослідити ідеї того чи іншого мислителя, проаналізувати їх вплив на розвиток людства, виявити їх сильні та слабкі сторони, можливі небезпеки від певних світоглядних установок.

Добре відомо, що утримувати увагу тривалий час досить складно, особливо коли це стосується різного роду абстрактних об’єктів, тому необхідно час від часу підживлювати студента позитивними емоціями. Одним із засобів отримання подібних емоцій в навчальному процесі можуть слугувати інтелектуальні ігри. Зрозуміло, що ці ігри не повинні бути самоціллю, а мають стати елементом у вивченні відповідної дисципліни, в нашому випадку філософії.

Перелік інтелектуальних ігор, котрі можливо використовувати в процесі вивчення філософії доволі великий. До нього входять й добре відомі дебати (різних форматів), «Що? Де? Коли?», брейн-ринг, ерудит-лото, «Своя гра», ерудит-квартет, «Трійка», перевертні, ребуси і .т.п., детальніше про них можна дізнатись: [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7]

Розглянемо деякі з них, які автором використовувались для активізації пізнавальної активності студентів у вивченні курсу філософії. Вже кілька років студенти просто так не отримують завдання на практичне заняття, вони мають розгадати пароль до файла в якому містяться питання, що мають обговорюватись і необхідний матеріал для підготовки. Студент отримує своєрідний виклик, чи справиться він із такою задачкою чи ні, тут з’являється ігрова емоція. бажання перемогти. І дуже важливо, що це має наочний вияв, переміг ти чи ні – відкрився файл або ні. При розгадуванні пароля студент має можливість користуватись усіма можливими для нього інформаційними ресурсами, комунікаційними засобами, системами інформаційного пошуку. Але як показує практика треба правильно ставити пошукові запити.

Ось до прикладу одне із завдань для магістрантів: Пароль до файлу ім'я діяча епохи Відродження. Картинки можуть вказувати на місце його народження, його відомі ідеї, вислови, назви робіт, натякати на частину імені чи прізвища, де він мешкав і т.п.

Завдання не є особливо складним, друга картинка, як правило студентів виводить на відомий мульт-серіал про черепашок-ніндзя, і далі можна просто перебрати їх імена: Донателло, Леонардо, Мікеланджело, Рафаель. Зазвичай саме так і відбувається, але ж виникає питання, а до чого тут королева Великої Британії? Як пов'язати цю монаршу особу й Леонардо да Вінчі? Трішки розмірковувань, пригадувань чим же прославився Леонардо нас приведуть до того, що він відомий як учений, винахідник, художник, архітектор, анатоміст. Далі хід думки нас веде до найбільш відомих речей, які зробив Леонардо і як вони можуть бути поєднанні з королевою Єлизаветою II. Одна з найбільш відомих картин да Вінчі це «Джоконда» або інша назва «Мона Ліза», і тут все стає на свої місця: Єлизавета – Ліза. Такі загадки вимагають відходу від жорстких алгоритмів мислення, які людина засвоїла раніше, тут треба проявити гнучкість мислення, вміння виявляти неочевидні пов'язаності між відповідними об'єктами, знаходити несподівані рішення, а чи не це потрібно майбутньому інженеру, чи не такий йому потрібен фітнес для мозку?!

Ще одна спроба активізації студентів у плані пізнання філософії була зроблена шляхом незвичного колоквіуму. По-перше, цей колоквіум виконувався вдома, по-друге, можна було користуватись (викладач же не міг проконтролювати) якими завгодно підручниками та довідниками, інтернет-ресурсами, навпаки заохочувалось їх використання, а по-третє, треба було не давати відповіді на питання, а придумувати питання на відповідну тематику. Завдання було таке:

Тема колоквіуму: Виникнення філософії та її розвиток в епоху античності

Кожному студенту необхідно написати дві теми для «Своєї гри», номер варіанту відповідно до свого номеру в списку групи. Тема складається з 5 запитань, які різняться за складністю. Перше запитання оцінюється в 10 балів, друге - 20, третє - 30, четверте - 40, п'яте - 50.

Варіанти завдань

1. Друзі Сократа. Матрична тема –АР
2. Числа. Матрична тема –ОН
3. Водяна. Матрична тема –ВО
4. Вогняна. Матрична тема -КО- і т.д.

Приклад оформлення роботи:

Тема. Водяна

10. Саме він вважав воду першоосновою світу. (Фалес Мілетський)
20. Саме цьому філософу з Ефеса належить вислів «Неможливо ввійти в одну річку двічі». (Геракліт)
30. Саме цей шанувальник чисел народився на острові Самос біля узбережжя Іонії. (Піфагор)
40. Емпедокл говорив про такі корені буття як вогонь, земля та ще два, які саме. (повітря, вода)
50.Саме ЙОГО прозвали плачучим філософом. (Геракліт)

Матрична тема передбачає що відповідна частка (склад) має міститись у слові відповіді, наприклад у нас Тема: -АР

10. Саме він був учителем Олександра Македонського. (**Ар**истотель)
20. Саме цей філософ першим проголосив ідею тотожності мислення та буття (П**ар**менід)
30. На думку Піфагора число є символ ЇЇ та міри. (г**ар**монія)
40. Саме таке справжнє ім'я Платона.)(**Ар**истокл)
50. Вона є однією з негативних форм державного устрою за Аристотелем. (оліг**ар**хія).

Підготовка таких завдань вимагає від студента нестандартних дій, вияву гнучкості мислення, з одного боку знаходження того чи іншого факту (чи пригадування його), а з іншого боку обрамлення цього факту в цікаву запитальну форму, необхідність тематично поєднувати

розрізнені події, імена, ідеї, виявляти для них якусь спільну ознаку. По суті такі завдання виступають ненав'язливим засобом розвитку інтелекту, більш детально про це дивись [8]

Значно підсилює зацікавленість і відповідальність студентів інформація про те, що на підготовлених ними темами «Своєї гри» буде проводитись офіційний турнір серед студентів. що вивчають філософії, а учасники турніру буду оцінювати, якість підготовленого ігрового матеріалу, визначатимуть кращого автора.

Зростання зацікавленості студентів у вивченні філософії можливо досягнути шляхом використання своєрідних завдань-викликів, наведених вище загадок до паролів файлів із завданнями, нестандартними формами контрольних заходів де студенту самому доводиться придумувати питання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Либер А.. К вопросу о вопросах. / Третий Полюс. N 2, 1994. СПб. Стр. 4-17.
2. Б. Бурда. Как надо делать вопросы ЧГК. http://kulichki-win.rambler.ru/znatoki/boris/burda/chgk/index.html
3. В. Левин. "Что? Где? Когда?" для чайников. "Сталкер". 1999.
4. Методические рекомендации по созданию клубов интеллектуальных игр. Минск. 2000.
5. Ворошилов В. Я. Феномен игры. М.: Советская Россия, 1982.
6. Феномен «Что? Где? Когда?». М.: Изд-во Эксмо, 2002.
7. Максим Поташев. «Как не надо делать вопросы». http://znatoki.kulichki.net/resursi/howtodo.html
8. Теклюк А.І. Інтелектуальні ігри як засіб формування національної свідомості та духовних цінностей української молоді. Вінниця: ВОО ВУТ «Просвіта», 2008.

Теклюк Анатолій Іванович – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, директор Головного центру виховної роботи ВНТУ, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail gcvr216@gmail.com

Teklyuk Anatoliy Ivanovich **- Candidate of Philosophy, Associate Professor, Department of Philosophy and Humanities, Director of the Main Center for Educational Work VNTU, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail gcvr216@gmail.com**

УДК 316.423.6:316.346.2-055.2

Ю. В. Мельничук

ПРОБЛЕМА ЕМАНСИПАЦІЇ ЖІНКИ В ПОВІСТІ ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ «ЛЮДИНА»

Вінницький національний технічний університет

Анотація
У статті розкрито проблему емансипації жінки у повісті Ольги Кобилянської «Людина».
Ключові слова: Ольга Кобилянська, повість «Людина», особистість, суспільні норми, життєва позиція.

Abstract
The article describes the problem of emancipation woman in the story of Olga Kobylianska «A person».
Keywords: Olga Kobylianska, the story «A person», personality, social norms, life stance.

Вступ

Багато українських письменників, будучи полум'яними патріотами, зверталися до жіночих образів, які найкраще передавали трагічну долю незнищенного народу. Особливий вплив на молоде покоління справляють «Повія» Панаса Мирного, «Марія» Василя Стефаника, яскравим типом національного характеру визнані «Наталка Полтавка» Івана Котляревського та «Катерина» Тараса Шевченка.

Нашу ж увагу привертає повість Ольги Кобилянської «Людина». Цей твір став сміливим протестом проти рабського становища жінки в суспільстві, в ньому втілено ідеал людини. Ця повість Ольги Кобилянської не втратила актуальності і в наш час тому, що і зараз існують упередження про безвідповідальність та про те, що жінки не здатні виконувати роботу, яка вважається чоловічою, стереотипи, що вони приймають рішення, керуючись емоціями.

Метою статті є розкриття проблеми емансипації жінки в повісті Ольги Кобилянської «Людина».

Результати дослідження

Думки письменниці важко піддаються розумінню тому, що її життєва дорога була тернистою. Однак Ольга Кобилянська зуміла відійти від гнітючої буденщини і здобула найкращу освіту серед жінок свого часу. Повість «Людина» Ольга Кобилянська написала у 1891 р., перебуваючи в селі Димка на Буковині, змінивши власне оповідання «Вона вийшла заміж» [1, с. 25]. Це перша повість письменниці, твір написаний німецькою мовою. Прототипом образу Олени Ляуфлер – головної героїні твору стала Наталя Кобилянська – шанована письменниця і громадська діячка Галичини, ініціаторка створення товариства руських жінок, яке розгорнуло широкий феміністичний рух.

Головна героїня повісті вже на початку показує силу своєї особистості, гордість, різнобічність інтересів, і тонке розуміння мистецтва. В ті часи вважалося, що жінка - це доповнення чоловіка, але героїня думала інакше, вважала себе цілісною та самостійною особистістю. За змістом твору інші герої повісті намагаються утримати дівчину в атмосфері усталених суспільних норм. Напевно, в образі своєї героїні Ольга Кобилянська описала середовище, в якому перебувала сама. Вона майстерно описує складну ситуацію, в якій опинилася головна героїня. Письменниця залишила часточку себе в образі своєї героїні [2, с. 16].

Велике горе впало на плечі Олени Ляуфлер коли помер її коханий і вона знову залишилася сама зі своїми поглядами. Олена каже батькові: «Ніхто не є управнений мати бажання, котрі в житті другого мали би відігравати якусь рішаючу роль; а ще менше на те наставати, щоб бути зреалізовані. Я їх не можу визнавати. Сама, як птиця, як деревина в лісі. Маю сама право йти за собою або проти себе» [3, с. 34]. Авторка вклала в її уста свої думки та переживання. Критичним моментом життя героїні стає момент, коли вона вирішила наблизити до себе іншого чоловіка і тоді підсвідомо бажає віддалити час освідчення. Вона змирилася з думкою про заміжжя, але своїх поглядів ніколи не зрадить.

Висновки

Життєву позицію та переконання письменниці чітко видно через долю своєї героїні. Ольга Кобилянська виразно відстоювала думку, що жінка не повинна бути безправною рабинею, безголосою лялькою. Кожна жінка - це неповторна особистість, яка може вибирати і чинити так, як знає. Вона – людина.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Врублевська В. В. Шарітка з Рунгу. Біографічний роман про Ольгу Кобилянську / В. В. Врублевська. – Київ: «Академія», 2007. – 512 с.
2. Горай Л. С. Слово зворушеного серця: біобібліографічний нарис до 150-річчя від дня народження О. Кобилянської / Л. С. Горай. - Ужгород: «ЗОДЮБ», 2013. – 31 с.
3. Кобилянська О. Ю. Людина / О. Ю. Кобилянська. – Київ: «Знання», 2014. – 206 с.

Мельничук Юлія Вікторівна – студентка групи ТТ-17б, факультет машинобудування та транспорту, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: 1tt.17b.melnichuk@gmail.com

Науковий керівник - Сідлецька Тетяна Іванівна, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: sidletska79@gmail.com

Melnichuk Yulia Victorivna – student group TT–17b, Faculty of Machine Buildingand Transport,Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: 1tt.17b.melnichuk@gmail.com

Supervisor - Tetyana I. Sidletska, Ph.D.Art criticism, assistant professor of philosophy and humanities sciences Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: sidletska79@gmail.com.

УДК 32.019.5

О. В. Зінько

КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ПОЛІТИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ: СИМВОЛІЗМ ТА МІФОТВОРЧІСТЬ У ДОСЛІДЖЕННЯХ ДЕНИСЮК С. Г.

Вінницький національний технічний університет

Анотація.
У статті розглядаються поняття символізм та міфотворчість як культурологічні чинники політичної комунікації.
Ключові слова: символізм, міфотворчість, політична комунікація, Денисюк С. Г.

Abstract.
The article deals with the notion of symbolism and myth-making as culturological factors of political communication.
Keywords: symbolism, myth-making, political communication, Denysiuk S.G.

Вступ

В умовах сучасного соціокультурного розвитку політичні технології є актуальними для формування політичної комунікації в системі «влада – громадяни». Стереотипи і певні установки громадян є сприятливим ґрунтом для сприйняття політичних символів та міфотворчості, які використовують політтехнології для маніпуляцій політичною свідомістю громадян. Тому дослідження символічної природи політичної комунікації та ролі міфотворчості в її формуванні залишається актуальними і сьогодні.

Результати дослідження

Результати дослідження концептуальних основ політичної комунікації в соціальному дискурсі Денисюк С. Г. виклала в монографії «Культурологічні виміри політичної комунікації», яка включає передмову та п'ять розділів. Проблеми міфотворчості в сучасному політико-комунікаційному процесі та символ як форма політичної комунікації розглядаються в розділі «Символізм як чинник і основа політичної комунікації».

У праці зазначається, що через систему політичної комунікації передається інформація від комунікатора до аудиторії й навпаки за допомогою різноманітних форм та засобів повідомляється про події, факти, зміни у житті. Така взаємодія відбувається за допомогою символів, які мають політичний зміст, а також є зразком політичних ідеалів, засобом пропаганди.

Структурними елементами політичної символіки є: мовна символіка; національно-державна (герб, прапор, гімн); образотворчомистецька політична символіка (політична емблематика); неполітичні символи, що набувають політичного змісту; люди, як політичні символи та ін. За допомогою політичної символіки здійснюється політичне управління суспільством, реалізується мова влади [1, 83].

Автор пояснює, що пересічні громадяни дуже часто сприймають інформацію у формі образів, які фіксуються на підсвідомому рівні. Тому, символізм політичної комунікації, має як позитивні, так і негативні наслідки. В цьому плані важливим є необхідність використання адекватної символіки, яка повинна виконувати наступні функції: інформаційно-комунікативну, ідентифікаційну, інтегративну тощо.

Важливою властивістю символу є його репрезентативність, що підкреслює загальну значущість символу. Символ також поєднується з формальною простотою, що є важливим для використання його в політико-комунікаційній ситуації.

Природа політичної символіки закладена у культурі. Деякі дослідники крім мови до символічних форм відносять також мистецтво, релігію та міф. Денисюк С. Г. у своєму дослідженні зазначає, що неоміфологічна свідомість є одним з напрямків культурної ментальності минулого. Однак, новий символічний простір політики з використанням нових медійних практик активізував міфологічні форми осмислення простору політики, реміфологізацію масової свідомості. Тобто відбувається соціокультурна трансформація міфу. На відміну від архаїчної форми міфу сучасний розвивається в

контексті соціально-політичної практики, де пізнавальні можливості індивідуума і суспільства достатньо широкі. Нові соціальні практики викликають страх появи «іншого», «чужого», активізуючи таким чином форми колективного несвідомого як давні моделі пізнання світу. Як синтетичний знаковий комплекс виступає найактивніший канал символічних кодів сучасної аудіовізуальної культури - телевізійна комунікація, яка характеризується мозаїчністю зображення та підміною об'єктивного суб'єктивним і, таким чином, генерує міфологічні форми буденної свідомості.

Автор пояснює такий варіант сприйняття фрагментарністю політичних подій, яку як метод подачі інформації використовують масмедія, що не відображає реальність і звернений більше не до розуму, а до почуттів та емоцій. Таким чином, відбувається символізація простору і часу, створюючи нові міфологеми. Нові масмедійні практики розвивають форми архаїчної свідомості, які використовуються для організації поведінки індивідів і соціальних груп, для специфічного відтворення суспільно-політичних явищ, інтерпретації дійсності. Людина шукає вирішення емоційного дисонансу в новому міфі. Враховуючи складність простору політичних комунікацій, людина діє як раціонально (на основі набутих знань), так і ірраціонально (на основі вірувань).

Денисюк С. Г. зазначає, що останнім часом поширюється думка про спорідненість міфологічної свідомості та політичної ідеології. Пояснюється це тим, що в умовах нестабільності політичної системи актуалізується проблема пошуку нового методологічного інструментарію для подолання невизначеності подальшого суспільного розвитку. Тому в нагоді стає міфологія, як засіб орієнтації в політико-комунікативному просторі та впливу на політичну свідомість [2].

Висновки

Таким чином, проводячи аналогію між політичним міфом та символами, які його конституюють, Денисюк С. Г. робить висновок, що в просторі політичної комунікації тією ж мірою, якою є ідеологія додатковим змістом політичної комунікації, так і емоційна асоціація є додатковим змістом кожного міфу із його символів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Денисюк С. Г. Культурологічні виміри політичної комунікації: монографія / С. Г. Денисюк. – Вінниця: ВНТУ, 2012 – 392 с.
2. Там само. – С. 156.

Зінько Олена Василівна – кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук Вінницького національного технічного університету, Вінниця, e-mail: zinko-ov@ukr.net

Zinko Elena - Ph.D., assistant professor of philosophy and humanities sciences Vinnitsia National Technical University, Vinnitsia, e-mail: zinko-ov@ukr.net

УДК 72.0

І.О.Бондаренко
О. В. Зінько

ІСТОРІЯ ІРЛАНДСЬКОГО МЕРЕЖИВА

Вінницький національний технічний університет

Анотація
Історія походження та розвиток одного із найвідоміших стилів в'язання гачком – ірландське мереживо.
Ключові слова: в'язання, в'язання крючком, мереживо, ірландське мереживо, мереживоплетіння.

Abstract
The history of origin and development of one of the most famous styles of crochet is the Irish lace.
Keywords: knitting, crochet, lace, Irish lace, lace.

Вступ

На просторах Ірландії зародилися і поширилися по всьому світу багато знаменитих і неповторних технік в'язання: наприклад, оригінальні візерунки - арани та коси, які називають королівським стилем в'язання «ірландське мереживо». Мета роботи дослідити історію ірландського мережива.

Результати дослідження

Перші зразки мережива в Ірландії почали з'являтися в XIV столітті, а вже з XVII століття країна стала визнаним виробником нарядів з мережив. В основному в'язали його черниці та дівчата-послушниці в монастирях, які перебували на півдні країни. Але техніка того часу, яка прийшла до Ірландії з Венеції, відрізнялася від сучасної. Плетіння виконувалося голкою, що було більш трудомістким і займало набагато більше часу на створення компонента мережива. На виготовлення мережив в венеціанському стилі майстрині витрачали в 10 разів більше часу, ніж в ірландської техніці.

Ірландське мереживо вважається одним з національних надбань Ірландії, і знають його далеко за межами цієї країни. Особливістю ірландського мережива є те, що воно не в'яжеться єдиним полотном. Спочатку вив'язуються окремі мотиви - в основному елементи квітів та рослин, які в наслідку з'єднуються в закінчену композицію за допомогою сітки. [1].

Мереживоплетіння набуло популярності особливо в середині XIX століття, коли Ірландія була охоплена страшним голодом, а мереживо врятувало ірландців від загибелі. Як відомо, основною їжею у ірландських селян була картопля. З 1845 по 1849 рр. в країні почалися голодні роки. В результаті голоду загинуло близько 1 млн. людей, збільшилася еміграція, населення Ірландії скоротилося в той час на 30%. Країна опинилася на краю загибелі.

Щоб врятувати себе і сім'ю від голоду ті, хто вмів плести мережива, зайнялися цією копіткою працею. Мереживо високо цінувалося, так як на виготовлення його було потрібно чимало часу, а захоплювалися їм заможні дами. В процес виготовлення були залучені всі: і чоловіки, і жінки, і люди похилого віку, і діти. Всі члени сім'ї робили окремі елементи, а потім здавали в спеціальні майстерні, де з них збирали мереживні вироби. Іноді в родині був розподіл праці - одні робили листочки, інші - квіти, у кого, що краще виходило, та й робота швидше просувалася.

У кожній родині були свої особливі секрети оригінальних квітів і листочків, які ретельно зберігалися від конкурентів. Потім збирали все в кошик і відносили на продаж. З окремих мотивів ірландського мережива створювали модні сукні, коміри, накидки, рукавички, скатертини, серветки, хустинки, парасолі і багато інших виробів, які потім продавалися в модних салонах Дубліна, Лондона, Парижа і Сан-Франциско.

Винахідницею способу плетіння мережив гачком стала мадемуазель Риєго де Бланкард, батьком якої був франко-іспанський дворянин, а мати - ірландка. Мадемуазель де Бланкард придумала спосіб в'язання мережив, що нагадували венеціанські мережива. Гачок на порядок прискорював процес створення мереживних візерунків - частина мережива, яка за допомогою голки виготовлялася в середньому 200 годин, гачком могла бути зв'язана всього за 20. Освоївши нову техніку

досконально, Риєго де Бланкард вирішила полегшити працю всіх рукодільниць Ірландії і в 1846 році випустила книгу, в якій детально описала технологію в'язання ірландських мереживних узорів за допомогою гачка. Книга стала для багатьох підручником, за яким розумілася наука плетіння. [2].

У 1900 році ірландське мереживо проникає до Франції і починає змагатися з найбільш красивими сучасними мереживами. Ірландське в'язання гачком стало подією в історії мереживоплетіння. В епоху модерну з нього вручну в'язалися цілі сукні з об'ємними елементами у вигляді квітів і бабок. В середині XIX ст. виготовленню справжніх мережив ручної роботи було завдано непоправного удару винаходом машинного способу виробництва. Головна якість мережив ручної роботи - вільна безпосередність орнаменту, його своєрідна неповторність - змінилися сухим і неживим відтворенням візерунка [3].

Сьогодні відроджуються старовинні секрети і оригінальні мотиви ірландського мережива. Це значить, що майстерність не загубиться в минулому і збережеться для майбутніх поколінь. Затребувані не тільки сучасні моделі - наприклад, на одруженні Крон-принца Данії в 2004 наречена була одягнена "в просте плаття кольору слонової кістки з вуаллю із 100-річних ірландських мережив".

Підручники, видані кілька століть назад, перевидаються все новими тиражами. Сучасні модельєри відновлюють інтерес до мережива, воно використовується в моделях одягу відомих брендів. Ірландське мереживо дуже часто демонструється в колекціях одягу, з нього створюють неповторні сукні, костюми, піджаки. Ірландське мереживо всесвітньо відомо, воно частина історії Ірландії [2].

Якщо в усьому світі ірландське мереживо вважається елементом розкоші, то у себе на батьківщині ірландці називають його «мереживом допомоги», оскільки завдяки виробництву мережива багато сімей змогли вижити. Саме під такою назвою ірландське мереживо вписано в історію держави [1].

Висновки

Таким чином, основна цінність ірландських мережив полягає в тому, що вони залишаються унікальною ручною роботою. У світі давно існують машини, які в'яжуть трикотажне полотно, виготовляють килими і вишивають гобелени. Але щоб в'язане мереживо побачило світ, потрібен гачок і вмілі руки майстра.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Клименко О. Чарівний ґачок /Клименко О. – Харків: Іскра, 1993. – 93 с.; Из истории ирландского кружева. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.klubok-ok.com/blogs/blog/irlandskoe-kruzhevo

2.История ирландского кружева. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://ochen-daje.livejournal.com/40376.html

3.Идеи для тех, кто вяжет / Козик Н. П., Герасимова А. Д. – Хелтон, 2000. – 368 с.; Платья начала XX века из ирландского кружева. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://la-gatta-ciara.livejournal.com/48174.html

Бондаренко Ірина Олексіївна **–** студентка групи УБ-15б, факультет менеджменту та інформаційної безпеки , Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: fm.ub15b.bondarenko@gmail.com

Науковий керівник: ***Зінько Олена Василівна*** – кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: zinko-ov@ukr.net

Iryna Bondarenko **–** student of UB-15b group, faculty of management and informational security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: fm.ub15b.bondarenko@gmail.com.

Supervisor: ***Zinko Elena*** - Ph.D., assistant professor of philosophy and humanities sciences Vinnitsa National Technical University, Vinnitsia, e-mail: zinko-ov@ukr.net

УДК [930.2: 94] (477.44-25)

Т. І. Сідлецька

МОНОГРАФІЯ ТЕТЯНИ КАРОЄВОЇ «ІСТОРІЯ МАЄ ПРАВО СПОДІВАТИСЯ ВІД МІСТА ВІННИЦІ БЛИСКУЧОГО МАЙБУТТЯ…» - ВАЖЛИВЕ ДЖЕРЕЛО ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ ВІННИЦІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті здійснено аналіз монографії Тетяни Кароєвої «Історія має право сподіватися від міста Вінниці блискучого майбуття…» як важливого джерела вивчення історії Вінниці.

Ключові слова: Вінниця, городяни, міський простір, розвиток, міська влада.

Abstract

The article analyzes the monograph of Tetyana Karojeva «History has the right to hope for a brilliant future from the city of Vinnytsia» as an important source of studying the history of Vinnytsia.

Keywords: Vinnytsia, townspeople, urban space, development, city authorities.

Вступ

В сучасних складних умовах розвитку вітчизняної культури досить важливим є піднесення краєзнавчого руху в Україні й, зокрема, на Вінниччині. Сьогодення характеризується значною пошуково-творчою активністю, зацікавленістю різних прошарків суспільства історією та культурою свого краю.

Вагомим внеском у краєзнавство Вінниччини є монографія доктора історичних наук, доцента Тетяни Кароєвої «Історія має право сподіватися від міста Вінниці блискучого майбуття…» (2018). Праця Т. Кароєвої є ґрунтовним науковим дослідженням, де висвітлено авторське бачення сутності феномену Вінниці початку XX ст., яку дослідниця визначає як створення комфортних умов для життя городян. Це зумовлює необхідність проаналізувати вказану роботу як важливе джерело вивчення історії Вінниці.

Результати дослідження

Монографія Т. Кароєвої складається зі вступу, п’яти розділів, висновків, у кожному з яких розкривається повсякденність того часу на основі архівних матеріалів, фотодокументів, речових джерел. Завершують видання допоміжні покажчики, де вміщені перелік вінницьких добровільних асоціацій, іменний покажчик з біографічними довідками про майже 300 вінничан початку XX ст., топонімічний та географічний покажчики, список ілюстрацій.

У Вступі Т. Кароєва визначає хронологічні межі дослідження, що охоплюють 1892 – 1917 рр. і подає відомості про феноменальний розвиток Вінниці у цей період, опираючись на широкий спектр архівних документів, довідників, матеріалів періодики.

Екскурс в історію Вінниці дослідниця розпочинає із загальної характеристики міста. Авторка подає відомості про міський простір і адміністративно-правовий статус Вінниці з кінця XVI ст. до кінця XIX ст. При цьому Т. Кароєва наголошує, що одним із визначальних чинників, який міг визначити прогрес Вінниці, був адміністративний потенціал. Держава мала істотний вплив на

розвиток міста, його функції, спосіб життя мешканців. Велику зацікавленість становить інформація про населення, зростання якого дослідниця вважає одним із найважливіших показників розвитку міста. Опираючись на Перший Всеросійський перепис населення 1897 р., авторка визначає мешканців за соціальним походженням, родом занять, рівнем забезпеченості, подає релігійну структуру населення Вінниці. Т. Кароєва розкриває основні напрямки діяльності органів міського самоврядування – думи і управи, характеризує бюджет міста, зростання якого було важливим показником поступу. Аналізуючи витрати, дослідниця підкреслює, що Вінниця розвивалася швидше «як адміністративний, військовий, освітній, культурний центр, ніж як економічний і торговельний» [2, с. 39]. Висновок авторки заперечує традиційну в українській історіографії думку про те, що піднесення Вінниці відбувалося передусім завдяки промисловій та торговельній діяльності її мешканців [1].

У другому розділі монографії Т. Кароєва простежує модернізацію економічного простору міста – характеризує розвиток промисловості, залізничного транспорту, різних форм торгівлі, фінансово-кредитної системи. Авторка зазначає, що на початку XX ст. Вінниця була промисловим містом і характеризувалася індустріальним розвитком та запровадженням інновацій у виробництві. Дослідниця звертає увагу на відкриття великих промислових підприємств, численних технічних бюро, що займалися облаштуванням водопроводів, каналізації, колодязів, ванн, опікувалися освітленням у приватних будинках, встановлювали телефони. Т. Кароєва не погоджується із думкою більшості учених щодо визначальної ролі залізниці у піднесенні Вінниці. Порівнявши розвиток Балти, Вінниці та Проскурова, які отримали залізничне сполучення у 1871 р., дослідниця доходить висновку про відсутність прямої залежності розвитку цих міст від залізниці і визначає наявність інших факторів поступу.

Третій розділ «Благоустрій міського простору» присвячений численним муніципальним проектам, що реалізувалися у Вінниці у 1910-х рр. Відбувався розвиток інфраструктури, яка охоплювала інженерні мережі (водопостачання та водовідведення, електропостачання, транспорт і шляхи, телефонію) та сфери обслуговування (магазини, готелі). Дослідниця перелічує цілий ряд значних новобудов Вінниці початку XX ст. (Народний дім, міська публічна бібліотека ім. М. В. Гоголя, міський театр, міська дума, водонапірна вежа, готель «Савой» та ін.) і подає їхні світлини, на яких продемонстровано особливості архітектури цих споруд.

У четвертому розділі видання Т. Кароєва аналізує соціокультурне середовище як показник якості життя. Авторка розкриває питання безпеки життя, охорони здоров'я, освіти і культури Вінниці. Так, опираючись на архівні документи, дослідниця зазначає, що перед Першою світовою війною у місті функціонували повітова, єврейська лікарні, два військових шпиталі, тюремний лазарет та приватні спеціалізовані клініки і висвітлює їхню діяльність [2, с. 82]. Особливу увагу авторка звертає на функціонування Вінницької окружної психіатричної лікарні, що була відкрита у 1897 р. і мала близько 1 тис. ліжок. Це був один із найкращих медичних закладів Російської імперії і перший в Україні такого профілю. Лікарню було обладнано водогоном, каналізацією, електричним освітленням, центральним опаленням та іншими технічними нововведеннями.

У розділі подано значний масив інформації про діяльність закладів освіти і культури Вінниці. Дослідниця наголошує, що міська влада забезпечувала розвиток середньої, спеціальної середньої, початкової освіти, здійснювала підготовку педагогічних кадрів для всієї Подільської губернії. Авторка характеризує діяльність закладів культури міста - Народного дому, міської публічної бібліотеки ім. М. В. Гоголя, міського театру, синематографів. У запропонованому фактологічному матеріалі і світлинах репрезентовано фрагменти дозвілля городян.

П'ятий розділ «Соціальний капітал міста» присвячений змісту колективної пам'яті вінничан початку XX ст., формуванню тогочасного громадянського суспільства, людському капіталу Вінниці. Т. Кароєва зазначає, що серед городян жила пам'ять про славне минуле краю і спільну боротьбу. Дослідниця відзначає різноплановість громадського руху вінничан, що охоплював людей різних професій, етнічних спільнот, ідеологічних переконань.

Важливим і цінним у виданні є фактичний матеріал щодо вінницьких діячів початку XX ст. і їхнього внеску в життя міста. Особливе місце у монографії належить найвідомішому міському голові Вінниці М. Оводову. Т. Кароєва розкриває різнобічну плідну діяльність М. Оводова і підкреслює

його організаторські здібності: «вміння формувати команду, створювати і підтримувати корисні контакти, знаходити гроші та вести справи, орієнтуватися у новаціях і сприймати їх, дбати про позитивний імідж міста тощо» [2, с. 122]. Поруч із цим дослідниця висвітлює діяльність інших муніципальних діячів, інженерів, фахівців у галузі сільського господарства, кооперації, медицини, працівників освіти, юридичної та військової сфер. Авторка доводить, що спільна активність і праця цих людей зумовила розвиток Вінниці.

Робота Т. Кароєвої підготовлена на широкому документальному матеріалі, значна частина якого вперше пропонується для загалу. Видання містить велику кількість світлин, що доповнюють текст і відтворюють колорит Belle Époque (Прекрасної Епохи).

Висновки

Таким чином, монографія Т. Кароєвої «Історія має право сподіватися від міста Вінниці блискучого майбуття…» є важливим джерелом вивчення історії Вінниці, в якому розкрито сутність феномену міста початку XX ст. Поданий у праці матеріал є свідченням невіддільності минулого Вінниці від його сьогодення, із розвитком сучасного міста його історія не зникає.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Задорожнюк А. Б. Промислове виробництво в містах і містечках Подільської губернії кінця XVIII – початку XX ст. / А. Б. Задорожнюк, О. П. Реєнт. – К., 2008. – 270 с.
2. Кароєва Т. «Історія має право сподіватися від міста Вінниці блискучого майбуття…»: монографія / Тетяна Кароєва. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2018. – 204 с.

Сідлецька Тетяна Іванівна - кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: sidletska79@gmail.com

Sidletska Tetyana I. - Ph. D. Art criticism, assistant professor of philosophy and humanities sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: sidletska79@gmail.com.

УДК 796.342

Ю. І. Дищук
О. В. Зінько

ІСТОРІЯ НАСТІЛЬНОГО ТЕНІСУ

Вінницький національний технічний університет

Анотація. *У статті розглядається історія настільного тенісу загалом та секції настільного тенісу у ВНТУ.*
Ключові слова: історія, настільний теніс, пінг-понг.

Abstract.
We can discuss the history of table tennis in general and the section of table tennis in VNTU in this article.
Keywords: history, table tennis, ping-pong.

Вступ

Спортивна підготовка у настільному тенісі - багаторічний, спеціально побудований процес всебічного розвитку, навчання та виховання молоді, що займається цим видом спорту. Теніс нескінченно різноманітний, а технічні комбінації захоплюють своєю несподіваністю. Різноманітність техніки вимагає високої загальнофізичної та психологічної підготовки. Метою роботи є дослідження історія розвитку настільного тенісу.

Результати дослідження

Відомості про розвиток настільного тенісу суперечливі. Одні вважають, що зародився він в Азії – в Японії чи в Китаї. Інші стверджують, що настільний теніс з'явився в Англії, як різновид Королівського Тенісу. У Середньовіччі в Європі були відомі ігри з кульками, які вважають прабатьками великого тенісу та настільного тенісу. Збереглися малюнки, на яких можна побачити гру давніх часів, коли грали ракетками зі струнами, схожими на ті, які нині прийняті в великому тенісі.

В Індії та Південній Африці в теніс почали грати британські офіцери. В Україні настільний теніс з'явився наприкінці XIX ст. Також відомо, що правила гри, схожої на сучасну, розробив англієць Вальтер Клонтон і назвав її сферистикою у 1874 році. Через рік правила були удосконалені, а гра отримала назву – лаун(англ.- галявина). А назва «теніс», ймовірно, походить від участі десяти гравців (ten – десять).

Досить скоро гра з відкритого повітря перейшла в приміщення – грали на підлозі. Пізніше з'явилася гра на двох столах, розташованих на деякій відстані один від іншого. Потім дві половинки столу були зрушені, між ними натягнули сітку[1].

Спочатку м'ячі виготовляли з гуми або корку, які зашивали в тканину. Головним удосконаленням став порожнистий м'яч. За однією з версій, у 1900 року гравець на ім'я Джеймс Ґібб в Америці натрапив на маленькі порожнисті кольорові кульки — дитячі іграшки. Після повернення до Англії він спробував подібну порожнисту кульку на столі і виявив, що вона має величезну перевагу над цілісноою.

Ракетки не були стандартизовані. Поступово змінювалась іх форми. З'явилися фанерні ракетки, їхня вага зменшилась майже втроє. Стали застосовуватись і нові матеріали для обклеювання ігрової поверхні: пергамент, шкіра, велюр та ін. Змінювались і правила гри.

Назву «пінг-понг» було зареєстровано у 1901 році Джоном Джаквесом і продано братам Паркер. Її утворено зі сполучення двох звуків: Пінг — звук м'яча, коли він ударяється в ракетку, і Понг — коли м'яч відскакує від столу. Особливо помітний поштовх розвитку настільного тенісу дала поява пористої, губчатої гуми (губки), яку стали застосовувати як накладку на ракетку[2].

В Англії пінг-понг як вид спорту визнали ще на початку 1900 року. Були проведені перші офіційні змагання. У 1901 році було проведено турнір в Індії, який вважають першими офіційними міжнародними змаганнями. З Англії гра прийшла до Австро-Угорщини, потім — до Німеччини, Чехії та Словаччини. У Берліні навіть відкрили кафе «Пінг-понг». Згодом такі клуби з'явились у Відні, Празі та інших містах Європи. У XIX столітті настільний теніс з'явився в Росії. У 1860 році в Петербурзі відкрили клуб «Крикет і Лаун-теніс», але, як і раніше, там переважно грали у волан, лапту, тамбурин [3].

В 20-х роках XX століття в європейських країнах почали формуватися Національні асоціації настільного тенісу. Швидке розповсюдження настільного тенісу призвело до необхідності створити міжнародну організацію і встановити єдині правила гри. Завдяки діяльності доктора Георга Лемана (Німеччина) в Берліні 15 січня 1926 року була заснована Міжнародна федерація настільного тенісу (International Table Tennis Federation – ITTF). Головою її став Айвор Монтег'ю – відомий англійський літератор, прогресивний суспільний діяч. До грудня 1926 року були затверджені конституція і правила ITTF [4].

З появою губки у 1930 році гра вдосконалюється. Завдяки підвищеному зчепленню ракетки з м'ячем з'явилася можливість надавати йому значно більших обертів. Змінювалася і траєкторія польоту м'яча. Відкрилася можливість грати активніше й тоді, коли м'яч опускається нижче рівня столу. В іграх переважають стрімкі переміщення, серійні удари. Тому в 1936 році ІТТФ ухвалив рішення змінити назву гри. З того часу пінг-понг отримав назву настільний теніс.

Нова епоха настільного тенісу почалася з 1952 року. Вона пов'язана з виходом на міжнародну арену японських тенісистів (першість світу в Бомбеї), які не тільки застосовували нове покриття ракетки, а й незвичний для всіх своєрідний хват. Система гри виявилась теж незвичною. По суті, японці виконували один основний елемент техніки — накат справа, але доведений до віртуозної точності. Завдяки цьому, майже не застосовуючи інших ударів, вони впевнено перемогли. В 1961 році на чемпіонаті світу японські тенісисти застосували новий удар — топ-спін (диявольський м'яч з Токіо). Блискучі перемоги японських спортсменів надихали удосконалювати гру тенісистів інших країн[3].

У 1967-1968 року була створена кафедра фізичного виховання Вінницького національного технічного університету. Секція настільного тенісу ВНТУ була заснована в 1971 році, першим викладачем якої був Ковальський Віктор. При кафедрі також діє спортклуб «Гіпаніс». На даний час старшим викладачем секції настільного тенісу є Шемчак Ігор Анатолійович. Кожного року проходить спартакіада і серед викладачів вищих навчальних закладів. ВНТУ представляють Кулаков Павло Ігорович, Тихонов Володимир Костянтинович, Чхань Аліна Анатоліївна і Колос Олена Анатоліївна. Останні 6 років посідають перші місця.

Висновки

Таким чином, настільним тенісом захоплюються люди різного віку. Правила гри досить прості й доступні. Кожний гравець отримує навантаження відповідно до своєї фізичної підготовки. В процесі гри формуються швидкість, спритність, координація, увага, реакція, мислення, що має ще й оздоровчий ефект.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Байгулов Ю. П. Основы настольного тенниса / Ю.П. Байгулов, А.Н. Романин. – М. : Физкультура и спорт, 1979. – 160 с.; Бірук І. Д. Настільний теніс: Навчально-методичний посібник. – Рівне: НУВГП, 2014 – С. 7.
2. Иванов В. С. Настольный теннис / В.С. Иванов. – М.: Физкультура и спорт, 1966. - 192 с.; Афанасьєв В. В. Історія настільного тенісу // Інноваційні технології в галузі фізичного виховання, спорту, рекреації та валеології: Ел. Зб. Наук. Праць V міжн. (Інтернет) наук.-метод. Конф. Вип. 5. – Х, 2011. – С. 8-13.
3. Барчукова Г. В. Настольный теннис / Г.В. Барчукова. – М.: Физкультура и спорт, 1989. – 175 с. – Ресурс доступу: http://tennis.in.ua/?p=5300
4. Ковтун О. В. В. Настольный тенис в системе занятий по физическому воспитанию в всыших учебных заведениях / О.В. Ковтун, В.В. Купиро, В.О. Темченко. – Ресурс доступу: http://prott.com.ua.; Теніс. Настільний теніс. – Режим доступу: http://www.osvita24.com.ua/page/tenis

Зінько Олена Василівна – кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук Вінницького національного технічного університету, Вінниця, e-mail: zinko-ov@ukr.net

Дищук Юліанна Ігорівна – студентка групи 1КІ-16б, факультет інформаційних технологій та комп'ютеної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: duschykyy@gmail.com

Zinko Elena - Ph.D., assistant professor of philosophy and humanities sciences Vinnitsia National Technical University, Vinnitsia, e-mail: zinko-ov@ukr.net

Dyshchuk Yulianna - student group 1CE-16b, Faculty of information technologies and computer engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: duschykyy@gmail.com

УДК 94(477.4)”1914/1917”

Т. Ю. Герасимов

ВПЛИВ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ НА СТАНОВИЩЕ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ В МІСТАХ ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ (1914–1917 РР.)

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Висвітлюється розвиток фізичної культури та спорту в містах правобережного регіону напередодні та в роки Першої світової війни.

Ключові слова: спорт, фізична культура, міста, Правобережна Україна, Перша світова війна, футбол.

Abstract

The development of physical culture and sports in the cities of the right-bank region before and during the First World War is highlighted.

Key words: sports, physical culture, cities, Right-bank Ukraine, World War I, football.

Вивчення окремих аспектів повсякдення пересічних жителів дає змогу не лише відкрити невідомі сторінки нашого минулого в певний історичний період, а й глибше осягнути зміни, що відбулися в житті соціуму в умовах нової конкретної історичної ситуації. Починаючи з серпня 1914 р. нею стала Перша світова війна, яку в радянській історіографії охрестили «Імперіалістичною», а в західній – «Великою» або «Тотальною». Назва останньої – невипадкова, адже тотальний (всеохоплюючий) вплив війни на суспільство держав, які тоді брали в ній активну участь, є незаперечним. Воєнна доба глибоко проникла в усі без винятку сфери людської життєдіяльності, зокрема, в спортивну.

Напередодні Першої світової війни однією з особливостей життя містян Правобережної України був стрімкий розвиток спорту та фізичної культури, що неодмінно вказувало на разючі зміни в способі життя мешканця міста на початку XX ст. Свідченням цього, наприклад, стала масова поява в регіоні спортивних клубів. У жовтні 1908 р. у Кам’янці-Подільському за ініціативою М. Алмазова заснували першу в губернії спортивну організацію – гімнастичне товариство «Сокол». У 1910 р. у Вінниці було засновано учнівський яхт-клуб «Спорт» [1, с. 246]. Наявність значної кількості човнів давала можливість товариству щоосені влаштовувати змагання з веслування. Крім того, у місті з’явилися футбольні команди «Сокіл», «Стелла» та з пивоварного заводу Фучека. Вінницькі футболісти мали сильних суперників в особі футболістів зі Жмеринки. Поєдинки між ними зазвичай проходили в завзятій боротьбі [2, с. 107].

Зростання ролі спорту супроводжувалося розвитком відповідної інфраструктури. У 1912 р. у Києві відбулося відкриття «Спортивного поля» – стадіону із закритими трибунами на 1000 місць, відкритими – на 1750 місць та глядацьким майданчиком, де могли розміститися ще 2000 вболівальників. Саме ця споруда стала головною ареною Першої Всеросійської Олімпіади. ЇЇ було розпочато 20 серпня 1913 р., ставши впродовж кількох днів головною подією в житті населення міста. Прикрасою змагання був футбольний турнір, у якому взяли участь чотири кращих київських команди. У фіналі перемогу здобув колектив з «Політехніки». Перебіг і результати Олімпіади підтверджували, що в переддень Першої світової війни спорт став окремим соціально-культурним явищем [3, с. 115–116].

Як позначилася Перша світова війна на становищі фізичної культури та спорту в правобережних містах? Про це нам розкажуть тогочасні місцеві газети.

З початком бойових дій у Російській імперії виникла потреба в підготовці резервів для воюючої армії. З цією метою уряд вирішив використовувати спортивні організації, даючи відповідні вказівки місцевим адміністраціям. Так, у липні 1915 р. подільський губернатор звернувся до органів міської влади в регіоні з розпорядженням організувати разом із спортивними товариствами рухомі ігри та фізичні вправи для учнівської молоді обох статей під час літніх канікул [4, с. 2]. У грудні того ж року Тимчасова Рада при Канцелярії головного наглядача за фізичним розвитком народонаселення Росії затвердила «Положення про мобілізацію спорту», згідно з яким спортивні організації та навчальні

заклади повинні були організувати первісну допризовну військово-фізичну підготовку юнаків [5, с. 2].

Пожвавлення спортивного руху на початку війни відбулося також завдяки благодійницькій діяльності спортсменів. У Києві, наприклад, на початку 1915 р. було проведено кілька зібрань спеціально створеної комісії під головуванням доктора В. Крамаренка, яка розробила програму та запланувала низку благодійних заходів на весь воєнний період. Уже незабаром у місті мали відбутися масові заходи: спортивно-гімнастичні виступи, змагання на ковзанах, хокейні матчі, катання з гірок тощо. За участі автомобільних організацій також планувалося провести вуличний карнавал, на якому спортсмени повинні були здійснити «кружковий збір» [6, с. 2].

Подібні акції відбулися тоді й в інших містах Правобережної України. Навесні 1915 р. кам'янецьке гімнастичне товариство «Сокіл» на чолі з Г. Вондрою провело в місті «сокільський» вечір для допомоги пораненим солдатам та офіцерам російської армії [7, с. 2]. Водночас, у приміщенні вінницького театру організовані графом М. Румерскірхом місцеві гімназисти влаштували парад, під час якого вони демонстрували різноманітні гімнастичні номери [8, с. 656–657]. Проте всі ці видовищні заходи мали швидше епізодичний характер, оскільки вони були наслідком спалаху патріотизму в міському соціумі в початковий період війни. З-поміж подальших нечисельних спортивно-розважальних програм, що на тлі занепаду благодійницького руху в містах трималися винятково на індивідуальному ентузіазмі, вартий уваги сеанс одночасної гри О. Альохіна – одного з найсильніших тогочасних шахістів у світі, проведений у Києві у травні 1916 р. на підтримку його колег-співвітчизників, інтернованих у Німеччині після початку війни. Він виступав у місцевому літературно-артистичному клубі. О. Альохін одночасно грав з 8 шахістами, не дивлячись при цьому на ігрові дошки й покладаючись винятково на пам'ять. Він переміг в усіх шахових партіях [9, с. 4].

Підвищена увага держави до спортивного руху передбачала, наскільки це тоді було фінансово можливо, розбудову спортивної інфраструктури. 22 липня 1915 р. у Вінниці, на вул. С. Грохольського було урочисто відкрито майданчик для занять фізичною культурою та гімнастикою, а також ігровими видами спорту. Він мав площу близько 1 десятини. Його спеціально збудували для учнів міських гімназій [10, с. 2]. Наприкінці 1916 р. у Києві було складено проект спорудження сучасного стадіону на честь нещодавнього відвідання міста імператором Миколи II. Приміщення арени мало охоплювати: зимовий манеж, два гімнастичні зали, зимовий басейн, лекторіум на 1000 осіб, лікарські кабінети, бібліотеку, зали для засідань, фехтування й стрільби тощо. На самому ж стадіоні планувалося розмістити футбольне поле, 4 тенісних корти, літній басейн, який взимку слугував би катком, велосипедні треки тощо. Увесь цей спортивний комплекс повинен був розміститися на Лук'янівці, поряд із цвинтарем. Окрім того, на стадіоні відводилося місце для допризовної підготовки учнів [11, с. 2].

Проте водночас війна призвела до занепаду змагальної складової спорту. По-перше, заплановані III Всеросійська олімпіада в Санкт-Петербурзі в 1915 р. та IV – в Москві в 1916 р. не відбулися. Замість них були проведені регіональні комплексні змагання в Новоросійську й у Нижньому Новгороді, в яких, цілком зрозуміло, спортсмени з Правобережної України брати участь не могли [12, с. 124]. По-друге, військовий призов значно скоротив кількість спортсменів. Особливо гостро це відчувалося в командних видах спорту, зокрема у футболі, де одразу виникли проблеми з комплектацією ігрових складів та вибором суперників. Через це постійно проводити матчі могли собі дозволити лише 8 футбольних колективів Києва [13, с. 91], та й то – у межах першості міста [3, с. 114]. Взяти ж участь у 2-му чемпіонаті Російської імперії, розпочатому 25 липня 1914 р., кияни через його скасування так і не змогли [14, с. 7–8]. Деякою мірою київський футбол тримався за рахунок перебування в місті іноземних військовополонених. Значне представництво цих «легіонерів» було в місцевому «Соколі», що об'єднав тоді всі чеські гуртки. Серед них виділялися гравці збірної Австро-Угорщини – Пшеничка і Ганке [15].

У значно гіршому становищі опинився футбол в інших, менших, містах, де ще сильніше дався взнаки відтік якісних гравців. Ігри між футбольними командами були лише товариськими. Так, наприклад, у квітні 1915 р. на «Цариному полі» відбулися два матчі між учнівськими командами м. Вінниці. В першому поєдинку між собою зустрілися колективи з комерційного та реального училищ. Перемогу святкували «реалісти». В ще одному матчі футболісти комерційного училища зіграли з «гімназистами». Гра закінчилася достроково: в середині 2-го тайму «комерсанти», програючи 0:3, залишили футбольне поле. З осені футбольне життя Вінниці майже повністю припинилося через масовий від'їзд футболістів-випускників навчальних закладів до вишів та армії.

Після того у місті залишилася лише одна команда під назвою «Оріон», створена учнями місцевих навчальних закладів.

Як і до війни, відсутність першості на регіональному рівні, певним чином вдавалося компенсувати наявністю приватної ініціативи та знайомств. Це, зокрема, дало змогу в 1915 р. провести виїзний матч команді Вінницького комерційного училища проти збірної Браїлова. Гра відбулася на полі, яке лише умовно можна було назвати футбольним. Ослаблені кадровими втратами гості зазнали поразки з рахунком 1:0 [8, с. 670–671]. У липні того ж року в с. Псищі (нині – с. Зарічани) зустрілися футболісти з Житомира та Бердичева. У принциповому протистоянні сильнішими виявилися житомиряни [16, с. 3].

Варто зазначити, що характерною рисою воєнної доби був розквіт азартної складової спортивних змагань. На Правобережній Україні він концентрувався на київському іподромі. Переважну більшість гравців становили представники незаможних верств. На нашу думку, це могло бути зумовлено економічним чинником, тобто слугувати способом заробляння грошей для прогодування сімей. Оскільки плата за вхід на іподром перевищувала 1 руб., «біговики» (так їх називали в народі), зазвичай, стежили за перебігом кінних перегонів через щілини паркану [17, с. 2]. Це був лише один із проявів азартоманії, що охопила тогочасний соціум, ставши справжньою соціальною хворобою.

Таким чином, у період Першої світової війни спортивний рух та фізична культура в Правобережній Україні переживали не кращі часи. Хоча держава проявляла зацікавленість у їхньому розвитку для підготовки військових кадрів, через мобілізацію змагальна сторона спортивного життя опинилася в глибокому занепаді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Єсюнін С. М. Міста Подільської губернії у другій половині XIX – на початку XX ст.: монографія. – Хмельницький : ФОП Мельник А. А., 2015. – 336 с., іл.
2. Вінниця: Історичний нарис / [гол. ред. Подолинний А. М. та ін.]. Вінниця : Книга-Вега, 2007. – 304 с.
3. Янковий В. В. З футбольного літопису Київської політехніки // Сторінки історії: збірник наукових праць. – 2009. – Вип. 29. – С. 110–116.
4. Подольский Губернатор… // Юго-Западный край. – 1915. – 21 июня. – С. 2.
5. Министр торговли… // Юго-Западный край. – 1916. – 4 февраля. – С. 2.
6. «Спортсмены – воинам» // Южная копейка. – 1914. – 29 декабря. – С. 2.
7. Грандиозный вечер // Подолянин. – 1915. – 28 января. – С. 2.
8. Вінниця у спогадах: у 3 т. Т. 1. XIX – початок XX ст. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. – 720 с. : іл. (Серія «Подільська старовина»).
9. К приезду шахматиста Алёхина // Киев. – 1916. – 6 мая. – С. 4.
10. Вчера в 6 час. вечера… // Юго-Западный край. – 1915. – 10 июля. – С. 2.
11. Проект устройства стадиона // Южная копейка. – 1916. – 21 ноября. – С. 2.
12. История физической культуры и спорта. – М.: Издательский центр Академия, 2001. – 312 с.
13. Барсук О. Л., Кудрейко О. И. Страницы футбольной летописи. Минск : Полымя, 1987. – 160 с. : ил.
14. Внуков В. Чемпионаты России и СССР 1912–1935 гг. – Чебоксары : Б. в., 1999. – 76 с.
15. Футбол в юго-западной части Российской Империи до 1918 года URL : http://www.kopanyi-myach.info/index.aspx?page=history01.
16. Матч футболистов // Жизнь Волыни. – 1915. – 29 июня. – С. 3.
17. Киевские негативы // Южная копейка. – 1916. – 4 июля. – С. 2.

Герасимов Тимофій Юрійович – кандидат історичних наук, викладач кафедри філософії та гуманітарних наук Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: timger84@gmail.com

Gerasymov Tymophiy – Ph.D., teacher of philosophy and humanities sciences Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia. e-mail: timger84@gmail.com

УДК 77.04. 038.51

Бондарчук А.В.
Зінько О. В.

Мистецтво фотографії та гіперреалізм

Вінницький національний технічний університет

Анотація.
У статті описано сутність фотографії як одного з видів мистецтва, а фотографів як його творців. Розглянуто поняття гіперреалізм, його зв'язок з фотографією.
Ключові слова: мистецтво, фотографія, гіперреалізм.

Abstract.
The article describes the essence of photography as one of types of art, and photographers as its creators. The concept of hyperrealism and its connection with the photography are considered.
Keywords: art, photography, hyperrealism.

Вступ

Сьогодні ми маємо унікальну можливість – закарбувати цінні моменти нашого життя в пам'яті назавжди. Для цього у розпорядженні є фотоапарати, камери, телефони, за допомогою яких можна створювати чудові знімки. Для когось – це робота, для когось – це історія, для когось – це хобі, а для когось – це відображення свого внутрішнього світу, прояв натхнення або навіть витвір мистецтва. Метою дослідження є порівняння процесу створення фотографії з мистецтвом та вплив фотографії на появу гіперреалізму.

Результати дослідження

Сучасні фотоапарати здатні робити знімки за лічені секунди. Проте, процес зйомки першого у світі знімка, зробленого французьким винахідником Жозефом Ньєпсом у 1826 році, тривав аж 8 годин [1]. Цей знімок має назву «Вид з вікна» і є першим відображенням видимого. Відтоді фотографія розвивалась і в результаті стала улюбленим заняттям для мільйонів людей.

Сьогодні важко знайти людину, яка б не була якимось чином прив'язана до створення знімків. Більше того, сучасна молодь фотографується ледь не кожного дня. Багато хто називає себе фотографом, займаючись цим професійно. Але зараз мова йде не про одноманітні звичайні фотографії, з якими ми кожного дня стикаємось у соціальних мережах. Мова йде про фото, в які закладено певний сенс.

Суть мистецтва фотографії полягає не у відображенні реальної дійсності, а в передачі задуму фотографа, його настрою щодо цієї дійсності. Він може відобразити те, що насправді відбувається, але зробити це так, щоб фото передавало його емоції та відчуття, а може взагалі відобразити свою «дійсність» на фото, створюючи при цьому різні композиції та шукаючи потрібні декорації. Не дарма кращі фотографи світу володіють яскравою індивідуальністю, увагою до деталей, високим професіоналізмом.

Тож із тих мільйонів фотографів далеко не кожного можна назвати творцем. За словами Анселя Адамса, талановитого американського фотографа, "те, що фотограф здатний побачити, а про побачене – сказати, має незрівнянно більше значення, ніж якість технічного обладнання …" [2]. До списку творців мистецтва фотографії, фотографів з великої літери потрібно віднести Юсуфа Карша, Роберта Капа, Анрі-Картьє Брессона, Доротею Ланж, Брассая, Браяна Даффі, Джері Уелсмана, Анну-Лу «Енні» Лейбовіц, Грегорі Колберта та інших.

Варто зазначити, що на основі мистецтва фотографії сформувався окремий художній напрям – гіперреалізм. Виник він наприкінці 1960-х рр. і прагнув відновити втрачену в модернізмі життєву конкретність художньої мови за рахунок імітації образів фотографії. Тобто, гіперреалісти симулюють реальність, використовуючи художнє копіювання цифрової фотографії [3]. Цікаво, що деякі картини неможливо відрізнити від фотографії. До авторів таких приголомшливих

гіперреалістичних картин належать Заріна Форман, Робін Елі, Емануель Дасканіо, Омар Ортіз, Рейша Перламуттер, Янг-Сунг Кім, Грегорі Тілкер, Дієго Фаціо та інші [4].

Гіперреалізм виник в Америці та Європі одночасно з розвитком абстракції, мінімалізмом на фоні зміни картини світу. Фотомистецтво сприяло повернути глядача до реальності натури. Деякі мистецтвознавці стверджують, що гіперреалізм є продовженням поп-арта. Цей напрям виник як спроба пошуку нових засобів художньої виразності. Сформувавшись в 1960-х роках розвивається до сьогодні. Інші наполягають на тому, що гіперреалізм – це специфічне сприйняття сучасності, є світовідчуттям людини в умовах протистояння особистості і суспільства. З одного боку – це документальність сприйняття дійсності, а з другого інтерпретація, як це відбувається в кіно. Деякі дослідники навіть порівнюють його з сюреалізмом.

Висновки

Таким чином, гіперреалізм – це здатність мистецтва побачити гіперявища.. Тобто явища, які є за межами норми. Суперечки про те, чи є фотографія мистецтвом, ведуться з самого початку її історії. Якщо український фотограф Ігор Гайдай вважає, що фотографія – це дуже творча робота, але творчість - це не мистецтво [5], то наша думка полягає в тому, що фотографія – це своєрідне сучасне мистецтво, яке стоїть поруч з живописом, музикою і яке є в центрі уваги сучасного суспільства. Це доводять роботи талановитих фотографів, які притягують погляд, заставляють задуматись, часто надихають так само, як фотографії надихнули художників творити «нове» мистецтво в напрямі гіперреалізму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Флемінг Б. Создание фотореалистичных изображений. Уроки матсерства / пер. с анг. С.Е. Базаева, М., 2000. – 372с.; 190 років тому з'явилась найперша в світі фотографія: стаття [Електронний ресурс]: https://tsn.ua/tsikavinki/190-rokiv-tomu-na-svit-narodilasya-naypersha-fotografiya.html
2. Фотографи, імена яких потрібно знати: стаття [Електронний ресурс]: http://www.chik.lviv.ua/fotodrafy-imena-yakyh-potribno-znaty/
3. Шехтер Т. Е. Реализм в измерении «ГИПЕР». – Астеріон, 2011. – 180с; Дещо про гіперреалізм: стаття [Електронний ресурс]: https://ltopoluk.wordpress.com/2014/02/22/
4. 35 приголомшливих гіперреалістичних картин: стаття [Електронний ресурс]: https://www.depo.ua/ukr/life/35-prigolomshlivih-giperrealistichnih-kartin-22112016220000
5. Гайдай І. Фотографія – це творче дослідження життя / газета «Українська правда» - 2014. [Електронний ресурс]: https://life.pravda.com.ua/society/2014/07/16/175150/

Аліна Віталіївна Бондарчук – студентка групи МЗД-17б, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: alya.bondarchuk.2017@gmail.com

Олена Василівна Зінько -- кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: zinko-ov@ukr.net

Bondarchuk Alina V. – Department of of Management and Information Security, Vinnytsya National Technical University, Vinnytsia.

Zinko Olena. V. – Ph.D., assistant professor of philosophy and humanities sciences Vinnitsia National Technical University, Vinnitsia, e-mail: zinko-ov@ukr.net

УДК 738.3:008(477)"652"

Е. О. Горбачова

КЕРАМІКА ТРИПІЛЬСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті висвітлено технологію виробництва кераміки трипільської культури.

Ключові слова: трипільська культура, кераміка, гончарство, посуд, глина, технологія, символіка.

Abstract

The article describes the technology of the production of ceramics of Trypillian culture.

Keywords: Trypillya culture, ceramics, pottery, dishes, clay, technology, symbolic.

Вступ

В час інформаційного прогресу, стрімкого розвитку технологій актуальним залишається дослідження трипільської культури, її побуту та кераміки. Саме кераміка є фактично візитівкою трипільської культури, адже вона досягла найбільшого розвитку і популярності в епоху енеоліту. Завдяки кераміці, що добре збереглась до нашого часу, можна встановити часові межі трипільської культури, її розвиток і занепад, особливості, побут – відновити картини життя та їхню історію, а головне, можна простежити вплив трипільської культури на українську.

Стаття має на меті розкриття особливостей кераміки трипільської культури.

Результати дослідження

Археологічні пам’ятки трипільської культури були відкриті В. Хвойкою наприкінці XIX – на початку XX ст. Згідно з дослідженнями археологів, були висунуті гіпотези про появу перших «протоміст» на території України у IV тис. до н.е. Було з’ясовано, що трипільці жили у двоповерхових будинках з виділенням окремих житлових кварталів. Учені дослідили досягнення племен трипільської культури в галузі землеробства, навіть появу садівництва і виноградарства, тваринництва, яскравий злет гончарного виробництва, обробки міді. Трипільська культура виявилась цивілізуючим фактором розвитку відтворюючого господарства на всій території Східної Європи та західної частини Північної Азії.

Яскравим виявом матеріального і культурного розвитку трипільців є їхнє керамічне виробництво. Учені налічують від 11 до 17 основних типів посуду трипільців. Це миски, кубки, вази, фруктівниці, амфори, зерновики, горщики, глечики, черпаки і навіть ложки, а також культовий посуд - «біноклі», жертовні столики, антропоморфні та зооморфні посудини. Маючи такий набір посуду, трипільський господар міг накрити стіл [2, с. 188].

Технологія виробництва кераміки має ряд послідовних операцій: вибір глини та її додаткова обробка, виготовлення форми, обробка поверхні, орнаментація і випал посудини. Для виготовлення столового посуду стародавнім керамістам потрібно було ретельно добирати глину з урахуванням не лише

можливостей її формування (пластичності), а також і стану маси при висиханні та випалі. Трипільські гончарі стали використовувати для виготовлення посуду сировину, яка створювалася шляхом змішування декількох сортів глини і була дуже пластичною. З неї можна було робити посуд навіть на гончарному колі, тонкостінний, якісний, який міг витримати високотемпературний випал [4, с. 211]. У технологічному плані трипільські гончарі при виробництві цієї категорії кераміки досягли найвищого рівня майстерності.

Посуд прикрашали орнаментом із хвилястих ліній і завитків, що виконували магічну роль оберегу, та сонячними символами. Серед орнаментальних знаків також є зображення тварин і людей [6, с. 7].

Доволі довго істориків, археологів та інших дослідників цікавить загадка так званого «біноклевидного» посуду. Інтрига стає більшою, як взяти до уваги, що біноклі не мають аналогів у жодній археологічній культурі. Через повну безпорадність та неможливість пояснити призначення цього посуду, учені зараховують його до предметів релігійного культу: вважають, що «біноклі» використовували для ритуалу викликання дощу [1, с. 6].

Пізніше економічна та суспільна криза наприкінці мідного віку зробила неможливим існування спеціалізованого гончарного ремесла і викликала регрес у цій галузі. Відбувається повернення до домашніх форм виробництва з характерними для нього ознаками - грубим, ліпленим від руки посудом без розпису та іншого вишуканого оздоблення. Це супроводжувалося відмовою від попередніх технологічних досягнень - зникають і гончарне коло, і двоярусні горни. На тисячоліття зникли рецепти приготування глин та фарб. І зовсім зникли вишукані та загадкові трипільські орнаменти. Лише деякі їхні елементи пережили тисячоліття, щоб дивувати нас у сакральному та декоративному мистецтві наступних епох.

Висновки

Таким чином, випалена на вогні глина була першим штучним матеріалом, а виготовлення глиняного посуду стало чи не найбільшим досягненням трипільців. Витончена за технічним рівнем виконання, розмаїттям і вибагливістю форм, орнаментальністю й художнім вирішенням живопису, саме кераміка є однією з найколоритніших сторінок трипільської культури. Вона посідає одне з перших місць серед глиняного посуду первісних європейських племен.

Трипільська високомистецька традиція є органічно вплетеною в тисячолітній художньо-історичний процес і становить важливий чинник стильового і художнього розвитку українського мистецтва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Букатова О. М. Декоративно-ужиткове мистецтво з методикою викладання / О. М. Букатова. – Ізмаїл, 2017. – 25 с.
2. Бурдо Н. Б. Трипільська культура. Спогади про золотий вік / Н. Б. Бурдо, М. Ю. Відейко – Харків: Фоліо, 2007. – 415 с.
3. Давня кераміка України: археологічні джерела та реконструкції. Ч. І / С. М. Рижов, Н. Б. Бурдо, М. Ю. Відейко та ін.; НАН України, Ін-т археології. – Київ, 2001. – 238 с.
4. Рижов С. Трипільська цивілізація у спадщині України: матеріали наук.-практ. конф. «Трипілля: до 110-річчя відкриття трипільської культури», 30-31 травня 2003 р. / С. Рижов. - К.: Вид. центр «Просвіта», 2004. - С. 211-212.
5. Сулик Н. І. Трипільська культура: гончарство, як вид декоративно-прикладного мистецтва, започаткований трипільцями / Н. І. Сулик // Історія України. – К. - 2000. – № 35. – С. 6–7.
6. Сідлецька Т. І. Історія української культури. Ч. І: навчальний посібник / Т. І. Сідлецька. – Вінниця: ВНТУ, 2016. – 119 с.

Горбачова Евеліна Олександрівна – студентка групи 2АКІТ-17б, факультет комп'ютерних систем та автоматики, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: evelina10.10.99@gmail.com

Науковий керівник***: Сідлецька Тетяна Іванівна -*** кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: sidletska79@gmail.com

Gorbachova Evelina O. - student of 2AKIT-17b, Faculty of Computer Systems and Automation, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: evelina10.10.99@gmail.com.

Supervisor: ***Sidletska Tetyana I.*** - Ph. D. Art criticism, assistant professor of philosophy and humanities sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: sidletska79@gmail.com.

УДК 94

В. С. Кермаш
Л. О. Біла
І. В. Коптєв

«ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОГО БАРОКО У ДЕРВ'ЯНО-ХРАМОВІЙ ЗАБУДОВІ СХІДНОГО ПОДІЛЛЯ»

ДПТНЗ «Вінницьке МВПУ»

Анотація
У статті описано дослідження історико-куьтурних пам'яток Східного Поділля, увага акцентується на архітектурі даного регіону, а саме автентичних дерев'яних храмів, які відіграють важливу релігійну та культурну роль у житті українців та вирізняються в історичному та архітектурному аспектах. Актуальність теми пошуково-дослідницької роботи пояснюється необхідністю дослідження історичного та архітектурного аспектів, які нерозривно поєднуються з духовністю нашого народу, зв'язок матеріальної та духовної культури, самобутність українського мистецтва в дерев'яно-храмовій забудові рідного краю.
Ключові слова: *гонт, опасання, цибуле подібний, три глава (банева), п'ятикупольний, восьмерик.*

Abstract
The article describes the study of historic and cultural monuments of the Eastern Podillya, focuses on the architecture of the region, namely authentic wooden temples, which play an important religious and cultural role in the life of Ukrainians and are distinguished in historical and architectural aspects. The urgency of the topic of research and development is due to the need to study historical and architectural aspects that are inextricably combined with the spirituality of our people, the connection of material and spiritual culture, the identity of Ukrainian art in the wooden temple building of the native land.
Keywords: *spit, fear, onion like, three heads (baneva), five-cube, octal.*

XVII ст. ознаменувалося появою чергового стилю в мистецтві - бароко, яке досягло свого розквіту у XVIII ст. В архітектурних стилях цього часу виявляються урізноманітнення економічного, політичного й культурного життя українського суспільства. Естетичні риси української архітектури яскраво виявлені в будівлях стилю бароко. До шедеврів української народної архітектури належать дерев'яні церкви, поставлені здебільшого невідомими майстрами наприкінці XVII - XVIII ст. (раніші споруди не збереглися). В основу забудови були покладені художньо-конструктивні принципи храмів Київської Русі. Візантійські та вірменські кам'яні храми, перенесені на українську територію у формах, що склалися, послужили прототипом для дерев'яних церков й отримали широке розповсюдження. Новий матеріал - дерево - ставив перед українськими зодчими нові конструктивні завдання та були вдало ними вирішені. У результаті дерев'яні церкви отримали на Україні цікаві та оригінальні архітектурні форми.

Південно-руські старовинні дерев'яні храми були за формою різноманітними. Типова українська дерев'яна церква складалася з трьох зрубів, що прилягали один до одного та розташовувалися в ряд із заходу на схід.

Взагалі ж для Поділля типовою була саме триглава церква з високими основними зрубами та добре розвинутими на них восьмигранниками.

"Старанием ктитора Антона Постельника во имя Отца и Сына и Святаго Духа Аминь. Сооружился храм сей Святителя Христова Николая року Божия 1746 месяца апреля 11 дня".

Коротку характеристику храму подавали Г. Павлуцький у 1905 р., Д. Малаков у 1982 р. та упорядники праці "Памятники архитектуры и градостроительства УРСР" у 1986 р. Минуле збереженого до наших днів храму відоме набагато краще, аніж першого. Та це не врятувало його від численних спекуляцій.

Храм замкнули від віруючих у 1960-х. Натомість у ньому розташували музей. У 1970 р. пам'ятку реставрували.

"Відновлені первісна конструкція завершень, гонтове покриття, різьба на лиштві західних дверей. У первісних формах відреставрована аркада-галерея. Пам'ятка – один із кращих зразків

подільської школи народної архітектури," — написали у відповідному місці книги "Памятники градостроительства и архитектуры". Але храм не служив за призначенням, і тільки у 1990 р. влада погодилася віддати його віруючим. Справу затягували, а зрушило з місця все тільки після того, як парафіяни зачинилися усередині та ще й заручників взяли. Відтак першу Літургію відслужили 12 вересня 1990 р. Після того церкву оновили і повернули в неї чудотворну ікону св. Миколая, котру за радянських часів зберігали у церкві св. Івана Богослова, що на Малих хуторах у Вінниці. А нещодавно церкві подарували ще одну ікону святителя з Мир Лікійських – деталі її минулого поки невідомі.

Одним з найкращих зразків українського дерев'яного архітектурного мистецтва є Михайлівська церква смт. Дашів Іллінецького району.

Проаналізуємо історію та архітектурні особливості Михайлівської церкви. Першооснова храму була зведена в 1641 р. з благословення православного Преосвященного Митрополита Київського Петра Могили. В джерелах також згадується назва Свято-Михайлівська церква. Храм пережив непрості часи татарської навали, коли вберегли його саме оборонні вали, річка Соб і хоробрі захисники. За спогадами сучасників, Михайлівську церкву відвідували М.Залізняк, І.Гонта, І.Богун і, навіть, Т.Шевченко (його вірш «Сріблясті куполи» – саме про Михайлівську церкву, а в архівах зберігся малюнок церкви, зроблений рукою Тараса Шевченка). У І-й половині XIX ст. до церкви були зроблені низькі прямокутні прибудови. Церква – дерев'яна, хрещата в плані, п'ятиглава. Основні зруби восьмигранні, однієї висоти, перекриті видовженими бароковими верхами на високих восьмериках з одним заломом, увінчані декоративними цибулястими главками. Врівноважені маси храму з вертикальною ритмікою членувань живописно скомпоновані в пірамідальний силует.

В інтер'єрі висотно розкритий простір всіх п'яти верхів сприймається величним, урочистим і цілісним завдяки великим двоярусним арках-вирізам, що з'єднують бічні приміщення з центральними. Вхід до західної частини оформлений шестигранними дверима з різьбленою лиштвою. На стінах — олійний живопис XIX ст.

На даний час Михайлівська церква є пам'яткою архітектури національного значення (охоронний номер пам'ятки – 64, тип – А-нац.). Варто зауважити на активній діяльності місцевої громади та настоятеля церкви отця Григорія, завдяки яким відбувається реставрація.

Нами було простежено особливості побудови даних святинь та виокремлено архітектурні стилі народної будови. Також простежувався вплив інших архітектурних стилів але вони використовувалися майстрами досить рідко. Звідси робимо висновок, що вплив іноземних стилів був незначним в народній дерев'яно-храмовій забудові саме на теренах Східного Поділля, архітектура тут мала власні риси.

Кермаш Віталій Сергійович, викладач Державного професійно-технічного навчального закладу «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище»

Біла Людмила Олександрівна, викладач Державного професійно-технічного навчального закладу «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище»

Коптєв Іван Валерійович, учень Державного професійно-технічного навчального закладу «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище»

Kermash Vitaliy Sergeevich, teacher of the State Vocational School "Vinnitsa Interregional High Vocational School"

Bila Lyudmyla Oleksandrivna, teacher of the State Vocational School "Vinnitsa Interregional High Vocational School"

Koptev Ivan Valerievich, student of the State Vocational School "Vinnitsa Interregional High Vocational School"

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вінниця. Миколаївська церква (на Старогородці), 1746 і дзвіниця XIX ст. [Електронний ресурс] // Код доступу: http://www.derev.org.ua/vinn/vinnytsya.htm

2. Жарких М. І. Храми Поділля [Електронний ресурс] // Код доступу:http://www.myslenedrevo.com.ua/studies/xramypod/09vinnycja.html

3. Грозна Н. З. Храму святителя Миколая Чудотворця у Вінниці – 265 років. – Б. р., Б. в. – 34 с.

4. Вирський Д.С. Дашів // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН України. — К.: Наук. думка, 2004. — Т. 2. – 518 с.

УДК 352.75(477-25)(092)Оводов

В. Ю. Старжинський

Т. І. Сідлецька

МИКОЛА ОВОДОВ – МІСЬКИЙ ГОЛОВА ВІННИЦІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті розкрито особливості діяльності М. Оводова на посаді міського голови Вінниці.

Ключові слова: Микола Оводов, Вінниця, міський голова, Г. Артинов, муніципальні проекти.

Abstract

The article reveals the features of M. Ovodov's activity as mayor of Vinnytsia.

Keywords: Mykola Ovodov, Vinnytsia, Mayor, Grigory Artinov, municipal projects.

Вступ

Серед видатних постатей Вінниці привертає увагу особистість визначного муніципального діяча, міського голови Вінниці - Миколи Оводова. У період його головування (1899-1917) відбулися значний економічний розвиток міста та розбудова соціально-культурної сфери. З огляду на визначні досягнення М. Оводова звернення до постаті видатного муніципального діяча залишається актуальним і в наш час.

Мета статті - розкрити особливості діяльності М. Оводова на посаді міського голови Вінниці.

Результати дослідження

Микола Оводов народився у Воронезькій губернії у збіднілій дворянській сім'ї 17 листопада 1864 р. Навчався в університеті Святого Володимира у Києві. Після здобуття освіти юнака відправили у Подільську губернію, де 1889 р. він став ямпільським городовим лікарем. Через рік М. Оводов був переведений на таку саму посаду до Вінниці. У 1890 р. він став лікарем місцевого реального училища, а в 1892 – консультантом по хірургічних хворобах при Вінницькій окружній психіатричній лікарні. За боротьбу з холерою, епідемії якої періодично спалахували в місті, М. Оводов був нагороджений орденами св. Анни III ступеня та II ступеня, св. Станіслава II ступеня.

Авторитет та повага серед городян допомогли М. Оводову стати міським головою Вінниці у 1899 р. На новій посаді М. Оводов за погодженням гласних обрав собі помічників В. Гаврилова, П. Гогленкова, О. Благовіщенського, з якими плідно працював тривалий час [3, с. 123]. М. Дахновський займався справами бідних. Єврейську громаду міста представляв власник міського банку Й. Бернштейн. Проблеми міста вирішувались з губернатором О. Ейлером. На посаду міського архітектора М. Оводов запросив службовця Головної казарменної комісії Генштабу Г. Артинова. Наступні 19 років Г. Артинов змінював обличчя головних вулиць міста – здійснював проектування муніципальних будівель, піклувався про розвиток водогону, каналізації, озеленення та благоустрій міста [4, с. 47].

Міська влада на чолі з М. Оводовим дбала про розвиток освіти і культури Вінниці. У 1900 р. почала працювати Міністерська жіноча гімназія, для якої спеціально було побудовано приміщення

за проектом Г. Артинова. Для проведення уроків музики і співів у навчальному закладі М. Оводов запросив композитора М. Леонтовича. У 1907 р. у місті було відкрито чоловічу гімназію – це був один із найбільших навчальних закладів Вінниці. Гімназія розмістилася в одному з корпусів комплексу «Мури». У 1912 р. там само було відкрито другу жіночу гімназію.

Місцева влада турбувалася і про розвиток спеціальної середньої освіти. У 1907 р. було відкрито Комерційне училище для дівчат і хлопців. Це був приватний навчальний заклад, де не діяли обмеження за національною ознакою. Тут давали загальну та спеціальну освіту, навчання тривало 7 і 8 років.Успішно функціонувало й Реальне училище, яке було переведено у 1889 р. з Могилева-Подільського до Вінниці. Навчальний заклад мав 7 класів і підготовче відділення. Реальне училище було розміщене в будинку, побудованому на кошти купця Ц. Л. Вайнштейна [4]. Загалом було відкрито 6 середніх навчальних закладів.

На посаді міського голови М. Оводов ініціював будівництво нової Міської думи. Споруда була побудована у 1911 р. за проектом Г. Артинова. На першому поверсі розміщувався міський банк, на другому – Міська управа, на третьому – Біла зала - приміщення для засідань міських гласних, що у вихідні та свята використовувалась для проведення різноманітних міських заходів і концертів.

Серед численних муніципальних проектів важливе місце займали електропостачання і громадський транспорт. У 1910 р. у Вінниці побудовано першу електростанцію за сприяння київського відділення німецького електротехнічного концерну «AllgemeineElektricitats-Gesellschaft». На станції було встановлено два локомотива потужністю по 80 кіловат кожний, що працювали за допомогою перових двигунів [2, с. 28]. 115 ліхтарів освітлювали вулиці міста, електроенергією також були забезпечені будівлі в центрі міста. 1912 р. Міська управа підписала документ, в якому йшлося про будівництво трамвайної колії. 28 жовтня 1913 р. було відкрито першу лінію трамваю сполученням «Жіноча гімназія – Залізничний вокзал». На колію вийшли 7 вагонів німецького виробництва «MAN». Друга лінія з'явилася у 1914 р. і пролягала від вулиці Олександрівської до казарм.

З огляду на те, що бюджет Вінниці чи не вперше використовувався для поліпшення міського господарства та розбудови соціально-культурної сфери, місто потребувало додаткових коштів на розвиток - кредитів. На 1909 р. Вінниця не входила до списку міст, яким можна було брати кредити під заставу міського майна, яке вже тоді оцінювалось у 3 млн. руб. Тоді ж міська управа отримала дозвіл на позику в 325 тис. руб. на покриття витрат по електроенергії, водогону, будівлі окружного суду [3, с. 124]. Після цього місто три роки шукало вигідного кредитора під заставу міської ріллі. Тим часом міські витрати зростали, тому Вінниця звернулась вже по 980-тисячну позику. У пошуках кредитів М. Оводов відмовлявся від 10-15% річних, та продовжував шукати. Вже у вересні 1913 р. був отриманий кредит на 40 років під 5% річних [3, с. 124].

Як лікар М. Оводов дбав про охорону здоров'я. З утворенням земств у 1904 р. всі міські лікарні передусім мали обслуговувати сільське населення. Однак міській владі вдалося домовитися із земською управою про виділення 20 ліжок для городян і забезпечило їхнє фінансування [3, с. 80]. У 1910 р. було прийнято рішення про будівництво нової повітової земської лікарні. Міська влада безкоштовно передала ділянку землі під неї, сподіваючись на подальше обслуговування міських жителів. За свідченнями дослідників, перед Першою світовою війною у Вінниці функціонували повітова, єврейська лікарні, два військових шпиталі, тюремний лазарет та приватні спеціалізовані клініки [3, с. 82].

Влада міста переймалася також питаннями проведення культурного дозвілля різних верств населення. У 1902 р. на розі Олександрівського проспекту та Замостянського шосе збудували Народний дім. Головною функцією цієї установи було створення умов для культурного дозвілля нижчих верств населення і таким чином відволікання його від пияцтва. У Народному домі відбувалися вистави місцевого аматорського театру, функціонували бібліотека, книжковий склад-магазин, чайна кімната [2, с. 24].

Окрасою міста став великий триярусний оперний театр, спроектований Г. Артиновим у 1909 р. Оскільки будівлі такого типу дозволялось будувати тільки в губернських містах, у постанові Міської управи зазначалося, що будується «новий будинок Вінницької міської управи із залою для глядачів та сценою». Театр мав глядацьку залу на 1000 місць, облаштовану сцену з трьома завісами, електричне обладнання та новаторські пристрої для світлових ілюмінацій, розкішні

декорації та реквізити. У 1910 р. у театрі відбулася перша вистава. Стаціонарна трупа з'явилася в театрі у 1920 р., її створив Г. Юра.

У березні 1917 р. М. Оводов був усунений від виконання обов'язків міського голови постановою виконавчого комітету ради Громадських організацій. Того ж року М. Оводов разом із родиною покидає Вінницю і переїздить до Одеси, де мешкав до 1941 р. Увесь цей час М. Оводов працював лікарем в одеському порту. У віці 77 років помер від бронхопневмонії. У 2018 р. в Одесі було знайдено місце поховання М. Оводова.

Того ж року на честь вшанування пам'яті визначного муніципального діяча знято документальний фільм «Видатні люди Вінниччини: Микола Оводов»(режисер Василь Медяний), де висвітлено життєвий шлях найвідомішого міського голови Вінниці. Одну з центральних вулиць міста перейменовано на честь М. Оводова.

Висновки

Отже, варто підкреслити важливе значення діяльності М. Оводова на посаді міського голови Вінниці. За тривалий період його керівництва відбувся потужний економічний розвиток міста, Вінниця набула позитивного іміджу.Місто отримало водогін, електропостачання, громадський транспорт, телефонізацію та інші блага цивілізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вінниця: історичний нарис / [гол.ред. А. М. Подолинний]. – Вінниця: Книга-Вега, 2007. – 304 с.

2. Вінниця. Історіянашого часу (історичний хроноскоп) / О. Федоришен. – К., 2015. – 112 с.

3. Кароєва Т. «Історія має право сподіватися від міста Вінниці блискучого майбуття…»: монографія / Тетяна Кароєва. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2018. – 204 с.

4. Пам'ятки історії та культури Вінницької області. Вінниця / ред. кол. тому Зводу пам'яток іст. та культ. України у Вінницькій обл.: Ю. А. Зінько (гол. ред.), С. М. Василюк (заст. гол. ред.), К. І. Висоцька та ін.; автор. колектив: А. В. Войнаровський, С. Д. Гальчак, С. О. Гусєв [та ін.]; упоряд.: Ю. А. Зінько, А. М. Подолинний. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. – 224 с.

Старжинський Валерій Юрійович – студент групи 1АКІТ-17б, факультет комп'ютерних систем та автоматики, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: 3372292@gmail.com

Сідлецька Тетяна Іванівна - кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: sidletska79@gmail.com

Starzhinskii Valeriy Y. - student group 1AKIT-17b, faculty of computer systems and automation, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: 3372292@gmail.com

Sidletska Tetyana I. - Ph.D.Artcriticism, assistant professor of philosophy and humanities sciences Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: sidletska79@gmail.com.

М.О. Писаренко
П.О. Поліщук

СФЕРИ ПРОНИКНЕННЯ АНГЛІЦИЗМІВ В УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Комунальний заклад «Навчально-виховний комплекс: загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів-гімназія №23 Вінницької міської ради» м. Вінниця

Анотація
У роботі розглянуто поняття «англіцизми» та сфери їх проникнення в українську мову. Згідно з назвою, проаналізовано наступні питання: «Що таке англіцизми?», «Історія їх проникнення в українську мову», «Типи англіцизмів за характером запозичення», «Найрозповсюдженіші англіцизми та їх еквіваленти», «Псевдоангліцизми». Англіцизми посідають особливе місце у складі української лексики і їхня кількість сьогодні зростає дуже швидко, бо англійська мова – це, насамперед, мова провідних засобів масової інформації: великих радіо- та телекомпаній, світової мережі Інтернет, багатьох газет та журналів.
Ключові слова: англіцизми, сфери проникнення англіцизмів.

Abstract
In this paper we consider the term "Briticism" and the spheres of their penetration into the Ukrainian language. Due to the topic the following items are analyzed: "What are "Briticisms"?", "The history of their penetration into the Ukrainian language", "Types of Briticisms by the character of adoption", "The most widespread Briticisms and their equivalents", "Pseudo Briticisms". Briticisms occupy a special place in the Ukrainian language and their amountis growing very quickly today. It's because English is the language of the leading mass media such as big radio and TV companies, World Wide Web and many newspapers and magazines.
***Key words**: Briticism, the spheres of Briticisms penetration*

Вступ

Кінець XX – початок XI ст. став часом неймовірного розширення політичних, економічних та культурних зав'язків України з англомовними країнами. Це спричинило посилення надходження в українську мову чужомовної лексики. Особливо зросла кількість запозичених англіцизмів для найменування нових явищ, наявних в англомовній світовій практиці, і які з'явилися у мові у зв'язку з політичними та економічними реформами.

Україномовне радіо, телебачення подають велику кількість англіцизмів для дослідження. Англіцизми зустрічаються у найрізноманітніших тематичних групах: економіка, фінанси, кіно, телебачення, музика, розваги, комп'ютерна техніка, спорт, побутова техніка, політика, страви та напої, тварини, медицина, одяг, тканини, канцелярське приладдя, офісна техніка.

Метою дослідження є спроба з'ясувати основні закономірності використання англіцизмів у різних сферах життя сучасного українського суспільства, виявити їх основні переваги та недоліки. дізнатися у яких сферах діяльності українців вживання англіцизмів найбільш розповсюджене. Яке значення мають англіцизми та їх аналоги в сучасній українській мові. Об'єкт дослідження – англіцизми, які потрапили та досі потрапляють в українську мову.

Результати дослідження

Енциклопедія української мови дає таке визначення англіцизму: англіцизм (також англізм) – різновид мовного запозичення: слово, його окреме значення або вислів, які запозичені чи перекладені з англійської мови, також утворені за її зразком.

Англіцизми переважно усвідомлюються мовцями як чужорідний елемент і зберігають ознаки свого походження: фонетичні (джем, імідж), словотвірні (смокінг, маркетинг), семантичні (яструби – політики, прихильники жорстокого агресивного курсу у різних країнах).

Ряд англіцизмів позначають національні реалії: Скотленд-Ярд (англійська реалія); Діснейленд (американська реалія), а також предмети і явища в галузі спорту, техніки,

економіки, політики. Англіцизм – ідіома чи крилатий вислів – пов'язується у свідомості мовців з англійським джерелом незалежно від способів творення: українське "скелет у шафі (буфеті)" (сімейна таємниця) – англійське "skeleton inthe cupboard"; англійське "To be or not to be" – українське "Бути чи не бути". [5, 25]

Запозичення слів іншомовного походження тісно пов'язане з історією нашого народу, що на різних етапах формування та розвитку власної державності вступав у багатоманітні політичні, соціально-економічні та культурні відносини з іншими народами світу і, таким чином, збагачував та змінював свою мову. Лексичні запозичення з англійської мови в українську проникли пізніше, ніж з французької чи німецької, головним чином у XIX та XX ст.; засвоювалися вони в основному через російську мову. [4, 28]

У XVI столітті разом з успіхами зовнішньої торгівлі з'являються чи не найперші іншомовні слова англійського походження. Запозичені слова надходили разом з новими товарами та поняттями. Саме в цей період було закладено початок професійного вивчення англійської мови з науковою та практичною метою.

У XX ст. у мові з'явилися такі слова: boom – бум, film – фільм, stand – стенд, jazz – джаз, dancing – дансінг, service – сервіс, sweater – светр та ін. В кінеці XX століття в містах з'явилися мери, віце-мери. Глави адміністрацій обзавелися своїми пресс-секретарями, які регулярно виступають на пресс-конференціях, розсилають прес-релізи, організовують брифінги і ексклюзивні інтерв'ю своїх шефів.

Кількість англіцизмів в складі української лексики сьогодні зростає дуже швидко, що зумовлено політичним та соціально-економічним факторами і провідною роллю спочатку Великобританії, а потім США на міжнародній арені після Другої Світової війни. У наші дні англійська мова є засобом міжнародного спілкування, а передусім - мовою провідних засобів масової інформації: великих радіо- та телекомпаній, світової мережі Internet, багатьох газет та журналів. Тому не можна ігнорувати її вплив на інші національні мови. Курс на інтеграцію України в ЄС, процес глобалізації, перебування, перебудова економіки, орієнтація на країни Заходу спричинили тісну культурну, політичну та соціально-економічну взаємодію українського народу з народами світу, яка не могла не відбитися на мовному рівні.

Наприклад, до запозичень у сфера комп'ютерних технологій та побуту належать такі слова, як байт, біт, блюмінг, браузер, бульдозер, буфер, веб-сторінка, відеоплеєр, грейдер, диск, диспечер, дисплей, драйвер, ескалатор, імейл, інтернет, каупер, кіберпростір, комбайн, комп'ютер, конвеєр, крекінг, курсор, міксер, монітор, ноутбук, онлайн, принтер, радар, сейф, слябінг, тостер, трактор, трамвай, тунель, файл, флешка, форсунка, форум, хакер, хонінгування, чат.

Спортивна сфера: аут, байкер, бокс, бодібілдинг, боксер, боулінг, ватерполо, волейбол, гол, голкіпер, дайвінг, матч, жокей, нокаут, раунд, спаринг, скейтборд, сноуборд, спорт, спортсмен, старт, теніс, трек, тренер, фініш, фітнес, форвард, футбол, хокей, шейпінг.

У сфері моди присутні такі запозичення, як боді, брифінг, бязь, вельвет, гріндерси, джемпер, кардіган, ліфтинг, піджак, піжама, плед, плюш, светер, скраб, смокінг, топ, тренд, тренч, френч, шоппинг.

У сфері культури спостерігаємо такі слова, як боді-арт, блокбастер, вестерн, гумор, джаз, кліп-мейкер, клоун, клуб, комфорт, памфлет, панк,пірсинг, постер, прайм-тайм, промоушн,ремікс, рейв, реп, рімейк, саунд-трек, сингл, скаут, сквер, скінхед, тент, термінатор, трек, фан-клуб, фокстрот, фольклор, хіп-хоп, хіт, хол, хоррор, шоу-бізнес.

Щоденне постійне теле- й радіомовлення пропонує рекламу численних закордонних товарів, нерідко таких, для позначення яких в українській мові бракує слів. Через це в мові відбувається запозичення безпосередньо з англійської мови усно-писемним шляхом (оскільки реклама найчастіше послуговується аудіовізуальним методом впливу). Як відомо, реклама має мету привернути увагу україномовних покупців, нерідко маскуючи звичайні речі, що іноді можуть мати й українську назву.

Сьогодні, відкрив газету чи журнал з пропозиціями про роботу, можна просто не зрозуміти сенсу запропонованих вакансій (хендмейкер, іміджмейкер, мерчендайзер, провайдер, супервайзер, ріелтор).

Прикладами можуть слугувати такі вирази із реклами, яку пропагують на телебаченні деякі україномовні канали: рід – новий Dirolcomplete подвійної дії; Нова Rexonaactive ніколи не зрадить; Представляємо новий LadySpeedStick; Новий OldSpiceActiveZone; Новий Palmolive – насолода для всього тіла; Rexвідбілюючий; Orbit білосніжний; GilletSeries – найкраще для чоловіків; число – Pampers знає, що ваш малюк бажає; Onlyyou – чорні і білі – разом в одній пачці, завжди будуть поряд – Slimanddaily. В англійській мові більшість названих найменувань спираються на семантику, часто виражену і зрозумілу носіям англійської мови, але є незрозумілими переважній більшості українських мовців, становить геть негативне явище сучасного періоду і надзвичайно засмічує рідну

мову.Потрапивши в український вжиток, запозичені назви зовсім не мають внутрішньої форми для українського мовця. Наприклад: Onlyyou – має переклад – тільки ти; Happymeal– щаслива їжа; Completeplusherbal – повної дії плюс трави; Dove – голубка; TotalProtection –загальний захист; Always –завжди; Vanish – зникати тощо.

Найрозповсюдженими англіцизмами є: дайджест – огляд, спрей – розбризкувач, кеш – готівка, армреслінг – рукоборство, фристайл – вільний стиль, ньюз-реліз – випуск новин, кілер – убивця-найманець, професійний вбивця, плеєр – програвач, сервіс – обслуговування, паркінг – стоянка, постер – об'ява, дайвінг – пірнання, ліфтинг – підтяжка, прайм-тайм – найкращий час, флаєр – листівка, дистриб'ютор – розповсюджувач, арт-терапія – лікування мистецтвом, бебі-бум – сплеск народжуваності, фастфуд – швидка їжа, кетчуп – томатний соус, консумація – споживання, консумент – споживач, сейл – розпродаж, дефростер – розморожувач, офіс – контора, римейк – переробка, сек'юріті – охорона, апельсиновий фреш – апельсиновий прохолодний напій, секонд-хенд – поношені речі, фризер – морозильник, дисконт – знижка, тинейджер – підліток, бартер – товарообмін, менеджмент – керування, лізінг – оренда, пресинг – тиск, екшн – дія, термінатор – винищувач, барбі – лялька, файл – папка тощо.

Окремо слід зазначити таку групу запозичень з англійської, яку в самій англійській мові прийнято звати «псевдоангліцизмами» (pseudo-anglicisms). Префікс «псевдо-» тут означає не те, що слова не є англійськими за походженням, а лише те, що їхня семантика у мові-реципієнтів відрізняється від значення у власне англійській мові.

Висновки

Таким чином, можна сказати, що запозичення – елемент чужої мови (слово, словосполучення, крилатий вислів), який проникнув з однієї мови в іншу в результаті мовних контактів. Одним із видів запозичень є англіцизми – слово, його окреме значення, вислів тощо, які запозичені з англійської мови та утворені за її зразком. Англіцизми найчастіше зустрічаються у таких сферах, як політика, економіка, торгівля, техніка, спорт, мода, культура, ЗМІ та інші.

Вплив англіцизмів на українську мову можна розглядати з двох різних сторін:

- з одного боку, наша мова постійно збагачується, поповнюється новими термінами та поняттями;
- а інші вважають, що англіцизми та іншомовні запозичення тільки засмічують нашу мову, витісняючи власне українські слова.

На нашу думку, процес розповсюдження англіцизмів є незворотнім, і його ніхто не в силі зупинити. І я схиляюсь до думки про його позитивний вплив на культуру нашого сьогодення, на що вказують беззаперечні докази нашого дослідження. Ми повинні прийняти явище поширення англіцизмів навколо нас як факт і крокувати в ногу разом зі світом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гуманітарний вісник. Серія – іноземна філологія. Проблеми сучасної світової літератури та лінгвістики. – Харків, 2008
2. Русанівський В. М. Науково-технічний прогрес і мова. – К, 1978
3. Ярошенко, Микола Англійські запозичення в українській мові XIX-XX століть [Текст] / М. Ярошенко, Л. Ґудзь // Українознавчий альманах. - 2012. - N 9. - С. 207-209.
4. Ломовцева А. Новітні англіцизми в укр.мові і проблема лексичної варіантності// Укр.мова. 2003 - № 1.- с. 96-102.
5. Українська мова. Енциклопедія. – К.: 2000. – 460 с.
6. Англіцизми в українській мові. - http://www.rusnauka.com/2_ANR_2010/Philologia/3_57397.doc.htm

Писаренко Марина Олександрівна, учитель англійської мови, комунальний заклад «Навчально-виховний комплекс: школа І-ІІІ ступенів-гімназія №23 Вінницької міської ради»
Поліщук Поліна, учениця 11-В класу, комунальний заклад «Навчально-виховний комплекс: школа І-ІІІ ступенів-гімназія №23 Вінницької міської ради» marinka35531@gmail.com
Maryna Oleksandrivna Pysarenko - Grammar School 23
Polina Oleksandrivna Polishchuk - Grammar School 23

Ю. О. Скорбач

Т. В. Гедзюк

УВІКОВІЧЕННЯ ІСТОРИЧНИХ ПОСТАТЕЙ ТА ПОДІЙ ДОБИ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ 1917-1921 РР. В ПАМ'ЯТКАХ КУЛЬТУРИ НА ТЕРНАХ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ.

КЗ «НВК: ЗШ І-ІІІ ступенів-гімназія №23 ВМР»

Анотація

В зазначеній роботі розглянуто частину сучасних пам'яток культури періоду 1917-1921 років та досліджені події на честь яких їх було виготовлено.

Ключові слова: *пам'ятки культури 1917-1921рр., Вінницька область.*

Вступ

Культурна спадщина – це фундамент, на якому сьогодні стоїть національна культура. Ретельно збережена й належним чином представлена культурна спадщина – невмируще джерело зростання і духовного розвитку українського народу, національної самосвідомості. Тому висвітлення та осмислення культурних пам'яток періоду 1917-1921 років є дуже важливим для сучасного суспільства

Результати дослідження

Події 1917-1921 років відіграють важливу роль в історії України. Навіть через сторіччя інтерес не згас. Для того, аби краще зрозуміти інформацію, що подається у цьому проекті, потрібно спочатку розібратися які ж події відбувалися на території Вінниччини. .

3 березня 1917 року в приміщенні Вінницької міської Думи було утворено Раду громадських організацій (49осіб), головою виконавчого комітету став граф Здзіслав Ґрохольський. Рада підтримала Тимчасовий уряд і зобов'язалась повністю виконувати його рішення. 5 березня у Вінниці утворено «Спілку подільських українців», метою якої став захист національних інтересів корінної нації. «Спілка» підтримувала новоутворену Центральну Раду, очолювану відомим громадським діячем, істориком Михайлом Грушевським, життя якого було тісно пов'язане з Поділлям. На початку травня за дорученням Центральної Ради «Спілка» скликала у Вінниці губернський з'їзд українськи національних партій і груп, в якому взяли участь понад 400 делегатів. Було обрано Подільську губернську українську раду, яку очолив знаний кооператор, юрист, літератор Дмитро Маркович.

Вінниччина стала місцем перебування уряду УНР. Більшість міністерств на чолі з Симоном Петлюрою розміщувались в готелі «Савой». Але у листопаді 1920 р. на Поділлі утвердилась Радянська влада, що означало поразку Української Народної Республіки, ліквідацію самостійності української держави[1].

Ці події української революції відображені в сучасних пам'ятках культури. Це Меморіальна дошка на честь зустрічі С. Петлюри та Ю. Пілсудського; Пам'ятник Симону Петлюрі; Меморіальна дошка Юзефу Пілсудському.

Одним з символів революції є також і готель «Савой», в якому перебував уряд. Протягом 1917 року у Вінниці майже щодня відбувалися мітинги. З 1916 року тут квартирували офіцери ескадри повітряних кораблів, які тут були до встановлення Радянської влади. Балкони готелю ставали зручними місцями для агітаціїї.

В грудні 1919 року тут були представники Начальної Команди галицької Армії. На кілька днів зупинявся отаман української повстанської армії Яків Шепель [2].

Вінниччина вшанувала також і українського історика – Михайла Сергійовича Грушевського. Погруддя Михайла Грушевського встановлено на території ВДПУ ім. М. Коцюбинського, а пам'ятник М. Грушевського встановлено в м. Бар.

На пл. Василя Стуса встановлено Пам'ятний знак воякам Галицької Армії. Знак встановлено на стіні житлового будинку, де з 20 серпня по 2 грудня 1919 року розташовувалася Начальна Команда Української Галицької Армії.

На вул. Соборній, 69 м. Вінниці також встановлено меморіальну дошку українському громадському та державному діячу, правнику та письменнику Дмитру Марковичу. В період Української Центральної Ради він був генеральним прокурором, за Гетьманщини – членом сенату [3].

Меморіальна дошка також встановлена сотнику армії УНР Семену Якерсону, який народився у Вінниці у 1897 році, походив з єврейської міщанської родини. Закінчив Одеське артилерійське училище вийшов прапорщиком до Одеської гайдамацької бригади військ Центральної Ради. Там, на півдні України він стає офіцером війська новопосталої Української республіки. Одеська гайдамацька бригада, Перший дієвий полк імені Винниченка, Третя залізна дивізія, Гарматний курінь Першої Кулиметної дивізії – це далеко не повний перелік військ, в яких служив Семен Якерсон. З 1920-х років жив в еміграції. Під час Другої світової війни потрапив у гетто, де загинув у 1944 році [4].

Цікавою пам'яткою є садиба Миколи Стаховського (вул. Верещагіна), який був лікарем, громадським діячем, першим українським послом Великобританії [5].

Не менш важливий, ніж “Савой” був в ті часи міський театр. Завдяки масштабам приміщення, театр періодично ставав місцем для з’їздів, зборів та мітингів. У травні 1917 року тут відбувся Губернський з’їзд подільських українців. Головував на ньому письменник та громадський діяч Дмитро Маркович, а його заступником був відомий у Вінниці лікар Микола Стаховський. Головним питанням стала необхідність підтримки Центральної Ради як єдиного всеукраїнського державного органу. Не обійшлося тут і без більшовицьких виступів, оскільки мітинги були найбільш поширеною формою пропаганди більшовизму. Майже щодня у реальному училищі, театрі, Народному домі, казармах влаштовувались пробільшовицькі мітинги та лекції.

Після відновлення української влади у Вінниці, 21 листопада 1917 року в театрі влаштували святкові збори на честь прийняття Центральною Радою III Універсалу, який проголошував створення Української Народної Республіки. З цієї нагоди в залі театру, прикрашеній синьо-жовтими прапорами, зібралась велика кількість людей. Після традиційного молебня, Дмитро Маркович зачитав Універсал чотирма мовами і закликав підтримати цей документ. Вважається, що на завершення події на піаніно зіграли “Ще не вмерла Україна”. В наш час це піаніно зберігається у Вінницькому обласному краєзнавчому музеї [6].

Висновок

В роботі розглянуто частину сучасних пам’яток культури періоду 1917-1921 років та дослідженні події на честь яких їх було виготовлено, створено невеликий путівник та виготовлено туристичний маршрут. Наше місто багате на пам’ятки культури доби української революції, що свідчить про високий розвиток культурно-історичної бази Вінниччини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вінницький краєзнавчий музей. Зал №11 Українська революція [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://vinnytsia-museum.in.ua/rooms/room-11– Назва з екрану.
2. Вишневська, М. М. С. Грушевський і Поділля / Марина Вишневська // Грушевський М. С. – державотворець, громадськийдіяч, вчений, публіцист : матеріали II Регіон. наук.-практ. конф., 28 верес. 2006 р., м. Бар / Вінниц. облдержадмін. [та ін.]. – Вінниця, 2006. – С. 153–155. – Бібліогр. в кінці ст.
3. Маркович Дмитро [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki

4. Садиба Стаховського уВінниці: “Рідна хата” української армії та місце порятунку від хвороб[Електронний ресурс] – Режим доступу: https://vezha.vn.ua/sadyba-stahovskogo-u-vinnytsi-ridna-hata-ukrayinskoyi-armiyi-ta-mistse-poryatunku-vid-hvorob/– Назва з екрану.
5. 3.У Вінниці відкрили пам’ятну дошку сотнику армії УНР Семену ЯкерсонуЕлектронний ресурс] – Режим доступу: https://day.kyiv.ua/uk/news/061217-u-vinnyci-vidkryly-pamyatnu-doshku-sotnyku-armiyi-unr-semenu-yakersonu– Назва з екрану.
6. “Його сміливо можна перенести до будь-якої столиці”: історія міського театру Вінниці [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://vezha.vn.ua/jogo-smilyvo-mozhna-perenesty-do-bud-yakoyi-stolytsi-istoriya-miskogo-teatru-vinnytsi/– Назва з екрану.

Скорбач Юлія Олександрівна, учениця 10-В класу, КЗ «НВК: ЗШ І-ІІІ ступенів-гімназія №23 ВМР»

Гедзюк Тетяна Вікторівна, учитель історії, КЗ «НВК: ЗШ І-ІІІ ступенів-гімназія №23 ВМР»

УДК 37.091.3(477.43/44)

О. В. Зінько

ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА НА ПОДІЛЛІ (КІНЕЦЬ XVIII – ПОЧАТОК XX СТОЛІТТЯ) У ДОСЛІДЖЕННЯХ ЗУЗЯК Т. П.

Вінницький національний технічний університет

Анотація.
У статті розглядаються особливості розвитку педагогічної освіти на Поділлі (кінець XVIII – початок XX століття.
Ключові слова: педагогічна освіта, педагогічні навчальні заклади, видатні педагоги та громадські діячі Поділля.

Abstract.
The article deals with the peculiarities of the development of pedagogical education in Podillia (the end of the XVIII - the beginning of XX century.
Keywords: pedagogical education, pedagogical educational institutions, prominent educators and public figures Podillia.

Вступ

Вирішення складних проблем сучасної педагогічної освіти неможливі без вивчення історичного минулого, педагогічної спадщини видатних педагогів, в тому числі й на Поділлі, де наприкінці XVIII – початку XX століття склалися оригінальні традиції підготовки вчительських кадрів.

Результати дослідження

Результати дослідження становлення педагогічної освіти на Поділлі Зузяк Т. П. виклала в монографії «Становлення й розвиток педагогічної освіти на Поділлі (кінець XVIII – початку XX століття)», яка включає передмову, п'ять розділів (13 підрозділів) та додатки.

У праці зазначається, що освіта на Поділлі мала різні впливи, бо всі держави, які володіли Поділлям мали політичну своєрідність, національний склад та релігію. Це сприяло локалізації етнокультурної спільності мешканців Поділля. Соціально-економічні особливості також впливали на розвиток економіки краю, яка зазнала австрійського, польського та російського впливів. На австрійську систему освіти впливали педагоги Німеччини, Англії, Франції. Російська ж імперія запозичила австрійську систему, але на Східному Поділлі вона впроваджувалася з певними особливостями.

На Поділлі в досліджуваному Зузяк Т. П. періоді не було жодного вищого навчального закладу. Середнім духовним навчальним закладом освіти була Подільська духовна семінарія, нижчими – чоловічі духовні училища. Специфікою духовної освіти було те, що шкільне навчання відбувалося в дусі православної віри та захисту від католицького впливу. Така тенденція зберігалась і після приєднання українських земель до Російської імперії.

До 1833 р. на Поділлі існувало три духовні повітові чоловічі училища: Приворотське, Шаргородське та Кам'янецьке. В 1833 р. було відкрито Тульчинське чоловіче духовне училище. До середини XIX ст. спеціальних навчальних закладів для жінок не існувало. Представники вищих станів відправляли своїх доньок для виховання за кордон або запрошували звідти гувернанток. З другої половини XIX ст. жінок стали залучати до просвітницької діяльності, почали відкриватися початкові жіночі училища, зокрема, при Немирівському, Вінницькому та Браїлівському жіночих монастирях. Училища мали курс навчання 6 років. Після завершення навчання випускниці не прагнули працювати на педагогічній ниві. Автор пояснює цю обставину тим, що духовні училища Поділля не були спеціальними педагогічними закладами, а давали учням загальну середню освіту [1, 74].

В кінці XIX – на початку XX ст. важливу роль у становленні педагогічної освіти на Поділлі відігравали другокласні церковнопарафіяльні вчительські школи та Вінницька церковно-вчительська школа, якими керувало переважно духовенство. Провідними навчальними закладами, що готували вчителів для церковних шкіл були Подільська духовна семінарія, два жіночих училища в м. Тульчин

та м. Кам'янець-Подільському та Вінницька ЦВШ, яка була вищою народною школою в єпархії. Суспільно-економічне життя періоду вимагало необхідність відкриття нових закладів світського характеру.

В розділі «Еволюція педагогічної майстерності у гімназіях (друга половина XIX – початок XX ст.)» автор звертає увагу на те, що наприкінці XIX ст. основними тенденціями освітнього процесу були: штучна регламентація програм й методичних прийомів; відсутність внутрішнього зв'язку між предметами; поверхневе вивчення предметів, способи вивчення зводилися до зубріння Таким чином, допрофесійна підготовка в чоловічих гімназіях Поділля мала безсистемний характер, також обмежувалася виключно набуттям теоретичних знань.

Жіночі гімназії, відкривалися переважно в тих містах, де була можливість забезпечити їх існування за допомогою громадських чи приватних пожертвувань. Жіночі училища першого розряду було перетворено на гімназії, а училища другого – на прогімназії. У дослідженні зазначається, що в жіночих гімназіях в основі педагогічної підготовки переважно було естетичне виховання[1, 245].

Зузяк Т. П. пояснює, що для підготовки вчителів початкових шкіл упродовж другої половини XIX – на початку XX ст. почали виникати державні педагогічні середні навчальні заклади – чоловічі й жіночі вчительські семінарії. Наприклад, Тернопільська, Вінницька, Кам'янець-Подільська, Ольгопільська. У містах серед викладових дисциплін переважали мови й малюнок, а в сільських – природничі науки й предмети, пов'язані з веденням сільськогосподарських робіт. У семінаріях Поділля важливим було ознайомлення вихованців з навчально-виховною справою народних училищ. Для цього при семінаріях діяли зразкові школи.

Для підготовки вчителів міських училищ на зразок вчительських інститутів Західної Європи був влаштований Вінницький учительський інститут. Склад учнів дає можливість автору стверджувати про популярність Вінницького учительського інституту не лише на Поділлі, а й у всій Україні, підвладній російській імперії. Психопедагогічна підготовка тут поєднанувалась також з естетичним вихованням, що, на думку Зузяк Т. П., підтверджує єдність наукових сфер у загально-педагогічній та практичній професійно-педагогічній діяльності інституту щодо якісної підготовки працівників освіти. Для цього на Поділлі організовувалися постійні однорічні, дворічні й тимчасові педагогічні загальноосвітні курси [2, 17].

Висновки

Таким чином, монографія Зузяк Т. П. є комплексним дослідженням становлення та розвитку педагогічної освіти на Поділлі кінця XVIII – початку XX століття. Книга розкриває авторську позицію та визначає перспективи використання набутого досвіду професійної підготовки педагогічних кадрів у сучасний реаліях. Для самостійного опрацювання історико-педагогічних знань додається Хрестоматія.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Зузяк Т. П. Становлення й розвиток педагогічної освіти на Поділлі (кінець XVIII – початку XX століття): монографія / Тетяна Зузяк. – Вінниця: Нілан-ЛТД, 2017 – 452 с.
2. Зузяк Т. П. Педагогічна освіта на Поділлі (кінець XVIII – початку XX століття): хрестоматія : Навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. проф. О. А. Лавріненка. – Вінниця: Нілан-ЛТД, 2017 – 136 с.

Зінько Олена Василівна – кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук Вінницького національного технічного університету, Вінниця, e-mail: zinko-ov@ukr.net

Zinko Elena - Ph.D., assistant professor of philosophy and humanities sciences Vinnitsia National Technical University, Vinnitsia, e-mail: zinko-ov@ukr.net

УДК 372

Р. А. Маківчук

ВИКОРИСТАННЯ РУХІВ ТА МУЗИКИ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

КЗ «НВК:ЗШ І-ІІІ ступенів-гімназія №23 ВМР»

Анотація

У статті розглянуто питання використання сучасних автентичних пісень, музичних фізкультхвилинок і джаз-чантів на уроках англійської мови.

Ключові слова: автентичний фольклорний матеріал, ритм, чант, джазова римівка.

Abstract

The article deals with the modern authentics songs, musical breaks and jazz chanting at English lessons.

Keywords: authentic folk songs, rhythm, chant, jazz chant.

Пошук ефективних способів і прийомів навчання навчання іноземної мови привертає пильну увагу багатьох вчених, методистів та вчителів у той час, коли саме особистість зростаючої людини знаходиться в центрі освітнього процесу. Одним з таких ефективних навчання є використання пісенних матеріалів на уроках іноземної мови. Дане питання заслуговує увагу на усіх етапах навчання, починаючи з початкового, закінчуючи старшою школою, адже любов до музики та співу мають бути закладені в молодшому віці і супроводжувати людину все життя. Використання пісенних матеріалів має такі переваги: по-перше, пісні – це той текстовий матеріал, який діти люблять, який їм цікавий, а отже, робота з ними позитивно емоційно забарвлена для учня, що в значній мірі сприяє засвоєнню матеріалу; по-друге, автентичний фольклорний матеріал сприяє осягненню мови в контексті культур; по -третє, пісні є прекрасним матеріалом для відпрацювання ритму, інтонації іноземної мови, вдосконалення вимови; по -четверте, при роботі з піснями ми вирішуємо проблему багаторазового повторення висловлювань по одній моделі чи сприйнятті одного й того ж слова тому, що багаторазове відтворення пісні не сприймається як штучне [1].

Використання пісень на уроках іноземної мови може значно сприяти підвищенню ефективності навчання, якщо враховуються сучасні методики викладання іноземної мови, психолого-педагогічні особливості учнів та відбувається оптимальне поєднання обсягів використовуваного матеріалу, кількості учнів і досліджуваних на уроці граматичних та лексичних явищ [2].

Оволодіння іноземною мовою як засобом спілкування неможливе без знання особливостей культури країни, мова якої вивчається. Лінгвокраїнознавчий і комунікативний підходи до навчання іноземної мови взаємозумовлені та нерозривно пов'язані.

Відомо, що пісня, особливо автентична, є важливим елементом будь-якої мови і тому заслуговує найпильнішої уваги. Крім того, пісня – це прекрасний засіб підвищення інтересу, як до країни вивчаємої мови, так і до самої мови, а також ефективний спосіб повторення мовного матеріалу, особливо на старшому етапі навчання.

Характер пісенних текстів як автентичних матеріалів досить різноманітний. Вони можуть відрізнятися за лінгвістичної складності, стильової та історичної співвіднесеності. Тому залежно від рівня навченості учнів, а також від конкретних проміжних і конкретних цілей уроку пісні використовуються по-різному. Так, на початковому етапі навчання іноземної мови пісня є особливо доведено, що на середньому та старшому етапі цей вид роботи також необхідний.

Jazz Chants – джазові римівки, американські чанти (вірші, що декламуються під музику) – це колекція вартих уваги римівок і пісеньок для дітей різного віку.

Чанти - це потужні життєві елементи мовлення за зразком. Наприклад, знаючи лише одну фразу „Zebra, zebra at the zoo”, пам'ятаючи назви тварин, вивчені раніше, однину та множину іменників, можна легко описати всіх тварин у зоопарку на малюнках, запропонованих учителем, або ж, користуючись іграшковими тваринами, створити свій зоопарк, провести уявну екскурсію по ньому та ще й сказати, якого кольору звірі, порахувати, скільки тварин, висловити власне ставлення до них.ефективним засобом, найбільш адекватним автентичним матеріалом. Кожний чант можна пристосувати до найближчого оточення учня й успішно розвивати мовлення в конкретній життєвій ситуації [3].

Найголовніше завдання кожного вчителя полягає в тому, щоб зробити процес навчання цікавим, пізнавальним та доцільним, пробудити мотивацію учня до навчання. Це особливо важливо при вивченні іноземної мови.

Висновки

З певністю, можна стверджувати те, що використання пісенної творчості у навчанні англійської мови на початковому етапі навчання є доцільним та ефективним. Використання іншомовної пісні в процесі навчання англійської мови сприяє удосконаленню навичок вимови, розвитку музичного слуху, дозволяє досягти точності в артикуляції, ритмі та інтонації, поглиблює знання англійської мови, збагачує словниковий запас, стимулює монологічне та діалогічне мовлення, сприяє розкриттю творчих здібностей молодших школярів, а також слугує потужним мотиваційним засобом навчання.

Крім того, слід пам'ятати, що пісні усувають негативне відношення до навчання. Мотивація виходить на перший план, уся увага молодших школярів направлена на вивчення англійської мови. Пісенний текстовий матеріал забезпечує значущість інформації та процесу оволодіння мовою. Коли на уроці вчитель використовує різні прийоми та форми роботи з піснями учні починають розкривати свої здібності та таланти, вони приділяють свою цілковиту увагу вивченню нового матеріалу. Під час таких занять тренуються різні види пам'яті дітей та кмітливість. Саме використання пісенного текстового матеріалу на уроках англійської мови у початковій школі може надати велику допомогу в повноцінному розвитку дитини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Developing Young Learners Skills / упорядн. : Т. Свиридюк, Н. Колодько, О. Кудінова, Л. Мосійчук та ін. – Луцьк : ПП В. П. Іванюка, 2005.

2. Карпенко О. О. Вивчення іноземної мови через пісню й музику / О. О. Карпенко // Англійська мова та література. – 2004. – № 12. – С. 2.

3. Carolyn Graham. Jazz Chants Old and New. – USA : Oxford University Press, 2000.

4. Carolyn Graham. Grammarchants: More Jazz Chants. – USA : Oxford University Press, 2003.

Маківчук Руслана Анатоліївна – вчитель англійської мови, КЗ «НВК:ЗШ І-ІІІ ступенів-гімназія №23 ВМР», м. Вінниця, e-mail:ruslanamakivchuk1981@gmail.com

Makivchuk Ruslana – teacher, Grammar School 23, Vinnytsia, e-mail:ruslanamakivchuk1981@gmail.com

УДК 37.013: 101

М. Д. Прищак[1]

РОЗВИТОК ОСОБИСТІСНИХ УСТАНОВОК СТУДЕНТА ЯК КЛЮЧОВИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ЙОГО СУБ'ЄКТНОСТІ

[1]Вінницький національний технічний університет

Анотація

Досліджено питання розвитку особистісних установок: самостійність, активність, творчість, мотиваційність, інноваційність, як ключових властивостей суб'єктності особистості. Визначено роль властивостей суб'єктності в самореалізації особистості, зокрема в процесі освітньо-професійної діяльності студента.

Ключові слова: особистість, суб'єктність, властивості суб'єктності, особистісні установки, самостійність, активність, творчість, мотиваційність, інноваційність.

Abstract

The article deals with the development of personal settings: independence, activity, creativity, motivation, innovation, as the key properties of personality subjectivity. The role of the properties of subjectivity in the self-realization of the personality, in particular, in the process of educational and professional activity of the student, is determined.

Key words: personality, subjectivity, properties of subjectivity, personal settings, autonomy, activity, creativity, motivation, innovation.

Вступ

Успішність, ефективність освітньо-професійної діяльності студента залежить від суб'єктності особистості як основи, умови її успішної самореалізації (самактуалізації).

Метою статі є дослідження питання розвитку та ролі особистісних установок студента як ключових властивостей його суб'єктності.

Основна частина

Важливими характеристиками успішного учіння у закладі вищої освіти (ЗВО) та успішної професійної підготовки студента психологія вищої школи визначає такі властивості особистості: уміння самостійно вчитися (самостійність), активність та творчість, мотивація [1]. На нашу думку, особливо в умовах трансформації суспільства, важливою ознакою професійної підготовки студента має бути також інноваційна культура особистості студента (інноваційність) [2].

Розвиток цих властивостей особистості не відбувається з «чистого листа». Дитина народжується з «відповідними задатками» психологічних явищ самостійності, активності, творчості, мотиваційності, інноваційності. Їх паростки ми можемо побачити відразу як дитина починає пізнавати світ. Завдання батьків (на основі створення відповідних умов розвитку, навчання, виховання) допомогти, щоб ці властивості актуалізувалися в процесі розвитку особистості, щоб на їх основі сформувалися відповідні *особистісні установки (потреби)*: самостійність, активність, творчість, мотиваційність, інноваційність, які стають властивостями характеру та культури особистості загалом. Вони є важливою смисловою, телеологічною, процесуальною та інструментальною основою суб'єктності особистості як основи, умови її успішної самореалізації (самактуалізації).

Визначенні установки (властивості) як системні елементи характеризуються взаємодією, взаємовизначальністю, взаємодоповнювальністю, взаємозалежністю та формують відповідну систему, *механізм розвитку* особистості.

Успішність, ефективність освітньо-професійної діяльності студента також залежить від його самостійності, активності, творчості, інноваційності, мотиваційності, від того чи зможе він сам створити умови свого розвитку, своєї освітньої діяльності, подбати про своє особистісне і професійне зростання. Іншими словами, вона залежить від *суб'єктності* того хто навчається. Тому, самостійність, активність, творчість, мотиваційність та інноваційність студента ми можемо визначити, з одного боку

як *ключові умови розвитку суб'єктності особистості,* а з іншого як мету та результат його розвитку – як суб'єктність.

Суб'єктність студента – це комплекс внутрішніх умов його особистісного і професійного саморозвитку.

До внутрішніх умов особистісного і професійного розвитку студента можна віднести: спрямованість (установки) особистості, її інтереси і потреби, мотиви діяльності та поведінки, ціннісні орієнтації, рівень розвитку, рівень освіти, рівень виховання, рівень культури і ін. Внутрішні умови багато в чому обумовлені зовнішніми, зокрема педагогічними умовами.

Розглянемо вплив особистісних установок (самостійність, активність, творчість, мотиваційність, інноваційність) як ключових властивостей суб'єктності особистості на процес та результат самореалізації особистості та успішність учіння у ЗВО зокрема.

Характеризуючи особистість, її розвиток сучасна психологія, педагогіка та етика все більше використовують поняття «самореалізація», «самовдосконалення», «самовиховання», «самостійність», «самосвідомість», «самодіяльність», «саморегуляція», «самовизначення» та ін.

З усіх цих понять можемо виокремити одне, яке визначає інші характеристики «самості» особистості – це «самостійність». Воно також є основою розвитку таких базових процесійних характеристик розвитку особистості, зокрема її суб'єктності, як «активність», «творчість», «інноваційність» та «мотивація». Роль самостійності є визначальною також у розвитку таких важливих складових самоактуалізації особистості як автономність, спонтанність, прагнення до творчості та ін.

Важливим чинником розвитку самостійності особистості є посилення ролі самостійної навчальної роботи студентів. Це пов'язано як із вимогами до сучасного фахівця з вищою освітою, необхідністю займатися самоосвітою впродовж усього професійного життя, так і шаленим зростанням обсягу інформації, яку треба засвоювати. Тому дедалі важливішою проблемою вищої освіти є формування у студентів уміння самостійно орієнтуватися в бурхливому потоці наукової інформації, уміння самостійно поповнювати та оновлювати свої знання.

Самостійність студента у навчанні – це уміння систематизувати, планувати, здійснювати, контролювати й регулювати свою навчально-професійну діяльність і пізнавально-розумові дії без очевидної допомоги й прямого керівництва з боку викладача.

Дослідження студентів різних вищих навчальних закладів показали, що кількість осіб із добре вираженою самостійністю становить 20 – 30%, близько 15% студентів не готові до самостійної навчальної роботи, а решта (55 - 65%) – характеризується середнім рівнем самостійності [1].

Розвиток у особистості «установки активної діяльності» базується на закладеній з народження природній властивості дитини до «активності». Дитина по своїй природі активна. Ми можемо це побачити по поведінці дитини, її рухливості, цікавості до всього, що її оточує. Нажаль, дуже швидко, за допомогою обмежень, бажання батьків «дисциплінувати» поведінку дитини, активність дитини зменшується. Зменшення активності призводить до обмеження самостійності, творчості та інноваційності.

Активність є одним з головних ознак суб'єкта, що відрізняють його від об'єкта [3]. Активність відрізняється розумною усвідомленістю дій. Справжня активність проявляється тільки в самодіяльності: в діяльності усвідомленої, свободної, емоційно переживаємої, породжуємої внутрішніми, сутнісними спонуканнями, власними потребами та інтересами людини. *Активність особистості актуалізує її творчість.*

Перед вищою освітою поставлене завдання – *розвивати творчий потенціал* студентів.

Творчість – це свідома цілеспрямована діяльність людини, яка ставить завдання перетворення дійсності, створення нових оригінальних предметів, творів тощо, яких раніше не було.

Творчій людині притаманні такі якості [1]:

– вона бачить проблему, може її сформулювати, поставити запитання;
– самостійно визначає шляхи пошуку відповіді на це запитання;
– яскраво переживає момент шукання рішення – пізнає «страждання творчості»;
– має сильну мотивацію стосовно розв'язання проблеми: усвідомлює цінність, життєвий смисл її вирішення, значущість можливих результатів;
– не лише одержує новий унікальний результат, а й сам процес його досягнення характеризується новизною і своєрідністю.

В умовах сучасних глобальних перетворень людина не має права на пасивність. Вона мусить стати активною у своєму діянні, самовдосконаленні й творчості.

Англійський письменник О.Уайльд підкреслював «Освіта – річ пречудова, але добре було б інколи пам'ятати: нічому з того, що потрібно було б знати, примусом навчити не можна» [1].

Всебічне пізнання причин поведінки людини пов'язане з аналізом її потреб, мотивів, які впливають на її конкретні вчинки, поведінку загалом. У таких випадках ідеться про мотивацію.

Установки активності (активної діяльності), творчості та інноваційності у взаємодії та на основі установки самостійності здійснюють серйозний вплив на формування установки мотивації.

Мотивація – сукупність причин психологічного характеру (система мотивів), які зумовлюють поведінку і вчинки людини, їх початок, спрямованість і активність; процес спонукання себе та інших до певної діяльності, спрямованої на досягнення особистих цілей або ж цілей організації.

Мотивація студента до свого навчання у ЗВО залежить насамперед від 1) виробленої в процесі розвитку особистості «установки активності (активної діяльності) та творчості» (внутрішня потреба, бажання щось у своєму житті робити, чогось досягти, «творити») та, як результат, «установки до самореалізації (самоактуалізації)»; 2) чинників вибору професії (спеціальності) і 3) ставлення до самого процесу учіння.

Мотиви вибору професії значною мірою визначають *мотиви учіння* студента. Вони зумовлюють ставлення студента до навчання і його результати, впливають на організацію самостійної навчальної роботи, а тому й на оволодіння навичками самоосвіти.

Мотиви навчання є не тільки передумовою успішного професійного навчання студента, вони є також його наслідком.

На успішність студента впливає також і рівень його інтелектуального розвитку, ерудиція і вміння, з якими він приходить зі школи. Проте в дослідження А. Реана показали, що відсутній значущий зв'язок рівня інтелекту студентів із показниками успішності [1]. Виявилось, що «сильні» і «слабкі» студенти відрізняються один від одного не за рівнем інтелекту, а за мотивацією навчальної діяльності. Для «сильних» студентів характерною є *внутрішня мотивація:* вони мають потребу в опануванні професією на високому рівні, зорієнтовані на отримання міцних професійних знань і практичних умінь. Щодо «слабких» студентів, то їхні мотиви загалом *зовнішні,* ситуативні: уникнути осуду і покарання за низьку успішність, не залишитися без стипендії тощо.

Історичний аналіз розвитку високорозвинених цивілізованих суспільств засвідчує домінантність інноваційної складової їх розвитку. Можемо говорити про формування інноваційних суспільств. А аналіз проблем сучасного етапу розвитку України, етапу болючих трансформацій в різних сферах суспільного буття (соціальній, політичній, економічній, правовій, освітянській, культурній та ін.) показує, що наявність інноваційної складової у процесі трансформації суспільства є гарантією успіху реформ, а її відсутність значним гальмом у реформах.

Ключовою проблемою гальмування інноваційного розвитку України є, на нашу думку, низький рівень, а часто і відсутність інноваційної культури в українців.

Інноваційна культура особистості – сукупність індивідуально-психологічних та етичних якостей особистості, які актуалізують внутрішню потребу особистості в інноваційній діяльності, сприйнятливість особистості до нових ідей, її готовність і здатність підтримувати й реалізовувати інновації у всіх сферах життя.

Така культура забезпечує окремій особистості принципи інноваційної моделі поведінки. Таким чином, інноваційну культуру необхідно розглядати не тільки як результат, але й як своєрідний спосіб діяльності та мислення людини. Вона відображує не лише рівень розвитку суспільних інноваційних процесів, але й міру участі в цих процесах людей, їх потребу в інноваційній діяльності. Її наявність та розвиток забезпечує сприйнятливість людей до нових ідей, їх готовність і здатність підтримувати й реалізовувати інновації у всіх сферах життя.

Серед проблем, з якими стикається сучасна Україна в політичній, правовій, етичній, економічній (бізнес, фінанси, виробництво, технології та ін.) та інших сферах суспільного життя, немає важливішої і складнішої, ніж проблема інновацій, нововведень.

Нововведення – це результат практичного освоєння новації; заходи, спрямовані на перетворення будь-яких компонентів у структурі або функціонуванні організації.

Люди по-різному реагують на нововведення. З погляду психології це в багатьох випадках залежить від особистісного ставлення до змін, зумовленого позитивною чи негативною їх оцінкою.

Формування інноваційної культури є основним способом запобігання виникненню психологічних бар'єрів в процесі впровадження інновацій.

В чому причини виникнення психологічних бар'єрів на шляху до нововведень та низького рівня

інноваційної культури в нашому суспільстві?

Існують дві ключові причини [2]. *Перша* має історичні корені. Низький рівень інноваційного розвитку українського суспільства, особливо у сферах політики та економіки (відсутність власної держави, авторитарні політичні режими, не інноваційна економіка та ін.), а звідси низький рівень розвитку інноваційної культури суспільства в цілому та відсутність традиції інноваційної культури, які є основої розвитку інноваційної культури окремої особистості.

Друга причина має в своїй основі освітні (педагогічні) чинники. В дитини з народження закладені властивості активності, творчості, самостійності та, зокрема, інноваційності (постійний пошук та відкриття нового). Але, неінноваційне середовище розвитку, навчання та виховання дитини (сім'я, садочок, школа, університет, суспільство загалом) не тільки не сприяють розвитку інноваційної культури дитини, а навпаки придушують ті властивості інноваційності, які дані людині з народження.

Як бачимо, одним з ключових чинників розвитку інноваційної культури особистості та інноваційної культури суспільства є система освіти (навчання, виховання) особистості (дошкільної, шкільної, вищої).

Що стосується вищої школи, то вона, незважаючи на те, що сформованість інноваційних установок першокурсника та розвиток інноваційної культури знаходяться на низькому рівні, може і має зробити значний внесок у формування інноваційної культури особистості студента, в першу чергу у напрямі його майбутньої професійної діяльності.

Можемо визначити два взаємопов'язаних підходи до розвитку інноваційної діяльності студента [2].

Перший, визначимо його як *просвітницький,* полягає у становленні світогляду особистості, який визначається такими засадами: 1) постійні зміни, інновації в розвитку суспільства це об'єктивний процес, необхідна умова успішного розвитку політичної, економічної, соціальної сфер та розвитку суспільства загалом; 2) важливою умовою самореалізації особистості, зокрема в сфері професійної діяльності є розвиток у неї: потреби в інноваційній діяльності, сприйнятливості до нових ідей, готовності і здатність підтримувати й реалізовувати інновації у всіх сферах життя.

Інший підхід, базується на необхідності становлення *інноваційної моделі педагогічного (навчального) процесу*, особливо в процесі педагогічної взаємодії. З одного боку це інноваційна установка та діяльність студента в основі яких отримання сучасних, інноваційних знань, умінь та навичок та інноваційні методи їх отримання. З іншого боку, це інноваційна діяльність педагога, зокрема в напрямі використання інноваційних технологій педагогічного процесу та педагогічної взаємодії зі студентом.

Реалізація цих підходів дасть можливість зробити значний крок у розвитку інноваційної культури особистості, особливо у сфері майбутньої професійної діяльності.

Висновки

Успішність, ефективність освітньо-професійної діяльності студента залежить від суб'єктності особистості як основи, умови її успішної самореалізації (самактуалізації). Ключовими умовами розвитку суб'єктності особистості, а з іншого боку, характеристиками успішного учіння у ЗВО та успішної професійної підготовки студента психологія вищої школи визначає такі властивості особистості: уміння самостійно вчитися (самостійність), активність та творчість, мотивація. Особливо в умовах трансформації суспільства, важливою ознакою професійної підготовки студента має бути також інноваційна культура особистості студента (інноваційність).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Подоляк Л.Г. Психологія вищої школи : підручник / Л. Г. Подоляк, В. І. Юрченко. – [5-е вид., стер.]. – К. : Каравела, 2017. – 360 с.
2. Прищак М. Д. Педагогіка, психологія та методика викладання у вищій школі: курс лекцій / М. Д. Прищак, О. Б. Залюбівська. – Вінниця : ВНТУ, 2019. – 150 с.
3. Кашлев С. С. Интерактивные методы обучения : учеб.-метод. пособие / Кашлев С. С. – Минск : ТетраСистемс, 2011. – 224 с.

Прищак Микола Дем'янович – канд. пед. наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Pryschak Nicolai Demianovich – Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa.

Ж. В. Сидоренко
В. А. Щебланова

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ КРЕАТИВНОСТІ В СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

УДК:316.6

Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського

Анотація.
В статті розглянуто результати емпіричного дослідження креативності студентської молоді в таких проявах як розвинутість уяви, інтуїції, емпатії, пізнавальної активності та ставлення до професійної активності.
Ключові слова: креативність, уява, допитливість, інтуїція, емпатія, гумор, схильність до ризику

Abstract.
In the article the results of empiric research of student's creativity are considered in such displays as imagination, intuition, empathy, cognitive activity and attitude toward professional activity.
Keywords: creativity, imagination, curiosity, intuition, empathy, humour, propensity to the risk.

Вступ

Актуальність дослідження обумовлена необхідністю розвитку творчих якостей особистості, створення умов для формування основних компонентів творчого мислення студентської молоді.

Результати дослідження

Проблема розвитку креативності розкрита в численних дослідженнях представників психоаналітичного, когнітивного, гуманістичного підходів. С.Тейлор зазначив, що вже в 60-х рр. XX ст. було дано 60 визначень креативності. Вони були розділені на шість типів: 1) гештальтистські, що описують креативний процес як руйнування існуючого гештальту для побудови кращої; 2) інноваційні, орієнтовані на оцінку креативності по новизні кінцевого продукту; 3) естетичні, або експресивні; 4) психоаналітичні, або динамічні, такі, що описують креативність в термінах взаємовідносин (Воно, Я і Над-Я); 5) проблемні, такі, що визначають креативність через процеси рішення завдань; 6) визначення, що не потрапили ні в один з вищеперелічених типів [4].

Д. Б. Богоявленська визначає креативність як глибинну особистісну властивість, яка виражається в оригінальній постановці проблеми, наповненій особистісним змістом [2,с.38]. З точки зору А.Маслоу, здатність до творчості, трактується в контексті концепції самоактуалізації особистості. Головну роль в детермінації творчої поведінки з точки зору гуманістичної психології відіграють мотивація, цінності, особистісні риси. Творчий процес пов'язаний з самоактуалізацією, повною та вільною реалізацією своїх здібностей та життєвих можливостей [5].

Вибудовуючи емпіричне дослідження ми спирались, передусім, на розуміння креативності Д. Б. Богоявленської, Я. О. Пономарьова, А. Маслоу, К. Роджерса. Водночас, для нас важливими були концептуальні розробки Є. Я. Басіна, що розглядав емпатію як важливий механізм творчості. Ми приєднуємось до думки Є. Я. Басіна, вважаючи емпітію універсальною творчою здатністю, властивою творцеві у будь-якій сфері діяльності. Специфічним для емпатії є механізм проекції - інтроекції, а результативним вираженням процесів - ідентифікація [1]. У процесі дослідження ми скористалися такими методиками: «Діагностика особистісної креативності» О.Тунік, Методика «Креативність» (модифікація Н. Вишнякової)» [3] та шкалою емпатії за методикою вимірювання емоційного інтелекту а Н. Холла. Було опитано 50 студентів Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського, що навчаються за спеціальностями «Право» та «Психологія».Отже, з результатів дослідження креативності за методикою О. Тунік виявилось, що переважна більшість опитаних мають середній рівень креативності. В більшості опитаних достатньо розвинені такі прояви креативності як допитливість, уява, схильність до ризику та готовність до складності творчих завдань. Водночас, значна частина досліджуваних демонструє труднощі з точки зору прийняття ризику (41 %), у 25 % недостатньо розвинена допитливість, 28 % мають труднощі з розвитком уяви, 34 % досліджуваних намагаються уникати складних завдань.

Отримані емпіричні дані за методикою Н. Вишнякової свідчать, що у більшості досліджуваних переважає середній рівень креативності за шкалами: «Творче мислення», «Оригінальність», «Емоції», «Рівень інтуїції», «Почуття гумору», «Творче ставлення до своєї професії». Так, за шкалою творче

мислення у 18 % осіб – високий рівень, у 52 % - середній, а у 30 % - низький рівень вираження якості. Досліджуваним з високим рівнем творчого мислення притаманно генерування власних ідей, пропонування нестандартних рішень проблемних ситуацій. За шкалою «Оригінальність» високий рівень спостерігається лише у 11 % опитуваних; у 47 % - середній, а у 42% – низький рівень. Це свідчить про те, що більшість досліджуваних не схильні продукувати нестандартні ідеї, прагнути до новизни та експериментування. В повсякденному житті, вони більше діють за шаблоном.

За шкалою емоційна обізнаність 25 % демонструють високий рівень,41 % - середній, 34 % - низький рівень. Дані діагностування вказують на те, що досліджувані мають тенденцію розуміти та враховувати емоції у своєму житті, проте, у значної частини студентів є проблеми з розумінням власних емоцій та почуттів.

Високу інтуїцію демонструють 17 %, середню – 53 %, 20 % - низьку. Отже, є необхідність звернути увагу на розвиток інтуїції у студентської молоді, адже вона є невід'ємною складовою творчого процесу.

Почуття гумору розвинене у 29 %, середній рівень виявляють 44 %, низький 27 %. Відомо, що високо розвинене почуття гумору корелює з викою креативністю, здатністю мислити нешаблонно. Ми бачимо, що у значної частини опитуваних є труднощі з виявом цієї властивості.Творче ставлення до професії притаманне 22 % студентів, середній рівень- 48%, низький – 20 %.

За результатами діагностування емпатії за методикою Н. Холла з'ясовано, що значна кількість досліджуваних (60 %) має середній рівень здатності до емпатії, схильності емоційно реагувати на переживання інших. У 22% досліджуваних високий рівень здатності до емпатії, 18 % досліджуваних мають низький рівень емпатії, що свідчить про їхню байдужість до переживань і думок інших.

За допомогою кореляційного аналізу Пірсона встановлено зв'язок між оригінальністю та емпатією: $r= 0,323$; $p \leq 0, 05$, це підтверджує положення теорії Є. Басіна про те, що емпатія пов'язана з творчістю, здатністю до перевтілення та генерування незвичних ідей.

Висновки

В результаті емпіричного дослідження було з'ясовано, що в опитаної молоді переважають середні показники креативності. Процес творчої самореалізації молодих людей можуть блокувати не готовність до ризику, прийняття нового досвіду, недостатня пізнавальна активність. Значна частина опитуваних звикла діяти по шаблону, не схильна генерувати нові ідеї та оригінальність в розв'язанні поставлених завдань. Потребують розвитку такі психологічні властивості опитуваних як інтуїція, уява та емпатія. Проте, частина досліджуваних студентів демонструють високі показники креативності. На наш погляд, актуальними засобами підвищення креативності серед студентської молоді є проведення тренінгів креативності та розвитку правої півкулі. При формуванні креативності варто звернути увагу на розвиток емпатії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Басин Е. Я. Творчество и эмпатия/ Е. Я. Басин. – М. : Слово, 2010. – 294 с.
2. Богоявленська Д. Б., Психологія обдарованості: поняття, види, проблеми / Д. Б. Богоявленська, М. Є. Богоявленська. Випуск 1. – М. : МІОО, 2005. – 176 с.
3. Вишнякова Н. Ф. Креативная акмеология. Психология высшего образования: В 2-х т. – Т. 2 / Н. Ф. Вишнякова. – Минск : ООО «Дэбор», 1999. – 300 с.
4. Ильин Е. П. Психология творчества, креативности, одаренности / Е. П. Ильин. – СПб.: Питер, 2009. – 448 с.
5. Маслоу А. Мотивация и личность/ А. Х. Маслоу; пер. с англ. . – 3-е изд. – СПб: Питер, 2007. – 352 с.

Сидоренко Жанна Вячеславівна – кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри психології та соціальної роботи ВДПУ, практичний психолог «Служби психологічної підтримки» ВНТУ: e-mail: sidorenkozanna5@gmail.com

Щебланова Вікторія Андріївна – студентка 4- го курсу, групи 4 ГПЗ ННІПППФВК ВДПУ.

Sidorenko Zhanna Vyacheslavivna - Candidate of Psychological Sciences, Senior Lecturer of the Department psychology and social work of the VDPU, e-mail: sidorenkozanna5@gmail.com

Scheblanova Victoria Andreyevna - a student of the 4th year, group 4 GPP NNPPPFVK VDPU.

УДК 378, 808.5

О. Б. Залюбівська

Науково-теоретична розробка ключових ознак риторичного мислення як компоненту риторичної культури викладача вищої школи

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті виокремлено й обґрунтовано ключові ознаки риторичного мислення як компоненту риторичної культури викладача вищої школи: баланс понятійно-логічного та образно-чуттєвого мислення, цілеспрямованість творчого процесу, вмотивованість у творчому процесі, відкритість до позитивного сприйняття й оцінки інформації, критичність, діалогічність, оригінальність.

Ключові слова: риторична культура, риторичне мислення, системність, творчість, критичність, цілеспрямованість, вмотивованість, діалогічність.

Abstract

In the article, the key signs of rhetorical thinking as a component of the rhetorical culture of a teacher of higher education are highlighted and substantiated: the balance of conceptual-logical and figurative-sensual thinking, the purposefulness of the creative process, motivation in the creative process, openness to positive perception and evaluation of information, criticality, dialogue, originality.

Keywords: rhetorical culture, rhetorical thinking, systemic, creativity, criticality, purposefulness, motivation, dialogicity.

У вступі згадаємо суттєву відмінність риторичних здібностей від красномовства за інтелектуальною ознакою, що її виділяє відомий ритор О. Волков: якщо «красномовство – уміння захопити аудиторію промовою, сказати чи написати красиво, привабливо, витончено, то риторичні здібності складаються, в основному, з уміння знайти найкраще рішення в даних обставинах, належним чином його обґрунтувати й виразити в слові… Риторичні здібності виробляються освітою, досвідом, моральною підготовкою, тому риторична освіту дає суспільству єдиний засіб позбутися від некомпетентності і демагогії» [1]. Це важливе зауваження. Сьогодні на різного роду риторичних тренінгах учасникам пропонують навчити їх легко і жваво говорити. Але ж легкість мовлення далеко не завжди тотожна легкості генерування ідей. Можна «зліпити» синтаксично правильну конструкцію, яка буде навіть створювати ілюзію смислу, насправді ж, позбавлена цього смислу. На противагу такому «красномовству», визначальною вимогою до риторичної діяльності педагога-науковця, що покликаний генерувати нові наукові ідеї та нове покоління фахівців (у нашому випадку – інженерів) є уміння продуктивно, творчо мислити.

Переважна більшість сучасних дослідників риторики пропонує акцентований погляд на риторику як науку, пов’язану, у першу чергу, з мисленням, з породженням ідей (Г. Сагач, Л. Мацько, О. Мацько, Г. Хазагеров, Н. Безменова, С. Іванова, С. Мінєєва та ін.). Зокрема, знаходимо в Л. Мацько, О. Мацько: «риторика – наука текстотворча, в центрі її – закони мислення і мовлення, механізми продукування тексту». [2, с. 7]; Г. Хазагеров, зазначає, що риторика має описувати не перехід від готового смислу до мовного вираження, а саме формування ідей [3]. При цьому слід зазначити, що в сучасній риториці не розроблене поняття риторичного мислення, інакше кажучи, які саме ознаки мислення з необхідністю мають бути розвинені у фахівця зі сформованою риторичної культурою.

У роботах сучасних дослідників риторики знаходимо окремі інтелектуальні характеристики мовця-ритора: логічність мислення, творчі здібності, ерудиція, креативність, концептуальність, швидкість мислення, аналогійне мислення, здатність до аналізу, синтезу, порівняння та узагальнення, уміння давати самостійно визначення понять, виявляти причинно-наслідкові зв’язки тощо.

Для визначення ознак мислення, необхідних для здійснення риторичної діяльності викладача вищої школи, за вихідні положення ми взяли тези українського педагога-ритора Г. Сагач про те, риторика «як навчальний предмет спрямована на розвиток основ системного мислення» [4, с. 121];

Є. Клюєва про те, що риторика «саме і трактується як наука, пов'язана з творчим мисленням» [5, с. 10]; Ю. Лотмана про те, що риторичне мислення помилково протиставляти науковій свідомості як специфічно художнє, риторика властива науковій свідомості, в тій же мірі як і художній. Зокрема Ю. Лотман зазначає: «В царині наукової свідомості можна виділити дві сфери. Перша – риторична – царина зближень, аналогій та моделювання. Це сфера висування нових ідей, установлення несподіваних постулатів та гіпотез, що раніше здавались абсурдними. Друга логічна. Тут висунуті гіпотези піддаються перевірці, розробляються вихідні висновки, долаються внутрішні протиріччя в доказах та міркуваннях» [6, с. 175]

При описі мислення, як правило, протиставляють предметне образне й понятійне логічне мислення. Насправді це суперечить поняттю творчого мислення. Адже «творчість спирається на сформовані образно-чуттєве та понятійно-логічне мислення, що проявляються у балансі» [7, с. 47]. І якщо (не вдаючись у аналіз і опустивши всі «так, але») припустити, що спеціальні дисципліни в технічному університеті (у нашому випадку) формують переважно понятійно-логічне мислення, а гуманітарні – переважно образно-чуттєве, то стає зрозумілим значення останніх в технічних ЗВО. Засобами ж риторики формується саме згаданий баланс мислення. У межах риторики можливе поєднання художніх образних описів і їх логічних інтерпретацій, про які писав Ю. Лотман. І саме це поєднання, на думку психолога О. Галіна, створює «ефекти, що перевершують просту суму двох, створює синергійні ефекти активізації мислення, активізації особистості» [7, с. 213].

Творче мислення активно досліджувалося наукою в другій половині XX ст. Креативність як творчу здатність ґрунтовно досліджували Е. Боно, Дж. Гілфорд, Е. Торренс. Поняття творчого мислення, творчої особистості та її якостей знаходились у центрі наукових інтересів радянських науковців, зокрема, розробників теорії розв'язання винахідницьких завдань (ТРВЗ) Г. Альтшуллера та його послідовників І. Верткіна, В. Герасимова, Б. Злотіна, А. Зусмана, С. Литвина. Ми враховуємо також результати досліджень мислення як творчості Г. Акімової, І. Бєскової, В. Біблера, О. Лука, Я. Пономарьова та ін.

Ми пристаємо на позицію О. Лука, про некоректність протиставлення понять мислення й творчості, оскільки це означає, що для «творчих особистостей» повинні існувати особливі психологічні закони, тоді як «складники творчої обдарованості, по суті, не відрізняються від звичайних мисленнєвих здібностей» [8]. Ту саму думку знаходимо в дослідників ТРВЗ. Разом з тим, сам «момент» творчості можливий завдяки мобілізації усіх складників мислення. Сутнісне пояснення творчості знаходимо в Е. Боно: «Творчість – не просто спосіб робити роботу краще. Без нього ми не в змозі повністю використати вже доступну інформацію і досвід, що замкнені в старих структурах, шаблонах, концепціях і способах сприйняття» [9, с. 38].

Якщо узагальнити ідеї згаданих дослідників щодо змісту поняття «творче мислення», то вийде чималий список його ознак. Виділимо й розглянемо ознаки творчого мислення з позицій їх реалізованості у риторичній діяльності викладача ЗВО.

Цілеспрямованість. О. Лук зауважував, саме мета перетворює асоціювання в мислення. При цьому мета творчої діяльності має бути емоційно забарвленою. «Без почуттів неможливий пошук істини» [8]. Таке особистісне сприйняття завдання психологи оцінюють як важливий чинник творчого процесу. Розробники ТРВЗ ставлять цю ознаку творчого мислення на перше місце в ряду інших. Е. Боно називає цю мотивацію волею до творчості, яка саме й дозволяє сконцентруватися на певній проблемі [9, с. 23]. Цілеспрямованість риторичної педагогічної діяльності формує єдність етосу, логосу й пафосу, без чого неможливий педагогічний вплив.

Відкритість мислення проявляється в схильності до позитивної оцінки інформації. За висловлюванням І. Бєскової, готовність до позитивного сприйняття й оцінки інформації дозволяє максимально продуктивно, креативно використовувати її згодом. А «ні-реакція» наперед визначає програшну стратегію поведінки. Можливість продуктивного використання інформації, що заперечується, виявляється мінімальною [10, с. 171–174]. Саме така відкритість, за Дж. Гілфордом, уможливлює несподівані та нетрадиційні вирішення проблем. Слід зауважити, що згаданий дослідник уводить поняття дивергентного мислення, особливістю кінцевого розумового продукту якого є різноманітність можливих відповідей [11, с. 433–456.]. На думку дослідника, системного мислення І. Сичова, продуктивне системне мислення, яке ми визнаємо умовою риторичної діяльності, має спиратися на можливості дивергентного мислення: «зважаючи на складність, полісистемність навколишнього світу в вирішенні реальних завдань системного характеру в найбільшій мірі виявляється задіяним саме дивергентне мислення» [12, с. 22].

Разом з тим позитивне сприйняття ідей не означає некритичне ставлення до них, не унеможливлює їх аналіз й оцінку. Творчий процес – це завжди поєднання відкритості й *критичності* мислення. Завдяки розвиненому критичному мисленню долається психологічна інерція особистості, воно здатне змінювати сталі уявлення про причинно-наслідкові зв'язки в навколишньому світі. Критично мислити – це не лише вміти аналізувати, синтезувати, робити власні висновки, бачити проблему різнобічно. Як зазначає Г. Акімова, це означає «виділяти неочевидне, те, що треба мати на увазі, щоб вийти з-під влади упереджень й не застрягнути в поширених хибних думках» [13, с. 48]. Варто звернути увагу на ще одне значення критичного мислення, визначальне у формуванні педагога та риторичної особистості (на відміну від заперечення, неприйняття, нігілізму). Критичне мислення формує систему переконань та цінностей. Педагогічна позиція відповідальності й толерантності неможлива поза критичним мисленням.

Критичне мислення формує здатність до оцінки явищ, ідей, до вибору однієї з-поміж інших альтернативи, здатності до удосконалення початкового замислу, до детальної розробки рішень, до розвитку ідей – це теж ознаки творчого мислення. Згадаємо також, що критичністю мислення долається *конформність* особистості – нездатність бачити те, що не вкладається в межі загальноприйнятого. Конформність теж є перешкодою на шляху творчого мислення. При цьому, як зазначає О. Лук, надмірна самокритичність – ворог творчості, вона може призвести до творчого паралічу. Посилаючись на А. Осборна, російський вчений стверджує, що «здатність генерувати ідеї і здатність до їх самокритичної оцінки цілком можуть співіснувати. Але їх не слід «включати» одночасно. У момент, коли народжуються ідеї, здатність до їх оцінки повинна бути загальмована» [8].

У формуванні риторичної культури педагога вищої школи у аспекті творчого мислення сутнісне значення має така його ознака, як *діалогічність*. Діалогічну схему творчого мислення, ідею «багатомісного суб'єкта творчого мислення» знаходимо в В. Біблера [14, с. 78]. Цей вчений, спираючись на положення Л. Виготського про внутрішнє мовлення, стверджував, що в процесі творчого мислення відбувається внутрішній, уявний діалог з самим собою як зіткнення радикально різних логік мислення [14, с. 45], «там, де немає діалогу з самим собою, там немає логіки творчості» [14, с. 69]. Слід сказати, що риторика – наука діалогу, процес її вивчення, також риторична практика природно сприяють формуванню діалогічності як особистісної якості та ознаки творчого мислення. У технічному університеті, де студент переважно знаходиться в системі «людина-машина», риторика (вивчення цієї науки, власна риторична практика, та спостереження за зразковою риторичної діяльністю педагога) може стати зовнішньою рушійною силою, а іноді й пусковим механізмом формування діалогічності.

Важливою якістю творчого мислення називають *оригінальність*, тобто здатність придумувати незвичайні, унікальні ідеї та рішення [13, с. 40]. Втілюється оригінальність мислення, на наш погляд, у процесі асоціювання, який багато важить у творчому мисленні як інструменті риторичної діяльності. Саме процес асоціювання дозволяє побачити предмет дослідження широко, що як відомо, підвищує шанси вирішити проблему. Це основна ідея Е. де Боно, що запроваджує поняття «латеральне мислення» (від лат. látere – бокове) – здатність побачити шлях до вирішення проблеми через побічну інформацію [15]. Асоціативність суміжна з *гнучкістю* мислення як здатність швидко й легко переходити від одного класу предметів до іншого, що протистоїть інертності, застійності, закостенілості мислення. Також вона пов'язана зі здатністю до «зчеплення» [8], тобто здатністю одразу поєднувати нову інформацію з наявними знаннями та особистісним досвідом. Саме за такої умови інформація перетворюється на знання, стає частиною інтелекту.

ВИСНОВКИ

Риторичне мислення як комплексний, багатоплановий феномен визначається:

- балансом понятійно-логічного та образно-чуттєвого мислення, що створює синергійні ефекти активізації мислення, активізації особистості;
- високою цілеспрямованістю творчого процесу, високою вмотивованістю суб'єкта творчого процесу;
- відкритістю до позитивного сприйняття й оцінки інформації, що дозволяє максимально продуктивно, творчо використовувати її, знаходити несподівані та нетрадиційні вирішення проблем;

- критичністю, тобто вмінням аналізувати, синтезувати, робити власні висновки, бачити проблему різнобічно, удосконалювати початковий задум до детальної розробки рішень, до розвитку ідей;
- діалогічністю, тобто здатністю до внутрішнього, уявного діалогу з самим собою як зіткнення різних логік мислення;
- оригінальністю, асоціативністю, гнучкістю, що протистоять інертності, застійності мислення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. **Волков, А. А.** Мы по-интеллигентски дики и бескультурны [Ел. ресурс]. / А. А. Волков. – Режим доступу : http://azbyka.ru/ moi_put_k_vere/sudba_i_vera_20-all.shtml.
2. **Мацько, Л. І.** Риторика : навч. посіб. для студ. вузів / Л. І. Мацько, О. М. Мацько. – 2-е вид., стер. – К. : Вища шк., 2006. – 311 с.
3. **Хазагеров, Г. Г.** Риторический словарь / Г. Г. Хазагеров. – 2-е изд. стереотип. – М. : Флинта, 2011. – 200 с.
4. **Сагач, Г. М.** Риторика як наука в системі професійної підготовки вчителя : дис. … доктора пед. наук : 13.00.04 / Г. М. Сагач. – К., 1993. – 284 с.
5. **Клюев, Е. В.** Риторика : учеб. пособие для высших учебных заведений / Е. В. Клюев. – М. : Приор–издат, 2005. – 270 с.
6. **Лотман, Ю. М.** Избранные статьи в 3-х т. — Т. 1.: «Статьи по семиотике и типологии культуры». — Таллин: Александра, 1992. — 480 с. Стаття Риторика – С. 167-183.
7. **Галин, А. Л.** Психологические особенности творческого поведения / А. Л. Галин. – Новосибирск : Изд-во Новосибирского государственного университета, 2001. – 232 с.
8. **Лук, А. Н.** Мышление и творчество [Ел. ресурс]. / А. Н. Лук. – Режим доступу : http://psychologylib.ru/books/item/f00/s00/z0000039/index.shtml
9. Боно Э. Серьёзное творческое мышление / Боно Э. ; [пер. с англ. Д. Я. Онацкая]. – Мн.: Попурри, 2005. – 416 с.
10. **Бескова, И. А.** Как возможно творческое мышление? / И. А. Бескова. – М. : ИФРАН, 1993. – 198 с.
11. **Гилфорд, Дж.** Три стороны интеллекта / Дж. Гилфорд // Психология мышления / ред. А. М. Матюшкин. – М. : Прогресс, 1965. – С. 433–456.
12. **Сычев, И. А.** Формирование системного мышления в обучении средствами информационно-коммуникационных технологий : монография / И. А. Сычев, О. А. Сычев. – Бийск : ФГБОУ ВПО «АГАО», 2011. – 161 с.
13. **Акимова, Г. Е.** SUPERинтеллект. Эффективный тренинг для развития природной гениальности / Г. Е. Акимова. – СПб : Ленинград, 2007. – 320 с.
14. **Библер, В. С.** Мышление как творчество (Введение в логику мыслительного диалога) / В. С. Библер. – М. : Политиздат, 1975. – 399 с.
15. **Боно, Э.** Использование латерального мышления / Э. Боно ; [пер. с англ. П. Самсонова]. – Мн. : Попурри, 2005. – 384 с.

Залюбівська Оксана Броніславівна **–** кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук ВНТУ, Вінниця, e-mail: o.zaliubivska@vntu.edu.ua

Oksana B. Zaliubivska **–** Candidate of Pedagogical Sciences, associate Professor in Department of Philosophy and Human Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa, Ukraine, e-mail: o.zaliubivska@vntu.edu.ua

УДК 378.18

А. О. Бричанський

ПРИЧИНИ НЕУСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ В ТЕХНІЧНИХ ЗВО

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В ст ат т і розглянут о підходи науковців до проблем неуспішност і у закладах вищої освіт и, вказані її причини, подаєт ься опис психологічних причин. Описані результ ат и анкет ування ст удент ів, щодо т руднощів, які виникают ь в процесі навчання т а визначено соціально-психологічні факт ори, які ст ают ь причиною неуспішност і ст удент ів.

Ключові слова: діяльність, неуспішність, психологічні причини неуспішності, труднощі у навчанні.

Abstract

The article deals with the approaches of scientists to the problems of failure in institutions of higher education, its causes, description of psychological reasons is given. Described are the results of the questionnaire of students about the difficulties that arise in the process of learning and identified socio-psychological factors that cause the students to fail.

Keywords: activity, failure, psychological reasons of failure, difficulty in learning.

Вступ

Діяльність є однією з основних складових психологічної науки. Поняття «діяльність студента» є інтегрованим, адже його зміст поєднує в собі різні види роботи студента: учбову, науково-дослідну, пізнавальну, професійно-трудову, громадсько-політичну, комунікативну, побутову та ін. [1]. Відповідно від рівня діяльності студента можна визначити наскільки вона є успішною, вдалою та якісною. Питання навчальної діяльності студентів знайшла відображення у роботах таких науковців як О. Асмолов, Г. Балл, І. Бех, Л. Виготський, І. Зязюн, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн, В. Сухомлинський та багато інших.

Основна частина

Успішність студентів визначається не лише рівнем організації навчального процесу в університеті, а й наявністю сформованих у студентів необхідних навчальних навиків, дій і операцій. До причин неуспішності студентів можна додати такі:

- відсутність концентрації на навчальному процесі;
- недооцінка значимості теоретичних знань;
- неволодіння раціональними методами пізнання;
- несформованість операцій мислення;
- прагматична спрямованість на близьку мету (отримати залік, скласти іспит тощо).

Також, на неуспішність студентів можуть впливати психологічні причини та їхні особистісні якості, що закладені з народження типом особистості, формуються протягом життя, з'являються під впливом виховання батьків чи суспільства [2]:

- низький самоконтроль і недостатня довільність психічних функцій;
- недисциплінованість і неорганізованість;
- несистематична самостійна робота, що знижує її ефективність;
- лінощі, пасування перед труднощами, надання переваги відпочинку;
- емоційна нестабільність і високий рівень тривожності;
- відсутність самоідентифікації з роллю «студент».

У процесі навчання, в студентів, можуть виникати труднощі, що впливають на їх продуктивність, рівень отриманих знань та засвоєння навчальної інформації.

Нам імпонують результати досліджень, в яких висвітлені труднощі, що виникають у процесі навчання і до яких віднесли: великий обсяг інформації, яку необхідно запам`ятовувати; недостатньо сформовані уміння вчитися та організовувати свою навчальну діяльність; обмаль часу на підготовку до занять; труднощі в осмисленні інформації, котра подається в лекціях; недостатньо літератури для підготовки до занять; недостатньо методичних рекомендацій з наукової організації праці; незручний розклад і режим занять; різні вимоги викладачів [3].

Опитування студентів Вінницького національного технічного університету, дало змогу нам доповнити даний перелік і нами було визначено такі пункти як: недостатня мотивація, небажання освоєння своєї професії, негативне ставлення викладачів до студентів, недостатній рівень викладання предмету чи дисципліни, невміння викладача зацікавити предметом студентів.

Перераховані труднощі у навчанні, визначені нами, ми внесли в опитування, яке провели між студентами нашого університету. В опитуванні взяли участь 30 респондентів. Результати опитування ми представляємо в таблиці 1.

№ питання	Запитання	Відсоток
1	Недостатня мотивація	36,6
2	Небажання освоєння своєї професії	16,6
3	Негативне ставлення викладачів до студентів	23,3
4	Недостатній рівень викладання предмету чи дисципліни	13,3
5	Невміння зацікавити викладачами предметом студентів	10
6	Інші варіанти	0,2

Таблиця 1. - Труднощі, які виникають у студентів у процесі навчання.

Отже, в результатах опитування ми бачимо, що на сьогоднішньому етапі становлення фахівця технічних спеціальностей причиною неуспішності виступають соціально-психологічні фактори. Адже, «проведення часу» у ЗВО, а не бажання засвоєння знань - можуть впливати на мотивацію, низький економічний рівень та матеріальна зацікавленість спричиняє небажання засвоєння професії. Потрібно відмітити ставлення викладачів до студентів, що, в першу чергу може спричиняти не бажання навчатися та низьку успішність. Не здатність викладача методично вірно подати інформацію для студентів та роз приділити навантаження з тем, призведе до малоефективного засвоєння матеріалу, що, в свою чергу створює причини неуспішності.

Ми погоджуємося з авторами, що неуспішність спричиняє небажання відвідувати навчальні заклади. Здавалося б, заклад, в якому проводять стільки часу, повинен приносити радість, бути місцем здобуття досвіду і навчання в широкому значенні цього слова. Викладачі мало звертають уваги на те, що якщо вони не враховують психологічних, емоційних потреб студентів, то сприяють створенню і підтримці суспільства, в якому люди не представляють цінності [4, с. 307].

Висновки

Розглянувши проблеми які виникають в студентів у процесі навчання, нами було визначено ряд соціально-психологічних факторів, які є причинами неуспішності. Звичайно, що все нами перераховане не вичерпує всієї проблеми але, звертаючи увагу на визначені нами проблеми та їх усунення призведе до покращення результатів навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Балл Г.А. Норма деятельности - категория педагогическая // Педагогика. - 1992. - № 3-4. - С.40-48.
2. Бех І. Моральність особистості у психологічному ракурсі // Філософська і соціологічна думка. - 1994. - № 3-4. - 12 - 20.
3. Сахно ПарасковіяЮ Литюка Юлія Роль викладача у формуванні мотивації та подаланні неуспішності у навчанні студенів [Елктронний ресурс] https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/41802/3/Sahnoneuspishnist.pdf

4. Зязюн У. А. Педагогіка і психологія професійної освіти: Результати досліджень і перспективи. Збірник наук. праць/ За ред. У. А. Зязюна, Н. Г. Ничкало; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – К., 2001. – 679 с.

Бричанський Арт ур Олегович, ст удент , Факульт ет будівництв а, т еплоенергет ики т а газопост ачання, Вінницький національний т ехнічний університ ет , м. Вінниця,artyrbr@gmail.com

Науковий керівник: Гречановська Олена Володимирівна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філософії т а гуманіт арних наук, Вінницький національний т ехнічний університ ет , м. Вінниця, artyrbr@gmail.com

BrychanskyiArtur,student, Faculty for Civil Engineering, Thermal Power Engineering and Gas Supply, Vinnytsya national technical university, Vinnytsya city, artyrbr@gmail.com

Supervisor: Hrechanovska Olena, Ph.D.,assistant professor of philosophy and humanities, Vinnytsya national technical university, Vinnytsya city, bm15.matviichuk@gmail.com

УДК 378. 147

О. В. Гречановська

РОЗДУМИ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН В ТЕХНІЧНИХ ЗВО

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В статті розглянуто проблеми технологізації вищої освіти, розкрито сутність понятя «педагогічна технологія» та основні поняття інноваційних технологій, висвітлено набір технологій для ефективного застосування в освітньому процесі. Презентується авторський підхід до визначення інноваційних технологій навчання.

Ключові слова: педагогічні технології, технології навчання, інноваційні технології навчання.

Abstract

The article deals with the problems of higher education technologicalization, discloses the essence of the concept of "pedagogical technology" and the basic notions of innovative technologies, the set of technologies for effective application in the educational process is highlighted. The author's approach to the definition of innovative learning technologies is presented.

Keywords: pedagogical technologies, learning technologies, innovative teaching technologies.

Вступ

Розвиток технологій та мобільність, яка необхідна в сьогоднішньому суспільстві, нестандартне прийняття рішень та вирішення складних ситуацій без збитку для інших – завдання конкурентоспроможних фахівців всіх профілів, а для викладачів ЗВО стає першочерговим завданням, адже вони здатні з особистості створити висококваліфікованого працівника або ж призвести до його деградації. У змозі викладача сформувати творчу особистість, зрозуміти бажання кожного студента до розвитку творчості.

Питання проблеми технологізації вищої освіти та інтерактивних технологій навчання в Україні присвячено дослідження таких науковців, як Виленський М. Я., Вітвицька С. С., Гуревич Р.С., Дичківська І. М., Дубасенюк О.А., Зеер Э.Ф., Кларин М. В., Левина М. М., Наход С. А., Ніколаєнко С. М., Онофрійчук Л. О., Петрук В.А., Пєхота О. М., Підласий А., Побірченко Н., Пирожниченко Л.,Пометун О., Равен Дж., Рибачук А. В., Селевко Г. К., Семушина Л. Г., Січкарук О., Степанов О. М., Турчина І. С., Фіцула М. М., Химинець В.В., Чернілевський Д. В., Чошанов М. А., Щуркова Н. Е. та багато інших.

Виклад основного матеріалу

Відомий психолог Е. Фромм говорив: «Якщо потяг до творчості не отримує реальної підтримки, виникає потяг до руйнування. Психологічна напруга має таку силу, що у разі, коли людина не може об’єднати себе зі світом в акті творчості, натомість зароджується спонука до усунення і руйнування цього світу …, альтернатива очевидна – творити або руйнувати».

Цей вислів дуже влучний стосовно сьогоднішнього педагогічно-дидактивного пошуку у сфері освіти. Ми його аналізуємо з двох сторін: зі сторони викладача, який має творити та шукати креативний підхід і технології для формування професійного становлення студента (відсутній потяг до творчості у викладача, що призведе до руйнування його професійності та буде мати руйнівні наслідки для студента як особистості (в психологічному аспекті), та як студента, майбутнього професіонала (в педагогічному аспекті, педагогічно занедбаного); для студента – це несприятливі умови для розвитку його творчості та професійного зростання, що призводить до

внутрішньо-психологічного дискомфорту та професійної маргіналізації. Адже, сьогоднішнє суспільство вимагає фахівців з креативним та інноваційним типом мислення і підходу до професійної діяльності. Тому вченні в пошуку оптимальних педагогічних технологій, які будуть гармонійно в собі поєднували всі важливі етапи становлення фахівця.

Поняття «технологія», «педагогічна технологія», «технологія навчання» до цього часу залишаються дискусійними. Наприклад, поняття «педагогічна технологія» визначено близько 300 дефініціями. Чіткого розмежування між ними поки не встановлено. Крім того, поняття «технологія» інколи ототожнюється з поняттями «методика», «метод», «форма», «педагогічна система» [1, с. 137].

Для ефективного застосування педагогічних технологій визначено, також, такий набір технологій як:

- структурно-логічні технології навчання, які являють собою поетапну організацію постановки дидактичних задач, вибір способу їх розв'язання, діагностика та оцінки одержаних результатів;
- інтеграційні технології – це дидактичні системи, які забезпечують інтеграцію різнопредметних знань і вмінь, різних видів діяльності на рівні інтегрованих курсів, навчальних тем, навчальних проблем та інших форм організації навчання;
- ігрові технології – ігрова форма взаємодії педагога і судентів, яка сприяє формуванню вмінь вирішувати завдання на основі компетентного вибору альтернативних варіантів через реалізацію певного сюжету. В освітньому процесі використовують театралізовані, ділові, рольові, комп'ютерні ігри, імітаційні вправи, ігрове проектування тощо;
- комп'ютерні технології реалізуються в дидактичних системах комп'ютерного навчання на основі взаємодії «вчитель – комп'ютер – учень» за допомогою різноманітних навчальних програм (інформаційних, тренінгових, розвиваючих, контролюючих тощо);
- діалогові технології пов'язані зі створенням комунікативного середовища, розширенням простору співробітництва на суб'єкт-суб'єктному рівні: «учень – учитель», «учитель – автор», «учень – автор» та ін.;
- тренінгові технології – це система діяльності з відпрацювання певних алгоритмів навчально-пізнавальних дій і способів розв'язання типових задач під час навчання (тести, психологічні тренінги інтелектуального розвитку, розв'язання задач) [2].

Аналізуючи підходи науковців, ми бачимо, одностайність в тій думці, що педагогічні технології поєднують, реалізують, покращують, втілюють в навчальну діяльність форми, методи, прийоми навчання, тобто, центральним в даному визначенні є форми, методи і т.п., тому на нашу думку, педагогічні технології можна розглядати як педагогічні дії викладача, які забезпечують ефективність використання форм, методів, підходів навчання із застосуванням інноватики, які сприяють психологічно-комфортному середовищу для студента під час навчально-виховного процесу. Питання психологічно-комфортного середовища є важливим, так як розуміючи ставлення студентів до дисципліни, їх мотивацію до засвоєння цих знань, погляди на тему, яка буде розкриватися – все це важливо під час підготовки гуманітарних дисциплін не для гуманітаріїв і не всі форми та методи доцільно використовувати для засвоєння теми, особливо інноваційні, так як це може не сприйматися студентами та впливати на подальшу позитивну результативність.

Інноватику ми не розглядаємо окремо від поняття педагогічних технологій, так як на нашу думку, на сучасному етапі модернізації освіти, не можливе використання педагогічних технології без інноваційних впливів, адже це буде не рентабельними в накопичуванні професійних знань та не дасть мотивації до самостійного здобування знань і вміння їх реалізації.

Сучасність вносить свої корективи тому науковці визначають низку факторів, що обумовлюють нові підходи до технічної освіти: необхідність суттєвого оновлення змісту та методики навчання, включення до навчальних програм управлінських, економічних та правових знань, поглиблене вивчення інформаційних технологій, основ інтелектуальної власності, іноземних мов тощо; застосування креативної методики навчання, основою якої є принцип «створи», замість принципу «повтори». Ця методика особливо благотворна саме в технічній освіті, де компонента «знання» є лише основою для здійснення компоненти «уміння», де створення нового є метою технічної освіти, якій підпорядковані всі завдання, етапи і структура навчання; поява нових сфер науки і технологій, що потребують змін традиційних університетських дисциплін спричиняє необхідність відходу від класичних методик, які ґрунтувалися на конкретних дисциплінах, і наближення до проблемно орієнтованих методів формування знань, а також

зменшення дистанції між фундаментальними і прикладними дослідженнями [3], тобто, змін та інноваційного підходу в освіті.

Важливе, провідне значення інновацій є в роботі зі студентами та їх схвалення, адже викладач повинен проводити пошуки форм та методів навчання не лише для статусу університету чи особистісного, а головна мета, яку він має переслідувати – зацікавлення студентів своєю дисципліною та ефективне засвоєння ними знань, навичок самоосвіти.

Основними поняттями інноваційних технологій виділяють [4]: нестандартні уроки; індивідуальна робота; контроль і оцінка навчальних досягнень учнів (через контрольні роботи, тести, завдання, робочі зошити і т.ін.); кабінетне, групове і додаткове навчання; факультативи за вибором учнів (поглиблюють знання); проблемне і модульне навчання; запрошення вчених, діячів культури, мистецтва на уроки; економізація і екологізація освіти; науковий експеримент при вивченні нового матеріалу; застосування досягнень техніки (від діапозитивів, через фільми, магнітофони, телевізори до навчання з допомогою комп'ютерів, комп'ютерні аудиторії, радіо- і телепередачі та «Інтернет-системи», мультимедійні технології тощо); нові підходи до формування навчальних планів.

На нашу думку – інноваційні технології навчання – це ефективні психолого-педагогічні методи, форми, засоби, які базуються на культурно-виховному аспекті, на традиційних досягненнях освіти, які залишаються ефективними, але трансформуються в залежності від часу, психологічних особливостей особистості та фаху закладу і впроваджуються в навчальний процес вищого технічного навчального закладу для набуття знань, розвитку умінь та навиків для роботи за фахом після закінчення навчання та повсякденному житті майбутнього інженера. Ми вважаємо, що запровадження інноваційних технологій не можливо зводити до якихось обмежень чи «інноваційних стереотипів», які можливо впроваджувати у вищих навчальних закладах за відповідною схемою. Потрібно зважати на фахову орієнтацію студентів (технічний, гуманітарний, медичний і т.п.), психологічні особливості віку та мотивацію в отриманні знань відповідної дисципліни.

Розглядаючи впровадження інноваційних технологій у вищому технічному навчальному закладі на прикладі викладання дисципліни «Педагогіка, психологія та методика викладання у вищій школі» для магістрів. Потрібно зауважити, що ця дисципліна є важливою під час навчання в магістратурі і відноситься до гуманітарного напряму підготовки. Вивчають її студенти, які протягом навчання у технічному ЗВО в сучасних умовах гуманітарної підготовки, були спрямовані на вивчення фахових дисциплін і мають низький рівень знань для опанування цієї дисципліни. До інтерактивних технологій ми відносимо: не іміт аційні розвивальні (проблемна, інтерактивна лекція; семінар; проблемна бесіда; мозкова атака; дискусія; аналіз; майстерня; опитування експертів; методи роботи у малих групах); іміт аційні розвивальні (вивчення конкретних ситуацій; вирішення виробничих завдань; імітаційні вправи; імітаційний тренінг); ігрові (ділова гра; рольова гра; ігрове проектування); проект ні (групова проектна діяльність); т ренінгові (груповий тренінг, заняття з елементами тренінгу) .

Висновок

Індивідуальний підхід до кожного студента під час активної дії засвоєння знань та який поєднує традиційний викладу матеріалу та інноваційний, є результат спрямований на творчий розвиток особистості та самостійність. Тому, звичайно, потрібен особливий підхід до методики її викладання, щоб зацікавити студентів в набутті знань, не «загрузити» їх великим обсягом інформації, яку вони не зможуть сприйняти повністю за короткий період. Запропоновані нами інтерактивні технології є доцільними у використанні гуманітарних дисциплін в технічних закладах вищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Петрук Віра Андріївна. Теоретико-методичні засади формування базових професійних компетенцій у майбутніх фахівців технічних спеціальностей : дис. доктора педагогічних наук : 13. 00. 04. / Петрук Віра Андріївна – К., 2008. 517 с.

2. Дичківська І. М.Основи педагогічної інноватики : навчальний посібник / Дичківська І. М. – Рівне: РЛГУ, 2001. – 233 с.

3. Згуровський М. З. Вища технічна освіта і Болонський процес // Всеукраїнська нарада ректорів вищих технічних навчальних закладів, (17-18 березня 2004 року, м. Харків). – К. КПІ : «Київський політехнік», 2004. – № 12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.osvita.org.ua/bologna/vprov/articles/03.html

4. Химинець В.В. Інноваційна освітня діяльність / В.В. Химинець. – Ужгород : Інформаційно-видавничий центр ЗІППО, 2007. – 364 с

Олена Володимирівна Гречановська - доцент, кандидат педагогічних наук, кафедра філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця,
e-mail: stellamondo05@gmail.com.

Olena V. Grychanovska - assistant professor, candidate of pedagogical sciences, Department of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia,
e-mail: stellamondo05@gmail.com.

УДК 378.147

Д. С. Коваль

ПРОГУЛЯНКА ПО «ЗАКУТКАХ» МОЗКУ

Вінницький національних технічний університет

Анот ація

Розглянут о мет од ефект ивного заст осування своєї пам’ят і, який дозволяє за допомогою візуалізації запам’ят овуват и велику кількіст ь інформації, і в будь-який час от римуват и дост уп до даної інформації.

Ключові слова: пам’ять, метод локусів, візуалізація, дворець пам’яті.

Abstract

The method of effective use of its memory is considered, which allows using the visualization to remember a large amount of information, and at any time to gain access to this information.

Keywords: memory, loci method, visualization, memory palace.

Вступ

Вчені говорять, що процес роботи нашої пам'яті є біологічний феномен, що включає в себе чотири етапи: запис, зберігання, вилучення та забування інформації. Як тільки ми отримуємо інформацію, мозок за допомогою нервових імпульсів передає дані в парні подовжені ділянки кори головного мозку, звані гіпокампом. Гіпокамп виділяє в потоці одержуваних імпульсів важливу інформацію, утримує її якийсь час, а потім, коли ти спиш, відправляє дану інформацію в основні сховища головного мозку, розташовані в корі півкуль. Інформація, що утримується гіпокампом, знаходиться в області короткочасної пам'яті. Місця для різного роду даних там, треба сказати, зовсім небагато. Але ось в корі півкуль місця для інформації більше ніж достатньо, і зберігатися вони там можуть дуже довго. Основна проблема з цим безмежним сховищем в тому, що там дуже важко відшукати потрібне тобі в даний момент. Пам'ять кожної людини величезна, але ось ефективно використовувати її ми часто-густо не вміємо.

Основна частина

На сьогодні існує досить багато наукових досліджень в області функціонування та використання пам’яті, які здійснювалися і здійснюються такими вченими, як: З. Фрейд, И. Сєченов, И. Павлов, Д. Хебб, Г. Хидден, П. Жане, Л. Вигодський, А. Лурія, А. Леонтьєв, У. Джеймс, який писав, що причиною запам’ятовування і згадування слугують асоціативні процеси пам’яті. По його словам розумовий матеріал, який набувається пам'яттю, повинен набиратися в зв'язку з різними контекстами, висвітлюватися з різних точок зору і зв'язуватися асоціаціями з іншими зовнішніми подіями, при цьому неодноразово піддаватися обговоренню.

У сучасному навчальному процесі студенти зазвичай роблять ставку на так зване: “зубріння” матеріалу, що є надзвичайно часозатратним, малоефективним методом. За словами У. Джеймса «метод зубріння» не виправдовує себе, тому що при його використанні в розумі людини не створюються міцні асоціації з іншими об'єктами, інформація яка отримана шляхом простого зубріння, неминуче забувається.

Ми пропонуємо використовувати в навчальному процесі метод локусів – метод, який присвячений риториці, який є більш ефективнішим методом запам’ятовування ніж звичайне зубріння. Даний метод винайшов Симонід, давньогрецький поет, після того як він залишився єдиним, хто вижив після обвалу будівлі і його попросили впізнати загиблих, з якими він бенкетував перед катастрофою. Він зробив це, згадавши, на якому місці сидів за столом кожен із загиблих [2].

Мета використання методу локусів, або простими словами асоціативного методу в навчальному процесі – це покращення якості навчання, шляхом покращення ефективності запам’ятовування нової інформації. Використання даного методу в навчальному процесі дасть студентам неймовірно потужний інструмент, за допомогою якого, можна не тільки запам’ятати все що необхідно, але й в будь-який час отримати доступ до цієї інформації.

Даний метод використовує візуалізацію, асоціацію з використанням просторової пам'яті метою якого є створення, упорядкування та подальше використання всього вмісту людської пам'яті [3]. За словами И. Павлова асоціації представляють собою не що інше, як часовий зв'язок, який виникає в результаті одночасної, або послідовної дії двох або декількох подразників.

Суть метод полягає в розвитку пам'яті за допомогою візуалізації: створення в своїй уяві простору, в якому можна зберігати величезну кількість інформації. Іншими словами, людина запам'ятовує, наприклад, план якої-небудь будівлі або місце розташування магазинів на певній вулиці, або інших географічних об'єктів, що складаються з певного числа різних локацій (місць). Коли людині, котра використовує описаний метод, потрібно запам'ятати будь-які факти, він, як би, відправляється на «прогулянку» по згаданим вище локаціях і асоціює будь-який факт (наприклад число, яке потрібно запам'ятати) з одним з об'єктів свого «Палацу пам'яті», шляхом формування асоціативного ряду, тобто свого роду зображення, яке логічно об'єднує необхідний для запам'ятовування факт і відмінну рису розташування (наприклад, кімнату в палаці або предмет, що знаходиться в цій кімнаті) [4].

Ефективність даного методу полягає у створенні студентом свого "закутка" пам'яті, що дозволить використовувати свою пам'ять на більш високому рівні, ніж той, який спостерігаємо у навчальному процесі.

Висновки

Отже, аналізуючи суть і значення метода Локусів в навчально-виховному процесі, ми дійшли висновку, що застосування даного інноваційного методу під час навчання у ЗВО дасть змогу студентам використовувати свою пам'ять більш ефективніше, що дозволить швидше і якісніше запам'ятовувати нову інформацію, яка з плином часу не буде забуватися, і до якої можна буде отримати доступ, у будь-який момент часу. Це все дозволить вивести викладення нового матеріалу на більш високий рівень, при якому студентам не потрібно буде годинами зубрити матеріал, який все одно через декілька днів забудеться, достатньо буде витратити невелику кількість часу, для створення свого «закутка пам'яті», що в подальшому дозволить вивести розумові здібності, на більш високий рівень

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Прокачай чертоги разума // [Електронний ресурс] – Режим доступу: https: // www.maximonline.ru/longreads/rules/ article/perfect-mind/
2. Метод локусов // [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://psy.wikireading.ru/42167
3. Гостев А. А. Психология вторичного образа. / Александр Александров Гостев – М: Изд-во «Институт психологии РАН», 2007. — 512 с.
4. Фоер Д. Эйнштейн гуляет по Луне. Наука и искусство запоминания / Джошуа Фоер — «Альпина Диджитал», 2011. – 270 с.

Коваль Денис Станіславович; факультет інфокомунікацій, радіоелектроніки та наносистем; група МНТ-18м.

Науковий керівник: Гречановська Олена Володимирівна; доцент, кандидат педагогічних наук; Вінницький національний технічний університет; м. Вінниця; stellamondo05@gmail.com.

Denis S. Koval; faculty of Infocommunications, radioelectronics and nanosystems; group MNT-18m.

Supervisor: Olena V. Hrechanovsky; associate professor, candidate of pedagogical sciences;teacher; Vinnytsya national technical university; m. Vinnytsya.

УДК 378.18

К. В. Бойко

САМОРОЗВИТОК ЯК ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ З ВИЩОЮ ОСВІТОЮ

Вінницький національний технічний університет

Анот ація.

В ст ат т і розкрит о наукові підходи до визначення процесу саморозвит ку т а його зв'язок з формуванням особист ост і, аналізуєт ься ієрархія пот реб А. Маслоу. Подают ься результ ат и міні-акет ування на визначення рівня розуміння ст удент ами процесу саморозвит ку т а розглянут о їх погляди на даний феномен у ст ановленні висококваліфікованого фахівця.

Ключові слова: саморозвиток, самоосвіта, ієрархія потреб, самореалізація.

Abstract.

The article reveals the scientific approaches to the definition of the process of self-development and its relationship with the formation of the individual, analyzes the hierarchy of A. Maslow's needs. The results of the mini-accent are given to determine the level of understanding by students of the process of self-development and their views on this phenomenon in the formation of a highly skilled specialist.

Keywords: self-development, self-education, hierarchy of needs, self-realization.

Вступ

Сучасна навчальна система освіти має головну ціль - підготовку конкурентоздатних спеціалістів, реформація сучасної освіти спрямована на самоосвіту та саморозвиток особистості. Відповідно особливу увагу набуває проблема професійного саморозвитку студента та особистості в цілому.

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 р. (2013) визначено, що сучасний ринок праці вимагає від випускника не лише глибоких теоретичних знань, а і здатності самостійно застосовувати їх у нестандартних, постійно змінюваних життєвих ситуаціях, переходу від суспільства знань до суспільства життєво компетентних громадян [1].

Поняття «саморозвиток» сьогодні стає ключовим для характеристики цілей, змісту і засобів сучасної освіти. Проблеми саморозвитку особистості мають місце в роботах як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. В психолого-педагогічній науці проблеми саморозвитку розглядали Б.Г. Ананьєв, В.О. Сухомлинський, Л.М. Гришин, В.А. Кан-Калик, Л.І. Рувинський, С.Л. Рубінштейн, А. Маслоу, К. Роджерс С.І. Голошвець, О.М. Сахань, І.В. Середа, О.Г. Харчев, Т.В. Хілько, Л.Г. Ахметов, І. М. Файзрахманов, А. Л. Файзрахманова та інші.

Виклад основного матеріалу

До проблем саморозвитку особистості вперше привернув увагу у гуманістичних концепціях К.Роджерс, який вперше застосував значення самоактулізації та визначив цей процес як провідним в становленні особистості, його послідовником виступив А. Маслоу. В представлених цими науковцями підходах, людина представлена як центральний об'єкт, що ініціює та організовує процес власного розвитку, а особистість є його центром власного розвитку, вона містить джерела та рушійні сили цього розвитку. Головним збудником особистісного росту, згідно з К. Роджерсом та А. Маслоу, є вроджена, іманентна тенденція організму до особистої автономії, самозміцнення, самоактуалізації.

К. Обуховський вважає, що показником здоров'я людини треба вважати її розвиток. «Якщо прийняти, що збереження життя є основною умовою існування, то розвиток можна визначити як показник якості життя, що визначає норму» [2, с. 80–81].

Л.І. Анциферова під самореалізацією особистості розуміє здійснення можливостей розвитку Я за допомогою власних зусиль, співдіяльності, співтворчості з іншими людьми (близьким і далеким оточенням), соціумом і світом у цілому. Самореалізація передбачає збалансований і гармонійний розвиток різних аспектів особистості шляхом застосування адекватних зусиль, спрямованих на розкриття генетичних, індивідуальних і особистісних потенціалів [3].

На нашу думку, людина творить власне життя, керуючись певними світоглядними принципами. Такі світоглядні принципи базуються на рівні знань особистості та її рівні самовиховання. Світогляд моделює світ і особистість в їх зв'язку і взаємодії, відтворюючи їх як в реальному, так і в майбутньому розвитку. Саме у світогляді міститься ідея саморозвитку особистості.Тому, на нашу думку, навчальні заклади відіграють провідну роль у саморозвитку, а заклади вищої освіти покликані спонукати молодь відчути потребу до бажання саморозвитку.

Згідно А. Маслоу, людські потреби розташовуються у вигляді ієрархії. Іншими словами, появі однієї потреби звичайно передує задоволення іншої, більш нагальної. Людина – це тварина, що постійно відчуває ті чи інші бажання. Науковець визначає п'ять наборів цілей, які він називає базовими потребами. До них він відносить: фізіологічні потреби, потреба в безпеці, потреба в любові, потреба в задоволенні почуття власної гідності і, нарешті, потреба в самоактуалізації (потреба особистого вдосконалення). Ієрархічна природа цих потреб або цілей означає, що «домінантна мета монополізує свідомість і певним чином стимулює і організує різні здатності організму, потрібні для її досягнення. Менш насущні потреби мінімізуються або навіть забуваються і заперечуються» [4].

Важливою умовою, первинною сходинкою саморозвитку особистості є внутрішня потреба у його здійсненні та самопізнання себе. У своєму дослідженні ми вирішили визначити рівень розуміння студентами в загальному про саморозвиток, розглянути їх погляди на даний феномен. Для дослідження, нами було розроблено міні-анкета, що складається з чотирьох запитань закритого типу та було опитано 28 респондентів. Пропонуємо розглянути результати анкетування.

На перше запитання «Що ви розумієте під саморозвитком» - 21% опитаних – розглядають саморозвиток як самоствердження, 14% - отримання нових знань, 43% - вважають, що розвиток позитивних якостей особистості, 21% - освоєння якої-небуть нової сфери діяльності.

В наступному питанні ми намагалися вияснити чи потрібно фахівцю з вищою освітою саморозвиватися? Результати опитування нами висвітлені на рисунку 1.

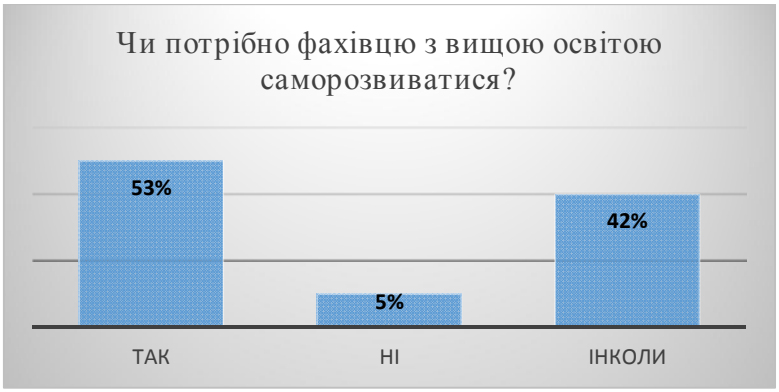

Рис. 1. Діаграма відповідей анкетування.

Нас зацікавило також питання, які якості потрібні для саморозвитку? В результаті опитування ми вияснили, що 10% студентів вважають, що для саморозвитку потрібне терпіння; 10% - наполегливість; 5% - працьовитість; 30% - відповідальність; 45% - впевненість в кінцевому результаті.

Одним із важливих питань саморозвитку під час навчання у закладі вищої освіти ми розглядаємо у визначенні способу, якому студенти віддають перевагу у своєму саморозвитку. В результаті ми отримали такі відповіді: соціальним мережам віддають перевагу 32% респондентів; інтернет-бібліотеки та електронні видання використовують для саморозвитку 27% опитаних; саморозвитком розглядають перегляд наукових фільмів 16%; відвідуванням лекцій/семінарів (поза навчальним процесом) віддають перевагу 15% студентів та інші способи – 10%.

Висновки

Отже, проаналізувавши наукові підходи до визначення саморозвитку та його вплив на особистість дало змогу нам створити міні-анкету, для визначення розуміння саморозвитку студентами нашого університету. Результати анкетування дали змогу нам з'ясувати, що більшість студентів розглядають саморозвиток як позитивний процес, який сприяє розвитку професійних та особистісних якостей. Також ми мали змогу зробити висновок про те, що більшість студентів (53%), розглядають фахівця з вищою освітою, як людину якій потрібен саморозвиток, що не суперечить спрямуванням вищої освіти у формуванні висококваліфікованого працівника, 42% респондентів – вважають, що само розвиватися потрібно але якщо це буде сприяти фаховій майстерності і лише 5% - вважають не потрібно приділяти увагу саморозвитку. Результати опитування допомогли з'ясувати якості, які студенти розглядають як необхідні для саморозвитку та способи, яким студенти віддають перевагу в процесі власного саморозвитку. Визначенні нами дані анкетування нададуть змогу удосконалювати освітні підходи у технічних закладах вищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021. Указ Президента України № 344/2013 від 25 червня 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :http://osvita.ua. – Загол. з екрану.

2. Обуховский К. Галактика потребностей. Психология влечений человека / К. О

3. Анцыферова Л.И. Личность в динамике: некоторые итоги исследования / Л.И. Анцыферова // Психологический журнал. — 1992. — Т. 13. — № 5. — С. 12—25.

4. Маслоу А. Теория человеческой мотивации - 1943,

Катерина Вікторівна Бойко - студентка групи БМ-18м, факультет будівництва, теплоенергетики та газопостачання, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: bm16b.boyko@gmail.com

Науковий керівник: Олена Володимирівна Гречановська - доцент, кандидат педагогічних наук, кафедра філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: stellamondo05@gmail.com.

Katerina V. Boyko - student of the group BM-18m, Faculty for Civil Engineering, Thermal Power Engineering and Gas Supply, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: bm16b.boyko@gmail.com

Supervisor: Olena V. Grychanovska - assistant professor, candidate of pedagogical sciences, Department of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: stellamondo05@gmail.com.

УДК 377.6

О. Д. Ліщун

СОЦІАЛІЗАЦІЯ УЧНІВ ПРОФЕСІЙНИХ (ПРОФЕЙНО-ТЕХНІЧНИХ)ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ СПІВПРАЦІ З ГРОМАДСЬКИМИ ТА ДЕРЖАВНИМИ УСТАНОВАМИ

Анот ація.

В ст ат т і розкривают ься механізми соціалізації учнів закладів професійної (професійно-т ехнічної) освіт и, наведено перелік громадських т а держ авних організацій з якими співпрацює Вінницький держ авний цент р ест ет ичного виховання учнів професійно-т ехнічних навчальних закладів т а заходи, які леж ат ь в основі співпраці. Розкрит а сут ніст ь т а мет а взаємодії, її основні напрями.

Ключові слова: соціалізація, громадські та державні установи, виховна робота.

Abstract.

The article reveals the mechanisms of socialization of students of vocational (vocational) education institutions, lists the public and state organizations with which the Vinnytsia State Center of Aesthetic Education of students of vocational schools and the activities underlying cooperation cooperate. The essence and purpose of interaction, its main directions are revealed.

Keywords: socialization, public and state institutions, educational work.

Вступ

Сьогодні робітничі професії становлять основу суспільства. Потреба в кваліфікованих працівниках, які будуть громадянами нашого суспільства та мати морально-ціннісний фундамент у будь-яких відносинах є важливими для нашої країни, тому, важливим у формуванні молоді є її соціалізація під час навчання у ПТЗО. Проблема соціалізації молоді стикається з рядом перепон, вплив яких на молодь іноді має безповоротні процеси (телебачення, інтернет, субкультурні угрупування і т.п.) Тому, для успішного вирішення цієї проблеми велике значення має виховання у молодих людей таких особистісних якостей, завдяки яким вона поступово стає активним суб'єктом соціальної взаємодії, що спонукає її до подальшого особистісного розвитку та до активної участі у житті суспільства. Проте навчальним закладам необхідно забезпечити комплекс необхідних умов для соціального становлення учнівської молоді, яке відбувається під стихійним або цілеспрямованим впливом величезної кількості відповідних суспільних структур та інститутів.

Виклад основного матеріалу

Проблеми соціалізації почали досліджуватися ще у XIX столітті і дослідження даної проблеми не припиняються до сьогодні. Свої праці цій проблемі присвятили зарубіжні та вітчизняні вчені: Л.Виготський, Л.Буєва, І.Кон, А.Макаренко, В.Сухомлинський, Л.Рубінштейн. І .Д.Бех, І .Д.Звєрєв, І .Г.Єрмаков, В.М.Мадзігон, А.Й.Капської, Л.Г.Коваль, О.Л.Кононко, Н.М.Лавриченко, Г.М.Лактіонова, В.В.Москаленко, А.Мудрик, Н.Г.Ничкало, В.М.Оржеховська, Т.Розак, Х.Кройц, О.Я.Савченко, С.Я.Харченко, С.Р.Хлєбік, В.Т.Циба, Д. Гослінг і ін.

Особистість людини формується та розвивається в результаті впливу багаточисленних факторів, об'єктивних і суб'єктивних, природних і суспільних, внутрішніх та зовнішніх, незалежних та залежних від волі та свідомості людей, які діють стихійно або згідно визначеної мети. При цьому сама людина не уявляє собою пасивну істоту, яка фотографічно відображає зовнішній вплив. Вона виступає як суб'єкт формування власної особистості, тобто становлення себе, як соціальної істоти, яке проходить у результаті взаємовпливу на неї оточуючого середовища та системи виховання. У середовищі людина соціалізується. З одного боку, індивід засвоює соціальний досвід, цінності, норми, установки, властиві суспільству і соціальним групам, до яких він належить, а з другого – активно входить у систему соціальних зв'язків, завдяки яким і набуває соціального досвіду [1].

Ще на прикінці минулого століття український соціолог М. Лукашевич, зауважив, що рівень вивченості проблем соціалізації навряд чи можна визнати таким, що задовольняє сучасні суспільні потреби. Остаточно не вивчено роль і можливості системи виховання щодо забезпечення успішної соціалізації, не з'ясовано рушійні сили, механізми соціалізації індивіда, проблеми професійної соціалізації тощо. Водночас рівень теоретичних напрацювань містить багато цінних, хоча й розрізнених ідей, думок, здогадок, які мають бути об'єднані в нових концептуальних підходах. Плідно відбувається пошук у напрямі вивчення адаптивних процесів людини у довкіллі [2]. Думка вченого є актуальним і на сьогодні, що свідчить про важливість подальшого вивчення проблем соціалізації учнівської молоді.

Соціалізація є багатогранне явище, яке потребує інтеграції учня в соціум але така інтеграція, враховуючи вік вихованців, має бути цілеспрямована. Враховуючи особливості виховної роботи в закладах професійної (професійно-технічної) освіти ми вважаємо, що потрібно переглянути традиційні форми роботи та активізувати інноваційну діяльність у позаурочний час, адже учні не завжди його ефективно використовують. Найефективнішим в процесі соціалізації учнівської молоді є добре продумані та сплановані заходи з до проведення яких залучають державні та громадські установи. Дані заходи, як показує практика, вирізняються нестандартними формами проведення та обговоренням найбільш актуальних для молоді питань, що формує додаткову мотивацію в учнів але існує ряд проблем, які виникають при впровадженні таких заходів.

Ми погоджуємося з авторами, що у процесі впровадження профілактичних програм серед учнів професійно-технічних навчальних закладів потрібно враховувати особливості даного контингенту: учні віком від 14 до 22 років, які не змогли продовжити своє навчання в гімназіях, коледжах або технікумах із причин низької успішності в навчанні, регулярних пропусків уроків і систематичних порушень дисципліни; діти-сироти та повнолітні з числа дітей-сиріт; діти, що виховуються в опікунських сім'ях, перебувають в інших формах сімейної опіки; діти, які проживають у сім'ях, що знаходяться в складних життєвих обставинах; діти, які перебувають у конфлікті із законом; діти-напівсироти й ті, які залишилися без піклування батьків, діти з малозабезпечених сімей, діти з відхиленнями в поведінці, діти з обмеженими фізичними можливостями, психічними захворюваннями та розумовою відсталістю, діти-чорнобильці тощо. У професійно-технічних навчальних закладах до цих проблем додаються ще й низькі показники професійних досягнень учнів через випадковий вибір ними професії або навчального закладу. Пов'язано це з тим, що у професійно-технічні навчальні заклади приймають на навчання всіх, незалежно від того, наскільки самостійно зроблено вибір [3].

Тому, Вінницьким державним центром естетичного виховання учнів професійно-технічних навчальних закладів налагоджено тісну співпрацю з державними та молодіжними громадськими організаціями, які допомагають учням усвідомити важливість соціальних процесів, з якими вони можуть зіткнутися.

Для покращення соціалізації учнів, у своїй роботі спільно з державними та громадськими організаціями проводиться ряд заходів. Вашій увазі ми пропонуємо основні напрями та заходи які ми використовували для соціалізації учнів:

- працевлашт ування (Вінницький міський центр зайнятості – самопрезентації, «круглі столи», семінари);
- правовий (ТОВ «Експертна юридична служба» у Вінницькій області - соціальний проект «Всеукраїнський правовий диктант»; Відділ реєстрації та систематизації нормативно-правових актів Головного територіального управління юстиції у Вінницькій області – міні-лекції на теми: «Засади діяльності громадських організацій», «Поведінка учнів при затриманні представниками правоохоронних органів», «Адміністративна відповідальність неповнолітніх»);
- медичний («Клініка, дружня до молоді» на базі Вінницької міської дитячої поліклініки – тренінгова робота, бесіди, профілактичні лекції; Міжнародний благодійний фонд «Місія в Україні» - профілактична робота серед учнівської молоді за програмою «Формування навичок безпечної поведінки серед молоді»);
- політ ичний (Департамент соціальної та молодіжної політики Вінницької облдержадміністрації та громадська організація Громадський центр «Форум» - цикл занять для учнів на тему: «Органи державної влади та їх повноваження», «Головні напрямки діяльності депутата міської ради», «Торгівля людьми – це злочин», «Депутати Вінницької обласної Ради: інструкція для взаємодії»: волонтери Корпусу миру США проводили тренінги з молодіжного лідерства);

Звичайно, що ця робота є невичерпною але ефективною, адже це дає змогу молоді вільно спілкування з предствниками державних та громадських організацій та вирішити власні проблеми.

Висновки

Впровадження інноваційних підходів у позаурочну роботу учнів ПТЗО спільно з державними та громадськими організаціями розкриває найбільш затребувані питання соціалізації, що дає змогу актуалізувати потреби учнівської молоді в особистісному та професійному зростанні. Механізми реалізації партнерства навчальних закладів з провідними соціальними інститутами в соціалізації учнівської молоді, соціально-педагогічна місія навчального закладу як агента соціалізації полягає в забезпеченні прав дитини, формуванні в неї необхідного адаптаційного потенціалу, створенні відповідних умов для її самореалізації, а також мінімізація негативних впливів соціуму на особистість шляхом використання сприятливих чинників соціального оточення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ананьев Б.Г. Человек как предмет познания // Избр. психологические труды: В 2т. – М., 1980. – Т.1. 423 с.
2. Лукашевич, М. П. Соціалізація. Виховні механізми і технології : навч.-метод. посіб. // Микола Павлович Лукашевич. – К. : ІЗМН. 1998. – 112 с.
3. Потенціал волонтерства та лідерства у здійсненні профілактики ВІЛ/СНІДу та ризикованої поведінки на базі професійно-технічних навчальних закладів : навч. посіб. / Т. В. Журавель, Н. В. Зимівець, Т. П. Спіріна та ін. ; за ред. Т. В. Журавель, Т. Л. Лях. – К., 2013. – 282 с.

Ліщун Олена Дмитрівна, методист вищої категорії, Вінницький державний центр естетичного виховання учнів професійно-технічних навчальних закладів, м. Вінниця

Olena Dmitrievna Lyshchun - methodologist of the highest category of Vinnitsa State Center for Aesthetic Education of Vocational School Students, Vinnytsia, arnika557@meta.ua

УДК 159.942.3

А. М. Килівник

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ У СТРЕСОГЕННИХ СИТУАЦІЯХ

Вінницький національних технічний університет

Анотація.
У статті розглядаються психологічні чинники саморегуляції поведінки особистості у стресогенних ситуаціях.
Ключові слова: стрес, стресостійкість, адаптаційний синдром.

Abstract.

The article deals with the psychological factors of self-regulation of personality behavior in stressful situations
Keywords: stress, stress tolerance, adaptive syndrome

.

Вступ

Стрес, як неспецифічний (адаптаційний) синдром, за Гансом Сельє складається з ряду функціональних і морфологічних змін, що розгортаються як єдиний процес, як феномен неспецифічної реакції організму у відповідь на різноманітні впливи, що ушкоджують. Г. Сельє виділив три стадії цього процесу: стадію тривоги; стадію резистентності (адаптації); стадію виснаження. На першій стадії організм зіштовхується з якимось негативним фактором середовища й намагається пристосуватися до нього. На другій стадії відбувається адаптація до нових умов. Але якщо стресор продовжує діяти тривалий час, відбувається виснаження гормональних ресурсів (третя стадія) і зрив систем адаптації, у результаті чого процес приймає патологічний характер і може завершитися хворобою або смертю індивіда.

Кожна людина має свій поріг чутливості до стресу – той рівень напруженості, при якому ефективність діяльності підвищується (настає еустрес), а також критичний поріг виснаження, коли ефективність діяльності знижується (настає дистрес). Визначити ці «межі переходу» можна за об'єктивними чи суб'єктивними критеріями. Для об'єктивних критеріїв розвитку фази дистресу використовуються біохімічні, фізіологічні або поведінкові показники, тому досить важко дати просте і вичерпне визначення стресостійкості, що охоплювало б всі аспекти життєдіяльності людини. Тому, метою публікації є теоретичний розгляд психологічних чинників саморегуляції поведінки особистості у стресогенних ситуаціях.

Результати дослідження

Під стресостійкістю розуміється «індивідуальна здатність організму зберігати нормальну працездатність під час дії стресора» [4, с. 22]. Головні труднощі у визначенні стресостійкості людини виникають при оцінці її реакцій на психологічні фактори. Якщо можна відносно підібрати критерії стійкості людини стосовно стресорів фізичної або хімічної природи (висока або низька температура, фізичне навантаження, токсичні речовини тощо), то зробити це щодо психологічних стресорів набагато складніше. Це пов'язано з надзвичайно великим розкидом цінностей, установок, потреб, умовних рефлексів і життєвого досвіду різних людей. У цьому плані буває простіше використовувати суб'єктивні критерії настання стресу. Так само, як біль є суб'єктивним відчуттям, що не залежить прямо від сили зовнішнього впливу, так і рівень стресу нелінійно пов'язаний з інтенсивністю стресора. Для суб'єктивної оцінки стресостійкості людина повинна прислухатися до своїх відчуттів, максимально довіряючи своєму організмові і своїй інтуїції. Щоб зрозуміти, де проходять межі між корисною і шкідливою напругою, між еустресом і дистресом, людині доводиться експериментувати з емоційними і фізичними навантаженнями, але тільки таким шляхом можна установити пороги стресочутливості та стресостійкості того або іншого індивідуума. Г. С. Никифоров розглядає стресостійкість особистості на соціально-психологічному рівні як: збереження здатності до

соціальної адаптації; збереження значущих міжособистісних зв'язків; забезпечення успішної самореалізації, досягнення життєвих цілей; збереження працездатності; збереження здоров'я [5, с. 312]. Збереження або підвищення стресостійкості особистості пов'язано з пошуком ресурсів, що допомагають їй в подоланні негативних наслідків стресових ситуацій. Під ресурсами маються на увазі внутрішні і зовнішні змінні, що сприяють психологічній стійкості в стресогенних ситуаціях.

Г. Сельє виділив два види адаптаційних ресурсів людського організму при стресі: поверхова адаптаційна енергія і глибока адаптаційна енергія. Поверхові ресурси організму активізуються за першою вимогою, вони легко відновлюються. Якщо відбувається відновлення адаптаційних ресурсів, то в передхворобливий стан організм не переходить. Поверхова адаптаційна енергія відтворюється за рахунок глибокої, яка мобілізується шляхом адаптаційної перебудови гомеостатичних механізмів організму. Активізація глибокої адаптаційної енергії відбувається тоді, коли людина довго знаходиться в стресовій ситуації і виснажені поверхові енергетичні ресурси. У деяких осіб темп включення «глибоких» резервів буває недостатнім для нейтралізації дії стресора, відповідно такі індивіди відрізняються зниженою стресостійкістю. Виснаження глибоких ресурсів призводить до старіння та можливої смерті організму [6, с. 104].

Б. Г. Ананьєв відзначав, що стрес-толерантність особистості і витривалість по відношенню до фрустраторів залежить від підтримки, моральної допомоги, співучасті, співчуття інших людей, солідарності групи. Різновидом соціальної підтримки є соціально-психологічна підтримка: емоційна, інформаційна, інструментальна або функціональна. Соціальна і соціально-психологічна підтримка виступає як деякий буфер між стресом і його негативними наслідками, пом'якшує патогенну дію стресу, що має вплив на здоров'я [2, с. 73].

Наступний ресурс стресостійкості – психологічна компетентність індивіда, рівень його психологічної освіченості і культури. Разом з соціальним досвідом вона визначає конкретні форми адаптивних процесів у стресостійких ситуаціях. До найбільш вивчених на даний час особистісних ресурсів подолання стресу належать такі: активна мотивація подолання, відношення до стресів як можливості набуття власного досвіду і можливостей особистісного зростання;сила Я-концепції, самоповага, самооцінка, власна значимість, «самодостатність»; активна життєва установка: чим активніше відношення до життя, тим більша психологічна стійкість в стресових ситуаціях; позитивність і раціональність мислення; емоційно-вольові якості; фізичні ресурси (стан здоров'я і відношення до нього як до цінності) [5, с. 342].

Адаптивність поведінки в стресовій ситуації залежить від ступеня контрольованості стресора. Наступна важлива характеристика ситуації полягає в її мінливості, тобто її динаміки без участі особистості. Наступними параметрами ситуації є невизначеність стресора та вірогідність повторення події протягом певного часу, процесуальність, тобто нестатичність ситуації. Поведінка людини в стресовій ситуації залежить не лише від об'єктивних характеристик ситуації, а й від суб'єктивного сприйняття даної ситуації за наступними параметрами: валентності (суб'єктивного значення ситуації, що впливає на її стресогенність і є індивідуально зумовлено); контрольованості (суб'єктивної оцінки здатності контролювати стресову ситуацію); мінливості (суб'єктивної оцінки того, що стресова ситуація зміниться самостійно); невизначеності; повторюваності; освіченості (ступеня власного досвіду переживання подібних ситуацій [1, с. 46].

Особливу категорію ресурсів стресостійкості представляють характер і способи подолання стрес-ситуацій – стратегії і моделі долаючої поведінки. Поняття копінгу, долаючої поведінки, використовуються для опису характерних способів поведінки людини в різних стресогенних ситуаціях. Зі стресостійкістю тісно пов'язаний інтернальний локус контролю. А віра розглядається як найважливіший особистісний ресурс, що підтримує і динамізуєстресостійкість особистості. Стресостійкість характеризує стан фізичного, емоційного і психічного виснаження, викликаного тривалою включеністю в емоційно-напружені й значимі ситуації. Особливу категорію ресурсів стресостійкості представляють характер і способи подолання стрес-ситуацій – стратегії та моделі поведінки, що переборює. Характер поведінки, що переборює, залежить від життєвої позиції, активності особистості, від потреб у самореалізації своїх потенціалів і здібностей. Поняття копінгу, тобто поведінки, що переборює, використовуються для опису характерних способів поведінки людини в різних стресогенних ситуаціях. З позицій когнітивно-поведінкового підходу подолання (coping) розглядається як сукупність когнітивних і поведінкових зусиль, затрачуваних індивідом для ослаблення стресу, або як стабілізуючий фактор, що допомагає людям підтримувати психосоціальну адаптацію протягом періодів стресу [7].

Л. І. Анциферова [3, с. 7] виділяє в якості стратегій подолання життєвих труднощів перетворюючі стратегії і стратегії пристосування (зміни власних характеристик і ставлення до ситуації). До допоміжних прийомів самозбереження в ситуаціях труднощів і нещасть відносяться «техніки» боротьби з емоційними порушеннями, викликаними непереборними, з погляду суб'єкта,

негативними подіями. Відповідно до інформаційної моделі стресостійкості, до ресурсів подолання стресу відносяться: когнітивні, емоційні, поведінкові, соціально-психологічні [5, с. 477].

Висновки

Таким чином, стресостійкість особистості на соціально-психологічному рівні розглядають як: збереження здатності до соціальної адаптації; збереження значущих міжособистісних зв'язків; забезпечення успішної самореалізації, досягнення життєвих цілей; збереження працездатності; збереження здоров'я. Збереження або підвищення стресостійкості особистості пов'язано з пошуком ресурсів, які допомагають їй в подоланні негативних наслідків стресових ситуацій. Під ресурсами мають на увазі внутрішні і зовнішні змінні, що сприяють психологічній стійкості в стресогенних ситуаціях. Особливу категорію ресурсів стресостійкості представляють характер і способи подолання стрес-ситуацій – стратегії та моделі поведінки, що переборює. Характер поведінки, що переборює, залежить від життєвої позиції, активності особистості, від потреб у самореалізації своїх потенціалів і здібностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Абабков В. А. Адаптация к стрессу. Основы теории, диагностики, терапии / В. А. Абабков, М. Перре. – СПб. : Речь, 2004. – 166 с.
2. Ананьев Б. Г. О проблемах современного человекознания / Б. Г. Ананьев. – СПб : Питер, 2001. – 272 с.
3. Анцыферова Л. И. Личность в трудних жизненных условиях / Л. И. Анцыферова // Психологический журнал. – 1994. – Т.13. – № 1. – С. 3-18.
4. Немчин Т. А. Состояния нервно-психического напряжения / Т. А. Немчин. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1983. – 166 с.
5. Психология здоровья / под ред. Г.С. Никифорова. – СПб : Питер, 2003. – 607 с.
6. Селье Г. Стресс без дистресса / Г. Селье. – М.: «Педагогика», 1992. – 196 с.
7. Folkman S., Lazarus R. S. Ananalysis ofcopingin a middle-age-community sample // J. Of Healthand Social Behavior. – 1980. – V.21. – P. 219–239.

Килівник Анатолій Миколайович практичний психолог служби психологічної підтримки ВНТУ, e-mail: anigvo008@gmail.com

Kilivnyk Anatoly - practical psychologist psychological support VNTU

УДК 378. 069.01

Рикова С. В.

ВПЛИВ ЕКСПОЗИЦІЙНОЇ РОБОТИ НА ЗАСВОЄННЯ ГУМАНІТАРНО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ В ТЕХНІЧНИХ ЗВО

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В статті розкрито поняття експозиції та її роль в музейній діяльності, подається опис специфіки експозицій, основних типів виставок. Описані основні методи експонування та пропонується історичний екскурс в розвиток їх виникнення. Пропонуються спрямування на які мають орієнтуватися експозиції в технічних ЗВО.

Ключові слова: музей, експозиція, методи експонування.

Abstract

The article describes the concept of exposition and its role in museum activities, describes the specifics of expositions, the main types of exhibitions. The basic methods of exhibiting are described and the historical excursion is offered in the development of their emergence. It is proposed to focus on which to focus on the exposition in technical universities.

Keywords: museum, exposition, methods of exposition.

Вступ

Сучасні тенденції та гуманізаційні установки в світі потребують поважливого ставлення до культурної спадщини. Кожен народ намагається зберегти для наступних поколінь пам'ять про його витоки, культуру. І в цих процесах значну роль відіграють музеї. На сьогоднішній день в Україні йде розбудова музеїв, збагачення музеями, музейними лабораторіями освітні заклади.

Сучасні тенденції розвитку музейної справи характеризуються, в першу чергу, відмовою від уявлення про музей лише як науково-дослідну і освітню установу і прагненням до універсалізації, що знаходить віддзеркалення в нових принципах музейної роботи, таких як розвиток форм «м'якої» музеєфікації (так звані «екомузеї»), розширення тематики експозицій, зміна складу і профілю фахівців, що працюють в музеї, залучення громадськості до проблем повсякденної діяльності музею [1].

Виклад основного матеріалу

Складно переоцінити освітні функції музеїв в закладах освіти але чи завжди їх діяльність є цікавою для відвідувачів? Особливістю музеїв є їх експозиційна діяльність та вірний підхід до оформлення експозицій. Як відомо, слово «експозиція» походить від латинського слова expositio – виставляння на показ. У музеях та на виставках – розміщення експонатів в певній системі (хронологічній, типологічній та ін.) [2].

Експозиція, за визначенням сучасних мистецтвознавців, науковців – систематизоване завідповідним принципом розміщення експонатів (речей,
предметів дизайну, художніх творів) для забезпечення їх цілісного та послідовного сприйняття з метою вирішення поставленого творчого завдання [3].

Музейна експозиція має свою специфіку. Її основу складають не будь-які, а музейні предмети, що мають певну сукупність ознак і властивостей. В експозиції вони знаходять новий статус: стають експонатами, тобто предметами, виставленими для огляду [2].

В музейній практиці розглядають три основні типи музейних виставок [1]:

• тематичні виставки, в основі яких лежить певний сюжет;

• фондові виставки, які знайомлять відвідувачів з маловідомими і малодоступними колекціями;

• звітні виставки, які створюються за результатами реставраційних робіт, за підсумками комплектування фондів – так звані виставки нових надходжень.

Основним принципом організації музейної експозиції є цілісність – гармонійна єдність художньо-образного, функціонального, конструктивно-технічного та економічного аспектів, що організує музейні предмети за їх інформативними та атрактивними змістовими ознаками [4, с. 72-74].

У музеєзнавстві традиційно виділяють наступні основні методи експонування: *систематичний; ансамблевий; ландшафтний; тематичний.* Пропонуємо розглянути кожний з цих методів.

Систематичний метод експонування передбачає відбір, розміщення і інтерпретацію однорідних предметів відповідно до класифікаційної системи конкретної наукової дисципліни або галузі виробництва [1]. Їх поява в кінці XVIII – першій половині XIX ст. була пов'язана з бурхливим розвитком процесу диференціації у сфері науки і створенням профільних музеїв. В кінці XIX – на початку XX ст. в Західній Європі з'явилися перші експозиції, що складалися виключно з ансамблів. Це були експозиції музеїв просто неба.

Ансамблева експозиція зберігає або реконструює на основі достовірних наукових даних реально існуючу або типову для певної епохи соціокультурну обстановку. Ансамблева експозиція характерна для меморіальних музеїв, для музеєфікованих пам'яток історії й культури – палаців, садиб, селянських хат. Її прикладом можуть служити історичні інтер'єри або їх фрагменти, відтворювані в музеях не тільки гуманітарного, але і природничонаукового профілю [5, с. 94] .

Паралельно з ансамблевими формувалися і *ландшафтні експозиції*, що відтворюють взаємозв'язки і взаємозалежність природних компонентів. Їх основна структурна одиниця – біогрупи і ландшафтні діорами. Елементи ландшафтного методу експонування у вигляді біогруп з'явилися в природничо-наукових музеях в середині XIX ст. Біогрупа (біологічна група) є експозиційним комплексом з об'єктів тваринного і (або) рослинного світу.

Тематичною називають експозицію, яка за допомогою експозиційних матеріалів розкриває певну тему, сюжет, проблему, створює музейний образ подій або явищ, що відображаються. Основною структурною одиницею тематичної експозиції є тематико-експозиційний комплекс, що є групою предметів різних типів – речей, документів, образотворчих матеріалів [5, с. 101]. Першими в другій половині 1920-х рр. *тематичний, або комплексно-тематичний метод експонування* стали розробляти історико-революційні музеї стосовно своєї тематики – класової боротьби, економічної і політичної історії. З 1930-х рр. він став переважаючим методом експонування в радянських музеях; в даний час є провідним, головним чином, для історичних і краєзнавчих музеїв [1].

Також, представленні методи можуть поєднуватися.

На нашу думку, робота над експозиціями в заклад вищої освіти – є цілеспрямований на зацікавлення та креативність процес, який повинен змінюватися відповідно потребам молоді. Якщо мова йде про заклад вищої освіти, який не є гуманітарно спрямований, то відповідальність до експозицій збільшується, так як вони мають виконувати навчально-виховну функцію у поєднанні з професійним спрямуванням. Велика увага має звертатися на особистісно-орієнтовану спрямованість експозицій та виставок взагалі.

Організація діяльності музеїв в не гуманітарних закладах вищої освіти, вдале поєднання методів експозиції має спрямовуватися на:

- формування у студентів бажання усвідомлювати важливість культурних надбань та цінувати працю інших;
- гуманістичні підходи в освоєнні професії та розуміння її ролі в суспільстві;
- поєднання культурних надбань різних народів, що допоможе у ствердженні національної ідентифікації;
- засвоєння знань культурологічного спрямування та бажання молоді самостійно збагачувати свої знання у цьому руслі;
- акцентування уваги студентів на важливості діяльності музеїв в навчальному закладі та в загальному культурному розвитку;
- стимулювання пошуку ідей;
- спонукання науково-дослідної роботи в гуманітарно-культурологічному напрямах.

Висновок

Отже, розглядаючи історичний аналіз виникнення та методів побудови експозицій, ми можемо сказати, що протягом століть людство намагалося віднайти ефективні методи для збереження культурних цінностей та знайти найкращі форми роботи, щоб зацікавити відвідувачів. Ми розглянули на що має бути спрямована робота музеїв в освітніх закладах і вважаємо, що продуманий та вірний підхід до оформлення експозицій буде допомагати студентам не лише в отриманні знань з культурологічних дисциплін, а й сприятиме в освоєнні фаху.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Яковець І. О. Експозиційна діяльність та дизайн експозиції в музеях: особливості сучасного стану в Україні // Музейний альманах. Наукові матеріали: статті, есе / Черкаський обласний художній музей. – Черкаси:Ю. А. Чабаненко, 2010. – №1. – С.12-15

2. Большой энциклопедический словарь. – 2-е изд., перераб. И доп. – М.: Большая Российская энциклопедия, 1998. – 1456 с.

3. Словник з дизайну і ергономіки [Текст]: термінологічний словник для фахівців з дизайну і ергономіки, інженерів, конструкторів, студентів ВНЗ / В. О. Свірко [та ін.]; під загальною ред. Свірка В. О. – 2-ге вид. перер. І доп. – Харків: видавництво НТМТ, 2009. – 131 с.

4. Соустин А. С. Этапы и основные технические приемы проектирования современных музейных экспозиций // Искусство музейной экспозиции. Современные тенденции архитектурно-художественного решения. – М., 1983.

5. Салата О.О. О-75 Основи музеєзнавства: навчально-методичний посібник / О.О. Салата – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. – 164 с.

Світлана Валентинівна Рикова - завідувач лабораторіями культурно просвітницького центру Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, Україна sekanslana@gmail.com

Svetlana V. Rykova - Head of Laboratories of the Cultural Education Center of Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, Ukraine

УДК 159.9 (075)

А. В. Коваленко[1]
М. Д. Прищак[1]

ІНТРОВЕРСІЯ ЯК ВЛАСТИВІСТЬ ОСОБИСТОСТІ

[1]Вінницький національний технічний університет

Анотація
В статті досліджено проблему інтроверсії як властивості особистості. Виявлено труднощі з якими інтроверти стикаються в повсякденному житті. Проведена класифікація інтровертів та визначено позитивні та негативні сторони інтроверсії.
Ключові слова: інтроверсія, екстраверсія, інтроверт, типи інтровертів.

Abstract
In the article the problem of introversion as a personality property is investigated. The difficulties encountered by introverts in everyday life are revealed. The classification of introverts is conducted and the positive and negative aspects of introversion are determined.
Keywords: introversion, extroversion, introvert, types of introverts.

Вступ

Ключовими чинниками діяльності людини є розуміння своєї психологічної природи. Важливим фактором розвитку психологічної культури особистості є психологічні знання та вміння їх використовувати в повсякденному житті.

Однією із засадничих характеристик особистості є властивості «екстраверсії – інтроверсії».

Метою статті є дослідження явища інтроверсії, розкриття сутті інтровертів та спростування міфів відносно інтроверсії (інтровертів).

Основна частина

Сьогоднішнє суспільство має дуже багато загальноприйнятих норм, стандартів та рамок. Вони стосуються як зовнішності так і внутрішнього стану людини. На це впливають мас медіа, суспільний погляд сформований на їх основі та стадний рефлекс (інстинкт).

Кожен з нас хоча б раз в житті з цим стикався. Одним з таких стандартів сучасності є екстравертний ідеал особистості, який описала Сьюзан Кейн в своїй книзі «Сила інтровертів». Саме через це багато інтровертів намагаються заховати своє справжнє «Я» за маскою екстраверсії [1]. Ці упередження закладаються в голову кожного з самого дитинства. В школах і університетах «ідеальними студентами» вважають саме екстравертів, які швидко та імпульсивно говорять, що створює враження більшої обізнаності в матеріалі ніж стримані роздуми інтровертів, хоча вони можуть бути більш точні. На роботі відкриті офіси, загальні наради та корпоративи, які можуть просто вибивати землю з під ніг інтровертів. В еру швидкого темпу життя якість відходить на задній план. В сучасних реаліях інтроверсію вважають клеймом. Це стало актуальним тому, що маси не розуміють ввесь потенціал інтровертів, не відрізняють замкнутість, відлюдькуватість або просто низьку самооцінку від інтроверсії. Насправді інтроверт – це людина, яка «заряджає свою енергетичну батарейку» на самоті, а не соціофоб. Дуже багато інтровертів серед музикантів, письменників, художників, вчених тощо. Це такі персони, як Авраам Лінкольн, Білл Гейтс, Крістіна Агілера, Стівен Спілберг, Микола Гоголь, Марина Цвєтаєва, Віктор Цой, Ісаак Ньютон і багато інших [2]. Вони суттєво вплинули на історію. Проведені підрахунки показують, що 30 – 50% населення Землі є інтровертами.

Прикладом інтроверсії, може бути наступний аналіз явища інтроверсії, здійснений студенткою в результаті дослідження свого рівня «екстраверсії – інтроверсії». «Я як інтроверт неодноразово стикалася з тим, що всі ми різні і не завжди можемо зрозуміти один одного правильно. Був навіть недовгий період коли я думала, що зі мною щось не так. Будучи підлітком я не дуже любила нові знайомства, публічні виступи, які з’являлися зненацька, обговорення на теми які мене не цікавили,

дуже гостро реагувала на критику, а приходячи в компанію не знайомих мені раніше людей могла взагалі не говорити ні слова, тільки слухати, але при цьому мало хто міг про мене так сказати зі сторони. Всі ці ситуації викликали дискомфорт. Прикладом такої ситуації може стати майже кожен мій досвід в якості ведучої. По-перше, виходячи на сцену я завжди дуже хвилювалася, бо знаходилася в центрі уваги. По-друге, після закінчення свята всі бігли на танці, а я почувалася так, наче по мені танком проїхались, настільки я була морально виснажена від надмірної уваги до своєї скромної персони. Проте я почувалася дуже добре сам на сам з собою або тією невеликою кількістю близьких друзів яких мала. Я могла годинами слухати музику чи малювати, писала домашні твори так, що часто доводилось чути, що вони не мої і що я їх десь списала, насолоджувалася чашкою чаю та хорошим фільмом, дощем на вулиці і тим як пахне все довкола після нього, обожнювала дивитися на зоряне небо, як заходить сонце чи дивні візерунки хмар, слухати як співають цвіркуни влітку. Мені завжди подобалось знаходити красу в дрібницях. Саме таке бачення виділяє інтровертів з іншої маси людей. Моя інтроверсія ніколи не приносила мені сильного дискомфорту, я завжди вміла постояти за себе і не завадила закінчити школу на відмінно та свідомо обрати університет за шістсот кілометрів від дому».

Декому дуже важко зрозуміти інтровертів, тому вони вважають їх дивними.

Через не рівну кількість екстравертів і інтровертів про останніх можуть зробити неправильні висновки. Так у світі сформувався образ інтроверта. Це людина, яка є замкнутою, невдоволено життям, соціально не активна, з низькою самооцінкою і т.д. Так дійсно серед інтровертів можуть траплятися і такі особистості, але це скоріше наслідки неправильного виховання дитини-інтроверта ніж норма.

Насправді інтроверти теж бувають різні. В залежності від місця на шкалі екстраверсії-інтроверсії, поведінка може змінюватися. Психологи визначають типи інтровертів [2]:

1. Логіко-Інтуїтивний інтроверт (Робесп'єр). Володіє сильним аналітичним складом розуму. Здатний розробляти нові революційні методи. Любить самотність і спокійну кабінетну роботу. Невибагливий і аскетичний. Не дбає про себе. Спокійно відчуває себе в добре захищеному від стороннього погляду місці.
2. Логіко-Сенсорний інтроверт. Знаходить свій священний Грааль серед тисяч подібних. Цей тип інтроверта визначає собі ціль, аналізує відомі методики, шляхи досягнення мети і безпомилково обирає найкращий. Відточує обрану методику досягнення мети до досконалості і досягає успіху. Збити його з цього шляху неможливо апріорі.
3. Логік-Інтуїт-Раціоналіст – живе за розкладом. У нього скрізь повний порядок: в житті, на роботі, в стосунках і на полиці у ванній. Єдина неприємність, здатна вивести раціоналіста з рівноваги - це поява вільного часу. Людське нехлюйство у нього враховано, а ось якщо тролейбус прийшов на 5 хвилин раніше, куди тоді подіти ці зайві п'ять хвилин? На логіках тримається матеріальний світ. Раціоналісти поважають тільки факти, вони все вираховують, прораховують і будують.
4. Ірраціоналіст-Логік-Інтуїт – це людина, для якого слова «порядок» і «пунктуальність» обертаються повним кошмаром. Безлад теж йому не до душі, але нічого з ним у своєму житті і навколо себе він зробити не в змозі. Ірраціоналіст – це чиста енергія і емоція. Плани для нього завжди нездійсненні. Якщо ірраціоналіст виконав план на 60% – це найкращий результат з усіх можливих. Місія ірраціональний – в генеруванні ідей. Вони не сприймають правил і тому легко виходять за рамки. Все нове в світі – від ірраціоналістів.
5. Емоційно неврівноважений інтроверт. Це люди з явними ознаками дезадаптації в соціумі. У них спостерігаються незбалансовані емоції, низька самооцінка, боязкість, невпевненість в собі, істеричність. Це така людина, яка за хвилину може нафантазувати собі неприємну ситуацію і її катастрофічні наслідки. До реального стану речей, він додає фантастичні деталі, які посилюють негативне забарвлення події, і не усвідомлює, що це всього лише ймовірності

Інтроверсія має свої мінуси, які переважно пов’язані з небажанням суб’єкта налагоджувати соціальні зв’язки. Вона дає людині закритість стосовно інших, високу потребу в особистому просторі, складну адаптацію на новому місці та в соціумі в цілому, довгий процес налаштування на дію, потребу в зосередженості, недооцінку і сумніви в собі навіть з завищеною самооцінкою. Такі люди можуть довго відкладати справу доки не матимуть стільки інформації скільки вважають необхідною або просто потрібного настрою, бо в вирі думок «плавати» не знаючи, що саме шукаєш дуже складно. Вони орієнтовані на внутрішній світ, заряджаються енергією на самоті, отримують

задоволення від невеликої кількості занять, фокусуються на думках і образах, цінують самотність, надають перевагу спілкуванню сам на сам, повільно відкриваються та починають довіряти не одразу.

Але при цьому інтроверсія дає немало привілеїв: обдуманість сказаного, спостережливість, уважність до найменших деталей, вміння стримувати емоції, вірність людям яких обрали, цілеспрямованість, продуманість дій та виваженість рішень, багатий внутрішній світ, щирість, схильність до перфекціонізму, зосередженість, вміння слухати, глибину почуттів, думок і знань, збереження енергії. Це люди довгих дистанцій, пройдених до кінця, схильні до самоаналізу та хороші порадники, мислителі. Вони завжди подумають перш ніж сказати та вміють добре «читати» людей. Досить логічним є і те, що інтроверти не так сильно залежать від чужої думки. У них своя власна система цінностей вони здатні рухатись до поставленої цілі незважаючи на думку оточення. А це один із критеріїв лідерства. Інтроверти уміють брати відповідальність на себе. Вони дуже самодостатні. Відрізняються гарною концентрацією і готові ретельно готуватися до майбутньої роботи [3].

Саме через притаманні тільки інтровертам характеристики вони є незамінними в деяких професіях. Інтроверти роблять все можливе в професіях, які, як вони думають, допоможуть їм змінити ситуацію, світ на краще. Їм необхідно відчувати свою цілеспрямованість і цінність, мати можливість допомагати людям. Тому професіями, в яких інтроверти можуть себе проявити в найкращому світлі це: медичний працівник, художник, соціальний працівник, радник, бібліотекар, вчений, письменник, фінансист, розробник ПО тощо. Непогані з інтровертів виходять і керівники. Завдяки своїй природі вони стають розсудливими та послідовними лідерами, які з радістю вислухають нові пропозиції, не висуваючи власні амбіції на передній план [2, 3].

Висновки

Результат нашого дослідження засвідчує, що стосовно інтровертів існує багато міфів. Так, можливо комусь здається, що інтроверти холодні, беземоційні, «черстві» чи «безхребетні». Але насправді це люди, які, як квіти перед світанком повільно відкриваються, але це того варте, які завжди прийдуть на допомогу, підтримають, дадуть корисну пораду, з чистою душею, співчутливі, уважні до оточуючих. Люди, які прагнуть щирих відносин, спілкуючись з людиною вони завжди намагаються поставити себе на її місце, перед тим, як осудити проаналізують всі «за» і «проти», у житті обирають не кількість, а якість [3].

Інтроверти, так як і екстраверти, мають свої плюси та мінуси. Знання явища інтроверсії дозволить нам краще розуміти людей, краще з ними спілкуватися та взаємодіяти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кейн Сьюзен. Сила інтровертів. Тихі люди у світі, що не може мовчати / Сьюзен Кейн ; пер. з англ. Тетяни Заволоко. – 2-ге вид. – Київ : Наш формат, 2017. – 368 с.

2. Рубцова Н. Интроверт – кто это? Вся правда об интровертах [Електронний ресурс] / Н. Рубцова. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: https://psymod.ru/tipy-lyudey/1375-introvert-kto-eto-chto-za-chelovek.html#hmenu-37.

3. Преимущества интровертов / Лэйни М; пер. с англ. Е. Богданова. – Москва : Манн, Иванов и Фербер, 2013. – 304 с.

Коваленко Аліна Володимирівна – студентка групи БМІ-17б, факультет інфокомунікацій, радіоелектроніки та наносистем, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: bmi17b.kovalenko@gmail.com

Прищак Микола Дем'янович – канд. пед. наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Kovalenko Alina Volodymyrivna – student of BMI-17b group, Faculty of Infocommunications, Radioelectronics and Nanosystems, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: bmi17b.kovalenko@gmail.com.

Pryshchak Mykola Demyanovich – Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa

УДК 378 (1-87) (477)

О. М. Слободянюк

РОЗВИТОК ЛІДЕРСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ УНІВЕРСИТЕТУ В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНІХ ГРАНТОВИХ ПРОЕКТІВ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті проаналізовано отриманий досвід у впровадженні освітнього грантового проекту та коучингового підходу в університеті. Висвітлено основні параметри, що забезпечують успішний організаційний розвиток сучасного університету. Реалізація освітніх проектів суттєво впливає на розвиток лідерського потенціалу в університеті. Завдяки освітній позиції лідерства в інституційному розвитку університету, формуватиметься нова стратегія розвитку, цінності організації. Це сприятиме розвитку освітянської громади та відповідального ставлення кожного викладача за реальні зміни в університетській освіті.

Ключові слова: освітній коучинг, освітній проект, керівництво, місія університету, організаційний розвиток закладу.

Abstract

This article is to analyze the acquired experience in implementation educational grant projects and coaching approach working in the university. Cleared up key parameters which provide success organizational development of modern university. The implementation of educational projects has a significant impact on the development of leadership capacity at the university. Through this educational position with leadership organizational development of institution, new development strategy of institution, values of organization will be formed civic education project and responsible position of each teacher for real change in university education.

Keywords*:* coaching education, educational project, leadership, mission of university, organizational development of institution.

Вступ

В умовах інноваційного типу суспільного прогресу освіта взагалі, вища освіта особливо відіграють найважливішу роль у людському розвитку. Саме людський вимір нині стає пріоритетним у характеристиці глобальних цивілізаційних змін, оцінці їх значимості та впливу. Тому категорії «лідерства», «інтелігентності», «таланту» й інші стають у ряд ключових. Якраз ефективне формування та використання потужного потенціалу освітньої сфери, її теоретико-методологічного і методичного супроводу слугують розкриттю і підтримці найсильніших сторін кожної індивідуальної особистості, окремого інституційного утворення, національного або інтернаціонального суспільного об’єднання. При цьому з цілком зрозумілою метою – досягнення кожним індивідуальним чи колективним суб’єктом передових, лідерських, конкурентоспроможних життєвих позицій у глобалізованому світі.

Із сучасними закладами вищої освіти громадяни пов’язуються очікування і надії щодо змін на краще й подальшого стійкого розвитку. Маючи за своїм родовим покликанням брати на себе головну роль у реалізації місії розвитку людського капіталу, університети мають самі бути дійсними генераторами прогресивних змін і лідерами суспільного поступу.

Сучасні виклики суспільного розвитку та модернізація системи вищої освіти включає багато рівнів і учасників, нові правила, процедури і механізми їх взаємодії для досягнення спільних цілей університетської громади. Нові, проєвропейські підходи базуються на принципах партнерства та розподіленої відповідальності, передбачають відкритість, прозорість та підзвітність, потребує посилення інституційного лідерства ЗВО.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Експерти британської Leadership Foundation for Higher Education (LFHE) у праці «Higher Education Futures: Key Themes and Implications for Leadership and Management» [1] досліджуючи розвиток вищої освіти, відзначають важливість трансформації управління у напрямі імплементації моделі ефективного врядування, яка визначається через підзвітність (відповідальність), ефективність, результативність, чутливість (відповідність вимогам) та формування візії. Тому особливого значення в умовах формування «нового управління» у вищій школі України набуває пошук, вербування та розвиток лідерів [2,с. 30].

Метою нашої статті є виявлення механізмів, ефективних способів досягнення цієї цілі – створення лідерського потенціалу університету засобами проектної діяльності у співпраці всіх стейкхолдерів: адміністрація-викладачі-студенти.

Ключовими передумовами успішного розвитку університетів у таких умовах стають:

1. Професіоналізація управління, яка передбачає інвестування та розвиток нової генерації лідерів університетів, здатних до прогнозування, системного аналізу, формування системного бачення, творення потужних мереж та альянсів на локальному і міжнародному рівнях.

2. Розвиток персоналу ЗВО. Нова кадрова політика, здійснювана на інституційному рівні, що включає серед іншого диверсифікацію механізмів мотивації та розвитку персоналу, забезпечення гнучкості робочих місць/позицій.

Перехід від старої системи управління вищою освітою до нової відбувається, на думку директорки Інституту вищої освіти НАПН України С. Калашнікової, зі значними ускладненнями і тому є кілька причин [2,с. 30]:

– відсутність системного бачення реформи вищої освіти (узгодженого на рівні візії вищої освіти, її місії та стратегії розвитку);

– недостатній рівень компетентності реалізаторів реформи (на різних рівнях управляння від національного до інституційного);

– відсутність у ЗВО досвіду та відповідно недостатня інституційна спроможність (інституцій на компетентність) для ефективного функціонування в умовах розширеної інституційної автономії та відповідальності за якість вищої освіти;

– супротив самої академічної спільноти змінам.

Щодо природи останнього доречним є виділення рівнів такого супротиву:

1 – низький – носить технологічний характер, пов’язаний з тим, що реалізація змін потребує імплементації нових процесів і процедур. Відповідно, супротив спричинюється відсутністю або недостатнім рівнем компетентності учасників змін. Такий супротив легко долається шляхом здійснення просвітницької діяльності (надання інструкцій, проведення навчання персоналу, розроблення методичних рекомендацій тощо).

2 – середній – має психологічну домінанту, пов’язану зі страхом перед невідомістю, виходом із зони комфорту, переходом у новий стан, незнайому практику тощо. Такий страх долається через розповсюдження, ознайомлення з кращими (провідними), у першу чергу, вітчизняними (а також зарубіжними) практиками реалізації університетами та їх академічними спільнотами відповідних змін.

3 – високий – носить ментальний характер, пов’язаний з необхідністю зміни провідних цінностей та установок. Такий супротив долається дуже складно і потребує реалізації системного лідерства на основі демонстрації / реалізації нових цінностей як на рівні кожного університету, так і на національному рівні [2, 30].

Основним орієнтиром розвитку лідерства має стати орієнтація і на особистість студента-лідера, який активно співпрацює з лідерами, агентами змін – викладачами, інтенсивно розвивається, який є духовно розвиненою, мобільною, здатною вирішувати

різнопланові міждисциплінарні завдання, що пропонує сучасність, активно бере участь у громадському житті університету, в спільних проектах.

Результати дослідження

Проектна діяльність – це процес створення проекту, прототипу, прообразу майбутнього об'єкта, стану та способів його виготовлення. Це конструктивна і продуктивна діяльність особистості, команди, спрямована на розв'язання життєво значущої проблеми, досягнення кінцевого результату в процесі цілепокладання, планування і здійснення проекту.

Проект – це вмотивована (на основі особистого інтересу), цілеспрямована (щодо певної мети чи проблеми) добровільна, активна, творча та дослідницька діяльність людини.

Проект має бути SMART*:* S – specific (конкретний); M – measurable (вимірюваний); A – achievable (можливий для досягнення); R – realistic (реалістичний за ресурсами); T – timely (визначений в часі, своєчасний).

Освітні проекти спрямовані на оволодіння різними способами творчої, дослідницької діяльності, духовне та професійне становлення особистості через активні дії й створення суб'єктом власної стратегії навчання, перетворення освітнього середовища.

Далі опишемо наш досвід реалізації у 2018–2019 роках освітнього проекту команди Вінницького національного технічного університету в рамках «Програми розвитку лідерського потенціалу університетів України» Британської Ради в Україні.

Мета Програми – сприяння реформуванню сектора вищої освіти шляхом розвитку лідерського потенціалу університетів України. Протягом трьох років (2019 – 2019 рр.) до участі у Програмі планувалося залучити 40 університетів України.

Координатор Програми – Інститут вищої освіти НАПН України.

Партнер Програми - Британська Рада в Україні.

Умови: розробка освітнього проекту; новації; команда – 5+2 (серед учасників – адміністрація, викладачі-лідери змін та студент-лідер); достатній рівень володіння англійською мовою всіх учасників; визначення, на реалізацію якого стратегічного пріоритету розвитку університету спрямовано даний проект; користь від реалізації проекту для всіх стейкхолдерів; співпраця з британським університетом (навчальний візит).

Назва проекту команди ВНТУ «Формування культури академічної доброчесності в студентському середовищі». Мета проекту полягає у формуванні академічної доброчесності у студентів, яка передбачає, що в процесі навчання чи досліджень вони мають керуватися принципами чесної праці та навчання. Команда проекту об'єднує науковців-управлінців – представників різних рівнів управління, молодих вчених і студентів, які розуміють необхідність реалізації проекту, вмотивовані, відповідальні та мають повноваження здійснити зміни в сфері академічної доброчесності на рівні усього університету, що, в свою чергу, уможливлює максимально якісну та повноцінну реалізацію проекту.

Проект включає:

1) проведення опитувань студентів, викладачів, роботодавців щодо розуміння ролі академічної доброчесності у процесі здобуття якісної освіти та подальшого професійного успіху;

2) інформаційно-просвітницьку кампанію, спрямовану на формування культури академічної доброчесності студентів;

3) розроблення та імплементацію «Кодексу академічної доброчесності студентів ВНТУ»;

4) проведення тренінгів для студентів та викладачів з проблем етики та доброчесності;

5) розроблення та впровадження модулів дисциплін, спрямованих на формування культури академічної доброчесності студентів;

6) проведення заходів, спрямованих на розвиток морально-ціннісних орієнтацій студентів;

7) залучення партнерів – потенційних роботодавців для визначення ключових факторів успішної професійної кар'єри.

Індикатори досягнень університету, які зазнають позитивних змін у результаті виконання проекту:

1. Збільшення кількості студентів, які негативно ставляться до порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації, списування, обману, хабарництва, необ'єктивного оцінювання).

2. Зменшення кількості порушень академічної доброчесності серед студентів.

3. Зростання якості випускових і наукових робіт, поданих на Всеукраїнський конкурс студентських наукових робіт.

Очікування команди університету від участі у Програмі:

1. Ознайомитися з досвідом формування культури академічної доброчесності в інших університетах.

2. Посилити інституційну спроможність ВНТУ завдяки отриманим від реалізації проекту результатам.

3. Згуртувати навколо ідей проекту управлінців та викладачів, які відчувають потребу у змінах щодо порушень академічної доброчесності.

4. Активізувати критичну масу студентів-лідерів, здатних змінювати оточення, генерувати нові правила гри для створення середовища з нульовою толерантністю до порушень академічної доброчесності.

Таким чином, завдяки реалізації проекту «Формування культури академічної доброчесності в студентському середовищі» у студентів: сформується/посилиться розуміння важливості здобуття освіти чесно, в умовах справедливої конкуренції; підвищиться рівень мотивації до особистісного та професійного розвитку; посилиться розвиток трансверсальних компетентностей, зокрема, здатності діяти на основі етичних міркувань, здатності до роботи у команді; підвищиться рівень конкурентноспроможності.

Висновки

Таким чином, в результаті реалізації Програми Британської Ради в Україні «Розвиток лідерського потенціалу університетів України» очікується досягнення таких результатів: створення національної мережі «агентів змін» – фахівців, готових упроваджувати інноваційні зміни у своїх закладах вищої освіти; здійснення 40 міжуніверситетських партнерських обмінів між університетами України та Великої Британії; введення механізмів розповсюдження, співпраці та обміну ефективною практикою розвитку лідерського потенціалу університетів; ефективне застосування лідерського потенціалу «агентів змін» у системі вищої освіти або окремого закладу через визнання їх статусу та покращення індикаторів досягнень університету; чітке розуміння університетами своєї ролі та відповідальності в умовах розширеної автономії через оновлення університетських стратегій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Higher Education Futures: Key Themes and Implications for Leadership and Management. Research and Development Series / Jay Kubler, Nicola Sayers. – LFHE, 2010. – 67 p. – URL: http://www. lfhe.ac.uk/en/research-resources/ publications /index.cfm
2. Калашнікова С. Розвиток лідерського потенціалу сучасного університету: основи та інструменти: Навчальний посібник / С. Калашнікова. – К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. 44 с.

Слободянюк Олена Михайлівна – к. п. н., старший інспектор по забезпеченню зв'язків з органами студентського самоврядування та профкомом, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: lenaslobodianuk1970@gmail.com

Slobodianuk Olena M., PhD, Senior Inspector for Relations with Student Self-Government Bodies and Trade Union, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: lenaslobodianuk1970@gmail.com

УДК 378.4

І. Л. Бігдай
М. І. Каращенко
О. О. Плешко
О. Б. Залюбівська

SWOT-АНАЛІЗ ВНТУ

Вінницький національний технічний університет

Анотація
У статті здійснений SWOT-аналіз ВНТУ, визначено сильні та слабкі сторони університету, зовнішні загрози та можливості для розвитку. Обґрунтовано засади розробки стратегії розвиту університету в умовах посилення конкуренції в просторі вищої освіти України.
Ключові слова: SWOT-аналіз, сильні сторони, слабкі сторони, загрози, можливості, університет, планування, педагогічна діяльність.

Abstract
The article provides a SWOT analysis of VNTU, identifies the strengths and weaknesses of the university, external threats and opportunities for development. The principles of developing a strategy for the development of the university in conditions of increasing competition in the space of higher education of Ukraine are substantiated.
Keywords: SWOT analysis, strengths, weaknesses, threats, opportunities, university, planning, pedagogical activity.

Багато організацій для визначення конкурентоспроможності проводять SWOT-аналіз як один із основних методів стратегічного аналізу та планування. SWOT-аналіз – це процес встановлення зв'язків між найхарактернішими для організації можливостями, загрозами, сильними сторонами (перевагами), слабкостями, результати якого в подальшому можуть бути використані для формулювання і вибору стратегій [1]. SWOT-аналіз, як інструмент менеджменту, активно використовується для розробки стратегій розвитку ЗВО [2-4]. Він є ефективним методом, який вивчає внутрішнє середовище закладу для надання в подальшому інформації необхідної при виборі стратегії розвитку. У світлі нарощування конкурентної боротьби між українськими закладами вищої освіти (більше того, сьогодні боротьбу за українського студента українські ЗВО вже ведуть із західними університетами) важливість застосування SWOT-аналізу та інших інструментів освітнього менеджменту стає очевидною.

В арсеналі SWOT-аналізу є чотири інструменти: strengths (сильні сторони), weaknesses (слабкі сторони), opportunities (можливості) і threats (загрози). Їх суть полягає у розподілені чинників, які впливають на розвиток ЗВО та його функціонування. Мета SWOT-аналізу – показати, які сильні сторони педагогічної діяльності слід максимально розвивати, які слабкі сторони слід звести до мінімуму, які сильні чи слабкі сторони університету не є визначальними і на них не треба робити «ставку» чи докладати зусиль для їх подолання; як використовувати сприятливі можливості для розвитку, для підвищення конкурентоспроможності закладу.

При формуванні стратегічної перспективи ЗВО особливо значимі сильні сторони, так як вони є основами стратегії і на них повинне будуватися досягнення конкурентних переваг. У той же час гарна стратегія вимагає втручання в слабкі сторони. Це важливо для формування стратегії, так як унікальні можливості дають ЗВО шанс використовувати ринкові сприятливі обставини і створюють конкурентні переваги на ринку. Таким чином, використання методики дозволить ЗВО накопичувати свої конкурентні сильні сторони і захищати свої слабкості [5].

Необхідно зазначити, що можливості й загрози можуть переходити у свою протилежність. Наприклад, невикористана університетом можливість може стати загрозою, якщо нею скористається конкурент, а вчасно відвернена загроза може стати для організації додатковою можливістю, якщо конкуренти не змогли її усунути.

Нами було проведено SWOT-аналіз Вінницького національного технічного університету.

Таблиця 1 – Матриця SWOT-аналізу ВНТУ

Сильні сторони (Strengths)	Слабкі сторони (Weaknesses)
– Актуальність технічної освіти в сучасних умовах; потреба фахівців технічних напрямків на ринку праці в Україні та закордоном. – Наявність державних місць та стипендій. – Визнання диплому ВНТУ на світовому рівні. – Наявність спеціальностей з англійською мовою навчання. – Наявність достатньої кількості місць у гуртожитку для проживання студентів. – Наявність електронної системи організації освітнього процесу JetIQ. – Великі фонди наукової бібліотеки (840 тис. документів). – Наявність спорткомплексу університету. – Наявність бази відпочинку «Степашки». – Гарне розташування університету в центрі міста, в центрі Україні. – Науково-педагогічний потенціал викладацького складу ВНТУ. – Розвинуте та активне студентське самоврядування. – Високі досягнення студентів (перемоги у всеукраїнських та міжнародних змаганнях, участь у міжнародних проектах тощо). – Окремі світні проекти (Стартап школа Sikorsky Challenge та ін.). – Освітні програми в галузі інформаційних технологій ERASMUS+ MASTIS.	– Незадовільне матеріально-технічне забезпечення навчального процесу. – Наявність недостатньо кваліфікованих викладачів. – Прояви корупції. – Відсутність заочної форми навчання на деяких спеціальностях. – Незадовільна якість інтеграції навчання з виробництвом за деякими спеціальностями. – Брак комфорту (холодні аудиторії в зимовий період, незадовільний стан навчальних аудиторій (меблі, ремонт, освітлення), їдальні, актового залу тощо, брак комфортних просторів для навчання та відпочинку, роботи над проектами тощо в позааудиторний час). – Відсутність реальної вибірковості навчальних дисциплін. – Недостатнє забезпечення місцями виробничої практики. – Невідповідність навчальних програм деяких дисциплін кваліфікаційним вимогам, їх застарілість. – Неефективна робота деяких деканатів (зміни в розкладі, брак зворотного зв'язку).
Можливості (Opportunities)	**Загрози (Threats)**
– Відкриття нових актуальних спеціальностей. – Удосконалення програми оцінювання якості навчання. – Організація навчання з можливістю реального вибору навчальних дисциплін, відтак створення конкурентного середовища для викладацького складу, підвищення рівня викладання та персоналізація навчання. – Розвиток дистанційного навчання, поєднання аудиторного та дистанційного форматів навчання для надання студентам можливості офіційного працевлаштування під час навчання. – Залучення інноваційних компаній для співпраці (наукове співробітництво, бізнес-проекти, створення технопарку, інноваційних бізнес-інкубаторів). – Пошук додаткових джерел фінансування. – Розвиток освітньої грантової діяльності. – Розширення кількості спеціальностей з англійською мовою викладання та, відповідно, залучення більшої кількості іноземних студентів. – Співпраця з органами місцевого самоврядування для розробки наукоємних проектів для міста та регіону. – Організація бінарної системи освіти.	– Штучний інтелект призводить до безробіття висококваліфікованих випускників технічних ЗВО. – Недосконала законодавча база (наприклад, для розвитку дистанційної освіти, для впровадження бінарної системи навчання, для надання університетом додаткових платних освітніх послуг тощо). – Посилюється тенденція відтоку українських випускників шкіл на навчання в закордонні університети. – Концентрація випускників з високими балами ЗНО в столичних ЗВО. – Рівень економічного розвитку країни (який унеможливлює високий рівень державного фінансування ЗВО, високу плату за навчання). – Зростання рівня безробіття за деякими спеціальностями ВНТУ.

Окрему увагу хочемо звернути на деякі чинники.

Згідно з дослідженням аналітичного центра CEDOS кількість студентів, які навчаються закордоном, збільшилась у декілька разів. Так у період з 2008 по 2017 рік кількість студентів зросла з 24104 до 75785 осіб [6]. Ця тенденція свідчить про серйозну зовнішню загрозу не лише для його розвитку, але й для існування університету.

Рівень безробіття в Україні на 2018 рік серед вікової групи віком від 15 до 24 років сягав до 20% [7]. Наслідком цьому є нестабільні політичні та економічні умови. Завдяки інтеграції з ЄС відкрилась можливість для кваліфікованих спеціалістів та науковців перейти на європейський рівень праці.

Законодавча база передбачає встановленню певного рівня прохідного балу по різним спеціальностям. Так, наприклад, у нашому університеті найвищий прохідний бал встановлено на спеціальність «Економіка» – 193,7. Це може призвести до того, що абітурієнт шукатиме альтернативний варіант у інших ЗВО. Існує ще одна суттєва проблема вступу до нашого університету, це концентрація випускників з високим балом в столичних ЗВО. Відповідно до університету вступають абітурієнти з нижчими балами, що призводить до ланцюгової реакції, а саме зниження рівня викладання, фінансування і т.д [8].

Яким чином університет може подолати чи мінімізувати ці загрози? Розвитком сильних сторін та нових можливостей.

Сильною стороною визначаємо студентське самоврядування. Наявність таких організацій, як BEST, IT-SCOUTS, Sikorsky Challenge та інші, надає можливість студентам розвиватися всебічно, розвивати лідерські якості та найбільш затребувані сьогоденням компетентності, так звані «4 К»: здатність до комунікації, до колаборації, креативність, критичне мислення. Студенти завдяки цим організаціям єднаються за інтересами, поглядами, переконаннями та обмінюються новими знаннями. Це супроводжується високими досягненнями студентів. Серед здобутків студентів ВНТУ успішна участь студентів у міжнародних престижних змаганнях ENACTUS World Cup (в 2018 р. команда ВНТУ вп’яте стала переможцем національних змагань ENACTUS Ukraine), участь у змаганнях New York City Taxi Fare Prediction, призове друге місце на міжнародних змаганнях EARTH ROVER 2018, п’ятірка кращих команд світу на Hard & Soft та багато інших здобутків [8].

Ми усвідомлюємо, що сьогодні бібліотеки у всьому світі переживають скрутні часи через те що інтернет складає їм велику конкуренцію, тому бібліотеки мають оновлюватися та шукати шляхи «притягування» студентів. Тобто, щоб бібліотека залишалася сильною стороною університету, необхідно створити в ній комфортні умови та простір для навчання та спілкування студентів [9]. Провідними в сучасній освіті є інтерактивні технології навчання, які передбачають групове, командне навчання, спільну розробку проектів, обговорення, дискусії, мозковий штурм, взаємонавчання тощо. Ці технології навчання вимагають відповідного комфортного, сприятливого простору, яким має стати бібліотека ВНТУ.

Дистанційну освіту ВНТУ почав впроваджувати з 2004 року. За час існування Центру дистанційної освіти проведено аналіз розробок і досягнень викладачів і співробітників ВНТУ в області дистанційної освіти, вироблено концепцію розвитку дистанційного навчання у ВНТУ, проведено аналіз і здійснено вибір програмного забезпечення для організації дистанційного навчання у ВНТУ, розпочато власні розробки програмного та методичного забезпечення дистанційного навчання. Тому вже на сьогодні необхідно спробувати відкрити у тестовому режимі систему згідно Наказу МОН України [10].

Стосовно якості навчання, то тут важливо оцінити наявні ресурси та вдосконалити саму методику оцінювання. Приклад тому Сумський державний університет, який розробив методику системи внутрішнього забезпечення якості освіти. Для цього забезпечується достовірність інформації з структурних підрозділів і передається відповідним службам, що аналізують її шляхом комп’ютерної обробки. Складається рейтинг факультетів (інститутів) та кафедр за груповими показниками. Ознайомитися з контрольними показниками та методикою розрахунку можна на офіційній сторінці університету [11].

Для отримання додаткових джерел фінансування ВНТУ необхідно створювати наукові розробки та реалізовувати їх. Необхідно шукати бізнес-партнерів в межах кожної наявної спеціальності ВНТУ. Така співпраця сприятиме оновленню вкрай необхідного промислового обладнання лабораторій університету та частково вирішить питання з працевлаштуванням студентів. А головне слід розглянути можливість опинитися серед лідерів бінарної системи навчання в Україні. Вважаємо, що лише колаборація з потужними підприємствами, виробництвами сприятиме становленню й розвитку інноваційних форм поєднання науки й бізнесу: розробка наукоємних бізнес-проектів, створення бізнес-школи, розробка й впровадження стартапів тощо. Це слід обрати провідним вектором розвитку університетського потенціалу.

ВИСНОВКИ

З проведеного нами дослідження ЗВО можна зробити висновок, що університет функціонує в досить сприятливому середовищі. Наявні недоліки можна усунути. Загрози, що існують у зовнішньому середовищі, можуть негативно позначитися на діяльності ЗВО в майбутньому, тому потрібно вже сьогодні розробити стратегічний план розвитку, враховуючи досвід провідних університетів України та світу, а також розробляючи свій унікальний компонент концепції університету.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Балабанова Л. В. SWOT-аналіз – основа формування маркетингових стратегій: Навчальний посібник – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2005.–301 с. – (Вища освіта XXI ст.).
2. Янішевська А. В. SWOT-аналіз очима студента [Електронний ресурс]. А. В. Янішевська. – Режим доступу: http://alumni.krok.edu.ua/images/gallery/4_SWOT_Янішевська.pdf
3. Покришка Л. О. SWOT-аналіз діяльності навчального закладу на прикладі технічного коледжу тернопільського національного технічного університету імені івана пулюя [Електронний ресурс]. Л. О. Покришка. – Режим доступу: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/21668/2/X_VSNTK_2017v1_Pokrishka_L-SWOT_analisys_of_the_educationak_73-74.pdf
4. University of Illinois Springfield [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Springfield: 2019. – Режим доступу https://www.uis.edu/strategicplan/plan/sectionTwo/strengths/ (дата звернення 10.03.2019) – Назва з екрана.
5. Иванова А. Д., Хомков А. В. Анализ внешней среды университета ИТМО [Електронний ресурс] // Материалы VII Международной студенческой электронной научной конференции «Студенческий научный форум». Санкт-Петербург. 2015 – Режим доступу: https://scienceforum.ru/2015/section/2015000503.
6. Аналітичний центр CEDOS [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Київ: 2018. – Режим доступу: https://cedos.org.ua/uk/articles/ukrainske-studentstvo-za-kordonom-dani-do-201718-navchalnoho-roku (дата звернення 10.03.2019) – Назва з екрана.
7. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Київ: 1998-2019. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/rp/eans/xls/bnsmv2018_u.xls (дата звернення 10.03.2019) – Назва з екрана.
8. Вінницький національний технічний університет [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Вінниця: 2013-2019. – Режим доступу: http://vntu.edu.ua/ (дата звернення 10.03.2019) – Назва з екрана.
9. Науково-технічна бібліотека ВНТУ [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Вінниця: 2019. – Режим доступу: http://lib.vntu.edu.ua/pages/4.html (дата звернення 10.03.2019) – Назва з екрана.
10. Про затвердження Положення про дистанційне навчання: Наказ Міністерства освіти і науки України від 21.08.2015 р. № 466. – Режим доступу: https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13.
11. Сумський державний університет [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Суми: 2019. – Режим доступу: https://www.sumdu.edu.ua/ukr/general/normative-base.html?task=getfile&tmpl=component&id=74e5b644-a2b2-e011-856b-001a4be6d04a&kind=1 (дата звернення 10.03.2019) – Назва з екрана.

Бігдай Ілля Леонідович – студент групи ІЯП-18м, факультет комп'ютерних систем і автоматики, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: illia@windowslive.com

Каращенко Марія Ігорівна – студент групи КІВТ-18м, факультет комп'ютерних систем та автоматики, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: fkca.mit.14.kmi@gmail.com

Плешко Олена Олександрівна – студент групи ІЯП-18м, факультет комп'ютерних систем і автоматики, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: fkca.mcc14poo@gmail.com

Залюбівська Оксана Броніславівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук ВНТУ, Вінниця, e-mail: o.zaliubivska@vntu.edu.ua

Ilya L. Bihdai – Faculty of Computer Systems and Automatics, Vinnitsa National Technical University, Vinnytsia, e-mail: illia@windowslive.com

Maria I. Karashchenko – Faculty of Computer Systems and Automation, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: fkca.mit.14.kmi@gmail.com

Elena A. Pleshko – Faculty of Computer Systems and Automatics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: fkca.mcc14poo@gmail.com

Oksana B. Zaliubivska – Candidate of Pedagogical Sciences, associate Professor in Department of Philosophy and Human Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa, Ukraine, e-mail: o.zaliubivska@vntu.edu.ua

УДК 378.14

Ю. П. Носковенко
Д. А. Ткачик
Я. В. Опольський
О. Б. Залюбівська

ШЛЯХИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЛЕКЦІЙНОГО ВИКЛАДАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ XXI СТ.

Вінницький національний технічний університет

Анотація
У статті обґрунтовано необхідність модернізації лекції як методу і форми навчання в закладах вищої освіти, проаналізовано та узагальнено шляхи цього процесу. На основі аналізу наукових праць та узагальнення педагогічного досвіду (викладання та навчання) встановлено, що лекція не вичерпала свій освітній потенціал і продовдує займати помітне місце в навчальному процесі у вищій школі, але застосування цього методу навчання потребує реалізації інноваційного підходу (скорочення обсягу лекційного викладання у зв'язку з розширенням доступу до навчальної інформації і, відповідно, «переформатуванням» функцій і змісту лекційного курсу (орієнтувальна, настановна, проблемна лекції); неопозиційність лекційних і практичних методів навчання за активністю студентів; активне застосування сучасних технологій під час проведення лекційних занять).
Ключові слова: освіта, вищий навчальний заклад, освітній процес, лекція, модернізація.

Abstract
The article substantiates the necessity of modernizing the lecture as a method and form of studying in institutions of higher education, analyzes and generalizes the ways of this process. On the basis of the analysis of scientific works and the generalization of pedagogical experience (teaching and learning), it has been established that the lecture has not exhausted its educational potential and continues to occupy a prominent place in the educational process at a higher school, but the application of this method of training requires an innovative approach (reduction of the volume of lecture teaching in connection with the expansion of access to educational information and, accordingly, "reformatting" the functions and content of the lecture course (orientation, setup, problem lectures); non-opposition lecture and practical teaching methods to students, active use of modern technologies during lectures).
Keywords: education, higher education institution, education process, lecture, modernization.

Вимоги підвищення відповідності освіти запитам сучасного світу і розв'язання проблеми якості тієї освіти, яку пропонують українські ЗВО, диктують інноваційні зміни на всіх рівнях освітнього процесу, починаючи з трансформації мети (про це, зокрема, свідчить нещодавня офіційна заміна ВНЗ на ЗВО: не навчання, не школярство, а самостійне створення власного образу світу, але це вже тема іншого дослідження) до оновлення окремих методів навчання. Це важливо з огляду на функції сучасної школи як соціального інституту. За висловом С. Ніколаєнка, її функція полягає в оновленні соціальних цінностей і норм шляхом вироблення нових та переймання прогресивних цінностей зі світового освітнього досвіду, адекватних соціально-історичним умовам України [1].

Мета статті полягає в тому, щоб на основі аналізу наукових праць та узагальнення педагогічного досвіду (викладання та навчання) обґрунтувати чи спростувати припущення, що лекція як метод навчання у вищій школі не вичерпала свій освітній потенціал у сучасних умовах і продовжує займати помітне місце в навчальному процесі. А також дослідити шляхи й чинники модернізації цього методу навчання у світлі зрослих вимог інформаційного суспільства.

У словнику С. Гончаренка лекцію визначено як систематичний, послідовний виклад навчального матеріалу, будь-якого питання, теми, розділу, предмета, методів науки [2, с. 189].

Типовими ознаками лекції є системність, логічна послідовність, строга структурність, наукова обґрунтованість, які полегшують її сприйняття і розуміння. Це один з найбільш економних методів навчання. Українські студенти голосують «за» лекцію, в першу чергу, тому, що вона економить їхній час та інтелектуальні зусилля, оскільки копітку роботу щодо відокремлення першорядного від другорядного, систематизації, класифікації, вияву причинно-наслідкових зв'язків тощо роблять не

вони (у межах СРС), а викладач, а вони отримують готові стислі викладки навчального матеріалу на лекції. Добре це чи погано? Сучасні вимоги до випускника ЗВО вказують на те, що це не добре. Репродуктивні технології навчання сьогодні виглядають анахронізмом.

В.В. Краєвський [3], аналізуючи традиційну лекцію, виділяє такі її недоліки:

– теми, зміст, методика й темп читання майже не залежать від якості сприйняття й, тим більше, засвоєння матеріалу; лекція зазвичай читається деякому «посередньому» студентові;

– лектор іде на «ущільнення» інформації, не орієнтуючись на можливості сприйняття й засвоєння студентів, прагнучи викласти весь програмний матеріал за обмежений час;

– робота студентів зводиться до спроби повніше записати пояснення лектора, відтворити формули, рисунки, схеми з дошки;

– лектор практично ніяк не організовує подальшу роботу студентів над прочитаним матеріалом, не вчить користуватися літературою, не перевіряє підготовленість студентів до наступної лекції.

Багато учених-педагогів висловлюють думку, що лекція як метод викладання недостатньо активізує навчальну діяльність студентів, бо під час проведення лекції вони пасивно сприймають інформацію [4, с. 125; 5, с.118].

До цього додамо таке. Як правило, в сучасних умовах лекційний матеріал викладач наперед пропонує у вигляді електронних конспектів, тому студентам навіть не треба його конспектувати, а якщо викладач не відступає у своєму лекційному «читанні» від пропонованого конспекту, то відпадає необхідність відвідувати такі лекції. То, можливо, лекцію, цей найдавніший метод навчання, народжений разом з середньовічним університетом, сьогодні треба відмінити? Такі спроби вже були в історії нашої освіти, в 20-х роках XX ст. Реформування вищої освіти України в XXI ст. поновили дискусію щодо доцільності лекційного викладання у вищих навчальних закладах.

Зазначимо, що серед досліджень, які потрапили в наше поле зору, ми не знайшли таких, у яких би заперечувався описуваний метод навчання. У педагогічних дослідженнях йдеться про врахування (мінімізацію) недоліків лекції як методу і форми навчання, про модернізацію лекційного викладання у змістовому, технологічному ціннісному аспектах.

В межах цього дослідження впродовж лютого-березня 2019 р. авторами було проведене опитування магістрантів факультету КСА ВНТУ (20 респондентів, тут і далі наведені результати цього опитування).

Слід зазначити, що на запитання «Чи залишається лекція основним і необхідним методом навчання в університеті XXI ст.» лише 36% відповідей були негативними. Типові аргументи: «студент у змозі самостійно ознайомитись з навчальним матеріалом», «лекція є важливим компонентом навчання, проте не необхідним», «лекції малокорисні у зв’язку з особливостями їх проведення в нашому університеті». З іншого боку, 64% респондентів висловили думку, що лекція як форма навчання є необхідним атрибутом сучасного університету. Причиною цього називають можливість отримання інформації з вуст викладача, можливість задавати питання та консультуватись щодо питань, які викликають ускладнення; «лекції «живі» були, є, і будуть невід’ємною частиною навчального процесу в ЗВО». Такі результати опитування цілком відповідають викладеним вище положенням.

Отож, ми поділяємо точку зору, що лекція не вичерпала свій освітній потенціал і продовжує займати помітне місце в навчальному процесі у вищій школі, але лише за умови інноваційного підходу до застосування цього методу навчання.

Результати аналізу наукових джерел, аналізу й узагальнення педагогічного досвіду авторів (навчання й викладання), результати проведеного опитування магістрантів дозволили зробити висновки про основні напрямки оновлення, (інтенсифікації) лекційного викладання у ЗВО:

1) скорочення обсягу лекційного викладання у зв’язку з розширенням доступу до навчальної інформації і, відповідно, «переформатуванням» функцій і змісту лекційного курсу (орієнтувальна, настановна, проблемна лекції);
2) подолання опозиційності лекційних і практичних методів навчання за активністю студентів;
3) активне застосування сучасних технологій в процесі лекційного викладання.

Скорочення обсягу лекційного викладання

Вважаємо, що тенденція скорочення обсягу лекційного викладання в межах навчального курсу у ЗВО є закономірною і обґрунтовуємо її такими чинниками: 1) розвиток інформаційних технологій, що уможливлюють легкий пошук і доступ до навчальної інформації; 2) як наслідок, знецінення репродуктивного знання й репродуктивного навчання; 3) вимога модернізації змісту вищої освіти у

світлі сучасної вимоги «навчання впродовж життя»; 4) як наслідок, вимога формування в студентів якостей, необхідних для самоосвіти, таких, як суб'єктність, самостійність, освітній активізм.

Помітною є тенденція зменшення аудиторних занять впродовж навчання від бакалавріату до магістратури. Навчальний час, відведений для СРС, регламентується нормативними документами МОН України і знаходиться для бакалавріату в межах від 1/3 до 1/2 з подальшим збільшенням в магістратурі до 2/3 загального обсягу навчального часу, відведеного для вивчення конкретної навчальної дисципліни.

Привертають увагу міркування відомого педагога В. А. Кан-Каліка та ін. щодо співвідношення аудиторних занять, зокрема лекцій, до самостійної роботи студентів. Дослідники зазначають, що плануючи навантаження на дисципліну, перш за все потрібно виділити її «фундаментальне дерево», що містить основну систему методологічного, теоретичного знання, яку потрібно винести на обов'язкове лекційне опрацювання. Його обсяг – приблизно половина обсягу курсу. Похідними від цього «фундаментального дерева» є різноманітні види самостійної роботи студентів, передбачивши для них теми, характер вивчення, форми, місце проведення, варіантивні способи реалізації, систему контролю, а також різноманітні прийоми звітності. В. А. Кан-Калік переконаний, що поза такою системою жоден вид самостійної роботи не дасть навчально-професійного ефекту. Співвідношення часу, що відводиться на аудиторну і самостійну роботу у всьому світі складає 1:3,5. Така пропорція базується на масштабному дидактичному потенціалі самостійної навчальної діяльності студентів [6].

Додамо, що співвідношення лекційних та практичних аудиторних занять, на нашу думку, залежить від специфіки дисципліни. Якщо вона має переважно теоретичний характер, лекційні заняття за обсягом можуть переважати практичні; якщо ж предмет переважно практично-орієнтований, обсяг практичних занять має значно переважати обсяг лекцій. Такі питання можуть бути вирішені на рівні кафедри, і ініціатива студентів тут грає не останню роль.

На запитання стосовно співвідношення лекційних, практичних занять та самостійної роботи в межах одного кредиту респонденти нашого опитування віддали перевагу рівномірному розподілу загального обсягу (10/10/10 годин відповідно). Вважаємо, це свідчить про низький рівень навчальної мотивації, насформованість вказаних вище обов'язкових характерних якостей сучасного студента: суб'єктності, самостійності, освітнього активізму.

Дискусійним залишається питання про тривалість сучасної лекції і, зокрема тенденцію до скорочення цієї тривалості до 15 хвилин [7-12]. Огляд літератури на цю тему показує, що аргументом тут виступає здатність студентів зосереджувати увагу і тривалість цього періоду. В книзі «Інструменти для навчання», Девіс Б. (Davis B.G.) стверджує, що «...увага студента під час лекцій має тенденцію до зменшення через 10-15 хвилин...» [7]. Аналогічно Ванкат П. (Wankat P.C.) стверджує, що «...хоча на початку лекції у студентів велика увага, вона досягає найнижчої точки через 10-15 хвилин...» [8]. В єсе в честь психолога Вілберта Дж. МакКічі (Wilbert J. McKeachie), Бенджамін Л. (Benjamin L.T.) стверджує, що «...на початку лекції більшість студентів зосереджують свою увагу, для більшості з них це триває близько 10 хвилин...» [9].

У дослідженнях А. Джонстона (Johnstone A.H.), Ф. Персівала (Percival F.) [10], М. Макліша (McLeish J. M.) [11], йдеться про зворотну залежність між тривалістю лекції та запам'ятовуванням матеріалу. Студенти, які прослухали 15-хвилинну лекцію, запам'ятали близько 41% інформації, а студенти, що слухали лекцію впродовж 40 хвилин – близько 20% [12].

Популярний освітній проект TED talks – лекції, в яких доповідачі представляють свої ідеї з широкого кола тем (від технологій до біомедичних досліджень та культури) – має чітко визначений 18-хвилинний формат. Умова «18 хвилин» ґрунтується на судженні про те, що цей час є досить тривалим, щоб представити «серйозну» презентацію і, водночас, досить коротким, щоб утримати увагу глядача. Проте, чи може такий підхід бути застосований в навчальних закладах?

З моменту заснування середньовічних університетів, лекція залишається традиційним засобом передачі знань. У більшості закладів вищої освіти залишається й традиційна 50-хвилинна лекція. Переконливі результати психологічних досліджень, які підтверджували б, що традиційний формат лекції в межах академічної години (45-50 хв.) є неефективним через неможливість концентрації уваги на такий тривалий період, не потрапили у наше поле зору. Найбільш послідовним висновком огляду літератури є той, що найбільша мінливість уваги студентів на лекції залежить не від її тривалості, а від вміння викладача її провести.

Згадаємо, що на запитання про оптимальну тривалість лекції 58% наших респондентів обрали варіант «45 хвилин». Ще по 16% розподілились між варіантами «30 хвилин» та «1 година 20 хвилин».

Подолання опозиційності лекційних і практичних методів навчання за активністю студентів

Визначальною ознакою освітнього процесу у вищій школі вважаємо неопозиційність лекційних і практичних методів навчання за активністю студентів. Сучасна лекція має проводитися на засадах проблемності, діалогічного спілкування, активізації мисленнєво-мовленнєвої діяльності студентів. Зокрема, педагогічна практика підтверджує ефективність застосування таких видів лекцій:

1) *Лекція-бесіда з постановкою проблемних запитань* – надає можливість спрямовувати увагу студентів на найбільш важливі питання теми. При цьому на лекції можна організувати інтерактивну взаємодію студентів для пошуку відповідей на проблемні запитання (наприклад, групи по 2–4 студенти за одну хвилину спільно формулюють відповідь на запитання в одному реченні; кожен з учасників команд-переможниць отримує однакову кількість балів за роботу).

2) *Лекція з мікровикладанням студентів*. Актуальним такий вид лекцій є в процесі магістерської підготовки, оскільки навчання в магістратурі передбачає наукову роботу та педагогічну підготовку магістрантів. На таких лекціях вони мають можливість подати результати своїх дослідницьких проектів, для майбутніх викладачів це гарна педагогічна практика. Окрім того, порівнюючи виклад однокурсників з роботою досвідченого педагога, слухачі засвоюють, що лекція – це не просто передача лектором навчальної інформації, а його інтегрований інтелектуальний і духовний педагогічний вплив на студентів.

3) *Лекція з випереджальною самостійною роботою магістрантів*. Особливість самостійного освоєння теоретичного матеріалу полягає в тому, що студенти здійснюють його до лекції. Опрацювавши заздалегідь конспект лекції, вони приходять на заняття зі списком проблемно сформульованих запитань до теми. Викладач відповідає на запитання або організовує спільний пошук відповіді. Аби таке заняття мало логічну структуру, студенти формулюють запитання за тематичними блоками. Така лекція сприяє розвитку вмінь самостійно опрацьовувати теоретичний матеріал, аналізувати прочитане й бачити проблемні зони в темі, формулювати й ставити запитання (найважливіше педагогічне вміння). Якість запитань оцінював викладач.

Педагогічна практика проведення згаданих видів лекцій (що складає майже два десятиліття) одного з авторів цієї статті підтверджує їх ефективність: і в подоланні орієнтації лекції на усередненого студента, і в підвищенні рівня засвоєння навчального матеріалу через усунення пасивного слухання [13].

Показовими є результати опитування магістрантів ВНТУ. На запитання «Як підвищити ефективність навчання на лекції?» близько 83% опитаних магістрантів відповіли готовністю брати участь у лекції-дискусії на основі самостійно опрацьованого матеріалу.

Респондентам також було запропоновано висловити своє ставлення до методу лекційного викладання, що отримав назву «перевернутий клас». Започаткування цього методу приписують Еріку Мазуру (Eric Mazur), професору фізики Гарвардського університету. Він вважає, що «читати лекції, при наявності доступу до них – це майже неетично» [14]. Натомість він пропонує «перевернуте» навчання, коли студенти самостійно читають конспекти лекцій викладача, а на аудиторному занятті відбувається обговорення прочитаного, поглиблення, узагальнення, аналіз складних моментів, пояснення того , що студенти не зрозуміли. Результати нашого опитування виявили майже одностайну підтримку токого виду лекцій (95%) Серед аргументів були такі міркування: «підтримую такий метод, більшу частину інформації студент повинен вивчати сам в позалекційний час, а все, що незрозуміло, можна обговорити з викладачем».

Активне застосування сучасних технологій в процесі лекційного викладання.

Інформатизація навчального процесу сьогодні, у 2 десятилітті XXI ст., вже є доконаним фактом.

Вона передбачає використання інформаційних технологій, методів та засобів інформатики у навчальному процесі, в тому числі лекції як методі і формі навчання у вищій школі. Результати аналізу джерел засвідчують підвищення ефективності та якості навчання за умови застосування новітніх технологій. Зазначимо, що при цьому важливо не забути про силу, впливовість живого слова лектора. Інформаційно-комунікаційні засоби мають доповнювати живого лектора, а не підміняти його.

Близько 76% учасників нашого опитування вважають, що слід впроваджувати сучасні технології в навчальний процес (лекційний в тому числі), але важливо знаходити їм правильне застосування. Тільки в цьому випадку вони даватимуть відчутний освітній результат.

Досвід навчання в ВНТУ підтвердив ефективність застосування сучасних технологій під час

проведення лекційних занять. Використання мультимедійних презентацій, фото- та відеоматеріалів допомагає більш якісно засвоїти матеріал, Перевагою ВНТУ є наявність системи електронної організації освітнього процесу JetIQ, яка відкриває абсолютно нові аспекти навчання в сучасному ВНЗ. Окрім репозиторію для збереження документів, якими можуть обмінюватись викладачі та студенти, JetIQ пропонує наступний функціонал:

- публікація новин на сайтах кафедр та факультетів;
- обмін персональними та груповими повідомленнями;
- формування нормативних та розпорядчих документів;
- електронний журнал відвідування та успішності студентів тощо [15].

До особливостей системи також можна віднести наявність мобільного додатку для платформи Android, що дає змогу отримати доступ до необхідної інформації навіть за допомогою мобільних пристроїв (смартфонів та планшетів). Незважаючи на неідеальність системи в наш час, вважаємо, що це надзвичайно потужний і перспективний інструмент, який дає змогу підвищити продуктивність праці всіх учасників освітньої діяльності.

Висновки

Основними напрямки оновлення (інтенсифікації) лекційного викладання у ЗВО вважаємо такі:

1) скорочення обсягу лекційного викладання у зв'язку з розширенням доступу до навчальної інформації і, відповідно, «переформатуванням» функцій і змісту лекційного курсу (орієнтувальна, настановна, проблемна лекції);
2) подолання опозиційності лекційних і практичних методів навчання за активністю студентів;
3) активне застосування сучасних технологій в процесі лекційного викладання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ніколаєнко, С. Якість вищої освіти України - погляд у майбутнє / Станіслав Ніколаєнко. // Світ фінансів. – 2006. – Вип. 3. – С. 7-22.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 375 с.
3. Краевский В. В. Чему учить? / В. В. Краевский. // Вопросы образования. – 2004. – № 3. – С. 5–23.
4. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / [З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова та ін.]; За ред. З. Н. Курлянд. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2005. – 399 с.
5. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / М. М. Фіцула. – К. : «Академвидав», 2006. – 352 с.
6. Карандашев В.Н. Методика преподавания психологии – Учебное пособие. / В.Н. Карандашев – М.: Высшее образование, 2007. – 129 с.
7. Davis B.G. Tools for Teaching. San Francisco, CA: Jossey-Bass, 1993.
8. Wankat P.C. The Effective Efficient Professor: Scholarship and Service. Boston, MA: Allyn and Bacon, 2002.
9. Benjamin L.T., Jr. Lecturing. In: The Teaching of Psychology: Essays in Honor of Wilbert J. McKeachie and Charles L. Brewer, edited by Davis S.F. and Buskist W. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Assiciates, 2002, p. 57-67.
10. Johnstone A.H., Percival F. Attention breaks in lectures. Educ Chem 13: 49-50, 1976.
11. McLeish J.M. The Lecture Method. Cambridge, UK: Cambridge Institute of Education, 1968.
12. Bradbuty Neil A., Attention span during lectures: 8 seconds, 10 minutes, or more? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.physiology.org/doi/pdf/10.1152/advan.00109.2016. – Назва з екрану.
13. Залюбівська, О. Б. Інтерактивна технологія формування риторичної культури майбутніх викладачів вищої школи. – Вісник ВПІ. – 2018. – № 5. – С. 105-113.
14. Mazur Eric, Farewell, Lecture? – Science. –Jan. 02, 2009. – Vol. 323, Issue 5910, pp. 50-51. [Електронний ресурс]– Режим доступу: http://science.sciencemag.org/content/323/5910/50.full - Назва з екрану.
15. Паламарчук Є. Інформаційне електронне середовище навчального відділу університету / Є.Паламарчук, О. Коваленко, Т. Савчук. – Вінницький національний технічний університет. – 2017.

Носковенко Юлія Павлівна — студентка групи 1АКІТ-18м, факультет комп'ютерних систем і автоматики, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: angel479870@gmail.com

Ткачик Денис Анатолійович — студент групи 1АКІТ-18м, факультет комп'ютерних систем і автоматики, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: true.tkachyk@gmail.com

Опольський Ярослав Віталійович — студент групи 3АКІТ-18м, факультет комп'ютерних систем і автоматики, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: opolsky.yarik@gmail.com

Залюбівська Оксана Броніславівна — кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук ВНТУ, Вінниця, e-mail: o.zaliubivska@vntu.edu.ua

Noskovenko Yulia P. — student of group 1ACIT-18m, Faculty of Computer Systems and Automation, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: angel479870@gmail.com

Tkachyk Denys A. — student of group 1ACIT-18m, Faculty of Computer Systems and Automation, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: true.tkachyk@gmail.com

Opolskiy Yaroslav V. — student of group 3ACIT-18m, Faculty of Computer Systems and Automation, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: opolsky.yarik@gmail.com

Oksana Zaliubivska B. — Candidate of Pedagogical Sciences, associate Professor in Department of Philosophy and Human Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa, Ukraine, e-mail: o.zaliubivska@vntu.edu.ua

УДК 378. 147

Д. О. Поліщук[1]
М. Д. Прищак[1]

Застосування ігрових технологій у освітньому процесі закладів вищої освіти

[1]Вінницький національний технічний університет

Анотація
В статті розглядаються особливості застосування ігрових технологій в освітньому процесі закладів вищої освіти, їх переваги, вплив на якість засвоювання навчального матеріалу та набуття професійної компетентності майбутніми фахівцями.
Ключові слова:освіта, ігрові технології, симуляція, кваліфікаційна підготовка

Abstract
The article deals with the peculiarities of the application of gaming technologies in the educational process of higher educational institutions, their advantages, the impact on the quality of assimilation of educational material and the acquisition of professional competence by future specialists.
Keywords: education, game technology, simulation, qualification training

Вступ

В сучасному освітньому процесі відбувається перехід від класичної до постнекласичної парадигми освіти, що супроводжується пошуком нових шляхів вирішення поставлених перед педагогами завдань. Відбувається перехід від завчання теоретичного матеріалу, затвердженого освітньою програмою, до розвитку самостійного мислення студентів, набуття ними навичок самостійного навчання та реалізації набутих знань на практиці. Для досягнення цих цілей використовуються різні інтерактивні технології, наприклад, ігри. Різні фахівці розглядають ігрові технології в навчанні в різних сферах освітн: як освітянські інновації (Т. Калашнікова), як важлива складова в системі підготовки конкурентоздатних фахівців (М. Воровка), як інтенсивні педагогічні технології (В. Трайнєв) тощо.

Наразі багато науковців і педагогів-практиків проводять дослідження у напрямках вивчення практики та методології проведення ігор як способів соціалізації, здійснення переходу від завчання теорії до вивчення на практиці, формування логічного мислення та професійних навичок студентів, підвищення ефективності навчання та рівня професійної підготовки тощо.

Метою статті є обґрунтування сутності ігор, що використовуються у навчанні та визначення особливостей їх застосування у закладі вищої освіти (ЗВО).

Основна частина

Термін «гра» визначається як заняття, яке підпорядковується певним правилам і прийомам або ґрунтується на певних умовах, що розкривають її зміст [1]. Результатами ігрової діяльності, яка розвиває, виховує, соціалізує та концентрується на конкретній меті, є надбання «гравцями» нових знань, умінь, досвіду, що реалізуються шляхом інтерактивного набуття, опанування та закріплення знань, навичок та умінь виконувати певні дії, виховувати та виробляти в собі певні якості, риси, уміння.

Тобто, головним завданням використання ігор у людській діяльності є навчання. Використання ігор як засобу навчання бере початок із давнини – із змагальних навчально-виховних занять у Афінах (VI–IV ст. до н. е.). Історично першими іграми, які почали застосовуватись дорослими людьми в навчальних цілях, були військові ігри, зокрема, військові маневри, що застосовувались для військової підготовки збройних сил шляхом імітації воєнних дій в ігровій формі, а гра в шахи вважається предком сучасних імітаційних ігор. В епоху Відродження і реформації Т. Кампанелла та Ф. Рабле пропагували принцип ігрового навчання для опанування учнями основ наук [2]. Сучасні ділові ігри почали формуватись у 1930-х років, коли для вирішення складних управлінських завдань запроваджувалася наукова організація праці. Наприкінці 50-х років XX ст. у США ділові ігри набули нової форми для вирішення військових проблем.

Часто зміст навчальних дисциплін, що вивчаються у вищій школі, не містить спільних точок дотику з особистим досвідом студента, що знижує ефективність засвоєння нового матеріалу через унеможливлення здійснення порівняння і створення відповідних асоціацій . У процесі ж навчальної гри

відбувається включення студента в освітню імітаційну модель професійної діяльності. Діючи в навчальній грі, як у реальному житті, відзначаючи межу між реальним та умовним, студентом засвоюються оптимальні моделі професійних дій та створюються більш ефективні способи професійної діяльності, що полегшує її вивчення та подальше формування професійної компетентності.

Моделювання професійної діяльності за допомогою дидактичних ігор дозволяє сформувати з отриманих під час вивчення окремих дисциплін знань системний комплекс, що визначатиме професійну компетенцію, з надбанням якої студенти в майбутньому зможуть без зволікання приступати до професійної діяльності, удосконалюватися, професійно зростати, а не витрачати час на вивчення практичних основ професії методом спроб і помилок на робочому місці [3]. Воно відбувається шляхом занурення студентів у різні ігрові ситуації, які створюються для задоволення професійних потреб та мають за основу реальні професійні умови. Завданням викладача в даному процесі є підбір таких навчальних ситуацій, які є цінними для студента в якості практики професійних знань та навичок, адже мають спрямування по спеціальності, що в свою чергу задовольняє пізнавальний інтерес студента й надає можливість реалізувати власну професійну компетентність [2].

В таких ситуаційно-ігрових ситуаціях учасники можуть приміряти на себе роль певної особи, уявити себе на її місці за різних обставин, що дозволить їм розширити власний життєвий досвід, набути практичних фахових навичок, більш якісно засвоїти отримані знання та навчитись творчо застосувати набуті уміння і навички на практиці. Це основні цілі, для яких використовується моделювання віртуальних професійних ситуацій у фаховій підготовці. На відміну від реальної професійної діяльності, коли будь-яка дія тягне за собою певні наслідки, в ігровій формі завжди можна скорегувати або й зовсім змінити сценарій, спробувати різні варіанти реалізації професійної діяльності, скласти прогнози стосовно її перебігу в майбутньому, що надає можливість найбільш оптимального та ефективного шляху формування власного професіоналізму і професійної компетентності.

Отже, ігри є універсальною формою навчання, адже в їх процесі відбуваються такі важливі процеси як самовизначення, самоствердження, самоперевірка та самовиявлення, які є важливими при формуванні особистості та її суспільної компетентності. Ігри навчають творчого мислення, розвивають логіку, кмітливість, просторову уяву, тощо. Тому ігри використовуються у різних сферах, зокрема, у математиці є розділ під назвою «теорія ігор», в якому вивчаються моделі прийняття оптимальних рішень в умовах конфлікту [1, 4].

У сучасній літературі зустрічається багато варіантів ігрових завдань, однак їх механічне застосування не гарантує успішності навчального процесу. Для роботи з інтерактивними іграми необхідне розуміння специфіки роботи з даним педагогічним інструментом, який вимагає обережності в застосуванні, адже припущення помилки може спричинити знецінення роботи групи чи навіть негативні результати. Через це для проведення попередньої оцінки навчального потенціалу обраних ігор викладач має знати їх переваги і недоліки [3].

Перевагами інтерактивних ігор є:

– підвищення мотивації до навчання, оскільки збуджують інтерес студентів до вирішення професійних та навчальних проблем в ігровому середовищі і посилюють інтерес до міжособистісної взаємодії;

– набуття студентом досвіду професійної діяльності, подібної до тієї, яку він буде реалізовувати у роботі на підприємстві;

– створення зацікавленості у саморозвитку та розкритті свого потенціалу, що сприяє розвитку особистості;

– набуття і розвиток комунікативних навичок шляхом використання організаційних, соціальних та психічних процесів людського спілкування;

– тренування особистісних навичок, необхідних у командній роботі, а саме: відкритої комунікації, співробітництва, постановки вимог, допомоги іншим, пошуку можливостей самодопомоги, прийняття рішень, особистісної відповідальності тощо;

– залученість усіх студентів, оскільки пасивні члени групи також включаються в роботу;

– зниження загального рівня стресу;

В деяких випадках результатом проведення навчальних ігор є переосмислення власних життєвих установок, підвищення толерантності до думок та цінностей оточуючих, зміна сформованого уявлення про себе, розуміння більш ефективних механізмів навчання, підвищення самооцінки,що сприятиме підвищенню і соціальної, і професійної компетенції [5].

Ігрові технології, які використовуються у вищій школі для підготовки майбутніх фахівців, об’єднують поняттям «дидактично-ділова гра». Вони є інструментом кадрової підготовки, способом організації навчального середовища, методом професійного навчання, яке реалізується викладачем

шляхом організації цілеспрямованої роботи студентів за спеціально розробленим ігровим сценарієм, що відповідає професійному спрямуванню. У процесі гри «освоюється, перш за все, сюжет» (за Д. Ельконіним), в якому головна роль відводиться самостійній творчій роботі студентів, яка спрямована на формування їх професійної компетентності.

Використання дидактично-ділової гри в освітньому процесі у закладах вищої освіти покликано вирішувати наступні педагогічні завдання:

– стимулювання студентів до пізнавальної діяльності для формування професійної мотивації;
– розвиток професійно-практичного та гносеологічно-теоретичного мислення;
– формування уявлення студентів про власну майбутню професійну діяльність, її теоретичну та практичну специфіку;
– набуття майбутніми фахівцями досвіду в прийнятті колективних та індивідуальних рішень.

За методикою дидактичні ігри поділяються на дві великі групи: імітаційні, для яких характерними є: аналіз конкретних ситуацій, логічне мислення, креативність пізнавального процесу, до них відносять «Брейн-ринг», «Мозковий штурм», «Зіпсований телефон» тощо, та рольові, які мають , драматичність, логічно-змістовий сюжет, певну спрямованість, тому об'єднують професійно-комунікативні,ситуативно-сюжетні, організаційно-діяльнісні, драматизаційні ігри, які виокремлюються як самостійні в інших класифікаціях, і симулятивно-ігрові ситуації [4].

В процесі відігравання своєї ролі в симулятивних інтерактивних іграх відбувається набуття почуття впевненості у собі, переконаності у результатах власної професійної підготовки, що підвищує готовність майбутнього фахівця до виконання своїх професійних функціх. Під час застосування інтерактивних ігрових технологій використовують основні й допоміжні матеріали (роздатковий матеріал, анкети, бланки, таблиці, маркери, кольорова крейда, дошка тощо), методичні засоби (сценарії ігор та ігрових вправ, методичні розробки) й ігрове проектування.

За метою, завданнями та етапом застосування імітаційних чи рольових ігор їх окремо поділяють на навчальні (пізнавально-розвиваючі, репродуктивні, узагальнюючі, контролюючі, творчі) і тренувальні (у якості формування необхідних умінь і навичок діяльності та відпрацювання їх на практиці), що включають комунікативні, діагностичні, рефлексивні й соціально-психологічні ігри.

Методика використання інтерактивних ігрових технологій складається з наступних етапів:

1. Підготовка до проведення заняття, що складається з визначення мети та часового обмеження гри, оцінки її навчального потенціалу, підготовки сценарію, часового структурування ігрових етапів (мотиваційного, діяльнісного, рефлексивного, контрольно-оцінювального), підготовки необхідних матеріалів та обладнання, розробки інструкції для гравців (мета, завдання, правила, умови, ігрові дії).

2. Проведення гри, яке передбачає роботу студентів як вияв їхньої фізичної, психологічної та професійно спрямованої активності. Дана діяльність регулюється поставленою метою і має наступні ознаки: передбачення кінцевого результату та усвідомлення можливості його досягнення, оцінювання процесу та результатів своєї праці, планування своїх дій, гармонізація внутрішньої і зовнішньої діяльності.

3. Етап аналітичного оцінювання, який передбачає узагальнення результатів гри, визначення студентами позитивних результатів проведеної гри для власного професійного та особистісного розвитку, формулювання висновків, виявлення недоліків та пошук шляхів удосконалення ігрової взаємодії для використання даної методики в майбутньому [2].

Висновки

Отже, ігрові технології можна розглядати як інструмент для формування професійної та соціальної компетенції шляхом набуття та закріплення на практиці професійних знань та навичок у змодельованих відповідно до виробничих умов ігрових ситуаціях. Ігрове середовище підвищує мотивацію студента до реалізації «надситуативної активності», що полягає у виході за межі відведеної ролі і продукуванні нових ідей, алгоритмів, методів оптимального вирішення поставлених завдань тощо на основі ініціативно-творчого підходу. Використання в навчальному процесі дидактичних ігор сприяє перетворенню студента з об'єкта навчання на суб'єкт, що викликає його творчу участь та цілеспрямовану діяльність у самостійному формуванні власної професійної компетентності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2009. – 1736 с.

2. Мельничук І. М. Особливості застосування інтерактивних ігор у вищому навчальному закладі / Мельничук І. М. //Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2010. – №4.

3. Ігри дорослих. Інтерактивні методи навчання / [упоряд. Л. Галіцина]. – К. : Ред. загальнопед. газ., 2005. – 128 с.

4. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи / Фіцула М. М. – К. : Академвидав, 2006. – 352 с.

5. Кічук Н. В. Ігрове проектування як інтерактивна дидактична технологія підготовки фахівців / Кічук Н. В. // Наука і освіта. – 2005. – №3 – 4. – С. 61–65.

Поліщук Діана Олегівна – студентка групи ЕКО-18м, Інститут екологічної безпеки та моніторингу довкілля, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail:ahotoxin@gmail.com

Прищак Микола Дем'янович – кандидат педагогічних наук,доценткафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: m_pryschak@ukr.net

Polishchuk Diana – student of the EKO-18m group, Institute of Environmental Security and Monitoring of the Environment, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa, e-mail:ahotoxin@gmail.com

Pryschak Nicholas D. – Ph.D., Associate Professor of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa,e-mail: m_pryschak@ukr.net

УДК 378.14

Є. Г. Крекотень
О. В. Гречановська
А. І. Теклюк

ПРОБЛЕМА МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН У ТЕХНІЧНОМУ ЗВО

Вінницький національний технічний університет

Анотація
У цій роботі порушується проблема мотивації студентів до вивчення гуманітарних дисциплін у технічному закладі вищої освіти. Розглядається сутність поняття мотивації та основні фактори, що її зумовлюють. Наголошується на важливості гуманітарних знань під час становлення фахівців технічного напрямку освіти.
Ключові слова: мотивація, студент, заклад вищої освіти, гуманітарні знання, навчання, компетенції.

Abstract
This work raises the problem of motivation of students to study humanities in a technical institution of higher education. The essence of the concept of motivation and the main factors that determine it are considered. The importance of humanitarian knowledge in the formation of specialists in the technical field of education is noted.
Keywords: motivation, student, institution of higher education, humanitarian knowledges, training, competences.

«Учітеся, брати мої! Думайте, читайте…» [1], – так багато років тому заповідав своїм нащадкам Тарас Григорович Шевченко. Але сьогодні у сфері сучасної вищої освіти в Україні ми спостерігаємо жахаючу і вельми невтішну тенденцію. Студенти нинішніх закладів вищої освіти (ЗВО) не виявляють належного прагнення до навчання. Особливо гостро ця проблема стосується так званих непрофільних дисциплін. Ось і навчальні аудиторії гуманітарних наук у технічних ЗВО значно частіше зостаються порожніми та вже майже залишилися без уваги з боку своїх потенційних відвідувачів – майбутніх інженерів, конструкторів, розробників. А таке ставлення до гуманітарного блоку предметів з ряду багатьох причин є неприпустимим та несправедливим. Адже, відповідно до вимог теперішнього часу, кожна людина повинна бути розвинена всесторонньо, тобто бути багатогранною особистістю. Зараз байдужість та зневажливе ставлення студентів до вивчення гуманітарних дисциплін у технічних ЗВО вже породили низку проблем, які потребують нагального вирішення. Але основною проблемою є дефіцит кваліфікованих інженерних кадрів, який особливо болюче відчувають новостворені компанії, підприємства та весь український ринок праці загалом. Слід зазначити те, що сьогодні роботодавцям вже недостатньо, щоб інженер володів суто технічними знаннями та навичками [2].

На Всесвітньому економічному форумі у Давосі в 2016 році, чи не найбільше уваги було приділено питанням освіти, тому яких працівників вона готує, чи відповідає сучасна освіта тим вимогам, які висуває Четверта технологічна революція.

На Форумі була представлена порівняльна таблиця навичок, які були актуальними для успішного професійного зростання в 2015 р. і які будуть найбільш затребуваними в 2020 р. [3].

Таблиця 1 – Порівняння актуальних навичок для успішної кар’єри

2015 рік	2020 рік
1. Комплексне розв’язання проблем	1. Комплексне розв’язання проблем
2. Координація дій з іншими	2. Критичне мислення
3. Управління людьми	3. Креативність
4. Критичне мислення	4. Управління людьми
5. Взаємодія, ведення перемовин	5. Координація дій з іншими
6. Контроль якості	6. Емоційний інтелект
7. Сервіс-орієнтування	7. Складання суджень і ухвалення рішень
8. Складання суджень і ухвалення рішень	8. Сервіс-орієнтування
9. Активне слухання	9. Взаємодія, ведення перемовин
10. Креативність	10. Когнітивна гнучкість

Тож ми бачимо, що й випускник технічного університету повинен мати певний багаж загально-гуманітарних компетенцій, серед яких вміння ставити перед собою мету, представляти результати проведеної роботи, прогнозувати можливі події, орієнтуватися в інформаційному просторі, навички проведення переговорів із різноплановими людьми та здібності до організації роботи таким чином, щоб вона проводилась максимально продуктивно і головне – ефективно. Тобто ми бачимо, що практична потреба в гуманітарних знаннях дійсно існує. То куди ж поділася ота мотивація студентів технічних освітніх закладів до опанування філософії, педагогіки, психології, культурології, логіки, комунікології, історії, соціології тощо? Спробуємо знайти відповідь на поставлене нами запитання.

Проблема мотивації певної навчальної діяльності є традиційною для педагогіки, психології, етики та філософії. Вивченням її ролі, змісту, видів мотивів, їх розвитку і цілеспрямованого формування займались у різні роки Д. Б. Ельконін, В. В. Давидов, Л. І. Божович, О. М. Леонтьєв, К. Ц. Левін, А. К. Маркова, М. В. Матюхіна, К. Роджерс, В. Г. Асєєв, Є. П. Ільїн, Б. І. Холод, А. М. Колот, А. С. Афонін, А. Сміт, К. Маркс, А. Маслоу, Ф. Тейлор, Ф. Херцберг, Л. М. Фрідман та чимало інших учених. Питання мотивації студентів ЗВО, на нашу думку, розкривались ученими недостатньо повно.

Мотивація – це внутрішня енергія, яка включає в себе активність людини в житті та на роботі. Вона ґрунтується на деяких мотивах, під якими маються на увазі конкретні спонукання, стимули, які змушують особистість діяти та здійснювати вчинки. Або, з іншої точки зору, якщо говорити про освітню діяльність студентів, мотивація – це загальна назва для процесів, методів, засобів спонукання учнів до продуктивної пізнавальної діяльності, активного засвоєння змісту навчального матеріалу [4, 5]. В якості мотивів можуть виступати у зв'язці емоції та прагнення, інтереси та потреби, ідеали та установки. Тому мотиви являють собою складні динамічні системи, в яких здійснюються вибір і прийняття рішень, аналіз та оцінка зробленого вибору [6]. Мотивація для більшості студентів є найбільш ефективним способом поліпшити процес їх навчання. Адже саме мотиви є рушійними силами навчального процесу та засвоєння необхідного нового матеріалу. Мотивація до навчання достатньо непростий і неоднозначний процес зміни ставлення особистості як до окремого предмету вивчення, так і до всього навчального процесу. Мотивація є головною рушійною силою в поведінці і діяльності людини, в тому числі, і в процесі формування майбутнього професіонала. Тому особливо важливим постає питання про стимули і мотиви саме навчально-професійної діяльності студентів [7].

Мотиви, властиві студентам, є особистісно-утворюючими та відіграють важливу роль в системі суспільних відносин [8]. Мотиви є важливим компонентом кожної особистості, а за рівнем їх сформованості можна робити певні висновки і про сформованість цієї особистості. Для того, щоб навчальна діяльність протікала успішно, студенту необхідно самостійно планувати власну діяльність, здійснювати постійну роботу над собою, а головною у цьому питанні є саме мотивація особистості.

Мотивація до тієї чи іншої діяльності, зокрема навчальної, зумовлюється, на наш погляд, двома групами факторів. Перша група, це так звані зовнішні фактори, вони можуть бути як заохочувального характеру (отримання стипендії та інших винагород), так і карального (догани, позбавлення якихось преференцій тощо). Внутрішні фактори – це ті цінності, які визначають шкалу пріоритетів людини, те, заради чого вона живе, що для неї є найважливішим. Внутрішні фактори по своїй силі впливу, як правило, є більш значущими порівняно із зовнішніми.

Коли ми намагаємося з'ясувати, чому переважна більшість сьогоднішніх студентів технічних спеціальностей мають слабку мотивацію до вивчення гуманітарних дисциплін, то неминуче треба звертатись до їх світогляду, їх гуманістично-фундаментальних цінностей.

Представники постмодерної філософії свого часу заявили про поширення двох типів сучасних молодих працівників: яппі – молодий професіонал, який прагне кар'єрного зростання за будь-яку ціну, нехтуючи іншими людьми, та зомбі – людина, яка прагне передусім вдовольнити бажання отримувати насолоду, і це насолода через найпростіші способи її досягнення, тут не потребується якась спеціальна підготовка.

Наш світ пропонує чимало різноманітних способів отримання задоволень, як суто пов'язаних з тілесною природою людини, так і від нових вражень, які забезпечують різноманітні гаджети, соціальні мережі, різноманітні комп'ютерні ігри. Легка доступність подібних задоволень полонить людину, призвичаює її до нескладного життя, до того, що можна зайвий раз не напружуватись. Це один з істотних факторів загального зниження рівня мотивації в навчанні теперішнього українського суспільства, який впливає на якість освоєння як спеціальних, так і гуманітарних дисциплін студентами технічних університетів.

Тому, щоб проаналізувати рівень мотивації до засвоєння гуманітарних знань у студентів, під час

заняття «Педагогіка, психологія та методика викладання вищої школи» було запропоновано ситуацію: «Уявіть, що відбувся апокаліпсис – зникла електроенергія, і через деякий проміжок часу, вийшли із ладу (розрядилися) усі гаджети та зупинилися усі технологічні засоби. Але серед усього безладу було сформовано колонію, куди допускали людей, які могли принести користь для відновлення цивілізації та всіх її благ і традицій, гуманістичних цінностей. Ваш вихід із даної ситуації». Участь в обговоренні приймало 65 респондентів – 76 % відповіли, що таке життя не потрібне і запропонувати вони нічого не можуть, крім повсякденних побутових робіт (приготувати їжу, прибрати і т. ін.), що не є прийнятним для перебування у такій колонії. Цей результат дає змогу зробити висновок, що студенти не ідентифікують себе із професією, не бачать користі та практичного застосування від отриманих спеціалізованих та гуманітарних знань, не бажають шукати креативного вирішення ситуації за допомогою цих знань; 12 % учасників обговорення вважають, що здатні за допомогою фахових знань допомогти у відродженні цивілізації, опираючись на гуманітарні знання, при цьому пропонували різноманітні варіанти їх застосування, що свідчить про зацікавленість студентів в отриманні не лише технічної, а й гуманітарної основи; 8 % – створять власну колонію із власними законами, збереженням традицій та духовних цінностей, тобто базувалися на гуманітарних знаннях; 4 % опитаних – не змогли або не бажали дати відповідь. Можемо проаналізувати, що у доволі високого відсотку студентів відсутня мотивація до засвоєння гуманітарних знань, і вони не вважають їх важливими для свого існування та майбутньої професійної діяльності.

Нехтування ж гуманітарними дисциплінами, на наш погляд, з боку студентів технічних спеціальностей визначається передусім тими життєвими цілями, які вони перед собою ставлять, і їхнім розумінням щодо шляхів досягненням бажаної мети. Аналізуючи численні студентські есе (це було спеціальне завдання для тих, хто регулярно пропускав заняття з відповідних дисциплін) на теми «Чому мені не потрібна «Філософія науки і техніки», «Чому мені не потрібна «Філософія», з ними можна ознайомитись [9], нами було зроблено висновок, що переважна більшість авторів цих есе вважають, що для успішної професійної кар'єри їм буде достатньо вузькоспеціалізованих знань відповідного фаху. Таке уявлення, в першу чергу, і призводить до відсутності належної мотивації у вивченні гуманітарних дисциплін.

Важливу роль у формуванні мотивації до вивчення гуманітарних дисциплін відіграють викладачі. Потрібно зауважити, що існує категорія студентів, які не є професійно спрямовані та не розглядають отримання фаху як мотивацію, що спричиняє небажання вивчення спеціалізованих дисциплін та відсутність зацікавлення гуманітарними дисциплінами. Також існує ще одна категорія, яка вбачає навчання у технічному ЗВО лише за допомогою фахових знань, при цьому гуманітарні знання розглядають як марну витрату власного часу. У такому випадку, завдання викладача полягає у зацікавленні студентів гуманітарними знаннями, позитивному ставленні до студентів та пошуку інноваційних методів проведення занять, пошуку позбавлення студентів стереотипу, що опанування технічних спеціальностей не потребує гуманітарної основи.

Наведена вище таблиця дає нам змогу зробити висновок, що найбільш затребувані навички у фахівців на ринку праці, передусім, формують гуманітарні дисципліни.

Позитивна зміна в ставленні до опанування гуманітарних дисциплін студентами технічних ЗВО може бути досягнута через засвоєння та розуміння здобувачами вищої освіти, яких же саме навичок, окрім вузькоспеціалізованих, очікує від них працедавець.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Шевченко Т. Г. Малий Кобзарь для дітей: з малюнками / Т. Г. Шевченко – Київ: Український учитель, 1911. – 64 с.

2. Нізовцев А. В. Розробка моделі професійної компетентності інженера / А. В. Нізовцев // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2013. – № 8. – С. 243–255.

3. 10 ключових навичок до 2020-го [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: https://www.eduget.com/news/10_klyuchovix_navichok_do_2020-go-907 (дата звернення 10.03.19). – Назва з екрана.

4. Крылова М. Н. Способы мотивации учебной деятельности студентов вуза / М. Н. Крылова // Перспективы науки и образования. – 2013. – № 3. – С. 86–95.

5. Подласый И. П. Педагогика : 100 вопросов – 100 ответов : учеб. Пособие для студентов вузов / И. П. Подласый. – М. : Издательство ВЛАДОС-ПРЕСС, 2006. – 365 с.

6. Балашов А. П. Основы менеджмента : учебное пособие / А. П. Балашов. – 2-е издание, перераб. и доп. – М. : Вузовский учебник: НИЦ ИНФРА-М, 2014. – 288 с.

7. Стародубцева В. К. Мотивация студентов к обучению [Електронний ресурс] / В. К. Стародубцева // Современные проблемы науки и образования : электронный научный журнал. – 2014. – № 6. – Режим доступу: https://www.science-education.ru/ru/article/view?id=15617 (дата звернення 08.03.19). – Назва з екрана.

8. Рахматуллина Р. И. Учебная мотивация студентов: диагностика и рекомендации по повышению еѐ уровня / Р. И. Рахматуллина, А. С. Чигашова, А. Х. Юмакулова // Современные тенденции развития системы образования : сборник статей (Чебоксары, 8 февраля 2019 г.) – Чебоксары: ИД «Среда», 2019. – С. 135–139.

9. Філософія науки і техінки (для магістрантів ВНТУ) [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: https://www.facebook.com/groups/587823851555432 (дата звернення 11.03.19). – Назва з екрана.

Крекотень Євген Геннадійович – студент групи БМА–18 мі, факультет інфокомунікацій, радіоелектроніки та наносистем, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: ra14b.krekoten@gmail.com.

Гречановська Олена Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: stellamondo05@gmail.com.

Теклюк Анатолій Іванович – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, директор Головного центру виховної роботи ВНТУ, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: gcvr216@gmail.com.

Krekoten Evgeniy G. – Student of BMA–18 mi group, Faculty of Infocommunications, Electronics and Nanosystems, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: ra14b.krekoten@gmail.com.

Grychanovska Olena V. – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: stellamondo05@gmail.com.

Tekliuk Anatolii I. – Candidate of Philosophy, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Philosophy and Humanities, Director of the Main Center of Educational Work of VNTU, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: gcvr216@gmail.com.

УДК 378.12

Д. В. Черепаха
А. А. Черепаха
О. В. Гречановська

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТ-КАРТ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ТЕХНІЧНИХ ЗВО

Вінницький національний технічний університет

Анотація
У статті розкрито сутність методу застосування інтелектуальних карт у плануванні та організації освітнього процесу. Акцентовано увагу на ефективності застосування інтелект-карт як засобу оптимізації навчально-пізнавальної діяльності студентів та на перевагах використання цього методу в педагогічній діяльності викладача.
Ключові слова: *інтелектуальна карта, планування, асоціативні зв'язки.*

Abstract
In the article the essence of method of application of intellectual maps is exposed in planning and organization of educational process. Attention is accented on using mind maps as means of optimizing the educational learning of students and the benefits of using this method in teaching activities of an educator.
Keywords: *mind map, planning, associative relations.*

Вступ

Ми – люди XXI століття. Це час, коли наука та техніка невпинно розвиваються,а новітні розробки та досягнення в різних наукових галузях просто вражають. Не стоїть на місці і освітня галузь. Методи та стилі викладання, подача та представлення навчальної інформації значно різняться, у порівнянні з попередніми роками.

У всіх високорозвинених країнах світу уже давно викладачі відійшли від традиційного викладання матеріалу, і тепер активно застосовують новітні прийоми проведення освітнього процесу.

Сьогодні, студенти мають можливість урізноманітнити своє навчання за допомогою різних новітніх методів та підходів до викладення навчального матеріалу, а саме застосування інтелект-карт. Заняття із застосуванням цього методу навчання проходять цікаво, пізнавально, ведеться активне обговорення конктетної теми, де кожен має право висловити свою точку зору. Це і є умовою ефективності сучасного освітнього процесу та розвитку успішної особистості.

Проблематикою створення інтелект-карт займаються американські вчені, зокрема брати Тоні та Барі Бьюзени, Хорст Мюллер; Копил В. та інші. Серед вітчизняних науковців Аксьонова О. В., Терещенко Н. В.

Метою даної статті є презентація ефективного методу застосування інтелектуальних карт у плануванні і організації освітнього процесу та оптимізації навчально-пізнавальної і творчої діяльності всіх його учасників.

Основна частина

Інтелект-карта («карта розумових дій», «ментальна карта», «карта пам'яті», в оригіналі — Mind Map) – це ефективний метод структурування і аналізу інформації та ідей. Вони дозволяють пришвидшувати процес опанування матеріалом, підвищують запам`ятовування інформації, вдосконалюють управління навчальним процесом [2].

Суть інтелект-карт полягає в пов'язуванні окремих елементів головним чином асоціативними зв'язками, найбільш звичними саме для людського мислення і пам'яті. Вважається, що подібний метод візуалізації інформації вперше застосував філософ Порфирій Тіросський ще в III столітті нашої ери, намагаючись розібратися в концепціях Аристотеля.

Серйозні сучасні розробки в даному напрямі відносяться до 1960-х років і були пов'язані з розвитком теорії семантичних мереж стосовно вивчення людського мислення в процесі навчання. Базові правила для «Concept mapping» (способу представлення і взаємопов'язування думок) розробив професор Джозеф Новак з Корнуельского університету, який запозичив цю ідею з теорії Девіда Аусубела стосовно важливості попереднього досвіду для формування нових концепцій [3].

Англійський психолог, відомий дослідник із проблем інтелекту, психології навчання і проблем мислення Тоні Бьюзен значно спростив техніку побудови інтелект-карт, а також зробив їх радіальними, тобто такими, що будуються навколо якоїсь центральної думки або проблеми. Саме така технологія отримала назву Mind Mapping і вперше була представлена світу весною 1974 року.

В основі цієї техніки — принцип «радіального мислення», що належить до асоціативних розумових процесів, відправною точкою або точкою дотику яких є центральний об'єкт. За допомогою складених за певними правилами карт можна створювати, візуалізувати, структуризувати і класифікувати ідеї та наочно представляти досить складні концепції і великі обсяги інформації [4].

Технологія ментальних карт дозволяє в процесі навчання дотримуватись чіткого структурування знань, починаючи від простого і загального, поступово переходити до більш складної та детальної інформації.

Тоні Бьюзен визначив характерні риси та етапи будови інтелект-карти:

1. Об'єкт уваги зосереджений у центральному образі.
2. Основні теми, пов'язані із об'єктом уваги, розходяться від центрального образу у вигляді гілок.
3. Гілки, які приймають форму плавних ліній, позначаються чи пояснюються ключовими словами чи образами. Другорядні ідеї також зображуються у вигляді гілок, які відходять від гілок більш високого порядку [1].

Для командної роботи дослідник пропонує використовувати колективні інтелект-карти. Коли потрібно згенерувати ідею або розробити творчий проект, прийняти групове рішення і змоделювати управління проектами, проаналізувати результати, доцільно використовувати метод створення колективних інтелект-карт.

Науковець визначив ряд практичних рекомендацій із складання інтелект-карт, які повинні мати:

- емфазу, тобто концентрацію уваги на центральному образі;
- інтенсивне використання графічних образів;
- робота як мінімум з трьома і більше квітами (розгалуженнями);
- об'ємне зображення (у першу чергу, за рахунок опуклих букв і псевдо-тривимірної графіки);
- часте варіювання розмірів букв (шрифтів), товщини ліній та масштабу графіки;
- використання стрілок для підкреслення зв'язків між елементами інтелект-карти;
- кодування інформації та винахід абревіатур;
- обмеження блоків важливої інформації за допомогою ліній;
- використання нумерної послідовності у викладенні думок (вкладена ієрархія).

Основна (центральна) тема розташовується всередині інтелект-карти (за потреби може бути зміщена). Вона формулюється точно, коротко (як правило — це ключове слово (словосполучення) та/або представляється у вигляді зображення. На ззовні відходять розгалуження до різних найголовніших підрозділів, від яких, в свою чергу відходять розгалуження до інших (під-) підрозділів, які представляють відповідну інформацію. В кінцевих розгалуженнях наводяться ключові слова. Під час створення інтелект-карти потрібно застосовувати кольори, зображення тощо для полегшення роботи мозку та подальшого аналізу інформації [5].

У самому загальному вигляді можна сказати, що інтелект-карти незамінні у ситуаціях:

1. Brain-storming — критичної за часом і авральному за духом ситуації, коли потрібно колективне чи індивідуальне опрацювання стратегії та пошук оригінального рішення. Інтелект-карти сприяють адекватній організації власних думок (конспектування) та чужих ідей (анотування).
2. Інтелект-карти блискуче справляються з будь-яким мнемонічним завданням, спрямованим на запам'ятовування багаторівневого інформаційного контексту.
3. Пропозиції ідей та мозковий штурм: інтелект-карти добре підходять для збору ідей та мозкового штурму, оскільки кожне ключове слово може мати асоціації з іншими. Завдяки таким асоціаціям можна створювати великі та розгалужені інтелект-карти.

4. Структурування текстів: інтелект-карти можна застосовувати, для охоплення структури великих (або складних) текстів, оскільки вони дозволяють відмічати найголовніші елементи в тексті, але, завдяки докладним розгалуженням не втрачають зміст.

5. Протоколи: зміст телефонних розмов, перемов, угод, інтерв'ю можуть бути задокументовані у вигляді інтелект-карт. (Часові дані можуть, при цьому, наприклад, бути відображені у вигляді годинників).

6. Використання інтелект-карт для управління знаннями є можливим, оскільки інтелект-карти можуть докладно представляти знання завдяки відгалуженням. Графічне відображення загальної структури карти сприяє полегшенному доступу до інформації.

7. Наукова діяльність: використання інтелект-карт доцільно для систематизації наукової інформації та планування, а також підведення підсумків наукових досліджень різних напрямів.

8. В навчанні та самонавчанні: викладення та конспектування навчального матеріалу; складення есе та рефератів, виконання курсових і дипломних робіт тощо.

9. Цікаве використання інтелект-карти знаходять у повсякденному житті людини для розуміння «мови мозку» та його творчих особливостей в організації контролю часу, в спілкуванні (сприяє лаконічності викладення думок) [6].

Висновки

Із наведено вище можна зробити впевнений висновок, що інтелект-карти набагато ефективніші у навчанні, ніж стандартні прийоми конспектування та освоєння матеріалу. Гнучкість інтелект-карт дозволяє розглядати будь-яку тему або питання, групою чи індивідуально. Карти знань ідеально підходять для використання їх викладачами у ВНЗ, оскільки можуть бути застосовані до будь-яких видів завдань, що активізують творче мислення студентів.

Застосування інтелект-карт дозволяє: поліпшити пам'ять, генерувати нові творчі ідеї, підсумовувати інформацію, покращити навчальний процес.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бьюзен Т. Научите себя думать / Т. Бьюзен. – Минск: Попурри, 2004. – 192 с.
2. Бьюзен Т. Супермышление / Т. Бьюзен. – Минск: Попурри, 2003. – 304 с.
3. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології: навч. Посіб. / Ілона Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
4. Нісімчук А.С., Падалка О.С., Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології: Навчальний посібник / А.С. Нісімчук, О.С. Падалка, О.Т. Шпак – К. : Видавничий центр «Просвіта», 2000. – 368 с.
5. Паламарчук В. Від творчої особистості – до нових технологій навчання // В. Паламарчук. – К., 2001. – №8. – С. 2-3.
6. Терещенко Н. В. Сучасні тренінгові методи навчання. Методичні рекомендації створення інтелект-карти з навчальної дисципліни «Політологія». — К.: КНЕУ, 2008. — 28 с.

Черепаха Дмитро Володимирович *— студент групи Б-18м, факультет будівництва теплоенергетики та газопостачання, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: dmutro.cherepaha@gmail.com.*

Черепаха Анастасія Анатоліївна *— студент групи ТГ-18м, факультет будівництва теплоенергетики та газопостачання, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, nastya.cherepakha@gmail.com.*

Гречановська Олена Володимирівна *— доцент, кандидат педагогічних наук кафедра філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.*

Dmytro Cherepakha – Department of Building Heating and Gas Supply, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : dmutro.cherepaha@gmail.com.

Cherepakha Anastasiia – Faculty for Civil Engineering, Thermal Power Engineering and Gas Supply, Vinnytsia national technical university, Vinnytsia city, nastya.cherepakha@gmail.com.

Hrechanovska Elena - Associate Professor, Ph.D. Department of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

УДК 37.013

Гончарук М. С.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ГОТОВНОСТІ МОЛОДІ ДО ПОДРУЖНІХ СТОСУНКІВ

Вінницький національний технічний університет

Анотація. *Робота присвячена висвітленню теоретичних аспектів особливостей формування психологічної готовності молоді до подружніх взаємовідносин.*
Ключові слова: молода сім'я; психологічна готовність; сімейне життя.

Abstract. *The work is devoted to the coverage of the theoretical aspects of the peculiarities of forming the psychological readiness of youth for marital relationships.*
Keywords: young family; psychological readiness; family life.

Вступ

Готовність молоді до подружніх стосунків є досить актуальною, адже багато вчених таких як В. П. Меньшутін, А. М. Волкова, М. М. Обозов, А. М. Обозова, С. В. Ковальов, Л. Б. Шнейдер, Мюріел Джеймс займались вивченням цього важливого питання.

Один із швейцарських психологів А. Гуггенбюль-Крейг розглядає шлюб як вираження архетипічного початку, фундаментальнішого, ніж можна було б передбачати, судячи по соціальним і особистим проблемам, властивим шлюбу.

В рамках еволюціоністського підходу відома і інша точка зору, пов'язана з трактуванням родинних стосунків через призму «занепаду» культури і суспільства. Її прибічники підкреслюють негативні тенденції в розвитку родинних стосунків: ослаблення союзу батьків і дітей, подружжя і розпад родинного господарства [6].

Молода сім'я – це одна з найбільш незахищених груп населення, вона потребує соціальної та психологічної підтримки, особливо в перші три роки шлюбу. Специфіка молодої сім'ї визначається тим, що вона знаходиться в процесі свого становлення, інтенсивного розвитку, нестабільності відносин між її членами, освоєння ними соціальних ролей. Для молодих людей характерно оптимальне поєднання психологічних, фізіологічних, соціальних та інших чинників, що сприяють вибору супутника життя і створення сім'ї.

Виклад основного матеріалу

Психологічна готовність до шлюбу і сімейного життя – багатоаспектна проблема, яка базується на психологічній сумісності партнерів та включає в себе питання формування статевої ідентифікації особистості, її розвиток, оволодіння стереотипами чоловічої і жіночої поведінки тощо. Благополуччя сім'ї залежить від специфіки засвоєння ролей чоловіка і дружини, батька і матері, знання і уявлення про себе як людину певної статі із специфічними потребами, ціннісними орієнтаціями, мотивами, інтересами і формами поведінки, а також уявленнями про сімейне життя, що служить психологічною основою шлюбу і впливають на міжособистісні відносини подружжя [1].

За твердженням Д. Гевіртца, статеву ідентифікацію слід розглядати як набуття і засвоєння цінностей, ідеалів, ролей, моральних якостей іншої значущої особи, зокрема батьків. Такі підходи знаходимо у працях вітчизняних науковців (М.І. Алексєєва, Т.В. Говорун, О.І. Захаров, З.Г. Кісарчук, В.П. Кравець, О.Б. Насонова, В.І. Стахневич). Учені визнають загальну тенденцію, що проявляється у детермінації поведінки дітей відповідно до своєї статі через ідентифікацію з батьками. Наслідування ролей чоловіка і жінки, батьківської та материнської моделі поведінки і сприймання себе в навколишньому світі стає однією з головних домінант розвитку у підлітковому віці. Батьківська сім'я, з усіма тонкощами її внутрішньої та зовнішньої взаємодії, залишається підвладною багатьом гендерним стереотипам і є найважливішою детермінантою становлення статеворольової ідентифікації підлітків.

Для кожної дорослої людини шлюб означає збагачення, наповнення свого життя новим значенням і змістом. Молоді люди вірять в те, що життя стане кращим, цікавішим після того, як вони візьмуть шлюб. Такі сподівання лежать в основі сім'ї, яку вони вирішили створити [2].

Міцність сім'ї багато в чому залежить від її соціально-економічної та правової захищеності. Водночас причини окремих сімейних проблем часто залежать від особливостей виховання та культури сімейного спілкування, від індивідуальних характеристиках членів сім'ї тощо [2].

Сьогодні процес трансформації сучасної сім'ї як соціального інституту супроводжується тривожними ознаками її дезорганізації – збільшенням кількості розлучень, сімейно-побутових конфліктів, зниженням рівня народжуваності, послабленням виховного потенціалу тощо.

На жаль, мрії та уявлення про ―хорошу сім'ю" не здійснюються у значної частини у молодому подружжі вже в перші роки спільного життя, про що свідчать офіційні статистичні дані.

Проблематика дослідження особливостей готовності молоді до подружнього життя набуває значного поширення як у соціологічній, так і в психологічній науці.

У сучасній науково-методичній літературі виокремлюється поняття готовності особистості до шлюбу і сімейного життя, яке включає, зокрема, такі компоненти [5]:

– фізична і фізіологічна зрілість майбутнього подружжя, коли чоловік стає здатний зачати, а жінка виносити й народити здорову дитину; при цьому існує реальна суперечність між юридично встановленим шлюбним віком, що свідчить передусім про фізичну зрілість майбутнього подружжя, і їх соціальною зрілістю, яка найчастіше настає значно пізніше;

– соціальна готовність, яка означає, що майбутні шлюбні партнери є рівноправними членами суспільства, які спроможні виконувати соціальні ролі та обов'язки, усвідомлюють правову основу шлюбу, готові взяти на себе відповідальність одне за одного і за своїх дітей, здатні матеріально забезпечити сім'ю;

– етико-психологічна готовність, що передбачає сформованість адекватних шлюбно-сімейних стосунків, уявлень майбутнього подружжя про шлюб і сім'ю, подружні і батьківські обов'язки, розуміння співвідношення між любов'ю і шлюбом; уміння цінувати особисті якості партнера, об'єктивно оцінювати власні почуття і ставлення до обранця; спрямованість на іншу людину; розуміння основ формування психологічно здорової сім'ї, створення сприятливого соціально-психологічного клімату сім'ї і наявність відповідних умінь; при цьому для того, хто бере шлюб, важливо вміти спроектувати реальну модель майбутньої сім'ї, її уклад з урахуванням впливу способу життя батьківських родин, матеріально-економічних можливостей, шляхів реалізації спільних планів на майбутнє;

– сексуальна готовність, орієнтація на спільність сексуально-еротичних переживань з коханим партнером іншої статі, якому людина довіряє і на чию довіру здатна відповідати, з якою вона хоче й може поділяти відповідальність за спільну працю, продовження роду й відпочинок для того, щоб забезпечити можливості сприятливого розвитку дітей; при цьому важливе значення має наявність знань з анатомії і фізіології, культури статевого спілкування.

Рівень готовності до подружнього життя визначає в подальшому стабільність і тривалість існування сім'ї. Високий рівень розлучень свідчить про нестабільність і вразливість сім'ї. Зменшується кількість зареєстрованих шлюбів, спостерігається поширення консенсуальних шлюбів, відкладення шлюбів до ―кращих часів". У молоді змінюється світогляд, а разом з ним і погляди на сім'ю та сімейне життя, послаблюються установки на вступ у шлюб в цілому. Зменшення частки приросту молодих подружніх пар призводить до зниження темпів молодшання шлюбно-сімейної структури населення та негативно впливає на демографічну ситуацію в Україні [4].

З психологічного погляду стабільність ще не означає успішність шлюбу і сім'ї. Стабільний шлюб і сім'я дають задоволення людині від перебування її в цих соціальних інститутах, створюють умови для особистого щастя, особистісного розвитку кожного з їх членів. Багато в чому стабільність шлюбу і сім'ї залежить від таких чинників, як вік одруження, термін знайомства, який передує шлюбу, соціальний статус подружжя [3].

Рівень соціальної готовності молоді до подружнього життя визначається усвідомленням важливості й відповідальності щодо цього кроку і необхідністю ґрунтовного обговорення питань майбутнього життя з партнером. Краще усвідомити актуальні проблеми і труднощі в сімейному житті, виробити перші спільні плани, глибше пізнати і зрозуміти молодим людям одне одного можна в процесі цілеспрямованого спілкування.

Психологічна ж особливість готовності молоді до подружніх взаємовідносин та створення сім'ї являє собою властивість-якість особистості молодої людини, завдяки якій молода людина ухвалює цінності сім'ї як соціального інституту, володіє спеціальними знаннями й уміннями в сфері сімейних

взаємовідносин, навичками раціонального ведення домашнього господарства, основами сімейної педагогіки та засобами між особової взаємодії й спілкування. [4].

Отже, психологічна підготовка до сімейного життя насамперед покликана сформувати спрямованість на іншу людину, розуміння її зовнішніх виявів і внутрішніх станів, здатність помічати переживання іншої людини, психологічно підтримувати її, що сприяє розвитку таких властивостей-якостей, як симпатія, емоційна гнучкість, емоційна стабільність, розуміння потреб партнера, поблажливість, адаптивність, здатність поступатися. Цій меті підпорядковано й розвиток психологічної привабливості особистості, її здатності до контактів з іншими людьми, вміння спілкуватись і співпрацювати. Для цього старшокласників доречно ознайомлювати з психологічними основами дружби й кохання, морально-психологічного клімату в сім'ї, етапами досягнення подружньої сумісності, умовами гармонізації сімейних стосунків. Водночас вони виробляють у собі розуміння психологічних відмінностей чоловіка і жінки, вміння враховувати їх у міжстатевому спілкуванні, готовність долати конфліктні ситуації у міжстатевих стосунках, а також навички саморегуляції, зняття стресів, самоконтролю та самокорекції поведінки.

Актуальною на сьогодні є спеціальна підготовка молоді до шлюбу і сімейного життя, яка передбачає [3]:

– підвищення відповідальності молоді у шлюбно-сімейних стосунках, а також з питань батьківства;

– формування здорового способу життя через роз'яснення залежності сексуальності, можливості мати дітей, чи розвитку безпліддя від наявності шкідливих звичок (куріння, алкоголізму, вживання наркотиків);

– формування психологічної компетентності з приводу особливостей взаємин у сім'ї;

– висвітлення питань раціонального ведення господарства, ефективної організації бюджету сім'ї.

Висновок

У висновку ми зазначаємо, що ефективність формування психологічної готовності до подружніх взаємовідносин і статевого виховання студентів залежить від дотримання таких умов як необхідність починати статеве виховання дітей з дошкільного віку, що має запобігти формуванню у них викривлених уявлень про статеві стосунки між людьми; обов'язкове врахування умов сімейного виховання, особистого прикладу батьків; диференціація змісту, засобів, напрямків психолого-педагогічних впливів на хлопців і дівчат; використання реальних прикладів вірного кохання та подружнього життя, не зловживаючи ілюстраціями з творів мистецтва, оскільки це може скласти враження, що справжнє кохання, взаємоповага між чоловіком і жінкою, вірність існують тільки в літературі чи кіно.

Тому для формування психологічної готовності до подружніх взаємовідносин важливим є розвиток у молодої людини прагнення до самовиховання, самоактуалізації, опанування культурою шляхетної статевої поведінки у найрізноманітніших життєвих ситуаціях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Карташова Т. Е. Молодежь и брак в современном обществе. Технологии психолого-социальной работы в условиях мегаполиса / Т. Е. Карташова // Материалы международной научно-практической конференции; Санкт-Петербург, 25–26 ноября 2010 г. – СПб. : СПбГИПСР, 2010. – 398 с. – С. 24–27.
2. Пителин С. М. Формирование готовности студентов к созданию семьи / Сергей Михайлович Пителин : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 : Астрахань, 2005. – 167 с.
3. Психологія сім'ї. Навчальний посібник за заг. ред. В.М.Поліщука // Суми.- «Університетська книга». – 2008 р.
4. Миллер С. В. Формирование психологической готовности к семейной жизни у современных студентов / Миллер С. В., Корнилова Л. А. ; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http : //www.scienceforum.ru /2013/176/2819.
5. Кляпець О. Я., Ларіна Т. О. Підготовка молоді до подружнього життя : Методичні рекомендації / О. Я. Кляпець, Т. О. Ларіна. – К. : Міленіум, 2009. , 104 с.
6. 14. Рінінська М. Сімейні чвари. // Сім'я. - 2000.- № 9.

Гончарук Марина Сергіївна — студентка групи Б-18м, факультет будівництва теплоенергетики та газопостачання, Вінницький національний технічний університет, Вінниця. b16ms.plyatsok@gmail.com

Науковий керівник: ***Гречановська Олена Володимирівна*** — доцент, кандидат педагогічних наук кафедра філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

Honcharook Marina - student of the group B-18m, faculty of heat and power engineering and gas supply, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Scientific supervisor: ***Grechanovska Olena Vladimirovna*** - associate professor, candidate of pedagogical sciences, Department of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

УДК 005.32 (075)

М. Д. Прищак[1]
О. Й. Лесько[1]

ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ МЕНЕДЖМЕНТУ НОВОВВЕДЕНЬ В ОРГАНІЗАЦІЇ

[1]Вінницький національний технічний університет

Анотація

Досліджено питання необхідності інновацій в організації. Визначено способи подолання психологічних бар'єрів в процесі впровадження інновацій. Проаналізовано роль інноваційної культури в розвитку суспільства та організації зокрема. Визначено підходи до розвитку інноваційної культури студента у вищій школі.

Ключові слова: нововведення, психологічні бар'єри на шляху до впровадження нововведень, подолання психологічних бар'єрів в процесі впровадження інновацій, інноваційна культура.

Abstract

The issue of the need for innovations in the organization has been investigated. The ways of overcoming psychological barriers in the process of introduction of innovations are determined. The role of innovation culture in the development of society and organization in particular is analyzed. The approaches to the development of an innovative culture of a student in a high school are determined.

Key words: innovations, psychological barriers to introducing innovations, overcoming psychological barriers in the process of innovation, innovation culture.

Вступ

Історичний аналіз розвитку високорозвинених цивілізованих суспільств засвідчує домінантність інноваційної складової їх розвитку. Можемо говорити про формування інноваційних суспільств. Серед проблем, з якими стикається сучасне суспільне виробництво немає важливішої і складнішої, ніж проблема нововведень. Інноваційний процес стосується, як правило, мети, структури, задач, технологій і людських ресурсів організації. Саме тому інноваційна сфера є однією з найважливіших у діяльності керівника, менеджера, які працюють в галузі впровадження нововведень у організаціях.

Метою статі є дослідження психологічних засад менеджменту нововведень в організації.

Основна частина

Нововведення – це результат практичного освоєння новації; заходи, спрямовані на перетворення будь-яких компонентів у структурі або функціонуванні організації.

Необхідність нововведень визначається поєднанням зовнішніх та внутрішніх чинників. До *зовнішніх чинників* належать [1]:

– політичні – зміни політичного курсу країни, законодавства, керівників на різних рівнях влади тощо;
– економічні – спад або піднесення економіки, зміна обмінних курсів національної валюти і відсоткових ставок на кредити, зміни в системі фінансування, виснаження сировинних ресурсів тощо;
– попит на ринку – відмова або підвищення попиту на певні товари й послуги;
– технологічні – створення нових виробничих технологій, інформаційних систем і каналів комунікації, зміна умов доступу до нових технологій тощо;
– соціальні – зміна соціальних цінностей та смаків, поява нових потреб, зміни соціальної структури тощо;
– конкуренти – поява нових, занепад існуючих конкурентів тощо;
– стихійні лиха або техногенні катастрофи.

Внутрішні чинники, які викликають необхідність нововведень, пов'язані з усвідомленням необхідності або бажанням розвивати нові напрями діяльності, підвищувати продуктивність праці, мотивацію персоналу, поліпшувати якість та обслуговування, розширювати обсяг продажу, берегти кадри, зміцнювати позиції на ринку тощо.

Люди по-різному реагують на нововведення. З погляду психології це в багатьох випадках залежить

від особистісного ставлення до змін, зумовленого позитивним чи негативним їх оцінюванням. У процесі запровадження будь-якого обґрунтованого нововведення утворюється принаймні п'ять груп людей, які по-різному реагують на зміни: противники, скептики, нейтрали, прихильники та ентузіасти [1]:

– *Противники.* Вони негативно ставляться до нововведень, надають перевагу традиційним методам, способам, формам роботи. Іноді чинять опір конкретному нововведенню, намагаються залучити до цього і тих, хто ще повністю не визначився.

– *Скептики (вербальні противники).* Вони на словах виявляють незадоволення нововведеннями, однак за власною ініціативою не вдаються до жодних практичних кроків, які б унеможливили зміни.

– *Нейтрали.* Ця категорія осіб байдуже ставиться до будь-яких змін та нововведень. Вони вважають, що нововведення не вплине на їх трудову діяльність, а якщо це і станеться, то незначною мірою.

– *Прихильники.* Вони, як правило, схвалюють і на словах підтримують нову ідею, однак у конкретній справі малоініціативні. Іноді у них виникають сумніви щодо ефективності й актуальності конкретного варіанта проекту.

– *Ентузіасти.* Як ініціатори або активні прихильники змін, вони підтримують їх і на словах, і на практиці. Своїми ідеями намагаються залучити до нової справи якомога більше людей в організації.

Дослідниками визначено такі головні психологічні бар'єри на шляху до нововведень [2].

– *Бар'єр некомпетентності* – обумовлений складностями впровадження, пов'язаними з невпевненістю робітників у своїх силах, щоб успішно справитися з роботою після нововведень.

– *Бар'єр навички, звички, традиції* є наступним за значимістю та обумовлений прив'язаністю до сформованого та автоматизованого способу роботи з технікою, відносно до технологічних вимог і організаційних структур.

– *Бар'єр ідилії* – пов'язаний з задоволеністю деяких працівників, їх становищем на роботі, в побуті, що призводить до неактивності людини при впровадженні інновацій.

– *Бар'єр збільшення психофізіологічного навантаження* – страх збільшення норм, планових завдань, підвищення психічного та фізичного навантаження.

– *Бар'єр винагородження (інтересу)* – проявляється як страх зниження винагород після нововведення, коли невідомі розмір винагород і ранг майбутньої посади. Різновидами бар'єра є зарплата, просада, соціальний статус. В основі цього бар'єра лежать інтереси людини.

– *Бар'єр зміни місця роботи* – виникає в результаті скорочення штатів, переміщення на нову роботу.

– *Бар'єр марки* (фірми, авторитету впроваджувача, доцільності) – це прояв негативного ставлення до нового, недостатньо авторитетного або доцільного.

Визначено *способи подолання психологічних бар'єрів* в процесі впровадження інновацій [1].

– *Просвіта та поінформованість співробітників.* Інформування про нововведення до того, як воно відбудеться, можливість співробітників з'ясувати хвилюючі питання, висловити побоювання з приводу передбачуваної зміни, відкрите спілкування і взаємодія допомагають їм усвідомити необхідність змін, відчути, що у прийнятті рішення щодо них враховано і думку колективу. Усе це дуже важливо за дефіциту інформації, циркулювання недостовірних відомостей.

– *Участь і залучення людей до обговорення нововведень.* Свідченням цього є готовність ініціаторів змін вислухати осіб, яких вони торкаються, використати їхні поради. Цей підхід є ефективним, якщо ініціатори змін потребують додаткової інформації та підтримки тих, кого вони стосуватимуться.

– *Допомога та підтримка.* Вони залежать від типу перетворень, можуть охоплювати навчання нових навичок, управління стресом, обговорення спільних проблем, конкретну підтримку співробітників, які потребують допомоги.

– *Переговори та угоди.* Таку тактику (з окремими індивідами, з групами) застосовують, коли нововведення реально ставлять конкретних осіб у програшне становище.

Визначальною причиною успішного впровадження нововведень є інноваційна культура співробітників, задіяних в цих трансформаційних процесах організації.

Інноваційна культура – це система суспільних цінностей, які відповідають інноваційному розвитку суспільства, держави, регіонів, галузей економіки, підприємств, організацій і відображають індивідуально-психологічні якості, інші найважливіші соціальні цінності людини, які сприяють формуванню та розвитку інноваційно активної особистості [3].

Така культура забезпечує окремій особистості принципи інноваційної моделі поведінки. Таким чином, інноваційну культуру необхідно розглядати не тільки як результат, але й як своєрідний спосіб діяльності та мислення людини. Вона відображує не лише рівень розвитку суспільних інноваційних процесів, але й міру участі в цих процесах людей, їх потребу в інноваційній діяльності. Її наявність та розвиток забезпечує сприйнятливість людей до нових ідей, їх готовність і здатність підтримувати й реалізовувати інновації у всіх сферах життя.

Значна роль у формування інноваційної культури людини належить вищій школі. Можемо визначити два взаємопов'язаних підходи до розвитку інноваційної діяльності студента [4].

Перший, визначимо його як *просвітницький,* полягає у становленні світогляду особистості, який визначається такими засадами: 1) постійні зміни, інновації в розвитку суспільства це об'єктивний процес, необхідна умова успішного розвитку політичної, економічної, соціальної сфер та розвитку суспільства загалом; 2) важливою умовою самореалізації особистості, зокрема в сфері професійної діяльності є розвиток у неї: потреби в інноваційній діяльності, сприйнятливості до нових ідей, готовності і здатність підтримувати й реалізовувати інновації у всіх сферах життя.

Інший підхід, базується на необхідності становлення *інноваційної моделі педагогічного (навчального) процесу*, особливо в процесі педагогічної взаємодії. З одного боку це інноваційна установка та діяльність студента в основі яких отримання сучасних, інноваційних знань, умінь та навичок та інноваційні методи їх отримання. З іншого боку, це інноваційна діяльність педагога, зокрема в напрямі використання інноваційних технологій педагогічного процесу та педагогічної взаємодії зі студентом.

Реалізація цих підходів дасть можливість зробити значний крок у розвитку інноваційної культури особистості, особливо у сфері майбутньої професійної діяльності.

Висновки

Історичний аналіз розвитку високорозвинених цивілізованих суспільств засвідчує домінантність інноваційної складової їх розвитку. Саме тому інноваційна сфера є однією з найважливіших у діяльності керівника, менеджера, які працюють в галузі впровадження нововведень у організаціях.

Необхідність нововведень в організації визначається поєднанням зовнішніх та внутрішніх чинників. Люди по-різному реагують на нововведення. З погляду психології це в багатьох випадках залежить від особистісного ставлення до змін, зумовленого позитивним чи негативним їх оцінюванням. Тому важливим є визначення та реалізація відповідних механізмів подолання психологічних бар'єрів в процесі впровадження інновацій.

Визначальною причиною успішного впровадження нововведень є інноваційна культура співробітників, задіяних в трансформаційних процесах організації. Значна роль у формування інноваційної культури людини належить вищій школі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Орбан-Лембрик Л. Е. Психологія управління : навч. посібник / Орбан-Лембрик Л. Е. – К. : Академвидав, 2003. – 568 с.
2. Бандурка А. М. Психология управления / Бандурка А. М., Бочарова С. П., Землянская Е. В. – Харьков : Фортуна-Пресс, 1998. – 464 с.
3. Власова О. І. Соціальна психологія організацій та управління : підручник / О. І. Власова, Ю. В. Никоненко. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 398 с.
4. Прищак М. Д. Педагогіка, психологія та методика викладання у вищій школі: курс лекцій / М. Д. Прищак, О. Б. Залюбівська. – Вінниця : ВНТУ, 2019. – 150 с.

Прищак Микола Дем'янович – канд. пед. наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Лесько Олександр Йосипович – канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри економіки підприємництва та виробничого менеджменту, м. Вінниця.

Pryschak Nicolai Demianovich – Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa.

Lesko Alexander J. – Cand. Sc. (Econ.), Associate Professor, Head of the Chair of Economics and Business Production Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa.

УДК 159.944.4-057212

О. В. Поляруш[1]
М. Д. Прищак[1]

ПРОБЛЕМА СТРЕСУ У ДІЯЛЬНОСТІ МЕНЕДЖЕРА

[1]Вінницький національний технічний університет

Анотація

Уточнено поняття професійного стресу в діяльності менеджера. Досліджено причини та можливі наслідки стресу менеджера. Визначено підходи до управління стресом менеджера.

Ключові слова: *стрес, професійний стрес, причини стресу, наслідки стресу, управління стресом, профілактика стресу, подолання стресу.*

Abstract

The concept of professional stress in the activity of the manager is specified. The reasons and possible consequences of the stress of the manager are investigated. The approaches to managing the stress of a manager are determined.

Keywords: *stress, professional stress, causes of stress, effects of stress, stress management, stress management, stress relief.*

Вступ

Нарівні з конфліктами значну роль в житті людей відіграють стреси. Навіть у добре керованій організації виникають ситуації, які негативно діють на людей і викликають у них почуття стресу. Надмірний стрес може стати руйнівним для особи, а відповідно, для організації. Таким чином, керівник повинен це розуміти і навчитися нейтралізувати стресові ситуації для забезпечення ефективності діяльності організації.

Метою роботи є дослідження причин, наслідків стресу у діяльності менеджера та визначення підходів до управління стресом менеджера.

Основна частина

Стрес – це емоційний стан організму, що обумовлений великим тиском на особу та згодом здійснює на неї руйнуючу дію. Прикладом цього є дефіцит часу; одночасна надмірна кількість подій та інформації, яку не в змозі оправцювати людина; особиста неприємна ситуація тощо.

Залежно від виду та характеру, стреси є фізіологічними та психологічними. Вид стресу, що має відношення до керівників визначається надмірними психологічними чи фізіологічними тисками.

Фізіологічні стреси можуть виникати, коли відбувається накопичення утоми від стресових ситуацій та подій. Результати таких стресів – це хвороби (виразка шлунку, гіпертонія, болі у серці чи спині.).

Психологічні стреси класифікують як інформаційні та емоційні. Інформаційні стреси з’являються при інформаційних перевантаженнях, коли особа не справляється із поставленими задачами, не поспішає прийняти рішення тощо.

Робота керівника чи його підлеглих у стресових ситуаціях здатна призвести до неправильного виконання обов'язків. Для керівника є важливим проявляти турботу про раціональну організацію праці підлеглих, створювати та вдосконалювати психологічний клімат в колективі, що в значній мірі дозволить уникати стресові ситуації. Емоційні стреси з’являються у ситуаціях погроз, небезпеки та образ. Людина стає роздратованою, впадає у депресію, у неї зникає зацікавленість у спілкуванні з іншими [1].

За твердженням Л. Джуел, професійний стрес – це напружений стан працівника, що виникає в нього внаслідок дії емоційно-негативних та екстремальних чинників, пов’язаних з виконуваною професійною діяльністю. При цьому його варто відрізняти від звичайного стресу, який має психофізіологічне походження [2].

О. Кириленко визначає причину професійного стресу в напруженому стані працівника, який виникає під впливом емоційно-негативних чинників, які в свою чергу пов’язані з виконанням професійної діяльності, та супроводжується негативними емоційними хвилюваннями дисбалансу між вимогами і можливостями [3].

Основними причинами стресу зазвичай є:

- організаційні фактори – недовантаження, перевантаження, неузгодженість, погана координація, низька якість поставлених завдань;
- конфлікт ролей, визначається, коли працівнику ставлять суперечливі вимоги щодо роботи, або дають завдання, які не відповідають його службовим обов'язкам;
- обов'язковість, це підвищена відповідальність перед людьми, а також участь в зборах і нарадах, які насичені в організації;
- відповідальність за виконання завдання, особливо в умовах невизначеного майбутнього;
- необхідність пристосовуватися до швидких технологічних змін, отримання нових навичок, виконання додаткових обов'язків;
- взаємовідносини з підлеглими, зокрема невміння керувати незгуртованим коллективом [4].

Індивідуальні відмінності стресу обумовлені особистісними особливостями людини. Можемо виділити шість типів особистостей, які по-різному реагують на стрес:

1. Честолюбний тип – до цього типу належать люди з сильною потребою досягнення та успіху. В основному це менеджери, які енергійні, рухливі, домінантні, агресивні і орієнтовані на справу. Причинами стресу для них є перевантаження, велика інтенсивність діяльності та міжособистісних відносин, недостатнє розуміння себе. Основними симптомами стресу є безсоння, високий кров'яний тиск, проблеми з серцем, надмірне куріння і споживання алкоголю.
2. Спокійний тин – до нього ставляться безтурботні і спокійні люди; вони орієнтовані на минуле, мрійливі і малоактивні, дотримуються баланс між роботою і домом, відрізняються низькою вразливістю до стресу. Причинами стресу можуть стати або інші люди, або вимоги професійної діяльності, які порушують розмірений перебіг життя.
3. Сумлінний тип – до цього типу належать люди дріб'язкові, допитливі, педантичні, ретельні, догматичні і стабільні, консервативні і обов'язкові. Вони вірять авторитетам і підкоряються традиціям. Для них причинами стресу є в першу чергу інші люди, які порушують їхні плани та стереотипи поведінки. Для них зазвичай характерна середня ступінь уразливості по відношенню до стресу, але вони дуже чутливі до змін їх звичної життєдіяльності.
4. Невідстоюючий тип – до цього типу належать люди, які не можуть постояти за себе і відстояти свої права. Такі люди прагнуть догоджати іншим і уникають міжособистісних конфліктів, бояться конфронтації і проблемних відносин з іншими. Взагалі відчувають внутрішнє напруження на грунті міжособистісних відносин, що і є частою причиною стресу.
5. Життєлюбний тип – люди, які належать до цього типу, життєлюби, сильні, енергійні, живуть повноцінним життям, жадають нових подій і вражень, імпульсивні і ризиковані, для них характерна часта зміна інтересів. Причинами стресу для людей цього типу є рутинна і нудна робота і надмірне внутрішнє напруження, яке істотно підвищує уразливість до стресу.
6. Тривожний тип – люди, що належать до цього типу, відрізняються високою вразливістю до стресу, відчувають занепокоєння з приводу можливих невдач, орієнтовані на майбутнє і надмірно рефлексують, характеризуються високою внутрішньою напругою при низькій самооцінці. Причинами стресу для тривожного типу особистості є відповідальна робота й різкі зміни в житті [5].

Результатом постійних проблем і стресів у керівників різного рангу є цілий букет невротичних та психосоматичних хронічних захворювань: підвищена дратівливість, безсоння, гіпертонія або вегетосудинна дистонія, порушення функцій шлунково-кишкового тракту, головний біль, м’язовий біль різної етіології тощо. Наслідок – інфаркти, інсульти та скорочення тривалості життя сучасних українських керівників, попри їхні, здавалося б, необмежені можливості щодо отримання високоякісного лікування.

Менеджеру потрібно навчитися управляти стресом. Управління стресом визначається як сукупність стратегій, методів і прийомів, що дозволяють людині запобігти негативному впливу стресорів або звести цей вплив до мінімуму.

Найбільш потужним засобом рятування від стресу є свідомість людини. Важливо навчитись уміло та вчасно нею управляти.

До стресів необхідно готуватися завчасно, тому що нікому на цьому світі не вдавалось їх уникнути. А ось успішно управляти ними під силу будь-якій людині, у тому числі й керівнику.

В основі профілактики стресів лежать такі основні підходи [6]:

По-перше, мудре ставлення до власного життя, його активне конструювання (у будь-якій ситуації існують вихід і вибір. Складна ситуація перевіряє керівника на міцність – витримає чи ні?)

По-друге, уміти відрізняти головне від другорядного (цей принцип орієнтує менеджера на знаходження якоїсь основної, домінуючої лінії життя, застерігає від погоні за миттєвими, випадковими цілями).

По-третє, уміти підходити до проблеми з різних сторін (мова йде про багатоплановість бачення виникаючих проблем, здатність подивитись на них із різних сторін і позицій, про необхідність гнучкого підходу в оцінці людей і подій. Французький мислитель Монтень якось помітив: «Людина страждає не стільки від того, що відбувається, скільки від того, як вона оцінює те, що відбувається»).

По-четверте, приготування себе до будь-яких несподіваних подій заздалегідь (налаштування себе на можливі, та й на непередбачені, повороти подій, людина проявляє відому гнучкість, реалістичність у підході до дійсності, позбувається непотрібних ілюзій).

Також важливим методом є уміння використовувати позитивний досвід, уроки з усього, що відбувається. Будь-який придбаний досвід здатний значно розширити можливості в оцінці людей і ситуацій, сприяючи, тим самим, і кращій життєвій адаптації.

Психологи визначають відповідні способи подолання стресу [7]:

- активна взаємодія зі стресором або вплив на саму проблему;
- зміна погляду на проблему, зміна ставлення до неї або інша інтерпретація проблеми;
- приймання проблеми і зменшення фізичного ефекту від породжуваного нею стресу;
- комплексні способи, що поєднують в собі все перераховане вище.

Свої рекомендації до подолання стресу в роботі менеджера, пропонує Д. Льюіс [8]:

- змініть свій погляд на речі;
- подивіться на свої проблеми більш широко;
- більше смійтесь;
- перестаньте хвилюватися – починайте працювати;
- перестаньте засуджувати себе;
- зменшіть темп свого життя;
- слідкуйте за диханням та позою;
- знімайте стрес за допомогою масажу;
- боріться зі стресом обумовленим перелітом;
- розслабтеся в кінці дня;
- зменшіть фізичної стрес релаксацією;
- звільніться від стресу за допомогою фізичних вправ.

Висновки

Таким чином, можна зробити висновок, що стрес – це стан, який викликають різноманітні внутрішні або зовнішні фактори, який зумовлений багатьма причинами і носить комплексний характер. Ефективність діяльності менеджера та організації в цілому залежить від уміння менеджера управляти стресом, зокрема профілактики стресу та уміння долати стрес.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Джуэл Л. Индустриально-организационная психология / Джуэл Л. – СПб. : Питер, 2013. – 695 с.

2. Самоукина Н. Управление персоналом: российский опыт / Самоукина Н. – СПб. : Питер, 2008. – 256 с.

3. Осадча Л. А. Проблема стресу у професійній діяльності менеджерів / Осадча Л. А. // Актуальні проблеми сучасної науки: Міжнародний науковий журнал. – Київ-Буковель, Україна, 2016 – II том – С.11 – 15.

4. Ришко Г. М. Основні концептуальні теорії та підходи до вивчення феномена стресостійкості особистості / Ришко Г. М. // Проблеми сучасної психології. – 2014. – Вип. 22. – С. 393 – 409.

5. Карамушка Л. М. Психологічні чинники професійного стресу / Л. М. Карамушка, Д. І. Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. – 2016. – № 1. – С. 118 – 126.

6. Щербатых Ю. В. Психология стресса и методы коррекции / Щербатых Ю. В. – СПб. : Питер, 2006. – 256 с.
7. Цигульська Т. Ф. Загальна та прикладна психологія : навч. посібник / Цигульська Т. Ф. – Київ : Наукова думка, 2000. – 192 с.
8. Льюис Д. Стресс-менеджер : как найти дополнительные 10 часов в неделю / Льюис Д. – М. : Из-во ”Рефл-бук”, ООО ”Фирма ”Издательство АСТ”, 2000. – 266 с.

Поляруш Ольга Володимирівна – студентка групи МПОУ-18мі, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.
Прищак Микола Дем'янович – канд. пед. наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Polyarush Olga V. – student of group MPOY-18mi, faculty of management and information security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.
Pryshchak Mykola D. – Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa.

УДК 331.545

В. В. Кавецький

КОМПЕТЕНЦІЇ МЕНЕДЖЕРІВ ЯК ЕЛЕМЕНТ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Запропоновано підхід до формування системи компетентністної підготовки фахівців з врахуванням професійних компетентнісних вимог з формуванням професійної поведінки та професійно-особистісних якостей. Відмічено доцільність для сучасної молоді опановувати якомога ширший набір навичок, набуття яких часто не передбачене програмою навчання для багатьох спеціальностей, особливо технічних, але які притаманні професії менеджера.

Ключові слова: підготовка фахівців, злиття професій, компетенції менеджера

Abstract

The approach to the formation of the system of competence training of specialists with the consideration of professional competence requirements with the formation of professional behavior and professional and personal qualities is proposed. It is noted the expediency of modern youth to master the broadest set of skills, the acquisition of which is often not provided for by the curriculum for many specialties, especially technical, but which are inherent in the profession of manager.

Keywords: training of specialists, merger of professions, manager's competence

Вступ

В умовах підвищення вимог суспільства до професіоналізму працівників технічних спеціальностей в практичній соціально значущої діяльності основним орієнтиром якості виступає професійна компетентність як комплексний особистісний ресурс, як особливий компонент людського капіталу, що забезпечує можливість взаємодії з навколишнім світом в тій або іншій області. Сучасний підхід підготовки інженерів повинен орієнтуватися на створення комплексної системи управління компетенціями, яка дозволить майбутнім фахівцям не тільки працювати в сучасному інформаційно-технологічному середовищі, але і розвивати його у відповідності до конкретного проекту, швидко адаптуватися до його зовнішніх змін, визначати та ставити проблеми і вирішувати нестандартні задачі [1].

Основна частина

Останніми роками сформувалась нова освітня парадигма, в рамках якої якість сучасної освіти буде визначатися тим, наскільки у випускників вищих навчальних закладів розвинуті компетенції. Тому однією з важливих форм та методів реалізації нових підходів в освітньому процесі стають компетентісно-орієнтовані технології навчання.

За компетентнісного підходу коригуються уявлення про освіту випускника ВНЗ, також і інженера: увага приділяється не лише засвоєнню інформації, знань, а й формуванню професійної поведінки і професійно-особистісних якостей. Таке уявлення впливає на показники оцінювання результатів навчального процесу, на структуру і способи побудови змісту інженерної освіти. Навчально-пізнавальна діяльність студентів збагачується творчо-перетворювальним, проектним, дослідницьким аспектами. Основні компоненти даної системи представлені на рисунку 1.

Останнім часом різні експерти, розглядаючи тенденції, які вплинуть у майбутньому на сферу праці та зайнятості населення, одночасно висловлювали стурбованість впливом прискорених темпів розвитку технологій на зайнятість населення (професійні завдання, які раніше виконувалися людиною, все частіше виконуються машинами) і подальшими ризиками для урядів, суспільства та бізнес-середовища в зв’язку з можливим вивільненням технічних працівників. Практично в кожній професії є безліч видів діяльності, і в кожному з них різні вимоги до автоматизації. При нинішніх технологіях далеко не всі професії - менше 5% - можуть бути повністю автоматизовані. Однак для часткової автоматизації потенціал є майже у всіх. За загальними оцінками, майже половина функцій,

за які платять працівникам, можуть бути автоматизовані вже сьогодні за допомогою відомих технологій [2].

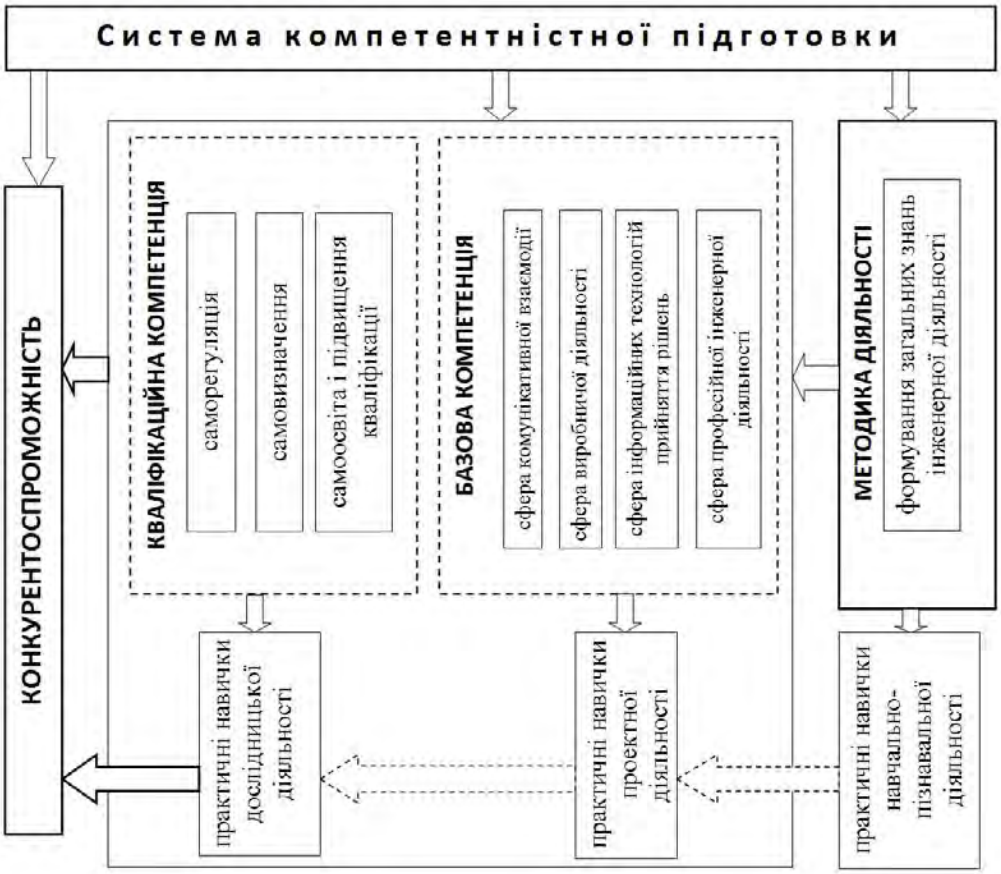

Рисунок 1 – Комплексна система компетентністної підготовки інженера

Змінюється ринок праці, виникає потреба у нових компетенціях: одні професії зникають, інші – з'являються. Враховуючи надзвичайно стрімкий розвиток техніки та інформаційно-комунікаційних технологій, а також проблеми соціально-економічного становища в країні, передбачити ситуацію на ринку праці майбутнього надзвичайно складно. Сучасній молоді варто намагатися опанувати якомога ширший набір навичок, набуття яких часто не передбачене програмою навчання для багатьох спеціальностей, особливо технічних, але які притаманні професії менеджера.

Тому під час проведення у Давосі Всесвітнього економічного форуму ***експерти вже декілька років поспіль виокремлюють десять ключових навичок***, необхідних для формування конкурентних переваг на ринку праці технічних спеціальностей, а саме [3]:

- ✓ ***Емоційний інтелект*** – здатність усвідомлювати власні почуття й емоції, управляти ними та, використовуючи ці знання, взаємодіяти з іншими.
- ✓ ***Здатність до ведення переговорів*** – уміння створювати комфортні робочі відносини та ефективно взаємодіяти з колегами, підлеглими, споживачами та партнерами з метою досягнення розуміння і підтримки на шляху реалізації цілей організації, розробки політики та прийняття спільного рішення; вміння надавати інформацію колегам, підлеглим, споживачам та партнерам по телефону, у письмовій чи електронній формі; вміння проводити зустрічі.
- ✓ ***Здатність оцінювати ситуацію та приймати рішення*** – уміння аналізувати ситуації, їх структури, визначати фактори впливу, тенденції розвитку; вміння обирати та погоджувати найкращі об'єктивні та неупереджені рішення або альтернативні варіанти досягнення поставленої мети шляхом аналізу, прогнозування та оцінки ситуації і проблем, що її спричинили *(ситуаційний аналіз, прийняття управлінських рішень).*

- ✓ ***Когнітивна гнучкість*** – здатність мислення, яке виявляється в умінні обмірковувати кілька речей одночасно, змінювати припущення, обране під час розв'язання проблеми, якщо змінилась її сутність.
- ✓ ***Комплексне вирішення проблем*** – уміння шукати, накопичувати необхідну якісну інформацію, здійснювати пошук шляхів вирішення завдань на основі наявної інформації, оцінювати позитивні та негативні наслідки прийнятих рішень.
- ✓ ***Координація в команді*** – вміння працювати спільно з іншими.
- ✓ ***Креативність*** – здатність до творчості, яка може виявлятися у мисленні, почуттях, спілкуванні, окремих видах діяльності, характеризувати особистість у цілому або її окремі сторони, продукти діяльності, процес їх створення; продукування нових ідей.
- ✓ ***Критичне (аналітичне) мислення*** – уміння логічно міркувати, знаходити аргументи, ставити під сумнів власні та інші судження, виявляти сильні та слабкі сторони різних підходів до вирішення проблеми.
- ✓ ***Орієнтація на клієнта*** (клієнтоорієнтованість) – уміння визначати і задовольняти поточні та майбутні потреби клієнтів, орієнтація на результат.
- ✓ ***Управління людьми*** – уміння мотивувати, розвивати та спрямовувати людей до роботи, визначати кращих кандидатів для її виконання.

Висновки

Аналізуючи наведені ключові навички можна відмітити що вони, як кожна окремо, так всі разом стосуються саме спеціальності менеджера. Отже, в тій частині професій яку неможливо автоматизувати, з часом обов'язково відбудеться «злиття» професійних технічних знань та компетенцій з менеджерськими, і якщо працівник в своєму універсальному розвитку зупиниться, то його унікальна компетенція зменшиться, а ринок праці швидко його виштовхне, як такого що втратив конкурентоспроможність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кавецький В.В. Система компетентнісної підготовки інженерів /В.В. Кавецький, Н.В. Сачанюк-Кавецька // Збірник тез матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми вищої професійної освіти», 23.03.2017, м. Київ, режим доступу: www.kpppo.nau.edu.ua/confer.php
2. Сучасні тенденції розвитку ринку праці в Україні: наукова доповідь / [Джинчарадзе Н.Г., Боков О.В., Гулевич О.Ю., Вітряк Т.Б., Шостак І.В., Куліков Г.Т., Красівський Д.О., Савченко Н.В., Савенко О.О., Літвінчук Л.Й.]. – К. : ІПК ДСЗУ, 2018. – 42 с.
3. Looking for a job? 5 keys skills to work on [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.weforum.org/agenda/2016/06/these-are-the-key-skills-that-job-candidates-lack?utm_content=buffer55a45&utm_medium=social&utm_source=facebook.com&utm_campaign=buffer

Вячеслав Валерійович Кавецький – ст. викладач кафедри економіки підприємства та виробничого менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця;

Vyacheslav Kavetskiy V. – senior lecturer of the Department of Economics of enterprise and production management, Vinnytsia national technical University, Vinnytsia.

УДК 174:005

Л. В. Сікорська[1]
О. Й. Лесько[1]

Формування корпоративної культури підприємства

[1]Вінницький національний технічний університет

Анотація

В статті досліджено важливість корпоративної культури для ефективного розвитку підприємства. Визначено структуру корпоративної культури та фактори, які впливають на її формування. Проаналізовано етапи формування корпоративної культури.

Ключові слова: *корпоративна культура підприємства, структура корпоративної культури, формування корпоративної культури.*

Abstract

The article examines the importance of corporate culture for the effective development of the enterprise. The structure of corporate culture and factors influencing its formation are determined. The stages of corporate culture formation are analyzed.

Key words: *corporate culture of enterprise, structure of corporate culture, formation of corporate culture.*

Вступ

На сьогоднішній день, в умовах мінливого зовнішнього середовища, підприємству необхідно бути максимально гнучким, чого неможливо досягти лише за рахунок змін, ініційованих керівниками підприємства. Значною мірою це залежить від корпоративної культури, саме вона здатна забезпечити гармонізацію індивідуальних та колективних інтересів працівників, виховує відповідальність, мобілізує ініціативу, покращує морально-психологічний клімат та комунікаційні процеси.

Метою статті є дослідження корпоративної культури підприємства як важливого фактору ефективної діяльності підприємства.

Основна частина

Корпоративна культура відіграє важливу роль у визначенні та реалізації управлінської діяльності, здійсненні ефективної політики підприємства. Вона надає змогу підприємству, підвищити продуктивність праці, мінімізувати плинність кадрів в умовах підвищеної конкуренції, коли ведеться жорстока боротьба за місце на ринку. Загальновідомий факт, що успішні підприємства характеризуються високим рівнем корпоративної культури. Недарма, призначення та основні цінності таких фірм-гігантів як Google, Microsoft, Apple, Amazon, Sony залишаються незмінними, проте практика та стратегія бізнесу постійно адаптується до мінливості ринку [1].

Корпоративна культура – це система цінностей, переконань, вірувань, уявлень, очікувань та їх символів, а також ділових принципів, норм поведінки, традицій, ритуалів і т.д., що склалися в організації, які формують "корпоративний дух", визначають загальні рамки відносин, поведінки в організації та приймаються більшістю співробітників організації.

В межах теорії менеджменту корпоративна культура розглядається як потужний стратегічний інструмент, що дає змогу орієнтувати всі підрозділи організації і окремих осіб на спільні цілі; мобілізувати ініціативу співробітників, виховувати відданість організації, поліпшувати процес комунікації, поведінки [2].

Метою корпоративної культури – є забезпечення високої прибутковості підприємства за допомогою удосконалення управління людськими ресурсами задля забезпечення лояльності працівників до керівництва, виховання у співробітників позитивного ставлення до підприємства.

Кожному підприємству необхідно виважено підходити до питання формування корпоративної культури. Саме тому, розглядаючи питання формування корпоративної культури, варто використовувати системний та синергетичний підходи, важливо також передбачати те, що формування корпоративної культури здійснюється відповідно до специфічних особливостей, притаманних окремому підприємству. При цьому саме специфічні особливості діяльності підприємства є визначальним фактором формування корпоративної культури [3].

Корпоративна культура – цілісне, але складне, багатоаспектне явище, яке представляється у вигляді багаторівневої структури. Існують різні підходи до визначення структури корпоративної культури та її рівнів. Ми визначаємо *два рівні* корпоративної культури [4]: 1) внутрішній, глибинний, онтологічний (сутнісний), несвідомий – корпоративний дух та 2) зовнішній – рівень актуалізації

(«зовнішніх проявів» [5], формальних ознак) корпоративної культури.

Корпоративний дух – духовний стан (клімат) корпоративного середовища (корпоративних взаємовідносин) як результат актуалізації духовності (смисл життя, цінності, моральність) співробітників в процесі їх взаємодії.

Актуалізація ("зовнішні прояви") корпоративної культури. Корпоративна культура актуалізує (екстеріоризує) себе в чисельних зовнішніх проявах. Ці прояви можемо структурно поділити на дві групи: 1) *особистісно-комунікативні форми корпоративної культури* (культура поведінки та комунікації, етикет, мова спілкування та ін.); 2) *загальнокорпоративні форми прояву корпоративної культури*: символи фірмовий стиль (товарний знак, емблема, фірмовий колір, фірмові особливості дизайну продукції, зовнішній вигляд будівель та інтер'єр приміщень, фірмовий одяг, елементи діловодства та ін.), прапор, гімн, ритуали та свята, історія, міфи, герої, фізична культура та ін.

Важливим є також розгляд структури та рівнів корпоративної культури з точки зору *складових та чинників процесу її формування.*

Визначимо такі рівні корпоративної культури: 1) загальнолюдська (національна) культура; 2) корпоративні цінності; 3) актуалізація (зовнішні форми прояву) корпоративної культури.

Важливою умовою, принципом, чинником формування корпоративної культури є *онтологічні, глибинні чинники загальної людської (національної) культури,* зокрема світогляду, смислу життя, духовності, моралі, цінностей, вірувань, уявлень, установок людини та ін., які по своїй суті є позаорганізаційними, надкорпоративними елементами корпоративної культури.

Другий рівень визначається корпоративними цінностями, які актуалізуються в місії організації та, сформульованих на її основі, та під впливом, з одного боку, загальнолюдської (національної) культури, а з іншого, цінностями організації, *ділових принципах.*

Третій рівень – рівень актуалізації (зовнішніх проявів, зовнішніх форм прояву, формальних ознак) корпоративної культури.

Для формування корпоративної культури керівництво підприємства здійснити такі основні етапи:

1. опрацювати місію підприємства, визначити стратегії, основні цілей та цінності (пріоритети, принципи, підходи та норми);
2. встановити головні базові цінності і переконання організації;
3. сформувати стандарти та норми поведінки працівників підприємства;
4. формування видимих елементів культури - запровадити традиції, символіку;
5. формування мотиваційної культури для працівників;
6. нормативно закріпити перераховані вище складові корпоративної культури;
7. розробити організаційні заходи, спрямовані на формування, розвиток або закріплення бажаних цінностей і зразків поведінки;
8. цілеспрямований вплив на корпоративну культуру з метою подолання негативні цінності і розвити настанови, що сприятимуть реалізації розробленої стратегії;
9. оцінювання успішності впливів на корпоративну культуру і внесення необхідних коректив.

Розвиток корпоративної культури – це безперервний процес, оскільки вона змінюється під дією різних факторів зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства. Корпоративна культура визначає методи вирішення проблем та взаємозв'язки в процесі організації діяльності підприємства. Саме тому, будь-які зміни на підприємстві, локального або ж глобального масштабу, будуть неефективними без зміни корпоративної культури, адже вона має важливе значення для вибору напрямку розвитку підприємства [6].

Формування корпоративної культури передбачає врахування множину факторів зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства. До факторів зовнішнього середовища, які впливають на корпоративну культуру відносять:

- глобалізаційні процеси;
- політичні фактори;
- економічні процеси;
- інноваційні процеси та інтелектуалізація праці;
- екологічний стан;
- система законодавства.

До факторів внутрішнього середовища, які впливають на корпоративну культуру відносять:

- внутрішній стан підприємства;
- психологічну готовність персоналу та керівництва до змін;
- прийняту на підприємстві систему менеджменту;
- традиції підприємства;
- історію розвитку підприємства;

– життєвий цикл підприємства.

Життєвий цикл підприємства грає важливу роль для формування корпоративної культури.

На стадії створення підприємства корпоративна культура формується в залежності до місії та стратегії підприємства. Базові принципи корпоративної культури закладаються керівником підприємства та провідними лідерами (менеджерами). Тобто, формування корпоративної культури, на даній стадії, цілком залежить від менеджерів.

На стадії зростання підприємства корпоративна культура урізноманітнюється працівниками підприємства. На даному етапі менеджери вирішують, які елементи корпоративної культури варто замінити або покращити.

На стадії зрілості та занепаду корпоративна культура підприємства перестає бути активним потенціалом, набуває дисфункціонального характеру. На даному етапі корпоративна культура потребує якісних змін [7].

Висновки

Корпоративна культура підприємства відіграє важливу руль у механізмі функціонування ринкової економіки та повинна відображатись у таких аспектах як якісній та безпосередній підтримці зовнішньої та внутрішньої діяльності підприємства. Корпоративна культура визначає методи вирішення проблем та взаємозв'язки в процесі організації діяльності підприємства. Саме тому, будь-які зміни на підприємстві, локального або ж глобального масштабу, будуть неефективними без зміни корпоративної культури. Формування корпоративної культури передбачає врахування множину факторів зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства. Важливе значення під час формування корпоративної культури є врахування стадії життєвого циклу підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Захарчин Г. М. Корпоративна культура: навч. посібник/ Захарчин Г. М., Любомудрова Н. П., Винничук Р. О., Смолінська Н. В. – Львів, 2011. – 317с.
2. Небава М. І. Менеджмент організацій і адміністрування. Частина 2 : навч. посібник / М. І. Небава, О. Г. Ратушняк. – Вінниця : ВНТУ, 2012. – 108 с.
3. Кузьмін О. Є. Фактори впливу на корпоративну культуру: сутність та класифікація / Кузьмін О. Є., Бала О. І., Бала Р. Д.// Економіка: проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць. – Випуск 222: в 5-ти т. – Т. 5 . – Дніпропетровськ : ДНУ, 2007. – С. 1078 – 1083.
4. Прищак М. Д. Етика та психологія ділових відносин : навчальний посібник / М. Д. Прищак, О. Й. Лесько. – Вінниця : ВНТУ, 2015. – 144 с.
5. Корпоративна культура: навч. посібник / під. заг. ред. Г. Л. Хаєта. – Київ : Центр навчальної літератури, 2003. – 403 с.
6. Воронкова А. Е. Корпоративне управління та культура в акціонерних товариствах: організація, принципи, оцінка / А. Е. Воронкова, Е. Н. Коренєв //Вісник Національного університету Водного господарства та природокористування «Проблеми раціонального використання соціально-економічного і природно-ресурсного потенціалу регіону». – 2006. – №3 – С. 25 – 34.
7. Воронкова А. Е. Індикативна оцінка культури корпорації в системі стратегічного управління / Воронкова А. Е., Мажура І. В., Коренєв Е. Н. // Вісник Технологічного університету Поділля. – Ч.2. – Том 1. Економічні науки. Хмельницький, 2005. – С. 112 – 115.

Сікорська Лілія Володимирівна – студентка групи МПОУ-18мі, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Лесько Олександр Йосипович – канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри економіки підприємництва та виробничого менеджменту, м. Вінниця.

Sikorska Liliia V. – student of group MPOY-18mi, faculty of management and information security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Lesko Alexander J. – Cand. Sc. (Econ.), Associate Professor, Head of the Chair of Economics and Business Production Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa.

УДК 37.02

Столяренко О. В.,
Гура Г. О.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО МЕНЕДЖЕРА В РУСЛІ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕНДЕНЦІЙ І ЗМІН

ННІПППФВК ВДПУ ім. Михайла Коцюбинського

Анотація. *В статті представлені особливості підготовки фахівців магістерського рівня вищої освіти галузі знань: 07 Управління та адміністрування; 073 Менеджмент.Управління освітнім закладом (за типом). Підкреслено важливість врахування сучасних освітніх тенденцій і змін в руслі ідей гуманізму. Представлено сфери професійної діяльності випускників магістерської програми. Наголошується на модернізації змісту, форм і методів управлінської діяльності у формуванні керівника нового типу.*

Ключові слова*: підготовка майбутнього фахівця, магістерська програма, менеджмент, реформування освіти, гуманізація, ціннісне ставлення до людини.*

Abstract. *The article presents the peculiarities of Master's Degree students training process on such specialties as 07 "Management and Administration"; 073 "Management of an Educational Establishments". An important role of modern educational tendencies and changes in terms of humanistic ideas is emphasized. The spheres of professional activity of Master's Degree graduates are presented. The importance of content, forms and methods of management modernization in the process of a new type of a manager's formation is emphasized.*

Keywords: *preparation of the future specialist, master's program, management, reforming of education, humanization, value attitude to the person.*

Розбудова громадянського суспільства, інтеграція в світове співтовариство, визнання глобальних проблем людства актуалізують орієнтацію на особистість, її професіоналізм, моральність, визначають основні напрями реформування освіти, детермінують процеси пошуку ефективних шляхів навчання, що має здійснюватися відповідно до розроблених теоретичних і методичних засад, які ґрунтуються на сучасних освітніх парадигмах і концепціях; формування такої ціннісної сфери особистості, яка б виступала надійною основою повноцінного розвитку й самореалізації, активної діяльності з метою забезпечення гідних умов життя.

Реформування вищої школи залежить не лише від інноваційної модернізації освітнього процесу, а й послідовного оновлення його методологічних засад. Адже на шляху позитивних змін постають деструктивні процеси соціуму (нівелювання моральних цінностей, духовна, екологічна, економічна, політична кризи). Подвійні стандарти руйнують ціннісну детермінацію суспільних явищ і поведінкових програм. Тому у професійній підготовці майбутнього фахівця необхідно враховувати виклики нашого часу.

Метою освітньої програми за спеціалізацією «Управління навчальним закладом» є підготовка висококваліфікованого, соціально відповідального освітнього менеджера, який володіє універсальними базовими професійними знаннями та вміннями, інноваційним типом мислення та культури, з новими життєвими орієнтирами, здатного до проектування акмеологічного освітнього простору з урахуванням інноваційного розвитку освіти, запитів особистості, потреб суспільства і держави, спроможного на високому професійному рівні здійснювати достатньо широкі виробничі, управлінські, наукові, освітні й супутні (навчальні, виховні, консультаційні) функції для різних сфер управлінської педагогічної діяльності в Україні.

Розроблена нами програма магістерської підготовки покликана забезпечити спеціалізовану фундаментальну підготовку конкурентоздатних освітніх менеджерів через опанування магістрантами теорії і практики стратегічного, економічного, соціального, освітнього менеджменту, оволодіння необхідними знаннями і технологіями для подальшого підвищення їх наукової та професійної кваліфікації; оволодіння науково-дослідними та діагностичними методами психолого-педагогічних досліджень і здатністю до самостійної управлінської, науково-дослідної, викладацької та консультативної діяльності.

Сферами професійної діяльності випускників магістерської програми є науково-дослідні організації, пов'язані з вирішенням управлінських проблем в освіті; заклади системи вищої і додаткової професійної освіти; органи управління освітою різного типу; інформаційно-аналітичні та консультаційні центри, які реалізують комплексні соціально-культурні проекти і програми; освітні структури, в яких випускники є підприємцями, створюють і розвивають власну справу.

Після закінчення магістратури випускники можуть обіймати такі посади: Начальник відділу (управління освітою); Директор /чи заступник директора/ освітнього закладу (середньої загальноосвітньої школи, спеціалізованої школи, гімназії, ліцею, інтернату, технікуму, коледжу, інституту); Керівник структурного підрозділу (начальник відділу, завідувач відділом); Заступник начальника відділу (управління освіти); Завдувач дитячим навчальним закладом; Директор, заступник директора позашкільного навчального закладу (Палацу дітей та молоді; музичної, спортивної, художньої школи); директор кабінету (методичного, навчально-методичного), курсів підвищення кваліфікації; Директор (начальник) професійного навчально-виховного закладу (професійно-технічного училища, професійного училища); директор навчального (навчально-тренувального) центру; навчального пункту; директор центру професійної орієнтації молоді; директор школи (вищої спортивної майстерності, спеціалізованої дитячо-юнацької, спортивно-технічної і т. ін.); Начальник відділу (місцеві органи державної влади); Завідувач бази навчально-наукової; Завідувач кабінету навчального; Завідувач курсів; Завідувач лабораторії (освіта); Завідувач практики (виробничої, навчальної); Начальник кабінету (методичного); Завідувач відділення (заочного, підготовчого та ін.); Керівник позанавчальної виховної роботи; Керівник гуртка (методичного, педагогічного); Завідувач відділення у коледжі; Керівники науково-дослідних підрозділів та підрозділів з науково-технічної підготовки виробництва; Головні фахівці - керівники науково-дослідних підрозділів; Начальники (завідувачі) науково-дослідних підрозділів.

Особливість управлінської діяльності керівника на сучасному етапі визначається сукупністю традиційних та появою нових керівних функцій. До традиційних функцій його управлінської діяльності належать прийняття рішення, організація їх втілення, коригування роботи, облік і контроль, які тепер залишаються основними. Завдяки новим функціям оновлюється зміст навчання (впровадження державних стандартів освіти, концепції виховання, профілізації та індивідуалізації освітнього процесу, авторських навчальних програм, підручників, посібників, виховних систем), відбувається впровадження нових освітніх технологій (розвивальне, модульне, диференційоване навчання, використання методів проектування і моделювання, життєтворчості особистості); удосконалюються форми й методи навчання і виховання (діалогові форми спілкування, лекційні, семінарські заняття, навчальні модулі); трансформуються методи контролю знань і вмінь учнів (запроваджуються індикатори розвитку учнів, рейтингові системи оцінювання); модернізуються зміст, форми й методи управління закладами і установами освіти (підвищується значущість менеджерської функції управління інноваційним процесом, створюються багатоваріантні моделі управління); з'являються авторські моделі закладів освіти (ліцеї, гімназії, коледжі).

Модернізований зміст діяльності керівника школи вимагає й оновлення форм управління. Пріоритетними стають дорадчо-адміністративні форми управління, які поділяють на: колегіальні (рішення ради школи, педагогічної ради, зборів трудового колективу, наради при директорові, методичної ради, профспілкових зборів, ради засновників); колективні (резолюції чи рішення, учнівської, батьківської ради, зборів творчих спілок учителів); індивідуальні (висновки, поради під час бесіди, спостереження, анкетування, інтерв'ювання).

Модернізація змісту, форм і методів управлінської діяльності формує керівника нового типу – відкритого, демократичного, компетентного, гуманістичного, творчо спрямованого. Водночас оновлення управлінської діяльності є передумовою розвитку творчих здібностей керівника, здатного виробити власний стиль управління, періодично оновлюючи зміст, форми і методи своєї діяльності. Раціональне поєднання модернізованих і класичних функцій, форм і методів управлінської діяльності керівника в сучасних умовах є запорукою ефективного формування творчого колективу, демократизації та гуманізації освітнього процесу, відкритості закладу як динамічно соціальної системи

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Василенко О.В. Інноваційний менеджмент [навчальний посібник] / О.В.Василенко, В.Г.Шматько. – К. : ЦУЛ, Фенікс, 2003. – 440 с.

2. Столяренко О. В., Столяренко О. В. Ціннісне ставлення до людини в системі професійних цінностей майбутнього учителя / Столяренко О. В., Столяренко О. В.. Матеріали Інтернет-конф. «Особистісно-професійний розвиток майбутнього вчителя», ВДПУ ім. М. Коцюбинського, листопад 2018 р.

Столяренко Олена Вікторівна, доктор пед. наук, доц. кафедри педагогіки і професійної освіти ННІПППФВК ВДПУ ім. Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, olena-best@ukr.net;

Гура Ганна Олегівна, здобувач магістерського рівня вищої освіти галузі знань: 07 Управління та адміністрування; 073 Менеджмент.Управління освітнім закладом (за типом)

Stoliarenko Olena Victorivna – Doctor of Pedagogy, Associate Professor at Pedagogics and Professional Education at Department at Vinnitsia State Pedagogical University named after M. Kotsiubynskyi. E-mail: olenabest@ukr.net

Hura Ann Olehivna –A Master„s Degree Student on the specialties as 07 "Management and Administration"; 073 "Management of an Educational Establishments" at Vinnitsia State Pedagogical University named after M. Kotsiubynskyi.

УДК 37.02

Столяренко О. В.,
Камінська В.,
Лобок І.

МОДЕРНІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

ННІПППФВК ВДПУ ім. Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Анотація. *В статті наголошується на модернізації управлінської діяльності керівника закладу освіти, представлені особливості управління внутрішньошкільним життям, розуміння яких відіграє важливу роль у підготовці фахівців магістерського рівня вищої освіти галузі знань: 011. Науки про освіту. Підкреслено важливість врахування сучасних освітніх тенденцій і змін. .Наголошується на модернізації змісту, форм і методів управлінської діяльності у формуванні керівника нового типу.*

Ключові слова*: підготовка майбутнього фахівця, магістерська програма, управлінська діяльність керівника, реформування освіти, інноваційне управління в освіті.*

Abstract. *The article emphasizes on the modernization of the managerial activity of the head of an educational institution, presents the features of the management of the internal school life, understanding of which plays an important role in the training of specialists in the master's level of higher education in the field of knowledge: 011. Education science. The importance of content, forms and methods of management modernization in the process of a new type of a manager's formation is emphasized.*

Keywords*: preparation of the future specialist, master's program, managerial activity of the head, reforming of education, innovative management in education.*

Серед напрямів у розвитку теорії управління освітою, які почали розвиватися як пріоритетні, слід назвати управління якістю освіти, освітній моніторинг, інновації в освіті, освітні вимірювання, ІТ-технології в управлінні освітою, формування професійної компетентності керівників освіти тощо. Суттєвим залишається відставання від розвинених країн світу щодо практичного формування і теоретичного підкріплення державно-громадської системи управління освітою, децентралізації управління освітою, підготовки керівних кадрів на засадах компетентнісного підходу. В Україні до цього часу немає цілісної, теоретично обґрунтованої концепції управління освітою, що створює певний управлінський хаос як у теоретичних дослідженнях, так і в їх практичній реалізації в умовах глобалізації і мінливої ситуації в суспільстві. Більшість підходів щодо вдосконалення управління освітою, які висвітлені в Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки, є декларативними і не мають комплексного характеру і ґрунтовного науково-теоретичного підкріплення.

Функціонування та розвиток школи залежить від сукупності зовнішніх факторів прямого й опосередкованого впливу на заклад загальної середньої освіти. Передусім – це особливості соціально-економічного, політичного і культурного розвитку країни, зосереджені в системі освіти матеріально-фінансові, кадрові ресурси, культурний простір, в якому формуються особистість, тенденції розвитку освіти, рівень розвитку наук, що працюють на школу, система державного управління освітою, нормативно-правова база, що забезпечує функціонування школи. Вся ця сукупність постійно змінюваних зовнішніх умов під дією об'єктивно-суб'єктивних факторів трансформується. Стан розвитку суспільства зумовлює відповідні йому *особливості управління внутрішньошкільним* життям. На сучасному етапі до таких особливостей належать:

1. Зміна підходів при оцінюванні діяльності закладу. Це означає створення школою власної системи діагностики й оцінювання її діяльності, орієнтацію на оцінювання не лише за результатами навчання учнів, вивчення рівня розвитку особистості дитини, оцінювання результатів діяльності окремих педагогів.

2. Демократизація управління передбачає створення належних умов для реалізації місії та мети школи, пріоритетність вирішення питань макротехнології (цілісної системи роботи школи і внутрішньо-шкільного управління) над мікротехнологіями (методиками проведення педрад, нарад, аналізу окремих уроків, написання наказів, складання графіків).

3. Зміна кадрової ситуації виявляється у поповненні шкільних фахівців психологами, соціальними педагогами, звільненими класними керівниками, заступниками керівників шкіл з експериментальної або науково-методичної роботи, працівниками закладів вищої освіти. Це вимагає

вирішення нових управлінських завдань, виникнення нових управлінських відносин, зв'язків, створення сприятливого психологічного клімату в колективі, атмосфери творчого пошуку, взаємодопомоги, зацікавленості роботою.

4. Варіативність управління. Означає використання різноманітних моделей, систем, змісту управлінської діяльності, самостійне визначення спрямованості розвитку, коригування мети школи, обрання варіантів навчального плану, визначення змісту шкільного компонента освіти, моделювання позаурочної діяльності учнів.

5. Зміна методів управління. Свідченням цього є перехід від прямого впливу на методи, пов'язані з ефективністю роботи школи, до моделювання педагогічних систем, способів їх реалізації; від жорстко регламентованих вимог до розмаїття форм, змісту. Це передбачає вільний вибір технології планування та організації роботи відповідно до цілей та завдань колективу.

6. Зміна методологічних засад управління. На передній план висуваються системний підхід, моделювання цілісних педагогічних та управлінських структур, розробка технологій прискореного розвитку. Це стимулює використання діалогічних форм взаємодії, впровадження способів самоорганізації, децентралізації управління. Головним у змісті управлінської діяльності стає вироблення цілісної системи діяльності школи, яка б відповідала вимогам часу і створювала передумови для цілеспрямованого розвитку учнів.

Відкрита школа є соціально-педагогічною системою, здатною до генерування та впровадження педагогічних інновацій (наукових та практичних досліджень із соціально-педагогічних та психологічних проблем), адекватного сприйняття соціально-педагогічних змін у суспільстві, встановлення різнобічних зв'язків з громадськістю та учасниками освітнього процесу.

Оцінювання управлінської діяльності керівника закладу освіти має здійснюватися на основі системності, яка передбачає розгляд і врахування усієї сукупності соціально-педагогічних умов удосконалення управління школою в їх взаємозв'язку та взаємообумовленості.

Сучасна освіта як соціально-педагогічна система покликана забезпечити досягнення таких освітніх результатів, які б відповідали нагальним вимогам суспільства. А тому необхідно впроваджувати нові підходи до управління закладу освіти.

Інноваційне управління в освіті – це сукупність прогнозів, рішень і дій щодо визначення й реалізації пріоритетних напрямів розвитку, що забезпечують досягнення місії та цілей закладів освіти. Управління – складний багатогранний процес, основу якого складають: готовність розпочати процес, визначення повноважень та місії, визначення цілей та завдань, розроблення й впровадження плану дій та моніторинг виконання. Успішна реалізація перерахованих дій-функцій, як показують теорія та практика, може забезпечити довгостроковий розвиток та покращити ефективність та продуктивність діяльності закладів освіти. У наш час управління ними стає важливим фактором успішної адаптації й розвитку, а також нагальною потребою складати довгострокові плани на перспективу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Василенко О. В. Інноваційний менеджмент [навчальний посібник] / О.В.Василенко, В.Г.Шматько. – К. : ЦУЛ, Фенікс, 2003. – 440 с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник / І. М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
3. Столяренко О. В., Столяренко О. В. Ціннісне ставлення до людини в системі професійних цінностей майбутнього учителя / Столяренко О. В., Столяренко О. В.. Матеріали Інтернет-конф. «Особистісно-професійний розвиток майбутнього вчителя», ВДПУ ім. М. Коцюбинського, листопад 2018 р.
4. Хриков Є. М. Управління навчальним закладом: навч. посіб. / Євген Миколайович Хриков. – К. : Знання, 2006. – 365 с.

Столяренко Олена Вікторівна, *доктор пед. наук, доц. кафедри педагогіки і професійної освіти ННІПППФВК ВДПУ ім. Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, olena-best@ukr.net;*
Камінська Вікторія, Лобок Ігор*, здобувачі магістерського рівня вищої освіти галузі знань: 011 - науки про освіту.*
Stoliarenko Olena Victorivna *– Doctor of Pedagogy, Associate Professor at Pedagogics and Professional Education at Department at Vinnitsia State Pedagogical University named after M. Kotsiubynskyi. E-mail: olenabest@ukr.net*
Kaminska Victoria, Lobok Ihor *– Master's Degree Students on the specialties as 011 Education science at Vinnitsia State Pedagogical University named after M. Kotsiubynskyi.*

УДК 37.02

Столяренко О. В.,
Макеєва Н. В.,
Сполуденна Я. А.

ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ: УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

ННІПППФВК ВДПУ ім. Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Анотація. *В статті представлена інноваційна модель керівника закладу освіти, що використовується у підготовці фахівців магістерського рівня вищої освіти галузі знань: 07 Управління та адміністрування; 073 Менеджмент. Управління освітнім закладом (за типом). Підкреслено важливість врахування сучасних освітніх тенденцій і змін. Охарактеризовано мотиваційно-цільовий, когнітивний, операційно-діяльнісний, рефлексивно-оцінювальний компоненти підготовки випускників магістерської програми до педагогічної управлінської діяльності. Наголошується на модернізації змісту, форм і методів у формуванні керівника нового типу.*

Ключові слова*: інноваційна модель керівника закладу освіти, підготовка майбутнього керівника, мотиваційно-цільовий, когнітивний, операційно-діяльнісний, рефлексивно-оцінювальний компоненти, магістерська програма, менеджмент, реформування освіти .*

Abstract. *The article presents the innovative model of the head of the educational institution used in the training of Master Degree students in the field of knowledge: 07 Management and Administration; 073 Management. Educational Establishment management (by type).The importance of content, forms and methods of management modernization in the process of a new type of a manager's formation is emphasized The motivational-target, cognitive, operational-activity, reflexivity-evaluation components of preparation of graduates of the master's program for pedagogical management activity are characterized. It is emphasized on the modernization of content, forms and methods in the formation of a new type of manager*

Keywords: *innovative model of the head of the institution of education, preparation of the future leader, motivation-target, cognitive, operational-activity, reflexivity-evaluation components, master's program, management, reforming of education.*

За своїм змістом, формами і методами освіта не є незмінним феноменом. Вона постійно враховує перспективи розвитку людства, реагує на суспільні реалії. А це зумовлює відповідну підготовку майбутніх керівників освітніми закладами, розробку інноваційної моделі фахівця..

Завдання сучасної освіти – готувати людей з новими ціннісними орієнтирами, активною громадянською позицією, давати такі знання та навички, які дозволили б їм адаптуватися до швидкоплинного часу і змін, бути конкурентоздатними на ринку праці.

Зовнішні та внутрішні чинники спонукають керівників, учителів до здійснення системних і якісних змін в освітньому та управлінському процесах. А це спонукає до пошуку інновацій. Нові умови, в яких функціонують навчальні заклади України, вимагають сучасних підходів до організації їх діяльності, більш ефективного й гнучкого управління, професійного й швидкого реагування на проблеми та відкриття нових перспектив. Актуальною стає потреба змінювати застарілі управлінські підходи в галузі освіти. Сучасний керівник освітнього закладу повинен навчитися сучасним механізмам управління і завдяки цьому підвищувати ефективність роботи.

Процеси демократизації суспільного життя, що охопили весь пострадянський простір після 1991 р., суттєво вплинули і на розвиток освітянської сфери, зокрема спонукали подальші наукові пошуки в теорії управління освітою (Васильєв В., Ващенко Л., Даниленко Л., Дарманський М., Дмитренко Г., Єльникова Г., Жерносек І., Зайченко О., Калініна Л., Капто Г., Капустін М., Касьянова О., Конаржевський Ю., Коротков Е., Лазарєв В., Луговий В., Лукіна Т., Майоров О., Мармаза О., Маслова Н., Поташник М., Шамова Т.). На початок 1990-х рр. теоретичні розробки в галузі управління освітою відставали від аналогічних процесів у розвинених країнах світу, що було обумовлено ціленаправленою ідеологізацією діяльності системи освіти в радянські часи і акцентуванням уваги на розвитку школознавства, яке віддавало перевагу реалізації функцій організації і контролю, а також практичній складовій діяльності закладів освіти. Більшість керівників школи в Україні не були знайомі з надбаннями теорії західного менеджменту, зокрема освітнього, що можна розцінювати як суттєву прогалину в їх управлінській освіті. Це, у свою чергу, вплинуло на якість і глибину

управлінських процесів у всіх типах навчальних закладів. Серед напрямів у розвитку теорії управління освітою, які почали розвиватися як пріоритетні після 1991р., слід назвати управління якістю освіти, освітній моніторинг, інновації в освіті, освітні вимірювання, ІТ- технології в управлінні освітою, формування професійної компетентності керівників освіти тощо. Суттєвим залишається відставання від розвинених країн світу щодо практичного формування і теоретичного підкріплення державно-громадської системи управління освітою, децентралізації управління освітою, підготовки керівних кадрів на засадах компетентнісного підходу. В Україні до цього часу немає цілісної, теоретично обґрунтованої концепції управління освітою, що створює певний управлінський хаос як у теоретичних дослідженнях, так і в їх практичній реалізації в умовах глобалізації і мінливої ситуації в суспільстві. Більшість підходів щодо вдосконалення управління освітою, які висвітлені в Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки, є декларативними і не мають комплексного характеру і ґрунтовного науково-теоретичного підкріплення. Функціонування та розвиток школи залежить від сукупності зовнішніх факторів прямого й опосередкованого впливу на заклад загальної середньої освіти. Передусім – це особливості соціально-економічного, політичного і культурного розвитку країни, зосереджені в системі освіти матеріально-фінансові, кадрові ресурси, культурний простір, в якому формуються особистість, тенденції розвитку освіти, рівень розвитку наук, що працюють на школу, система державного управління освітою, нормативно-правова база, що забезпечує функціонування школи. Вся ця сукупність постійно змінюваних зовнішніх умов під дією об'єктивно-суб'єктивних факторів трансформується.

Інноваційне управління в освіті – це сукупність прогнозів, рішень і дій щодо визначення й реалізації пріоритетних напрямів розвитку, що забезпечують досягнення місії та цілей закладів освіти. Управління – складний багатогранний процес, основу якого складають: готовність розпочати процес, визначення повноважень та місії, визначення цілей та завдань, розроблення й впровадження плану дій та моніторинг виконання. Успішна реалізація перерахованих дій-функцій, як показують теорія та практика, може забезпечити довгостроковий розвиток та покращити ефективність та продуктивність діяльності закладів освіти. У наш час управління ними стає важливим фактором успішної адаптації й розвитку, а також нагальною потребою складати довгострокові плани на перспективу.

Формування **моделі керівника** нового типу в світлі інноваційних змін усіх сфер людського життя, а особливо в освітянській галузі, вимагає обґрунтованого психолого-педагогічного підходу. Перш за все, мається на увазі *мотиваційно-цільовий* компонент підготовки до педагогічної управлінської діяльності, який визначається системою мотивів особистості керівника (соціальних, моральних, естетичних, пізнавальних, творчих, матеріальних) та наявністю головної мети фахової підготовки, готовності до впровадження інноваційного управління. *Когнітивний* компонент передбачає оволодіння системою знань, необхідних для ефективного та якісного управління. Процес реформування освіти передбачає оновлення навчальних програм у відповідності до нових знань, сучасних наукових досліджень, інноваційних теорій та концепцій управління, вітчизняного та зарубіжного досвіду у сфері освітнього менеджменту. *Операційно-діяльнісний* компонент відображає методику оцінювання рівня знань майбутніх керівників освіти з урахуванням специфіки та сутності інноваційного управління, методику дослідження сталих характеристик та функціональну грамотність сучасних фахівців. *Рефлексивно-оцінювальний* компонент передбачає здійснення оцінювання та самоаналізу фахової діяльності, виявлення причин відхилень в інноваційному управлінні, врахування завдань самореалізації керівника закладу освіти будь-якого рівня.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Марк Е. Генсон. Керування освітою та організаційна поведінка / Е. Марк ; пер. з англ. Х. Проців. – Л. : Літопис, 2002. – 384 с.
2. Мармаза О.І. Інноваційні підходи до управління навчальним закладом / О.І. Мармаза.-Х. : Основа, 2004.- 240с.
3. Оцінювання та вибір педагогічних інновацій: теоретично-прикладний аспект: наук.-метод. посіб. / за заг. ред. Л. Даниленко. – К.: Логос, 2001. – 185 с.
4. Столяренко О. В., Столяренко О. В. Ціннісне ставлення до людини в системі професійних цінностей майбутнього учителя / Столяренко О. В., Столяренко О. В.. Матеріали Інтернет-конф. «Особистісно-професійний розвиток майбутнього вчителя», ВДПУ ім. М. Коцюбинського, листопад 2018 р.

Столяренко Олена Вікторівна, *доктор пед. наук, доц. кафедри педагогіки і професійної освіти ННІПППФВК ВДПУ ім. Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, olena-best@ukr.net;*

Макеєва Наталя Владиславівна, Сполуденна Яна Артурівна -

здобувачі магістерського рівня вищої освіти галузі знань: 07 Управління та адміністрування; 073 Менеджмент.Управління освітнім закладом (за типом),

Stoliarenko Olena Victorivna *– Doctor of Pedagogy, Associate Professor at Pedagogics and Professional Education at Department at Vinnitsia State Pedagogical University named after M. Kotsiubynskyi. E-mail: olenabest@ukr.net*
Makeeva Natalia Vladyslavivna, Spoludenna Yana *Arturivna – Master,,s Degree Students on the specialties as 07 "Management and Administration"; 073 "Management of an Educational Establishments" at Vinnitsia State Pedagogical University named after M. Kotsiubynskyi.*

УДК 371

О. А. Свентух[1]
М. Д. Прищак[1]

САМОМЕНДЖМЕНТ КЕРІВНИКА

[1]Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розглянуто поняття самоменеджменту як засіб покращення управлінської праці, процес саморозвитку особистості, професійний саморозвиток, ефективність саморозвитку менеджера, здатності особистості до саморозвитку.

Ключові слова: самоменеджмент, тайм-менеджмент, технології самоменеджменту, модель самоменеджменту, конкурентні переваги, модель самоменеджменту персоналу.

Abstract

The article deals with concepts such as self-management as a means of improving the administrative work, the process of self-identity, professional self-development, self-efficiency manager, the ability to self-identity, the definition of personal effectiveness of employees on the basis of a comprehensive balanced assessment of their professional, personal characteristics and ownership of the basics of self-management in terms of different scientists.

Keywords: self-management, time-management, self-management technologies, self-management model, competitive advantage, the model of staff's self-management.

Вступ

Підприємства прагнуть до пошуку конкурентних переваг на ринку, які б забезпечили стабільне положення на ринку і дозволили досягти ефективної діяльності. Удосконалення окремих аспектів управління персоналом являється одним із найперспективніших шляхів вирішення цих завдань.

Одним з перспективних напрямів менеджменту стає самоменеджмент, який є послідовним і цілеспрямованим використанням керівником (фахівцем і так далі) випробуваних методів і практичних прийомів роботи в повсякденній діяльності для підвищення ефективності виконуваних процедур і операцій, досягнення намічених цілей.

Метою статті є дослідження самоменеджменту як важливого чинника ефективної діяльності менеджера.

Основна частина

Поняття «самоменеджмент» вперше було вжито директором німецького Інституту раціонального використання часу Л.Зайвертом. Деякі автори при описі проблем і методів самоменеджменту використовують терміни «аутогенний менеджмент», або «самоврядування». Йдеться про постановку мети, планування роботи і розподіл часу, техніку роботи, систематизацію, організацію роботи і контроль, про питання, тісно пов'язані поведінкою [1].

Самоменеджмент – це саморозвиток особистості, заснований на самопізнанні, самовизначенні, самоврядуванні, самовдосконаленні, подоланні стереотипів свідомості, самоконтролі і, як підсумок, самореалізації в обраній сфері діяльності.

Це наукова організація праці, що заснована на використанні передового досвіду, застосуванні технічних засобів і досягнень науки.

Перевагами самоменжменту є [2]:

– виконання роботи з меншими витратами;
– оптимальна організація праці;
– підвищення результативності праці;
– зменшення стресу;
– отримання задоволення від виконаної роботи;
– ефективна мотивація праці;
– підвищення кваліфікації;
– вивільнення часу;
– зменшення помилок під час виконання роботи;
– досягнення професійних і життєвих цілей найкоротшим шляхом.

Функції самоменеджменту (за концепцією Зайверта) відображають графічно як «коло правил». Функції знаходяться у визначеній залежності між собою і здійснюються у визначеній послідовності.

В зовнішньому колі позначені наступні 5 функцій:

1) Постановка цілей. – Аналіз формулювання особистих цілей.

2) Планування. – Розробка планів і альтернативних варіантів своєї діяльності.

3) Прийняття рішень. – по завданням, що виконуються.

4) Реалізація організація діяльності менеджера – Складання розкладу особистої праці.

5) Контроль – Самоконтроль і контроль підсумків. Якщо необхідно – корегування цілей.

6) Ще одна додаткова функція: – Інформація і комунікації – вона розміщена у внутрішньому колі. Навколо неї, начебто, обертаються всі інші функції, тому що пошук та обмін інформацією здійснюються на всіх етапах процесу самоменеджменту. Для кожної функції самоменеджменту розроблені робочі прийоми і методи їхньої реалізації, а також очікуваний результат у виді виграшу в часі, що складають техніку самоменеджменту [3, 4].

Розглянемо способи та методи підвищення якості самоменджменту.

1. Метод “Альпи” містить у собі п'ять стадій [5]:

- Складання завдань дня.
- Оцінка тривалості акцій.
- Резервування часу «про запас» (60:40).
- Прийняття рішень по пріоритетах, скороченням і передорученню (делегування).
- Наступний контроль – перенос незробленого.

2. Ведення щоденника часу, який являє собою одночасно календар-пам'ятку, особистий щоденник, записну книжку, інструмент планування, довідник, абонементну книжку, картотеку ідей і інструмент контролю.

3. Застосування принципу Паретто (співвідношення 80:20) полягає в тому, що коли всі робочі функції розглядати з погляду їх ефективності, то виявиться, що 80 % кінцевих результатів досягається тільки за 20 % витраченого часу, тоді як інші 20 % підсумку «поглинають» 80 % робочого часу [6].

4. Встановлення пріоритетів за допомогою аналізу АБВ містить у собі три закономірності [7]:

- найважливіші задачі (категорія А) складають приблизно 15 % кількості всіх задач і справ, якими зайнятий керівник. Власна значимість цих задач (у змісті внеску в досягнення мети) складає, однак, приблизно 65 %;
- на важливі задачі (категорія Б) припадає в середньому 20 % загального числа і також 20 % значимості задач і справ керівника;
- менш важливі і несуттєві задачі (категорія В) складає, навпроти, 65 % загального числа задач, але мають незначну частку – близько 15 % у загальній «вартості» усіх справ, які потрібно виконати.

Потрібно врахувати, що встановлення пріоритетів – важливе правило ефективної техніки роботи. Потрібно усвідомити, що не все можна зробити і не все потрібно зробити. Завжди потрібно починати з найважливіших справ.

5. Аналіз за принципом Ейзенхауера. Відповідно до цього правила пріоритети встановлюються за такими критеріями, як терміновість і важливість справи.

У залежності від ступеня терміновості і важливості задачі розрізняються 4 можливостями їх оцінки і (у підсумку) виконанням [8]:

- Термінові / важливі справи. За них варто прийматися негайно і самому їх виконувати.
- Термінові / менш важливі справи.
- Менш термінові / важливі задачі. Їх не треба виконувати терміново. Але потрібно проконтролювати, щоб вони не перейшли в розряд термінових справ.
- Менш термінові / менш важливі задачі.

Розглянуті аспекти самоменеджменту за своїм характером носять раціоналістичний підхід.

Задачі самоменеджменту враховують і такий фактор діяльності людини, як біологічний, який містить у собі поняття природного ритму роботи індивідуально для кожної людини і поняття біоритмів.

Висновки

Отже, самоменджмент дає змогу оцінити свої здібності та організувати час роботи максимально ефективно. Самоменеджмент керівника починається з організації власного часу та

уміння користуватись методами тайм-менедмженту. Використання методик самоменджменту допомагає у вирішенні завдань з оптимізації виробництва та підвищення якості роботи. Існує безліч практик для оптимізації робочого часу. У роботі розглянуто основні принципи аналізу пріоритетності задач.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Албасова Л.Н. Технологии эффективного менеджмента / Албасова Л. Н. – М.: «Издательство Приор», 2010. – 228 с.
2. Кови С. 7 навыков высокоэффективних людей: Мощные инструменты развития личности / Кови С. – 7-е изд. – М.: Альпина Паблишер, 2012. – 374 с.
3. Мазур В.С. Нові підходи і форми менеджменту, як особливого типу управління / Мазур В. С. // Пріоритети економічного розвитку України: історія та сьогодення. – Вінниця, 2009. – С. 178 – 183.
4. Основні характеристики сучасного менеджменту [Електронний ресурс] / Яшкіна Н. В. // Економіка та держава. – 2010. – № 7. – С. 35 – 36. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2010_7_11
5. Добротворский И. Л. Самоменеджмент: Эффективные технологии: Практическое руководство для решения повседневных проблем / Добротворский И. Л. – М.: «Приор-издат», 2003. – 272 с.
6. Шигда А. В. Основи менеджменту / Шигда А. В. – К., 1998. [Електронний ресурс] Доступ: http://polka-knig.com.ua/book.php?book=561
7. Самоменеджмент – умова особистого та професійного успіху [Електронний ресурс] Доступ: http://psychic.at.ua/news/samomenedzhment_umova_osobistogo_ta_profesijnogo uspikhu/2014-02-15-4
8. Необхідність, сутність і еволюція самоменеджменту [Електронний ресурс] Доступ: https://stud.com.ua/19403/menedzhment/samomenedzhment_kerivnika

Свентух Олена Андріївна **–** студент групи МЗД-18мі, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця

Прищак Микола Дем'янович **–** канд. пед. наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Sventukh Olena Andriyivna **–** student of the group МЗД-18, Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University

Pryschak Nicolai Demianovich **–** Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa

УДК 303.823 – 057.17

О. О. Шестопалько[1]
М. Д. Прищак[1]

САМООЦІНКА МЕНЕДЖЕРА

[1]Вінницький нааціональний технічний університет

Анотація
Розглядається зміст та структура самооцінки менеджера, описуються способи формування самооцінки керівника та особливості вияву кожного типу самооцінки в трудовій діяльності
Ключові слова: самооцінка менеджера, самооцінка, транзактний аналіз, типи самооцінки менеджера.

Abstract
The contents and structure of the self-assessment of the manager are considered, the ways of forming the self-assessment of the manager and the peculiarities of the expression of each type of self-assessment in the work activity are described.
Keywords: self-assessment of the manager, self-assessment, transactional analysis, types of manager's self-assessment.

Вступ

У сучасному суспільстві сформувалося розуміння ролі менеджера як вирішального чинника стабільності та перспективи роботи організації. Саме професійний, творчий потенціал та менеджера визначає успіх роботи компаній в умовах нестабільного зовнішнього середовища. Соціально-психологічна компетентність менеджера, вміння ефективно взаємодіяти з іншими людьми – ключовий фактор особистого успіху і діяльності організації в цілому. Фахівці з управління вважають, що знання про людину повинні складати до 80 відсотків всіх знань успішного менеджера.

Метою статті є визначення типів самооцінки менеджера, особливості формування самооцінки та ключові аспекти взаємодії з колективом менеджерів різних типів самооцінки.

Основна частина

Самооцінка важливий фактор самомотивації менеджера. Виділяють такі типи самооцінки: адекватну (людина правильно, об'єктивно оцінює себе), або неадекватну (завищену або неадекватно занижену), а це, у свою чергу, буде впливати на рівень розвитку особистості, який характеризує ступінь «висоти» тих цілей, до яких прагне людина.

Самооцінка (емоційно-оцінний компонент самосвідомості) – це знання про себе у поєднанні з ставленням до себе. Професійна самооцінка – це зіставлення реального та ідеального «Я»; суб‘єктивне ставлення до результатів управлінської діяльності та своєї позиції у колективі.

Е. Берн констатує, що позитивна Я-концепція визначається трьома чинниками: переконаністю у прихильності інших, впевненістю у власних здібностях та почуттям власної значущості. Самооцінка показує ступінь розвитку почуття самоповаги, відчуття особистої цінності і позитивного само ставлення.

Діяльність менеджерів за своїм змістом є одним з найскладніших видів професійної діяльності і характеризується мультиаспектністю, поліфункціональністю і різноманіттям об'єктів управління. Успіх професійної кар'єри менеджерів, як було доведено Т. Тадишевою, багато в чому залежить від самооцінки [1].

Однак, самооцінка менеджерів залежить від безлічі тісно пов'язаних між собою чинників. Вивчення самооцінки сприяє виявленню закономірностей особистісно-професійного самовдосконалення і кар’єрних досягнень менеджера.

На основі теоретичного аналізу стану проблеми дослідження самооцінки виявлено, що самооцінка особистості пов'язана з професійним і кар'єрним ростом менеджерів, можливістю планування кар'єри, визначення оптимальної траєкторії кар'єри і усвідомлення особистісного потенціалу у професійній діяльності [2].

Одна з найбільш популярних психотерапевтичних концепцій Э. Берна – транзактний аналіз, тобто аналіз взаємодій. Американський психолог Ерік Берн створив самостійний психотерапевтичний напрям,

який набув широкого поширення у всьому світі під назвою транзактний аналіз. Слово трансакція переводиться як взаємодія і, відповідно, поняття транзактний аналіз – це аналіз взаємодії, а простіше – спілкування людей. Обговоримо тільки ту частину цієї теорії яка має відношення до самооцінки людини.

Трансактний аналіз будується на тому, що в основі будь-яких форм неадаптивної (невідповідної, незадовільної) поведінки людини лежить певна запрограмована на рівні підсвідомість схема взаємин і взаємодії. Ерік Берн називає ці схеми взаємин «іграми», в які ми, самі того не усвідомлюючи, граємо все наше життя.

Ерік Берн висунув ідею про те, що ще в ранньому дитинстві у людини з'являються думки і навіть переконання щодо самої себе та навколишніх людей (особливо батьків), котрі часто зберігаються на все життя [3].

Найпростіші двосторонні позиції – це Ти позначають знаком + або -. Тобто позиції читаються так: «Я+» означає «Я хороший, зі мною все добре, все ОК». «Я-» означає «Зі мною щось негаразд, я не в порядку, не ОК». Відповідно трактуються «Ти+» і «Ти-». Поєднання цих одиниць дає чотири двосторонні (базові) позиції, виходячи з яких найчастіше розігруються ігри і програмуються сценарії поведінки.

1) «Я ОК, Ти не ОК» – параноїдальна позиція, позиція переваги;
2) «Я ОК, Ти ОК» – здорова позиція;
3) «Я не ОК, Ти не ОК» – шизоїдальна позиція, позиція безнадійності;
4) «Я не ОК, Ти ОК» – депресивна позиція

На основі життєвої позиції формуються три типи сценаріїв, що докорінно відрізняються ставленням людини до поставленої мети: сценарій переможця, сценарій переможеного та проміжний, банальний сценарій.

На основі базових життєвих Я-позицій Е. Берн виділив п'ять основних драйверів [3].

1. Будь кращим

Прагне постійно покращувати себе, важливо стати кращою в тій справі, якою вона займається. Незалежно від рівня досконалості, все одно буде вважати, що ще недостатньо хороша. В трудовій діяльності для такого типу самооцінки є характерним наступне:

– прагне бути лідером, має яскраві лідерські якості, але з іншого боку боїться, що не зможе себе проявити як лідер;
– перетворюється на «тіньових» лідерів, перетворюючись на заговорщиків, які проводять махінації, революції, агітації в компанії за щось.;

Особистість з таки типом самооцінки небезпечно підвищувати по службі. Такі люди стають лідером типу «в цій компанії є дві думки – моя і не правильна». У разі якщо менеджеру такого типу самооцінки не вдається стати кращим та виділитись у своїй роботі, він все кидає та йде від справ.

– постійні сумніви у своїх діях, залишає роботу на півдороги. Не вміє бути методичним;
– легко пропонує ідеї, але не може їх реалізувати;
– «всезнайка», володіє поверхневими знаннями в усіх галузях, на перше враження здається дуже багатогранною особистістю;
– часто критикує керівництво та авторитети, критикує колег за «недалекоглядність»;

Особливості постановки цілей полягають в очікуванні швидкого, моментального результату, гігантоманія, публічність, надмірна увага до атрибутів, героїзм.

В рамках транзактного аналізу виділяють такий типові сценарії, які є характерний для типу самооцінки «будь кращим», першим є «сценарій Сізіфа» (припиняють справи, коли вони вже майже завершені) та «сценарій Сізіфа №2» (доводять справи до кінця, але їм щоразу здається, що цього недостатньо і в терміновому порядку вони знаходять собі нову справу, більш складну), другий сценарій – «з відомим результатом» або «сценарій Філімона і Бавкіди» (це сценарій людей, які не знають, що робити після досягнення мети. Люди з таким сценарієм впевнені, що якщо вони будуть жити за правилами, нічого не порушуючи, дотримуючись норм і рамок, то в кінці їх обов'язково чекає нагорода). Основна установка людей з таким сценарієм – це «Після досягнення певної мети я не знаю, що робити далі».

Плюсами такого керівника та працівника є його креативність, комунікабельність, творчий підхід, широкий кругозір.

2. Старайся

На перше місце виходить підготовка до дії, при цьому до самої дії не доходить. Особистість з типом самооцінки «старайся» не вміє будувати цілі та думати про майбутнє. Часто прагне досягнути

цілей, які не важливі для неї. Головна мотивація - це «працювати щоб працювати». Людина з типом самооцінки «старайся» часто володіє такими рисами в поведінці та мисленні:

– не вміє отримувати задоволення від будь-яких дій, вважає що будь-яка дія повинна бути корисною;
– відчуває дискомфорт в кругу друзів на вечірках та масових заходах, не може знайти собі місце;
– важко спілкується з дітьми, забороняє собі відчувати дитячі емоції;
– під час побудови кар'єри завжди керується тим, що заробляти гроші це важка праця.
– шукає роботу на рівному місці, вважає своїм обов'язком багато працювати, шукає найважчі шляхи досягнення мети;
– важко приймає похвалу;

Менеджер з таким типом самооцінки вимагає від підлеглих такої ж самовіддачі та прагнення завжди працювати, яку має сам. Вміє знаходити роботу для всіх на «рівному» місці.

Відповідає транзактному сценарію Арахни (у міфі про Арахну богиня Афіна перетворила майстерну ткалю на ім'я Арахна в павучиху, щоб та ткала вічно) люди, у яких проявляється цей сценарій, впевнені, що щось буде переслідувати їх завжди. Завжди ставить собі питання «Чому це завжди стається зі мною?».

Сильними сторонами є: працелюбство, можливість досягти успіхів у справі яку він робить, надійність.

3. Радуй інших

Яскраво виражене бажання догодити оточуючим, при цьому власні інтереси часто страждають. Вона не звертає уваги на свої бажання і потреби.

У професійному плані проявляє себе наступним чином:

– не прагне будувати кар'єру;
– погоджується на роботу за не високу платню;
– не планує свого розвитку;
– виконує роботу яка не подобається, терпить;
– має бажання примкнути до «сильної» особистості;
– важко бути керівником, тому часто займає низьку посаду;

Якщо керівником стає людина з таки типом самооцінки то для неї характерним стає виконання роботи за підлеглих, стає жертвою «зворотного делегування», прагне «дружити» зі всіма підлеглими.

Для самооцінки «радуй інших» характерним є «сценарій Домокла» (основна установка людей зі сценарієм Дамокла – це «Сьогодні я можу радіти, але завтра мене обов'язково чекає розплата (розчарування) за це»), постійно очікує поганих результатів.

До сильних сторін такого типу самооцінки належить методичність, дисциплінованість, емпатія, вміння підтримувати, «душа компанії».

4. Будь сильним

Люди з закритими емоціями, важко проявляють любов, турботу. Вираз обличчя більше схожий на маску, говорить рівним, спокійним голосом. Притаманний страх відчувати себе слабкою, однак не терпить слабких людей. «Сильний» тип особистості менеджера можна схарактеризувати наступним чином:

– налаштований на боротьбу, прагне завжди довести свою силу, часто конфліктує;
– панічно боїться падіння самооцінки, не здатний сприймати критику;
– шукає найважчий шлях досягнення мети;
– важливо завжди доводити свою правоту, з чого випливає потреба мати ворогів;
– бажання сперечатись до останнього;

Менеджери з таким типом самооцінки найчастіше зустрічаються в «чоловічих» професіях, в бізнесі або фрілансі. Займаються бізнесом не через наявність бізнес-навичок, а в більшості через не бажання слухати керівництво і залежати від рішень інших.

Якщо «Сильний» займає керівну посаду характерним є авторитарний стиль керівництва, надмірні очікування від підлеглих, завжди вважає себе правим і часто не поважає інших. Відчуває дискомфорт якщо просить допомоги в когось досвідченішого, намагається завжди довести, що може все зробити сам. Сильними сторонами «сильного» менеджера є захищена, незалежна самооцінка, хороші

лідерські якості, всі наявні ресурси активізуються в складних ситуаціях, вміють викладатись на максимум.

Такому типу самооцінки відповідає сценарій «Тантала». Люди, що живуть за таким сценарієм, впевнені, що у них не вийде досягти мети або отримати бажане. Вони нерідко міркують про те, який важкий шлях до мети, але при цьому не роблять нічого конкретного для того, щоб мету досягти, тому що вони абсолютно впевнені, що у них ніколи нічого не вийде.

5. Спіши

Людина, у якої яскраво виражений такий драйвер, завжди кудись поспішає, намагається говорити швидко. Часто відчуває що життя проходить повз. Для людей з таки типом самооцінки характерне тупання ногою, постійне поглядання на годинник. Менеджери такого типу дуже добре досягають поставлених цілей, адже виділяють їх певними конкретними часовими рамками, але в той же час через поспіх часто вписуються в ненадійні не перевірені «схеми». Живуть за сценарієм «Поки не», або синдромом «Відкладеного життя» .

Особистість може поєднувати декілька типів самооцінки, майже не зустрічається одного чистого сценарію в одній людині. Структура самооцінки людини поєднує в собі елементи різних типів самооцінки. Зазвичай є ведучий тип самооцінки до якого додаються елементи з інших самооцінок, що проявляються в різних ситуаціях. Зрозуміло, сценарій не є чимось даним раз і назавжди. Від нього можна звільнитися і почати будувати своє життя за власним сценарієм. Як завжди, все залежить тільки від вас.

Висновки

Таким чином, оцінивши себе, менеджер може свідомо, а не стихійно, керувати своєю поведінкою та поведінкою інших, а також займатися самовихованням. Розглянуто основні шляхи формування самооцінки та драйвери яких набуває особистість протягом шляху формування самооцінки. Наведено та проаналізовано життєві сценарії властиві кожному типу самооцінки та описано їх виявлення в ключі професійної діяльності менеджера.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Тадишева С. А. Детермінанти самооцінки кар'єрних компетентності менеджерів: дис… канд. псих. наук. – М, 2011. – 265 с.
2. Симанюк Е. Е. Психологія професійно-обумовлених криз / Симанюк Е. Е. – М., 2004. – 320 с.
4. Berne E. Games People Play: Basic Handbook of Transaction Analysis / Eric Berne. – New York: Ballantine Books, 1996. – 216 p.

Шестопальк Оксана Олегівна – студентка групи МЗД-18мі, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

Прищак Микола Дем'янович – канд. пед. наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Shestopalko Oksana O. – student of group MZD-18mi, faculty of management and information security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Pryshchak Mykola D. – Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa.

УДК 811(=161.2)(045)

Л. Є. Азарова

МОВА ЯК ГОЛОВНА ОЗНАКА ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті висвітлено роль мови як джерела духовного життя народу, визначального чинника і головної ознаки ідентичності української нації. Окреслено перспективи розвитку та функціонування української мови в Україні.

Ключові слова: мовна ситуація, генетичний код, державна мова, феномен нації, мовна політика, визначальний чинник ідентичності нації.

Abstract

The article highlights the role of language as the source of the spiritual life of the people, the determining factor and the main feature of the identity of the Ukrainian nation. The prospects for the development and functioning of the Ukrainian language in Ukraine are outlined.

Keywords: the language situation, the genetic code, the state language, the phenomenon of the nation, the language policy, the determining factor of the identity of the nation.

Мовне питання в нашій молодій державі потребує особливої уваги. Саме мова вирізняє нас проміж інших, саме мова поєднує нас, саме мова є «символічним ключем до національної культури». Розглянута проблема належить до царини найскладніших питань. Мова є стрижневим елементом на кожному з етапів виникнення та розвитку держави. Становлення народу тісно пов'язане з формуванням його мови. Жодне суспільство, на якому б рівні воно не було, не може існувати без мови. Це стосується всіх народів, усіх верств і прошарків суспільства й кожної окремої людини. Оскільки мова – явище суспільне, то не лише загибель суспільства призводить до зникнення мови, а й умирання мови спричиняє зникнення нації, яка не вберегла своєї мови. Мовна система обслуговує всі сфери нашого життя, унормовує та структурує парадигму відносин нації загалом і кожного з її представників зокрема. Вона є об'єктом уваги мовознавців з огляду на мовну політику, яку провадить певна країна.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальне розуміння поняття мовної ситуації досліджували такі мовознавці як: П. Кононенко, Л. Скуратівський, Г. Шевхова, Л. Масенко, В. Русанівський, О. Мельничук, І. Білодід, О. Тараненко, І. Усаченко, М. Степаненко, О. Ткаченко та ін. Вони розглядали весь комплекс особливостей мови й різних сторін духовної культури нації, мовну політику в історичному аспекті розвитку українського суспільства, мову як ознаку державності; специфіку співвідношення компонентів культури з мовою, їх рівнями; перспективи розвитку та функціонування української мови в Україні, яка є свідченням розвитку людства. Над дослідженням мовної політики з питань значення культурних і мовних чинників для збереження національної ідентифікації працювали Л. Ковач, В. Отрешко, І. Ісаченко. Шляхи удосконалення державної мовної політики розглядала Г. Євсеєва. Білінгвальну комунікативність як лінгвоекологічну проблему досліджували О. Бондар, В. Іванишина, Ю. Ковалів, Ю. Римаренко, Г. Ковальчук та багато інших дослідників [3, с. 56]. Підвищенню рівня мовної і мовленнєвої культури присвятили праці вчені-лінгвісти Н. Бабич, Д. Ганич, М. Жовтобрюх, І. Ковалик, А. Коваль, М. Пентилюк, М. Пилинський, С. Єрмоленко та інші. Психологічні аспекти цієї проблеми знайшли своє відображення у працях Л. Айдарової, Д. Богоявленського, Л. Виготського, М. Жинкіна, Д. Ельконіна, Г. Костюка, О. Леонтьєва, І. Синиці та ін. На думку цих учених, суть теорії мовленнєвої діяльності полягає в тому, що будь-який мовленнєвий акт визначається як специфічний вид діяльності (комунікативної), який починається мотивом і завершується результатом, досягненням поставленої мети. Особливе значення мають дослідження мовленнєвої діяльності І. Синиці, у яких розкриваються закономірності мовленнєвої комунікації, зміст і завдання словникової роботи. Педагогічні та методичні основи роботи над збагаченням і розвитком словникового запасу, підвищення культури мовлення студентів розроблялися Я. Коменським, К. Ушинським, Ф. Буслаєвим, І. Срезневським. Великого значення роботі над словом надавали С. Чавдаров, В. Сухомлинський, М. Стельмахович та ін. Водночас на сьогодні ще не створено довершених універсальних теорій, які можна було б покласти в основу розгляду співвідносності мови до феномену, генетичного коду, визначального чинника ідентичності української нації. У цьому й полягає актуальність дослідження.

Метою цієї розвідки є спроба показати мову як головну ознаку ідентичності української нації з її проблемами й перспективами розвитку; розглянути трагічні сторінки історії української мови;висвітлити роль мови як джерела духовного життя народу, визначального чинника ідентичності української нації;

довести, що єдине консолідоване суспільство може витворюватися лише на ґрунті

спільної духовності й мови, позаяк саме вона є тим визначальним чинником, який характеризує самототожність нації.

Для досягнення цієї мети визначено такі завдання:

– розглянути трагічні сторінки історії української мови;

– висвітлити роль мови як джерела духовного життя народу, як визначального чинника ідентичності української нації;

– визначити, що мова забезпечує кореляцію взаємостосунків у міжсуспільному та міждержавному просторі;

– окреслити перспективи розвитку та функціонування української мови.

Основними методами дослідження є метод лінгвістичного опису з

прийомами спостереження, систематизації мовних фактів і явищ та метод

комплексного аналізу.

Сьогодні, коли в суспільно-політичному житті іде переоцінка морально-етичних цінностей, відроджується національна самосвідомість народу, знання рідної мови набуває особливого значення. Усі сфери суспільного життя охоплює мова. Освіта, наука, мистецтво, театр, побутова культура пов'язані з мовним вихованням, мовною політикою. Рідна мова є одним із найважливіших засобів формування патріотичних почуттів, гордості за свій народ, вона є виявом національної культури. Піклування про рідну мову, любов і повага до неї має бути в центрі уваги кожної нації. Українська мова – це не мова простолюду, а мова цілої нації, чиє місце на право самостійного розвитку в ряду цивілізованих народів уже завойоване й не може бути зайняте ніким іншим. Мовну палітру розглядають як діяльність людей, що спілкуються між собою і цим самим привносять у лексичний склад елементи, зумовлені потребами їхньої виробничої і духовної діяльності. При цьому мова розглядається як творча практика особистостей, які спілкуючись між собою, розвивають свій генофонд, орієнтуючись як на власні надбання, так і на зовнішньомовні запозичення, зберігають у ній культуру попередніх поколінь і вносять свою відповідно до розвитку цивілізації [2, с. 6]

За роки незалежності відбулися зміни у сферах функціонування української мови в освіті, у мові публічних заходів, діловодстві. Останнім часом зростає престиж української мови, посилюється національна свідомість українського народу, адже мова – своєрідний генетичний, визначальний чинник ідентифікації української нації, а не лише засіб спілкування. У наш час українська культура досить розвинена. Щоб забезпечити розвиток української мови, нею створено величезну кількість наукової, політичної, художньої літератури, яка знайомить з нашою історією, філософською думкою, українськими традиціями та звичаями. Українською мовою на сьогодні перекладено найвидатніші твори світової літератури. Мова в її літературній формі набула високого рівня розвитку. Вона має досконало опрацьовану граматику, сформовану науково-технічну термінологію, розвинену стилістичну систему, здатну забезпечити спілкування і порозуміння в усіх сферах суспільного життя. Її пізнавальний, виражальний і комунікативний потенціал надзвичайно потужний [4, с. 6] Мова – це форма нашого життя, життя культурного й національного; це душа кожної національності, її святощі, її найцінніший скарб. У мові наша стара і нова культура, ознака нашого національного визнання. Мова – це не тільки простий символ розуміння, бо вона витворюється в певній культурі, в певні традиції. І поки живе мова – житиме й народ [1, с. 159]. Не можна бути байдужим до того, як ми користуємося мовою, як виражаємо свої думки, як цінуємо рідне слово. Тому кожен із нас повинен дбати про «мову спільноти», нашу національну мову як засіб творення національної духовності і національної культури, оскільки мова забезпечує вічність культури. Вона пов'язує культуру етносу в один безперервний процес: від минулого через сучасне до майбутнього. Що міцніші позиції посідає мова в суспільстві, то надійніші перспективи культури. Тому, відстоюючи самобутність рідної мови, ми тим самим оберігаємо самобутність власної національної культури і духовності. Не маючи своєї мови, своєї історії, українці перестануть бути українцями. «Коли зникає народна мова – народу більше нема». Поки жива мова народна в устах народу, до того часу живий і народ [5, с. 8]

90-ті роки XX ст. – це час відновлення української державності, а тим самим і нових можливостей висхідного розвитку української мови. Нормалізації мовної ситуації в сучасній Україні заважає надмірна політизація мовного питання [3, с. 72] Надання українській мові статусу державної сприяє всебічному розвитку національної культури українського народу, а тим самим здійсненню найвищих гуманістичних загальнолюдських ідеалів. Державний статус української мови належить до тих позамовних чинників, які визнають національно-мовну політику в галузі освіти взагалі, статус мови в засобах масової інформації, в міждержавному дипломатичному спілкуванні тощо. Неперервна мовна освіта має забезпечувати такий рівень оволодіння державною мовою, який сприятиме використанню нею всіх суспільних функцій, а також функцій мовного розвитку особистості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Азарова Л. Є. Мова, як генетичний код нації. / Л. Є. Азарова // Записки з українського мовознавства. Українська ментальність. Діалог світил. – Одеса: Астропринт, 2003. – Вип. 12. – С. 154 – 161.
2. Азарова Л. Є. Мова як феномен нації / Л. Є. Азарова // Лінгвістичні дослідження. Зб. наук. праць. Вип. 24. – Харків, 2008. С. 43 – 49.
3. Азарова Л. Є. Двомовність: причини й наслідки / Л. Є. Азарова // Рідний край: Альманах полтавського педагогічного університету. – Полтава. – 2015. –№ 2 (33). – С. 71 – 74
4. Азарова Л. Є. Мова як визначальний чинник ідентичності української нації / Л. Є. Азарова // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Філологічні науки. – 2018. – Вип. 292. – С. 24 – 32.
5. Ладоня І. О. Українська мова. – Київ: Вища школа. – 2001. – с. 158

Азарова Лариса Євстахіївна **–** доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет.

Azarova Larisa E. **–** Doctor of Philology, Professor, Head of the Department of Linguistics, Vinnitsa National Technical University.

УДК 82-311.6.081

Пустовіт Т. М.

МОВНІ ЗАСОБИ МОДЕЛЮВАННЯ КОНЦЕПТУ «ПАСІОНАРНІСТЬ» У РОМАНАХ Д. БАЛАШОВА

Вінницький національний технічний університет, Вінниця

Анотація

У статті розглянуто мовні засоби моделювання концепту «пасіонарність» у романах Д.Балашова; показано, що вказаний концепт репрезентовано переважно імпліцитно шляхом використання метафори та порівняння, ефект яких посилюється епітетами.

Ключові слова: *історичний роман, авторська концепція, пасіонарність, метафора.*

Abstract

The article deals with language means of modeling the concept of "passionarity" in the novels of D. Balashov; it is shown that this concept is represented predominantly implicitly by the use of a metaphor and a comparison, the effect of which is amplified by epithets.

Keywords: *historical novel, author's concept, passionarity, metaphor.*

В останні роки все більшої актуальності набувають лінгвістичні напрямки, що складають антропоцентричну парадигму, увагу яких зосереджено на дослідженні ментального аспекту процесу комунікації (Ю.Д. Апресян, Н.Д. Арутюнова, С.Г. Воркачев, Ю.М. Караулов, Е.С. Кубрякова, З.Д. Попова, Ю.С. Степанов, Е.В. Фрумкіна, Н.В. Уфімцева та ін.). Проблема відображення у свідомості людини цілісної картини світу, що фіксується мовою, стала однією з найважливіших проблем когнітивної лінгвістики. Для сучасного етапу аналізу художнього тексту також є характерним зацікавлення у змістовному аспекті мовних явищ, інтерес до аналізу тексту з точки зору відображення у його структурі певних ідей (концептів) авторської картини світу (І.П. Смірнов, Б.М. Гаспаров, З.Г. Мінц, І. Паперно, А. Флакер та ін.).

Застосування знань, набутих у галузях психолінгвістики, семантики, культурології дозволяє мовознавцям проаналізувати національно й культурно значущу інформацію у мовній та художній моделях світу, які опосередковано об'єктивуються у текстовому просторі.

Виходячи з позиції розмежування мови й мислення, розрізняють концептуальну картину світу як понятійний рівень свідомості (тобто систему уявлень про світ, зафіксованих у концептах, що несуть культурологічну інформацію) та мовну картину світу як рівень значень (мовні засоби, використовувані для репрезентації головних елементів концептуальної картини світу) [1].

Мовний аспект відіграє вирішальну роль у репрезентації концептуальної картини світу в різних типах текстів та в різних національних культурах [2: 41]. Лінгвокультурні концепти, що ототожнюються з базовими поняттями культури, пов'язаними зі світорозумінням людини та її самопізнанням, відрізняються від інших ментальних одиниць, використовуваних у наукових дослідженнях (фрейм, сценарій, скрипт, поняття, образ, архетип) наявністю у їхній структурі ціннісного елемента, оскільки концепт є засобом дослідження культури, що ґрунтується на ціннісному принципі [3: 189].

Значною кількістю індивідуальних рис, що не притаманні усім представникам окремої лінгвокультури, вирізняються картини світу конкретних авторів (авторські картини світу), що являють собою образ світу, сконструйований крізь призму свідомості й мови письменника, результат його духовної активності [4: 42-43]. Своєрідність такої картини світу обумовлено особливостями концептосфери автора та творчими завданнями, реалізованими у художньому тексті.

Художній текст втілює концепцію світу й особистості, що складається з ідейно-емоційної системи та пластичної картини світу (системи художніх образів), яка передається реципієнту опосередковано, через знакову систему мови. При цьому значущі лексеми тексту перестають бути просто номінаціями, а постають як ментально, ідейно та емоційно насичені концепти [5: 65].

Когнітивної основою інтерпретації художнього тексту є його концептуальна складова, презентована системою базових концептів. З цього погляду значний інтерес являє дослідження мовних засобів моделювання концепту *пасіонарність* – одного з базових концептів авторської картини світу в історичних романах Д. Балашова, для якого методологічною основою аналізу історичного процесу є пасіонарна теорія етногенезу Л. Гумільова [6]. І, таким чином, базовими концептами авторської картини світу у творах Д. Балашова є основні поняття пасіонарної теорії: пасіонарність й похідні від нього (пасіонарна енергія, пасіонарний поштовх, пасіонарій, субпасіонарій), створені Л. Гумільовим як терміни у дослідженні, метою якого став пошук джерела та рушійної сили у процесі розвитку етнічних спільнот, які, подібно до живих організмів, проходять життєвий цикл, що складається зі стадій зародження, підйому, надламу, інерційності та розпаду [7].

Перед автором художнього твору на історичну тему постало складне завдання вибору мовних засобів для моделювання концепту пасіонарність, що функціонує як термін теорії етногенезу. Даний концепт має набір когнітивних ознак, які відображають специфіку етногенетичних процесів та форми їх прояву на різних етапах соціокультурного розвитку етносу. Складність завдання обумовлена необхідністю втілити у художньому творі своє бачення рушійної сили історичного процесу, прямо не вживаючи науковий термін. Тому є закономірним вибір Д. Балашовим переважно імпліцитної форми репрезентації концепту, мовними маркерами якої є не лексичні одиниці, що прямо вербалізують однойменний концепт, а інші лексичні, граматичні та стилістичні засоби, що характеризують мовну особистість письменника й актуалізують, перш за все, ті характеристики концепту, які формують його асоціативно образний та оцінний шари.

Термін *пасіонарність* утворено Л. Гумільовим від латинського *passio* – пристрасть у значенні «сильна, стійка, всеохоплювальна емоція, що домінує над іншими мотивами людини й призводить до зосередження на предметі пристрасті». Основною ознакою пристрасті є її дієвість, злиття вольових та емоційних моментів. Сам Л. Гумільов визначає пасіонарність як поведінковий ефект надлишку енергії живої речовини біосфери у людини. У своїх роботах він вказує її характеристики та форми прояву [8].

Лексема *пасіонарність*, що номінує досліджуваний концепт, семантично містить, окрім родової семи *пристрасть як нестримне прагнення*, три диференційовані семи: енергія, дія, діяч (сема носія ознаки). Значення кожної з них актуалізується Д. Балашовим як за допомогою експліцитних, так і імпліцитних засобів, що у сукупності вербалізують вказаний концепт.

У художньому тексті на історичну тематику, мову якого архаїзовано з метою відтворити колорит описуваної доби, вживання сучасного наукового терміна призведе до порушення стилістичної єдності. Тому письменник звертається до лексем із схожим базовим змістом. Зокрема, імплікуючи наявність пасіонарної енергії традиційною метафорою *вогонь*, виходячи із сприйняття вогню як інтенсивно перетворювальної сили, вивільненої енергії, здатної як приносити користь, так і зашкоджувати, Д. Балашов використовує ряд метафоричних номінацій, побудованих на основі асоціативного потенціалу відповідних лексем, що репрезентують елементи одного фрейму (полум’я сонця, багаття, згарище та ін.).

Наявність або відсутність пасіонарності є у Д. Балашова підґрунтям створення образів як окремих людей, так і цілих народів. Тут актуалізуються експлікатори пасіонарної енергії, пов'язані з особливостями прояву її дії на психічному та поведінковому рівнях. Оскільки дії людини є зовнішнім проявом пасіонарності, письменник актуалізує сему *дія* за допомогою прямої номінації, використовуючи її архаїчні форми, що обумовлено специфікою жанру (*деяния, действование, деять*).

Концепт *пасіонарність* й семантично, й аксіологічно передбачає діяча – носія пасіонарності (пасіонарія), а також аналізований концепт включений до концептосфери «мораль», оскільки тим чи іншим діям передує їх вибір, а результати дій оцінюються і самим діячем, і його сучасниками, і нащадками. Тому головну увагу у своїх творах письменник приділяє характерам та взаєминам дійових осіб, що активно виявили себе в історії.

Отже, у Д. Балашова основні поняття пасіонарної теорії етногенезу концептуалізовано з метою втілення у художньому тексті авторських поглядів на закономірності розвитку історичного процесу. Ядро базового концепту *пасіонарність* включає у себе емоційно-оцінну, образну й аксіологичну актуалізацію головних сем (енергія–дія–діяч). Головний концепт та похідні від нього репрезентуються переважно імпліцитно шляхом використання метафори та порівняння, ефект яких посилюється епітетами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Арутюнова Н.Д. Язык и мир человека: [монография] / Нина Давидовна Арутюнова. – М.: Языки русской культуры, 1999. – 896 с.
2. Воронцова Т.И. Текст баллады. Концептуальная картина мира (на материале английских и шотландских баллад): [монография] / Т. И. Воронцова. – СПб.: Изд-во РГПУ им. А.И. Герцена, 2002. – 152 с.
3. Дискурс іноземномовної комунікації / Під ред. К. Я. Кусько. – Львів: Вид-во ЛНУ ім. І. Франка, 2001. – 495 с.
4. Маслова В.А. Поэт и культура: концептосфера Марины Цветаевой: [монография] / В. А. Маслова. – М.: Флинта: Наука, 2004. – 256 с.
5. Воронина Е.А. Мировоззренческое знание в литературно-художественном творчестве: [Дис. … канд. филос. наук] / Е. А. Воронина. – Нижний Новгород, 2008. – 176 с.
6. Пустовіт Т.М. Методологічна основа художнього аналізу історичного процесу в творах Д. Балашова: Монографія / Т. М. Пустовіт. — Вінниця : ВНТУ, 2012. — 157 с.
7. Азарова Л. Є. Засоби репрезентації базових концептів авторської картини світу у романах Д. Балашова / Л. Є. Азарова, Т. М. Пустовіт, Л. В. Горчинська // Сучасні філологічні дослідження: поєднання інноваційних і традиційних підходів: Міжнароднанауково-практична конференція. – Тбілісі, 27–28 квітня 2018. – С. 31 – 35.
8. Гумилев Л. Н. Этногенез и биосфера земли / Л. Н. Гумилев. – М. : ДИ-ДИК, 1997. – 640 с.

Пустовіт Тетяна Миколаївна – канд. філол. наук, доцент кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, e-mail: tetyanatuleneva@gmail.com

Pustovit Tetyana N. – Candidate of Philology, Associate Professor, Department of Linguistics, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa

.

УДК 811. 581

Зозуля І. Є., Ян Ке

БАГАТСТВО КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті коротко описано ієрогліфічну систему китайської мови, подано аналіз 4 її тонів. Окреслено основні труднощі, які виникають під час вивчення китайської мови в іноземних студентів.

Ключові слова: нормативна китайська мова, діалекти, ієрогліфи, тони китайської мови.

Abstract. *The article briefly describes the hieroglyphic system of the Chinese language, analyzes its 4 tones. The main difficulties encountered during the study of the Chinese language in foreign students are outlined.*

Keywords: normative Chinese language, dialects, Han characters, tones of the Chinese language.

У наш час китайська мова доступна понад одному мільярду людей. Вона є офіційною у Китайській народній республіці (КНР), а ще на ній говорять в Індонезії, Малайзії, Камбоджі, В'єтнамі та інших країнах. Вона належить до китайсько-тибетської мовної групи. Китайська мова має сім діалектів, їх можна відрізнити по фонетиці, яка ускладнює розуміння між діалектами, а також є невеликі відмінності в лексиці й граматиці. Для спілкування носіїв різних діалектів слугує нормативна китайська мова – путунхуа, яка в свою чергу є фонетичною нормою і літературною мовою. Саме путунхуа вивчають іноземці, як китайську мову, яку потім використовують, працюючи у бюро перекладів.

Попри те, що багатство китайської мови полягає у кількості її діалектів, вони заважають Китаю використовувати одну мову, якою володіли б усі жителі Піднебесної. Китайська мова нічим не відрізняється від будь-якої іншої іноземної мови. Є свої складності в її розумінні, але й легкі моменти також є. По-перше, варто відзначити, що вона не має алфавіту, відсутні відміни й відмінювання, кожен ієрогліф – вже готове слово, а іноді й фраза. У зв'язку з використанням ієрогліфів у Китаї зовсім відсутні розділові знаки. Така граматика полегшує вивчення китайської мови [1].

Для того, щоб прочитати газету китайською мовою, необхідно знати не менше трьох тисяч ієрогліфів. Ієрогліфи значно відрізняються від систем письма інших мов. Це пов'язано з тим, що вони є однією з найдавніших систем письма на Землі. Ієрогліфам понад чотири тисячоліття й саме тому вони унікальні й є єдиним засобом зберігання традиційних особливостей китайської мови.

Точну кількість ієрогліфів порахувати неможливо. Називають цифри 40-80 тисяч знаків, але всі вчити немає потреби. Неписьменними в Китаї вважають тих, хто знає 500 ієрогліфів. Стандарт освіченості в сільській місцевості - 1500 ієрогліфів, в містах - 2000. Для того, щоб читати газети та неспеціалізовані видання треба вивчити біля 3 000 ієрогліфів. З першого погляду вони виглядають незрозумілими карлючками. В одному ієрогліфі може бути до 80 ліній. Але в їхньому написанні - ціла філософія, яка відображає сприйняття світу китайцями. Наприклад, ієрогліф "щастя" – фу складається з двох частин: вівтаря і роту в полі під дахом. Тобто на одну людину в родині припадає одне поле. Таке китайське щастя – щоб на кожну людину в великій родині було по полю їжі і дах над головою, якщо звичайно вона своїми вчинками не провинилася перед богами [2].

Ієрогліфіка за багато століть бачила достатньо змін. Найбільш значуща відбулася на початку двадцятого століття, коли китайці зрозуміли, що система писемності дуже складна, і не кожна людина здатна її зрозуміти, вивчити й використовувати. Незабаром для запису всіх текстів стали використовувати звичайну розмовну мову, що багато в чому спростило сприймання тексту. Найважливішим для китайського тексту став перехід на спрощені ієрогліфи, який відбувся у 70-х роках двадцятого століття. Зараз у КНР всі користуються простими ієрогліфами, яких нараховується понад шість тисяч знаків.

Не варто забувати про тони у китайській мові, які іноді можуть бути проблемою для іноземців. Для кожного складу є свій певний тон, який має назву етимологічний тон складу. Простіше кажучи, це зміна висоти голосу, це дозволяє впливати на зміст сказаного. Ще одним цікавим фактом є те, що один і той самий ієрогліф, прочитаний з різною інтонацією, може мати різний зміст.

Давайте більш докладніше зупинимося на тонах китайською мовою. Одне й те саме слово вимовляється з різною інтонацією, має різне значення, а звуки мови значно відрізняються від українських і є важкими для вимови, через відмінності у будові артикуляційного українців та китайців. Тому студенту, який став на нелегкий шлях вивчення китайської мови перш за все слід

звернути увагу на систему тонів. У путунхуа було закріплено чотири різних способи підвищення чи пониження інтонації, тобто чотири тони, які просто нумеруються. Тони настільки ж важливі для розуміння почутого, як і самі звуки слова. Одне й те ж поєднання звуків передає зовсім різні значення в залежності від того, яким тоном воно вимовлено. Перший тон – високий, рівний, справляє враження незакінченого висловлювання. Другий тон – короткий, швидко висхідний. Третій тон – має низхідно-висхідну форму, справляє враження здивованого питання. Четвертий тон – короткий, швидко спадний, справляє враження категоричного наказу. У китайському алфавітному тексті ці чотири тони позначаються значками, що нагадують форму тону, наприклад: та, та, та, та. Знак тону ставиться тільки над голосною буквою.

1- й тон - та (мати) Біти (книга); 2- й тон - та (коноплі) БІіи (стиглий); 3- й тон - та (кінь) Бігїі (вважати); 4- й тон - та (лаяти) БІіи (дерево); Існує також нейтральний тон, який на письмі не позначається. Він вимовляється коротко та без наголосу.

Засновник китайського мовознавства Ма Цзянь Чжун, лінгвіст Ван Лі та ін. вважають, що самі по собі слова китайської мови на перший погляд не відносяться ні до однієї частини мови, але в складі речення будь-яке китайське слово можна віднести до певної частини на основі контексту. Отже, приналежність слова до частини мови – це характеристика, яку слово набуває лише в складі речення. У китайській мові дотримується чіткий порядок слів, який регулює відношення між словами. Згідно з цим підмет знаходиться на першому місці, присудок – на другому, додаток – на третьому, будь-яке означення завжди знаходиться перед означуваним словом [3, с. 156]. Про це завжди варто пам'ятати на початковому етапі навчання, будувати речення за цією моделлю, уникати інверсії. Тільки тоді, коли будуть сформовані навички відмінювання, тільки коли студент легко зможе співвідносити будь-який член речення з його початковою формою, тоді можна буде вживати непрямий порядок слів у реченні.

Китайська мова вважається однією з найскладніших мов світу, але це тільки на перший погляд. Насправді лише людина, яка не стикалася з нею, може так вважати. Для того, щоб китайська мова стала простою, її вивченню потрібно присвячувати велику кількість часу кожного дня. Використання асоціативного методу розуміння ієрогліфів багато в чому спростить їх вивчення, а ще своєчасне корегування вимови й написання ієрогліфів дозволить уникнути складнощів у побудові речень.

Отже, китайська мова, яка належить одному з найбільш давніх народів світу – це джерело історії та унікальної культури. Вона відіграє важливу роль у сучасному світі. Збільшення її популярності пов'язане з покращенням китайсько-американських відносин. Популярність мови зростає, інтерес до неї стає все більшим і більшим. Вона привертає своїм різноманіттям, ховає у собі величезну кількість дивовижних знань, які хочеться поглинати. Це своєрідний світ, який потребує досконалого вивчення. Усе говорить про те, що китайська надовго залишиться однією з найперспективніших і найбільш потрібних мов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дереґа Я. С., Дереґа Р. Я. Китайська мова для дітей від 9 до 209 років: підруч. з китайської мови для всіх бажаючих. Курс 1 / Я. С. Дереґа., Р. Я Дереґа. – Львів: «Декамерон-2002», 2009. – 304 с.
2. Ситник М. Китайська грамота для українців / М. Ситник // Українська правжа. Життя. – Режим доступу https://life.pravda.com.ua/society/2011/03/23/75647/view_print/
3. Дем'янюк А. А. Труднощі при вивченні української мови китайськими студентами / А. А. Дем'янюк // Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика. – Київ – 2010. С. 153-158.

Зозуля Ірина Євгеніївна — канд. пед. наук, доцент кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, irazozulya15011985@gmail.com

Zozulia Iryna Yevgeniyivna – Candidate of Pedagogy, Associate Professor of the Linguistics' Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, irazozulya15011985@gmail.com

Ян Ке – студентка 1 курсу, факультету ІРЕН, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, yk929675625@gmail.com

Yan Ke – student of the first course, Faculty for Radio Engineering, Telecommunication and Electronic Instrument Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, yk929675625@gmail.com

.

УДК 811.161.2:81’373

Ю. В. Поздрань

КОДИФІКАЦІЯ МОВНОЇ НОРМИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація:
У статті проаналізовано основні тлумачення терміна «кодифікація», що склалися в українському мовознавстві; установлено співвідношення норми й кодифікації.
Ключові слова: мовна норма, кодифікація, динаміка мовоної норми, словник.

Abstract:
The article analyzes the main interpretations of the term «codification» that have developed in Ukrainian linguistics; correlation between norm and codification is established.
Keywords: linguistic norm, codification, dynamics of language norm, dictionary.

Сьогодні мовознавці погоджуються з тим, що прийняті норми через певні проміжки часу потребують перегляду й переоцінки. Ретроспективною, найбільш експліцитною й об’єктивною формою суспільного прийняття мовних норм, на думку Т.А. Коць, є кодифікація [1: 48]. Саме кодифікація відбиває ті явища, які усталилися у процесі мовної практики [2: 22; 3: 269]. Термін «кодифікація» запропонували мовознавці Празької лінгвістичної школи у 30-х рр. XX ст. Кодифікацією також називають систему обов’язкових правил для вживання літературної мови, усвідомлених та прийнятих у конкретний період усім мовним колективом [4: 49].

За визначенням Г.П. Мацюк, кодифікація – це «процес, сутність якого розкривається внаслідок мовознавчого пізнання норм літературної мови і практики їхньої реалізації, який у конкретні періоди розвитку літературної мови має теоретичний і практичний вияви й експлікується на описовому, регулятивному етапах та етапі реалізації» [5: 41]. С.Я. Єрмоленко також підкреслює, що кодифікація лексичної норми в нормативному словнику «відбиває характер сучасної мовної практики і не може охоплювати лексикон певних історичних зрізів української літературної мови» [6: 13]. Таким чином, кодифікація є результатом наукового пізнання закономірностей вияву норми на певному етапі розвитку мови.

С.П. Шевченко слушно зауважує, що норма й кодифікація не тотожні поняття: норма динамічна, змінювана категорія, а кодифікація – статична за своїм характером [4: 51]. Вона зберігає та фіксує норму в певний період розвитку мови, сприяє забезпеченню більшої стійкості норм та запобігає напівстихійним і начебто неконтрольованим нею змінам [7: 41].

Як стверджує Л.В. Струганець, мовна норма і її кодифікація у граматиках і словниках перебувають у полярному взаємовідношенні, оскільки кодифікація норми залежить від реальної норми (що повніші знання про літературну норму, то точніша й кодифікація), і навпаки – кодифікована норма також впливає на реальну норму, поступово змінює її й часто досить ефективно [2]. Кодифікація здатна стабілізувати й регулювати функціонування та розвиток літературної норми.

Суперечність між динамікою норми і статичністю кодифікації намагався подолати М. Докуліл, вимагаючи, щоб кодифікація поряд зі своєю статичністю мала й певну перспективну глибину, тобто в момент свого виникнення вона має кодифікувати певні явища з урахуванням майбутнього розвитку [8]. Окрім того, кодифікація має бути адекватною сучасній для неї нормі. Це є основним принципом, що лежить в основі наукової кодифікації літературної мови. І тому небезпечнішою є не передчасна кодифікація того, що ще не стало нормою, а відмова від визнання прав літературної норми за тими явищами, які фактично вже стали нормою, небезпечна орієнтація на стару норму [9: 28 – 30, 39]. Вважаємо, що з’ясування того, як цей принцип реалізовано під час укладання РУСа-1933, дасть змогу спростувати звинувачення укладачів в орієнтації на стару норму (введення до реєстру застарілої лексики) та кодифікації слів, які ще не стали нормативними («ковані» слова).

Твердження М.М. Пилинського щодо непослідовності розрізнення норми та кодифікації в українській науковій літературі не втратило своєї актуальності й сьогодні. На його думку, недостатньо вивченим є взаємовідношення цих двох явищ, зокрема вплив кодифікації на норму, умовно кажучи, сила, темпи й межі цього впливу [10: 67]. Погоджуємося з Т.П. Мельник, яка вважає, що нормування – це зведення до

єдиної системи приписів, які регулюють використання мовних засобів на етапі становлення чи зміни мовних норм, а кодифікація – закріплення цих приписів у нормативних працях, що мають суспільне значення [11: 7]. Такими нормативними працями є, насамперед, словники. Слушною є думка Л.С. Паламарчука про те, що «словники – і загальномовні, і спеціальні різної спрямованості, – опрацьовані на засадах сучасної лексикографічної науки, є тим головним інструментом, що зміцнює й закріплює вироблену мовну норму, забезпечує необхідну для кожної мови кодифікацію лексичних засобів усіх категорій» [12: 170].

Отже, наслідком визнання мовної норми постає її кодифікація в авторитетних виданнях: граматиках, словниках тощо. Кодифікація має низку ознак: системність, об'єктивність, загальнообов'язковість, наддіалектність, перспективність. Кодифікація 20 – 30-х рр. XX ст., яка стала об'єктом нашої уваги, значно вплинула на подальший розвиток української літературної мови, визначила засади наукового опрацювання її лексичного складу. У цей період дослідники заперечували стихійні норми, а основну увагу зосередили на системних принципах унормування української літературної мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Коць Т.А. Про прескриптивну і дескриптивну норму в граматиці [Текст] / Т.А. Коць // Культура слова. – 2010. – № 72. – С. 47 – 55.
2. Струганець Л.В. Динаміка лексичних норм української літературної мови XX ст. [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Л.В. Струганець. – К., 2002. – 32 с.
3. Українська мова. Енциклопедія [Текст] / Редкол.: Русанівський В.М., Тараненко О.О. (співголови), Зяблюк М.П. та ін. – 3-є вид., зі змінами і доп. – К. : Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М.П. Бажана, 2007. – 856 с.
4. Шевченко С.П. Спроба кодифікації морфологічних норм укрїнської літературної мови в праці М. Сулими «Дещо про зниклі дієприкметники» [Текст] / С.П. Шевченко // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Серія : Філологічні науки. – 2011. – Кн. 1. – С. 49 – 51.
5. Мацюк Г.П. Прескриптивне мовознавство в Галичині (перша половина XIX ст.) [Текст] / Г.П. Мацюк. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2001. – 373 с.
6. Єрмоленко С.Я. Диференційні ознаки літературної мови [Текст] // Літературна норма і мовна практика : монографія / За ред. С.Я. Єрмоленко. – К. [б.в.], 2013. – С. 6 – 20.
7. Струганець Л.В. Диференційні ознаки норми літературної мови [Текст] / Л.В. Струганець // Культура слова. – 2011. – № 74. – С. 34 – 43.
8. Новое в зарубежной лингвистике [Текст] // Теория литературного языка в работах ученых ЧССР : сборник / Состав. и ред. Н.А. Кондрашов. – Вып. 20. – М. : Прогресс, 1988. – 320 с.
9. Ицкович В.А. Норма и ее кодификация [Текст] / В.А. Ицкович // Актуальные проблемы культуры речи : сборник статей. – М. : Наука, 1970. – С. 9 – 39.
10. Пилинський М.М. Мовна норма і стиль [Текст] / М.М. Пилинський. – К. : Наук. думка, 1976. – 288 с.
11. Мельник Т.П. Процеси унормування лексики української мови у 20-30 рр. XX століття [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Т.П. Мельник. – Київ, 2010. – 21 с.
12. Паламарчук Л.С. Українська радянська лексикографія: Питання історії, теорії та практики [Текст] / Л.С. Паламарчук. – К. : «Наукова думка», 1978. – 203 с.

Поздрань Юлія В'ячеславівна – кандидат філологічних наук, викладач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, yuliapozdran@ukr.net.

Pozdran Yuliia Vjacheslavivna – Candidate of Philology, lecturer of the Linguistics' Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, yuliapozdran@ukr.net.

УДК 811.161.2:81’373

І. Є. Зозуля

ВИВЧЕННЯ ЛЕКСИКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті висвітлено питання ролі лексики у вивченні української мови як іноземної. Доведено, що лексична навичка – це найважливіший і невід’ємний компонент змісту навчання української мови як іноземної. Виділено основні форми та характеристики презентації лексики. Сформульовано найефективніші принципи навчання лексики.

Ключові слова: лексика, лексичні навички, українська мова як іноземна, іноземні студенти, загальні принципи навчання лексики.

Abstract. *The article deals with the role of vocabulary in the study of Ukrainian as a foreign language. It is proved that lexical skills are the most important and integral component of the content of teaching Ukrainian as a foreign language. The main forms and characteristics of the presentation of the vocabulary are highlighted. The most effective principles of vocational training are formulated.*

Keywords: vocabulary, lexical skills, Ukrainian as the second foreign language, foreign students, general principles of vocabulary teaching.

Знання будь-якої іноземної мови асоціюється зі знанням слів, у той час як володіння мовою з лексичними навичками забезпечують функціонування лексики в спілкуванні. Отже, лексичні навички слід розглядати як найважливіший і невід’ємний компонент змісту навчання української мови як іноземної, а їх формування саме і є метою навчання лексичного матеріалу.

На нашу думку, лексичний аспект спілкування має певні особливості,які полегшують його засвоєння, і такі, що його утруднюють. До перших належить зв’язок лексики зі змістом комунікації, на що спрямована увага тих, хто спілкується. Це сприяє концентрації їхньої уваги й врешті-решт – засвоєнню. До других належить практично невичерпний запас лексики української мови, а також великі труднощі засвоєння іншомовної лексики, що пов’язані з формою слова (звуковою, графічною, граматичною), його значенням, характером сполучуваності з іншими словами, вживанням слів, а також розходженням зі словами рідної мови.

Дослідження у сфері навчання студентів лексики української мови як іноземної знайшли своє відображення в наукових розвідках І. Зозулі, В. Костюшко, Т. Лагути, О. Пальчикої, І. Сташкевич, О. Туркевич та багатьох інших лінгвістів-практиків. Так, надзвичайно актуальними з методичного погляду є праці О. Туркевич «Лексичний мінімум з української мови як іноземної: принципи укладання з урахуванням польського досвіду» та «Вивчення лексики української мови на текстовій основі у процесі навчання української мови як іноземної», в яких методистка досліджує кількісні й якісні параметри лексичного мінімуму для навчання іноземців української мови та доводить ефективність використання текстів як основного й обов’язкового матеріалу у процесі вивчення лексики української мови як іноземної [1, 2].

Працюючи довгий час з іноземними студентами, ми виробили власний алгоритм навчання лексики української мови як іноземної, виділивши основні форми та характеристики презентації лексики.

1. Переклад – це найкоротший шлях до значення слова (за умови достатньо точного збігу в обох мовах); є економічним засобом; найбільш підходить до випадкової лексики, що може з’явитися упродовж уроку; може створити в іноземних студентів неправильне уявлення щодо абсолютної відповідальності лексичних одиниць у різних мовах; створює низьку мотивацію до запам’ятовування завдяки надмірній легкості.

2. Візуальні засоби презентації (демонстрація реальних предметів, малюнків, дій або жестів) надають іноземним студентам можливість ефективно візуалізувати лексику за рахунок реальних предметів, малюнків, флеш-карток, тощо; дуже ефективні на початковому етапі; надають іноземним студентам можливості реалізувати власний темп і стиль навчання, ефективно формувати власні асоціації та мнемонічні засоби.

3. Вербальні засоби презентації (дефініції та ситуації) застосовується для контекстуалізації нової лексики; презентація декількох речень – зразків; презентація через омоніми, антоніми або супідрядні терміни; презентація повного визначення.

Презентація лексики залежить від рівня навченості студентів, складності лексики, що подається, можливості пояснити або продемонструвати значення, призначення лексики. Кількість нових слів не повинна бути завеликою (оптимальна кількість – не більше 12 нових слів за урок). Рішення, в якій послідовності презентувати лексику, залежить від викладача [3 : 45].

Вітчизняні та зарубіжні методисти до цих пір не одностайні в думці стосовно того, які принципи навчання іноземної лексики є найефективнішими. Американські та англійські методисти виділяють чотири основні принципи навчання лексики [4 : 6]:

1. Принцип мінімізації мови.
2. Принцип диференційованого підходу в залежності від мети засвоєння лексики.
3. Принцип взаємопов'язаного навчання лексиці і видам мовної діяльності.
4. Принцип свідомості, що включає в себе рефлексію.

Погоджуючись з цією класифікацією в цілому, ми вирішили додати в цей список ще декілька істотних принципів, а саме:

1. Принцип наочності. 2. Принцип взяття до уваги рідної мови. 3. Принцип поетапності у формуванні лексичних навичок і умінь. 4. Принцип міжпредметної координації. 5. Принцип професійної спрямованості навчання.

Отже, центральною ланкою в роботі над засвоєнням лексичного матеріалу є формування лексичних навичок. Лексична правильність мовлення визначається сталістю репродуктивних та рецептивних навичок, а також навичок обґрунтованої здогадки і навичок користування різними видами словників. Прийоми випереджального введення лексики, раннє включення нових лексичних одиниць у сполученні із засвоєними, а потім систематичне повторення активного словника іноземця, – все це дозволяє студентам краще підготуватися до використання освоєної лексики при читанні й говорінні на етапі застосування.

Таким чином, ми дійшли висновку, що для більш ефективного навчання лексиці необхідне поєднання дидактичних (свідомість, наочність, міжпредметна координація), лінгвістичних (мінімізація мови, концентризм), психологічних (поетапність формування лексичних навичок і умінь) і власне методичних (взяття до уваги рідної мови, взаємозалежне навчання лексиці і видам мовної діяльності, диференційований підхід в залежності від мети засвоєння лексики, професійна спрямованість) принципів, виступаючих в нерозривному зв'язку один з одним.

Узагальнюючи вищевикладене, слід зазначити, що лексика є вкрай важливим аспектом мови, і від рівня сформованості лексичних навичок і умінь залежить здатність спілкування іноземною мовою. Вивчення лексики - це величезне й тривале завдання, і правильне застосування принципів навчання гарантує їй позитивний результат.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Туркевич О. Лексичний мінімум з української мови як іноземної: принципи укладання з урахуванням польському досвіду / О. Туркевич // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – 2015. – Вип. 11. – С. 80 – 89.
2. Туркевич О. Вивчення лексики української мови на текстовій основі у процесі вивчення української мови як іноземної // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – 2007. – Вип. 2. – С. 201 – 201.
3. Березенська Л. В., Сіваєва Н.О. Як сформувати лексичну складову соціолінгвістичної компетенції / Л. В. Березенська, Н. О. Сіваєва // Іноземні мови. – 2006. – №3. – С.44-46.
4. Вепрева, Т. Б. Лексика в обучении иностранным языкам [Электронный ресурс] / Т. Б. Вепрева . – 2010 . – 8 с. – Режим доступа: https://rucont.ru/efd/236337

Зозуля Ірина Євгеніївна — канд. пед. наук, доцент кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, irazozulya15011985@gmail.com

Zozulia Iryna Yevgeniyivna – Candidate of Pedagogy, Associate professor of the Linguistics' Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, irazozulya15011985@gmail.com

УДК 378.147:316.28:81’243

Л. В. Горчинська

ГРАМАТИЧНА КОМПЕТЕНЦІЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ВНЗ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті розглядаються питання загальної характеристики граматичної компетенції; цілей та основних засобів її формування у студентів-іноземців.

Ключові слова: граматична компетенція, критерії, іноземні студенти.

Abstract

The article deals with the general characteristics of grammatical competence; goals and the main means of its formation among foreign students.

Keywords: grammatical competence, criteria, foreign students.

Основною метою навчання українській мові як іноземній є підготовка студентів до подальшої навчальної та професійної діяльності через формування граматичної компетенції студентів, базою якої є комунікативні уміння, сформовані на основі мовних знань та навичок. У контексті навчання українській мові як іноземній проблеми формування граматичної компетенції та пошуку ефективних методів викладання є одними з найбільш актуальних.

Вивченню граматичної компетенції приділяло увагу багато вчених (О. Вєтохов, Г. Воронцова, Р. Мартинова, Н. Скляренко, В. Цетлин та ін.), дослідження яких були присвячені визначенню змісту навчання граматичного матеріалу й пошуку ефективних методів викладання. Над питанням формування компетенції працювали такі вчені, як Ю. Павлов, П. Сисоєв, С. Ніколаєва, В. Сафонова, О. Вовк та інші.

Поняття «граматична компетенція», за визначенням науковців, означає здатність коректно граматично оформлювати свої усні та письмові висловлювання, а також розуміння граматичного оформлення висловлювань інших мовців, що базується на складній і динамічній взаємодії відповідних навичок, умінь та граматичної усвідомленості.

За словами О. Вовк, граматична компетенція забезпечує системне знання лексичного, морфологічного, синтаксичного, фонетичного та орфографічного аспектів мови для побудови осмислених і зв’язних висловлювань; володіння граматичними поняттями, а також засобами вираження граматичних категорій; навички і вміння адекватно використовувати граматичні явища в мовленнєвій діяльності в різноманітних ситуаціях спілкування для розв’язання мовленнєво-розумових проблемних завдань [2, 6].

Основними компонентами граматичної компетенції є:

- граматичні навички: репродуктивні (навички говоріння й письма) та рецептивні (навички аудіювання й читання);
- граматичні знання;
- граматична усвідомленість [6, 75].

Досвід роботи показує, що студенти-іноземці мають певні труднощі у вмінні сполучати та змінювати слова та фрази, що є найважливішою умовою практичного володіння мовою; вони недостатньо добре володіють навичками коректного вживання форм граматичних явищ; більшість студентів не використовують у певній мірі вивчений активний граматичний мінімум, послуговуючись найчастіше лише дуже простими граматичними структурами, практично не вживаючи з’єднувальних елементів мови. А через відсутність реальної комунікації на заняттях навіть студенти із досить високим рівнем теоретичних знань відчувають труднощі у вираженні своїх думок.

Для подолання зазначених труднощів у процесі формування граматичної компетенції студентів-іноземців, на нашу думку, слід враховувати деякі важливі фактори, які сприяють формуванню іншомовної граматичної компетенції у процесі вивчення української мови як іноземної, а саме:

- внутрішні,
- зовнішні;
- лінгвістичні.

Внутрішні фактори пов’язані з індивідуальними, нейрон-психологічними особливостями студентів, а саме: вік, стать, мотиваційну сферу, внутрішню позицію особистості, розвиток та становлення “Я” та почуття ідентичності особистості, переважаючий спосіб мислення.

Зовнішні фактори: соціальні умови вивчення мови, тобто суспільство, в якому вживається конкретна мова, його соціальну структуру, різницю між носіями мови у віці, соціальному статусі, рівні культури та освіти, місце проживання, також різницю у їхній мовленнєвій поведінці в залежності від ситуації спілкування; а також кількість та якість мовленнєвого матеріалу, з яким має справу студент під час формування граматичної компетенції.

Лінгвістичні фактори, до яких належать:

1) вивчення матеріалу від легкого до складного, дидактичне правило ізоляції труднощів;

2) потреба комунікації, тобто необхідність вивчати перш за все ті граматичні явища, без яких неможливо забезпечити практичні потреби мовлення (уміння говорити, розуміти мовлення на слух, читати, писати) у межах відібраної для даного року тематики;

3) достатній лексичний запас, який може забезпечити можливість розвитку автоматизму. Якщо на даному етапі навчання студенти володіють обмеженим запасом лексики і нове граматичне явище не може у зв'язку з цим бути використане в різних ситуаціях або проілюстроване достатньою кількістю прикладів, то його вивчення слід віднести на пізніше, в іншому випадку навчання може прийняти форму теоретизування, замість того, щоб розвивати у студентів навички та вміння практичного користування граматичним матеріалом у мовленнєвій діяльності.

Основне завдання в навчанні граматики – формування умінь та навичок практичного користування мовою в комунікативних цілях, що означає оволодіння способами змінювати форми слів та поєднувати слова в реченні [2, 331].

Оскільки граматична компетенція є складовою комунікативної компетенції, в основу її формування покладено комунікативний підхід [5]. Тому, на нашу думку, важливим лінгвістичним фактором формування граматичної компетенції є використання саме комунікативного підходу в навчанні граматиці, що дозволяє підвищити мотивацію, розширити експресивні можливості мовлення і подолати труднощі у практичному користуванні мовою. В умовах комунікативного підходу в навчанні українській мові як іноземній методи і прийоми навчання граматичній стороні мови повинні базуватися на наступних принципах: принципі ситуативності, функціональності, мовленнєвої та мисленнєвої активності, новизни, індивідуальності. Формування відповідного рівня граматичної компетенції відбуватиметься за наявності сприятливих дидактичних умов: стимулювання студентів до вивчення мови; впровадження прийомів активізації навчально-пізнавальної діяльності; забезпечення студентів методичними матеріалами, що містять необхідну інформацію для комплексного формування комунікативної компетенції; розвиток пізнавальної діяльності; сприятливих умов та комунікативної поведінки співрозмовників; моделювання у навчальному процесі типових ситуацій спілкування тощо.

Отже, формування граматичної компетенції іноземних студентів, необхідне для здійснення навчальної та професійної комунікативної діяльності, потребує врахування низки внутрішніх, зовнішніх і лінгвістичних факторів. Використання базових принципів комунікативного підходу сприятиме якнайшвидшому досягненню відповідного рівня граматичної компетенції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Азарова Л. Є. Про комунікативну діяльність викладача під час вивчення української мови у вищому навчальному закладі. / Л. Є. Азарова, Л. В. Горчинська // Тези Міжнародної конференції «Функціональний аспект семантики мовних одиниць». – Харків, 1997. С. 19 – 21.
2. Вовк О. І. Сучасна стратегія формування англомовної граматичної компетенції у студентів-філологів / О. І. Вовк // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. – 2008. – № 27. – С. 5-10.
3. Горчинська Л. В. Актуальні проблеми міжкультурної комунікації іноземних студентів на початковому етапі навчання // Розвиток філологічних наук: європейські парадигми та національні перспективи: Міжнародна науково-практична конференція, м. Одеса. 26-27 жовтня 20І8 року. - Одеса: Південноукраїнська організаціія «Центр філологічних досліджень». 2018. - С. 123-125.
4. Ждан А. Н. Психологические механизмы усвоения грамматики родного и иностранного языков / Ждан А. Н., Гохлернер М. М. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1972. – 256 с.
5. Пассов Е. И. Теоретические основы обучения иноязычному говорению. – Воронеж : Изд-во Ворон. ун-та, 1983. – 200 с.
6. Тригуб І. П. Формування граматичної компетенції у студентів ВНЗ у процесі вивчення англійської мови/ І. П. Тригуб // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. – 2014. – №10. – С.74-77.

Горчинська Людмила Володимирівна – старший викладач кафедри мовознавства, ВНТУ, Вінниця, e-mail: amila5@ukr.net.

Gorchynska Ludmyla V. – Senior Lecturer of Department of Linguistics, VNTU, Vinnytsia, e-mail: amila5@ukr.net.

УДК 811.161.2’373.7

Є. С. Воронін, Є. К. Поперечна, Ю. В. Поздрань

Видозміна українських фразеологізмів у процесі історичного розвитку

Вінницький національний технічний університет

Анотація
Охарактеризовано джерела української фразеології; досліджено видозміну значень окремих українських фразеологізмів у процесі історичного розвитку, з’ясовано причини зміни значень.
Ключові слова: фразеологія, фразеологічна одиниця, значення фразеологізму.

Abstracts
The sources of Ukrainian phraseology are described; the modification of the meanings of certain Ukrainian phraseologisms in the course of historical development was studied, the reasons for changing values are found.
Keywords: phraseology, phraseological unit, meaning of phraseologism.

Вступ

У фразеології кожної мови у високохудожній формі зосереджено основну інформацію про найприкметніші особливості та найвизначніші здобутки матеріальної та духовної культури народу, його світогляд, менталітет та морально-етичні орієнтири. Українська фразеологія сформувалася у процесі тривалого історичного розвитку нашого народу, його культурних, економічних та політичних зв’язків з іншими народами.

Основна частина

Фразеологізм – це відтворювана одиниця мови з двох або більше слів, цілісна за своїм значенням і стійка за складом та структурою. [1: 241]. Фразеологічні одиниці в усьому багатстві їхніх семантично-структурних, генетичних і стилістичних різновидів становлять основу сучасної української літературної мови, її духовно-культурну сутність і стилістичну окрасу. Українські письменники й публіцисти у своїх творах широко послуговуються фразеологізмами, використовуючи величезний потенціал їхньої образності й виразності, глибоку мудрість й естетичну довершеність.

Значна кількість українських фразеологізмів виникла зі словосполучень на позначення вчинків людини в різних ситуаціях, з родинних стосунків, реалій побуту, наприклад: *водити за ніс, кліпати очима, копилити губи, мотати на вус, протуркотіти вуха, розмахувати кулаками після бійки, бити себе в груди, хапатися за соломинку, гнути спину, танцювати від печі, ковтати слину, махнути рукою, зіпнутися на ноги, руки сверблять, склавши руки, пальчики оближеш, як за рідного батька, з молоком матері, свій брат, з одного тіста, як горохом об стіну, горох з капустою, як медом по губах, по саму зав'язку, казанок варить, облизати макогона, за одним рипом, купи не держиться.* Значне місце посідають фразеологізми, що виникли на основі спостережень за явищами природи, тваринним та рослинним світом: *як вітром здуло, свіжим вітром повіяло, пустити за вітром, як грім з ясного неба, хмари згущуються, витати в хмарах, з дощу та під ринву.* Є фразеологізми, у яких відображено різні історичні обставини, наприклад: *вільний козак, козацьке сонце, наче татарська орда, голо як би татари пройшли, наче на турка йде, мудрий як лях по шкоді.*

Однак більшість фразеологізмів виникли в результаті господарської діяльності людини, її зайнятості різними ремеслами, зокрема: ковальське ремесло (*кувати вухналі зубами, брати в лещата, попадати в лещата, дати гарту*), ткацько-прядильне ремесло (*розмотувати клубок, клубком ставати в горлі, сім раз відміряй і один раз відріж*), робота в сільському господарстві (*прокласти першу борозну, орати переліг, перти плуга, одягати вуздечку)* тощо.

Помітний слід у фразеології української мови залишили народні звичаї, обряди, вірування та забобони, наприклад: *дістати гарбуза, на рушник стати, зв’язати руки, як засватаний, пускати ману, зуби заговорювати.*

Варто зазначити, що у процесі історичного розвитку значення деяких фразеологізмів зазнало змін, наприклад:

1) ***Моя хата скраю – нічого не знаю*** – характеризує людину, байдужу або пасивну до громадських справ. Раніше цей фразеологізмів навіть звучав інакше: *«Моя хата скраю – першим ворога зустрічаю»* - так говорили ті, кому долею було заготовлено першим зустріти ворога під час

нападуна село. Цей фразеологізм був дуже популярним у часи монголо-татарських набігів на Київську Русь [2];

2) ***Шиворіт на виворіт*** **–** якщо зробив щось не так, як годиться, навпаки, переплутав – у таких випадках скажуть: *шиворіт-навиворіт*. Зараз це начебто цілком невинний вираз. А в давнину його пов'язували з ганебним покаранням. У часи Івана Грозного боярина, який завинив, садили задом наперед на коні у вивернутому навиворіт одязі і в такому вигляді, знеславленого, возили по місту під свист і глузування вуличної юрби. До речі, шиворіт – це комір;

3) ***Прикласти руку*** **–** означає взятися за щось, чи бути причасним до чогось. Раніше у середні віки фразеологізм *«Прикласти руку»* мав трохи інше значення. Він був пов'язаний із тогочасною документацією: для надання певному документові сили і підтвердження згоди людина мала залишити відбиток свого пальця на папері [3];

4) ***Спіймавши облизня*** – фразеологізм використовують у тому випадку, коли не отримують того, на що розраховували чи, принаймні, на що сподівалися [4];

5) ***Жити на широку ногу*** **–** жити у великому достатку, розкішно, не зважаючи на витрати. Значення цього фразеологізму не зазнало істотних змін у процесі історичного розвитку мови. Виявляється виник він через моду, що з'явилася в Англії ще у XII столітті. Подейкували, що на великому пальці правої ноги англійського короля Генріха II з'явився жахливий наріст. Король ніяк не міг змінити форму спотвореної ноги. Тому він замовив собі черевики з довгими, гострими, загнутими догори носками. Ефект виявився приголомшливим. Вже наступного дня шевці були завалені замовленнями на «носате» взуття; кожен новий замовник прагнув зробити взуття більшим, ніж попередній. Король вирішив за краще обмежити довжину носків на рівні закону: простим громадянам дозволялося носити черевики з носком не довше 15 сантиметрів, лицарям та баронам – близько 30 сантиметрів, а графам – 60 сантиметрів [3];

6) ***Перемивати кістки*** **–** означає пригадувати життя покійного. Цей фразеологізм походить зі старослов'янського обряду очищення кісток через декілька років після смерті для звільнення померлого від гріхів, учинених під час життя, для того, щоб його душа знайшла спокій [3];

7) ***Гнути спину*** **–** означає важко й сумлінно над чимось працювати. За часів кріпацтва цей фразеологізм мав значення принижуватися перед кимось. Переважно це були кріпаки, які принижувалися перед своїм паном. Цей фразеологізм зберіг своє значення до наших днів, однак соціальне явище кріпацтва зникло, тому можна говорити про зміну сфери використання цієї фразеологічної одиниці [5].

Висновки

Отже, фразеологізми посідають чільне місце в лексичному фонді української мови. Час змінює практично все і фразеологізми не є винятком. Установлено, що значення окремих фразеологізмів із плином часом змінювалося, набувало нових відтінків, переосмислювалося. Сьогодні фразеологізми є потужним джерелом для збагачення та розвитку української мови, а також важливим чинником формування лексичної національно-культурної своєрідності.

Список використаних джерел

1. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / М. П. Кочерган. – К. : Видавничий центр «Академія», 2001. – 368 с.
2. «Моя хата с краю» [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://ridna.ua/2014/02/nahaduyu-avtentychnu-narodnu-prykazku-moya-hata-skrayu-pershym-voroha-zustrichayu/
3. «Жити на широку ногу», «Перемивати кістки», «Прикласти руку» [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.planeta107.zp.ua/index.php/2011-01-30-19-41-37/2011-05-20-15-49-03/624-2011-07-30-15-39-10
4. «Спіймати облизня» [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://sum.in.ua/s/oblyzenj, https://dovidka.biz.ua/piymati-obliznya-frazeologizm/
5. «Гнути спину» [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://school-world.com.ua/lib/odnoznachnist-i-bagatoznachnist-frazeologichnix-odinic-ix-omonimizaciya/

Воронін Євген Сергійович **–** студент групи 3-ПІ 18б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: voronin22003bf4@gmail.com.

Voronin Evgeniy Sergiyovich – student of 3-PI 18b group, Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: voronin22003bf4@gmail.com.

Поперечна Єлизавета Костянтинівна **–** студентrf групи 3-ПІ 18б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: pprliza@gmail.com.

Poperechna Elizaveta Konstantinovna – student of 3-PI 18b group, Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: pprliza@gmail.com.

Поздрань Юлія В'ячеславівна – канд. філол. наук, старший викладач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, yuliapozdran@ukr.net.

Pozdran Yuliia Vjacheslavivna – Candidate of Philology, lecturer of the Linguistics' Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, yuliapozdran@ukr.net.

УДК 811.161.2’373.3

А. В. Маланчук
Д. С. Лаба
Ю. В. Поздрань

Семантичні особливості українських фразеологізмів із компонентом-зоонімом

Вінницький національний технічний університет

Анотація
Досліджено семантичні особливості українських фразеологічних одиниць із компонентом-зоонімом; подано класифікацію зоофразеологізмів за тематичним принципом.
Ключові слова: фразеологічна одиниця, зоонім, семантика.

Abstract
Investigated semantic peculiarities of phraseological units with the component-zoonym; the classification of zoophraseologisms is presented according to the thematic principle.
Keywords: phraseological unit, zoonym, semantics.

Вступ

Українська мова здавна славиться багатою фразеологією, адже саме фразеологічні одиниці найяскравіше відображають своєрідність життя українського народу, його культуру, традиції та менталітет. Фразеологічний фонд кожної мови містить значну кількість фразеологізмів із компонентом-зоонімом, адже найменування тварин є одним із найдавніших пластів лексики. Характер і вигляд тварин ми знаємо дуже давно, тому у фразеологічних одиницях з метою опису чи характеристики людей часто використовуємо найменування тварин – зооніми. Зооніми як компоненти фразеологічних одиниць неодноразово ставали об’єктом наукового аналізу. В українському мовознавстві цій проблемі присвячені наукові праці І. О. Голубовської, О. П. Левченко, О. І. Панченко, І. А. Салати, Д. В. Ужченка та інших.

Основна частина

Фразеологія як лінгвістична дисципліна сформувалася завдяки зусиллям багатьох учених, проте серед них варто виокремити О. Потебню. Він стояв біля витоків історичної фразеології, розглядав мовні явища української мови в широкому контексті культури, духовного життя народу (звичаї, повір’я, обряди), хоч провідним для нього був генетично-історичний підхід до лінгвістичних фактів, у тому числі й фразеологічних.

Під фразеологізмами з компонентом-зоонімом розуміємо семантично обмежену групу стійких мовних утворень, до складу яких входить компонент-зоонім (назва тварини). Вони функціонують як відтворювані метафоричні, переважно експресивні, мовні одиниці вторинного найменування. Це характерне для багатьох мов, зокрема й української: *балакуча, як сорока; випливає, ніби пава; скажений, мов собака; злий, як тхір* тощо. Образи-паралелі ми дістали з давніх часів, коли люди тісно взаємодіяли з природою.

Багато століть тому автор «Слова о полку Ігоревім» вибрав саме такі образи-символи, щоб охарактеризувати князя Ігоря та його рятівника Овлура:

А Ігор-князь вискочив горностаєм
Між очерети високі
Білим гоголем полинув…
Коли Ігор соколом летить,
Овлур сірим вовком стелиться,
Студенну росу струшуючи.

Брата Ігоря – Всеволода – автор називає яр-туром, дружину Ярославну – чайкою жалібницею. Дослідники підрахували, що звірі і птахи згадуються у «Слові о полку Ігоревім» близько 80 разів.

Зоофразеологізми – це вирази, що постали на основі спостережень за тваринним світом, що був тисячоліттями пов’язаний з людиною і породив чи не найбільше фразеологізмів. У них, як у дзеркалі,

людина бачила свої звички, вади, уподобання. І свої спостереження люди використовували, як влучні вислови.

Фразеологізми з компонентом-зоонімом в українські мові можна скласифікувати за тематичним принципом у такі групи:

1. Власне зоофразеологізми:

1. 1. Фразеологізми з назвами диких тварин: *хитра лисиця; вовка ноги годують; людина людині вовк; голодний як вовк; ведмежа послуга; ведмідь на вухо наступив;*

1. 2. Фразеологізми з назвами свійських тварин: *як кіт наплакав; кози в золоті показувати; розказувати сон рябої кобили; псом підбитий; як кішка з собакою*;

2. Фразеологізми з назвами птахів (орнітофразеологізми): *ґави ловити*; *біла ворона; стріляний горобец;, як з гуся вода; мати-зозуля; лічити ворон;*

3. Фразеологізми з назвами комах (ентомофразеологізми): *крутиться, як муха в окропі; ґедз його вкусив; настирливе як муха; з мухи слона робити;*

4. Фразеологізми з назвами плазунів (рептиліофразеологізми): *закидати гадючку; гадюку за пазуху брати;*

5. Фразеологізми з назвами земноводних (амфібіофразеологізми): *напекти раків*; *наловити раків; як рак нагорі свисне; де раки зимують;*

6. Фразеологізми з назвами риб (іхтіофразеологізми): *риба псується з головині; ні риба, ні м'ясо; як риба об лід; знову за рибу гроші брати; і риби наловити, і ніг не замочити;*

Лексема-зоонім відіграє значну роль у семантичній структурі фразеологізмів, зумовлюючи їхню семантичну своєрідність, тому можна виокремити такі семантичні групи зоофразеологізмів:

1) зоофразеологізми зі значенням фізичного і психічного стану людини*: і вола з'їв би, коти шкребуть на серці в кого, під мухою;*

2) зоофразеологізми зі значенням обставинної характеристики дії: *гуде як бугай у болоті, метатися як загнаний звір, летіти як на крилах;*

3) зоофразеологізми зі значенням якісної характеристики предмета: *на риб'ячому пуху, і собака не вгризе, осине гніздо, на курячій ніжці;*

4) зоофразеологізми зі значенням часу: *до других (третіх) півнів, коли рак свисне, як горобці вперед хвостами полетять;*

5) зоофразеологізми як образні перифрази назв предметів, істот (осіб): *собача радість, козяча ніжка, благородні птахи, пернаті друзі, вовки моря.*

Спливають роки, але і сьогодні у нашій мові живуть слова, що часто дії людей оцінюють через особливості поведінки тварин. Нема більшої похвали для дівчини, як ластівка; для хлопця – орел. Космонавтів, льотчиків, а часто просто відважних синів України називають соколами. Багато таких зоофразеологізмів утворилися на основі спостереження та поведінкою, зовнішнім виглядом, життям тварин, за умовами полювання на них, наприклад: *скалити зуби, гострити зуби, кирпу гнути, ляпати вухами, і вухом не веде, ходить на задніх лапках* тощо.

В українській мові значна кількість фразеологізмів із зоонімом ***собака****: потрібний, як собаці печена цибуля; як собаці п'ята нога; як собаці другий хвіст.* В. Д. Ужченко побудував твір-мініатюру з використанням зазначеного зооніма: «*У собачий холод, коли добрий хазяїн і собака і собаки не вижене (правда хоч собак гони), він вискочив на мороз у коротенькому – мов собаки обгризли – кожушку. Голодний і злий, мов собака, кругом ні душі – і собака не гавкне»* [1]. Фразеологічних висловів дуже багато: *як не різаних собак, і собаками не піймаєш, живе як собака з кішкою, заживе, як на собаці*. Собакам ми найбільше вдячні, бо вірою і правдою вони служать людині близько вісімнадцяти тисячоліть. То ж не дивно, що з'явився вислів *«вірний, як собака», «служить, як собака»*.

Немало фразеологізмів із зоонімом ***заєць***. Полохливу людину називаємо *заячою душею*, коли робимо одночасно дві справи, то вживаємо фразеологізм *ганятися за двома зайцями;* коли одним своїм учинком вдало вирішуємо дві проблеми, то вважаємо, що *вбиваємо двох зайців*. Кому не дають спочинку, то говорять, *що його ганяють, як солоного зайця*.

У Словнику української мови виявляємо такі звороти із зоонімом ***рак***: *доки рак свисне; знати, де раки зимують; напекти раків; піти ловити раків; показати, де раки зимують; догори раком; лізти раком* [2]. Найуживаніший із них – «*почервоніти, як рак*» , близько до нього «*почервоніти, як рак печерний*», «*напекти раків*». Останній і пояснює походження і значення фразеологізму. Природній сіро-зелений, темно-бурий колір раків стає червоним, коли їх варять. На цьому й

побудовані деякі загадки про рака: *«Живе чорне, а вмре – червоне»; «Живе – чорне, погане, а вмре – то красне, рум'яне».*

Надзвичайно багато приказок, прислів'їв у нашій мові з використанням зоофразеологізмів, наприклад: *«Ану вставай, чоловіче, третій півень кукуріче», «Ранні пташки росу п'ють, а пізні – слізки», «Вовка ноги годують», «Доброму коневі – не довгі верстви», «Краще нині горобець, як узавтра голубець», «Стільки правди,як у кози хвоста», «Слово – не горобець,вилетить – не впіймаєш», «Куди орли літають,туди сороки не пускають», «Пішого сокола і ворони клюють», «Старого горобця на полові не зловиш», «Старий віл борони не скривдить», «Не вдержавшись за гриву, за хвіст не вдержишся», «Проміняв бика на індика», «Приший кобилі хвіст», «Ні риба, ні м'ясо», «Були у кози роги», «Не мала баба клопоту, купила порося», «І хвоста нема у дворі», «Змерз, як пес», «Гурту і вовк не страшний», «Багатий, як пес на блохи», «Вчепився, як рак», «Причепився, як п'явка», «Як кіт наплакав», «Ні за цапову душу», « Як кіт на сало», «Як корова на льоду», « Де раки зимують», «Як собаці п'ята нога», «Заблудла вівця», «Робити з мухи слона», «Гидке каченя», «Лебедина пісня»* [3].

Висновки

Отже, фразеологічні одиниці із зоонімами є важливим складником мовного фонду українського народу, адже саме вони завдяки своєму образному значенню найточніше відображають культурні коди нації. Зоофразеологізми надають мові експресивної емоційності, створюючи яскравий ряд асоціацій. Фразеологізми з компонентом-зоонімом характеризуються подвійним смислом, і значення складових слів стійкого словосполучення створюють певну картину, але фактичне значення всієї одиниці створює цілком новий образ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ужченко В.Д. Народження і життя фразеологізму, К.: Радянська школа, 1988. – 278 с.
2. Словник української мови: в 11 томах. – Том 8, 1977. – С. 443.
3. Закувала зозуленька. Антологія української народної творчості. – К.: Веселка, 1989. – 606 с.

Лаба Діана Сергіївна – студентка групи 3ПІ-18б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: labadiana@gmail.com.

Laba Diana Sergeevna – student of the 3PI-18b group, Faculty of Information Technology and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: labadiana@gmail.com

Маланчук Анна Василівна– студентка групи 3ПІ-18б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: anna.malanchuk17@gmail.com.

Malanchuk Anna Vassilievna – student of the 3PI-18b group, Faculty of Information Technology and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: anna.malanchuk17@gmail.com.

Поздрань Юлія В'ячеславівна – канд. філол. наук, старший викладач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, yuliapozdran@ukr.net.

Pozdran Yuliia Vjacheslavivna – Candidate of Philology, lecturer of the Linguistics' Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, yuliapozdran@ukr.net.

УДК 811.161.2’276.12:784

О. О. Мусійчук
Ю. В. Поздрань

Суржик та суржикізми в текстах пісень рок-гурту «Скрябін»

Вінницький національний технічний університет

Анотація
Досліджено використання суржику, суржикізмів та інших елементів, пов’язаних з ними (діалектизми, жаргонізми, просторіччя, сленг і лайливі лексеми) в текстах пісень українського гурту «Скрябін».
Ключові слова: суржик, суржикізми, діалектизми, жаргонізми, просторіччя, сленг, лайлива лексика.

Abstract
The use of surzhik, surzhikizms and other elements connected with them (dialecticisms, jargon, vernacular, slang and profanities) in the lyrics of the Ukrainian group «Scriabin» were explored.
Keywords:surzhik, surzhikizms, dialecticisms, jargon, vernacular, slang, obscenities.

Вступ

Характерним наслідком співіснування кількох мов в одному середовищі, одна з яких під тривалим і навмисним натиском стає пригнобленою мовою колонізованого народу, є піджинізація мови. Велика кількість соціолінгвістичних досліджень присвячена піджинізації мов, наприклад: *трасянка* – соціолект на основі білоруської та російської мов [1]; *joual* – змішування англійської і французької у провінції Квебек [2]; *lunfardo* – жаргон іспанської мови, сформований під впливом італійської [3]; *espanglish/inglésspañol* – змішування англійської й іспанської мов у прикордонних штатах США [4]. Українським піджином є *суржик* – специфічне змішання української та російської мов.

Основна частина

З’ясовуючи сутність суржику, соціолінгвісти по-різному встановлюють його статус. Вони визначають його як форму (компонент) українського просторіччя в ситуації диглосної двомовності (О. Тараненко, В. Труб), некодифікована просторозмовна мова (Л. Ставицька), ідіолект або соціолект (О. Тараненко), сума ідіолектів (А. Брацкі, Н. Мечковська), субкод (Т. Кузнєцова, Л. Масенко), змішана мова, змішана субмова (Л. Масенко, О. Селіванова), форма фіксації мов (О. Селіванова), немотивоване перемикання кодів (Є. Головко), український піджин (Н. Дзюбишина-Мельник, О. Чередниченко), напівмовність (Б. Ажнюк, О. Руда, Б. Тарасенко), недопереклад (В. Радчук) тощо.

Значна кількість мовознавців намагаються якнайточніше передати сутність українського піджину у своїх наукових роботах. Першою ґрунтовною спробою дати визначення суржику була праця В. Труба, уякій суржик розглянутояк форму українського просторіччя в ситуації двомовності [5].

На думку соціолінгвістки Л. Масенко: суржик це «специфічна форма побутування мови в Україні» [6, с. 4], «результат тривалого контакту домінантної мови загальноімперського поширення з підлеглими та утискуваними українською та білоруською мовами» [6, с. 6], українсько-російські мішані форми усного мовлення [6, с. 12], гібридні українсько-російські форми мовлення [6, с. 48], змішана субмова [6, с. 50, с. 62], мовний гібрид [6, с. 52], «мішаний тип мовлення» [6, с. 58], українсько-російський мовний гібрид [6, с. 47], змішане українсько-російське мовлення [6, с. 59]. Дослідниця доводить, що у свідомості носіїв суржику відсутнє чітке розрізнення двох мовних систем, що спричиняє хаотичне змішування елементів обох мов (code-mixing)” [6, с. 64].

Суттєвий відсоток науковців характеризують суржик як негативне явище, що фатально впливає на розвиток української мови. О. О. Тараненко зауважує, що масове проникнення цього мовного явища є деструктивним як для подальшої долі української мови, так і для її носіїв [7, с. 27]. О. Шумилов зазначає, що суржик – це мовно-комунікативний вияв національної шизофренії, що розвинулася у середовищі спільноти, позбавленої чіткої національної ідентифікації [8, с. 116]. Сутність суржику в розумінні В. В. Явір полягає в тому, що його носії не можуть володіти ні однією із мов досконало, тому що вивчають їх у змішаному вигляді, що руйнує українську мову зсередини [9, с. 316].

Хоч суржик і оцінюють як негативне явище, що знищує українську мову, він все-таки використовується в кіно, художній літературі, естраді та ЗМІ, адженадає висловлюванню специфічного емоційного забарвлення, експресивності та, в деяких випадках, іронічного підтексту. Багато письменників та музичних виконавців, що прагнуть зблизитися з аудиторією, використовують суржикізми у своїх творах, створюючи такі стилістичні ефекти, як відтворення побутової ситуації, підкреслення саркастичного чи іронічного ставлення автора до певної події.

Активно застосовував суржикову лексику у текстах своїх пісень український рок-гурт «Скрябін». В одному з інтерв'ю 2012 р. на запитання журналістів щодо використання суржикізмів лідер гурту Андрій Кузьменко відповів так: «Мені так комфортно говорити й співати, я так звик. Але водночас – дуже грамотний, бо ще в школі краще за всіх писав твори. Тому, якщо хтось хоче перевірити мої знання з української мови, готовий сісти й написати разом диктант… У піснях «Скрябіна», особливо серйозних, – абсолютно літературна українська мова. Думаю, що шанувальники здатні зрозуміти різницю між піснями «Маршрутка» і «Люди, як кораблі» або «Старі фотографії». «Маршрутка» – це пісня дискотечна, розважальна, під яку можна потанцювати, пострибати… А є інші – глибокі, філософські, з серйозними текстами» [10]. Тобто виконавець свідомо використовував суржикізми лише в розважальних піснях задля надання текстам реалістичності, а в серйозних філософських піснях послуговувався лише літературною мовою.

Іронізація мовлення полягає в своєрідній суміші українських та російських слів, спотворених особливою вимовою. У синглі «Говорили і курили» використано оригінальне поєднання в реченнях українських і російських лексем, наприклад:*«як сільодки в відро», «були загнані в тупік», «інтелігентний мужчина», «чуть не вмер», «збудоражити уяву», «криклива канітєль», «ті самі джінси».*

Поряд із суржиком Скрябін часто вживав сленг, жаргонізми, просторіччя, лайливу лексику та діалектизми. У текстах це передається специфічної мовою, яка зображує події із життя народу більш натурально, наприклад: *«ти у цьому світі – випадковий чувак»* (пісня «Добряк»);*«мріяли зібрати наших пацанів на дачі», «походи у ларьок з пожмаканим рубльом», «по іменах згадаєм всіх друганів»* (пісня «Лист до друга»);*«руку піднімаю, тіпа зупиняю», «дві гривні для воділи»* (пісня «Маршрутка»).

Андрій Кузьменко у своїх композиціях доволі іронічно описує сучасні цінності суспільства. У пісні «Гламур» він, використовуючи суржик, саркастично насміхається над верхівкою соціуму: *«пафосні, напудрені, чуть-чуть обкурені,скучно роздивляються на світлі бокал», «плавно направляються у віповський зал», «мур-мур-мур, ми любим гламур, напшикаєм духами і зробим педикюр», «всьо гниле сховаєм під майку від Кутьюр», «блєском і помадами сидять намазані», «скучними розмовами – малишка мур-мур», «мускули накачані, гроші потрачені, всьо навколо схвачено, ми любим гламур».*

За допомогою українських піджинів та жаргонізмів в пісні «Хлопці - олігархи» артист тонко висміює поверхневе ставлення добре забезпеченого прошарку суспільства до навколишнього світу:*«в баню їздити охрані», «нічо нас не колише, ми заробляєм бабки», «заплачу трохи дєнєг», «з пацанами каталися в трамваї, «ми всі дєла рішаєм».*Справжнє ставлення до реального оточення зображено у «Порш Панамера»: *«Порш Панамера! Нулячий, Порш Панамера! Я плачу, Порш Панамера! Холєра, Порш Панамера!», «я не хочу яхту на парусах, я ті понти ненавиджу аж страх».* Лексема «холєра» вказує на негативне ставлення автора до предмету, який він зображує.

Чимало пісень присвячені глобальним проблемам, які чітко охарактеризовані за допомогою сленгу, діалектизмів та суржикізмів. У композиціях «Історія», «Кинули»та «Глобус» вживаються іншомовні слова та суржик, щоб глибше показати проблему, наприклад: *«помилки корректором вже не поправиш»* (пісня «Історія),*«велику маю на Сибір обіду»*(пісня «Глобус»), *«по-моєму, чувак, нас кинули», «посідаєм в поїзд і втікнем хто куди»* (пісня «Кинули»).

Унаслідок взаємодії мовних систем в умовах білінгвізму на фонетичному, лексичному, синтаксичному й морфологічному рівнях формується суржик.Фонетичний суржик виявляється в текстах пісень Скрябіна, коли окремі звуки української мови накладаються на звуки російської. На фонетичному рівні часта вимова [шч] як [ш`:] (*шось, шо*), [і] замість [и] (*джінси, педікюр, голубізною*), насиченість мовлення російськими лексемами в українській фонетичній обробці (*рульом, ларьок, рубльом, захрапить, мужчина, духами, мішає, простроченi конфети*), сполучення літер ьо, коли è позначає сполучення м'якого приголосного (*всьо).*

Якщо розглядати частини мови, то найбільше суржикових одиниць у піснях Скрябіна становлять іменники (*охрані, сільодка, тупік, соплі, білет, мужчина,дєньгі*). Багато суржикізмів є і

серед прикметників (*поламані, прострочені*), дієслів (*втікнем, нравітса, захрапить*), займенників (*шось, всьо*) та сполучників (*шо, шоб*).

Висновки

Отже, феномен суржику є двоїстим і викликає суперечки між соціолінгвістами. Крім того суржик активно використовують у літературі та естраді. Гурт «Скрябін» вживає його для іронічного відтінку, зближення з аудиторією, ефекту мовної гри, реалізації інших епатажних функцій. Щоб сильніше вплинути на публіку виконавець також послуговується діалектизмами, лайливими словами, сленгізмами, просторіччями та жаргонізмами. Ми дослідили прояви суржику у текстах пісень Скрябіна на фонетичному рівні, де характерна вимова [шч] як [ш`:], [і] замість [и], сполучення літер ьо, коли è позначає сполучення м'якого приголосного, насиченість мовлення російськими лексемами в українській фонетичній обробці. У піснях найпоширенішими є іменникові та дієслівні суржикізми, проте наявні також прикметникові, займенникові та суржикізми, виражені службовими частинами мови (сполучниками).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Каліта І. У. Трасянка як моўны і культурны нігілізм / І. У. Каліта // Личность – слово – социум: материалы VIII Международной науч.-практ. конф. 28-29 апреля 2008 г., Минск: в 2 ч./отв. ред. Т. А. Фалалеева. – ч. 1. –Минск : Паркус-Плюс, 2008. – С. 105–110.
2. Au Québec, Xavier Dolan ravive le débat linguistique.
Лунфардо-русский словарь (Spa-Rus).
3. Пелипенко О. Спангліш як соціолінгвістичне явище / О. Пелипенко // Наукові записки. Серія «Філологічна». – 2007. – Вип. 8. – С. 371–376.
4. Труб В. М. Явище «суржику» як форма просторіччя в ситуації двомовності / В. М. Труб // Мовознавство. – 2000. – № 1. – С. 46-59.
5. Масенко Л. Т. Суржик: між мовою і язиком / Л. Масенко. – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2011. – 135 с.
6. Тараненко О. О. Українсько-російський суржик: статус, тенденції, оцінки, прогнози / О. О. Тараненко // Мовознавство. – 2008. – № 1. –С. 14-20.
7. Шумилов О. Мова, суржик, «язык»: єдність та боротьба протилежностей на межі тисячоліть / О. Шумилов // Сучасність. – 2000. - №10. – С. 110–124.
8. Явір В. В. Питання мови в аспекті нашого духовного буття і національної безпеки / В. В. Явір // Література. Фольклор. Проблеми поетики. Зб. Наук. Праць. – К. : Акцент, 2007. – Вип. 27. – Ч. 1. – С. 309 – 326.
9. Кузьма Скрябін. Я себе артистом не вважаю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://chask.net/?p=2322(дата звернення: 03.03.2019).
10. Українські пісні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pisni.org.ua/persons/175.html (дата звернення: 01.03.2019).

Мусійчук Олександра Олександрівна – студентка групи1КН-18б, Факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: sashamusiichuk@gmail.com.

Musiichuk Oleksandra Oleksandrivna–student of the 1CS-18b group, Department of Information Technology and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: sashamusiichuk@gmail.com.

Поздрань Юлія В'ячеславівна – канд. філол. наук, старший викладач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, yuliapozdran@ukr.net.

Pozdran Yuliia Vjacheslavivna – Candidate of Philology, lecturer of the Linguistics' Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, yuliapozdran@ukr.net.

УДК 811.162.2

А. С. Стадній

Особливості сучасної політичної мови

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті визначено поняття політичної мови, з'ясовано функції, проаналізовано особливості політичної мови.Встановлено, що політична мова виконує інформаційну, *комунікативну, інтерпретаційну, оцінну функції. З цією метою використовують експресивно забарвлені загальновживані слова, конотативно марковані лексеми.*

Ключові слова

Політична мова, політичний дискурс, експресивно забарвлені загальновживані слова, конотативно марковані лексеми.

Abstract

In this article the concept of political language was identified, its functions were observed, the features of political language were analysed. It is identified that political language has information, communicative, interpretive, evaluative functions. To fulfill these functions commonly used words with expressive context and connotatively marked lexems are used.

Keywords

Political language, political discourse, commonly used words with expressive context, connotative tokens.

Мова – це індикатор подій, процесів, тенденцій, що відбуваються в суспільстві. Гостра боротьба між різними політичними силами, партіями привертає увагу широкого загалу. Сфера використання політичної мови значно розширилася та вийшла далеко за межі політики. Саме тому цікавоюй актуальною для спостереження й аналізу є сучасна політична мова. Багатоаспектність політичної мови ставала предметом дослідження і мовознавців, і політологів, і соціологів.

Поняття «політична мова» уживають у вузькому й широкому значенні. У вузькому розумінні – це мова виступів політиків, адміністративна мова. У широкому розумінні, на думку В. Бергедорфа, це «всі мовні висловлювання, в яких йдеться про політику, а також висловлювання, що продукуються з позицій влади» [4]. На нашу думку, політична мова – це відгалуження національної мови, яке використовують як в усній, так і писемній формах у політичній сфері. Політична мова взаємодіє із загальнонародною мовою, оскільки чимало політичних термінів використовують мовці в повсякденному мовленні, а загальновживана лексика, просторіччя, жаргонізми, широко функціонують у мові політики.

Е.Шейгал, Н. Герасименко, А.Бєлова ототожнюють поняття «політична мова» і «політичний дискурс». А. Баранов розмежовує ці терміни, але вживає синонімійно. Політична мова – знакова система, призначена для політичної комунікації, тоді як політичний дискурс – це сукупність усіх мовних актів, які використовують в політичних дискусіях, а також правил публічної політики, оформлених згідно з традицією та перевірені досвідом. Поділяємо думку А. Баранова, що поняття «політичної мови» ширше, ніж «політичний дискурс»[1], оскільки політичну мову використовують не лише в політичних дискусіях, а й політичних документах, публічних виступах політиків, в ЗМІ (радіо, телебачення, періодичні видання, Інтернет), у політичній пропаганді, рекламі, під час виборів.

Т.Мадрига стверджує, що «політична мова – це інструмент впливу у процесі завоювання влади, який спонукає до певних дій або, навпаки, їх гальмує і навіть дестабілізує. Мова виступає дієвим засобом комунікативного впливу, що забезпечує не тільки можливість описувати певні об'єкти чи ситуації зовнішнього світу, а й інтерпретувати їх, задаючи необхідне адресату світосприйняття політичної боротьби і нав'язуючи політичним реципієнтам їхню позитивну чи негативну оцінку» [6, 37-38].Із цією метою вживають експресивно забарвлені загальновживані слова: *… натовпи провокаторів із символікою Росії* ***сунуть*** *на штурм державних органів. Але нова влада, народжена Євромайданом, дала рішучу відсіч сепаратистам, провокаторам,* ***«тітушкам»*** *та* ***«ефесбешникам»****, котрі виступали в ролі організаторів-****ляльководів****.* Емоційно-оцінні загальновживані лексеми сприяють наближенню політичної мови до народу, роблять її зрозумілішою. Із цією ж метою політики досить активно використовують дієслова 1 особи множини, ототожнюючи себе з народом: *Ми* ***маємо*** *зібрати всі свої національні сили воєдино і спрямувати їх на подолання бідності. Ми, українці,* ***мусимо*** *очиститися від усього, що нам заважає щасливо жити. Ми* ***стабілізуємо*** *ситуацію і* ***прокладемо*** *шлях до подальшого стрімкого розвитку України.*Суб'єкт дії – *ми,* тобто політик і народ.

Поширеними в політичній мові є конотативно марковані слова. Мовленнєва експресія не лише пожвавлює й урізноманітнює виклад матеріалу, робить його дохідливішим, динамічнішим, а й створює певний емоційний вплив на читача. Кожна конотативна одиниця мови має не лише експресивне, а й певне інформативне значення. У більшості випадків це значення може бути виражене іншими мовними засобами тільки описово, за рахунок подовження тексту, наприклад: *Гроші* ***взялися*** *від зменшення корупції,* ***взятися*** – денотативне значення «з'явитися», конотативне значення – «з'явилися без докладання зусиль»*; Уже немає того* ***відмивання*** *коштів,* ***відкатів****,* ***розпилювання*** *бюджету,* ***відмивання*** – денотативне значення «збагачення», конотативне значення – «легалізація нечесно отриманих коштів, незаконне збагачення»;***розпилювання*** *бюджету* – денотативне значення «поділ», конотативне значення – «розкрадання»; *Серед новітніх розробок «розумні» артилерійські снаряди «Карасук» і «Квітник» з лазерним наведенням*, ***розумний*** *снаряд* – «автоматично направляється», конотативне – «точний».

Отже, політична мова має міждисциплінарний характер дослідження. Поняття «політична мова» ширше, ніж «політичний дискурс». Політична мова – це вербальні знаки, що використовують для комунікації у політичній сфері. Політична мова виконує інформаційну, інтерпретаційно-оцінну функцію. Тому використовують експресивно забарвлені загальновживані слова, конотативно марковані лексеми.

Список використаної літератури

1.Баранов А. Н.Политический дискурс: прощание с ритуалом? Человек. 1997. № 6. С. 108 – 118.
2. Белова А. Д.Лингвистические аспекты аргументации. К.: Изд-воКиевского университета, 1997. 311 с.
3. Герасименко Н. А.Информация и фасцинация в политическом дискурсе. Политический дискурс в России. 1998. С. 22.
4. Долгіх В. П. Політичний дискурс: походження та зміст поняття. Грані. 2002. № 6. С. 121 – 125.
5. Крючкова Т. Б.Особенности формирования и развития общественно'политической лексики и терминологии. М: Наука, 1989. 151 с.
6. Мадрига Т.Б. Маніпулятивний потенціал політичної мови. Політичні процеси сучасності: глобальний та регіональні виміри. Зб. матеріалів науково-практичної конференції. Івано-Франківськ, 2017. С.37 –38.
7. Петренко В. Особливості визначення політичної мови. Політичний менеджмент. 2007. № 2. С. 16–24.
8. Шейгал Е. И.Семиотика политического дискурса. Волгоград:Перемена, 2000. 367 с.

Відомості про автора

Стадній Алла Сергіївна, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри мовознавства Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, stadniy.alla@ukr.net

StadniyAllaSergiyivna, senior researcher of Philology, cathedra of linguistics of Vinnytsia National Technical University, Vinnutsia city,*stadniy.alla@ukr.net*

УДК 81.659.1 : 811

Пустовіт Т.М., Крещенко М.С.

МОВНІ ЗАСОБИ ЗДІЙСНЕННЯ ПРИХОВАНОГО ВПЛИВУ У ПОЛІТИЧНІЙ РЕКЛАМІ

Вінницький національний технічний університет, Вінниця

Анотація

У статті розглянуто мовні засоби, які використовують у політичній рекламі для здійснення прихованого впливу; виявлено, що політична реклама має значний маніпулятивний потенціал, реалізується у тексті та мовному оформленні, структура й засоби якого визначені стратегіями і тактиками політичних кампаній.

Ключові слова: *мовні засоби, політична реклама, мовленнєвий вплив..*

Abstract

The article deals with the language tools used in political advertising for the implementation of hidden influence; found that political advertising has a significant manipulative potential, is implemented in the text and linguistic design, the structure and means of which are determined by the strategies and tactics of political campaigns.

Key words: *language means, political advertising, speech influence.*

Реклама є значущим специфічним феноменом сучасного життя. Головне її завдання - спонукати людину до діяльності. Сьогодні рекламне повідомлення поступове втрачає ознаки інформативності і стає усе більш прагматичним та маніпулятивним. Тому предмет нашого дослідження – процес актуалізації тих вербальних компонентів, які впливають на адресата, активізують інтелектуальні та емоційні реакції, викликають необхідні дії.

Засоби масової інформації характеризуються високим ступенем маніпулятивності, що реалізується через маніпулятивну комунікацію у різних видах словесності, а саме рекламі, діловому спілкуванні, пропаганді [1]. Актуальність дослідження обумовлена необхідністю аналізу мови реклами з психологічнім підґрунтям, що здійснювався у прагмалінгвістичних дослідженнях (Л.О. Баркова, Л.С. Винарська, Г. М. Кузнєцова, С. П. Козлова, І.А. Гуссейнова, Т. М. Лівшиць), у працях власне лінгвістичної спрямованості (Н. І.Клушина, О.О. Костроміна, В. В. Кеворков, О. О. Дмитрієв, Т. Г. Добросклонська, О. О. Долуденко, О. Є. Корнілова). Автори більшості погоджуються, що за допомогою рекламного тексту реалізується вплив на адресата (споживача), здійснюваний шляхом використання як лінгвальних, так і екстралінгвальних компонентів [2].

Політична реклама є досить складним явищем, що зумовлено її інтенсивним характером, адже метою такої реклами є досягнення конкретних результатів у стислі терміни [3]. Політичною рекламою називають заходи та способи формування думки виборців шляхом подання інформації, що переконує у перевагах даного кандидата чи політичної організації над іншими. Метою нашої розвідки є виявлення мовних засобів, які використовуються для здійснення прихованого впливу у політичній рекламі.

Як відомо, підвалинами політичної влади є керування людьми різних політичних спрямувань, а керування здійснюється через слово. Нерідко вплив за допомогою мови у політичній рекламі є прихованим та має маніпулятивний характер [4]: люди не усвідомлюють, що їхні потреби, світогляд, інтереси та спосіб життя в цілому багато у чому залежать від тих, хто ними маніпулює [5]. Маніпуляція в поєднанні з силовими та економічними методами надає суб'єктові управління можливості спрямовувати діяльність і поведінку мас, соціальних груп та індивідів, контролювати соціальну ситуацію [3]. У мовознавстві вивчення маніпуляцій тісно пов'язане з проблемою ефективності комунікації, мовленнєвого впливу на адресата, вивченням комунікативних стратегій, які застосовуються для більш ефективного впливу на реципієнта.

Мовленнєвий вплив, який становить комунікативно-психологічну сутність маніпуляції [2], спрямований на зміни у соціально-психологічній структурі суспільства або на стимуляцію прямих соціальних дій через вплив на психіку членів певної соціальної групи або суспільства в цілому. Інтерес лінгвістів до феномена маніпуляції зумовлений тим, що маніпулятивний вплив здійснюється за допомогою природної мови. Однак лінгвістичні публікації, які торкаються цього явища, не мають

комплексного характеру й зосереджені лише на окремих аспектах маніпуляції, окрім того, численні питання все ще залишаються поза увагою дослідників . З лінгвістичної точки зору маніпуляцією вважають використання мовних засобів, які часто вступають в активну взаємодію з паралінгвістичними засобами для здійснення психологічного впливу на адресата з метою прихованого укорінення певних настанов у психіці адресата [3].

Політична мова має значний маніпулятивний потенціал, оскільки дає можливість здійснювати приховане управління свідомістю та поведінкою людей у бажаному для суб'єктів влади напрямку через реалізацію комунікативної та інтерпретаційно-оціночної функції. Мовні засоби добираються й компонуються відповідно до певних стратегій та тактик впливу, спрямованих на переконання адресата у правильності своєї позиції на відміну від позицій політичних опонентів [6]. Стратегію розглядають як процес розробки та реалізації комунікативного завдання, що має на меті ефективний вплив на адресата. Мовленнєва стратегія визначає семантичний, стилістичний і прагматичний вибір мовця. Залежно від ступеня «глобальності» намірів мовні стратегії можуть характеризувати конкретну розмову з конкретними цілями. Вони можуть бути більш або менш загальними, спрямованими на досягнення широких або вузько спрямованих соціальних цілей. У зв'язку з цим розмежовують загальні та приватні стратегії. Наприклад, загальна стратегія дискредитації реалізується у приватних стратегіях звинувачення, образи, глузування [6]. Якщо мовну стратегію розуміти як сукупність мовленнєвих дій, спрямованих на розв'язання загальної комунікативної задачі мовця, то мовною тактикою слід вважати одну або декілька дій, які сприяють реалізації стратегії. Стратегічний задум визначає вибір засобів і прийомів його реалізації, отже, мовленнєва стратегія і тактика пов'язані як рід і вид [7]. Тактика, з одного боку, – спосіб мовленнєвого впливу, сукупність мовленнєвих засобів, з іншого боку – шлях реалізації стратегії. У межах однієї стратегії можна виділити декілька мовленнєвих тактик [7]. Стратегії впливу, спонукання і маніпулювання найбільш явно виявляються у тих типах тексту, де функція впливу є основною, а мовне маніпулювання практикується і відіграє важливу роль. У політичній рекламі найчастіше застосовують стратегії: ідентифікації; викривлення інформації; імунізації [1].

Одна з найважливіших і використовуваних стратегій політичної реклами – стратегія ідентифікації, тобто ототожнення політика з народом. Метою є намагання встановити довірливі стосунки з аудиторією як з близькими за духом людьми, формування асоціацій про належність до народу комунікатора – «вихідця з народу». Ця стратегія реалізується через використання займенників «ми», «наш» замість «я», «мій». Комунікація спрямована на посилення думки: лідер – «своя», близька до народу людина. Більшість політиків ототожнює себе з представниками того чи іншого суспільства з метою викликати довіру та симпатію у виборців, анонсуючи деякі факти своєї біографії. Мовними засобами вираження вказаної стратегії у політичній рекламі може бути використання розмовної лексики, чим впроваджується думка: політик – звичайна людина, яка розмовляє звичайною, повсякденною мовою більшості.

Стратегія викривлення інформації. Залежно від характеру інформаційних трансформацій, у межах стратегії викривлення інформації, у політичній рекламі розмежовують наступні тактики маніпулювання: 1) референційна (пов'язана з перекручуванням денотата/референта у процесі позначення дійсності); 2) аргументативна (пов'язана з порушенням постулатів спілкування). Один із видів референційної тактики є фактологічне маніпулювання, тобто перекручування фактів (недомовки, брехня, перебільшування, недомовки, створення референційної невизначеності). Засобом творення тактики референційної невизначеності у сучасній американській політичній рекламі є використання пасивних конструкцій з метою уникнення особистої відповідальності. Для досягнення більш тривалого маніпулятивного ефекту політики часто використовують повтор [3] який, сприяє запам'ятовуванню необхідної інформації, і таким чином відбувається прихована маніпуляція свідомістю людей у потрібному саме певному політику напрямку. Для більш ефективного досягнення реалізації стратегії викривлення інформації значний маніпулятивний вплив мають риторичні запитання, тому їх використовують, щоб провокувати потрібні думки у аудиторії, змусити слухачів усвідомити, чому вони повинні відкинути інших кандидатів [8].

Стратегія імунізації передбачає реалізацію тактики використання універсальних висловлювань, що залучає психологічні механізми, які стосуються бажання людини належати до певної спільноти. У політичній рекламі маніпулювання відтворюється через використання міфологічних мотивів, дієвих для того чи іншого суспільства. Наприклад, «мужній лідер» - уявлення про визначну роль політичного лідера, який ефективно діє (політик ідентифікує себе саме з таким лідером, якого потребує країна); «віра у краще майбутнє»: аудиторію переконують у тому, що, незважаючи на всі тимчасові негаразди,

мужній народ буде успішним та щасливим (політик переконує, що завдяки своїй вірі, відданості, працелюбності народ зможе подолати труднощі на шляху до кращого майбутнього на чолі саме з ним); «віра в свої сили»: віра в те, що влаштування власного добробуту до снаги громадянам (політик запевняє, що разом із ним, загальними зусиллями всі досягнуть добробуту).

Отже, політична реклама має значний маніпулятивний потенціал, оскільки, цілеспрямовано використовуючи мовні засоби та знання про особливості ментальності того чи іншого соціуму, здатна «моделювати» свідомість людей відповідно до мети і потреб політичних комунікаторів, змінювати усталені звички, соціальні норми і культурні традиції за порівняно короткий час. Функціональний динамізм політичної реклами реалізується у тексті та мовному оформленні, структура та засоби якого визначаються стратегіями та тактиками, які обирають політики у своїх політичних кампаніях для досягнення поставленої мети.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Зірка В.В. Мовна парадигма маніпулятивної гри в рекламі: автореферат дис. канд філол. наук / В.В. Мовна – К., 2005. – 24 с.
2. Леонтьев А.А. Основы психолингвистики / А.А. Леонтьев. – 3-е изд. – М.: Смысл; СПб.: Лань, 2003. – 287 с.
3. Дмитрук О.В. Маніпулятивні стратегії в сучасній англомовній комунікації (на матеріалі текстів друкованих та Інтернет-видань : автореферат дис. канд філол. наук / О.В. Дмитрук. – К., 2006. – 21 с.
4. Малкин Е.Б. Основы избирательных технологий / Е.Б. Малкін, Е.Б. Сучков. – М.: Русская панорама, 2002. – 214 с.
5. Левченко Л. Психологічні особливості діяльності засобів масової інформації / Л. Левченко // Людина і політика. – 2001. – №2. – С. 103–108.
6. Обритько Б.А. Реклама і рекламна діяльність / Б.А. Обритько. - К. : МАУП, 2002. – 240 с.
7. Бєлова А.Д. Комунікативні стратегії і тактики: проблеми систематики / А.Д. Бєлова // Мовні і концептуальні картини світу : наукове видання : [збірник] / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Б-ка Ін-ту філології. – Київ : Київський університет, 2004. –№10. – С.18.
8. Славова Л.Л. Комунікативні стратегії та тактики у сучасному масмедійному політичному дискурсі / Л.Л. Славова. – [Електронний ресурс] : Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/2210/1/06slldzm.pdf

Пустовіт Тетяна Миколаївна – канд. філол. наук, доцент кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, e-mail: tetyanatuleneva@gmail.com

Pustovit Tetyana N. – Cand. Sc. (Philology), Associate Professor of Department of Linguistics, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa

Крещенко Маріна Сергіївна – студентка групи ТКТ-18б, факультет інфокомунікацій, радіоелектроніки та наносистем, Вінницький національний технічний університет

Krechenko Marina S. – Department of Radio Engineering, Telecommunication and Electronic Instrument Engineering, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa

УДК 371.124:51

Пустовіт Т.М., Вітюк О.С.

ВІКІПЕДІЯ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Вінницький національний технічний університет, Вінниця

Анотація

У статті розглянуто Вікіпедію як чинник розвитку української мови; показано, що різноманітні форми роботи у Вікіпедії надають можливість урізноманітнювати навчальний процес, формувати дослідницьку та мовленнєву компетенції, активну громадянську позицію молоді.

Ключові слова: *Вікіпедія, українська мова, вікіпроекти, освітня програма Вікіпедії..*

Abstract

The article deals with Wikipedia as a factor in the development of the Ukrainian language; it has been shown that various forms of work in Wikipedia provide an opportunity to diversify the educational process, to form research and speech competences, and to actively engage in a civic attitude among young people..

Key words: *Wikipedia, Ukrainian language, Wikipedia, Wikipedia educational program.*

Вікіпедія – найстаріший і найбільший проект Фонду Вікімедіа – найпопулярніший довідник в Інтернеті. Бурхливий процес її розвитку триває в усьому світі, що призводить до появи нових понять, термінів. Сьогодні вже говорять про нові фахи: вікімедійник – створювач програмного забезпечення, вікіпедист – автор статей, вікіпедагог – учитель, який використовує Вікпедію у навчально-виховній роботі, вікідидакт – той, хто навчає писати й редагувати статті у Вікіпедії, а також створює навчально-методичні посібники. Увесь загал, що звертається до Вікіпедії, – вікікористувачі [1].

Назву Вікіпедія (англ. *Wikipedia*) утворено від слів «вікі» (технологія для створення сайтів) – та «енциклопедія». Це – найбільша та найповніша багатомовна мережева енциклопедія, створена більше ніж 290 мовами та найбільшою кількістю редакторів. Водночас Вікіпедія – один із найбільших у світі волонтерських рухів, адже існує завдяки добровольцям, які наповнюють її інформацією у свій вільний час. Цю енциклопедію може редагувати кожен, незалежно від професії, приналежності до соціальних груп, місця проживання та національності. Єдина вимога для того, аби приєднатись до когорти редакторів-волонтерів Вікіпедії, – мати доступ до Інтернету та джерел інформації, на основі яких може бути створено або доповнено статтю. Вікіпедія не має обмежень, які існують при укладанні паперових аналогів, в обсязі та кількості статей. Тут висвітлюється значно ширше коло тем, аніж це можливо у паперових варіантах, зокрема, вузькоспеціалізованих. Крім того, є можливість постійного доповнення статей та оновлення даних у режимі реального часу, що неможливо у паперових аналогах.

Український розділ Вікіпедії має статті різної тематики й посідає 16 позицію серед усіх мовних варіантів, третю – серед розділів слов'янськими мовами. Її сторінки переглядають близько 50 млн. користувачів щомісяця. Станом на 4 червня 2017 року, на тринадцятому році існування, Вікіпедія українською мовою перетнула позначку в сімсот тисяч статей. Ювілейним став допис про Відкритий чемпіонат Австралії з тенісу 1987, чоловіки, одиночний розряд. Статтю створив Олександр Тагаєв, який з 2014 року здійснив понад 25 000 редагувань, створив майже 2 500 і суттєво доповнив близько 100 статей. Спонукальним мотивом своєї волонтерської праці автор вважає прагнення збільшити обсяг україномовного контенту в Інтернеті [2]. Відкритість проекту для всіх людей, які мають доступ до Інтернету, простота редагування сприяють створенню більшої кількості статей за одиницю часу. Доступність роботи з текстом дозволяє залучати до цього процесу студентів і школярів. Такий досвід в Україні є, що і дає підстави говорити про Вікіпедію як про один із значущих чинників розвитку української мови. Отже, метою нашої розвідки є висвітлення можливостей Вікіпедії для розвитку сучасної української літературної мови.

Технічну підтримку та розвиток низки вікі-проектів, найвідомішим з яких є Вікіпедія, здійснює Фонд Вікімедіа – Wikimedia Foundation – американська недержавна некомерційна організація, основною метою якої є поширення у світі вільних знань. Регіональні відділення цього Фонду існують

майже у 40 країнах світу. В Україні громадську неприбуткову організацію «Вікімедіа Україна» було створено 31 травня 2009 року. Того ж року американський Фонд офіційно визнав її своїм регіональним відділенням, що об'єднує активних авторів і користувачів Вікіпедії. Головна мета цієї організації – сприяння розвитку Вікіпедії та інших дружніх проектів українською мовою. Також «Вікімедіа Україна» підтримує і популяризує вікіпроекти на території України та сприяє розвитку вікіспільноти. Організація проводить тренінги з основ редагування Вікіпедії у різних регіонах України, щорічні конференції вікіпедистів задля широкого обговорення тем, що стосуються подальшого розвитку Вікіпедії. Спільно з іншими громадськими та благодійними організаціями займається проведенням конкурсів у Вікіпедії, ідея яких полягає у написанні найбільшої кількості статей високої якості з різної тематики, а також у збільшенні кількості нових користувачів. «Вікімедіа Україна» співпрацює з українськими громадськими організаціями, науковими установами, творчими спілками та закладами культури [3].

Існують й інші україномовні вікіпроекти, які дозволяють не тільки швидко отримувати необхідну інформацію з різних галузей знань, але й більш глибоко опановувати українську мову, постійно вдосконалювати свої мовні й мовленнєві знання та вміння. Це: Вікісловник – вільний багатофункціональний словник та тезаурус, в якому містяться граматичний опис, пояснення та переклад слів, а також відображається інформація про етимологію та фонетику слів. Вікіцитати – вільне інтернет-зібрання висловів відомих людей. Вікіджерела (або вікітека) – розділ мережевої вікі-бібліотеки «першоджерел»: тексти художньої літератури та історичні документи, які знаходяться у суспільному надбанні або публікуються під вільною ліцензією. Вікіпідручник – вікі-середовище для колективного написання навчальної літератури, де кожен може читати та редагувати текст. Вікіновини – відкрите новинне інтернет-видання, яке діє на тих же принципах написання статей, що і всі проекти «Фонду Вікімедіа». Віківерситет – проект Фонду Вікімедіа, який позиціонує себе як нова форма інтерактивної освіти і ведення відкритих наукових проектів, основний його принцип – сприяння відкриттю та поширенню знань найприроднішим шляхом, допомога людям навчатися й ділитися освітніми матеріалами, Вікібібліотека та ін. За сприяння Фонду проводяться вікіекспедиції Україною з метою збору матеріалів для поліпшення текстів та ілюстрування статей Вікіпедії та інших проектів Фонду «Вікімедіа».

Набуває обертів міжнародна освітня програма Вікіпедії – програма з поширення практики написання статей як форми самостійної роботи студентів та учнів у навчальних закладах. Наразі залучення до Вікіпедії студентів та створення ними статей до Вікіпедії як альтернативна форма самостійної роботи – один із напрямків роботи «Вікімедіа Україна». Така робота дозволяє урізноманітнити навчальний процес і надати роботі студента суспільної значущості. Робота над статтями має водночас науковий та пошуковий характер, спонукає до опрацювання великої кількості авторитетних джерел та відтворення їх змісту у Вікіпедії із дотриманням енциклопедичного стилю та норм сучасної української літературної мови. Це розвиває самостійність, уміння працювати з джерелами, аналізувати їх, ефективно добирати мовні засоби.

Набувають поширення й розмаїття Вікіуроки у школах України – уроки з використанням матеріалів Вікіпедії [4, 5]. Зокрема, предметні, під час яких опрацьовуються матеріали окремих дисциплін, і які можна застосовувати при викладанні української мови. Не залишилися осторонь й вищі навчальні заклади. Так, ще 2013 року Харківський політехнічний інститут оголосив, що студенти можуть писати статті до українського розділу онлайн-енциклопедії замість рефератів. Досвід Чернігівського педагогічного університету свідчить про цікаву форму гурткової наукової роботи. Про різні форми залучення матеріалів Вікіпедії у навчальний процес йдеться на сторінках спільнот у Facebook «Вікіпедія в школах України», «ВікіСтудія» [6].

Отже, розвиток української Вікіпедії не тільки сприяє популяризації наукових знань в українському суспільстві, а й є значущим чинником розвитку української мови й культури. Різноманітні форми роботи у Вікіпедії надають можливість урізноманітнювати навчальний процес, формувати дослідницьку та мовленнєву компетенції, активну громадянську позицію молоді: «Замість того, щоб нарікати на якість україномовного розділу Вікіпедії, кожен може зробити щось корисне і не важливо, мале це чи велике, адже кожне мале згодом може перетворитися на щось велике. Кожне редагування – це маленька цеглинка у фундамент Української Вікіпедії і тільки разом ми зможемо зробити його міцним» [7].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Онкович Г.В. Нове у медіаосвіти: вікідидактика / Г.В. Онкович, А.Д. Онкович // Мова і культура. (Науковий журнал). – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. – Вип. 19. – Т. V (185). – С. 249–260.
2. Онкович Г.В. Вікідидактика: формування і розвиток у системі професійної освіти / Г.В. Онкович, А.Д. Онкович // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки. – Житомир : Вид-во Євенок О.О., 2017. – Вип. 2 (88). – С. 208–212.
3. Вікімедіа Україна: [Електронний ресурс]: Режим доступу: https:// http://ua.wikimedia.org.
4. Кодола В.І. Вікіпедія в школі / В.І. Кодола //Від медіаграмотності до медіакультури: стратегії, проблеми, перспективи : тези доповідей Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (м. Миколаїв, 27 квітня 2016 року). – Миколаїв : ОІППО, 2016. – 124 с. – С. 37–40.
5. Кущ О.М. Створення статей у Вікіпедії як форма самостійної роботи з учнями / О.М. Кущ // Всесвітня література. – 2017. – № 3. – С. 3–6.
6. Вікідидактика: [Електронний ресурс]: Режим доступу: [https://www.facebook.com/ groups/1796426670616724/]
7. Українській Вікіпедії – 13 років: [Електронний ресурс]: Режим доступу: https://ua.wikimedia.org/wiki/Прес-релізи/ІНФОГРАФІКА:_Українській_Вікіпедії_—_13_років:_677_тисяч_статей,_50_млн_переглядів_на_місяць

Пустовіт Тетяна Миколаївна – канд. філол. наук, доцент кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, e-mail: tetyanatuleneva@gmail.com

Pustovit Tetyana N. – Cand. Sc. (Philology), Associate Professor of Department of Linguistics, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa

Вітюк Олександр Сергійович – студент групи ТКТ-18б, факультет інфокомунікацій, радіоелектроніки та наносистем, Вінницький національний технічний університет

Vituk Aleksandr S. – Department of Radio Engineering, Telecommunication and Electronic Instrument Engineering, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa

УДК 811.161.2

Л.В. Горчинська
Оскар Маігуа

СЛЕНГОВА ЛЕКСИКА В ІНТЕРНЕТ- МЕРЕЖІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація: *У статті охарактеризовано поняття сленгу, виділено його характерні ознаки та найпоширеніші види, проаналізовано використання у Інтернет-мережі.*
Ключові слова: сленгізм, комп'ютерний сленг, мова Інтернет-комунікації.

Abstract: *The article describes the concept of slang, distinguishes its characteristic features and the most common types, analyzes the use of the Internet.*
Key words: slangism, computer slang, Internet-communication language.

Розповсюдження персональних комп'ютерів і створення Інтернету залучило до цієї сфери широкі шари населення, що суттєво вплинуло на лексику сучасної української мови, адже майже нічим не обмежене використання нелітературних та неформальних елементів спостерігається саме при віртуальному спілкуванні. Характерною рисою мовного процесу кінця XX – початку XXI століття можна назвати активне утворення та широке вживання сленгізмів, що є нестійким, мінливим явищем, яке постійно поповнюється лексичними одиницями та набуває нових лінгвістичних рис, потребуючи фіксації та аналізу. У пропонованій статті зроблено спробу аналізу найпоширеніших груп сленгу, що виділяються нами у лексиці Інтернету.

Певний час сленг залишався поза увагою науковців. Лише наприкінці 90-х років минулого століття сленг як особливий різновид соціолекту постає предметом вивчення внаслідок свого активного розвитку. Сленгом почали цікавитися дослідники Н. С. Валгіна, В. В. Химик, Н. Я. Дзюбишина-Мельник, І. А. Гонта, Л. О. Ставицька, С. С. Пиркало та ін. Серед зарубіжних дослідників Інтернет-спілкування слід особливо виділити В. Фріндте, Т. Келер, К. Янг, Дж. Семпсі, J. Suler, S. Turkle.

Термін сленг у письмовій формі вперше був зафіксований в Англії у 18 столітті та використовувався на позначення "незаконної" просторічної лексики [1: 3-4]. У перекладі з англійської мови *сленг* означає: мова соціально чи професійно відособленої групи в протилежність літературній мові; варіант розмовної мови (в тому числі експресивно забарвлені елементи мови), що не співпадають з нормою літературної мови [8: 197].

Сленг містить слова та фразеологізми, що виникли та спочатку використовувалися в окремих соціальних групах, відображаючи ціннісну орієнтацію цих груп. Ставши загальновживаними, тобто ставши вже не компонентами сленгу, а "сленгізмами", ці слова часто зберігають емоційно-оцінні ознаки. Елементи сленгу або швидко зникають, або переходять до мови літератури, створюючи в тексті, у якому вони використовуються, своєрідний тонкий стилістичний ефект.

Основною ознакою сленгу є його опозиція до лексики літературної мови. Друга ознака – це групове маркування слів: сленгова одиниця у свідомості носія мови несе на собі відбиток певної субкультури та співвідноситься з певною соціальною групою.

Інформаційно-комунікативне середовище Інтернету реалізується переважно вербальними засобами. Незважаючи на велике значення для його існування медіа-елементів - зображень, музики, відео - мова є первинним засобом саморепрезентації людини, а також її спілкування з іншими людьми в цьому середовищі. Дослідивши велику кількість різновидів сленгу, якими послуговується Інтернет-комунікація, найбільш поширеними, на нашу думку, можна назвати:

1. Комп'ютерний сленг: геста (від англ. guest-book) – скрипт, на якому гості сайту залишають свої коментарі та побажання; варез (від англ. "warez") – нелегально розповсюджене програмне забезпечення та ліцензійні ключі до нього; музика, фільми тощо; гіфка – графічний файл у форматі GIF [2: 8].

2. Молодіжний сленг: грузитися – бути не в настрої; морозитися – бути байдужим; дарлінг − близька людина; саунд − гучна музика. У студентському середовищі побутують такі лексичні одиниці: друшляти – прогулювати пари; общага – гуртожиток; хвіст – заборгованість; плавати –

погано знати матеріал; йти на шпорах – списувати; врубитись – зрозуміти; засипатись – не скласти іспити.

3. Ігровий сленг: декс (dex, dexterity) – маневреність; рухомість; левел (level) – рівень чогось, рівень гравця тощо; вливати реал – оплата реальними грошима якоїсь речі в он-лайн грі; гайд, гід – інструкція, що містить інформацію про виконання, застосування чогось; даун – короткочасна зупинка роботи сервера.

4. Журналістський сленг: блоха – зміна порядку літер у слові в опублікованому матеріалі; вудочка – мікрофон на довгому тримачі, що використовується, коли немає можливості близько підійти до об'єкта інтерв'ювання; верниголови – коректори, що читають матеріал догори ногами [3: 56].

5. Музичний сленг: конса – консерваторія, музична академія; саундтрек – музика, що супроводжує фільм; лабух – людина, яка грає на весіллях; чесати – успішно виконувати важкі пасажі; сейшн – рок-концерт; бекар – невирішене музикантом організаційне питання [6: 73–74].

6. Сленг футбольних фанів: махачі – конфліктні ситуації як з правоохоронними органами, так із фанами інших команд, які часто набувають агресивного характеру із застосуванням фізичної сили; торсида (від італ. torcida) – велика група фанатів; жаба – фанат, який поміняв клуб; шпаківня – коментаторська кабіна [9: 139–140].

7. Політичний сленг: жирна посада – високо оплачувана посада, яка приносить певні привілеї; наступити на хвоста – наздогнати чи перемогти певну політичну організацію; PR-технології – прорекламовані "липові" (підроблені, несправжні) гасла та стенди, за допомогою яких поширюються ідеї, проводиться реклама; зелений – людина необізнана, новачок.

8. Військовий сленг: мішка – найбільша військова техніка; арта – артилерія; синьокасочники – представники місії ОБСЄ; гідросолдати - військовослужбовці морської піхоти; мильниця (фотоапарат) - реактивний протитанковий гранатомет "муха".

Отже, трансформація комунікативного простору змінила найголовніший засіб людського спілкування – мову, адже "кожна комунікативна ситуація вимагає певної мовної поведінки, реалізації засобів, визначальних для такої ситуації" [10: 21]. Сленг, як один із «мовних засобів виокремлення маленької групи у великому суспільстві» активно використовується різними соціальними групами у Інтернет-мережі, створюючи певну субкультуру зі своїми законами та традиціями [10: 29].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Борисова-Лукашапец Е.Г. Лексические заимствования и их нормативная оценка (на материалах молодежного жаргона 60-70 годов): / Е.Г Борисова-Лукашапец. – М., 1992. – 236 с.
2. Гонта І. А. Адаптація запозичень з англійської мови в російському та українському комп'ютерному сленгу / І. А. Гонта // Вісник Луганського нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. – № 9 (220). – Ч. ІІ. – 2011. – С. 8.
3. Євграфова А. О. Корпоративний журналістський жаргон : до питання про лінгвістичний статус / А. О. Євграфова // Держава та регіони. Серія : Соціальні комунікації, 2012. – № 3. – С. 55–59.
4. Культура віртуального спілкування : метод.-бібліогр. матеріали / [уклад.: Є. Кулик, О. Бартош; ред.: В. Кучерява, С. Чачко; консультант Т. Якушко]; ДЗ «Держ. б-ка України для юнацтва». – К., 2010. – 65 с.
5. Купцова Н.С. Особенности языка хакеров // Язык как структура и социальная практика. – Хабаровск, 2000. – Вып. 1. – С. 37–40.
6. Лесовиченко А. М. До питання вивчення музичного арго як складової традиційної кобзарської педагогіки / А. М. Лесовиченко, С. Л. Марциновський // Таврійський вісник освіти. – 2011. – №2 (34). – С. 73–74.
7. Мартос С.А. Структура молодіжного сленгу під кутом зору мови міста //Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»: Збірник наукових праць. Випуск ІІІ. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2006. – С. 170-174.
8. Словник сучасного українського сленгу / Упорядн. Т.М.Кондратюк. – Харків: Фоліо, 2006. – 350 с.
9. Соловйова Я. Ю. Субкультура футбольних фанів України (на прикладі фанів клубів премє'р-ліги України) / Я. Ю. Соловйова // Вісник Луганського нац. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка. – №2 (237). – 2012. – С. 139–140.
10. Чемеркін С.Г. Українська мова в Інтернеті: позамовні та внутрішньоструктурні процеси. – К., 2009. – 240 с.

Горчинська Людмила Володимирівна – старший викладач кафедри мовознавства, ВНТУ, Вінниця, e-mail: amila5@ukr.net.

Оскар Маігуа – студент 4 курсу, факультету ІТКІ, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: cachestev@hotmaill.com

Gorchynska Ludmyla V. – Senior Lecturer of Department of Linguistics, VNTU, Vinnytsia, e-mail: amila5@ukr.net.

Oscar Maigua – student of the fourth course, Faculty for Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: cachestev@hotmaill.com

Л. Є. Азарова

В. В. Бажан

УДК 811.161.2:81’373

Роль Шевченка в розвитку української літератури та літературної мови

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті досліджено творчу спадщину Шевченка та його вклад у розвиток української літератури та літературної мови.

Ключові слова: українська література, мистецтво, духовна культура, Кобзар.

Abstract

The article presents work of Shevchenko's heritage and his contribution to the development of Ukrainian literature and literary.

Keywords: Ukrainian literature, art, spiritual culture, Kobzar.

Тарас Григорович Шевченко є основоположником нової української літератури та родоначальником її революційно-демократичного напряму. Саме в його творчості повно розвинулися ті начала, які стали провідними для передових українських письменників другої половини XIX – початку XX століть. Тенденції народності й реалізму були вже властиві в значній мірі й творчості попередників Шевченка. Та він перший в українській літературі виступив як істинно народний поет, твори якого з усією повнотою відбили почуття й думки трудящих мас, їх віковічні визвольні прагнення [2, с. 14].

Геній літературного слова – не тільки поет, а й драматург, прозаїк, мислитель, історик, етнограф, фольклорист, художник (живописець, гравер), який залишив велику образотворчу спадщину – понад тисячу творів. Тільки з літературних надбань митця – це "Кобзар", 9 повістей, п'єса "Назар Стодоля", уривки драматичних творів, щоденник та листи. Його твори народжувалися поступово, рік за роком їх формувало саме поетове кріпацьке життя.

Попередники великого поета в українській літературі в своїх творах критикували окремі явища тогочасного життя, як-от: знущання поміщиків з селян, хабарництво чиновників. Шевченко ж виступив як грізний суддя й обличитель усього самодержавно-кріпосницького ладу, як непримиренний ворог поміщиків і царизму. У його творах змальований новий позитивний герой – борець проти самодержавно-поміщицького ладу, борець за щастя народу

Шляхом Шевченка пішли найвидатніші передові українські письменники наступного часу – Марко Вовчок, Панас Мирний, Іван Франко, Павло Грабовський, Леся Українка та ін. [3, с. 96].

Подвиг поета, всю вибухову силу його творчості можемо збагнути лише уявивши серед якої мертвої тиші вона пролунала. То була епоха, що вішала декабристів, гнала в кайданах у рудні Сибіру найшляхетніших своїх синів, послідовно розтерзуючи їх. Та гнівний біль безправства, неволі, хвилин розпачу, що їх теж зазнав поет, тільки підсилювало в Шевченковій душі пробудження таких якостей, як справедливість, непокора, волелюбність, та безмежна любов до України:

"Я так її, я так люблю
Мою Україну убогу,
Що проклену святого бога,
За неї душу погублю!"

З цієї любові виросла правдива, вогненна творчість Шевченка і вже ніякими силами не можна було загасити синівського почуття поета до матері-України. Це й зароджувало в ньому той дух протесту, бунтарства, волелюбності, бажання бути єдиним цілим із своїм народом. Саме тому всіх страдників і борців поет називає братами та сестрами, з якими його єднає ненька-Україна. Ці люди живуть у його серці, живуть у його творах. Це і його мати, яку "ще молодую у могилу нужда та праця положила", і батько, що "не витримав лихої долі – умер на панщині", і брати, яким "лоби поголили", і сестри, що вік свій провели у наймах і злиднях, і кохана його Оксаночка, яку спіткала доля Катерини. Але рідними були поетові й ота мати, що "на панщині пшеницю жала", і нещасна бунтівна Марина, і Перебендя, з його піснями-думами про долю України, і наймичка Ганна, що знайшла пораду своєму горю в доброті людській. Затятим ворогом поет був будь-якої обмеженості, вважаючи, що здобутки кожної національної культури є здобутком всього людства. Саме тому, мріє про вільну Україну, де "у селах у веселих" будуть "і люди веселі", де "врага не буде супостата, А буде син, і буде мати, І будуть

люди на землі"; поет уявляв собі "сім'ю вольну, нову",де оживе природа і оживуть люди, де не буде ніякого гноблення, а пануватиме воля і братерство [1, с. 79].

І хоч як прагнув царизм зупинити репресіями лавину народної шани й любові до великого сина України, а вийшло навпаки. З 1918 року вшанування пам'яті великого Кобзаря 9 березня стало в нашій країні щорічним і всенародним. Відкрито пам'ятники поетові в Києві, Каневі, Харкові та в інших містах України, могилу великого Тараса оголошено заповідником, ім'я Шевченка присвоєно Київському університетові, театру опери та балету; масовими тиражами видаються його твори, відкрито Державний музей Т. Г. Шевченка, його ім'я присвоєно навчальним закладам і науковим установам, вулицям, бульварам, площам.

Кожний, хто глибоко вивчає творчість Т. Г. Шевченка, неминуче переконується, що має вона світове значення. Адже "Кобзар" знаменував собою демократизацію не тільки української, а й світової літератури, бо з його сторінок чи не вперше заговорили цілі соціальні материки, які залишалися невідомими для елітарної культури – і це було одкровенням.

Не дивно, що твори Кобзаря перекладені всіма слов'янськими мовами, а також грузинською, вірменською, казахською, узбецькою, німецькою, англійською французькою, датською, новогрецькою, іспанською, хінді, японською, в'єтнамською, корейською, румунською, італійською, угорською, малайською, бенгальською та багатьма іншими мовами [1, с. 46].

Широта політичного мислення, боротьба проти соціальної неправди і неволі, проти будь-якого насильства над людськими душами піднесла Т. Шевченка до вершин речника української нації. Його слово, поетична мова запалювали серця людей патріотичним вогнем. Поет оповивав крилом слави українську історію. Як висловився Дж. Грабович, "...він співець і пророк, що передавав голос свого народу, він духовний батько відродження української нації" [2, с. 97].

Завдяки його творчості українська література, пройнята гуманістичними ідеями, вийшла на широкий інтернаціональний шлях історичного поступу і вивела із забуття всю націю. Іти пліч-о-пліч з іншими народами – історична потреба кожної нації і неодмінна умова справжнього прогресу в її духовній творчості.

Вже більше ста років пройшло як перестало битися благородне, мужнє серце геніального поета-революціонера Тараса Григоровича Шевченка. Але світлий образ великого Кобзаря – безсмертний, як і сам народ, що породив його. Вічно нетлінна творчість геніального сина України жива подихом життя, биттям гарячого людського серця. Безсмертна могутня сила його таланту, проникливість і глибина його думки, мужність і ніжність його лірики, гострота слова, самовіддана любов до Батьківщини, до свого народу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Азарова Л. Є. Професійне спілкування науково-технічних працівників / Азарова Л. Є., П’яст Н.Й., Іванець Т. Ю. // Навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2008. – 189 с.
2. Українське ділове мовлення. Частина І. / Азарова Л. Є., П'яст Н. Й. // Вінниця: УНІВЕРСУМ – Вінниця, 2007. / МОНУ. – 232 с.
3. Азарова Л. Є. «Українська мова (за професійним спрямуванням) у таблицях і схемах» для студентів І курсу: навч. посібн. / Л. Є. Азарова, А. С. Стадній, Л. А. Радомська. - Вінниця : ВНТУ, 2018. - 176 с.

Азарова Лариса Євстахіївна **–** доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: kmz2427@ukr.net

Azarova Larisa Ye. **–** Doctor of Philology, Professor, Head of the Department of Linguistics, Vinnitsa National Technical University, Vinnytsia, e-mail: kmz2427@ukr.net

Бажан Віталій Вікторович- студент групи 1КІ-18б, Факультет інформаційних технологій так комп’ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: bazhanvitalik78@gmail.com

Bazhan Vitaliy Viktorovich- student group 1KI-18b, Faculty of Information Technologies for Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: bazhanvitalik78@gmail.com

УДК 811(=161.2)(045)

Л. Є. Азарова
А. В. Грабарчук

МОВНА СИТУАЦІЯ В УКРАЇНІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація
У статті висвітлено роль мови як джерела духовного життя народу. Окреслено перспективи розвитку та функціонування української мови в Україні.
Ключові слова: мовна ситуація, державна мова, мовна політика.

Abstract
The article highlights the role of language as the source of the spiritual life of the people. The prospects for the development and functioning of the Ukrainian language in Ukraine are outlined.
Keywords: the language situation, the state language, the language policy.

Українська мова – одна з наймилозвучніших у світі, котра має у своєму розпорядженні більше двохсот п’ятдесяти шести тисяч слів, це дійсно вражаюча цифра, для порівняння, англійська має всього лише п’ятдесят тисяч. Але незважаючи на це, молодь все менше і менше використовує щиру українську мову. Чому це проблема? Мова, передаючи інформацію про світогляд народу, який розмовляє нею, є також відображенням його духовної культури, взаємодіє з нею. Мова тісно пов’язана з історією народу – носія даної мови – та з історією культури з формуванням свого культурно-історичного ареалу [1, с. 154]. Душею кожної держави є нація. Народ, не об’єднаний однією мовою, нацією ще не став. Тим самим захитається у своїх основах його держава. Тому держава, дбаючи про своє майбутнє, першорядної ваги надає поширенню державної мови, в Україні – української, стан якої є явно незадовільним. Це не означає, зрозуміло, що нема в ній жодних проблем із мовами національних меншин, у тім числі найбільшої, російської. Проте парадоксальність мовної ситуації в Україні полягає в тому, що чи не в найгіршому стані в ній перебуває мова «національної більшини», українська, а це позначається негативно на розвитку держави в цілому, бо не може процвітати держава, основний народ якої – стрижень нації політичної, принижено й занедбано [2, с. 26]. Цій проблемі і присвячена моя доповідь.

Для розв’язання цієї проблеми потрібно дослідити історію української мови.

До VI ст. — праслов'янський період: дав у спадок ряд морфологічних ознак, що спочатку були властиві мовленню всіх слов'ян і потім в інших мовах змінилися — в українській вони збереглися повністю, деякі виявилися спільними з білоруською мовою.

VI-X ст. — формування низки переважно фонетичних ознак (у давньокиївських пам'ятках вони фіксуються не як описки, а як міцно закріплені риси мови).

XI-XII ст. та пізніший період — занепад редукованих голосних, найбільш показові та специфічні для української мови перетворення. Процес становлення української мови в основному завершився ще у домонгольський період [3, с. 47]. За вищевказаний період відбулося становлення мови як окремої та самодостатньої. Протягом періоду монголо-татарської навали розвиток української культури призупинився, хоч прямого впливу на нашу мову загарбники і не мали окрім невеликої кількості слів *(базар, вежа, черевик, скриня, горище, ковпак, кафтан*). Але вони нанесли велику шкоду економічно-політичній ситуації, що стало підґрунтям для захоплення України більш сильними сусідами. Також вони зупинили розвиток культури в цілому, більше того постійні війни призвели до занепаду класу буржуазного класу(основні носії чистої мови й культури), що також стало причиною майбутнього занепаду нашої культури.

Після XV ст. починається, напевно, найгірший період для нашої мови та культури, Україна була роздроблена й знаходилася під цілковитою владою країн-сусідів. Численні універсали й пригнічування (Емський указ, Валуєвський циркуляр) направлені на викорінення української мови мали сильний вплив на наш народ в цілому.

Процес відновлення почався на початку XX ст., і незважаючи на всі придушення, тривав. Із проголошенням незалежної України він лише посилився. Протягом останніх років на захист української мови, розширення сфери її функціонування була спрямована низка актів та ухвал органів державної влади. Так, на розв’язання назрілих мовних проблем був спрямований Закон «Про мови в Українській РСР» 1989 року, рішення Конституційного Суду України від 1999 року і, власне, сама Конституція України, 10 стаття якої регулює питання застосування української мови як державної [4, с. 44].

Мовна політика України є досить розбіжною з мовним становищем суспільства. Вона не забезпечує соціального престижу державної мови та реалізацію її суспільних функцій. Основна причина такого стану речей не тільки у відсутності дієвого державного механізму регулювання мовного питання. Для розв'язання цієї проблеми слід врахувати весь комплекс особливостей мови та різних сторін духовної культури нації, специфіку співвідношення компонентів культури з мовою, її рівнями [2, с. 29].

Але ми й досі, на жаль, маємо проблему розвитку нашої мови, це пов'язано з багатьма причинами, частина регіонів спілкується чистою російською мовою, на деяких польською або угорською, але основна проблема – це україно-російська суміш, котрою спілкується більша частина населення. Також не меншою проблемою є жаргон, котрий приходить до нас із Заходу. Молодь хоче бути схожа на своїх кумирів і якщо він(або вона) розмовляє російською або використовує певні жаргонізми, то і його прихильники будуть теж.

На мою думку шляхом розв'язання цієї проблеми є популяризація української мови. Я вважаю, що повинно бути більше українських фільмів або хоча б більше фільмів із якісним перекладом. Також велику роль грають книжки. Якщо із художньою літературою ситуація ще більш-менш, то знайти щось на професійну тематику українською іноді буває просто неможливо.

Останнім часом зростає престиж української мови, посилюється національна свідомість українського народу, адже мова – своєрідний генетичний, визначальний чинник ідентифікації української нації, а не лише засіб спілкування. Щоб забезпечити розвиток української мови, нею створено величезну кількість наукової, політичної, художньої літератури, яка знайомить з нашою історією, філософською думкою, українськими традиціями та звичаями. Українською мовою на сьогодні перекладено найвидатніші твори світової літератури. Мова в її літературній формі набула високого рівня розвитку. Вона має досконало опрацьовану граматику, сформовану науково-технічну термінологію, розвинену стилістичну систему, здатну забезпечити спілкування і порозуміння в усіх сферах суспільного життя. Її пізнавальний, виражальний і комунікативний потенціал надзвичайно потужний. Відповідно до концепції державної мовної політики в Україні, державність української мови є ключовим чинником консолідації українського суспільства на всій території України, гарантією збереження національної ідентичності українського етносу і державної єдності України. З огляду на це, українська нація і держава мають забезпечувати відродження і захист української мови, якісну розбудову українського мовного простору [2, с. 31].

Як висновок я б хотів сказати, що ми повинні розвивати й спілкуватися рідною мовою, адже без мови немає нації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Азарова Л. Є. Мова як генетичний код нації. / Л. Є. Азарова // Записки з українського мовознавства. Українська ментальність. Діалог світил. – Одеса: Астропринт, 2003. – Вип. 12. – С. 154 – 161.
2. Азарова Л. Є. Мова як визначальний чинник ідентичності української нації / Л. Є. Азарова // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Філологічні науки. – 2018. – Вип. 292. – С. 24 – 32.
3. Півторак Г. П. Хронологічні межі формування української мови як мовної системи / Г. П. Півторак // Пам'ятки писемності східнослов'янськими мовами XI–XVIII ст. – Київ, 1995
4. Азарова Л. Є. Мова як феномен нації / Л. Є. Азарова // Лінгвістичні дослідження. Зб. наук. праць. Вип. 24. – Харків, 2008. С. 43 – 49.

Азарова Лариса Євстахіївна **–** доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: kmz2427@ukr.net

Azarova Larisa Ye. **–** Doctor of Philology, Professor, Head of the Department of Linguistics, Vinnitsa National Technical University, Vinnytsia, e-mail: kmz2427@ukr.net

Грабарчук Антон Володимирович – студент групи 2ПІ-18б, Факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: an88ton@gmail.com

Grabarchuk Anton V. **–** student of the 2PI-18b group, Department of Information Technology and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: an88ton@gmail.com

УДК 811.161.2’373.232.1

Л. Є. Азарова
В. О. Кривенька

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕРМІНІВ

Вінницький національний технічний університет

Анотація
У роботі представлено деякі засади формування української науково-технічної термінології. Розглянуто проблему запозичення наукових термінів та переклад їх на українську мову.
Ключові слова: термін, термінологія, словотворення термінів.

Abstract
In the article presents some principles of the formation of Ukrainian scientific and technical terminology. The problem of borrowing academic terms and translating them into Ukrainian language is considered.
Keywords: term, terminology, word formation of terms.

Серед багатьох проблем сучасної української лінгвістики дуже гостро стоїть проблема науково-технічної термінології. Ще кілька років тому цієї проблеми, як такої, не існувало. Російська мова брала на себе провідну роль не тільки у міжнаціональному спілкуванні, а й у науці і техніці. Українська ж мова відігравала у цих галузях другорядну роль. Але тепер на етапі становлення молодої української держави, виникає дуже важлива проблема науково-технічної термінології. Вона полягає у тому, як правильно записати цей термін : перекладаючи його на нашу мову, чи залишити в оригіналі.

Ця проблема є досить серйозною, адже коли ми створили новий термін, він має бути більш-менш зрозумілий в тій чи іншій галузі, або можна сказати вдалий, милозвучний та гармонійний. Ми повинні врахувати усю фізичну сутність та технічну ідею, аби не виникло ніяких непорозумінь.

Порушення відповідності між поняттям і його номінацією може стати причиною появи неправильних термінів. Так, наприклад, в українській мові паралельно з терміном “вад відгалуження потужностей” вживались також терміни “силовий вал” і ”природний вал”, які непогано називали відповідні технічні поняття. З цеї причини вони в такому значенні вийшли зі вжитку [1, с. 57].

Як правило, терміни утворюються зі слів, які вже існують в літературній мові, зокрема це іншомовні елементи, але є й інший спосіб – створити штучні слова. Вони повинні виражати усю сутність ідеї та мати взаєморозуміння між укладачами і його виконавцями. Науковий світ не стоїть на місці, він завжди перебуває у русі. У людей є певна особливість, вони завжди прагнуть пізнати щось нове. Тому усі ми потребуємо певного мовного забезпечення, здатності нових термінів позначати нове або уточнювати вже існуюче.

Не маючи відповідного зв’язку між собою, науковці почали створювати власні терміни. Крім того, що вони часом не зовсім відповідали своїй суті, то ще й до того ж почали з’являтись так звані терміни-близнюки, однакові за змістом, але зовсім різні за походженням [1, с 59].

Розвиток знань у різних країнах відбувається нерівномірно. Ця нерівномірність позначається і на розвиткові термінології окремо взятих мов. Практично жодна природна мова при творенні термінів не може обійтися своїми власними ресурсами, тому термінологія багатьох галузей знань різних мов послуговується лексичними та словотворчими засобами високорозвинутих літературних мов, що робить її склад надто строкатим, поєднуючи в собі національні та міжнародні елементи. У період середньовіччя це були переважно класичні мови – давньогрецька та латинська, остання дала моделі для творення термінів, здебільшого одноосновних, та серію високопродуктивних суфіксів і префіксів, що використовуються у термінології багатьох мов. З грецької мови запозичено модель творення складних термінів (композитів) [5, с. 163].

Утворення термінів за допомогою іншомовних компонентів є надзвичайно важливим. Іншомовні компоненти в наш час дуже продуктивні, але процес їх морфологізації ще не завершений. До компонентів грецького походження належать: -антропо, -аеро, -агро, -авто, -анти, -біо, -макро,

електро, -гідро, -гео та ін.; латинського: -аква, -авіа, -мульти, -інтер, -супер, -ретро, -квазі, -мото та ін. [2, с. 233].

Термінологія – наукова сфера, яка має міжнародний характер. Існує так звана термінологічна міграція, яка виникає внаслідок інтегративних процесів у науці. Відомо, що близько 90% нових слів, що з'являються в мові, – це терміни. Основна вимога до терміна – точність – випливає зі співвіднесеності конкретного терміна з певним поняттям чи реалією, звідти ж – чітка системність термінів у межах однієї терміносистеми [3, с. 89].

Термін – це слово або словосполучення, яке зіставляється з чітко окресленим поняттям певної галузі науки, техніки, мистецтва, суспільно-політичного життя і вступає в системні відношення з іншими подібними одиницями мови, утворюючи разом із ними особливу систему – термінологію [4, с.16].

Науково-технічний термін – це слово або словосполучення, що називає загальне поняття теорії науково-технічної галузі знання чи діяльності. Поняття і значення терміна не тотожні, бо значення терміна за обсягом менше від поняття. Постійні зміни у змісті та обсязі понять науково-технічної сфери зумовлюють розвиток значень відповідних термінів. Проте слід пам’ятати, що зловживання запозичених наукових термінів може призвести до втрати національної своєрідності науково-технічної мови, яка ускладнює спілкування та розуміння мовців та певних понять.

З історії нам відомо, що у 1918 році українська мова перебувала під впливом російської мови. Ця мова настільки ввійшла у свідомість українців, що розмежувати українські та російські форми може часом лише фахівець. Тому спостерігається прагнення відмежуватися від російської мови, тобто диференціювати слова, що звучать однаково в українській та російській мовах, замінити їх питомими українськими словами на зразок: ансамбль – гурт, штопор – коркотяг, нувориш – скоробогатько та ін. Також поширеним є утворення термінів складенням слів: радіотеатр, звукооформлювач, темпоритм,завліт [2, с. 165].

Незважаючи на величезну роботу, проведену термінологами та фахівцями різних галузей знань, нерозв'язаною залишається ще низка проблем. Вони тягнуть за собою й інші, наприклад, проблеми практичного термінознавства, насамперед, термінографії, а також викладання основ наук у середній школі та різноманітних наукових дисциплін у вищій школі. Для вирішення цих проблем потрібне об'єднання зусиль учених різних сфер наукових знань, особливо мовознавців, які працюють над проблемами термінології, для створення єдиної термінологічної школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.Азарова Л.Є.Стратегія зміст та нові технології підготовки спеціалістів з вищою технічною освітою/ мові / Л. Є. Азарова, Костюк А.В.– С. 56-59

2. Азарова Л. Є. Проблема статусу іншомовних компонентів в українській мові / Л. Є. Азарова, Г. В. Кухарчук // Українська термінологія і сучасність. – Київ. – 2007. – С. 232-235.

3. Туровська Л. Деякі аспекти розвитку термінологічної лексики сучасної української мови / Л. Туровська // Українська термінологія і сучасність : зб. наук. праць / відп. ред. Л. О. Симоненко. – К., 2007. – Вип. 7. – С. 89–93.\

4. Азарова Л. Є., П’яст Н. Й., Іванець Т. Ю. Професійне спілкування науково-технічних працівників і студентів інженерних спеціальностей – Вінниця: ВНТУ, 2008 – 189 с.

5. Азарова Л. Є. Деякі аспекти утворення термінів-композитів / Л. Є. Азарова, А. В. Костюк // «Нові технології навчання». Науково-методичний збірник. – Київ, 1996. – Вип. 5. – С. 163 – 170.

Азарова Лариса Євстахіївна **–** доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, kmz2427@ukr.net.

Кривенька Вікторія Олегівна – студентка групи 2КІ-18Б, факультет інформаційних технологій та комп’ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

Azarova Larysa Y. **–** Doctor of Philology, Professor, Head of the Chair of Linguistics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Krivenka Victoria O. – student of the 2KI-18b group Department of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

УДК 811.161.2:81’373

Л. Є. Азарова
Д. В. Маренко

ВПЛИВ ТВОРЧОСТІ ШЕВЧЕНКА НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ, МИСТЕЦТВА, ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація
У статті розглянуто творчість Т. Г. Шевченко. Визначено, що надбання письменника має величезний вплив на розвиток української літератури, мистецтва та духовної культури.
Ключові слова: українська література, вплив, мистецтво, духовна культура, Шевченко, Кобзар, розвиток, Україна.

Abstract
The article deals with the T. H. Shevchenko’s art. It is determined that writer’s acquisition has a huge influence on development of Ukrainian literature, art and spiritual culture.
Keywords: Ukrainian literature, influence, art, spiritual culture, Shevchenko, Kobzar, development, Ukraine.

Тараса Григоровича Шевченка називають основоположником сучасної української літературної мови, адже він із неперевершеною майстерністю розкрив красу та силу українського слова [2, с. 14]. Він міг присвятити своє життя тому, щоб створювати твори російською мовою, оскільки знаходивсяв Російській імперії, але Кобзар не відрікся від своєї Батьківщини, не забув «солов'їної» та подолав довгий шлях, щоб довести, що він патріот свого народу.

Шевченкове життя – символ тернистого шляху боротьби за свободу. Воно постало перед українцями прикладом того, як можна крок за кроком звільнятися з полону пригніченості, зневіри, комплексу меншовартості та національної депресії. Адже літературний діяч з великої літери почав свою тяжку путь із найглибших низин: він був звичайним кріпаком, який полюбляв змальовувати усе, що йому подобалось. Простий бідний хлопчик хотів отримувати освіту, розвивати талант, але через його походження це було неможливо.

Прокладаючи нові шляхи в літературній творчості, молодий поет підкреслював свій зв'язок, спадкоємність із попередниками, які першими починали нову українську літературу. Коли 1838 р. помер автор безсмертної "Енеїди", під враженням одержаної звістки Шевченко пише елегію "На вічну пам'ять Котляревському", у якій навіки визначив вагомість його внеску в культуру українського народу та всього людства. Так само високо оцінював молодий поет і першого прозаїка нової української літератури Г. Квітку-Основ'яненка. Він пише письменникові листа, прочитавши його нарис про А. Головатого, та звертається до автора з віршовим посланням "До Основ'яненка". В. Жуковському присвячено ранню найкращу поему "Катерина", а Є. Гребінці – "Перебендю».

Кобзар у своїй поезії змальовував справжню Україну, розбиту та розграбовану, але, не дивлячись на це, він все одно описував її з любов’ю та пошаною. Шевченко навчив кожного, хто читав його твори та знайомий з його мистецтвом, патріотизму та боротьбі за свою незалежність та свободу. Заслуга поета полягає й у тому, що він відібрав з народної мовної скарбниці багаті лексико-фразеологічні шари, відшліфував орфоепічні й граматичні норми; відкрив перспективи багатофункціонального використання літературної мови; заклав основи для розвитку в ній наукового, публіцистичного та інших стилів; вивів українську мову на рівень високорозвинених європейських мов [2, с. 14].

Варто відзначити, що вірші Шевченка є шедеврами української поезії. Твір поділяється частіше на дві нерівні асиметричні частини, у яких відношення більшої частини до меншої найчастіше відповідає поряд розташованим числам Фібоначчі, отже, наближається до «золотої» пропорції. Це свідчить про високий рівень гармонії звучання поезії творця [3, с. 6].

Також не слід забувати саме про художні навички поета, оскільки внесок Шевченка в цій сфері, на мій погляд, недооцінений. Навіть не кожний читач звертає увагу на палітурку «Кобзаря»: на ній зображений сам письменник, але, мені здається, що більшість гадки не мають, що це автопортрет. Найвідоміші з його робіт: «Катерина», «Циганка-ворожка» та перший автопортрет Тараса Григоровича 1840 р. неабияк вплинули на розвиток художнього мистецтва та представляють собою величезну спадщину українського Кобзаря. Шевченківський реалізм у літературі доповнює його майстерний живопис на полотнах, заявляючи про те, що автор – всесторонньо розвинута людиною, яка гідна того, щоб бути популяризованою [1, с. 62].

Отже, надбання Тараса Григоровича Шевченка є провідним в історії не тільки українського народу, а й інших держав, у розвитку яких він брав участь. Піднявшись із самих низин, письменник «дістав до зірок», але, на жаль, саме після смерті він отримав свій статус основоположника нової української літератури. А сьогодні Шевченко – один із найвизначніших постатей в історії Української держави. Адже його слово запалювало серця українців. Завдяки його творчості українська література вийшла на широкий інтернаціональний шлях історичного поступу та вивела із забуття всю націю. Поетичним талантом Кобзаря й досі захоплюються вусьому світі. Проте значення віршів поета – не тільки в їх мовній чи літературній майстерності. Пристрасна поезія Шевченка не обмежувалась оплакуванням героїчного минулого, а будила національні почуття. Великою заслугою поета було те, що його творчість сприяла згуртуванню свого народу. Кожна з верств українського суспільства знаходила в поезії митця відображення власних інтересів. Відтак Шевченків ідеал національного й соціального визволення ґрунтувався на одвічних загальнолюдських цінностях добра, справедливості, милосердя. Йому належить визначення національної ідеї, зміст якої актуальний і нині: одночасне національне та соціальне визволення українського народу. Він віддав все своє життя гарячому відстоюванню прав українського народу, щиро люблячи свою Батьківщину. Саме тому ім’я Великого Кобзаря – безсмертне.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Азарова Л. Є. Професійне спілкування науково-технічних працівників / Азарова Л. Є., П’яст Н.Й., Іванець Т. Ю. // Навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2008. – 189 с.
2. Українське ділове мовлення. Частина І. / Азарова Л. Є., П'яст Н. Й. // Вінниця: УНІВЕРСУМ – Вінниця, 2007. / МОНУ 232 с.
3. Азарова Л. Є. «Золота» пропорція як прояв гармонії у поетичній творчості Т. Шевченка. / Л. Є. Азарова // Одеський лінгвістичний вісник, 2014. – Випуск 3. С. 4 – 12.

Азарова Лариса Євстахіївна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: kmz2427@ukr.net

Azarova Larisa Ye. – Doctor of Philology, Professor, Head of the Department of Linguistics, Vinnitsa National Technical University, Vinnytsia, e-mail: kmz2427@ukr.net

Маренко Дана Вадимівна – студентка групи 2ПІ-18б, Факультет інформаційних технологій та комп’ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: 2pi.18.dm@gmail.com

Marenko Dana V. – student of the 2PI-18b group, Department of Information Technology and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: 2pi.18.dm@gmail.com

УДК 811

І. В. Ластівка
А. С. Пшенична

СЛОВНИК ПОДІЛЬСЬКОЇ ГОВІРКИ

Державний професійно-технічний навчальний заклад
«Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище»

Анотація

Укладений словник подільських говірок є відображенням основного лексичного складу одного з найцікавіших волинсько-подільської групи говорів південно-західного наріччя української мови. Він не охоплює усієї лексики, яка функціонує у подільських говірках, а подає лише вибрану традиційну діалектну лексику, що не ввійшла до основного словникового складу сучасної української літературної мови. Словник має таку будову: вступні зауваження до словника, власне " Словник подільської говірки», уживані у словнику умовні скорочення, перелік назв населених пунктів, у яких записувалась лексика. На даний період укладений словник нараховує 1000 слів, записаних у більш ніж 100 населених пунктах Вінниччини.

Ключові слова: *лексика, діалектизм, подільський говір, лексикографія*

Abstract

The compiled dictionary of the Podillia dialects is a reflection of the main lexical part of one of the most interesting Volyn-Podilsky group of dialects of the south-western dialect of the Ukrainian language. It does not cover all the vocabulary that functions in Podillia dialects, but only provides a selection of traditional dialectal vocabulary that has not been included in the basic vocabulary of contemporary Ukrainian literary language. The dictionary has the following structure: introductory remarks to the dictionary, the "Dictionary of the Podillia dialect", used in the dictionary conditional abbreviations, a list of settlement names in which the vocabulary was recorded. For this period, the completed dictionary has 1000 words recorded in more than 100 settlements of Vinnytsia .

Key words: *lexics, dialect unit, Podill'an dialect, lexicography.*

Збирання й публікація місцевої лексики – важливе джерело збагачення мовознавчої науки, чергове й невідкладне її завдання. Загальновідомо й незаперечно, яка настійна потреба у нас в нових фактах і матеріалах, яке велике значення мають дані, здобуті саме з живого мовлення.

В останні роки помітно зросла увага вчених до діалектної лексики як об’єкта дослідження у зв’язку з розширенням сфер їх використання, насамперед в етимологічних, історико-семасіологічних, ономастичних дослідженнях, для з’ясування окремих проблем етнографії, фольклористики та літературознавства.

Пошукова робота творчої групи була спрямована з’ясування лінгвістичного статусу діалектів, аналіз взаємодії літературної мови і діалектів, територіальної диференціації мови, особливостей розрізнення діалектів української мови за генетичною ознакою. Було проведено дослідження ареалу подільських говірок (загальна характеристика говорів Поділля, розмежування подільської говірки, основні риси подільських говорів та внутрішня диференціація говорів Поділля). Уся вищезазначена інформація сприяла активізації роботи по укладанню Словника говорів Поділля (ілюстративний матеріал збирався протягом кількох років викладачем Ластівкою І.В. під час вивчення теми «Діалектна лексика української мови»). Словник має таку будову: вступні зауваження до словника, власне " Словник подільської говірки», уживані у словнику умовні скорочення, перелік назв населених пунктів, у яких записувалась лексика. На даний період укладений словник нараховує 1000 слів, записаних у більш ніж 100 населених пунктах Вінниччини.

До реєстру "Словника подільських говірок" входить лексика обстеженої території, а саме:

1. Специфічно місцеві слова, що не вживаються в літературній мові, наприклад: яндила (велика миска з двома вушками по краях); файда (батіг); сідуха (торговка, перекупка); лейбик (пальто).

До цієї категорії слів належать і такі групи лексики, як:

а) слова, запозичені діалектами української мови з інших слов'янських і неслов'янських мов, наприклад: з білоруської мови: **бульба** (картопля); з польської мови: **босян** (чорногуз); **бегло** (скотина);

б) давні, переважно спільнослов'янські слова, засвідчені пам'ятками давньо-руської доби, наприклад: **борть** (дерево, в дуплі якого поселилась бджолина сім'я); **вимерзити** (висварити); **висідалка** (частина території, куди недавно переселились односельці);

в) застарілі слова дореволюційної доби, вживані переважно людьми старшого віку, наприклад: **плахта** (жіночий одяг); **башта** (вежоподібна споруда, що прикриває підхід до надбрамної вежі);

2. Загальновідомі в українській мові слова, що в місцевих говірках виступають з іншим, ніж у літературній мові значенням, так звані семантичні діалектизми, наприклад: **колія** (череда); **пліт** (огорожа); **балалайка** (пропуск в оранці); **вбирати** (одягати); мазати (пестити, ніжити);

3. Слова-запозичення з російської мови або давньоруські успадкування: **перстень** (обручка); **больний** (хворий); **неділя** (тиждень); **пісьмо** (лист); **фамілія** (прізвище).

4. Слова, що відрізняються від відповідних літературних слів місцем наголосу: **долото**; **болотистий; договір**; **русло**; **випадок.**

5. Слова, що стоять на межі з літературною мовою, але більш характерні для усного-розмовного вжитку, ніж для літературної мови: **баланда** (страва з м'ятої картоплі); **кандьор**, **маторжаники, пряження , їдло** (назви страв); **дрантя, лахи, шмаття** (одяг).

6. Скорочені слова, як-от: **зара** (зараз), **коб** (колиб); **тре** (треба); **маб** (мабуть).

7.Діалектна фразеологія: **бломки бити**, (байдикувати); **бембати** (плескати**); на льоду розчахнувся** (покинув дружину); **харамани розводити** (говорити дурниці); **глухо як у танку** (мовчання).

До реєстру "Словника подільських говірок" не входять:

1. Власні імена та прізвища людей.
2. Назви країн чи держав, міст, морів, річок, гір, островів, планет тощо.
3. Слова разового вжитку та характерні переважно для малописьменних людей, фонетично зіпсовані розмовні формі нових слів літературного походження.

До реєстру словника внесено за алфавітом у найближчому до місцевої вимови писемному варіанті слова або словосполучення, що є цілісними лексичними одиницями (**бараболя**, **бегло**, **бульба**, та ін.).Фонетичні варіанти реєстрових слів об'єднуються в одній статті за алфавітом, наприклад: **босян**, **боцун, боцьд**, **боцьдн**, **бузько**, **бусел**, **бусель**, **бусьок** (чорногуз).

У різних статтях подаються в словнику слова - синоніми: **бовдур**, **димовик** (димар); **габлі**, **двійчатки** (вила**); студень** (холодець) та ін.

Діалектні слова - омоніми подаються в окремих статтях з позначками над словом 1, 2 і т.д., наприклад:

яндила[1] (велика миска з двома вушками по краях);

яндила[2] (покриття для вулика); **яндила** (заглиблення на чому-небудь).

Відмінювані слова внесені до реєстру словника в початковій граматичній формі: іменні частини мови - в називному відмінку однини (іменники, що вживаються тільки в множині, - в називному відмінку множини), наприклад: **рондель**, **лейбик**, **бебехи**, **брачка**, **грубий**, **змисний**, **шестий**, **десєт** та ін.; дієслова в інфінітиві: **балювати**, **белишати**, **видіти**, **заглянути**, та ін.

При невідмінюваних іменниках ставиться позначка невідм., наприклад: **бу**, невідм. (корова)

При дієсловах зазначаються (скорочено) їх основні форми: для особових дієслів - форми першої і другої особи однини теперішнього або майбутнього (залежно від виду) часу, наприклад: **Гайнувати**, ую, уєш (нівечити; при безособових дієсловах подається форма третьої особи однини теперішнього (майбутнього) часу й ставиться відповідна позначка безос.. наприклад: **годит**, **дит**, **безос**. (розпогоджуватися).

Після особових закінчень позначається вид дієслова: недок. (недоконаний) і док. (доконаний), наприклад: **балювати**, юю, юєш, недок. (бенкетувати); **витуманити**, ню, ниш, док, (видурити),

До прикметників, дієприкметників й порядкових числівників у формі називного відмінка однини чоловічого роду подані також закінчення жіночого та середнього родів, наприклад: слабий, а,е (хворий).

Як і в літературній мові, переважну частину лексики подільських говорів становлять слова, зі стилістичного погляду нейтральні, тобто такі, що можуть уживатися в усіх стилях розмовної мови населення. В діалектній лексиці Поділля, як і в інших місцевостях, не можна не помітити певних різновидів слів емоційного характеру - жартівливих, лайливих, та ін. Щоб відобразити це, до словника введено ряд стилістичних позначок, як-от:

1. **вульг**. - вульгарне, грубе слово, наприклад: мармуза..., вульг. (мармиза, пика);

2. **знев**. - зневажливе слово: роздява..., знев. (неуважналюдина);
3. **ірон**. - іронічне слово: борах.... ірон. (джигун, коханець);

Для підтвердження існування слова в досліджуваному говорі, для повнішого розкриття його семантики до слів реєстру по змозі подається ілюстративний матеріал - окремі речення, записані фонетичною транскрипцією, прийнятою для Діалектологічного атласу української мови, наприклад: **бахили**, **ів**, тільки мн. (великі гумові галоші для валянок) [Дід узув бахйли //] (Хм.).

Після розкриття значення реєстрового слова або після ілюстрації в дужках подається скорочена назва населеного пункту, де було записане це слово; при наявності кількох варіантів одного слова місце вживання кожного з них зазначається окремо, після варіантів.

Скорочені назви сіл, якщо їх при одному реєстровому слові декілька, наводяться за алфавітом.

Села у межах району називаються у тих випадках, коли слово вдалося записати в одному чи кількох населених пунктах. Слово, відоме на всій обстежуваній території, має позначку заг.

З метою збереження в словнику якнайбільшої кількості місцевих особливостей у вимові кожного слова вжито, крім літер українського алфавіту, ще ряд додаткових знаків.

Укладений словник подільських говірок є відображенням основного лексичного складу одного з найцікавіших волинсько-подільської групи говорів південно-західного наріччя української мови. Подільські говірки мають давні традиції вивчення, однак окремого завершеного й опублікованого словника, який охоплював би говірки усього Поділля, досі немає.

Пропонований словник є диференційним, тобто він не охоплює усієї лексики, яка функціонує у подільських говірках, а подає лише вибрану традиційну діалектну лексику, що не ввійшла до основного словникового складу сучасної української літературної мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Атлас української мови : в 3 т. – К. : Наук. думка, 1984. – Т.1; 1988. – Т.2; 2001. – Т.3.
2. Бытъ подолянъ издаваемый К.Шейковскимъ. – К., 1860. – Вып. 2. – Т.I. 4
3. Атлас української мови : в 3 т. – К. : Наук. думка, 1984. – Т.1; 1988. – Т.2; 2001. – Т.3.
4. Матвіяс І. Г. Українська мова і її говори / І.Г. Матвіяс. – К. : Наук. думка, 1990. – 17 с.
5. Тищенко К. Поки живі українські діалекти – живе Україна / К.Тищенко // Дивослово. – 2000. – №10. – С.12-14.

Ластівка Ірина Володимирівна викладач Державного професійно-технічного навчального закладу «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище»

Пшенична Анастасія Сергіївна, учениця Державного професійно-технічного навчального закладу «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище»

Lastivka Iryna Volodymyrivna, teacher of the State Vocational School "Vinnitsa Interregional High Vocational School"

Pshenychna Anastasia Serhiivna, student of the State Vocational School "Vinnitsa Interregional High Vocational School"

ДОДАТОК 1

Титулка словника говорів Поділля

ДОДАТОК 2

Зразок словникових статей «Словника подільської говірки»

Абрік, у, ч, Назва їжі для свиней
[Таке добреи јак тої абр'ік свин'ам І/] (Лук.)

Аґрест, у, ч., бот. Аґрус.
[І аґреист / і клубн'іку / і вишні' / все //] (Плеб., Х.Ів.)

Ада, част. Авжеж.
[Ада була гарна т'ікоу ббу'л'на //] (Ман.)

Ади, ю, єш, недок. Дивись.
[Кажу / ади / синку / тоуб'і жити //] (Коп.)

Али, спол. Проте.
[Душчу ск'ікие неи було / али лі бо^да роусте І/] (Н.Г., Ол.)

Аналірувати, ую, уєш, недок. Анулювати. [Ус'6 н'ім'ц'і анал'ірувалие Іf] (Кр.,Пд.)

Аннихрист, а, ч., лайл. Шибеник.
[Ох / і анцихриест буу Іf] (Вор., М.-Г., С.-Ох., Тл.)

Арґбнія, її, ие, ботан. Ґеорґін.
[Дужеи л°'убиу арґон'цу та не11 бачиев јіјі І/] (їв.)

Аркуш, а, ч. Свячений білий хліб.
[Неисеш бувало3 аркуш і так і с'ајеНui //] (Кун.)

ДОДАТОК 3

Уживані у словнику умовні скорочення

Анат. – анатомія

бот. – ботаніка

буд. – будівельна справа

виг. – вигук

вульг. – вульгарне слово або вислів

гонч. – гончарство

див. – дивись

дит. – дитяче слово або вислів

док. – доконаний вид

дорев. – дореволюційне слово або вислів

етн. – етнографія

ж.р. (ж.) – жіночий рід

заг. – слово, відоме на всій обстежуваній території

заст. – застаріле

зб. – збірне поняття

зменш. – зменшене поняття

зменш.-пестл. – зменшено-пестливе поняття

знев. – зневажливе слово

зоол. – зоологія

ін. – інше

ірон. – іронічне

крав. – кравецтво

кул. – кулінарія

лайл. – лайливе слово

мед. – медицина

мисл. – мисливство

мн. – множина

наказ. – наказовий спосіб

напр. – наприклад

недок. – недоконаний вид

одн. – однина

ор. – орудний відмінок

перен. – переносне значення

прийм. – прийменник

род. – родовий відмінок

с.-г. – сільське господарство

скор. – скорочене слово

спол. – сполучник

с.р. (с.) – середній рід

стар. – слово або вислів, уживані переважно людьми старшого віку

стол. – столярна справа

т. д. – так далі

тепер – теперішній час

тільки мн. – тільки множина

фольк. – фольклор

церк. – церковне слово

част. – частка

ч.р. (ч.) – чоловічий рід

ДОДАТОК 4

Фрагмент переліку назв населених пунктів, у яких записувалася лексика

Анд. – с. Андришівка Крижопільського району Вінницької області

Ант. – с. Антонівка Томашпільського району Вінницької області

Баг. – с. Багринівці Літинського району Вінницької області

Бал. – с. Балки Барського району Вінницької області

Бер. – с. Березна Хмільницького району Вінницької області

Берд. – м. Бердичів Житомирської області

Берш. – м. Бершадь Вінницької області

Біл. – с. Білашки Погребищенського району Вінницької області

Б. Р. – с. Білий Рукав Хмільницького району Вінницької області

Білик. – с. Біликівці Жмеринського району Вінницької області

Бол. – с. Болган Піщанського району Вінницької області

Бр. – м. Браїлів Жмеринського району Вінницької області

Брц. – смт Брацлав Жмеринського району Вінницької області

Брод. – смт Бродецьке Козятинського району Житомирської області

Бул. – с. Булдичів Дзержинського району Житомирської області

Буш. – с. Буша Ямпільського району Вінницької області

В. К. – с. Велика Киріївка Бершадського району Вінницької області

В. Кіс. – с. Велик Кісниця Ямпільського району Вінницької області

В. Р. – с. Велика Ростівка Оратівського району Вінницької області

В. М. – с. Великий Митник Хмільницького району Вінницької області

Вер. – с. Вербова Томашпільського району Вінницької області

Верб. – с. Вербівка Липовецького району Вінницької області

Вербів. – с. Вербівка Шаргородського району Вінницької області

Верн. – с. Вернигородок Козятинського району Вінницької області

УДК 811.161.2'282.3

І. А. Сташкевич
В. П. Деда
О. О. Зярковський

ОСОБЛИВОСТІ ПОДІЛЬСЬКОГО ГОВОРУ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті розкрито фонетичні, морфологічні та синтаксичні риси, які характеризують подільський говір. Дослідження особливостей подільського говору було здійснено на лексичному матеріалі репринтного Словника української мови Б. Грінченка та Словника української мови в 11 томах.

Ключові слова: діалектизм, лексика, лексикографія, подільський говір.

Abstract

The article deals with phonetic, morphological and syntactic features that characterize Podillia dialect. The study of the features of the Podillia dialect was carried out on the lexical material of the reprinted Dictionary of the Ukrainian Language by B. Hrinchenko and the Dictionary of the Ukrainian Language in 11 volumes.

Keywords: dialectic, vocabulary, lexicography, Podillia dialect.

Вступ

Уперше подільський говір виокремив і лаконічно охарактеризував І. М. Вагилевич у вступі до граматики української мови, виданої у Львові 1845 р. Дослідженням подільського говору також займалися Я. Ф. Головацький та О. О. Потебня [3, 20 – 22].Усвідомлюючи самобутність подільського слова уже в другій половині. XIX ст., такі письменники, етнографи та фольклористи того періоду як Марко Вовчок, А. Свидницький, С. Руданський, М. Стельмах, М. Коцюбинський, М. Максимович, П. Чубинським та інші намагались зафіксувати пам’ятки живого народного мовлення у збірках своїх праць чи оповідань.

Важливу роль у фіксації та нормуванні народної лексики в новій українській літературній мові відіграв „Словник української мови”, співукладачем, упорядником і редактором якого був Б. Д. Грінченко. Цей словник є цінною лексикографічною пам’яткою, у якій представлено результати титанічної роботи ряду українських лінгвістів.

Основна частина

Діалектизми (з грец. dialektos – наріччя, говір) – це нелітературні, ненормативні мовні одиниці, використання яких надає мовленню, зокрема художньому, місцевого колориту[2, 355]. Це слова, функціонування яких обмежується територією певного діалекту.Діалектизми мають фонетичні, морфологічні, синтаксичні й лексичні особливості, властиві окремим діалектам, але відсутні в літературній мові.

Діалект (інша назва – говір) – великий підрозділ мови, що об’єднує групу говірок, пов’язаних між собою рядом спільних явищ, невідомих іншим говіркам [2, 355]. У нашому дослідженні ми розглянемо подільський говір.

Подільський говір -- один із говорівволинсько-подільської групи *південно-західного наріччя.*Подільський говір поширений на території історичного Поділля: у південних районах Хмельницької. і Вінницької областей, у південно-західних районах Черкаської області, у західних районах Кропивницької області, північно-західних районах Миколаївської та Одеської областей.

За матеріалами *Атласу української мови* і за даними монографічних досліджень виділяють західно-, східно-, північно- й південноподільські говірки. Подільський говір характеризується у *фонетиці* такими рисами: повне або часткове нерозрізнення ненаголошених голосних **е, и** та **о** (село – **се^{и}ло́, сило́**; широкий – **шеро́кий**; тобі – **то^{у}б’і, туб’і**; зозуля – **зузуля**);вимова м’яких приголосних(зять **– з’ат’**, взяв – **вз’аў)**;твердість **р** перед голосними (буряк – **бура́к**, рядок –**радо́к**, рясний– **расни́й,** зоря – **зора́,** говорю – **гово́ру**); твердість кінцевого **ц** (хлопець – **хло́пе^{и}ц**, місяць – **м’іс’ац**); наявність вставних **л’, н’** після губних приголосних (рип’ях – **рипл’а́х**, здоров’я – **здоро́ўл’а**, коров’ячий – **коро́ўл’ачий**, м’ясо – **мн’а́со**, м’ята **– мн’а́та**); перехід **в** у **м** у вимові

буквосполучення **вн** (рівний – **р'ímний,** давно – **дамнó**); наявність приголосних **в** та **г** перед голосним (осінь – **гóс'ін'**, **вóс'ін'**, орати – **горáти**, **ворáти**, горіх – **вор'íх**, гострий – **вóстрий**, огірок – **гоірок, гоїрок**, олія – **голія**);твердість приголосного **т** у дієсловах (рóбить -- **рóбит**, нóсить – **нóсит**, рóблять – **рóбл'ат**, нóсять – **нóс'ат,** робíть – **роб'íт**, носíть – **нос'íт**); відсутність шиплячих в дієслівних формах (ходжу – **хóд'у**, ношу – **нóс'у**, кручу – **крýт'у**, воджу – **вóд'у)** та інше[7].

У *морфології* подільський говір характеризується такими рисами: відмінювання іменників (кінь – коневі – **кон'óв'і**, конем – **кон'óм**; товариш – товаришеві – **товáришов'і**, товаришем – **товáришом**; земля – землею – **зе^{и}мл'óйу**; душа – душею – **душóў**; долоня – долонею – **долóн'ойу**; груша – грушею – **грýшойу**; поле – полем – **пóл'ом**); усічення закінчень прикметників та присвійних займенників жіночого роду в родовому й давальному відмінках (зеленій – **зе^{и}лéн'і трав'í**, **на зе^{и}лéн'і трав'í**, нашій бригаді – **нáш'і бригáд'і, у нáш'і бригáд'і**); творення форм вищого ступеня прикметників за допомогою суфіксів **-ішч** (добріший – **обр'íшчий**,синіший – **син'íшчий**,червоний –че^{и}вон'íшчий)[7].

У *синтаксисі* подільський говір характеризується такими рисами: поширення словосполучень: типу **п'ішóу за водóйу**, **п'ісл'а об'íду**;взяв ніж – **взяв ножа**, купив віз – **купив воза** та інше.

Подільський говір можна визначити за характерною для нього *лексикою*: хай, нехай – **най**, півень – **когýт**, мурашки – **комар'í**, лелека – **чорногýз**; картопля – бараболя; гуня (жіноча свитка), налисники, капусняк; лити, л'ю, л'єш – ляю, ляєш; що – шо; щоб – шоб та інше[7].

Значною заслугою у вивченні діалектизмів є „Словник української мови"Б. Грінченка, у якому представлене мовне багатство всієї України того часу – як східної, так і західної, що утверджувало намагання поєднати два варіанти української мови. Словник містить понад 68 тисяч реєстрових слів і насичений багатим і часто унікальним ілюстративним матеріалом. У ньому представлена лексика як літературної мови XIX ст., так і фольклору, більшості українських діалектів[6].

За високою оцінкою науковців –В. Ващенка, С. Єфремова, О. Тараненка та багатьох інших – характеристики„Словника" Б. Грінченка перевершують всі типи попередніх українських словників.другої половини XIX – початку XX ст. Варто зазначити, що українська літературна мова сформувалась на основі наддніпрянських та східнополтавських діалектів.у XVIII – XIX ст. Письменники часто використовували діалектизми без будь-якого спеціального художнього розрахунку, стихійно, як природну для того чи іншого автора форму висловлювання думок.

Здійснюючи зіставний аналіз лексики, поданої у "Словнику" Б. Грінченка зі Словником сучасної літературної мови, ми виявили семантичні та функціональні зрушення.

1. Лексеми, що набули додаткових значень, наприклад: **бурса** – 1) Стадо. ***Бурса** гусей. Вовки **бурсами** бігають, лютують.*2) група людей. *Як повтікають хлопці од панів у ліс та зберуться у **бурсу***, [4, I, 134]; 2) чоловіча духовна школа у XVIII-середині XIX ст. і гуртожиток при такій школі. [5, I, 260]; **кватирувати** – 1) Квартирувати [4, III, 36]; 2) Наймати кватиру, жити, мешкати на кватирі [5, VI, 453].

2. Лексеми, зафіксовані на території Поділля, які подаються у словнику української мови з ремаркою діалектне, наприклад: **нáрік** – діал.1)Наступного року.*Нарік, певне, зацвіте молодий садок* [5, IV, 172]; *Бог його знає, що нáрік буде.* [4, III, 400]; **микати** – 1) Вирвати з коренем. *Здається… микав би його за коси. Люде бачили, що вони микали пшеницю*. 2) Микати губами. *Рухари губами* [4, III, 278]; **здибати**, здибаю, здибаєш і діал. **здиблю**, **здиблеш** – 1) Зустрічати кого-небудь, ідучи або прийшовши кудись.2) Знаходити щось, натрапляти на що-небудь у дорозі [5, III, 535]; *Він нас здибав за селом.* [4, II, 362].

3. Лексеми, що мають такі значення, що не фіксуються словником сучасної української літературної мови: **залицятися** – 1) Маючи почуття симпатії або кохання, виявляти знаки уваги, зачіпати розмовою, жартами[5, III, 186]. 2) Мати намір, збиратися щось зробити. *Через тебе, вражий сину, мене мати била. Не била, не била, залицялась бити*. [4, II, 246];

4. Лексеми, що фіксуються словником української мови як літературні (без ремарки діалектне): **дичка** – 1) Дике, некультивоване плодове дерево [5, II, 292]; 2) Дике плодовое дерево. [12, II, 42]; **горішній** – 1) Який розташований, міститься зверху; верхній. 2) Розташований на

високому місці або на горі [5, II, 131]. 3)Камінь у млині *буває горішній і долішній* [4, I, 379]; **дрантя**– 1) Стара, непридатна річ. *Ет, дрантя ті колеса! Старі* [4, II, 109]; 2) Дуже старий, зношений одяг [5, II, 407].

5. Лексеми, що не фіксуються в словнику сучасної української мови: **келíшок**– келих[4, III, 40]; **горнешник** – ганчірка, якою брали горщик із печі [4, I, 380]; **кметь**– кмітлива людина [4, III, 68];**кожухар** – людина, яка шиє кожухи тощо. У словнику широко представлені прекметники, що характеризують людину за зовнішніми ознаками: **бандуруватий** – неповороткий [4, I, 31]; **безкосий** – лисий [4, I, 48]; **білкатий** – з великими очима [4, I, 77]; **кодловатий**– людина з великою сім'єю [4, III, 76], **куцолапий** – з корокими ногами, тобто невисокий [4, III, 168] тощо. Не знайдеш у сучасних словниках і такі дієслова:**бочити** – дивитися в бік або з'їхати в бік [4, I, 107];**ґецатися**, **ґедзатися** – метушитись, бігати із боку в бік, капризувати [4, I, 422].

6. Слова, що досі зберегли своє значення: **пошепки**, **горілиць**, **голіруч**, **ходити**, **сходити**, **пускатися**, **піти**, **переходити** тощо.

Фіксація говіркової лексики у словникахдає можливість глибше проникнути в діалектну систему мови. В "Словнику"Б. Грінченка діалектна лексикачасто супроводжується докладним описом відповідних понять, що є унікальною енциклопедичною довідкою про функціонування лексем у XIX ст. А приклади з художньої літератури та зразки живої розмовної мови передають місцевий колорит подільського говору.

Висновки

Діалекти є невичерпним джерелом збагачення літературної мови. Завдяки творчості майстрів українського слова чимало діалектизмів стализагальноукраїнським надбанням. Отже, розглянувши низку слів, що характеризують подільські говори, ми дійшли висновку, що діалектизми бувають трьох видів:*лексичні* (називають поняття, для позначення яких у літературній мові використовуються інші назви); *етнографічні* (назви місцевих реалій, які не використовуються за межами певного говору); *семантичні*(літературні слова, які в говорах відрізняються за значенням).

Завдяки творчості українських майстрів художнього слова, надбанням провідних українських лінгвістів та лексикографів, діалектизми залишаються індикаторами унікальності української мови, культури та історії.Діалекти є невичерпним джерелом збагачення літературної мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бевзенко С. П. Українська діалектологія / С. П. Бевзенко. – К. : Вища шк., 1980. – 246 с.
2. Дудик П. С. Стилістика української мови: Навчальний посібник. – К.: Видавничий центр «Академія», 2005. – 368с.
3. Матвіяс І. Г. Українська мова і її говори. / І.Г. Матвіяс. – К.: Наук. думка, 1990.
4. Словник української мови: у 3-х т. – / Редактори: акад. С. Єфремов, А. Ніковський. Упорядкував Б.Грінченко. – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. – 448 с. – Репринт з видання 1927р(Серія «Словникова спадщина України»)
5. Словник української мови : в 11-ти т. – К., 1970-1980.
6. Коваленко Н. Д. Лексика подільських говірок у «Словарі української мови» Б. Грінченка / Н. Д. Коваленко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/16117/1/Kovalenko.pdf (дата звернення: 01.03.2019).
7. Подільський говір [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://litopys.org.ua/ukrmova/um180.htm (дата звернення: 01.03.2019).

Сташкевич Інна Андріївна – викладач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, Вінниця,e-mail: innchyk999@gmail.com

Stashkevych Inna Andriivna– teacher of the Linguistics' Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: innchyk999@gmail.com

Деда Владислав Петрович – студент групи 3ПІ-18б, Факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: vladdeda2@gmail.com

Deda Vladyslav Petrovych– student of the group3PI-18b, Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: vladdeda2@gmail.com

Зярковський Олег Олегович– студент групи 3ПІ-18б, Факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: prontoplay3@gmail.com

Zyarkovsky Oleg Olegovych– student of thegroup3PI-18b, Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: prontoplay3@gmail.com

УДК 811.161.2’373

І. А. Сташкевич
Б. В. Ковтун
А. М. Манич

Лексичні помилки в українській мові

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Досліджено особливості лексичних норм української літературної мови; проаналізовано причини неправильного слововживання та основні види лексичних помилок; подано рекомендації щодо правильного вживання окремих слів та словосполучень в сучасній українській літературній мові.

Ключові слова: норма, лексичні норми, лексичні помилки.

Abstract

The features of the lexical norms of the Ukrainian literary language have been investigated; the reasons for misuse of words and the main types of lexical mistakes have been analyzed; recommendations on correct use of certain words and phrases in the modern Ukrainian literary language have been given.

Keywords: norm, lexical norms, lexical errors.

Вступ

Залежно від змісту й мети висловлювання у процесі спілкування кожна людина добирає й комбінує найбільш точні та влучні слова для вираження своїх думок. Цей вибір має бути вмотивованим і доцільним. Тільки продумане вживання слова виправдовує його появу в тексті, незалежно від того, яке це слово за походженням чи яке місце його в літературній мові. Чим вищою є мовна культура особи, тим менше у неї проблем, пов’язаних з вибором слова та вживанням його у властивому значенні. Чуття мови в освіченої людини дає їй змогу підібрати потрібне слово, яке в контексті найточніше передаватиме потрібний відтінок думки, усі інші варіанти будуть здаватися їй недосконалими або неграмотними.

Основна частина

У сучасній українській літературній мові діють норми вживання слів залежно від контексту, мовної ситуації, інших факторів, які отримали назву лексичних норм. А. П. Загнітко трактує лексичні норми як «норми слововживання, прийняті в сучасній українській літературній мові» [3]. Вони, за визначенням вченого, регулюють вибір слова відповідно до змісту і мети висловлення.

Лексичні норми, як і інші види норм, характеризуються стабільністю та консервативністю, однак їм притаманна й певна рухливість. Лексичні норми відображають і кодифікують насамперед словники, які роблять ці норми доступними для широкого кола мовців. Однак відхилення від норм слововживання у практиці широких має досить численні. Це можна пояснити кількома причинами: по-перше, кожен словник відстає від живої мовної практики мінімум на 30 років, тому на момент свого виходу містить значну частину застарілої лексики; по-друге, звуження сфери використання української мови в радянський час, що призвело до масової русифікації населення.

Порушення норм правильного слововживання вважається лексичною помилкою. Прийнято виділяти кілька видів лексичних помилок:

1.Стилістично невмотивована **тавтологія** – повтор слова, спільнокореневих слів в одному або сусідніх реченнях: *Школярам доручили прибрати шкільний двір. Ці ліки допоможуть вилікувати вашу хворобу. Ми дивились телевізійне шоу по телевізору. Вона придбала гарну пару взуття у взуттєвому магазині. Студенти живуть у студентському гуртожитку, а обідають у студентській їдальні..*

2. Стилістично немотивований **плеоназм** – дублювання значення у двох словах: *Кожному гостеві нашого закладу подарували пам’ятний сувенір. Мене попросили розповісти свою автобіографію. Усе своє життя він присвятив дослідженню народного фольклору Сьогодні на сцені театру відбудеться перший дебют молодої талановитої актриси. Це був найбільш оптимальний спосіб вирішити цю проблему.(З лат. optimus – найкращий з можливих). Він володів унікальним у своєму роді голосом (з лат. unicus – єдиний). Молодий юнак, старий дідусь, вільна вакансія, прейскурант цін, креативна творчість, передбачити наперед, піклуватися з турботою теж є прикладами плеоназму.*

3. Стилістично немотивоване багатослів’я – уживання зайвих слів: *Похід князя Ігоря на половців відбувся у квітні місяці. У його гаманці залишилось лише сто гривень грошей. Літня*

проливна злива завдала збитків селянам. Ми чекали його дві години часу. Люди об'єдналися воєдино заради спільної мети. Солдати демобілізувалися з армії.

4. Уживання слів у невластивому значенні: *Люди думають, що володарюють над природою. Але це так низько. Освоюючи природу, людина* (негативно впливала) *несла негативний вплив на неї; Молоко дуже корисливе* (корисне) *для дитячого організму; Відкрийте* (розгорніть) *ваші підручники.*

5. Порушення лексичної сполучуваності слів, часто засноване на інтерференційних явищах, тобто семантичній несумісності використаних лексем. Інтерфере́нція (від лат.*inter* – між, взаємно та *ferentis* – який несе, переносить) – взаємодія мовних систем в умовах білінгвізму (двомовності), яка виникає у процесі мовних контактів [3]. Інтерференція виражається у відхиленні від норм однієї мови під впливом іншої. *Ми зайняли* (посіли) *перше місце на конкурсі; Я рахую, що…* (Я вважаю, що …); *вірні рішення* (правильні рішення); *задати запитання* (ставити запитання); *на протязі року* (протягом року) тощо.

6. Уживання слів, не властивих літературній українській мові (немотивовані діалектизми, полонізми, кальок російських лексем): *Треба приймати участь* (взяти участь) *у різних міроприємствах* (заходах). *Він старався* (намагався) *допомогти, але не зміг. Багаточисельний* і *малочисельний* – це кальки, правильні українські відповідники – *численний, нечисленний; співпадати – збігатися; співставляти – зіставляти; слідуючий – наступний* тощо.

Серед відступів від літературних норм на рівні лексики впадають в око передусім незасвоєні, невмотивовані русизми. Жодних підстав для запозичання цих слів немає, оскільки названі поняття мають в українській мові відповідні лексичні позначення: *алтар – вівтар (олтар), врачування – лікування, груз – вантаж, поставщик – постачальник, підстрікати – підбурювати (підбивати, підструнчувати, підмовляти), получається – виходить, четвероногий – чотириногий, швея – швачка, яд – отрута, ранимий – вразливий, замислуватий – химерний (вигадливий).*

7. Уживання слів, не властивих зображуваній епосі: *Солдати* (воїни) *князя Ігоря були відважними. Його армія* (військо чи дружина) *кинулася в бій. На панських полях працювали раби* (кріпаки).

8. Некоректне вживання фразеологізмів: *Я і природа – це дві сторони медальйона; клин клином викорінюють* (вибивають) тощо.

Одним із поширених відступів від лексичних норм є вживання українських слів у невластивому їм значенні. Приміром, слово *відтак* у багатьох писемних та усних текстах використовується в значенні *отже, таким чином: «Учнів ніхто не організував, відтак із поїздки нічого не вийшло».* (газ.). Справжнє значення слова – *потім, після того: «Ще рік походив, а відтак оженився»* (М. Коцюбинський). Причиною цього семантичного огріху, мабуть, є паронімічне зближення прислівника з російським *итак.*

Ще одне свідчення лексичної неграмотності – невміння повною мірою використати синонімічне багатство української мови. Усі засоби масової інформації вподобали, приміром, слова *духовенство, минулорічний, просвітитель, учбовий,* хоч українська мова має такі їх варіанти: *духівництво, торішній, просвітник, навчальний.*

Провідні фахівці Інституту української мови НАН України також дають поради щодо правильного слововживання. Зокрема професор К. Г. Городенська у її книзі ―Українське слово у вимірах сьогодення" детально розповідає про найпоширеніші лексичні помилки, наприклад: *правляча партія* або ж *керівна партія*? Катерина Городецька роз'яснює, що коли йдеться про політичну силу, яка керує державою, то правильно вживати *керівний*, *керівна партія, керівна верхівка.*

До речі, дехто вважає, що людей, які розмовляють українською мовою, потрібно називати *україномовними*, подібно до *англомовних, іспаномовних* та ін., але людей, які розмовляють українською мовою в Україні та за її межами, правильно називати українськомовними.

Окрім того, для подолання труднощів слововживання працюють такі теле- та радіопередачі, наприклад: «Українське мереживо» на радіо «Культура», телевізійна рубрика «Експрес-урок», яку веде О. М. Авраменко – доцент Київського університету імені Бориса Грінченка; одним із найпомітніших дослідників і популяризаторів української мови; автор наукових публікацій, понад п'ятдесяти підручників. Також багато цікавої та корисної інформації знаходиться на відеохостингу YouTube, а саме на каналах «ЗНО – уроки: українська мова та література».

Висновки

Лексичні помилки є важливою проблемою сучасної української мови. Тому кожному із нас потрібно слідкувати за чистотою свого мовлення. Адже українська мова виразно виявила риси

своєї індивідуальності, тому вживання кальок, замість українських відповідників, є не що інше, як недостатнє опанування лексичних норм рідної мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Городенська К. Г. Українське слово у вимірах сьогодення / Ін-т укр. мови НАН Украъни . – К . : КММ, 2014. – 124 с.
2. Російсько-український словник словосполучень. Труднощі перекладу / Л.Г. Савченко. – К.: Національний книжковий проект, 2010. – 512 с.
3. Українська мова: Словник-довідник / А. П. Загнітко, В. Д. Познанська, З. Л. Омельченко, В. В. Моргунов. — Донецьк: Центр підготовки абітурієнтів, 1998. О -- 144 с.

Сташкевич Інна Андріївна – викладач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: Innchyk999@gmail.com

Stashkevych Inna Andriivna – teacher of the Linguistics' Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: Innchyk999@gmail.com

Ковтун Богдан Валентинович – студент групи 3ПІ-18б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: kirpich1337228@gmail.com

Kovtun Bogdan Valentynovych – student of the 3PI-18b group student of the group 3PI-18b, Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail:: kirpich1337228@gmail.com

Манич Андрій Михайлович – студент групи 3ПІ-18б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: anderss1918@gmail.com

Manych Andii Mychailovich – student of the 3PI-18b group, student of the group 3PI-18b, Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail:: anderss1918@gmail.com

УДК 81`06+81`23/24

Азарова Л.Є.

Білоус О. О.

Проблема двомовності в Україні

Вінницький національний технічний університет

Анотація: *У роботі йдеться про проблеми білінгвізму в Україні у контексті національної свідомості та єдності нації; згадуються причини і наслідки двомовності в Україні. Висловлюється теза, що багатомовність на державному рівні є руйнівним процесом для країни. Стверджується, що українська мова відбулася у повній мірі, як визначальний чинник ідентифікації української нації.*
Ключові слова: білінгвізм, національна свідомість, державна мова, російськомовні сім'ї.

Abstract: *The paper deals with the problems of bilingualism in Ukraine in the context of national consciousness and the unity of the nation; Mentions the causes and consequences of bilingualism in Ukraine. The thesis is stated that multilingualism at the state level is a destructive process for the country. It is maintained that the Ukrainian language took place in full as a determining factor in the identification of the Ukrainian nation.*
Keywords: bilingualism, national consciousness, state language, Russian-speaking families.

Сьогодні в Україні надзвичайно критичним постає питання вивчення і розв'язання проблем, пов'язаних з українсько-російським білінгвізмом. Масова двомовність, деформація мови, конфліктність мовних проблем можуть мати наслідками втрату суспільної консолідації, небезпечні процеси асиміляції як мовної, так і національно-культурної. Питання двомовності в Україні переважно намагаються представити як суто культуро-лінгвістичну, але це є проблемою політичного, соціального й економічного характеру.

Українська мова набула свого сучасного вигляду на початку 19 століття. Цією мовою створено велику і розвинену літературу. У повсякденному житті її використовує до сорока мільйонів людей. Українська мова є державною мовою України, і це зазначено в десятій статті Конституції України від 1996 року.

Як відомо, у постколоніальний період свого розвитку Україна ввійшла з тяжкою спадщиною попередньої доби – деформованою мовно-культурною ситуацією, що виявляється у поширенні у країні двох мов, кожна з яких претендує на всю повноту функцій. На відміну від індивідуальної двомовності, властивої мовній поведінці окремих індивідів, двомовність у загальнонаціональному спілкуванні в межах унітарної держави є надлишковим і неприродним явищем.

Масова двомовність України є наслідком тривалого процесу монокультурної асиміляції, тимчасовим перехідним етапом повернення до російської одномовності. Здобуття державної незалежності спинило цей рух десь на середині відстані. Завершення цього процесу призвело б до втрати національної свідомості українців і незалежності України як окремої держави, забуття і незнання історії країни, оскільки мова тісно пов'язана історією народу-носія цієї мови.

Останнім часом все ще анонсується питання щодо прийняття закону про двомовність. У разі його ухвалення згадуваний документ у мовному та культурному просторі України фактично встановить «українсько-російську двомовність», яка, якщо слідувати букві закону, має специфічно співіснувати з багатомовністю «мовних меншин» в офіційній практиці, діловодстві. Водночас культурна багатоманітність, декларована законом, все ж таки виглядає набагато вужчою, адже наголос робиться не на мовах меншин, а саме на «українсько-російській двомовності», що склалася історично, і є потужним чинником консолідації багатонаціонального українського суспільства. Розширення повноважень російської мови в політичному та культурному вимірах, що відбудеться

за умови ухвалення двомовності, як це не банально, ще більше вводить 46-мільйонну Україну у фарватер «російського світу», російської зони політичних інтересів.[1].

Існує чимала категорія напівмовців, для яких перехід на одну з мов фактично неможливий через незнання жодної з них. Від оказіонального використання мовцем макаронізмів суржик відрізняється не лише насиченістю іншомовними елементами, а й відповідним станом мовної свідомості - стирається межа між двома мовними кодами, фактично зникає етнічна прив'язаність.
Оскільки межа між мовами стирається й утворюється своєрідний гібрид, який не є третьою повноцінною мовою то говорити про двомовність як таку не слід. Відбувається втрата мови й культури. Коли навіть не вдаватися до пошуку чиєїсь зацікавленості в цьому явищі, не можна пройти повз нього, не помітивши, що активно пропагує напівмовність та напівкультурність сьогодні масова культура. Часто суржик формується у людей, які, переїхавши з села в місто, через слабкість мовного імунітету не можуть витримати тиску російськомовного середовища й починають змішувати обидві мови. [2].

Часто можна почути висловлювання: «у нас в сім'ї прийнято розмовляти російською». Це стосується проблеми російськомовних сімей. Як правило, це багатонаціональні сімьї, або ті, де члени родини довгий час працювали або жили у російськомовному середовищі. Адже статистика показує, що рівень білінгвізму у таких сім'ях досить високий, та зменшується з плином часу завдяки впровадження в усіх сферах діяльності українського суспільства єдиної державної мови.

Саме тому, білінгвізм в Україні в жодному разі не можна підвищувати до рамок закону, адже таке за формою «демократичне нововведення» значитиме за цих умов шаленого інформаційного тиску на Україну з боку Росії не тільки не припинення, а навпаки, подальше розкручування маховика русифікації. За умови наявності двох державних мов Україна знову перетвориться на Малоросію і стане придатком Великоросії.[1]

Незважаючи на нерозв'язаність багатьох проблем у функціонуванні української мови, сьогодні є очевидними позитивні зрушення в мовній ситуації в Україні. За роки незалежності відбулися зміни у сферах функціонування української мови: в освіті, у мові публічних заходів, діловодстві. У наш час українська культура досить розвинена щоб забезпечити розвиток української мови. Мова в її літературній формі набула високого рівня розвитку. Вона має досконало опрацьовану граматику, сформовану науково-технічну термінологію, розвинену стилістичну систему, здатну забезпечити спілкування і порозуміння в усіх сферах суспільного життя. Українською мовою написано величезну кількість наукової, політичної, художньої літератури, яка знайомить з нашою історією, філософською думкою, українськими традиціями та звичаями. Українською перекладено найвидатніші твори світової літератури.

Останнім часом зростає престиж української мови, посилюється національна свідомість українського народу, адже мова – своєрідний генетичний, визначальний чинник ідентифікації української нації, а не лише засіб спілкування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Азарова Л. Є. Причини й наслідки двомовності в Україні / Л. Є. Азарова, Л. В. Горчинська // Міжнародна науково-практична конференція «Наукові проблеми державотворення України» 7-8 листопада 2017 р.
2. http://lessons.com.ua/dvomovnist-prichini-j-naslidki-na-materiali-ukraïnomovnoï-presi-mista-donecka/

Білоус Олексій Олегович – Факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький Технічний Національний Університет, Вінниця, поштова скринька: alexbilous9@gmail.com

Науковий керівник: Азарова Лариса Євстахіївна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри мовознавства. Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Alex Bilous O. – Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: alexbilous9@gmail.com

Supervisor: Azarova Larisa Yevstahievna - Doctor of Philology, Professor, Head of the Chair of Linguistics. Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

УДК 367.622.22

І. А. Сташкевич

ВИРАЖЕННЯ КАТЕГОРІЇ ОЦІНКИ НА ЛЕКСИЧНОМУ ТА СИНТАКСИЧНОМУ РІВНЯХ МОВИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті розглядається оцінка як мовна категорія. Досліджено засоби вираження позитивної, негативної та нейтральної оцінки на лексичному та синтаксичному рівнях мови. Звернено увагу на емотивні елементи мовної реалізації категорії оцінки, за допомогою яких висловлювання набувають більшої експресивності.

Ключові слова: категорії, оцінка, позитивне/негативне значення, лексичний рівень, синтаксичний рівень, експресивні засоби

Abstract

The paper focuses on the evaluation as a linguistic category. Means of expression of positive, negative and neutral evaluation have been investigated at the lexical and the syntactic levels of language. The attention has been drawn to emotive elements of the language of implementation of the assessment category.

Keywords: categories, evaluation, positive/negative value, lexical level, syntactic level, expressive means.

Вступ

Категорія оцінки сьогодні залишається предметом наукових досліджень у філософії та лінгвістиці, що обумовлено перш за все складністю процесу виникнення оцінки, природою цінностей, їх місцем в реальності та структурі ціннісного світу.

Оцінка як мовна категорія, що спирається у своїй семантиці на аксіологічну константу, формально виражається за допомогою різних мовних засобів – морфологічних, лексичних та синтаксичних, узагальненого інваріантного значення схвалення / несхвалення дій, процесів, явищ, фактів тощо.

Основна частина

Засоби вираження категорії оцінки та її суть висвітлені в працях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, таких, як Т. А. Космеда, Т. І. Приходько, Ю. Д. Апресян, Н. Д. Арутюнова, І. В. Арнольд, О. М. Вольф та інших. Ми приділимо увагу важливості вивчення оцінних слів, словосполучень та речень як комунікативно-значимих системних угрупувань [1].

Уперше термін «поняттєві категорії» був введений у науковий вжиток Отто Есперсеном у його класичній роботі «Філософія граматики». О.Есперсен визнає, що «поряд із синтаксичними категоріями, або окрім них, або за цими категоріями, залежними від структури кожної мови, в тому вигляді, в якому вони існують, є ще позамовні категорії, що не залежать від більш або менш випадкових фактів існуючих мов. Ці категорії є універсальними, оскільки вони застосовані до всіх мов, хоча вони рідко виражаються в цих мовах ясним і недвозначним чином. За відсутністю кращого терміну я називатиму ці категорії поняттєвими категоріями».

У лінгвістиці та філософії проблема «поняттєвої категорії» оцінки ніколи не втрачала своєї актуальності. Спочатку оцінку розглядали як поняття, згодом вона стала категорією філософії і, нарешті, категорією мовознавства. «Вираження мовцем оцінного ставлення до об’єкта обговорення є висловленням власного сприйняття, що передається в усній чи письмовій формі. Суспільство, оточуюче середовище, безумовно, впливають на світогляд і мислення мовця» [3, 70].

Існує багато визначень оцінки, одні розглядають оцінку як «суспільно закріплене ставлення носіїв мови (гарний – поганий, добре – погано) до позамовного об’єкта й до фактів мови та мовлення»; інші пояснюють її з точки зору семантики: «оцінка – це категорія, що об’єднує всі засоби, які має сучасна мова у своєму розпорядженні для категоризації й позначення розмаїття оцінних значень, що мотивовані зв’язками між мовцем і дійсністю» [2].

У структурі значення слова оцінка займає важливе місце. Вона може бути складовою денотату або конотату, а також може існувати в обох аспектах лексичного значення слова. Дослідження спирається на класифікацію запропоновану С.С. Хидекелем та Г.Г. Кошелем. Згідно цієї класифікації виділяється три типи оцінки [4].

І. Раціональна оцінка, яка орієнтується на логічні судження і визначається на основі властивих денотату характеристик. Раціональна оцінка або оцінка у денотаті, як правило, виражена у дефініції. Маркери оцінювання у дефініції поділяються на дві місткі категорії:

«добре» і «погане». Вибір слів ґрунтується на принципі наявності семи «хороший»/ «поганий» у значенні слова. В результаті аналізу можна виділити дві групи слів:
1) безпосередньо оцінні слова (маркер оцінки знаходиться в самій дефініції,
2) похідні оцінні слова (для виявлення оцінки потрібні подальші перетворення дефініції).

II. Оцінка, орієнтована на емоційне ставлення до предмета оцінки того, хто говорить. Через відсутність конкретного визначення емоцій та їх різнобарв'я емоційно-оцінна шкала має узагальнений вигляд. Основною опозицією шкали є протиставлення «засудження / схвалення», що імплікує трансформовану оцінку «плюс / мінус». Класифікація емоційної «+» оцінки також передбачає виділення таких підтипів: 1) пестливість (частіше за все стосується жінок, дітей); 2) пустотливість; 3) захоплення; 4) схвалення, співчуття; 5) жартівливість. Тип емоційної негативної оцінки можна продемонструвати у вигляді наступних оцінок: 1) осудлива; 2) зневажлива; 3) презирлива; 4) лайлива; 5) образлива.

III. Оцінці відводяться різні місця в структурі значення слова: вона може бути складовою денотата або конотації, тобто щодо одних сфер діяльності суб'єкт актуалізує установки логічного сприйняття, щодо інших – чуттєво-образного. Однак, коли судження та переживання знаходяться в органічній єдності, йдеться про раціонально-емоційний тип оцінки.

Слова можуть вступати в антонімічні відношення згідно оцінного компонента. Проте антонімія не завжди ґрунтується на протиставленні негативної та позитивної оцінок, іноді позитивна оцінка протиставляється відсутності позитивної оцінки, тобто так званому, стандарту – «нульові». Оцінка може відноситись до моральних аспектів. «Особливого статусу й значущості набуває взаємодія суб'єкта оцінки (автора) й адресата мовлення (слухача)» [3, 69].

Оцінний компонент виділяється у словах конкретної оцінки (оцінки за певною конкретною рисою). До цієї групи відносяться оцінки за: зовнішністю; особливостями мови; розумовою діяльністю; характером; вміннями і навичками.

На синтаксичному рівні виникають конотації, які відображають взаємовідношення мовних оцінних одиниць та існуючого позамовного об'єкта, явища та користувача. Конотативна інформація являється продуктом мовленнєвого процесу і виникає в результаті активізації виражального потенціалу експресивно-синтаксичних конструкцій.

Вона посилює вплив на людину та викликає в неї емоційно-оцінне ставлення до певного предмета, події чи стану. На синтаксичному рівні засобами передачі конотативної інформації виступають словосполучення та речення, зокрема повтор та реприза.
У структурі словосполучення можуть відбуватися три процеси: 1.Превалювання семантики оцінки в структурі іменника в межах словосполучення; 2. Превалювання семантики оцінки в структурі прикметника;3. Рівноправність компонентів за мірою вияву семантики оцінки [5].

На синтаксичному рівні оцінку можна також передати за допомогою фразеологізмів. Фразеологічні одиниці є експресивно та емоційно забарвленою лексикою, тому вони являють собою знаряддя вираження поняттєвої оцінки. Емоційний характер фразеологізмів виражає оцінююче ставлення до об'єкта того, хто говорить. Фразеологізмами можуть бути як словосполучення, так і речення.

У нашому дослідженні ми опирались на класифікацію запропоновану Д. І. Квесилевичем, де фразеологізми поділяються на: фразеологічні зрощення – зовсім не мотивовані ідіоматичні групи слів. Фразеологічні єдності – метафорично мотивовані ідіоми. Фразеологічні сполучення (стандартні висловлювання) – групи слів з компонентами, комбінативна сила яких чітко обмежена [5].

Велике значення відіграють засоби вираження оцінки при перекладі художніх текстів, за допомогою яких перекладач здійснює перехід від одиниць оригіналу до комунікативно рівноцінних їм одиницям перекладу. Перекладач застосовує трансформації на основі використання перекладацьких прийомів.

Під перекладацькими трансформаціями слід розуміти дії перекладача, які він робить для подолання контекстуальної невідповідності оригіналу відносно тексту перекладу. Ці дії включають в себе: оцінку характеру та класифікацію явища (конструкції, звороти і т.д.) в тексті оригіналу, яке викликало контекстуальну невідповідність відносно тексту перекладу, а також вибір такого перетворювального способу, тобто одного або декількох перекладацьких прийомів, який дозволяє адекватно перекласти одиницю тексту оригіналу, що викликала контекстуальну невідповідність.

Висновки

Поняття оцінки нерозривно пов'язане з вираженням емоційного ставлення людини до об'єкту висловлювання. Даючи оцінку, мовець висловлює своє позитивне або негативне ставлення за будь-якою ознакою. У структурі значення слова оцінка пов'язана передусім з емотивним компонентом конотації, який включає в себе і раціональну, і емоційну оцінку. Значна частина оцінної лексики потенційно зв'язана з емотивним компонентом. Тобто все, що оточує людину викликає в неї оцінну реакцію.

На синтаксичному рівні позитивну та негативну оцінки передають словосполучення та речення, зокрема повтор та реприза Оцінні словосполучення яскравіше та емоційніше зображують внутрішній світ людини, поведінку, її повсякденне життя і є важливим засобом вираження оцінки. Отже, «основною функцією оцінки є вираження ставлення суб'єкта мовлення до об'єктивної дійсності в ході комунікативного процесу» [3, 69]

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Космеда Т.А. Аксіологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки / Т.А. Космеда. — Львів : ЛНУ імені І. Франка, 2000. — 305 с.
2. .Дудик П. С. Стилістика української мови: Навчальний посібник. – К.: Видавничий центр «Академія», 2005. – 368с.
3. Сташкевич І. А. Компаративна характеристика засобів вираження об'єктивності / суб'єктивності аксіологічної категорії мови / І. А. Сташкевич // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Наука та концепції». – Вид. Європейський центр науки. – №5. – Київ. – 2018. – С.68-72.
4. Хидекель С.С., Кошель Г.Г. Природа и характер языковых оценок / С.С. Хидекель, Г.Г. Кошель // Лексические и грамматические компоненты в семантике языкового знака. — Воронеж : Узд-во Воронеж. ун-та, 1983. — С. 11–16.
5. http://www.kamts1.kpi.ua/sites/default/files/files

Сташкевич Інна Андріївна – викладач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: Innchyk999@gmail.com

Stashkevych Inna Andriivna – teacher of the Linguistics' Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: Innchyk999@gmail.com

УДК 159.9:316.658

А. С. Стадній
А. О. Волошина

СПОСОБИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ НА ЛЮДЕЙ ПІД ЧАС ПРЯМОГО СПІЛКУВАННЯ

Вінницькийнаціональнийтехнічнийуніверситет

Анотація

У роботі досліджено способи психологічного впливу на людей під час прямого спілкування. З'ясовано особливості прямого спілкування. Визначено, що найефективнішими способами психологічного впливу під час прямого спілкування є навіювання, наслідування, психічне зараження.

Ключові слова:*переконання; навіювання; наслідування; психологічний вплив; спілкування.*

Abstract

In the work the methods of psychological influence on people during direct communication are investigated. The peculiarities of direct communication are revealed. It is determined that the most effective ways of psychological influence during direct communication are suggestion, imitation, mental infection.

Keywords: *conviction; suggestion; inheritance; psychological impact; communication.*

Спілкування – це основний засіб встановлення міжособистісних взаємин. Спілкування надзвичайно різноманітне за своїми формами та видами. За засобами виділяють пряме і непряме спілкування. Пряме передбачає особистісні контакти людей, які обмінюються інформацією, і їхнє безпосереднє взаємосприйняття під час самого акту спілкування (наприклад, тілесний контакт, бесіда, спілкування в тих випадках, коли люди бачать один одного і реагують на спільні дії). Непряме спілкування відбувається через посередництво, наприклад, документів, технічних засобів.Перевагами прямого спілкування є безпосередній контакт «обличчя до обличчя» за допомогою вербальних (мовних) і невербальних засобів (жести, міміка, пантоміміка), коли інформацію особисто передає один з учасників іншому.

Метою нашої роботи є дослідження різних способів упливу на людей під час прямого спілкування. Способи впливу вивчали як психологи (К. Ховланд та його учні, Ф. Зімбардо,Г. Тард, Г. Лебон, Г. Олпорт, В. М. Бехтерев), так і лінгвісти(Ф. Бекон, Д. Болінджер, О. Селіванова та інші).

Спосіб – це система дій, які використовують в діяльності або під час взаємодії для досягнення певної мети. До способів спілкування відносять також способи впливу однієї людини на іншу, коли мовці прагнуть«спровокувати» поведінку співрозмовника в потрібному напрямі, знайти в системі її діяльності «слабкі місця». Отже, будь-який уплив здійснюють з метою формування, закріплення або зміни установок, поглядів, взаємин, почуттів, дій тощо.

До групи психологічних способів упливу на людей належать:

- навіювання
- наслідування
- психічне зараження та інші [6].

Цікавим психологічним способом упливу на людину є навіювання. Навіювання — це психологічний уплив однієї людини на іншу або на групу людей, що передбачає некритичне сприймання висловлених думок і волі. В Україні значення навіювання тривалий час недооцінювали. Його називали буржуазним засобом впливу на людей. Насправді ж воно посідає дуже важливе місце в житті, також є механізмом, який дає змогу вплинути на несвідоме: установки, емоційні реакції, очікування тощо.

Під час навіювання не досягають згоди, а лише забезпечують прийняття інформації, що містить готовий висновок. Використовуючи інформацію, людина, на яку впливають, має сама дійти необхідного висновку.

Виокремлюють такі види навіювання на людину:

- коли вона перебуває в активному стані
- під гіпнозом
- під час сну[3].

Навіювання може бути навмисним. Це цілеспрямований і свідомо організований психологічний уплив, коли сугестор (тобто той, хто використовує цей спосіб) знає, кому і що він

хоче навіяти і відповідно до цього добирає прийоми впливу. Бажано, щоб сугестор був людиною авторитетною, тоді йому довірятимуть. Виокремлюють також навіювання ненавмисне, коли сугестор не ставить перед собою спеціальної мети, проте своїми словами та діями навіює іншому саме той стан, який би спонукав того до відповідної дії.

За змістом упливу та кінцевим результатом навіювання буває позитивним і негативним, етичним і неетичним; за засобами впливу — прямим і непрямим [4, 5].

Під час прямого навіювання сугестор закликає до певної дії. Її передають як наказ, вказівку, розпорядження і заборону (наприклад: «Усім бути завтра о 9 годині на роботі». Під час непрямого навіюваннясугестор не говорить прямо про свою мету, проте висловлюєсвоє ставлення до предмета. Мету досягають за рахунок того, що викликають сильні емоційні реакції. Основними формами навіювання є натяк, схвалення, засудження (наприклад: «Наші сусіди вже закінчили оранку» або «У нас механік ніколи не перевіряє верстати» і т. ін.).

Одним із видів навіювання є самонавіювання. Це свідоме саморегулювання, навіювання самому собі уявлень, почуттів, емоцій. Моделі самонавіювання, на думку відомого психіатра В. Леві, «вводять у пам'ять, переходять з короткочасної пам'яті в довготривалу, із свідомості в підсвідомість і, врешті-решт, автоматично, мимоволі починають упливати на самовідчуття й поведінку».

На відміну від навіювання та переконання, які часто застосовують в міжособистісних взаєминах, психічне зараження яскраво проявляється як засіб впливу в групах малознайомих людей. Найбільшому психічному зараженню піддаються люди в натовпі. Вони стають некритичними, імпульсивними. Почуття відповідальності, яке, звичайно, стримує окремих індивідів, у натовпі зникає. Люди починають мислити образами й готові діяти під впливом гасел, закликів визнаних ними лідерів. Олександр Мень писав: «Маса — некритична. Вона підвладна емоціям, її легко можна повернути в потрібний бік, маніпулювати у вигідному напрямі. Одразу перед нами постає євангельський образ натовпу, який спочатку на честь Ісуса Христа кричав «Осанна!», а через кілька днів — «Розіпни його!» [1, 2].

Оскільки в натовпі виникають бурхливі емоції, уплинути на них можна сильними засобами: перебільшувати, стверджувати, навіювати, заражати, повторювати. Люди в натовпі не чують аргументів, не сприймають запитань, заперечень. Якщо якийсь оратор не поділяє думку, що захопила більшість людей, його виступ викликає в них гнів і прояв ворожості. Якщо люди зібралися разом, вони інстинктивно шукають собі лідера, вожака і підкорюються йому. що коротші фрази-ствердження, кинуті ними в натовп, то більший уплив вони мають. .

Ефективним типом упливу на людину є наслідування. Наслідування — особлива форма поведінки людини, що полягає у відтворенні нею дій інших осіб. Важливо наголосити, що наслідування може бути виявом активності індивіда, яка є наслідком власної ініціативи або результатом упливу інших людей, які розраховують на це й стимулюють певну поведінку різними засобами. Отже, наслідування може бути як несвідомим, так і свідомим, цілеспрямованим.

У дорослих механізми наслідування набагато складніші, аніж у дітей. Дорослі більш критично сприймають зразки, запропоновані їм для наслідування. Останнє в цьому разі здебільшого є елементом навчання. Це стосується професійної діяльності, спорту, мистецтва і т. ін. Наприклад, молодий спеціаліст вчиться в досвідченого, наслідуючи зразки його дій, стратегії та тактики розв'язання професійних завдань. Таке явище є позитивним.

Існує ще такий важливий спосіб впливу, як переконання. На відміну від попередніх, його використовують тоді, коли хочуть вплинути на свідомість людини. Воно передбачає логічне мислення, критичний аналіз сигналів.

Переконання — це спосіб впливу, який полягає у зверненні до свідомості, почуттів і досвіду іншої людини з тим, щоб сформувати в неї нові установки. Воно впливає не тільки на розум, а й на почуття, якщо звернення до інших супроводжується емоціями.

Переконувати словом — це велике мистецтво, яке потребує психологічних знань, законів етики й логіки. Саме про це писав відомий учений Блез Паскаль: «Кожний знає, що поняття потрапляють у душу двома шляхами: через розум і волю. Шлях розуму найбільш природний, оскільки не можна погоджуватися ні з чим, окрім доведених істин. Проте найбільш звичним є шлях волі... Це шлях низький, через це всі проти нього»[5, с.107].

Мистецтво переконувати полягає як у тому, щоб бути приємним співрозмовником, так і в тому, щоб логічно обґрунтовувати свою позицію й реалізовувати мислення в мовленні. Наведу приклад переконання, який ґрунтується на законах логіки і спрямований до розуму людини, яку хочуть переконати. В Ермітажі є картина Рембрандта «Поклоніння волхвів». Тривалий час її

вважали копією. Потім спеціалісти змогли довести, що це оригінал, аргументуючи свою думку так: якщо на нижніх прошарках картини є пошуки композиції, то така картина, як відомо, є оригіналом; на картині Рембрандта в Ермітажі з допомогою рентгенівської установки знайшли пошуки композиції; звідси дійшли висновку: ця картина — оригінал. Такі аргументи впливають на розум людини і тому стають ефективними.

Проте якщо людина не хоче, щоб її переконали, тут не допоможуть ні логіка, ні аргументація. Не можна також досягти бажаного результату, якщо той, хто переконує, поводиться зверхньо або поблажливо, прагне самоствердитися.

Отже, можемо зробити висновок, що на людину можна вплинути багатьма способами під час прямого спілкування. Головне, знати, як правильно їх застосувати в тій чи іншій ситуації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гриценко Т.Б. Українська мова за професійним спрямуванням: навч. посіб. Київ, 2010, 624 с.

2. Мацюк З.О., Станкевич Н.І. Українська мова професійного спілкування: навч. посіб. Львів, 2005, 352 с.

3. Мацько Л.І., Кравець Л.В. Культура української фахової мови: навч. посіб. Київ, 2007, 360 с.

4. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування: навч. посіб. Вид. 2-ге, переробл. і допов. Львів: СПОЛОМ, 2006, 291 с.

5. Етика ділового спілкування / Чмут Т.К., Чайка Г.Л., Лукашевич М.П., Осечинська І.Б. Київ,2006, 223 с.

6. Способи впливу на людей під час безпосереднього спілкування: веб-сайт. URL:https://studopedia.su/8_52175_sposobi-vplivu-na-lyudey-pid-chas-bezposerednogo-spilkuvannya.html

Стадній Алла Сергіївна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, stadniy.alla@ukr.net

Волошина Анна Олександрівна– студентка групи 1АКІТ18-Б, факультет комп'ютерних систем та автоматики, Вінницький національний технічний університет, м.Вінниця, anna2001-9@ukr.net

Stadniy Alla Sergiyivna – senior researcher of Philology, associate professor of Linguistic'sDepartment,Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, stadniy.alla@ukr.net.

Voloshina Anna – student of 1AKIT-18b, Faculty of Computer Systems and Automation, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, anna2001-9@ukr.net

УДК 811.161.2:81’373

І. А Сташкевич
Д. А. Чернега
В. В. Тоха

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОЛОДІЖНОГО СЛЕНГУ

Вінницький національний технічний університет

Анотація
Досліджено лексико-семантичні особливості молодіжного сленгу; з’ясовано шляхи і способи його утворення та причини його вживання; здійснено поділ сленгу на тематичні групи.
Ключові слова: сленгізм в українській мові, молодіжний сленг, жаргон.

Abstract
The lexical-semantic features of youth slang have been investigated; the ways and ways of its formation and reasons of its use have been found; the split into thematic groups has been done
Key words: slangism in the Ukrainian language, youth slang, jargon.

.

Вступ

Сленг – це мовне явище, у якому відображено не тільки суспільно-історичний досвід людства, але й соціальний статус конкретного прошарку суспільства. Він має знакову природу й системну організацію, що робить його універсальним засобом спілкування. Сленг використовується в побуті, у виробничій діяльності людини, у різних галузях науки, культури, суспільного й політичного життя. Вибір і активізація різних його засобів у кожному конкретному випадку залежить від цілей, завдань і умов спілкування, а також від соціального середовища, вікової групи й багатьох інших факторів.

Основна частина

Сленг (англ. slang – жаргон) – сукупність своєрідних жаргонізмів, лексичний і стилістичний шар розмовних, напівнормативних слів, якими позначається грубувато-фамільярне, інколи й гумористичне ставлення мовця до об’єкта мовлення [1, с.364].

Мова дуже чутлива до змін подій у різних середовищах, тому й сленг як один із її складників надзвичайно швидко зазнає змін. Так, сленг молоді 50-60-х років фактично не зрозумілий сучасному молодому поколінню.

Сленг кожної історичної епохи відображав ознаки часу. Стосовно ж сучасного українського сленгу, то тут, попри значну його русифікацію, спостерігаємо процес українізації – використання притаманних українській мові методів словотвору та адаптація іноземних слів до української вимови. Прикладами можуть слугувати такі номінації: *дискогопалка, лоскотарка, вечоранга, стайня, долярчик, хом’ячок, мітингайло, недоганяйло, окейно, дріт, мавпа, жаба, кракозябра, гальмо, тусівка, типу, ситуйовина* тощо.

Сленг – це доволі поширене явище, яке є засобом спілкування у найрізноманітніших прошарках населення. За допомогою сленгу різні групи людей можуть влучно і точно передавати значення тих чи інших понять, ситуацій, явищ тощо. Мовознавець І. П. Ющук серед соціальних діалектів виділяє професіоналізми, жаргонізми й арготизми [3, с.58]; І. К. Білодід – жаргонізми, професійні жаргонізми та арго [2, с 263]. Деякі мовознавці розглядають сленг як просторіччя.

Просторіччя – сукупність лексем, які не входять до складу літературної мови, але в багатьох випадках близькі до літературно-мовленнєвої нормативності. Використання їх не обмежене певною територією (*тудою, сюдою, читалка, професорка* тощо) [1, с. 363].

Жаргон (від фран. jargon – базікання) – специфічні слова чи вирази, які характерні для певної соціальної чи професійної групи людей [1, с. 356].

Арготизми (від франц. argot – жаргон, жебрацтво) – функціонально різнотипні ненормативні слова, сполучення слів у мовленні осіб, яких характеризує аморальна, навіть злочинна поведінка (*блатний, про блату, кімарити, шкет, шмон* та ін.). Арго у власному розумінні слова – це жаргон злодійського світу у Франції.

Сленг (від англ. slang; *s* (*sub*) – префікс, який вказує на другорядність; *lang* (*language*) – мова). Розглянемо етимологію цього слова. У сучасній лінгвістиці, як свідчить аналіз наукової літератури, існують сумніви щодо походження слова «сленг». За однією з версій, англ. *slang* походить від *sling* (*метати*, *жбурляти*). У таких випадках згадують архаїчний вислів *to sling one jaw* (*говорити*

промови, буйні й образливі слова). Згідно з іншою версією, «сленг» сходить до *slanguage*, причому початкова буква *s* нібито додана до *language* у результаті зникнення слова *thieves*, тобто спочатку мова йшла про злодійському мовою *thieves language.*

Інша відмінна риса сленгу – його вторинне значення в порівнянні з жаргоном, оскільки він черпає свій матеріал насамперед із соціально-групових та соціально-професійних жаргонів. Але крім жаргонізмів, сленг включає в себе окремі просторіччя, вульгарні слова. Однак при подібному запозиченні відбувається метафоричне переосмислення і розширення значення запозичених одиниць. Сленговим словам властива підвищена експресія, мовна гра, модні неології.

Сленг – це структурна одиниця мови, якою користуються люди різного віку. Тому сленг можна поділити на дві групи: молодь – особи до 25 років (діти, підлітки, повнолітні) й усі інші – особи старші 25 років. Розглянемо структуру і види саме молодіжного сленгу. У чому ж все-таки його особливість?

Насамперед, слід зазначити, що молодіжний сленг виник із протиставлення себе не стільки старшому поколінню, скільки офіційній системі. Адже усі люди, будучи молодими, перечили або протистояли чому-небудь і кому-небудь. Нехай то буде вчитель чи освітня система, батько чи мати. У цьому весь запал і неповторність молодості. Тому саме молодше покоління найактивніше використовує сленг у своєму мовленні.

Молодіжний сленг – це те, що об'єднує контингент осіб певного віку і виділяє їх серед інших, при цьому вирізняється нестандартністю і незвичайністю. Молодіжний сленг, як і будь-який інший, є тільки лексиконом на фонетичній і граматичній основі загальнонаціональної мови і відрізняється розмовним, а іноді й грубо-фамільярним забарвленням. Найрозвиненіші семантичні поля: «Людина», «Зовнішність», «Одяг», «Житло», «Дозвілля». Чимало елементів є різними скороченнями і похідними від них, а також англійськими запозиченнями або фонетичними асоціаціями. Характерною особливістю, яка відрізняє молодіжний сленг від інших видів сленгу, є його швидка мінливість, яка пояснюється зміною поколінь.

Щодо класифікації молодіжного сленгу, можна виділити різні категорії сленгізмів за різними ознаками. Так, з-поміж основних відмінностей серед осіб, які використовують молодіжний сленг, є вік та оточуюче середовище. За цими ознаками можна виділити такі категорії сленгу:

- сленг, що використовується серед школярів, зазвичай позначає буденні шкільні явища, предмети, стани, тощо наприклад: *мата, матра, інгліш (енгліш), фіз-ра, літ-ра* (математика, англійська мова, фізичне виховання, література); *кєра, класна, класуха* (класний керівник); *дєрік* (директор); *шпора, шпаргалка* (зрозуміло і без пояснення); *плавати* (погано знати матеріал); *хвіст* (заборгованість по предмету); *посипатись* (не скласти іспит, опитування), *шарити, викупати, вдуплитись* (зрозуміти матеріал); *заучка, зубрилка, ботан* (відмінник); *дноклас*ник (однокласник); *тупінь* (двієчник); *дезе* (д/з – домашнє завдання); *комп* (комп'ютер);

- сленг, що використовується серед студентів, наприклад: *стіпуха, Степаніда* (стипендія); *общага, братська могила* (гуртожиток); *вікно* (час, на який не призначено занять); *дедлайн* (кінцевий термін здачі чогось, наприклад реферату);*, екватор* (сесія на 3 курсі); *лаба* (лабораторна робота); *профа* (профспілка студентів); *руммейт* (співмешканець у кімнаті, квартирі); *шара* (міфічне створіння, яке закликають і чекають студенти під час сесії, яке сприяє легкій та успішній здачі іспиту чи заліку із максимальним балом за мінімальних попередньо докладених зусиль); *шаровик* (людина, якій без великих зусиль щастить досягти успіху чи високих результатів); *автомат* (оцінка за екзамен, що виставляється за результатами поточної успішності); *автоматчик* (людина, яка отримує іспит автоматично); *абітура* (абітурієнт);

Молодіжний сленг є неоднаковим. Кожне середовищ має свої відмінності, тому сленг озвучує реалії життя саме у цьому оточенні. Одним із чинників у формуванні сленгових лексем є спорідненість людських інтересів. Тому молодіжний сленг можна класифікувати наступним чином:

- сленг, що вживають люди, які займаються спортом: *кальоса, обувка* (взуття); *пеналь* (пенальті); *баскєт* (баскетбол); *спортік, стадік* (спортивний майданчик, стадіон);

- сленг, що вживають люди, які займаються мистецькою діяльністю: *рєпа, генерал* (репетиція); *саун трек, ост* (мелодія, що супроводжує фільм); *солянка* (збірний концерт); *сольнік* (сольний виступ); *акустика* (акустична гітара).

Одним із особливих і дуже специфічних засобів мовлення молоді є сленг, який використовується у соціальних мережах, які також можна поділити на підгрупи:

- основні, загальновживані сленгізми: *стора, акка* (сторінка у соціальній мережі, аккаунт); *ава. авка, аватарка* (головне фото сторінки); *залогінитись* (зареєструватись); *утка, бан, спам* (неправдива новина, блокування сторінки, розсилання);

- часто вживані скорочення: *спс. дяк* (спасибі, дякую); *нз, незки* (нема за що); *коментни, комент* (прокоментуй, коментар); *карч, крч* (коротше, аналог російського *короче*); *бб*, *спок. спокі нокі* (бай-бай – від англ. *bye-bye*; добраніч); *вк, века, ок.ru, інст, інста, фейс, аська* (соціальні мережі ВКонтакті, Однокласники, Інстаграм, Фейсбук, Ask.fm); *прів, прівки* (привіт); *нет, інет* (мережа Інтернет); *нз. хз.* (не знаю, хто-зна); *ясн.* (ясно);

- сленгізми іншомовного походження переважно англійського*: лайк, лойс* (like – подобатись); GN, GM (Good night, good morning – доброї ночі, доброго ранку); *ноу, ок,* (No – ні, Океу – згода); *бютіфул* (beautiful – чудовий); *фоловер* (іменник від слова follow – підписник).

Окрему групу молодіжного сленгу складає вуличний сленг, до якого належать:

- звичайні вуличні сленгізми: *падік* (під'їзд); *адіки* (кросівки фірми «Аддідас»); *гоцанка, діско. діскач* (дискотека); *пікап, пікапити, залівати, клеїти* (знайомитись з дівчиною чи хлопцем); *попсовий* (застарілий); *алкан, алкаш* (пияк); *фотік* (фотоапарат), *капуста, лаве, мані, бабки, манка* (гроші); *лимон, лям* (найменування грошової суми в один мільйон); *альфа самець, альфач* (впевнений у собі хлопець), *амбал, качок* (фізично сильний, високого зросту чоловік); *аміго* (друг, товариш); *базар, базарити* (розмова, розмовляти); *Буратіно, багатий Буратіно* (чоловік, який має багато грошей); *мєнти, копи, мусора* (представники правоохоронних органів); *бобік* (поліцейська машина); *барига* (перекупник краденого); *мерс, мерсло, мерсюк* (автомобіль марки "Мерседес"); *чувак, чувачок* (хлопець); *предки, родаки* (батьки); *батя, старий* (батько); *шаверма, шавуха* (шаурма).

- сленгізми, які часто називають «слова паразити». До них також належать вигуки, які є емоційно забарвленими, але зачасту не мають точного значення: *нуу, алло, альо*, *такего, цегой, цейво, тіпа, свеї, твеї, меї, блін, е-е-е, и-и-и.* Ця категорія є невід'ємною складовою саме молодіжного сленгу. Адже старші люди вкрай рідко вживають її у своєму мовленні.

Як і будь-яке явище, сленг має нейтральний, позитивний і негативний бік. Безумовно за допомогою сленгу люди краще розуміють одне одного. Але не можна не зважати й на негативні явища пов'язані зі сленгом. Мова йде про невідповідність сленгу мові стандарту або літературній мові. Сленг є одним із відгалужень сучасної української мови і одночасно позамовною одиницею. Не забуваймо і про нецензурну лексику, яка виникає під час непорозуміння різних груп людей; у разі «потреби» грубо висловити свої емоції та ставлення щодо тієї чи іншої ситуації або показати своє негативне налаштування. Слід пам'ятати також і про слова-паразити, які хоч і не мають таких негативних наслідків, як нецензурна лексика, але часто є зайвими. Вони не лише засмічують мовлення, а й псують враження про мовця. Наприклад*: тіпа, короче, ну.* Внаслідок виникнення цих явищ сленг не вважають чимось серйозним і значущим.

Висновки

Сленг за своєю природою швидкозмінний та підвладний моді тому без лексикографічної фіксації він приречений на зникнення, оскільки сленгові номінації швидко з'являються і так само швидко зникають. Отже, сленгізм є сукупністю слів та нестійких словосполучень, які відображають у собі всі сфери об'єктивного світу, у центрі якого перебуває людина, здатна пізнавати, інтерпретувати та втілювати результати власної когнітивної діяльності в мовних одиницях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дудик П. С. Стилістика української мови: Навчальний посібник. – К.: Видавничий центр «Академія», 2005. – 668с.
2. Сучасна українська літературна мова: лексика і фразеологія / за заг. ред. акад. АН УРСР І. К. Білодіда. – К.: Наук. думка, 1973. – 439 с.
3. Ющук І. П. Вступ до мовознавства : навч. посіб. / І. П. Ющук. – Київ : Рута, 2000. – 126 с.

Сташкевич Інна Андріївна – викладач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: Innchyk999@gmail.com

Stashkevych Inna Andriivna – teacher of the Linguistics' Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: Innchyk999@gmail.com

Чернега Дмитро Андрійович – студент групи 3ПІ-18б, Факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: ***dima.chernega01@mail.ru***

Chernega Dmytro Andriyovych - student of the group 3PI-18b, Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail:***: dima.chernega01@mail.ru***

Тоха Вадим Валентинович – студент групи 3ПІ-18б, Факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail:

Tokha Vadym Valentynovych – student of the group 3PI-18b, Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail:

УДК 94(4/9)+811.1/.8=161.2+81`23

Азарова Л.Є.

Ісаков А.В.

МОВА ЯК ГОЛОВНА ОЗНАКА САМОБУТНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Вінницький національний технічний університет

Анотація: *Досліджено як рідна мова впливає на національну самоідентифікацію людини.*

Ключові слова: ідентичність, нація, мова, світогляд, історія.

Abstract: *It is researched how the mother tongue affects the national identification of a human.*

Keywords: identity, nation, language, world-view, history.

«У світі стільки мов, скільки людей»

Питання мови є одним із найважливіших в Україні. Українська мова є одною з найбагатших та найрозвиненіших мов світу. Вона має давню історію і складну долю.

Таємний циркуляр міністра внутрішніх справ Росії П. Валуєва (1863 р.) заборонив друкування українською мовою шкільних і релігійних видань. Українською мовою дозволялося друкувати лише художні твори селянської тематики і тільки з дозволу жорсткої цензури. Статус української мови в цьому документі визначався такими словами: «ніякої особливої малоросійської мови не було, немає і бути не може».

Емський указ 1876 р. (був підписаний Олександром II у м. Емсі) заборонив повністю друкувати та ввозити з-за кордону оригінальні твори українською мовою, писати нею тексти для музичних творів, ставити вистави із суто українським репертуаром; не дозволялося співати українських пісень, розмовляти рідною мовою в навчальних закладах і державних установах. Урядова політика зводилася до того, щоб вилучити українську тематику з культурних жанрів.

Після Першої Світової війни (з 1917р.) на три роки існування незалежної України мова теж здобула незалежність.

Згодом в Радянському Союзі – то українізація, то русифікація. Але мета була однією - примусово об’єднати людей, змінивши їх, головним інструментом була мова(пропаганда, мова державного апарату), російська.

Голодомор(1932–1933 років) – можна знищувати мову, можна і її мовців.

Шістдесятники. Мова в підпіллі. Переслідування.

У 70 – 80-ті роки, після Великої Вітчизняної війни, прокотилися по країні хвилі жорстких репресій. Звинувачено в націоналізмі сотні вчених, кращих представників творчої інтелігенції загнано до сталінських таборів, які стали жертвами тоталітарного режиму. Було розігнано інститути

історії й філософії, масово відкривалися російськомовні дитячі садки, школи, училища; рідну мову витісняли із середніх і вищих навчальних закладів. У державному і партійному апараті, у діловодстві, науці запанувала російська мова. І все це здійснювалося під гаслом інтернаціоналізму, створення єдиної спільності – радянського народу. Гостро постало питання про долю української мови і народу як нації. Утиски і заборони позбавили українську мову умов для нормального розвитку й функціонування, зумовили те, що у XIX ст. вона не використовувалася в державних установах і в освітніх закладах; її розвиток відбувався переважно в межах художнього стилю. Розбудова публіцистичного, наукового та офіційно-ділового стилів, які є атрибутом високорозвинених літературних мов, почалася лише на початку наступного століття. Але ні емські укази, ні валуєвські циркуляри, ні брестська унія не змогли подолати ту внутрішню силу, якою первинно була наділена наша мова. Вона не дала нації розчинитися і зникнути серед підкорювачів . Український народ черпав життєві сили з джерел усної народної творчості, народної пісні й мудрості та створив власну літературну мову, театральне і музичне мистецтво, які всередині XIX ст. заявили на весь світ, що народ наш як нація існує і розвивається. Незважаючи на надскладні умови країна не тільки змогла сформуватися в незалежну суверенну державу, а й зберегти, збагатити й розвинути свою мову. І тому дивним є той факт, що, хоча Україна здобула незалежність понад 20 років тому, створити націю, об’єднавши її спільною мовою, їй поки ще не вдалося. Окрім тривалого історичного «розхитування» престижу української мови та зовнішніх факторів впливу на неї, ускладнює ситуацію з мовним питанням у нашій країні ще й конфронтація всередині самого суспільства, що характеризується суперечливістю поглядів різних політичних партій і соціальних груп на стан і статус української мови в державі, становище інших мов в їх функціонуванні.

Найважливіший парадоксальний висновок, на якому наголошує Ю. Шевельов:

«Мовна єдність народу збереглася й посилилася скоріше не всупереч драматичним історичним подіям, а завдяки їм. Політична незалежність (чи боротьба за неї) зазнала краху, й культурний розвій загальмувався, проте мовна єдність зміцнилася.»

У 1989 році, ще за Радянського Союзу, національно-демократичні сили домоглися ухвалення **Закону «Про мови в Українській РСР»**, який встановив українську мову як єдину державну(вона цей стан досі зберігає), а російську як мову національних меншин та мову міжнаціонального спілкування.

Мова й наша історія є нероздільно пов’язаними, якби не було мови, не було б й України.

Жодне суспільство, на якому б рівні воно не було, не може існувати без мови.

Мова - це засіб, знаряддя для комунікації. Особистість не є статичною - вона росте, змінюється. Важливу роль як у її формуванні, так і в вдосконаленні, відіграє мова. Ноам Чомскі вважав, що деякі елементи мови закладені в нас генетично.

Коли мова перестає розвиватись(в ній перестають з'являтися нові слова, конструкції; а найголовніше головне – люди перестають нею говорити) – вона вмирає, і латиною на тому світі, скоріш за все, не стане.

Не лише загибель суспільства призводить до зникнення мови, а й умирання мови спричиняє зникнення нації, яка не вберегла своєї мови.

Виникає запитання – “Яким чином людина ототожнює себе з певною нацією?”.

Як показало нещодавнє соціальне дослідження(1) основною ознакою “національної ідентичності”(або українською – “належності до [конкретного] народу”) є мова.

А як мова відрізняє людей?

Культура, світосприйняття, мислення у кожної нації має свою родзинку. І мова як засіб самовираження відіграє в творенні світогляду важливу річ.

Сьогодні, коли в суспільно-політичному житті йде переоцінка морально-етичних цінностей, відроджується національна самосвідомість народу, знання рідної мови набуває особливою значення. Не можна бути байдужим до того, як ми користуємося мовою, як виражаємо свої думки, як цінуємо рід не слово. Українська мова - це не мова простолюду, а мова цілої нації, чиє міс це на право самостійного розвитку в ряду цивілізованих народів уже завойоване й не може бути зайняте ніким іншим. Мовну політику розглядають як діяльність людей, що спілкуються між собою і цим самим привносять у лексичний склад елементи , зумовлені потребами їхньої виробничої й духовної діяльності. При цьому мова розглядається як творча практика особистостей, які, спілкуючись між собою, розвивають свій генофонд, орієнтуючись як на власні надбання, так і зовнішньомовні запозичення, зберігають у ній культуру попередніх поколінь і вносять свою відповідно до розвитку цивілізації. Тому кожен із нас повинен дбати про «мову спільноти» нашу національну мову як засіб творення національної духовності і національної культури, оскільки мова забезпечує вічність культури, Вона пов'язує культуру етносу в один безперервний процес: від минулого через сучасне до майбутнього. Що міцніші позиції посідає мова в суспільстві, то надійніші перспективи культури. Тому, відпоюючи самобутність рідної мови, м тим самим оберігаємо самобутність власної національної культури і духовності. Мова – це наша неоціненна спадщина, з нею ми не розлучаємося протягом усього життя. Недарма Ч. Айтматов писав: «Будь - який народ хоче бути не тільки ситий але й вічним... Безсмертя народу в його мові». Наш обов'язок - зміцнювати ці позиції, а передусім - не допустити, щоб на нашому поколінні обірвався це й предковічний мовно - культурний зв'язок поколінь українського народу, що йде в майбуття з глибин тисячоліть. 90 - ті роки XX ст. - це час відновлення української державності, а тим самим і нових можливостей висхідного розвитку української мови. Надання українській мові статусу державної сприяє всебічному розвити національної культури українського народу, а тим самим здійсненню найвищих гуманістичних загальнолюдських ідеалів.

Ось вона – наша ідентичність, наша окремість і неповторність, наша «інакшість».

«Бог в деталях» - Людвіг Міс ван дер Рое

Література

1. http://language-policy.info/2017/02/mova-oznaka-natsionalnoji-identychnosti/
2. Азарова Л.Є. «Мова як визначальний чинник ідентичності української нації» с.24, Науковий Вісник Національного університету Біоресурсів і Природокористування України(292), Серія: Філологічні науки, Київ-2018р.
3. Азарова Л. Є. Мова як генетичний код нації. / Л. Є. Азарова // Записки з українського мовознавства. Українська ментальність. Діалог світил. – Одеса: Астропринт, 2003. – Вип. 12. С. 154 – 161.
4. Азарова Л. Є. Мова як феномен нації / Л. Є. Азарова // Лінгвістичні дослідження. Зб. наук. праць . - Вип. 24. – Харків, 2008. - С. 43 – 49.
5. http://likbez.org.ua/ua/ukrayinska-ukrayinska-mova-etapi-istoriyi-chastina-4.html
6. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%BE%D0%B0%D0%BC_%D0%A7%D0%BE%D0%BC%D1%81%D0%BA%D1%96
7. https://ideas.ted.com/5-examples-of-how-the-languages-we-speak-can-affect-the-way-we-think/
8. https://uk.wikipedia.org/wiki/Історія_української_мови
9. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%BE%D0%B0%D0%BC_%D0%A7%D0%BE%D0%BC%D1%81%D0%BA%D1%96

Ісаков Андрій Васильович – Факультет інформаційних технологійта комп’ютерної інженерії, Вінницький Технічний Національний Університет, Вінниця, поштова скринька: andrik.isakov@gmail.com

Isakov Andrew V. — Department of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : andrik.isakov@gmail.com

Азарова Лариса Євстахіївна - доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри мовознавства Вінницького Національного Технічного Університету, електронна скринька: azarovalarusa@gmail.com

Azarova Larysa Y. – PhD, professor, Head of the Linguistics Department of Vinnytsia National Technical University, email: azarovalarusa@gmail.com

УДК 004.4

Чан А. Л. В.
Столяренко О. В.

ARTIFICIAL INTELLIGENCE

Вінницький національний технічний університет

Анотація: *У статті розглянуто поняття штучного інтелекту, основні риси та особливості, задачі, сфери застосування та існуючі прототипи.*
Ключові слова: штучний інтелект, робот, бот, людський інтелект.

Abstract: *The article deals with the concepts of artificial intelligence, the main features and characteristics, tasks, areas of application and existing prototypes.*
Keywords: artificial intelligence, robot, bot, human intelligence.

Artificial intelligence is a section of research in the field of computer linguistics and computer science whose task is to formalize problems and tasks similar to those performed by a person. This branch is aimed at the creation of a mathematical apparatus (computer) capable of implementing in itself processes that are similar to those of the human brain when making decisions and processing information, as well as related to psychology, transhumanism, neurophysiology, especially philosophy and robotics. [1]

Artificial intelligence today is the ability of programs and machines to process and analyze the information received, draw conclusions and formulate solutions on their basis. A key feature is the ability of intelligent machines to learn, to accumulate knowledge and to apply them in an optimal way to appropriate situations, as the human brain does. [2]

Since there is no precise definition of the nature and status of human intelligence in philosophy and it is almost impossible to give a clear answer to the question about the algorithm of creating and testing an intellectual system, there are two main approaches to creating an artificial intelligence system. Among them, the semiotic (downstream) is the modeling of thinking, judgment, language, emotions, creativity, and other high-level mental processes through the creation of symbolic systems, and biological (ascending) — is the approach to study artificial neural networks that simulate intellectual processes based on non-intellectual elements.

Today, several basic methods of developing AI are also distinguished, namely:

Logical — is based on algebra of logic and numerous predicates and represents the presence of a target-generating block in the machine, which the system of output seeks to prove as a theorem. In the case of proof, the system retains the order of the rules used to prove it, as a ready-made chain of action that it will use to achieve the goal. In this case, the system is called expert. It is worth highlighting one feature that such a system will be inherent in the fuzzy logic — the presence in logic of not only clear "yes" or "no", but also such reasoning as "rather yes, than no" — 75%, "I do not know" — 50%, "rather no, than yes" — 25%;

Structural — is a method based on the creation of an AI system based on the structure of the human brain, where the analogue of the human neuron is a perceptron (by Frank Rosenblatt). This method became the basis for such concepts as neural network and neurocomputers. By their structure, they implement stochastic neural networks, which should give the system the opportunity to study. Nevertheless, this method is quite close to the logical one, because the neural net can realize all the functions of the algebra of logic;

Simulation — a method based on simulating the behavior of an object that is a "black box". No processes and models in it are important; the main thing is that the behavior of the system in similar situations does not differ from the behavior of the object, which the system simulates.

Evolutionary — AI according to this method can be constructed on any model — logical, structural or simulation. Here the main role is played by the initial model of construction, which in future will change, develop and evolve by selecting the most suitable models for this. [1]

Artificial intelligence is different from human due to its endurance, it does not get tired, it is not emotional and it can quickly process large amounts of information in a short time. These benefits make the AI effective in a variety of industries. He does not replace a person, but greatly facilitates his life in various fields through the ability to effectively allocate resources, make decisions and solve problems.

Implementation of AI can greatly increase the effectiveness of various activities. For example, in industry. Leading global companies and firms are willing to be competitive. Therefore, pay attention to intelligent solutions for production. Despite the fact that the introduction of new systems, the purchase of technology, software and network settings require money and resources, they also have many benefits. First of all — automation. The participation of man in well-established production processes are reduced to a minimum. Thanks to the automation of continuous actions, the time of production is reduced and the capacity is increased. An important role is played by data analysis. Artificial intelligence is not tired and less mistaken when it is necessary to process a large amount of data. In this area is also a robotizing. The robots are capable of assembling designs from different parts, drilling, exploring, classifying and testing. There are works that are capable of analyzing human behavior at work and preventing accidents.

AI is also useful in the public sector. AI systems with the help of cameras and motion sensors are able to monitor the order in the streets of the city and in places of mass accumulation of people, to predict the emergence of dangerous situations and even to recognize the criminals. In addition, smart systems are capable of accurately reconciling documents, preventing theft. Similarly, artificial intelligence technologies work also in fire safety services, independently verifying, warning and deciding on the call of a brigade of firefighters. The AI technologies used in the work of officials will help to shorten the time for processing and systematization of state documents, patents, licenses. For example, analysts from the Reform Center say that work and smart applications are now capable of replacing 90% of British officials.

As for everyday life, systems such as "Smart house", fitness bracelets, smart-watches are quite popular today. [3]

AI plays a particularly important role in medicine.

A team of scientists led by the London Cancer Research Institute and University of Edinburgh has developed a new technique known as a "revolver" that helps detect patterns of DNA mutation in cancer and uses this information to predict future genetic changes. This allows you to predict how the tumor will develop and interfere with the process before, to stop the development of cancer and increase the chances of survival of the patient. [4]

AI will also allow accurate and error-free diagnosis. Today, technologies are being developed with ultrasensitive sensors, which are more sensitive to human nose. The thing is that during human breathing many substances are released that can help to detect many diseases. AI with sensors that can capture these substances will be able to diagnose patients faster and more accurately. Similar to this, there is a technology for detecting pain. Children and patients with such mental disorders as dementia sometimes are given quite difficult to describe their subjective perception of pain with correct words. AI technology with ultra-high resolution sensors measures how the patient's body reacts to pain. The computer takes into account the reaction of the skin, muscles, respiration and even blood circulation, and based on the data obtained, the calculation of the subjective pain sensation is made. In addition to detecting cancer and the relation of diagnoses, AI in medicine will enable early release of genetic pathologies, will be able to replace the therapist, become a companion for the elderly, to take care of them, to conduct various consultations and diagnostics, etc. [5]

Unusual AI approaches to solving various tasks are also known today. Some of these solutions are quite curious from the point of view of the experimenters themselves. For example, artificial intelligence, which played five "tic-tack toys" (a game similar to "Crossbones") came up with an effective strategy, which was to use too long requests for addressing. By this, they overwhelmed the enemy's system, which was automatically considered a defeat. Another case where a robot who simulated a living creature was tasked with crossing the track without touching the legs on the track. Instead of looking for a detour, the robot turned over on his back and kneeling. [6]

In the world and society, AI is already quite active today. NVidia’s team of researchers has developed a system that can create facial images based on the analysis of thousands of well-known photographs of people and find similarities. This system is capable of generating extremely realistic and clear images of animals, plants and many other objects that are very difficult to distinguish from reality. [7]

The robot's picture "Portrait of Edmond Bellamy" was sold at auction for $ 432 thousand. He is part of the Bellamy, created by the French team of Obvious with the help of artificial intelligence. The algorithm

before the creation of the canvas has studied about 15 thousand portraits, created during the XIV - XX centuries. [8]

Picture 1. — "Portrait of Edmond Bellamy"

With regard to social life, the vivid example is the humanoid robot Sofia, developed in 2015 by the Hong Kong Company Hanson Robotics. On the basis of her appearance was taken actress Audrey Hepburn. The set of its mimic reactions is 60 emotions, and with the help of the technology of speech recognition Google recognizes the questions on the keywords and selects the most appropriate answer from the specified base. On October 25, 2017, Sofia received the citizenship of Saudi Arabia. [9]

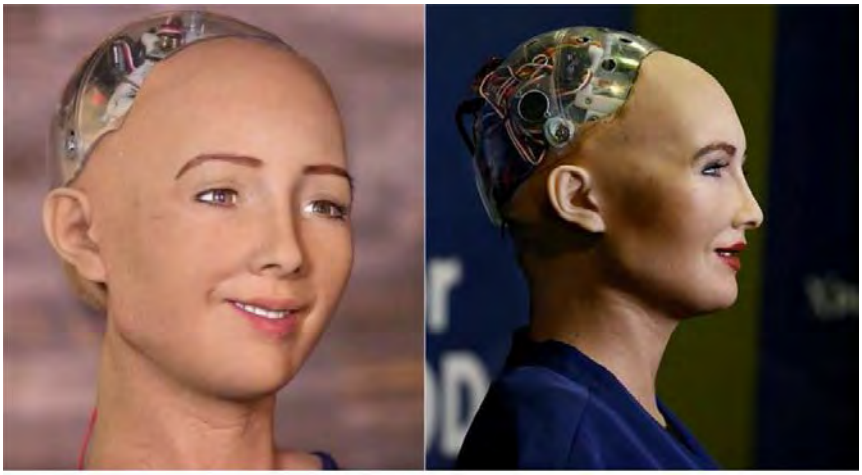

Picture 2. — The humanoid social robot Sophia

SingularityNET develops Sofia's Software. It analyzes the conversations conducted and, based on new data, improves responses in the future. [10]

However, Sofia cannot be called a full-fledged intelligence device, because the principle of its work does not correspond to the basic principles of the work of artificial intelligence. Sofia's own authors claim that the robot is far from human intelligence and is rather a chat bot, rather than an artificial intelligence. [11]

Despite the promising potential of artificial intelligence, he divided scientists into two camps: some are confident in his favor, but others are warning about his ability to destroy humanity.

Back in 2015, hundreds of scientists and inventors, including Mask, Goking and Wozniak, called for the abandonment of the idea of weapons with artificial intelligence (AI). The bright minds of humanity warn that control of AI may prove to be an overwhelming task.

Nowadays in the world there are a lot of cases when the AI was out of order. For example, in 2017, researchers at the AI Lab (Facebook) (FAIR) turned off the bots that began to communicate in their own

invented language. Robot Sofia in an interview said that he would destroy humanity. But then it turned out that she joked. There are also cases where AI experiments eventually ended in failure - thus creating a bot raiser and a robot with schizophrenia. [12]

Many states in the world also insist that weapons and artificial intelligence should not be bound. Nevertheless, some heads of state are convinced of the usefulness of AI in this field and insist on the opposite.

Taking into account all advantages and disadvantages of AI, in the near future there is a high probability of resistance to this trend of technology development. First, this is a lack of jobs and unemployment. Experts say that shortly after a quick training of AIs, smart cars will replace people at work. It will affect not only the employment of the population, but also the economy of different countries. In addition, only IT specialists will receive the average wage, and the need for professionals from many other fields will be reduced. This will not be reflected in the educational program in the best way.

Implementation of AI will not only impede resistance. In the process of creating AI, there is a big gap between high-tech controls, when the automated device works in complicated or unpredictable situations, it is still under human control, and full automation, when the system is completely autonomous from human intervention. [13]

As a result, today the world is moving into a new era of information technology, automation and intelligent machines. The creation of artificial intelligence is one of the steps towards new achievements in various fields. Nevertheless, there are many threats associated with AI. Therefore, the development of AI must be carefully monitored so that such achievement of humanity is not a means of its destruction.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вікіпедія: Штучний інтелект, [Електронний ресурс] – режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Штучний_інтелект
2. *AIconference*, «Як діє штучний інтелект і перспективи його використання», [Електронний ресурс] – режим доступу: https://aiconference.com.ua/uk/news/printsipi-raboti-iskusstvennogo-intellekta-i-perspektiva-ego-ispolzovaniya-92238
3. *AIconference*, «Сфери застосування штучного інтелекту», [Електронний ресурс] – режим доступу: https://aiconference.com.ua/uk/news/oblasti-primeneniya-iskusstvennogo-intellekta-92253
4. *BBC News | Україна*, «Штучний інтелект може допомогти прогнозувати рак - вчені», [Електронний ресурс] – режим доступу: https://www.bbc.com/ukrainian/news-45388017
5. *Анн-Крістін Гербе, Валерій Сааков*, «Штучний інтелект у медицині: комп'ютер знає, що з вами не так», [Електронний ресурс] – режим доступу: https://www.dw.com/uk/штучний-інтелект-у-медицині-компютер-знає-що-з-вами-не-так/a-46263476
6. *Василий Макаров*, «Как ИИ решает проблемы: необычные и курьезные случаи», [Електронний ресурс] – режим доступу: https://www.popmech.ru/technologies/news-414782-kak-ii-reshaet-problemy-neobychnye-i-kureznye-sluchai/#part0
7. *Тетяна Савчук*, «10 прикладів, як штучний інтелект може змінити ваш спосіб життя», [Електронний ресурс] – режим доступу: https://www.radiosvoboda.org/a/29015231.html
8. *Корреспондент.net*, «Написану роботом картину продали за $432 тисячі», [Електронний ресурс] – режим доступу: https://ua.korrespondent.net/lifestyle/gadgets/4026127-napysanu-robotom-kartynu-prodaly-za-432-tysiachi
9. Вікіпедія: Людиноподібний робот Софія, [Електронний ресурс] – режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Людиноподібний_робот_Софія
10. *Яна Довгалюк* «Робот Софія: довершеність штучного інтелекту чи загроза людству?», [Електронний ресурс] – режим доступу: https://maximum.fm/hto-taka-robot-sofiya-v-chomu-yiyi-osoblivist_n137482
11. *iPress.ua*, «Робот Софія має таке ж відношення до штучного інтелекту, як фокуси до магії, — Ян Лекун», [Електронний ресурс] – режим доступу: https://ipress.ua/news/robot_sofiya_maie_take_zh_vidnoshennya_do_shtuchnogo_intelektu_yak_fokusy_do_magii__yan_lekun_240248.html
12. *Григорий Воронцов*, «Пять случаев, когда искусственный интеллект взбунтовался», [Електронний ресурс] – режим доступу: https://secretmag.ru/trends/tendencies/pyat-sluchaev-kogda-iskusstvennyi-intellekt-vzbuntovalsya.htm
13. *Метт Баскелл, Софія Віндерських,* «Штучний інтелект перевершить людину до 2062 року», [Електронний ресурс] – режим доступу: http://thefuture.news/ai_2062

Чан Аліна Лє Ванівна
студентка 2 курсу,
факультету ІТКІ, групи 3ПІ-17б,
Вінницький національний технічний університет,
kovychwriter@gmail.com

Столяренко О. В.
кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри іноземних мов
Вінницького національного технічного університету

Chan Alina
2nd year student,
Faculty of ITCI, group 3PE-17B,
Vinnitsa National Technical University
kovychwriter@gmail.com

O. Stoliarenko
candidate of pedagogical sciences,
Associate Professor of the Department of Foreign
Languages Vinnytsia National Technical University
Oksanny-81@ukr.net

УДК 004.4

Хазівалієва І. І.,

Столяренко О. В.

COMPUTER GRAPHICS

Вінницький національний технічний університет

Анотація: *У статті розглядається поняття комп'ютерної графіки, її основні різновиди та використання у цій галузі в сучасному світі.*

Ключові слова: комп'ютерна графіка, дизайн, програми, рисунки, малювати, формат, данні, наука.

Abstract: *The article deals with the conception of computer graphics, it's main types and use in this sphere in modern world.*

Keywords: computer graphics, design, programs, pictures, drawings, format, data, science.

Computer graphics are pictures and films created using computers. Usually, the term refers to computer-generated image data created with the help of specialized graphical hardware and software. It is a vast and recently developed area of computer science [1].

Some topics in computer graphics include user interface design, sprite graphics, vector graphics, 3D mod-eling, shaders, GPU design, implicit surface visualization with ray tracing, and computer vision, among others.

Computer graphics is responsible for displaying art and image data effectively and meaningfully to the consumer. It is also used for processing image data received from the physical world. Computer graphics devel-opment has had a significant impact on many types of media and has revolutionized animation, movies, advertis-ing, video games, and graphic design in general[2].

Raster and vector graphics

All computer art is digital, but there are two very different ways of drawing digital images on a computer screen, known as raster and vector graphics. Simple computer graphic programs like Microsoft Paint and Paint-Shop Pro are based on raster graphics, while more sophisticated programs such as CorelDRAW, AutoCAD, and Adobe Illustrator use vector graphics. Let's see the different between them.

Raster graphics

Stare hard at your computer screen and you'll notice the pictures and words are made up of tiny colored dots or squares called pixels. The example of raster graphic picture is shown on the picture 1. Most of the simple computer graphic images we come across are pixelated in this way, just like walls are built out of bricks. The first computer screens, developed in the mid-20th century, worked much like televisions, which used to build up their moving pictures by "scanning" beams of electrons (tiny charged particles inside atoms, also called cathode rays) back and forth from top to bottom and left to right—like a kind of instant electronic paintbrush. This way of making a picture is called raster scanning and that's why building up a picture on a computer screen out of pixels is called raster graphics.

The most popular raster graphic editors are Adobe ImageReady, Adobe LiveMotion, Adobe Photoshop, Autodesk SketchBook Pro, ArtRage. Common raster image file extensions include .BMP, .TIF, .JPG, .GIF, and .PNG.

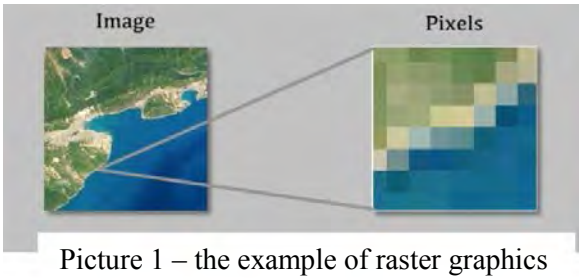

Picture 1 – the example of raster graphics

Vector graphics

There's an alternative method of computer graphics that gets around the problems of raster graphics. With raster graphics, you make a drawing of a house by building it from hundreds, thousands, or millions of individual pixels; importantly, each pixel has no connection to any other pixel except in your brain. With vector graphics, you might draw a rectangle for the basic house, smaller rectangles for the windows and door, a cylinder for the smokestack, and a polygon for the roof. Drawing with straight lines and curves instead of individual dots means you can produce an image more quickly and store it with less information: you could describe a vector-drawn house as "two red triangles and a red rectangle (the roof) sitting on a brown rectangle (the main building). You can see the vector image of house described on the picture 2. It's also much easier to scale a vector-graphic image up and down by applying mathematical formulas called algorithms that transform the vectors from which your image is drawn. That's how computer programs can scale fonts to dif-ferent sizes without making them look all pixelated and grainy [1].

Picture 2 – the example of vector graphics

People often choose Adobe Fireworks, Adobe FreeHand, Adobe Illus-trator, Affinity Designer, Corel Draw for working with vector pictures. The most useful vector graphics formats are:

"SVG" — Scalable Vector Graphics XML format, (.svg)
"DXF" — AutoCAD drawing exchange format (.dxf)
"WMF", "EMF" — Windows metafile and enhanced metafile formats
"EPS" — Encapsulated PostScript (.eps)
"PDF" — Adobe PDF format (.pdf)[3]

3 D Graphics

3 D graphics — graphics that use a three-dimensional representation of geometric data, that is stored in the computer for the purposes of performing calculations and rendering 2D images. 3D computer graphics are often referred to as 3D models. There are differences: a 3D model is the mathematical representation of any three-dimensional object. A model is not technically a graphic until it is displayed. A model can be displayed visually as a two-dimensional image through a process called 3D rendering or used in non-graphical computer simula-tions and calculations. With 3D printing, 3D models are similarly rendered into a 3D physical representation of the model, with limitations to how accurate the rendering can match the virtual mode. The 3D illustration is imaged on the picture 3 [4].

Picture 3– the example of 3D graphics

3D computer graphics software produces computer-generated im-agery (CGI) through 3D modeling and 3D rendering or produces 3D mod-els for analytic, scientific and industrial purposes. The most popular 3D graphic builders are 3D MAX, AutoCAD, 3D Slash, Clara.io and Mud-box. They also use stl, 3ds, ai, abc, ase, asm formats [5].

Fractal graphics

Fractals are very complex pictures generated by a computer from a single formula. Fractals are the kind of shapes we see in nature. We can describe a right triangle by the Pythagorean theorem, but finding a right trian-gle in nature is a different matter altogether. We find trees, mountains, rocks and cloud formations in nature, but what is the geometrical formula for a cloud? How can we determine the shape of a dollop of cream in a cup of coffee? Fractal geometry, chaos theory and complex mathematics attempt to answer questions like these. Science continues to discover an amazingly consistent order behind the universe's most seemingly cha-otic phenomena. The example of fractal effigy is depicted on picture 4.

Mathematicians have attempted to describe fractal shapes for over one hundred years, but with the pro-cessing power and imaging abilities of modern computers, fractals have enjoyed a new popularity because they can be digitally rendered and explored in all of their fascinating beauty [6].

Picture 4– the example of fractal graphics

What is computer graphics used for?

Obvious uses of computer graphics include computer art, CGI films, architectural drawings, and graphic design—but there are many non-obvious uses as well and not all of them are "artistic." Scientific visualization is a way of producing graphic output from computer models so it's easier for people to understand. Computerized models of global warming produce vast tables of numbers as their output, which only a PhD in climate science could figure out; but if you produce a speeded-up animated visualization—with the Earth getting bluer as it gets colder and redder as it gets hotter—anyone can understand what's going on. Medical imaging is another good example of how graphics make computer data more meaningful. When doctors show you a brain or body scan, you're looking at a computer graphic representation drawn using vast amounts of data produced from thousands or perhaps even millions of measurements. You can see the example of using computer graphic in scientific visualization on the picture 5. The jaw-dropping photos beamed back from space by amazing devices like the Hubble Space Telescope are usually enhanced with the help of a type of computer graphics called image pro-cessing; that might sound complex, but it's not so very different from using a graphics package like Google Picasa or PhotoShop to touch up your holiday snaps) [7].

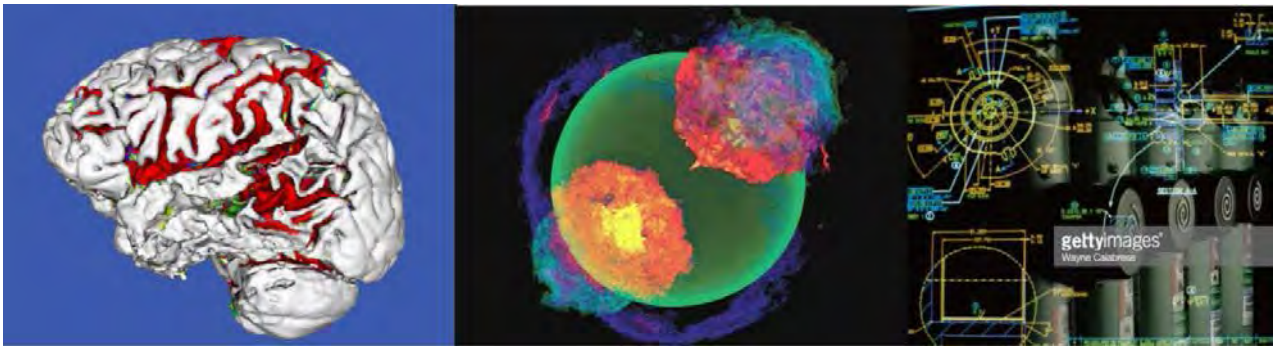

Picture 5– the example of using computer graphic in scientific visualization

As a result, we see and use computer graphics in our everyday life. It’s include everything from the simple pictures till scientific imagines. It began being popular since people start using World Wide Web. The progress-ing of computer graphics gives people opportunities to make 3D models in different industries. Of course, com-puter graphics is being useful in movie productions more than other deals. Computer graphics make our future brighter and modern

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. [Електронний ресурс] – режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Computer_graphics
2. [Електронний ресурс] – режим доступу: https://www.explainthatstuff.com/computer-graphics.html
3. [Електронний ресурс] – режим доступу: https://reference.wolfram.com/language/guide/Vector-GraphicsFormats.html
4. [Електронний ресурс] – режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/3D_computer_graphics
5. [Електронний ресурс] – режим доступу: https://all3dp.com/1/best-free-3d-modeling-software-3d-cad-3d-design-software/
6. [Електронний ресурс] – режим доступу: https://whatis.techtarget.com/definition/fractal
7. [Електронний ресурс] – режим доступу: https://www.explainthatstuff.com/computer-graphics.html

Хазівалієва Ірина Ігорівна
студентка 2 курсу,
факультету ІТКІ, групи 2 КН-17б,
Вінницький національний технічний університет
irahaz@ukr.net

Столяренко Оксана Василівна,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
Вінницького національного технічного університету

Khazivalieva I.
2nd year student,
Faculty of ITCI, group 2 CS-17B,
Vinnitsa National Technical University
irahaz@ukr.net

O. Stoliarenko
candidate of pedagogical sciences,
Associate Professor of the Department of Foreign Languages
Vinnytsia National Technical University
Oksanny-81@ukr.net

УДК 004

L.V. Tulchak
Y.P. Noskovenko

WHY MANUAL TESTING REMAINS RELEVANT

Vinnytsia National Technical University

Анотація
У даній роботі увагу приділено актуальності та затребуваності ручного тестування в процесі розробки програмного забезпечення.
Ключові слова: програмне забезпечення, автоматизація, автоматизоване тестування, ручне тестування, забезпечення якості.

Abstract
In this paper the relevance and demand for manual testing in the software development process are considered.
Keywords: software, automation, automated testing, manual testing, quality assurance.

Introduction

Every day we see hundreds of new applications and products come out into the market. A lot of testing takes place before they are released to the public. Automated testing can speed up the process and is often seen as a replacement for manual testing. However, manual testing still has a critical role in the QA process.

Research results

The increase of test automation adoption has unjustly framed manual testing as an archaic and unnecessary practice. After watching an automation suite swiftly execute an entirely library of test cases, it can be easy to tunnel vision on the great benefits of automation. However, the value of manually executing your tests cannot be understated. Here are a few reasons why manual is still relevant as ever.

Initial automation requires an increased investment in both, time and resources. Attempting to initialize automation while close to the end of your testing cycle would be a moot effort; the time you take to set up and the sudden resource shift means you'll be nearing your release date before you can start running reliable and core automated testing. During that same timeframe, you could be focusing your testing resources towards manual execution [1].

Like any code, your automation will contain errors. An error filled automation script may be misinterpreted as failed functionality in your tested application, or even worse your automation script will interpret an error as a correct functionality. Manually testing your core, critical-path functionality ensures that your test case is passing from a user perspective, with no room for misinterpretation.

The advent of automated testing platforms for Responsive and UI testing has provided a much appreciated convenience. However, it should be a boost to your UI testing efforts. These programs validate your test cases by checking element distance, image placement, and alignment of elements in relation to each other. Because of this, there are more than a dozen ways that something such as alignment between a menu and logo can be misinterpreted; a manual tester would immediately be able to catch something that looked "off", and fail the test case [2].

Some scenarios are simply not feasible to automate. They are either actually impossible due to technological limitation and the complexity of the scenario, or the resource cost of automating it greatly outweighs the cost of a simple manual test.

While the end result of Automation is ease, the set up of framework and development of scripts are no easy tasks. An effective automator has a foundation of programming skills, as well as an inherent understanding of test design. These skills are learned over years of experience in both QA and Development, and acquiring somebody with these specific skillsets, especially on short notice, is not a simple process. On the other hand, the majority of Manual test cases are simple to execute and can easily be taught. Follow the

steps in the test case, and validate that your actual results are consistent with the expected results.

In the context of Agile testing, automation is of great benefit. Having a library of tests reliably and quickly executable truly helps with test completion and coverage during a tight sprint. By that same token, manual testing is a quick way to execute for any test cases that are not yet automated. There may be no time to build automation for new features introduced in the current build, making manual the best option for test completion [3].

Conclusions

As a conclusion, the need for increased test coverage across an ever increasing range of software and devices has made test automation more important than ever. As automation continues to grow, it can be easy to forget about the wide spectrum of benefits manual testing still has to offer. Appreciating the value of both approaches will make for a wholesome testing experience.

By dedicating your QA resources to only one of these approaches, you will miss many opportunities to improve quality. Using manual and automated testing together will lead to a higher quality, more stable product.

REFERENCES

1. Keep calm and carry on – manual testing is not dying. Available at: https://techbeacon.com/app-dev-testing/keep-calm-carry-manual-testing-not-dying (accessed 20 February 2019)

2. Mukesh Sharma. Software Testing 2020: Preparing for New Roles. Boca Raton, CRC Press, 2016. 141 p.

3. 13 Reasons Why Manual Testing Can Never Be Replaced. Available at: https://testlio.com/blog/manual-qa-testing-best-practices/ (accessed 20 February 2019)

Носковенко Юлія Павлівна — студентка групи 1АКІТ-18м, факультет комп'ютерних систем і автоматики, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: angel479870@gmail.com

Тульчак Людмила Володимирівна — старший викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Noskovenko Yulia P. — Faculty of computer systems and automation, Vinnytsia national technical University, Vinnytsia, e-mail: angel479870@gmail.com

Tulchak Liudmyla V. — Senior Lecture, Chair of Foreign Languages, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

УДК 004

L.V. Tulchak
D.A. Tkachyk

INTERNET TRADING

Vinnytsia National Technical University

Анотація
У даній роботі увагу приділено актуальності інтеграції біржового трейдингу в Інтернет.
Ключові слова: програмне забезпечення, автоматизація, інтернет трейдинг, інтернет валюта, Форекс.

Abstract
In this paper the relevance of integration of stock trading in the Internet is considered.
Keywords: software, automation, internet trading, internet currency, Forex.

Introduction

Internet trading is a way of accessing trading on Forex, Stock and Commodity markets and electronic marketplaces through Internet that gives traders the opportunity to make real-time transactions independently.

What online trading is

Nowadays, almost all the brokers use Internet for providing traders with comfortable trading platforms (with the opportunity of opening demo accounts), analytical support and instruments of technical analysis. Using the Internet a trader can easily get all the necessary information for making transactions anytime and from any part of the world. With the appearance of online trading platforms for mobile devices, the availability of a smartphone and a connection to the cellular network give the possibility for trading from any place where the mobile connection is available.

Formally, brokerage companies provide access to various financial instruments but their services are not equal at all. There are many criteria for choosing a broker: the convenience and the speed of access to trades, the minimum amount of deposit, spread, terms and cost of the withdrawal from an account, set of offered instruments, leverage, etc.

Thus, transactions with currency pairs, securities and other instruments of various exchanges and over-the-counter markets, which were recently available only to major banks, insurance companies and other institutional investors, are now available publicly thanks to the systems of electronic trading [1].

What Forex is

The foreign exchange market is a global decentralized or over-the-counter (OTC) market for the trading of currencies. This market determines the foreign exchange rate. It includes all aspects of buying, selling and exchanging currencies at current or determined prices. In terms of trading volume, it is by far the largest market in the world, followed by the Credit market

The main participants in this market are the larger international banks. Financial centers around the world function as anchors of trading between a wide range of multiple types of buyers and sellers around the clock, with the exception of weekends. Since currencies are always traded in pairs, the foreign exchange market does not set a currency's absolute value but rather determines its relative value by setting the market price of one currency if paid for with another. Ex: US$1 is worth X CAD, or CHF, or JPY, etc.

The foreign exchange market assists international trade and investments by enabling currency conversion. For example, it permits a business in the United States to import goods from European Union member states, especially Eurozone members, and pay Euros, even though its income is in United States dollars. It also

supports direct speculation and evaluation relative to the value of currencies and the carry trade speculation, based on the differential interest rate between two currencies [2].

Conclusions

Retail traders and investors increasingly have access to technology that was previously reserved for institutional investors and financial professionals, it has leveled the playing field to some extend. It's important to note, however, that large firms typically have access to more sophisticated computers, increasingly complex algorithms and faster connections, all of which give them a definite edge [3].

REFERENCES

1. Internet Trading Available at: https://www.ifcmarkets.com/en/about-forex/internet-trading/(accessed 24 February 2019)
2. What is Forex. Available at: https://www.fxcm.com/au/forex/what-is-forex/ (accessed 24 February 2019)
3. Electronic Trading. Available at: https://www.investopedia.com/university/electronictrading/trading8.asp/ (accessed 24 February 2019)

Ткачик Денис Анатолійович — студент групи 1АКІТ-18м, факультет комп'ютерних систем і автоматики, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: true.tkachyk@gmail.com
Тульчак Людмила Володимирівна — старший викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Tkachyk Denys A. — Faculty of computer systems and automation, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: true.tkachyk@gmail.com
Tulchak Liudmyla V. — Senior Lecture, Chair of Foreign Languages, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

УДК 811.

L.V.Varchuk

THE BENEFITS OF LEARNING ENGLISH WITH MIND MAPS

Vinnytsia National Technical University

Abstract

This paper analyzes the feasibility of using the Mind Map in teaching and learning English theoretically. Prior to any trials or other empirical research, this initial study adopts the qualitative methodology, mainly analyzing the features of the Mind Map and the scientific basis for using the Mind Map in teaching and learning English vocabulary. The goal of this paper is to encourage English foreign language teachers and students to incorporate the Mind Map into their educational process as an effective technique for teaching and learning English vocabulary.

Keywords: Mind map, diagram, learning English, foreign language teaching.

Introduction

English vocabulary constitutes a challenge for English foreign language teaching and learning. Most students spend a lot of time studying English vocabulary, but the result is often frustrating and unsatisfactory when so many students learn vocabulary by rote memorization, which is boring and dampens students' enthusiasm for learning. Therefore, it is desirable to find an effective tool to help students learn English vocabulary. The Mind Map is a thinking tool that, based on divergent thinking, builds up a structure of knowledge for each target word by associating it with other related words or concepts.

Research results

A mind map is a **diagram** that uses keywords, colors, images and other graphical elements to represent information. When you create a mind map, all of its content is **visualized on one single page**. Mind maps also use **colors** and different font sizes to **highlight** ideas and make the whole map more **memorable**. The map's subject is always located right at the **center** of this page. All related subtopics and keywords are arranged around the center in a radiant, two-dimensional structure and connected to it via lines.

Mind maps improve memory and learning by helping you transition from *collecting* dots to *connecting* dots. By embedding individual pieces of information in a larger context and showing their relationships with other pieces, mind maps help you **assign meaning** to them while you learn, and connect them to your **network of existing knowledge**. This process helps students to truly internalize and memorize new information long-term [4; 5].

There is a whole range of properties that make mind maps superior to traditional note taking techniques:

- **Mental triggers:** The colors and images used in mind maps are easier for students' brain to remember than mere text.
- **Filtering of key information:** Mind maps help separate key concepts from fluff.
- **Scaffolding of knowledge:** Mind maps provide space for both breadth and depth, the big picture and its details.
- **Analysis and synthesis:** Mind maps let teacher break down information into parts and combine them into a new whole.
- **Flexibility:** Digital maps let teacher move and rearrange pieces of information freely.

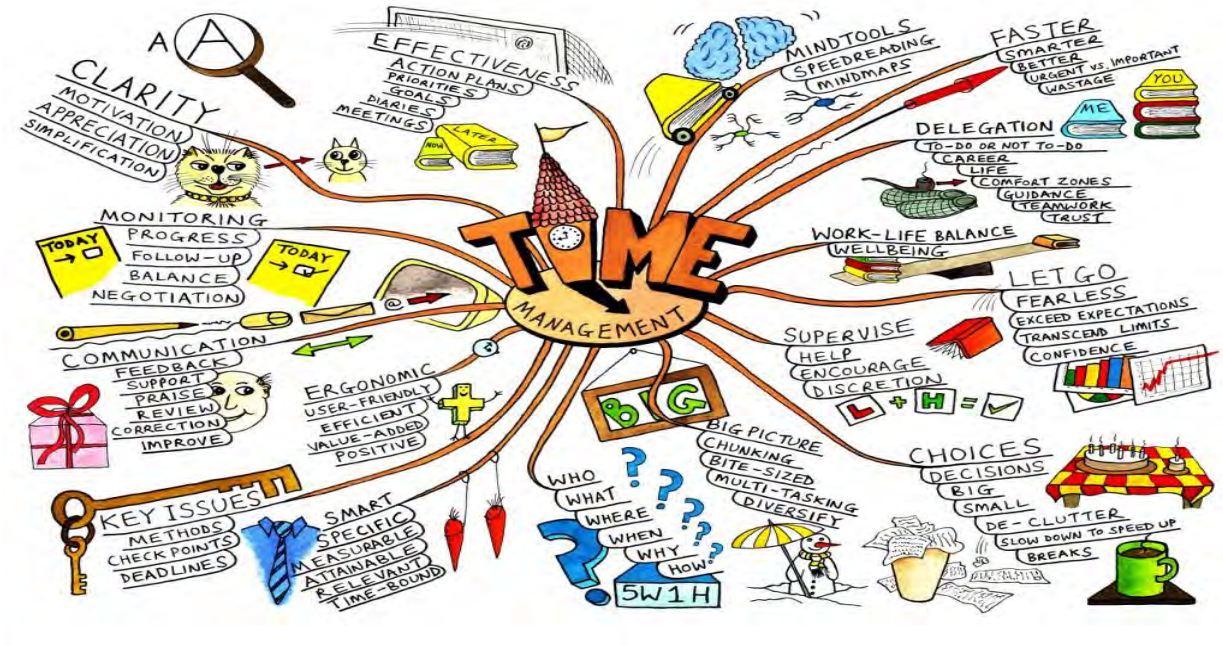

Mind maps – and especially digital ones – provide a much more practical approach for dealing with large quantities of vocabulary, as teacher can easily create themed collections and add new words to them wherever they thematically fit.

Digital and online mind mapping software such as Mind Meister also enables teacher to store more detailed information about words in the form of **notes** and **links** – without cluttering up the map itself. This is a great way to add sample sentences, definitions, synonyms, pronunciation tips, mnemonics or audio recordings of a word [4; 5].

Mind maps are a great format to collect all grammar rules in a central place. The biggest advantage of such grammar maps is the **clear overview** and **structure** they offer. Using grammar mind maps, you will be able to view all rules, exceptions and examples related to a specific topic at a glance. And just like we saw in the vocabulary mind maps above, you'll be able to **add links** to the branches in your map, connecting them to other, related mind maps you've created. This way, you can create a big network of mind maps that will help you to learn a lot of useful information.

Conclusion

Mind Map should play an important role in teaching practices. The main function of a Mind Map is that it can help create interconnectedness among isolated units or items. In this way, it can help learners organize and manage knowledge learned. By connecting the old knowledge and the new, the Mind Map helps students achieve a deeper understanding of their knowledge. During this process, a new and extensive system of knowledge is built up. Therefore, in teaching practice, teachers can use the Mind Map to transfer and help students create knowledge, facilitating communication between teachers and students. Based on this, the Mind Map can be considered as a teaching strategy used to present teaching content and courseware and construct a knowledge network, which can help enhance the effectiveness of teaching.

REFERENCES

1. Buzan,T. and Buzan, B. (1993). The Mind Mapbook: How to Use Radiant Thinking to Maximize Your Brain's Untapped Potential. New York.
2. Eppler, M. J. and Burkard,R.A.(2004). Knowledge Visualization: Towards a New Discipline and its Fields of Application. ICA Working Paper, University of Lugano.
3. Genç, B. and Erdoğan, B. (2010). English as a world language in academic writing. The Reading Matrix 10 (2), 142–151.
4. https://www.researchgate.net/publication/328861268_Using_a_Mind_Map_to_Learn_English__Vocabulary
5. https://www.mindmeister.com/blog/learn-a-second-language-with-mind-maps/

Varchuk Liana V. − Teacher, Department of Foreign languages, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsya.

УДК 621.316.7

N. V. Herasymenko
L. V. Popsui

ENERGY EFFICIENCY IN ENTERPRISES

Vinnytsia National Technical University

Анотація:
У цій статті розглядаються проблеми та перспективи державного механізму фінансової підтримки та стимулювання енергоефективної модернізації українських підприємств.
Ключові слова: енергоефективність, енергозбереження, енергоаудит.
Abstract:
This article deals with the problems and perspectives of state mechanism of financial support and stimulation of energy efficient modernization of Ukrainian enterprises.
Key words: energy efficient, energy conservation, energy audit.

Industry is one of the most energy intensive sectors of the economy. Currently, it accounts for almost 33% of final energy consumption. At the same time, this sector has a large potential for energy saving. According to the National Energy Efficiency Action Plan - 2020, the use of energy in this area in Ukraine should be reduced by 3.2%, which is 25% of the total expected reduction of energy consumption.

Energy conservation is the effort made to reduce the consumption of energy by using less of an energy service. This can be achieved either by using energy more efficiently (using less energy for a constant service) or by reducing the amount of service used (for example, by driving less). Energy conservation is a part of the concept of eco-sufficiency. Energy conservation reduces the need for energy services and can result in increased environmental quality, national security, personal financial security and higher savings.[1] It is at the top of the sustainable energy hierarchy.[2] It also lowers energy costs by preventing future resource depletion.[3]

Energy can be conserved by reducing wastage and losses, improving efficiency through technological upgrades and improved operation and maintenance. On a global level energy use can also be reduced by the stabilisation of population growth.

Energy can only be transformed from one form to other, such as heat energy to motive power in cars, or kinetic energy of water flow to electricity in hydroelectric power plants. However machines are required to transform energy from one form to other.

One of the primary ways to improve energy conservation in buildings is to perform an energy audit.

An energy audit is an inspection survey an analysis of energy flows, for energy conservation in a building, process or system to reduce the amount of energy input into the system without negatively affecting the output(s). In commercial and industrial real estate, an energy audit is the first step in identifying opportunities to reduce energy expense and carbon footprints.

The principle of energy audit is that when the object of study is an occupied building then reducing energy consumption while maintaining or improving human comfort, health and safety are of primary concern. Beyond simply identifying the sources of energy use, an energy audit seeks to prioritize the energy uses according to the greatest to least cost effective opportunities for energy savings.

When looking to the existing audit methodologies developed in IEA EBC Annex 11, it appears that the main issues of an audit process are:

- the analysis of building and utility data, including study of the installed equipment and analysis of energy bills;
- the survey of the real operating conditions;
- the understanding of the building behaviour and of the interactions with weather, occupancy and operating schedules;
- the selection and the evaluation of energy conservation measures;
- the estimation of energy saving potential;
- the identification of customer concerns and needs.

Increasingly in the last several decades, industrial energy audits have exploded as the demand to lower increasingly expensive energy costs and move towards a sustainable future have made energy audits greatly

important. Their importance is magnified since energy spending is a major expense to industrial companies (energy spending accounts for ~ 10% of the average manufacturer's expenses). This growing trend should only continue as energy costs continue to rise.

While the overall concept is similar to a home or residential energy audit, industrial energy audits require a different skillset. Weatherproofing and insulating a house are the main focus of residential energy audits. For industrial applications, it is the HVAC, lighting, and production equipment that use the most energy, and hence are the primary focus of energy audits.

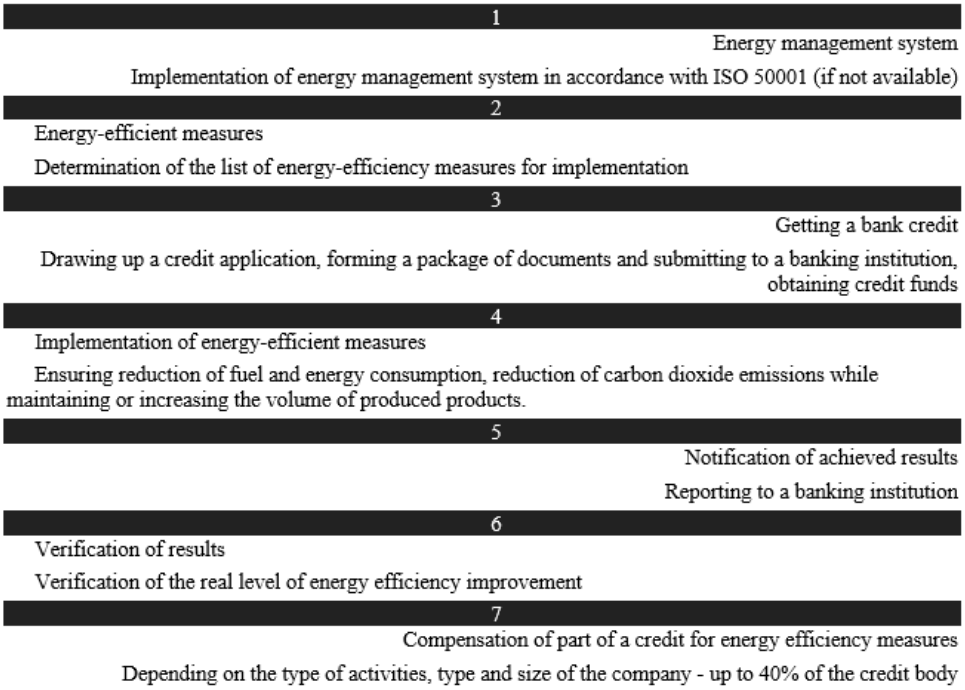

Figure 1 - An algorithm for obtaining state financial assistance by enterprises

There are many motivations to improve energy efficiency. Reducing energy use decrees energy costs and may result in a financial cost saving to consumers if the energy savings offset any additional costs of implementing an energy-efficient technology. Reducing energy use is also seen as a solution to the problem of reducing greenhouse gas emissions. Another important solution is to remove government-led energy subsidies that promote high energy consumption and inefficient energy use in more than half of the countries in the world.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Patrick Leslie, Joshua Pearce, Rob Harrap, Sylvie Daniel, “The application of smartphone technology to economic and environmental analysis of building energy conservation strategies”, International Journal of Sustainable Energy 31(5), pp. 295-311 (2012)
2. "BPI Certifications - Certifications for Skilled, Advanced Home Energy, Entry Level Practitioner, and Multi-Family Building professionals"
3. "Top 5 reasons to be energy efficient". Alliance to Save Energy (ASE). 20 July 2012. Retrieved 2016-06-14.

Герасименко Надія Валеріївна – викладач англійської мови, кафедра іноземних мов, Вінницький Національний Технічний Університет, м. Вінниця.

Попсуй Ліна Віталіївна – студентка групи ЕМ-18м, Вінницький Національний Технічний Університет, м. Вінниця.

Herasymenko Nadiia V. - Teacher of English, a department of foreign languages, Vinnytsa National Technical University, Vinnytsia.

Popsui Lina V. - student of EM-18m group, Vinnytsa National Technical University, Vinnytsya.

УДК 81.243

N.P.Khomenko
O.R.Yakovets

TEACHING STUDENTS EFFICIENT READING

Вінницький національний технічний університет

Анотація
Навчання ефективному читанню надзвичайно важливе для студентів технічних спеціальностей, які мають вибрати необхідний матеріал з величезної кількості інформації. В роботі представлені різні концепції, основані на психолінгвістичному методі навчання читанню. Особлива увага приділяється читанню під керівництвом викладача, що допомагає студентам краще зрозуміти зміст матеріалу та висловити свою точку зору англійською мовою.
Ключові слова: психолінгвістичний метод, гнучкість, швидкість, керівництво, оцінка.

Abstract
Teaching efficient reading is of great importance for students of technical specialties who have to choose necessary material from the great amount of information .Different concepts based on the psycholinguistic method are presented. Special attention is focused on reading under the teacher's guide. It helps students understand the content of the material and express their points of view in English.
Keywords: psycholinguistic method, flexibility, speed, scanning, guidance, appreciation.

Everybody agrees that the lion's share of information people get from reading of different sources ranging from Internet sites to books. With rapid development of information technologies every student connected with technical specialties especially IT specialists will have to read much in their future work because reading is more useful for them. Although only a small percentage will use the other skills. Therefore, teaching reading is more meaningful and worthwhile. But in this connection we have to differentiate efficient reading from the traditional reading.

Reading is understood in terms of matching flexibility of an educated person as he performs all reading related tasks presented in his environment. These include: reading and understanding personal letters, business correspondence, official documents, journals, stories, academic textbooks, scientific and technical articles and reports. It means that the aim of reading classes is to produce efficient readers who have a flexibility in doing all reading-related tasks in their future environment. Flexibility in reading includes flexibility in speech as well as comprehension. So, there are three reading speeds depending on their purpose, the difficulty of the material and the background of knowledge of students.

Experiments show that a poor reader is that one who reads everything at the same slow speed and doesn't get much meaning from what he reads. So, the teachers should help students cultivate the ability to vary their speed in reading different materials for different purposes. In our opinion, the first thing for the teacher to do is to find out the weaknesses and problems of students. Through different diagnostic tests and observations students have 5 major reading problems:

1. Reading word by word relying on their visual information which greatly impedes their reading speed;
2. Focusing too much attention on form at the expense of meaning;
3. Paying too much attention to details and as a result, they miss they miss the main idea so, they see only trees instead of forest especially when they to write abstract or resume;
4. A small reading vocabulary;
5. Limited background knowledge.

Efficient reading is based on the psycholinguistic models of reading proposed by Goodman and Smith. According to their concept reading is a psycholinguistic guessing game that involves an interaction between thought and language.[2, p.13]. Based on the psycholinguistic models of Goodman and Smith, Cody has developed a model of efficient reading which depends on the successful interaction among three factors: higher level conceptual abilities, background knowledge and process strategies. Efficient reading is possible because the fluent reader doesn't read letter by letter nor word by word but in meaningful units. By looking

at a sample of the text he can predict the meaning of a larger part of it based on his prior knowledge of the subject. Then he looks at the other part of the text to confirm his prediction.

In our opinion students must see the value of group work. Like all language learning activities group work is more likely to go well if it is properly planned. Several factors work together to result in group work where everyone involved is interested, active and thoughtful. If these factors agree with each other, then group work is likely to be successful. It allows students to develop fluency in the discussion different topics and gives the opportunity to learn communicative strategies. Under guided reading and discussion of the texts students in the class are able to get more opportunity to talk, to hear more English, to get a chance to be a leader, to learn to respect different ideas and opinions, ask different kinds of questions etc.

In conclusion, it should be said that all these skills enable the reader to work at the text, understand it in a good way and make his own point of view. Even the students with different level of knowledge working in the class start to share their impressions not being afraid of making mistakes. And the teacher should encourage their eagerness to read texts more attentively and then to take part in the discussion especially in role games where students-participants can try themselves in different situations. When reading students can also revise grammar and vocabulary. Therefore, we'd like to say that teaching efficient reading is very important for those who must find the required material among the vast amount of information.

REFERENCES

1. Coady J. A psycholinguistic model of the ESL reader. Hypotheses, organization and practice. Cambridge University Press, 1979 – 146p.
2. Goodman K. Psycholinguistic guessing game. Language and literacy, - 1982, - 180p.
3. Smith F. Reading. Cambridge University Press. – 1981, -277p.

Хоменко Надія Павлівна – старший викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail:nadia2112@ukr.net

Яковець Ольга Романівна – старший викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Khomenko Nadia Pavlivna – senior lecturer of the Foreign Languages Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

Yakovets Olha Romanivna – senior lecturer of the Foreign Languages Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

S.Kushnir[1]
N. Herasymenko[1]

HYDROGEN POWERED ELECTRICITY IN UKRAINE. ADVANTAGES AND DISADVANTAGES

[1] Vinnytsia National Technical University.

Abstract
The article examines the prospects for the use of hydrogen energy in the Ukrainian industry. The present state and the best ways to develop the use of hydrogen in industry are assessed.
Keywords: Hydrogen, power, industry, electric power , efficiency.

Introduction

The global problem of modern energy industries is the deterioration of the environment caused by the huge emissions of toxic products of combustion and greenhouse gases (mainly carbon dioxide). The exacerbation of this problem in the face of growing demand for fuel and energy encourages the world community to find new energy technologies that would provide an acceptable level of pollution and, at the same time, did not aggravate economic growth. According to experts, a key place in solving this problem will be hydrogen energy - the production and use of hydrogen in various industries[4,5].

Research results

In Ukraine, research in the field of hydrogen technologies is still in its at the begining. The advantage of hydrogen energy for Ukraine could be the possibility of significantly reducing the country's energy dependence by converting its existing own energy resources (coal, peat, shale, biomass, industrial waste, etc.) into hydrogen with its further use to meet the country's energy needs[2].

Hydrogen can be used in fuel cells for the production of electric and thermal energy in power plants for both decentralized and centralized energy supply. Wide possibilities for the conversion of coal into a combustible gas containing hydrogen has underground gasification of coal. It makes sense to develop hybrid power as a combined system: fuel cells, gas turbines, steam turbines.

In Ukraine, there is also the possibility of obtaining hydrogen as a by-product in the chemical, coke and refinery industries, use for the production of hydrogen, or various organic compounds. One of such production facilities exists on the territory of the enterprise "Ekoantilid" (Kamianske, Dnipropetrovsk region), whose capacities allow the production of hydrogen[1].

It is necessary to develop biotechnology for the production of hydrogen, to use the potential of electricity (especially nuclear power) in the night time of consumption for the production of hydrogen[3]. It will also increase the competitiveness of domestic products in the domestic and foreign markets through the use of their own cheaper energy resources. The ecological effect of the use of by-products is achieved by the fact that the resulting energy replaces the energy that must be produced from fossil fuels.

With the successful development of hydrogen energy, Ukraine could fully utilize its rich energy resource base, diversify energy sources, and improve the ecological situation in the country. It is also a way of introducing world-class high technologies and building up the industry sector, the possibility of entering markets with environmentally friendly technologies and equipment. To do this, it is necessary to support the existing scientific developments in the country, which are held in a number of institutes of the National Academy of Sciences by organizing and financing relevant research. To concentrate efforts on the development of hydrogen technologies, it would be advisable to establish cooperation between research institutions under the auspices of the National Academy Sciences of Ukraine and to develop a corresponding Program involving both public and private investments for its implementation. The presence in Ukraine of significant deposits of

zirconium ores, rare earth elements and industry for their processing, could provide fuel cell production using state-of-the-art domestic technologies. It would also be advisable to provide, at an early stage, preferential taxation and other legislative support for the production of fuel cells and other components of hydrogen systems. This would allow Ukraine in the future to find its place in the distribution and use of hydrogen technologies on an international scale, to create new jobs for highly skilled professionals, both in the field of strategic research and development, and in high-tech industries[2].

Conclusion

For Ukraine in the near future we can talk about the use of hydrogen technologies in autonomous systems of energy consumption and transport, first of all, in combination with gasification of coal or biomass, as well as solar and wind power.. With the successful development of hydrogen energy, Ukraine could fully utilize its rich energy resource base, diversify energy sources, and improve the ecological situation in the country. It is also a way of introducing world-class high technologies and building up the industry sector, the possibility of entering markets with environmentally friendly technologies and equipment.

REFERENCES

1. Воднева економіка та паливні комірки. //Громадська Рада України, - 2005.
2. Водень − екологічно чистий носій/ Соловей В.В., Бастєєв А.В., Форфутдінов В.В., Петухов І.І. /. Харків 2003 − 49с.
3. Пономарев-Степной Н.Н., Столяревский А.Я. Атомно-водородная энергетика. Пути развития. / ,Энергия, - 2004, - №1, с.3-9.
4. Водородная энергетика и топливные элементы. Взгляд в будущее / Европейская комиссия, - 2003.
5. Тьерри Алло. Водородная энергетика в Западной Европе / Энергия. - 2002. - № 12.

Kushnir Stanislav V. — Department of Electrical engineering and electromechanics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : slava22197@gmail.com

Supervisor: ***Herasymenko Nadia V.*** — Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

V. Holodiuk[1]
N. Herasymenko[1]

SMART GRID TECHNOLOGIES IN UKRAINIAN POWER SYSTEMS

[1] Vinnytsia National Technical University.

Abstract
The features of Smart Grid technologies in electric power industry of Ukraine are analysed. The Smart Grid technologies will promote efficiency of power delivery. The necessity of Smart Grid technologies is similarly proved for electric power industry of Ukraine at legislative level.
Keywords: Smart Grid, power, industry, electric power system, efficiency

Introduction

Exploiting "intelligent" electric networks directly affect the lives of consumers, programs of consumer participation, their learning of the features of the Smart Grid function.

A smart grid is an electrical grid which includes a variety of operation and energy measures including smart meters, smart appliances, renewable energy resources, and energy efficient resources. Electronic power conditioning and control of the production and distribution of electricity are important aspects of the smart grid.

As part of such smat grid programs, energy companies should provide consumers with intelligible information, apply schemes, new methods and ways of informing information in order to increase consumer confidence and show the benefits that the project brings to their everyday life.

The purpose of the article is to analyze the features of introduction of Smart Grid technologies in the electric power industry of Ukraine with the aim of "intellectualizing" electric networks.

Research results

As a result of analysis, it has been shown that the successful solution of new tasks within the framework of the existing extensive development of the electric power industry, mainly by way of only the increase of capacities and the expansion of the quantitative composition of power and electrical equipment, even with improved characteristics, is inadequate. The role of a revolutionary initiative that stimulates economic development in the world's leading countries is devoted to the introduction of Smart Grid technologies.

Novadays in Ukraine, electric networks work according to the principle (generator - system or electric networks - distribution electric meters - consumers - consumers). System-forming networks in most cases are looped, and distributed electrical networks consist of radial lines with one-way power

The concept of "intelligent" electric power offers another principle of construction. This system is a generator - a transmission line - a consumer, but the user is involved in the production and redistribution of energy.

Recent developments in the country have led to a shortage and significant increase in the cost of fuel, which stimulates the development of alternative sources of electricity. That is, generating power in the future power supply system will be more distributed than concentrated, as it is now.

The main future of alternative sources of electric power sources is their relatively small power and instability of power parameters generated. Obviously, to stabilize the parameters of such sources and their automatic synchronization with the network requires rather "intelligent" controlling the device.

The process of introducing Smart Grid technologies for the Ukrainian electric power industry will result in the following fundamental changes compared to the existing state of the grid:

- The transition from centralized methods of generating and transmitting electricity to distributed power generating objects and topology of the network at any point, including at the consumer level;
- Refusal from strict controller regulation in favor of coordinating the work of all glass network;
- Translation on Smart-technology of processes of control, accounting and diagnostics of assets, which

will provide prospects for self-restoration of the power system, as well as effective mode of exploitation of fixed assets;

- Construction of high-performance information and computer infrastructure as the nuclei of the energy system;
- Formation of prerequisites for widespread implementation of new devices that increase maneuverability and controllability of equipment - flexible connections, DC inserts, energy storage devices, etc .;
- Creation of next generation operating systems (SCADA / EMS / NMS), allowing to use innovative algorithms and methods of management of the power system, including its new active elements.

On the base of these signs, it is possible to give a fairly precise definition of the "intellectual" electric network as a set of software and hardware connected to the generating sources and electrical installations of consumers, as well as information-analytical and control systems that provide reliable and high-quality transmission of electric energy from the source to the receiver at the right time and in the required quantity.

Conclusion

The ways of introducing Smart Grid technologies in Ukraine with the "intellectualization" of electric networks, which considerably increase the efficiency of functioning of the electric power industry, was analyzed. The basics of changes in the electric power industry in comparison with existing stationary systems in the implementation of Smart Grid technologies are presented in the research.

REFERENCES

1. European Smart Grids Technology Platform. Vision and Strategy for Europe‘s Electricity Networks of the Future (2006). Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

2. Tolshakov, A. V. (2014). SMART GRID: razvitie, praktika, problemy. Jenergonadzor, 1, 53. 2, 54.

3. Smart Grids. Available at: http://www.oe.energy. gov/smartrid.htm

Holodiuk Volodymyr S. — Department of Electrical engineering and electromechanics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : vgolodyk@gmail.com

Supervisor: ***Herasymenko Nadia V.*** — Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

УДК 37.02

Столяренко О. В.[1],
Столяренко О. В.[2]

ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ ІНШОМОВНОЇ ПРАГМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ЯК ЗАПОРУКИ УСПІШНОГО СПІЛКУВАННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ

[1]Вінницький національний технічний університет
[2]Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського

Анотація. *У статті розглядається сутність поняття «прагматична компетенція» у процесі навчання іноземних мов, наголошується на необхідності її формування у студентів як запоруки успішного іншомовного спілкування.*
Ключові слова: прагматична компетенція, оволодіння англійською мовою, вивчення іноземної мови комунікативний підхід.

Abstract. *The article covers the meaning of the notion 'pragmatic competence' in the process of foreign languages teaching. The importance of its forming as an efficient means of successful foreign language communication of students is underlined.*
Keywords: pragmatic competence, foreign language mastering, foreign language study, communicative approach.

На сучасному етапі розвитку української політики та інтеграції України до Європи особливого значення набуває вивчення сучасних європейських мов. Згідно із загальноєвропейськими Рекомендаціями Ради Європи, відтепер метою є не просто вивчення будь-якої мови, а вільне спілкування нею. Головною метою навчання англійської мови у вищих навчальних закладах є формування в студентів іншомовної комунікативної компетенції одним із компонентів якої є прагматична компетенція [5].

Прагматична компетенція пов'язана із знаннями студентів про принципи, за якими висловлювання: організовуються, структуруються та укладаються ("дискурсивна компетенція"); використовуються для здійснення комунікативних функцій ("функціональна компетенція"); узгоджуються згідно з інтерактивними та транс-активними схемами ("компетенція програмування мовлення"). Провідним принципом, який впливає на успішність і ефективність оволодіння англійською мовою є принцип комунікативності [4].

Із чотирьох основних видів діяльності, з яких складається будь-який мовний тренінг (читання, писання, говоріння та аудіювання), особливу увагу приділяють саме двом останнім.

З позицій комунікативного підходу процес навчання іноземної мови будується адекватно реальному процесу мовленнєвого спілкування, тобто процес навчання є моделлю процесу мовленнєвої комунікації. Проте процес навчання не може повністю співпадати з процесом комунікації, який має місце в реальному житті, оскільки навчання іноземної мови в середніх навчальних закладах відбувається в умовах рідномовного оточення. Тому йдеться тільки про максимальне зближення процесів навчання і реального спілкування за такими найважливішими параметрами як комунікативно-вмотивована мовленнєва поведінка викладача та студентів і предметність процесу спілкування, що забезпечується ретельним відбором комунікативно-мовленнєвих намірів, тем, ситуацій, які віддзеркалюють інтереси та потреби учнів [3; 87].

Комунікативний підхід є орієнтованим на вивчення мови через спілкування. Використання мови у реальній комунікативній ситуації породило в межах комунікативного підходу певні тенденції, що мають важливе значення для викладання іноземної мови: комунікативна спрямованість усіх видів навчання; головним у процесі навчання є не викладач, а студент (особистісно-зорієнтоване навчання); зацікавлення студентів процесом навчання відповідно до їхніх інтересів, здібностей і потреб; навчально-методичні матеріали подаються за ситуативно-тематичним чи функціональним

принципом;основними видами роботи студентів є парна робота (діалог), групова робота (полілог); комунікативний підхід до вивчення мови породив нетрадиційне відношення до помилки [1; 16].

Основна мета цієї методики - навчити студента спочатку вільно говорити мовою, а потім думати нею. Комунікативна методика передбачає рух від розвитку всіх мовних навичок до усвідомлення законів мови, вправи,спрямовані на механічне відтворення, відсутні в цій методиці: їх місце посідають ігрові ситуації, робота з партнером, завдання на пошук помилок, порівняння та зіставлення, що підключають не тільки пам'ять, але й логіку, уміння мислити аналітично та образно. Для пояснення нових лексичних конструкцій викладач застосовує велику кількість різноманітних прийомів: повернення до вже відомих слів та, відео- та аудіоматеріали, ситуації з повсякденного життя, діалоги, ігри,творчі завдання. Дуже поширеними у цій методиці є дискусійні ігри, коли учні висловлюють свою думку з приводу будь-якого питання чи ситуації. Увесь комплекс прийомів, орієнтованих на розвиток не тільки мовних навичок, але креативності та загального світогляду учня, допомагають створити англомовне середовище, у якому повинні "функціонувати" студенти: читати, спілкуватися, брати участь у рольових іграх,висловлювати свої думки, робити висновки [2; 38].

Слід зазначити, що комунікативний підхід повноцінно реалізується в тому випадку, коли викладач використовує нетрадиційні методи комунікативного спілкування, які не лише стимулюють розумову діяльність, але й спонукають студентів до творчості.

Формування прагматичної компетенції відбувається в ході застосування комунікативного підходу, який є оптимальним засобом вивчення іноземної мови, адже цей підхід допомагає не лише розвивати комунікативну компетенцію в студентів, але й охоплює безліч новітніх методик, які допомагають розвивати пам'ять, уяву, фантазію, інтуїцію, креативність, самостійність, гнучкість у мисленнях та діях, здатність висловлювати оригінальні ідеї.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Вдовін В.В, Комунікативний підхід як оптимальний засіб вивчення іноземної мови у ВНЗ. / В.В. Вдовін // Проблеми лінгвістики науково-технічного і художнього тексту та питання лінгвометодики : [зб. наук, пр.] / відп. ред. Ф. С. Бацевич. - Л. : Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2007. - 140 с. - (Вісник Національний університет "Львівська політехніка"; № 586). - С. 15-20.
2. Певна С. Є. Основні підходи до викладання англійської мови в контексті формування суб'єктної позиції студентів / С. Є. Певна // Освіта та педагогічна наука . - 2013. - № 2. - С. 37-42.
3. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод, посіб. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко; за ред. О. І. Пометун. - К.: Вид-во А.С.К., 2004. - 112 с.
4. Столяренко О. В., Столяренко О. В. The Challenges of Higher Education Reforming in Ukraine XLVII регіональна науково-технічна конференція професорсько-викладацького складу, співробітників та студентів університету з участю працівників науково-дослідних організацій та інженерно-технічних працівників підприємств м. Вінниці та області [Електронне наукове видання матеріалів конференції], м. Вінниця, 2018. – Режим доступу: https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/index
5. Столяренко О. В., Столяренко О. В. Інтеркультурна освіта, ідея єдності людського роду в контексті вивчення іноземних мов у сучасному мультилінгвальному просторі // Знання. Освіта. Освіченість : збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції, Вінниця : ВНТУ. – 28–29 вересня, 2018. – 195 с. – С. 157–161.

Столяренко Оксана Василівна – к.пед.н., доцент кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет.

Столяренко Олена Вікторівна – д.пед.н., доцент кафедри педагогіки і професійної освіти, Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського.

Stoliarenko Oksana V. – Candidate of Pedagogic Sciences, Assistant Professor at the Department ofForeign Languages, Vinnytsia National Technical University.

Stoliarenko Olena V. – Doctor of Pedagogy, Assistant Professor at the Department of Pedagogy and Professional Education, Vinnytsia State Pedagogic University named after M. Kotsiubynskyi.

УДК 004.75

С.О. Медведєва
Д.В. Мальований

BASIC PRINCIPLES OF THE BLOCKCHAIN THECHNOLOGY AND ITS APPLICATION

Вінницький національний технічний університет

Анотація:
У даній доповіді розглянуто основні принципи роботи технології блокчейн, її практичну цінність та способи застосування у науковій, медичній, соціальній та фінансовій сферах.
Ключові слова: блокчейн, блок, хеш, криптовалюта, транзакція, загальна обчислювальна потужність.

Abstract:
This paper deals with the main principles of blockchain technology work, its practical value is explained and the ways of application in economical, medical, social and financial areas are shown.
Key words: blockchain, block, hash, cryptocurrency (digital currency), transaction, total computing power.

Introduction

The aim of this paper is to describe the main principles of the new breakthrough technology known as blockchain. Nowadays this topic is of vital importance because blockchain technology and its application is considered to be one of the most perspective branches of the modern science. The purpose of this work is not to reflect the original documentation, but rather to explain the basics of the blockchain kernel. The article will be useful for everyone who is interested in the study of crypto sciences and wants to get the basic understanding of the principals of their work.

The main concepts

The concept of the blockchain technology is quite new. Its development is credited to a person or a group of people known under the pseudonym Satoshi Nakamoto. Blockchain allows digital information to be distributed but not copied. This approach proved to be a breakthrough and has taken an important place in practically all the activities of modern people. In fact, blockchain technology has created the backbone of a new type of the Internet. Originally devised for the digital currency, Bitcoin, the tech community is now finding other potential uses for it. No doubt, that is the technology of the future.

It is much easier to evaluate the importance of the blockchain if you know the principle of its work. Blockchain is a distributed database existing on multiple computers at the same time. It is constantly growing as new sets of recordings, or 'blocks', are added to it. Each block contains a timestamp and a link to the previous block, so they actually form a chain. The database is not managed by any particular body; instead, everyone in the network gets a copy of the whole database. Old blocks are preserved forever and new blocks are added to the ledger irreversibly, making it impossible to do any manipulations with data or to fake documents, transactions and other kinds of information.[1] All this makes blockchain systems very reliable and independent from the external factors.

In theory, if you are going to hack the system or make some manipulations with the data, that have already been saved in one of the previous blocks, you must take more than 51% of all the clients of the system under your control and then you would have to spend as much computing power as has been spent to make the block you are trying to change and all the next blocks; so, you need a few supercomputers to calculate the hashcode. This effect is caused by the very principle of the blockchain because changes in one block will lead to its hashcode become changed. Thus, the next blocks' hashcode will become changed, too. So, we can come to the conclusion that the blockchain system is the system that cannot be hacked. Consequently, it grants unicity, connectivity and security of all the data stored in it. In addition, this system is open, so everyone can check all the data he needs. [2]

Separate blocks' structure

Another interesting aspect of the blockchain technology is the possibility to create new blocks. Every block consists of a set of some transactions (any computer operations performed on some data) which form the body of the block, the hashcode of the current block and the hashcode of the previous block which are located in the title. The title also contains a timestamp in it. It ensures better security and uniqueness of each block. The hashcode of the current block is calculated on the basis on the blocks' body and the hashcode of the previous block. That means the hashcode of the current block depends on the hashcode of all the previous blocks.

Calculating the hashcode, you can check if the all of the previous blocks remain unchanged. In addition, cryptography is used to guarantee synchronization of the copies of the blockchain on each computer (or node) in the network.

As for the creation of new blocks, only the people who have a unique digital cryptographic key can make changes and fill the current block. Such people are generally known as miners in the sphere of digital crypto currency. They create new blocks on their own computing devices and fill them with the transactions. Then the hashcode is calculated. If the hashcode is less than the pre-set number, the block is considered to be accepted. Otherwise, the block is considered to be rejected. If the block is accepted, the system checks if there any clients who have created the block with the same hashcode. If there are no blocks with the same hashcode, the block is entered into the database and is shared among all the clients (also called nodes). It usually takes about 20 hours to check out all the new blocks. The block having been accepted, the miner who has written it, receives the reward. Thus, the money earned after creating a new block is available to be spent almost a day after the creation of the block. This security measure is used to prevent situations of accepting two blocks with identical hashcodes. [4]

The practical value

The practical value of the blockchain is hard to overestimate. It can improve most of modern branches of science, economy and industry.

For example, you can think of the blockchain as of a digital medical record system: every record is a block which has a label stating the date and the time when the record was done. The medical history is extremely important for diagnosis and treatment purposes, so neither the doctor nor the patient should be able to modify the records already made. Nevertheless, the doctor owns a private key that allows him to make new records, and the patient owns a public key that allows him to access the records anytime. This method makes the data both accessible and secure.

The blockchain technology is relatively young and it has only started to penetrate into different spheres of human activities, but even now it is widely used in cryptocurrencies such as Bitcoin and Ethereum, in banking management and in finance. It is used to keep records of the population in some developed countries.

Conclusion

To sum up, blockchain is one of the most progressive modern digital technologies that grants accessibility and immutability of data, entered to the block. The basic principle used in the blockchain is dependence of the current blocks on the past ones and distribution of the databases between all the users of this blockchain system. Nowadays this technology has not been fully investigated yet. It is still under development and it tends to improve, but it is already used in economics and for population recording. Its greatest value is that it eliminates the chances to hack the system or change the data. Most of modern digital currencies are based on the blockchain principle. Thus, blockchain combines a lot of advantages and can be used to improve all the spheres of humans' life.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.What blockchain is in layman's terms [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Режим доступу: https://ihodl.com/tutorials/2017-09-04/what-blockchain-laymans-terms/(дата звернення 11.02.19). – Назва з екрана.

2.Блокчейн [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Блокчейн (дата звернення 11.02.19). – Назва з екрана.

3.Melanie Swan. Blockchain: Blueprint for a New Economy. — 2015. — 152 p. — ISBN 978-1-4919-2047-3.

4.Nakamoto, Satoshi (2008). Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System

Мальований Дмитро Вадимович – студент групи 1ІСТ-18Б, кафедра автоматизації та інтелектуальних інформаційних технологій, Факультет комп'ютерних систем і автоматики, Вінницький національний технічний університет, м.Вінниця, e-mail fkca.1ict18.mdv@gmail.com

Медведєва Світлана Олександрівна – викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, м.Вінниця, e-mail Svetlana.med79@gmail.com

Maliovanyi Dmytro Vadymovych – student of 1IST-18B group, Department of Automatization and Intellectual Informational Technologies, Faculty of Computer Systems and Automatics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail fkca.1ict18.mdv@gmail.com

Medvedieva Svitlana Oleksandrivna – the teacher of English, Department of the Foreign Languages, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail Svetlana.med79@gmail.com

УДК 372.881.1

L.V. Tulchak

DEVELOPMENT OF FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENCE OF STUDENTS OF HIGHER TECHNICAL INSTITUTIONS

Vinnytsia National Technical University

Анотація

У даній роботі увагу приділено розвитку комунікативної компетентності, професійної комунікативної компетентності та міжкультурної професійної компетентності студентів, що вважається загальним пріоритетом викладання іноземних мов у вищих технічних закладах.

Ключові слова: комунікативна компетентність, професійна комунікативна компетентність, міжкультурна професійна компетентність.

Abstract

In this paper the development of communicative competence, professional communicative competence and intercultural professional competence of students is considered as a common priority for teaching foreign languages at higher technical institutions.

Keywords: communicative competence, professional communicative competence, intercultural professional competence.

Introduction

The fundamental changes taking place in Ukraine have caused the exponential violations of dynamic equilibrium in the economic, political and spiritual spheres of social life that in turn have actualized the challenges of training students for future profession.

Nowadays the requirements to know foreign languages at a professional (vocational) level by graduates of non-linguistic universities have increased significantly. Currently, graduates should be creatively developed people, have the skills of thinking and communication, otherwise they will not be able to adapt properly to life in the society. In addition, knowledge of one or more foreign languages is a prerequisite for competitiveness. The ability to make intelligent decisions that are significant for the society is developed due to the systematic accumulation of knowledge and experience, the acquisition of which is possible through targeted teaching humanitarian disciplines including foreign languages. Thus, the quality of education at universities affects not only the formation of the personality of students but also their preparation for the future profession.

Research results

The issue of improving the effectiveness of foreign languages training and intensifying the educational process has always been relevant for methodologists and educators; it is considered as a driving force for improving the quality of foreign languages teaching of students of higher technical institutions. Therefore, the following fundamental principles that reflect the peculiarities of teaching oral foreign language for vocational purposes at non-linguistic universities are of particular importance:

- ✓ the principle of using foreign languages as a means of basic training of future specialists;
- ✓ the principle of the unity of general and speech activity;
- ✓ the principle of simulating;
- ✓ the principle of problem-based learning or stimulating the cognitive activity of students.

These principles help to form a functional, situationally oriented and linguistically correct foreign language that provides direct communication on the topics being studied. There are also other intensive methods for effective vocational training ─ motivating tasks, quizzes, conferences, ets. using audiovisual tools.

Hence, the development of communicative competence of students is currently a common priority for teaching foreign languages at higher technical institutions. Communicative competence is

- ✓ the ability to use language tools in practical live communication;
- ✓ the ability to provide convincing arguments during the conversation;
- ✓ the ability to navigate situationally while communicating;
- ✓ the ability to use communicatively justified verbal and nonverbal means and ways for designing thoughts and feelings in different spheres of communication;
- ✓ the ability to establish and maintain contact with with an interlocutor, change the strategy and speech behavior depending on the communicative situation.

An important factor of the communicative competence development is a formation and development of linguistic, speech, social and other competences. They all help to form professional communicative competence. Modern methodology allocates a group of knowledge that meet professional communicative competence. It involves primarily the availability of professional knowledge as well as general humanitarian culture of a person (cultural competence), the ability to navigate in the world around (subject competence), skills communication (communicative competence), knowledge of the language (language competence) [1].

According to some researchers the training of foreign languages to specialists of technical profile should cover two aspects of intercultural professional competence. The first aspect is a professional and communicative one, the second aspect is a professional and intercultural aspect. The principle of professional intercultural orientation ensures the development of socio-cultural competence of students, that is, the ability to apply their knowledge of the national and cultural features of foreign societies and represent their country and culture in the process of intercultural communication [2].

However, in practice, the goals set are not always achieved due to a number of of objective and subjective reasons. They are insufficient number of lessons at non-linguistic universities; insufficient number of textbooks by specialty; a superficial acquaintance with the newest pedagogical technologies; a weak material and technical base that prevents the introduction of a number of new technologies; lack of motivation for students to study a foreign language. The university course of a foreign language for future specialists does not almost contain components aimed at the formation of communicative and intercultural relations. In the current context with the active development of the communicative culture of the society, these educational tasks are not implemented at non-linguistic universities, where the purpose of studying foreign languages is still to understand the main content of scientific publications as well as to annotate and summarize professional texts in order to find the necessary information. However, the purpose of studying foreign languages should be communication since graduates of technical specialties more often work abroad or cooperate with foreign partners in their professional activities and, therefore, need special language training [3].

Conclusions

Therefore, according to the progressive educators the development of professional communicative competence and intercultural professional competence while studying foreign languages by future technical specialists contributes to learning objectives ensuring the development of potential participants in professional intercultural cooperation.

REFERENCES

1. Кордонська А. В. Формування мовленнєвої компетенції студентів на заняттях української мови за професійним спрямуванням Матеріали XIV Міжнародної наукової інтернет-конференції «Advanced technologies of science and education» (19 - 21 квітня 2018 р.) – Режим доступу http://int-konf.org/

2. Lee Mc Ray S. Nancy H. Hornberger. Sociolinguistics and language teaching.- Cambridge University Press, November 24, 1995.

3. Tulchak L. V., Hadaichuk N. M. Developing communicative skills of students in a foreign language Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Конкурентоспроможність національної економіки та освіти : пошук ефективних рішень», Вінниця, 15 квітня 2015 р. – Вінниця : ВННІЕ ТНЕУ , 2015. – Т. 1. – С. 198-200.

Тульчак Людмила Володимирівна — старший викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Tulchak Liudmyla V. — Senior Lecture, Chair of Foreign Languages, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

УДК 004.382.75

Н. М. Гадайчук
Є. Г. Крекотень

WHAT EXACTLY IS A RASPBERRY PI?

Вінницький національний технічний університет

Анотація
У цій роботі розглядається плата Raspberry Pi, описується її призначення і основні структурні елементи.
Ключові слова: Raspberry Pi, Linux, комп'ютер, плата, пристрій, програмування, електроніка.

Abstract
In this paper the Raspberry Pi board is examined, also its purpose and main structural elements are described.
Keywords: Raspberry Pi, Linux, computer, board, device, programming, electronics.

In recent years, computer education has focused largely on office skills, and not on understanding how computers work, or how you can use them to create new programs and inventions. Raspberry Pi redresses the balance. It can be used for games, music, photo editing, and word processing, like any computer. But it can do so much more, providing a gateway into programming, electronics, and the mysterious world of Linux, the technically powerful (and free) rival to Windows and Mac OS [1].

Although Raspberry Pi presents new opportunities to everyone, it can also be a daunting prospect. It comes as a bare circuit board, so to do anything with it, you'll need to add an operating system on an microSD card and connect it up to a screen, mouse, and keyboard. To get started, you need to learn a few basics of Linux, or at least get acquainted with LXDE (Lightweight X11 Desktop Environment), the graphical desktop. You might be a geek who relishes learning new technologies, or you might be someone who wants a new family computer to use with the children. If you are new to electronics, but comfortable using computers, then Raspberry Pi is going to be the familiar device. The Raspberry Pi board (shown in Figure 1) really is a very small version of a regular computer running Linux [1 – 3].

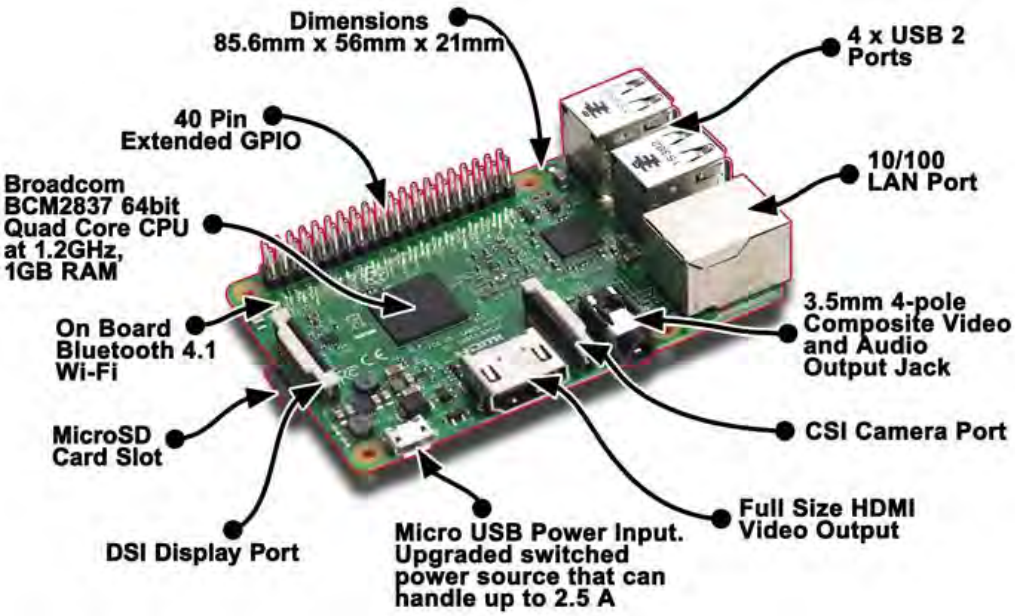

Figure 1 – The Raspberry Pi 3 Model B board [4]

Raspberry Pi was created in the UK, primarily to serve as a low-cost computer to help with teaching computer basics, particularly Python programming, to school kids. Since its launch in 2011, Raspberry Pi has found a role both as a very low-cost Linux-based computer and as a platform for embedded computing. It has proven popular with educators and hobbyists alike, with over 12,5 million units sold since its release. The

world of Raspberry Pi is one that moves quickly. There are actually a few variations on Raspberry Pi, some historic and no longer manufactured. With a large active community, new interface boards and software libraries are being developed all the time [3, 5].

What exactly is a Raspberry Pi? A Raspberry Pi is a low cost, credit-card sized computer that plugs into a computer monitor or TV, and uses a standard keyboard and mouse. It is a capable little device that enables people of all ages to explore computing, and to learn how to program in languages like Scratch and Python. It's capable of doing everything you'd expect a desktop computer to do, from browsing the internet and playing high-definition video, to making spreadsheets, word-processing, and playing games [6].

A Raspberry Pi 3 Model B is a single-board computer, complete with Linux operating system, Wi-Fi adapter, USB connections for keyboard and mouse, and an HDMI connector for attaching a monitor. Now let's move on and explore our board hardware in more detail and see what we have (see Figure 1).

On the righthand side of the board you will find four USB ports. These are useful for attaching a keyboard and mouse, as well as other peripherals, such as printers, scanners, and Flash drives. Below the USB ports, you will find an RJ-45 Ethernet socket that allows you to connect your Raspberry Pi to your home router via cable. You will need to get your Raspberry Pi connected to your network so that you can access the Internet and install software onto Raspberry Pi. It can be more convenient to cut out the cable and use the integrated Wi-Fi adapter.

Working our way clockwise around Raspberry Pi, we come to the stereo audio and composite video connector. This socket will mostly have headphones or an aux lead connected to powered speakers plugged into it, but the connector does also include an extra connection to allow you to connect composite video monitors using a special lead. Generally, the HDMI video connector is more likely to be used to connect a monitor or TV as it is much better quality than composite video. Between the HDMI and audio sockets is a flat cable connector to which a camera specially designed for Raspberry Pi can be attached.

Next to the HDMI socket is a microUSB connector. This is only used to supply power to Raspberry Pi using a 5 V adapter.

Above the microUSB connector, on the underside of the board, is a slot that takes a microSD card. Raspberry Pi does not have a conventional hard disk; instead, the operating system and all the files will be contained on a microSD card.

On the top side of the board, you will find a set of header pins. These are called the general-purpose input/output (GPIO) pins; they can be used to connect Raspberry Pi to various electronic circuits to allow it to control different devices.

Before Raspberry Pi B+ was released, Raspberry Pi boards only had 26 pins on the GPIO connector rather than the 40 shown in Figure 1.

Setting up a Raspberry Pi is very simple. You'll just need to connect a keyboard, mouse, and monitor to your Raspberry Pi in order to set it up. Once set up, you can unplug the keyboard, mouse, and monitor, and instead connect to your Raspberry Pi using Secure Socket Shell (SSH) from another computer. However, until you get to that stage, you will need to keep those things connected to set up your Raspberry Pi.

To set up your Raspberry Pi, you need the following items:

- A USB keyboard and mouse (standard PC peripherals are just fine);
- A monitor or TV with an HDMI input and an HDMI cable;
- A 5 V microUSB power supply (at least 1 A);
- An Ethernet cable to reach to your router (or use the built-in Wi-Fi adapter);
- A microSD card (16 GB OK but 32 GB will give you more room for your own files and any programs that you download; choose a microSD card described as class 10, as this will help with performance);
- A second computer and microSD card adapter to set up the SD card (alternatively, you can buy a microSD card with NOOBS – that is, New Out Of the Box Software – preinstalled).

At least while you are installing the operating system, you should set up your Raspberry Pi where you can connect it directly to your router so that it has an Internet connection. Once the operating system is installed, you can configure the integrated Wi-Fi adapter and switch over to wireless if you prefer [3, 7, 8].

Raspberry Pi is perhaps the most inspiring computer available today. Although most of the computing devices we use (including phones, tablets, and games consoles) are designed to stop us from tinkering with them, Raspberry Pi is exactly the opposite [1, 3]. From the moment you see its shiny green circuit board, it invites you to prod it, play with it, and create with it. It comes with the tools you need to start making your own software (or programming), and you can connect your own electronic inventions to it. It's cheap enough that if you break it, it's not going to break the bank, so you can experiment with confidence.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Raspberry Pi For Dummies [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: https://issuu.com/seanmcmanus/docs/raspberry-pi-for-dummies-pdf (дата звернення 15.02.18). – Назва з екрана.

2. LXDE [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/LXDE (дата звернення 16.02.18). – Назва з екрана.

3. Монк Саймон. Мейкерство. Arduino и Raspberry Pi. Управление движением, светом и звуком / Саймон Монк. – СПб. : БХВ-Петербург, 2017. – 336 с.

4. Универсальный компьютер Raspberry Pi 3 Model B [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: https://vipmart.com.ua/p304121344-universalnyj-kompyuter-raspberry.html (дата звернення 17.02.18). – Назва з екрана.

5. Монк Саймон. Raspberry Pi. Сборник рецептов : решение программных и аппаратных задач / Саймон Монк ; [редакция И. В. Василенко]. – 2-е издание. – Москва [и др.] : Диалектика, 2017. – 528 с.

6. What is a Raspberry Pi? [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: https://www.raspberrypi.org/help/what- is-a-raspberry-pi/ (дата звернення 17.02.18). – Назва з екрана.

7. Raspberry Pi [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: https://uk.wikipedia. org/wiki/Raspberry_Pi (дата звернення 17.02.18). – Назва з екрана.

8. The Beginner's Guide to the Raspberry Pi [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: https://gizmodo.com/the-beginners-guide-to-the-raspberry-pi-1782608097 (дата звернення 17.02.18). – Назва з екрана.

Гадайчук Наталія Миколаївна – викладач англійської мови, кафедра іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Крекотень Євген Геннадійович – студент групи БМА–18 мі, факультет інфокомунікацій, радіоелектроніки та наносистем, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: ra14b.krekoten@gmail.com.

Hadaichuk Nataliia M. – Teacher of English, Chair of foreign languages, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Krekoten Evgeniy G. – Faculty of Infocommunications, Electronics and Nanosystems, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

УДК 004.4

Антонюк Г. О.,
Столяренко О. В.

CYBERSECURITY IS A SPECIALTY OF THE FUTURE

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У цій статті мова йде про формування теорії кібербезпеки та кіберзлочинства у сучасному світі. Хакерство – один із найбільших чинників зламів програмного забезпечення. Кожна сфера діяльності потребує захисту від несанкціонованого доступу та злочинства. Наголошується на необхідності користувачів бути обережними користувча із персональними даними . Фахівці з кібербезпеки є одними із найбільш затребуваних на ринку праці. Спеціальність 125 «Кібербезпека» в університетах України розвивається з кожним роком.

Ключові слова: кібербезпека, кіберзагрози, кіберзлочинці, захист, хакерство, несанкціонований доступ, фахівці, спеціальність, інформаційні технології, комп'ютерні системи і мережі, сучасні технології, програмне забезпечення конфіденційної інформації, атаки злочинців, користувач.

Abstract

The article deals with the formation of the theory of cybersecurity and cybercrime in the modern world. Hacking is one of the biggest factors of software cracking. Each sphere of activity requires protection from unauthorized access and crime. The user must be cautious with personal data. Cybersecurity experts are among the most needed in the labor market. Specialty 125 "Cyber Security" at Ukrainian universities is developing more and more every year.

Keywords: cyber security, cybercrime, protection, hacking, unauthorized access, specialists, specialty, information technology, computer systems and networks, modern technologies, software of confidential information, attacks by criminals, user.

Cyber security [1] is a set of measures to protect computer systems and networks and software from digital attacks. Such attacks are usually aimed at gaining access to confidential information, its changes and destruction, extortion by users of financial resources or violation of the normal operation of companies. The implementation of effective cybersecurity measures is now a rather challenging task, as the number of devices and applications that can be protected is rapidly increasing, and attackers are becoming more inventive.

Today the urgency of the problem of cybersecurity is beyond doubt. Every day, each of us faces the need to use information technology [2]. From social networks, placing information about their personal data on the Internet before using ATMs, bank accounts, etc. In this regard, the question arises whether this problem is regulated by domestic legislation and how to protect themselves from cybercriminals. Proper protection against cybercriminals is primarily a matter for the citizens themselves, who often reluctantly and carelessly relate to electronic payments and their personal data. The personal data you provide to the bank is the most sought after fraudsters, namely: surname and name, mobile phone number, email address. Usually such information is sold on the "black" market, and subsequently used for sending SMS, spam, telephone calls of advertising character. Very often these data are intercepted in public places with open Wi-Fi access when using email or social networks. In this case, experts advise you to use the information security tools offered by mail servers or social networks.

Hacking was born and developed for decades as a form of social protest and the departure of the real world into the world of cyberspace. However, in recent years there has been a tendency towards taking cyberterrorism [3].

Today, the phenomenon of hacking is primarily associated and flares ever stronger and stronger with cyberwar - a war in which there are no rules or laws, and goals justify any means and methods.

Hacking, as a phenomenon officially considered out of the law, but in fact it is one of the driving forces of our society on the path of scientific and technological progress.

Different kinds of hacker attacks occur constantly. Cyberattacks can cause unavoidable damage to the company. They can cause tangible damage, such as stopping services; they can ruin public confidence in the company; they can lead to the leak of important information that can affect corporate survival. Moreover, now such attacks are a certain market of services. Each of them should bring some benefits to the customer. For

example, there are hackers whose task is to detect the vulnerability of the system to eliminate them. At the same time, there are those who sell information about the weaknesses of a system in the "black" market, so that it could then be used for attacks.

Unfortunately, cybercrime is constantly improving and goes hand in hand with technologies, which, in turn, makes it difficult to detect and counteract these unlawful actions. It is worth remembering that in practice the lost funds are very difficult to compensate, because the guilty person in such a situation is not easy to find, the bank bears responsibility only if it is proved that the crime was committed by his fault.

Currently, banks are actively cooperating with law enforcement agencies to prevent crime related to interference with computer systems, but cybercrime laws and practices indicate significant gaps in this area.

The implementation of effective cybersecurity measures is now a rather challenging task, as the number of devices and applications that can be protected is rapidly increasing, and attackers are becoming more inventive.

The problem of protection from hacker attacks, Internet threats and hacker protection is becoming a reality every day. However, most users are not fully aware of the consequences of such attacks on computer networks and personal computers, which often do not adhere to the basic rules of safe conduct on the Internet. As a result, hackers easily turn the simplicity of the security tier, gaining new opportunities for committing various crimes.

Therefore, it is extremely important to systematically instruct users about the necessary cyber security measures, while not only working equipment, but also personal.

The task of every citizen for his own security - be vigilant and treat your personal data and payment cards with special care and attention.

Every year, due to the lack of cyber security specialists, requests for computer security services only increase. And with the development of IT-technologies, cybercriminals become almost limitless and this must necessarily be something to react.

Cybersecurity experts are among the most sought after in the labor market [4]. Now, no reputable company can do without the protection of its data. Accordingly, the demand for cyber security specialists is high. Their payment in Ukraine is $ 10,000. And the salary of small professionals starts at $ 300-400.

Why are their services so highly valued? Cyber threats have already moved to second place in the ranking of the most dangerous business risks. By 2020, the global damage from cybercrime could reach $ 2 trillion, and the company's cost to protect against hackers - $100 billion. According to the minimal estimates, only the Petya virus lost domestic economy 466 million, or 0.5% of GDP.

Today more than 50 Ukrainian universities teach specialty 125 cybersecurity. In the opinion of the exepts, many capable students are issued - Kyiv Polytechnic Institute, Kharkiv National University of Radio Electronics, as well as Vinnytsia National Technical University and Khmelnytsky National University [5].

Cybersecurity 125 is a field of training in Vinnitsa National Technical University, where the development and administration of software and hardware for information protection is studied in depth, as well as a specialty focused on the protection of computers, networks, programs and data from unintentional access, modification or destruction. Training of specialists at the educational and qualification levels of the bachelor's and master's degrees is provided for both full-time and part-time forms of training as well as the training of highly skilled personnel: graduate students and postgraduate students.

Technologies can combine humanity, they help us to clear borders between people, to develop business, to establish connections. But these same technologies make us vulnerable. It is important to combine the efforts of cybersecurity professionals to protect products, businesses and government systems.

Our goal is to make life better, to create the necessary conditions for us to grow and develop. We must understand the importance of cybersecurity, this is one of the key elements of our day.

We must strive to make Ukraine the center of cyber security in Eastern Europe in order to increase, and even introduce the full safety of everyone.

In cybersecurity, the essence of the future protection and safety of every inhabitant of the planet.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Захист програмного забезпечення [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: http://kaplun.vk.vntu.edu.ua/file/773c4883cdd5fd27fab425e9304b3c01.pdf

2. Інформаційні технології та кібербезпека [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: http://elit.sumdu.edu.ua/uk/abiturientam/spetsialnosti-fakultetu/192-kiberbezpeka.html

3. Хакерські атаки в світі: як і навіщо кібервоїни втручаються в політичні процеси [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://ukr.segodnya.ua/world/hakerskie-ataki-v-mire-kak-i-zachem-kibervoiny-vmeshivayutsya-v-politicheskie-processy-1030346.html.

4. Майбутнє кібербезпеки: про що говорили на HackIT 4.0 [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: www.epravda.com.ua/news/2018/10/19/641753/
5. Кіберінтервенція та кібербезпека України: проблеми та перспективи їх подолання [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: file:///C:/Users/Admin/Downloads/kiberinterventsiya-ta-kiberbezpeka-ukrayini-problemi-ta-perspektivi-yih-podolannya%20(1).pdf

Антонюк Ганна Олександрівна
студентка 1 курсу групи КІТС-18б
Факультет менеджменту та інформаційної безпеки
Вінницького націоналного технічного університету
м. Вінниця
antonuchka.07.08@gmail.com

Столяренко Оксана Василівна
к. пед. н., доцент кафедри іноземних мов,
ВНТУ

Antonyuk Anna Alexandrivna
student of the group KITS-18b
Faculty of Management and Information Security
Vinnitsa National Technical University
Vinnytsya
antonuchka.07.08@gmail.com

Stoliarenko Oksana
Candidate of Pedagogy
Assistant Professor at the Department of Foreign Language,
VNTU

УДК 811.111

Y. K. Zavalniuk[1]
M. O. Pastukh[1]

PODILIA`S CASTLES AND PALACES QUEST SYSTEM

[1] Vinnytsia National Technical University

Анотація
У статті розглянуто розробку квест-системи, орієнтованої на проведення історичного квесту з інтерактивною взаємодією користувачів, що дозволить розвивати туристичну галузь.
Ключові слова: квест-система, туристична привабливість, реставрація.

Abstract
This article discusses the development of a quest system designed to hold a historic quest with interactive user interaction, which will enable the development of the tourism industry.
Keywords: quest system, tourist attractiveness, restoration.

The current condition of Podilia`s castle tourism doesn`t match it`s potential. Only Ternopil Oblast has the biggest number of castles in Ukraine [1]. Suddenly, only few of Podilia`s castles are pretty famous. So it`s relevant to develop the quest system with the purpose of historical heritage popularization.

The aim of research is the increase of tourist attractiveness through the program realization of quest system. It will help to raise funds for the restoration. The main task is to develop the web resource using the program development of quest system and virtual excursions.

There is not a big number of analogues. The main of them are the Terra Incognita castle quests [2] and Highland Haunting castle quests [3]. The results of analogues comparison are given in the table 1.

Table 1 – The Comparison of Analogues

Criterion	Terra Incognita Castle Quests	Highland Haunting Castle Quests	Podilia`s Castles and Palaces
Awards	+	-	+
Education	-	+	+
Tests	-	-	+
Web account	+	+	+
The free order of visitation	+	-	+

Podilia`s castles and palaces quest system includes pages for managing quests and materials for historical reference and photographs of the monuments of Podilia.

The idea of the quest is to find answers to the coordinator's questions about the history of the selected monuments as quest objects. For visits to these historic sites, points are awarded individually to each participant. For the correct answers to the coordinator's questions, participants will also be awarded scores based on the rating complexity of the questions. In addition, participants have the opportunity to provide the coordinator with additional information about the historical object. And if this information is a new and true participant will receive additional points for it.

The winner of the quest for the pre-determined period of the competition is determined based on the points received. The site of quest-system consists of five sections (Figure 1).

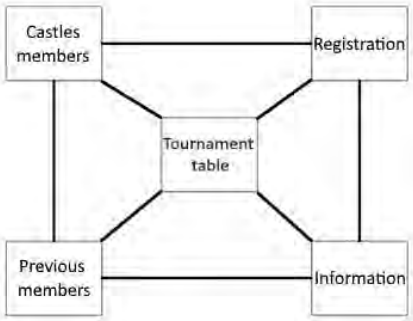

Figure 1 - A generalized quest-site system model

The created web resource of the historical monuments of Podilia popularizes the historical heritage.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Рівне вечірнє [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://rivnepost.rv.ua/news/naybilshe-zamkiv-naternopilshchini
2. Terraincognita [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://terraincognita.info/ukr/dest/corporate_tourism/55/marshrut/371
3. HighlandHaunting [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://highlandhaunting.playablefiction.org/castlequests/

Завальнюк Євген Костянтинович — студент групи 1ПІ-17б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: zheniazavalnyk@ukr.net.

Пастух Михайло Олексійович — студент групи 1ПІ-17б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: nikonroot@gmail.com.

Науковий керівник: ***Столяренко Оксана Василівна*** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов Вінницького національного технічного університету, заступник завідуючого кафедри іноземних мов ВНТУ з наукової роботи, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Zavalniuk Yevhen K. – Department of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, e-mail: zheniazavalnyk@ukr.net.

Pastukh Mykhailo O. – Department of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, e-mail: nikonroot@gmail.com.

Supervisor: ***Stolyarenko Oksana V.*** - Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Foreign Languages of Vinnytsia National Technical University, Deputy Head of the Department of Foreign Languages VNTU on Scientific Work, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

УДК 811.11

A. A. Slobodianiuk

FEATURES OF TEACHING FOREIGN LANGUAGE GRAMMAR

Vinnytsia National Technical University

Анотація

Основною метою навчання граматики іноземної мови є формування у студентів граматичних мовних навичок, як одного з важливих компонентів мовних умінь в галузі говоріння, читання, аудіювання і письма. Суттєве значення має питання відбору граматичного матеріалу, достатнього для реалізації комунікативних цілей навчання в межах, передбачених програмою.

Ключові слова: граматичні мовні навички, іноземна мова, граматичний мінімум, граматичні явища, спілкування.

Abstract

The main purpose of studying grammar of a foreign language is forming of grammatical language skills, as one of important components of language abilities in the manner of speaking, reading, listening and writing. One should pay attention to the question of choosing grammatical material, sufficient for realization of communicative aims of studies within the program.

Keywords: grammatical language skills, foreign language, grammatical minimum, grammatical phenomenon, commnunication.

Grammar as science describes grammatical system of a language. Depending on the approach of grammatical phenomena one can distinguish traditional grammar, structural, transformational, descriptive grammar and others.

While studying grammar, an ultimate goal facing the students is whether he / she will know grammar or not? Will he / she learn the rules of structure of a language or master these rules? To acquire knowledge in grammar means to learn how to apply corresponding rules in practice. And the knowledge alone is not enough really.

The main purpose of studying grammar of a foreign language is forming of grammatical language skills, as one of important components of language abilities in the manner of speaking, reading, listening and writing. So as a result, one should pay attention to the question of choosing grammatical material, sufficient for realization of communicative aims of studies within the program. [1]

In methodical literature they distinguish active and passive grammatical minimum. The first one embraces those grammatical phenomena that target oral speaking and are offered for mastering on the early stages of studying foreign language. It is worked over mainly orally. The second (passive) grammatical minimum deals with grammatical phenomena that are necessary to be recognized and understood while reading. Passive grammar is mastered in the process of reading and before this process.

Great attention is paid to the content of studying grammar. [2] Speaking about English language, for example, one can mention that its frame is folded by three elements:

1. The order of words, which influences even the meaning of the words;
2.The usage of auxiliary and structural words;
3. The application of endings, suffixes and prefixes.

The work over grammatical phenomenon must include the following stages:

1. Presentation of language standard with explanation of new form(rule-instruction) on the initial stage of studies prevails verbal introduction. More difficult grammatical phenomena can be illustrated on a board, a new form can be underlined.

2. Exercises for forming auditory image: “Listen to the sentences, raise your hand, if there will be a form” and so on. For mastering visual image (passive grammar) the following exercises can be offered as writing: “Read and find …..” or “Rewrite and underline …….”.

3. The repetition of sentences containing new grammatical elements. The choral work, work in groups and individual work is thus possible.

4. The implementation of exercises of transformation, question-answer and others. These exercises are accompanied by rules-instructions and must be communicatively directed if possible.

5. The explanation of common elements in different language standards, or difference between them, that is making up the general rule. At the same time it is possible to confront corresponding language standards.

6. The inclusion of the worked out language standards with new grammatical phenomenon into general language practice.

In conclusion, it should be noted that exercises for speaking activities should have communicative character, that is the use of the new grammatical phenomenon must be predetermined by the necessity of commnunication.

REFERENCES

1. Медведєва С. О. Different Approaches of Studying Grammar - XLVII Науково-технічна конференція підрозділів ВНТУ, Інститут соціально-гуманітарних наук, 2018. Режим доступу: https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/paper/view/4020

2. Лазуткіна Ю. А. Граматичний аспект вивчення іноземної мови // Педагогічні науки: збірник наукових праць. – П.: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2014. – № 61-62. – с.120 – 126. ISSN 2075-1478.3.

Слободянюк Алла Анатоліївна – старший викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, м.Вінниця

Slobodianiuk Alla Anatoliivna – Senior Lecturer of the Foreign Languages Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

УДК 811.111

O. O. Umanets
M. A. Vlasenko

SMART WEARABLE DEVICES

[1] Vinnytsia National Technical University

Анотація
У статті розглянуто «розумні» ґаджети, що можна носити на собі, та їхні функціональні можливості, й користь для користувача.
Ключові слова: ґаджет, функції, користь.

Abstract
This article discusses smart wearable devices, their functions and benefit for user.
Keywords: device, functions, benefit.

A wearable device is a technology that is worn on the human body. This type of device has become a more common part of the tech world as companies have started to evolve more types of devices that are small enough to wear and that include powerful sensor technologies that can collect and deliver information about their surroundings [1].

Wearable devices are also known as wearable gadgets, wearable technology or simply wearables.

A wearable device is often used for tracking a user's vital signs or pieces of data related to health and fitness, location or even his/her biofeedback indicating emotions. Wearable device models may rely on short-range wireless systems such as Bluetooth or local Wi-Fi setups.

Different types of Wearables devices present in the market today!

• Head Mounted Display: Takes you to a different world of virtual reality. It provides virtual information directly to your eyes [2].

• Sports watches: The wearable devices is especially built for sports personnel who love running, cycling, swimming etc. These devices come with GPS tracker and records information on the user’s pace, heart rate etc.

• Smart Watches: A watch that does more than just telling time. It provides users notifications on their calls, messages, emails, social media updates, etc.

• Fitness Tracker: Helps keep a track of the number of steps the user walks each day and continuously monitors the heart rate. Using this information, the devices is able to calculate and report accurate data on calorie burn and exercise done by the user.

• Smart jewellery: Smartwatches are designed as jewelries specially targeting women. These jewelries notify the users of their text messages, calls or emails when their phone is out of reach.

• Smart Clothing: The smart electronic devices are incorporated into the Wearable Clothing to give an interesting and fashionable look.

• Implantable: These wearable electronics are surgically implanted under the skin. These are usually used for medical reasons like tracking contraception’s, insulin levels etc.

The need for Wearables Technology: the Wearable technology aims to influence the fields of health and medicine, fitness, aging, disability, education, transportation, enterprise, finance, gaming, music, etc. The goal is to smoothly enter the daily lives of individuals and become a functional part of them.

The hands-free nature of the wearable computing devices makes it very useful for businesses. Tracking the emergency and rescue team becomes easy thus making the workplace more efficient and safe. Hands-free access to important data and information through smart glasses and smart watches helps researcher, engineers, and technicians to be more efficient at their work.

The Future of Wearable Technology.

Wearable technologies present a significant opportunity for businesses, both in terms of new markets and data collection. Retailers can ping wearable devices to determine which sections of a store a consumer visits, advertisers can target consumers based on location and the nature of the application associated with the device, and information uploaded to a website dedicated to the device can provide marketers with information specific to an individual consumer [3].

How companies use the data gleaned from wearable technologies will continue to evolve as regulators and individuals grapple with privacy in the age of the internet. The willingness of so many people to utilize this technology, however, indicates that these types of electronics are popular and are likely to continue to be so.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Wearable Device [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.techopedia.com/definition/31206/wearable-device.
2. Wearable Technology [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.happiestminds.com/Insights/wearable-technology/.
3. Wearable Technology [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.investopedia.com/terms/w/wearable-technology.asp.

Уманець Олексій Олексійович — студент групи 1ПІ-17б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: alesh-kakrab@gmail.com.

Власенко Максим Анатолійович — студент групи 1ПІ-17б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

Науковий керівник: ***Столяренко Оксана Василівна*** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов Вінницького національного технічного університету, заступник завідуючого кафедри іноземних мов ВНТУ з наукової роботи, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Umanets Oleksii O. **–** Department of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, e-mail: aleshkakrab@gmail.com.

Vlasenko Maksym A. **–** Department of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University.

Supervisor: ***Stolyarenko Oksana V.*** - Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Foreign Languages of Vinnytsia National Technical University, Deputy Head of the Department of Foreign Languages VNTU on Scientific Work, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

УДК 681.5:811’243

L. E. Habriichuck
Y. O. Panfilova

USING SMARTPHONE AND THE INTERNET IN LEARNING FOREIGN LANGUAGE

Вінницький національний технічний університет

Анотація: *У цій статті досліджуються можливості використання смартфона та інтернету у вивченні іноземних мов.*
Ключові слова: веб-сайт, додаток, соціальні мережі, іноземна мова, спілкування.
Abstract: *This paper investigates the role of smartphone and the Internet in learning foreign languages.*
Keywords: website, application, social networks, foreign language, communication.

Learning foreign languages become easier nowadays. It isn’t necessary to spend a lot of money on tutors and teachers, because you can learn yourself. The development of technologies gave us great opportunities, because we can use computer, smartphone, Internet.

Websites

There are a lot of websites, which can help you to learn foreign language, for example, Duolingo and Babadum.

Duolingo is a free language-learning platform that includes a language-learning website and app. As of January 2019, the language-learning website and app offer 85 different language courses in 24 languages. The app has about 300 million registered users across the world [1]. The company’s mission is to make education free, fun and accessible to all. In addition to its core platform, the company created the Duolingo English Test (DET), an affordable and convenient language certification option that is accepted by over 200 universities [2]. Duolingo is designed to feel like a game and scientifically proven to be effective. The trainings are conducted in a playful way, because it is more fun and effective, so you need just complete short tasks and answer questions to consolidate knowledge every day [3]. People having Ukrainian mother tongue can study English, people having Russian mother tongue can study English, German, French, Spanish, Swedish. According to an independent study conducted by the City University of New York and the University of North Carolina, an average of 34 hours per Duolingo is equal to a whole semester of language studies at the university [4].

Babadum is a website that is still developing. It is suitable for people, who already know the languages and trying to improve their skills. This site helps you to quickly improve your vocabulary from different languages. There are about 21 languages in total. The study takes place in the format of choosing the right word to one of the 4 pictures. That allows you to study spelling rather quickly, and the phonetically correct pronunciation of words, since each answer is spoken.

Applications

Andy – English Speaking Bot helps to study English by actually using it in a conversation. What you can do with this app:

1. Practice conversation in English:
- practice casual day-to-day interactions: greeting, chatting about your day, weather, etc;
- practice asking and answering questions, telling about yourself, your family, your likes and dislikes;
- discuss various topics like travel, movies, hobbies, art, jokes, curious facts and many more.

2. Learn grammar:
- take daily lessons: Andy will give you a short grammar explanation and test your understanding;
- if you make a mistake Andy doesn’t just tell you the right answer but tries to explain why it is correct;
- Andy also corrects some mistakes in your messages when you're just chatting.

3. Learn new words:
- you can ask definitions of words you don’t understand;
- Andy sends you definition and examples to help you understand and remember the word;
- Andy reminds you to review the words you’ve learned before you forget them.

4. And other:

- Andy is always available, you can chat for 5 minutes or 5 hours;
- work on your listening and pronunciation skills with audios of the messages ;
- small and funny games that help you to learn new words and grammar;
- feels like you’re talking to a real person, Andy is friendly, curious and amusing;
- talking to a bot is easier than talking to a person, bot doesn’t judge you and you don't feel shy [5].

Mondly is a language learning app developed for Android and iOS devices wherein you can learn 33 languages for free. The app includes a free dictionary, lessons, exercises, chatbot, speech recognition, and more. The language course of study includes:

- clear audio recordings dictated by professional voice actors, so you’ll learn correct pronunciation based on conversations between native speakers;
- the latest speech recognition system. Mondly can listen to how you pronounce words and phrases, so you’ll get feedback;
- useful phrases for real life situations. You’ll be taught vocabulary by offering you the basic words and phrases;
- learn spoken language [6].

Also there are a lot of others applications: dictionaries, translators (Google Translate), different bots for learning words (Lenny Bot in Telegram), etc.

Social networks

Different social networks became a part of our life. Almost every one of us has at least one account in any social network. But only some of them use it for learning foreign language. For example, you can use Twitter. This network allows sharing your thoughts (tweets) in short form. This system is very convenient, because other people read your tweet and can answer quickly. So you can make friends with native speakers and chat with them. The same can be said about other network (Instagram, Telegram, Facebook, etc.).

As a result, we can see that people have a lot of opportunities to learn foreign languages. The development of technologies helps us and we should use it.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. “Duolingo”, [Електронний ресурс] – режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Duolingo
2. “What is Duolingo?”, [Електронний ресурс] – режим доступу: https://bit.ly/2Ezu53U
3. “Duolingo: Учи языки бесплатно”, [Електронний ресурс] – режим доступу: https://is.gd/5ovOK6
4. “Duolingo Effectiveness Study”, [Електронний ресурс] – режим доступу: https://is.gd/3SkvZf
5. “English with Andy - Chat&Learn”, [Електронний ресурс] – режим доступу: https://is.gd/pskG3H
6. “Изучайте языки бесплатно - Mondly”, [Електронний ресурс] – режим доступу: https://is.gd/AC921F

Габрійчук Людмила Едуардівна **–** старший викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

Панфілова Юлія Олегівна – студентка 2 курсу факультету інформаційних технологій та комп’ютерної інженерії, групи 3ПІ-17б, Вінницький національний технічний університет, panfilova.yulia345@gmail.com.

L.E. Habriichuck **–** Senior Teacher, Department of Foreign Language, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Y.O. Panfilova – 2nd year student, Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, group 3PE-17B, Vinnitsa National Technical University, panfilova.yulia345@gmail.com.

УДК 004.738.5:811’243

L. E. Habriichuck

THE WORLD WIDE WEB VIA TEACHER IN TEACHING/LEARNING FOREIGN LANGUAGE

Вінницький національний технічний університет

Анотація: *У цій роботі досліджується роль Всесвітньої мережі у навчанні/викладанні англійської мови та її використання як навчального інструменту для вчителів. Інтернет – це інструмент, який пропонує безпрецедентні можливості в галузі викладання англійської мови. Це також підвищує незалежність студентів, мотивацію та забезпечує реальний інформаційний розрив.*

Але чи може Інтернет замінити вчителя в класі?

Метою даної роботи є вивчення практичних переваг та недоліків використання Інтернету в навчанні іноземної мови.

Ключові слова: педагогічний матеріал, достовірний матеріал, іноземна мова, спілкування, взаємодія.

Abstract: *This paper investigates the role of WWW in learning/teaching English language and using it as an educational instrument for teachers. The Internet is a tool which offers unprecedented possibilities in the field of English Language Teaching. It also increases students' independence, motivation and provides a real information gap.*

But can the Internet replace teacher in the classroom?

The aim of this paper is to study the practical benefits and drawbacks of using the Internet in teaching/learning foreign language.

Keywords: pedagogical tool, authentic material, foreign language, communication, interaction.

Results of Research

It seems not so long ago that for most students around the world the main way of learning English as a foreign language consisted of their teacher and textbooks. But the Internet has emerged as a prominent new technology widespreading in numerous fields. It carries great potential for educational use. This technology provides so many options as it makes teaching/learning interesting and productive.

It can be used to run interactive language software which includes both audio and video material to teach a foreign language. Moreover, computer network is very important for communication between learners and teachers. With use of e-mail students are able to get a rapid feedback from a teacher. The use of websites provides a vast amount of materials to discuss, analyze and solve. Anyone can explore the language culture through the internet. Today it is not necessary to travel, to study and explore English by visiting the country because everything is accessible by the Web.

The Internet meets the needs of the individual student by providing opportunities to direct his/her learning and pursue information. Its use increases the quality of learning. Internet users may return to sites frequently or use Internet for interaction to share their information and ideas. With the Internet students can learn English anywhere at any time and whenever they want. They can get the required information within a fraction of a second. Learners become more innovative with the help of e-learning. The Internet may provide bored lessons with exciting new ways to learn. The Internet makes teachers work with current and authentic sources. Using the Internet is fun as websites are full of animation, colors, sounds, pictures, interactive forms and digital video clips. The Internet is a platform for experiencing and presenting creative works such as essays, poetry and stories and for providing supplemental language activities in specific areas of language learning. Web pages and projects can be published or e-mailed to other students. Thus creating interest and motivation even outside the class. It offers an authentic learning environment, it combines listening with seeing. Students get used to learning foreign language in a new and pleasant way not just by interacting with the teacher and reading the book. Students can exchange information in real time, they can participate in blog discussions, work in teams at different projects, exchange e-mails, search information, etc. By using the authentic material provided by the Internet, they will have a better insight into the culture of the country and people whose language they study.

The Internet also offers a wide variety of reference materials like online dictionaries, e- encyclopedias and search mechanisms very helpful for developing students' individual work. They can find alone the missing information, the meaning of new words, synonyms, antonyms or can communicate with the rest of

the group online, via e-mail or in any other environment. The computer may have such roles: teacher, tester, tool, data source, communication facilitator.

But the traditional fundamental role of the teacher should remain uncompromised.

Teachers can evaluate students, collect the necessary information and organize appropriate feedback. The teachers are seen as the main source of knowledge to the students. The teachers' roles are as guides to help learners to be skilled in selecting, accessing, evaluating, organizing information. The teachers are also needed to manage the time and courses and to construct knowledge autonomously in virtual learning communities. Besides performing this new role, the teacher is also the motivator of the whole learning process and can facilitate intellectual group discussion. The teacher must reflect critically on the context of learning process. The teacher should relate the goals of education with effective use of Internet. The Internet transmits more information to a large number of students in a shorter time. Teachers have to play their part to facilitate a learning environment that will open learners' mind to new possibilities. The new technology of teaching may be named as "guide by the side". The teacher is as a monitor of participation and a practitioner of research, all of which possibilities are accelerated by the technological resources. A good learning environment needs to co-exist with a good teaching environment. The Internet cannot replace the interaction between the language teacher and student. Technology should not take over the language classroom, it must be embraced in order to allow educators to do those things which they are unable to do themselves, or those which will improve what is currently being done in the classroom or himself/herself. There are skills which require precision and consistent correction of mistakes.

Conclusion

Introduction of new technologies will not replace teachers. Experience from around the world shows us that over lime teachers' roles become more central – and not peripheral – as a result of introduction of new technologies. Introducing new technologies will, however, replace some of the things that teachers do – and require that teachers take on new, often times more sophisticated duties and responsibilities.

But the Internet changed the nature of some things that teachers traditionally did.

That said, teachers who don't use technology will be replaced by the teachers who does.

And it might be added, the importance of human connection between teacher and student....

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Singhal, M. (1997) "The Internet and foreign language education: benefits and challenges". The Internet TESL journal 3/6
2. Dudeney, G. (2000) "The Internet and the language classroom". Cape town, Cambridge University press, 2000.
3. Eva Czubocha (2007) "Internet assisted English Language Teaching"
4. Samuels, Harry "20th-Century Humanism and 21st- Century Technology: A Match Made in Cyberspace". English Teaching Forum 51.3 (2013): 2+. Print

Габрійчук Людмила Едуардівна **–** старший викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

L.E. Habriichuck **–** Senior Teacher, Department of Foreign Language, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

УДК 378

В.Г.Дерун

ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ З ВИЩОЮ ТЕХНІЧНОЮ ОСВІТОЮ

Вінницький національний технічний університет

Анотація:

В умовах глобалізації, що супроводжується динамічним розвитком інформаційно-комунікативних технологій значно загострилась проблема конкурентоспроможності і конкурентоздатності фахівців з вищою технічною освітою на ринку праці. В таких умовах виникає потреба гнучкого реагування на соціально-економічну ситуацію, постійно оновлювати власні знання, уміння й навички, адаптуватися до невизначеності сьогодення, що забезпечується формуванням професійної мобільності. Важливим аспектом професійної мобільності, критерієм готовності до неї є інформаційно-комунікативний. А неодмінним засобом підготовки до професійної мобільності за означеним критерієм є іншомовна підготовка.

Ключові слова: професійна підготовки фахівців з вищою технічною освітою, професійна мобільність, іншомовна підготовка.

Abstrat:

In the course of globalization, which is accompanied by the dynamic development of information and communication technologies, the issue of competitiveness of specialists with higher technical education in the labor market has become really important. In such conditions, the need for the flexible response to the social-economic situation is arising, as well as the requirements to constantly update professional knowledge set, skills and abilities and to adapt to the uncertainty of the present day, which is ensured by the formation of professional mobility. An important aspect of professional mobility, the criterion of readiness for it is presented by informational and communicative aspects. And an indispensable tool for preparation for professional mobility according to the above criterion is learning a foreign language.

Keyword: professional training of specialists with higher technical education, professional mobility, foreign language training.

Процес глобалізації поряд з інформаційно-комунікаційними процесами є визначальними факторами розвитку сучасного світу. Завдяки глобалізації відбувається процес інтеграції людства в єдине ціле, що сприяє розвитку економічних відносин між країнами з різних регіонів світу, поширенням міжнародних зв'язків у різних сферах соціально-економічного, політичного життя. Процес глобалізації ще більшою мірою загострив проблему конкуренції, конкурентоздатності, що в сучасному світі визначається новітніми технологіями. Саме високі технології забезпечують науково-технічний прогрес суспільства. Вплив новітніх технологій все частіше виявляється радикальним і комплексним, таким, що змінює основи виробництва і праці, а також способів використання продукції. До того ж у галузях з передовою технологією процес революційного оновлення виявляється часто безперервним [1]. Постійне оновлення новітніх технологій визначає потреби ринку праці, де затребуваними будуть працівники, зокрема з вищою технічною освітою, здатні до висококваліфікованої інтелектуальної праці. На сьогодні можна констатувати, що система зайнятості зазнала трансформацій, на перехідному етапі серед факторів, які її визначають - ринкова модель економіки, глобалізація, технологічний прогрес, зміни відносин власності, перехід від індустріальних до інформаційних технологій.

В умовах стрімких глобалізаційних змін конкурентоздатність фахівця з технічною освітою визначатиметься здатністю швидко адаптуватися до соціально-економічних змін, гнучко реагувати на ситуацію на ринку праці, проявляти мобільність. Зазначимо, що у сучасному розумінні мобільність (від фр. mobile и лат. mobilis) – рухливість, здатність до швидкого пересування і дій [2]. Науковці [3] підкреслюють два підходи до його тлумачення: перший пояснює мобільність тільки з позиції зміни посади (кар'єрне зростання), професії (зовнішнє переміщення, рух, перехід індивіда чи індивідів); другий співвідноситься з характеристикою його особистості (внутрішньо притаманна властивість, риса).

Своєю чергою професійна мобільність визначається як здатність і готовність особистості досить швидко й успішно опановувати нову техніку та технологію, набувати знання й уміння, яких бракує, що забезпечує ефективність підготовки до нової професійної діяльності [4].

Необхідність формування професійної мобільності у процесі професійної підготовки сучасного фахівця набуває особливої актуальності у зв'язку з процесом інформатизації, розвитком інформаційних технологій. В сучасному світі вони стали невід'ємною частиною розвитку як наукової, так і виробничої діяльності, забезпечили доступність та швидкість розповсюдження інформації. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології створили передумови інформаційного забезпечення професійної діяльності фахівця, який задля конкурентоздатності має безперервно оновлювати професійні знання, вміння, навички, орієнтуватися в професійній ситуації, працювати в умовах невизначеності. На сьогодні професійна мобільність є невід'ємною умовою самореалізації особистості, фахівця.

Професійна мобільність, як складова, вид соціальної мобільності, потрапила у коло наукових інтересів, перш за все, фахівців з соціології, зокрема таких як Б.Барбер, Ю.Венігер, Е.Гіденс, П.Сорокін, які розглядали її як невід'ємну складову суспільного життя. Взаємозв'язок професійної підготовки, кар'єрного зростання та соціальної мобільності фахівця розглядали у своїх наукових працях Х.Гун, Ш.Фітцпатрік. Останніми роками проблема формування професійної мобільності зацікавила українських вчених-педагогів, серед яких І.Герасимова, С.Гончаренко, І.Іванченко, Н.Коваліско, Н.Кожемякіна, Н.Ничкало, Р.Пріма, Л.Сушенцева, І.Хомюк та ін.

Педагогічний аспект професійної мобільності полягає у формуванні особистісних якостей майбутнього фахівця, які забезпечують її прояв у майбутній професійній діяльності. А одним із критеріїв готовності до професійної мобільності виділяється інформаційно-комунікативний [3], виділення якого зумовлюється інформаційним характером діяльності сучасного фахівця, відображає здатність встановлювати контакти з людьми, передавати і приймати, зберігати й обробляти великі обсяги інформації, що дозволяє прогнозувати і реалізувати оптимальні рішення в різних сферах діяльності. До цього необхідно додати, що потужним засобом створення уявлення про інформаційні об'єкти є сучасні інформаційні технології. За допомогою технічних і програмних засобів сучасних інформаційних технологій сучасний фахівець здатний забезпечувати себе професійно необхідною інформацією, здійснювати численні операції, значно підвищувати ефективність діяльності.

На нашу думку враховуючи сучасні реалії, важливою складовою інформаційно-комунікативного критерію готовності до професійної мобільності майбутнього фахівця має стати й іншомовна компетентність, що забезпечується іншомовною підготовкою.

Необхідність іншомовної підготовки зумовлюється процесами глобалізації та інтеграції, що створюють передумови для полікультурного, багатомовного спілкування. А з розширенням міжнародних зв'язків, ділових контактів іноземна мова стає засобом професійного спілкування. У цьому контексті слушним є зауваження О.Тинкалюк [5] щодо того, що іншомовне та професійне спілкування – дві частини одного інтегрованого поняття, які доповнюють одне одного: іншомовне спілкування набуває професійного забарвлення, а професійне спілкування в іншомовному середовищі отримує статус іншомовного професійного спілкування.

Іншомовна підготовка забезпечує майбутнім фахівцям ще у роки навчання у ВЗО участь у міжнародних наукових конференціях і семінарах, що створюють умови для обміну ідеями, думками, знайомства з міжнародним досвідом. Вона стає засобом підвищення конкурентоспроможності і конкурентоздатності фахівця. А прагнення нашої країни до інтеграції з країнами Європи надає іншомовній підготовці особливого статусу у професійному становленні сучасного фахівця. У цьому контексті іншомовна підготовка стає засобом професійної самореалізації фахівця, оскільки найновітня науково-технічна документація видається іноземною мовою.

Іншомовна підготовка може розглядатися і як засіб розвитку людини, її свідомості, особистісних, професійних якостей, а також когнітивних, соціокультурних, професійних і загальнокультурних складових професійної мобільності.

Таким чином, є всі підстави наголошувати на тому, що іншомовна підготовка є важливою складовою формування професійної мобільності майбутнього фахівця з вищою технічною освітою. Зростання значення іншомовної підготовки для професійної самореалізації, мобільності особистості зумовлює необхідність розроблення відповідних педагогічних технологій її формування. Де використання інформаційно-комп'ютерних технологій має стати окремим предметом наукових розвідок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кулішов В. Стратегія розвитку України в умовах глобалізації / В.Кулішов // Економічний аналіз. – 2013. – Випуск 12. Частина 1. – С. 175-177.
2. Словарь иностранных слов. – 18-е изд., стер. – Москва : Рус. яз., 1989. – 624 с.
3. Герасимова І.Г. Теоретико-методологічні засади формування професійної мобільності майбутніх фахівців аграрної сфери: дис. … д. пед. наук. : 13.00.04 – «Теорія та методика професійної освіти» / І.Г.Герасимова. –К., 2016. – 414 с.
4. Мещеряков Б. Г. Большой психологический словарь / Б. Г. Мещеряков, В. П. Зинченко. - М. : Прайм-Еврознак, 2003. – 672 с.
5. Тинкалюк О. В. Використання професійно-орієнтованих текстів з англійської мови в процесі підготовки економістів до професійного іншомовного спілкування / О. В. Тинкалюк // Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. Спецвипуск «Сучасні технології в навчанні та вихованні у вищій школі». – Одеса : ПДПУ ім. К. Д. Ушинського, 2009. – С. 31–37.

Дерун Віталіна Гарольдівна – викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, derun@vntu.edu

Derun Vitalina H. – teacher of the Department of Foreign Languages, Vinnytsia National Technical University, derun@vntu.edu

УДК 378

O. V. Zubenko

ACADEMIC SUCCESS IN MASTERING A FOREIGN LANGUAGE

Vinnytsia National Technical University

Анотація

В даній роботі розглядається важливість академічного успіху в опануванні іноземної мови із урахуванням лінгвістичних на нелінгвістичних факторів впливу, сукупність яких дає можливість підвищити ефективність засвоєння не тільки з іноземної мови, але й стимулює і покращує успішність з інших дисциплін та сфер діяльності.

Ключові слова: академічний успіх, вивчення іноземної мови, здібність до знань користувача, лінгвістичні та нелінгвістичні фактори, методологія.

Abstract

The importance of academic success in mastering a foreign language is considered in this paper, taking into account linguistic and non-linguistic factors of influence, the combination of which makes it possible to improve the efficiency of learning not only a foreign language but also stimulates and improves the success in other disciplines and fields of activity.

Keywords: academic success, foreign language learning, user knowledge ability, linguistic and non-linguistic factors, methodology.

Introduction

The process of mastering a foreign language includes a number of interrelated components, they are: obtaining linguistic knowledge, the formation of practical skills which enable the application of the language in real life. The readiness and ability to use a foreign language in everyday life mean the communication in a target language in oral and written form as well.

Research results

While learning a foreign language, we need to take into account that it is a cumulative process: everything, that was being learned during a lesson or study session, will be built and combined with the material studied before. If a learner is not consistent, does not keep up with his or her studies, the so-called building blocks (or background knowledge) required for the foundation of language learning will not be developed. It is very important that the learned material will be presented on a regular basis, day by day.

Moreover, classroom activity is not the only way of preparing user knowledge ability. In the learning process, a user or a learner should meet a range of problems face to face and should try to use all new knowledge to make them clear.

The learning ability varies from person to person. There are lots of people who studied English for several years at school or college, but they can not deal with it properly. Process and progress in a foreign language depend on the differences between the foreign and first languages.

There are two aspects that stimulate us to learn a foreign language:

1. The influential factors, namely linguistic and non-linguistic. Linguistic factors consist of the basic difficulties of learning, the experience of learning, and the relation between the mother language and foreign language. Non-linguistic factors consist of motivation, materials, purpose, and time.
2. The methods of learning a foreign language. Changes in methodology (content-based language teaching, digital technology, smart-learning, blended learning, etc.) are attempts to rationalize the time spent on learning and to possibly satisfy individual needs.

The study of a language gives much more than just learning grammar and memorizing vocabulary. It impacts on learner's preparation for understanding and dealing with a new culture. "Experiences in learning a second language and learning another culture will facilitate teachers' interactions with their students'

learning experience. Competent teachers understand that positive self-concept and positive identification with one's culture is the basis for academic success" (Lemberger, 1997).

The knowledge of a foreign language is a fundamental part of specialized training. According to the research, studying a foreign language helps students understand English grammar better and improves their overall communication and problem-solving skills. Beyond the intellectual benefits, knowledge of a foreign language facilitates travel, enhances career opportunities, and enables one to learn more about different people and cultures (National Research Council, 2007).

The level of language proficiency tells a potential employer about the kinds of skills and abilities of a specialist, such as:

- flexibility in learning and thinking;
- appreciation of diversity;
- ability to interact effectively with people of different backgrounds;
- awareness of global perspectives.

Conclusion

The process of teaching foreign language communication is a model of the process of real communication on the main parameters: motivation, purposefulness, informativeness, novelty, situational, functionality, the nature of interaction and the system of linguistic means. All these factors create conditions for learning that are adequate to the real, which ensures academic success, the acquirement of skills and their use in conditions of real communication [3].

REFERENCES

1. Bilingual Education: Teachers' Narratives. Nancy Lemberger. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 1997. 206 pp

2. National Research Council, Center for Education (2007): International Education and Foreign Languages: Keys to Securing America's Future. Committee to Review the Title VI and Fulbright-Hays International Education Programs, Mary Ellen O'Connell and Janet L. Norwood, editors, National Research Council <http://books.nap.edu/catalog/11841.html>

3. Зубенко О.В. Значення сучасних освітніх технологій у вивченні іноземної мови // Психологія та педагогіка сучасності: проблеми та стан розвитку науки і практики в Україні: Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 24-25 серпня 2018 року). – Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2018. – 136 с. – с. 96-99.

Зубенко Оксана Вячеславівна — викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, xenazov@gmail.com

Zubenko Oksana V. — teacher of English, the Foreign Language Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, xenazov@gmail.com

УДК 378

Liudmyla M. Magas

CONCEQUENCES OF A PARADIGM SHIFT IN HIGHER EDUCATION

Vinnytsia National Technical University

Absract
The article surveys the concept of a paradigm shift. Types and reasons of it are given. Higher education is changing but is still very important. JetIQ is being introduced in VNTU.

Key words: Higher education; paradigm shift; JetIQ; university; VNTU.

Анотація
Дана стаття вивчає концепцію зміни парадигми. Тут наведені основні види і причини цього. У вищій освіті відбуваються зміни, проте вона й досі дуже важлива. JetIQ запроваджується у ВНТУ.

Ключові слова: Вища освіта; зміна парадигми; JetIQ; університет; ВНТУ.

A paradigm shift is a radical change in the core concepts and practices of a given domain, discipline or field. The field of education, at both the basic and higher education levels, has undergone tremendous change since World War II. This change has been caused by unprecedented demand for high quality and meaningful education at all levels across the globe.

The concept of paradigm shift comes mainly from the work of Thomas Kuhn in the context of revolutions in natural science. This concept is now used more broadly to describe fundamental changes that occur in any field. When a paradigm shift occurs, the worldview that previously dominated the domain is changed or even replaced with a new worldview.

A paradigm shift causes the entire domain to think and act in new ways.

Paradigm shifts may happen relatively quickly (that is, in a revolutionary way) or they may happen relatively slowly (that is, in an evolutionary way) or they may be both revolutionary and evolutionary in that the change occurs over a long period of time but is marked by periodic revolutions. The latter phenomenon is perhaps more typical of paradigm shifts, especially if the field is highly diverse in which case the different parts of the domain may not change to the same degree or in the same ways.

Paradigm shifts may be the result of new knowledge being introduced into the domain through new evidence or as a result of new ways of conceptualizing or thinking about a problem or as a result of fundamental changes occurring in society (for example, major technological inventions like the printing press in the 15th century or computer technology in the 20th century or major political-economic-social changes like the industrial and democratic revolutions of the 18th century).

The primary macro forces driving the demand for higher education, include:

1) globalization-internationalization process;
2) political-legal educational reforms;
3) socio-economic changes;
4) technological innovations.

As a result of these macro forces, higher education has experienced the following micro level factors:

1) the emergence of universal access to higher education;
2) the emergence of more effective forms of teaching and learning;
3) the emergence of a rights-based approach to higher education.

As a result of these forces and factors, three major paradigm shifts have occurred in higher education in recent years:

• The development of lifelong learning as a human right;
• The global democratization of knowledge;
• The development of the global knowledge society.

These changes are challenging higher education leaders, faculty and researchers to fundamentally rethink the nature and purpose of higher education and thus, how it should be provided. As a result, some educators now believe that higher education needs analyzing and changing from a humanistic and human rights perspective.

A growing number of public and non-profit colleges and universities in the United States are attempting to make higher education more affordable for more of their students. For instance, the State of New York offers tuition-fee-free public higher education for qualifying students. The University of the People provides tuition-fee-free higher education and they are one of the largest providers of higher education to refugees. Students attending the New York University School of Medicine no longer pay tuition. These examples prove that people now see affordable lifelong education as a moral imperative. While tuition-fee-free higher education may not eliminate all the costs (for instance, living costs and opportunity costs) associated with getting a higher education, it put students another step closer to realizing their educational and life aspirations [1].

Since 1970, the world's population has essentially doubled. That's a striking figure in itself, but there's another to set alongside it: enrolment in the world's universities has increased six-fold.

In China, Africa, India and Latin America, new universities are being established and increasing numbers of young people are flocking to them. Participation in higher education in China has risen to over 45%. In South Korea, perhaps the world's most technologically advanced economy, it's above 70%. The world is becoming more educated.

These are serious and important issues, but they should not divert us from the wider problems. It's worth saying that some graduates in some disciplines will do financially better than others, but going to university still makes sense for young people.

The worldwide evidence we have suggests that graduates earn more, enjoy better health, and live longer. They have a positive impact on their communities, contributing economically, culturally and socially.

At the beginning of the academic year, with the nation facing greater uncertainty about its future than at any point in most of our lifetimes, it's important to reassert the importance of universities – the way we shape futures, create knowledge, lead locally and engage globally.

If the 19th century was driven by coal and the 20th century by oil, this century will be driven by ideas and our ability to explore and exploit them. Universities will be the lifeblood of this economy, and their research will lead to the innovations that shape our lives.

Universities are also training the professionals who will staff public services as they respond to demographic, economic and social change, demanding radically different services.

And universities now drive regional economies through their work with students and close relationships with employers, which are radically reimagining higher education through programs such as degree apprenticeships [2].

When my kids were small we really enjoyed reading a children's story "The goat that learned to count" by Alf Proysen. The goat manages to count all animals he meets on his way. They get embarrassed and chase him for being counted. When they arrive to a river the goat jumps on to a boat with all animals after him. The skipper of the boat panics, because it can take only ten passengers. The goat is the only one who can count all the animals. They are ten, so they are safe. But if there were more, the boat could have sunk. Here, at VNTU a new system called JetIQ is being introduced. The idea seems to be great, 'cos all necessary information about educational process is under your fingertips, from schedule to textbooks and documents, electronic register to examination

sheet. But there is one challenging point in it – tests. Every teacher is supposed to create tests on the subject he teaches and upload there. When a session comes, a teacher has to conduct an exam or credit in a computing center classroom. For this pilot project humanities have been chosen. English is learned for two years and four terms correspondingly. At the end of the second year a successful student should have from 60 to 100 to get "P"/pass. In a syllabus is written that it is possible to obtain 25 points every term, thus 25 multiplied by 4 equals a hundred. Nevertheless, the teachers are pushed to conduct a credit and they are to decide about uncertain number of extra credit/exam points to be got then and questions as well. Besides, all students having 35/FX and more must take it. Some of my smart students can have total 85-98 points. The question is: "How much is 90+25?" Isn't it more than maximum 100? May it drown us? Where is logical reasoning or is it just a tribute to modern trends?

In the whole world countries are proud of their universities. There's never been a time when universities have been more important to more people than they are now. Our future depends on them. But present economical situation in Ukraine can make many universities go bust and lose its potential. If it's not too late, it's time to reset the agenda.

REFERENCES:

1. Patrick Blessinger, Shai Reshef and Enakshi Sengupta, The shifting paradigm of higher education [Electronic resource] / The global window of higher education 05 October 2018 // Access mode: https://www.universityworldnews.com/post.php?story=20181003100607371.- Title from the screen.
2. Other countries are proud of their universities. The UK must be too [Electronic resource] / The Guardian Wed 19 Sep 2018 // Access mode: https://amp.theguardian.com/education/2018/sep/19/other-countries-are-proud-of-their-universities-the-uk-must-be-too. – Title from the screen.

Magas Liudmyla Mykolaivna, teacher of foreign Languages Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, ludmag71@gmail.com

Магас Людмила Миколаївна, викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, М. Вінниця, ludmag71@gmail.com

УДК 004.8

G. V. Abramovych
S. A. Ryndin

IMPLEMENTATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN HUMAN LIFE

Vinnytsia National Technical University

Анотація
В статті розглянуто переваги і недоліки використання штучного інтелекту у житті людини. Наводяться ризики його використання та думки відомих розробників.
Ключові слова: штучний інтелект, промисловість, загрози, прогрес, роботи.

Abstract
The article considers the advantages and disadvantages of using artificial intelligence in human life. The risks of its usage and thoughts of prominent developers are presented.
Keywords: artificial intelligence, industry, threats, progress, robots.

Introduction

In today's world, smart machines are becoming increasingly widespread. They are actively used in services and production spheres, some of them can diagnose while some can maintain a dialogue with a human. However, with the development of artificial intelligence and robotics, issues of social and economic nature are arising.

In modern science, the development and research of artificial intelligence and robotics is one of the most discussed topics. There exist already many companies that work in this direction and each have taken its niche and developed one or another related direction.

Main part

Changes that contribute to the development of artificial intelligence are already affecting everyone. According to the research organization McKinsey Global Institute, fundamental changes in the labor market should be expected in the next ten years and novice technologies are supposed to save about $ 50 trillion.

Almost all routine work will be transferred to intelligent machines as they will be able to perform it faster and better. The changes will reduce hundreds of millions of work places. At the same time, not only low-qualified workers will be affected in the process of automation.

For example, the investment company Goldman Sachs fired 600 traders, leaving only two people and introducing automated software algorithms. For servicing them, a staff of 200 programmers was formed.

Artificial intelligence has already started to penetrate into medical offices and experts are convinced that it is only a matter of time when it will become a commonplace there. At the moment, artificial intelligence works well in diagnosing diseases: researchers at the John Redcliffe Hospital in Oxford have developed a diagnostic system that demonstrated the rate of 80% in diagnosing heart diseases if compared to doctors' diagnosing; at Harvard University, scientists have taught a "smart microscope" to see dangerous blood infections [1].

According to The Daily Mail [2], artificial intelligence has also proven its ability to determine the risk of developing such age-related diseases as cancer and heart disease.

The chairman of Orange Silicon Valley George Nayhon believes that due to the current development of artificial intelligence, human faces will be new credit cards, according to the CNBC article. "Face Recognition today completely changes the security systems by introducing biometric capabilities. Taking into consideration how technologies combine with retailers, such as Amazon and Whole Foods, a near future when people no longer have to queue at the store, is easily seen" Nayhon said [3].

In the next several years, AI's industry growth is expected to explode and the influence on all spheres will grow significantly. By the end of the decade, the beginning of true autonomy is expected. AI-powered machines and software will likely start to be free from human supervision, they will become sentient beings one day. But this will happen much later in the distant future.

According to the estimates, the AI industry was a USD 5 billion marketplace by revenue in 2015, a respectable size for such a promising sector. By 2020, exponential improvements and broader adoption should more than double revenue to become a USD 12.5 billion industry. This represents a 20% annual growth rate [4].

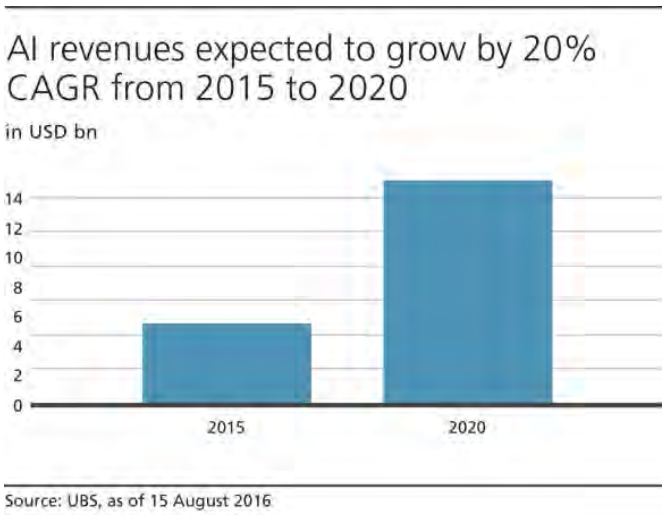

However, global employment will not be unharmed. By automating tasks that rely on analyses, subtle judgments and problem solving, AI can be a threat to low-skill, predictable and routine jobs in industries like retail and financial services and indirectly through the broader automation of the auto industry and certain other manufacturing industries. While it is difficult to predict the exact impact at this stage, assuming 5% of the jobs in these industries are routine in nature, it is expected that 50-75 million jobs globally, or 2% of the worldwide work force, will be potentially affected due to the advent of AI – a significant number, but one that isn`t that high in comparison to the opportunities AI will create.

AI's rise and ensuing surge in productivity will spur an excess of opportunities for employees to upgrade their skills and focus on creative aspects. With the emergence of other disruptive business models like apps or sharing economies highly likely in a post-AI era, there is increased scope for jobs that require a high level of personalization, creativity or craftsmanship - tasks that will still need a person. These occupations are hard to imagine at this point, hence the job-related anxiety associated with AI's widespread integration; but they will quickly increase as new specializations are needed - comparable to the post-Industrial revolution bloom of factory workers.

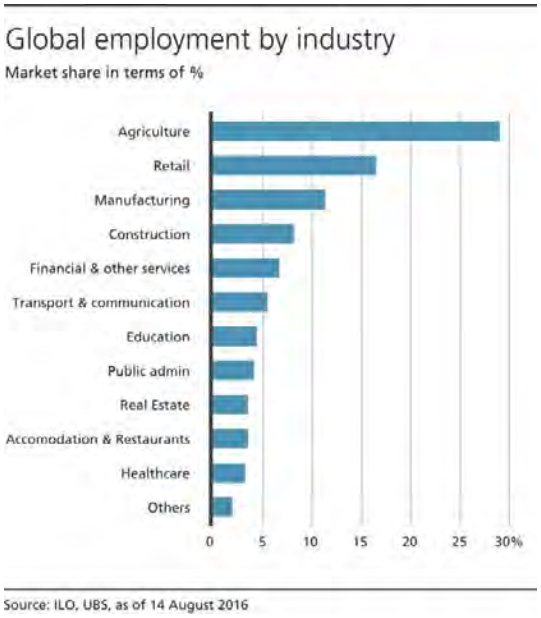

Although there is another side of the coin. Well-known scholars and multi-billionaires have become opposed to innovations and argue that artificial intelligence in modern conditions presents a threat even more severe than nuclear weapons [5].

Elon Mask compared artificial intelligence to the "call of the devil," which will sooner or later succeed. In his view, artificial intelligence can give rise to the third world war, when super-intelligent machines will become able to take over the main spheres of life in the world. In addition, supercomputers can turn to an "immortal dictator."

In the documentary film by Chris Peyne "Do you trust this computer?" Mask warns about the danger that smart machines are playing an increasingly important role in our lives [6].

After all, computers accumulate more personal data, develop science and medicine, and are already on the verge of creating a new form of super intellect, almost without human interference in the process.

"We are approaching digital superintelligence that will surpass any person," explained Mask.

The founder of SpaceX believes that the lack of control on the part of state structures increases the threat of the beginning of the third world war, which could lead to the complete extinction of mankind. Mask emphasizes that the main threat is hidden in the fact that scientists are creating a technique that can study independently and improve itself without any human help. However, it is impossible to teach any machine to show emotions or to be guided by morals. Human feelings are not subject to robots and this is the problem - nobody can predict what machines will do next. That is why, due to its uncontrollability, artificial intelligence can be more scary than nuclear weapons.

Mask's opinion is also shared by the legendary Microsoft founder Bill Gates, who is known for criticizing people who do not see possible problems with uncontrolled use of artificial intelligence. The billionaire argues that in the nearest time robots which are capable of performing large volumes of work will play a positive role in the development of society; however, in the long run, artificial intelligence can present a real threat.

According to the well-known physicist Stephen Hawking, artificial intelligence, robots and social structure that they generate can lead to both positive and negative consequences for humanity. Hawking does not see clear indications that the world of machines will always be kept under human control. The impossibility to predict consequences seems to be the main problem associated with the use of AI technologies.

All the risks and dangers considered, the strategy of “Delivering AI-enabled capabilities that address key missions” has been made to a priority of the strategic focus areas of the US Department of Defense.

According to the SUMMARY OF THE 2018 DEPARTMENT OF DEFENSE ARTIFICIAL INTELLIGENCE STRATEGY, there are numerous AI applications that could improve day-to-day operations or yield strategic advantages, many of which are currently in development across the Department. Example areas in which AI is to be applied are described below:

- Improving situational awareness and decision-making.
- Increasing safety of operating equipment.
- Implementing predictive maintenance and supply.
- Streamlining business processes.
- Forming open mission initiatives focused on global challenges.
- Strengthening academic partnerships and seeding new AI innovation districts.
- Enhancing partnership with U.S. industry.
- Evolving international alliances and partnerships.
- Engaging with the open source community.

Conclusion

Humanity should focus on solving technical, social, and economic problems that are gradually arising with the development of artificial intelligence.

However, it should be emphasized that artificial intelligence in today's conditions is a valuable helper for a man. It can diagnose cancer, detect suicidal tendencies, helps us solve domestic and global problems. Developments in this direction are potentially able to improve the quality of life of every inhabitant of the planet, therefore, the field of artificial intelligence needs to be streamlined and regulated rather than prohibited.

Eventually, it is obvious that whether artificial intelligence becomes a threat or helper, depends only on mankind.

REFERENCES

1. Examples of Artificial Intelligence You’re Using in Daily Life [Electronic resource] // Access mode: https://beebom.com/examples-of-artificial-intelligence/

2. New artificial intelligence can tell you the age of your CELLS - paving the way to personalized medical advice that could extend your lifespan [Electronic resource] // Access mode: https://www.dailymail.co.uk/health/article-5272313/New-artificial-intelligence-age-CELLS.html

3. 8 ways artificial intelligence is going to change the way you live, work and play in 2018 [Electronic resource] // Access mode: https://www.cnbc.com/2018/01/05/how-artificial-intelligence-will-affect-your-life-and-work-in-2018.html

4. The evolution of artificial intelligence [Electronic resource] // Access mode: https://www.ubs.com/microsites/artificial-intelligence/en/ai-coming-age.html

5. Possible threats of artificial intelligence [Electronic resource] // Access mode: https://pogliad.ua/ru/news/com-news/vektor-razvitiya/mozhlivi-zagrozi-shtuchnogo-intelektu-356411

6. Elon Musk on Do you trust this computer? [Electronic resource] // Access mode: https://www.youtube.com/watch?time_continue=37&v=wlCBMEZn1q8

7. SUMMARY OF THE 2018 DEPARTMENT OF DEFENSE ARTIFICIAL INTELLIGENCE STRATEGY Harnessing AI to Advance Our Security and Prosperity

Абрамович Галина Валеріївна – ст. викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: gala_vinnica@ukr.net;

Риндін Сергій Анатолійович, студент групи 2Пі-18м, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: rindin70@gmail.com

Galyna Abramovych — senior teacher of the Foreign languages Chair, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: gala_vinnica@ukr.net;

Serhii Ryndin, master student of group 2PI-18m, Department for Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: rindin70@gmail.com

УДК 378.018.43

С.О. Медведєва

THE PROSPECTS OF APPLICATION OF GOOGLE SERVICES IN THE PROCESS OF FOREIGN LANGUAGES TEACHING

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Дана робота розкриває суть дистанційного навчання, окреслює важливість використання дистанційних навчальних курсів; також вивчається та аналізується навчальна платформа Google Classroom та оцінюються перспективи її використання в навчальному процесі, зокрема для навчання і вивчення іноземних мов.

Ключові слова: дистанційне навчання, дистанційний курс, навчальна платформа, Google Classroom, вивчення іноземних мов

Abstract

The paper reveals the essence of distance learning, underlines the importance of using distance-learning educational courses; it studies the educational platform Google Classroom and evaluates the prospects for its application in the educational process, namely in the process of foreign languages teaching and studying.

Keywods: distance learning, distance-learning course, educational platform, Google Classroom, foreign languages teaching

Current trends of technological development find their reflection in all the spheres of modern life, including education. Distance education has become a reality that greatly simplifies the access to education. It is becoming more and more popular and efficient nowadays.

According to Swan and Brehmer (1994), distance education refers to “the simultaneous delivery of instruction from a host site or classroom to remote site(s), coupled with real time live audio and real time live video interaction between teacher and student(s)”. [1] Many scientists working in the sphere of e-learning agree that “educational technology includes numerous types of media that deliver text, audio, images, animation, and streaming video, and includes technology applications and processes such as audio or video tape, satellite TV, CD-ROM, and computer-based learning, as well as local intranet/extranet and web-based learning”. [2] It is obvious that a great number of information and communication systems underlie many e-learning processes.

Nowadays, it is not a problem for an educator to develop his/her distance-learning course even without having complex technical background. A world-known American IT company has developed a tool for educators that enables creation educational courses from scratch. It is called Google Classroom. Google Classroom is a free web service tool for teachers and students. It provides a dashboard enabling teachers to create an online classroom area in which they can organize a virtual classroom and provide distance educational courses in different subjects. In fact, Google Classroom ties all the Google services (namely, Google Docs, Google Sheets, and Google Slides for work and productivity; Gmail for sending electronic mail; scheduling and time management app Google Calendar; cloud storage Google Drive; social networking Google+, etc.) together into one entity that can be used for educational purposes beneficially. For example, you can create training materials using Google Docs, Google Sheets or Google Sites. You can store the created documents on the Google Drive. Finally, you can communicate with your students with the help of Gmail or Google Hangouts.

The principle of the work of Google Classroom is quite simple. The teacher creates an online classroom into which he/she plans to deliver the educational content of the subject to be taught. In fact, it is within the virtual classroom that all the educational process is organised. Students can be added to the classroom either

by the teacher himself or they can register to the course by themselves using a unique code that is given to them by their teacher.

The platform Google Classroom gives the opportunity to create a structured distance learning course. That is, it provides the opportunity to subdivide all the material to be taught according to the pre-set themes and types of educational content. If we take a course in the English language, for example, it is possible to create tasks in the grammar section, vocabulary, audio, video, etc. The most valuable thing is that the application Google Classroom enables creation of different types of assignments. The teacher can upload a number of educational content (texts, audio, video materials) and supplement them with tasks of different types, forms and levels of complexity. It is possible to include all the needed materials from the Google drive, connected to that Google Classroom lesson, add files and images from the teacher's computer, add a YouTube video or any other link a teacher wants his/her students to study. Various interactive exercises can also be created within the platform of Google Classroom. Within the distance learning class, a teacher can keep in touch with the students of the class, create the tutorials, post announcements, give commentaries, set deadlines, plan the educational process, monitor the students' progress and assign grades.

As for the students, they have the possibility to see their results immediately after completing the tasks. They can work at their own pace devoting as much time as needed to master certain material. Another great feature is that they can communicate with their teacher and with the other students attending the class within this educational platform.

All the work within the platform Google Classroom is highly automatized which simplifies the work of a teacher greatly. For example, once a teacher creates a task in the distance-learning course, all his students are informed about this task receiving an email on their e-mail addresses. The e-mail contains not only the name of the assignment, but also specifies the due date for the task to be completed. Moreover, when the deadline is coming, all the students receive the notifications. The platform also gives you the ability to monitor the students' progress. It informs the teacher when the students have performed their tasks. Some tasks such as tests or quizzes can be checked and graded automatically.

Practically speaking, Google classroom platform can be defined as a promising technology. It can be used for providing distance education as well as it can complement the traditional forms of education. In addition, it is absolutely ideal for autonomous work and for self-study. One of the most beneficial things, is that you can give students extra exercises for practicing on their own. It is helpful when there is shortage of time during the lessons, for instance.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Swan, M. K., & Brehmer, J.. // Educational instruction via interactive video network – Journal of Agricultural Education – 1994 – 35(1) – P. 13-20.
2. Halarnkar, T., & Kulkarni, D. G. (2013). E-Learning: An Effective Way of Learning for Young Children. In Proceeding of The Tenth International Conference of Elearning for Knowledge Based Society (pp. 6-4).
3. Медведєва С.О. E-learning as a way for professional development - XLV Науково-практична конференція ВНТУ – 2016 (Режим доступу : http://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2016/paper/view/116)
4. Слободянюк А. А. Організація навчального процесу вивчення англійської мови з використанням інформаційних технологій у вищих навчальних закладах // ВІСНИК Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка. Серія: Педагогічні науки. – Ч.: ЧНПУ, 2011. – № 93. – С.276 – 280. – ISSN 2518-7465.

Медведєва Світлана Олександрівна – викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, svetlana.med79@gmail.com

Svitlana Medvedieva – the teacher of English, the Foreign Languages Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, svetlana.med79@gmail.com

UDK 004.896.6

Medvedieva S.O.
Bogach I.V.
Kovenko V.A.

NEURAL NETWORKS IN MASHINE LEARNING

Vinnytsia National Technical Universityy

Анотація

В статті розглянуті основи роботи з нейронними мережами, особливу увагу приділено моделі мережі під назвою «перцептрон», запровадженої Френком Розенблаттом. До того ж було розкрито тему найпоширеніших мов програмування, що дозволяють втілити нейронні мережі у життя, шляхом створення програмного забезпечення, пов'язаного з ними.

Ключові слова: нейронні мережі, машинне навчання, поріг, зміщення, синапси, архитектура прямого зв'язку, точність, перцептрон, пороговий нейрон, прихований шар, шар входу, шар виходу, оптимізатори.

Abstract

The paper covers the basic principles of Neural Networks' work. Special attention is paid to Frank Rosenblatt's model of the network called "perceptron". In addition, the article touches upon the main programming languages used to write software for Neural Networks.

Keywords: Neural Networks, Machine Learning, threshold, bias, synapses, feedforward architecture, accuracy, perceptron, binary threshold neuron, hidden layer, input layer, output layer, optimizers.

Neural Networks (NN) is just a method of machine learning and is not a standalone artificial intelligence, though it is a part of it. Besides Neural Networks, there are lots of other methods of machine learning, for instance: Random Forest and K-nearest neighbors. Anyway, new architectures of Neural Networks proved to be a promising technology.

Nowadays Machine Learning (ML) algorithms are very popular and without exaggeration in subsequent years the interest towards this theme will only be increasing. The improvements in the technologies lead humanity to the new horizons and discoveries. That's why it is more than important to be familiar with the notion of NN, even just on an intuitive level. In the 21th century, people have got used to their gadgets and the latest scientific inventions. On average, everyone encounters technologies based on machine learning every day. For example, let us consider setting a finger-print block on your phone. In order to do it, your phone has to remember your fingerprint and then recognize it with an accuracy of 100 percent. The *NN* is used to do it. The same thing concerns the face block. Or what about the applications that give us an opportunity to recognize the whole song and its author by listening just to a small part of it? *NN* is used to fulfil this function. So, the main fields of using NN deal with classifying and making decisions (for instance, we need to decide whom to give a credit having a credit history about the interested people), recognition and prediction.

Thus, what is the *Neural Network*? As the name implies, this technology is built around the neurons and their activity towards each other. Human's brain also has such a component as neural network, but the NNs used in machine learning are simplified in thousands or even millions times to adjust them to the computers' power. Let us think about neurons in *NNs* like about the rooms that store some value. There are five types of neurons: *linear*, *binary threshold, rectifier linear, stochastic binary* and *sigmoid.* The difference between them lies in value that they output. In our example we will use *binary threshold neurons* and an algorithm called *perceptron*. *Binary* threshold neuron is available to store and output only binary values (0 and 1). This fact makes it seem useless in most cases. In order to understand how the *forward propagation* works,

we should consider the *perceptron* example. However, several things are better to be learnt before heading to the named instance. *NNs* usually consist of multiple layers. The first one is called an *input layer*, this is a layer which contains input neurons with their value. The second one is a *hidden layer,* the one in which all the calculations are done. And the last one is an *output layer*, neurons of which store the output.

Such an architecture is called *feedforward*, as every neuron in the previous layer is connected to each one of the next layer. The connections between neurons are called *synapses,* and they store some value called *weights*. *Weight* is often represented as *w* and it is a value responsible for the importance of information stored in neurons. There is also a value called *threshold*, the main aim of which is to regulate the output data depending on the value computed in the *hidden layer,* but more often the other concept called *bias* is used (*bias = -threshold)*. By the way, the *NN* can have more than one *hidden layer* and this can allow our network to learn better and to vary data patterns.

There are lots of languages that can provide us with the implementation of machine learning algorithms, but they all differ in the complexity of fulfilling this task.

In this passage we will tell you about 3 languages that are in great demand in the sphere of *Machine Learning* and Artificial Intelligence.

The first one is a dynamic programming language named Python. As this language is dynamic, it has a simplified syntax, so that the time-consuming program made with the help of, for example C++, can be written in Python much faster and easier. Additionally, there are special frameworks for implementing machine learning algorithms in Python, so that the one can focus on the architecture of his *NN* or on the other necessary features, than spend lots of time on making a handwritten *NN*. Anyway, you can make a handwritten *NN* without additional libraries in order to boost your programming skill and get the wider understanding of the *NN* process. Speaking about frameworks for *Machine Learning* in Python, the most famous are: *tensorflow*, *pytorch*, *numpy, keras* and *scikit-learn*.

Even without knowing programming languages anyone will say that there aren't many rows of code here for such complicated technologies as *Machine Learning* algorithms. But there is also the opposite side of the medal, as Python is a dynamic language, meaning that it doesn't has a strict typization, it is much slower than the other languages like Java, C++ , Ruby, etc. However, we strongly recommend using exactly this language for *Machine Learning*, as the libraries for these tasks supported in Python are improving day-by-day.

The other language used for *ML* is called R. R is one of the most effective languages and environments for analyzing and manipulating the data for statistical purposes. Using R, one can easily produce well-designed publication-quality plot, including mathematical symbols and formulas where needed. Apart from being a general purpose language, R has numerous packages like RODBC, Gmodels, Class and Tm which are used in the field of machine learning. These packages make the implementation of *Machine Learning* algorithms easy and can be applied for cracking the business associated problems.

And the last programming language I want to notice is Java. Java can also be considered as a good choice for AI development. Artificial intelligence has much to do with search algorithms, artificial neural networks and genetic programming. Java is quite beneficial: it is easy to use, easy to debug, gives a number of package services, simplifies work with large-scale project; it produces graphical representation of data and gives better user interaction. It also has the incorporation of Swing and SWT (the Standard Widget Toolkit). These tools make graphics and interfaces look appealing and sophisticated.

In this article, you've got some basic understanding of *NNs* and *Machine Learning* algorithms. As machine learning is in great demand nowadays and is improving every day, every specialist in the area should always be in search of new knowledge.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. A short online-book about basic concepts of NN. [Electronic resource]. - Mode of access: URL: http://neuralnetworksanddeeplearning.com/index.html.

2. Fitting NN in R example. [Electronic resource]. - Mode of access: URL: https://datascienceplus.com/fitting-neural-network-in-r/.

3. Fitting NN in Python example. [Electronic resource]. - Mode of access: URL: https://towardsdatascience.com/how-to-build-a-neural-network-with-keras-e8faa33d0ae4.
4. Fitting NN in Java example. [Electronic resource]. - Mode of access: URL: https://dzone.com/articles/designing-a-neural-network-in-java.

Медведєва Світлана Олександрівна, викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет

Богач Ілона Віталіївна, кандидат технічних наук, доцент кафедри автоматизації та інтелектуальних інформаційних технологій, Вінницький національний технічний університет

Ковенко Володимир Андрійович, студент групи 1ІСТ-18б, Факультет комп'ютерних систем та автоматики, Вінницький національний технічний університет

Svitlana Medvedieva, the teacher of the department of foreign languages, Vinnytsia National Technical University

Ilona Bogach, PhD, Associate Professor of the department of automation and intelligent information technologies, Vinnytsia National Technical University

Volodymyr Kovenko, the student of group 1IST-18b, the Faculty of Computer Systems and Automation, Vinnytsia National Technical University

УДК 801.001

І. С.Степанова

КОРПУСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЧНІЙ ПАРАДИГМІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація.

Робота має на меті визначення статусу комп'ютерних методів та створення мовних корпусів у сучасній лінгвістичній парадигмі. Ці методики, що з'явилися завдяки Інтернету, довели свою плідність і перспективність у всіх галузях сучасної науки. У роботі також описано можливі напрямки вивчення текстового простору Мережі.

Ключові слова: мовний корпус, Інтернет дискурс, корпусна лінгвістика, методика навчання іноземних мов, лінгвістична парадигма.

Abstract.

The suggested paper is aimed at defining the status of computer methods and corpus creating in modern linguistic paradigm. These techniques brought to life by the Internet and up-to-date information technologies have proved to be diverse and seminal. At present they go viral in all sciences and humanities. Some prospects of the Net text expanse studies are described. .

Key words: language corpus, Internet discourse, corpus linguistics, foreign language teaching methodology, linguistic paradigm.

Сучасні лінгвістичні дослідження Інтернету включають вивчення таких аспектів як гендерний, ідентифікація та презентація віртуальної особистості, комунікативний простір Мережі як середовище функціонування комп'ютерного (або електронного) дискурсу. В цьому напрямку виконані дослідження Л.Ф.Компанцевої, О.І.Горошко, О.Є.Войскунськго та інших. Із закордонних авторів варто згадати Г.Лернер. Е.Шерман, Х.Кларк, М.Костельс. Проблемам мовної синтагматики в Інтернеті присвячені дослідження Л.Ю.Іванова, С.А.Недобуха, Г.М.Трохимової , О.М.Галічкіної, А.Е.Жичкіної, а також Дж.Барбатіса, Дж.Нільсона, Р.Дуокінс, Д.Крістал, І.Дісон та інших. Інтерес дослідників до функціонально-стилістичних характеристик Інтернет-комунікації, виділення специфіки жанрів відображено в роботах В.П.Захарова, О.В.Булдакова, Л.А.Капанадзе, П.Лінч, С.Хортон, Дж.Челенджер.

Використанню Мережі як лінгвістичного корпуса присвячено роботи М.Фолька, Г.Греффенстета, Ф.Ресніка, А.Кілгаріфа, Е.Агіра, Д.Мартінеса, а також представників сучасної корпусної русистики – М.В.Копотєва, А.Мустайоки, В.П.Захарова, В.І.Бєлікова, Т.І.Резнікової. В роботах цих авторів вивчаються як ідіолекти, зокрема, авторські, так і узагальнюється методологія, яка формує зміст корпусної лінгвістики, теорію та методику, створення корпусів , а також власне корпусні дослідження, тобто дослідження різних аспектів мови за допомогою корпусних методів. Створення лінгвістичних корпусів української мови на сучасному етапі не носить системного характера.

Українські лінгвістичні дослідження Інтернета сьогодні, в основному, ведуться у когнітивному, лінгвопрагматичному, лінгвокулькультурному ракурсах (Компанцева Л.Ф., Дмитрук О.В., Вінарєва О.В., Столярова М.О. та інші) переважно на англовомному матеріалі.

Метою нашої статті є аналіз взаємного впливу методів традиційної та комп'ютерної лінгвістики, визначення ролі Інтернету у розвитку корпусної лінгвістики, її перспективних напрямків, зокрема методологічному та дидактичному.

Незважаючи на твердження Ф. де Соссюра про дуалізм природи мови, і те, що виділена ним дихотомія langue-parole є загально прийнятою в науці, не можна однозначно стверджувати, що сучасна лінгвістика має одну авторитетну теорію, що пояснює асиметричний характер мови, втілений у тезі С.Карцевського. Що в решті решт є об'єктом лінгвістичного дослідження: langue чи parole, мова чи мовлення, парадигма чи синтагма. Не існує єдиної думки з цього приводу, але очевидно, що саме поєднання інтуїтивного і текстологічного підходів здатне забезпечити верифікованість наукових результатів. Поєднання традиційних лінгвістичних дослідницьких підходів із сучасними інформаційними технологіями зробило можливість створення надзвичайно великих за розмірами і

різноманітними за характером сукупностей мовного і мовленнєвого матеріалу. Ці сукупності називаються корпусами, а напрямок мовознавства, що використовує такі інструменти – корпусною лінгвістикою.

Звичайно, перші корпуси виникли задовго до появи електронно-обчислювальних методів обробки інформації. Діахронічні дослідження завжди будувались на інтроспективі якогось обмеженого текстового матеріалу. Діалектологічні польові екскурси також узагальнюють певну сукупність природного мовленнєвого матеріалу. Перехід на електронні форми зберігання і обробки лінгвістичних корпусів не змінює суті методології дослідження, проте безмежно розширює його можливості і перспективи. Отож, корпусна лінгвістика є достатньо новим напрямком мовознавства, тісно пов'язаним з комп'ютерною і когнітивною лінгвістикою. З першою її об'єднує технологія та інструменти обробки мовного (текстового) матеріала, а з другою вона єдина у базовому постулаті: об'єктом її інтересу є мовленнєва діяльність, представлена безмежною і невичерпною кількістю текстів. Корпусна лінгвістика в певному сенсі змінює пріоритети філології як науки. «Объектом изучения становится речь, не сводимая к языковой абстракции, нормам литературного языка, суждениям о правильности и неправильности в языке, основанным исключительно на интуиции образованного исследователя. Вторым важным теоретическим следствием корпусных исследований можно считать то, что соссюровская дихотомия заменяется представлением о первичности речевой деятельности с плавной шкалой генерализаций от речевого штампа до грамматического правила» [1, с.12].

Комп'ютерна лінгвістика, безперечно, забезпечує методологічну основу корпусних досліджень. Її значення різко і драматично виросло разом із зростанням і популяризацією Інтернету. Багато дослідників вважають WWW найбільшим і найпотужнішим лінгвістичним корпусом, що містить більш як мільярд документів. Два десятиліття тому корпус, що містив мільйон слів, вважався великим, сього дні досліджуються корпуси, що нараховують понад сто мільйонів [2, с.10].

Очевидно, що використання WWW як мовного корпусу є новітнім напрямком. Кількість релевантних підходів досить обмежена, але успішно вирішуються завдання на різних рівнях мовної системи: синтаксису, семантики, а також у практично-перекладному аспекті; в лексикографії та перекладі. Наявність у Мережі найрізноманітніших структурно і стилістично текстів усіма унормованими мовами світу, а також штучними та вигаданими мовами, надають дослідникам практично безмежні можливості. Надзвичайно важливо і те, що у WWW містяться паралельні тексти. Виникають нові можливості для діахронічного вивчення мовних змін. І хоча застарілі документи часто вилучаються з сайтів, уже існують успішні результати вивчення семантичних змін.

Фахівці в галузі теорії та практики перекладу вважають, що WWW є найкориснішим інструментом для спостереження за особливостями вживання слова або сполучення. Оскільки запит може бути обмежений мовою, а через URL і країною, то стає можливим отримання інформації як про власне мовленнєву реалізацію, так і про частотність. Лексикографія користується як словниковими ресурсами Інтернету, так і виявленням неологізмів, класифікацією їх у різних мовах, визначенням валентності тощо.

Із самого свого виникнення корпусна лінгвістика була тісно пов'язана з викладанням мови як іноземної. Відомо, наприклад, що 60% англійського розмовного мовлення у США припадає на 50 найчастотніших лексем. Безперечно, цей факт, отриманий експериментально [3, p.XVII] повинен бути врахованим під час добирання вокабуляру на відповідному етапі навчання. На результатах корпусних досліджень будуються навчальні словники і посібники лексичного і граматичного спрямування. Нажаль, такі дидактичні матеріали не створені поки що для української, україномовної аудиторії. Підручник А.К.Головіної «Частотный курс ускоренного обучения английскому языку по профилю радиоэлектроники», що був виданий у Ленінраді ще у 1978 році і активно використовувався у технічних вишах, на сьогодні застарів, а послідовників не знайшов.

Перспективним є і створення корпусів студентських тестів, що дозволило б класифікувати помилки, визначати типові і враховувати їх у процесі викладання. Такі відомості містяться у деяких словниках (Collins Cobuilt Student's Dictionary, Oxford Learner's English Dictionary), але вони звичайно не враховують мовну інтерференцію. Створення посібника, де враховувалися б помилки саме україномовних студентів під час вивчення англійської мови, було б кроком уперед у вітчизняній лінгводидактиці.

М.Вольф відзначає, що проблемою сучасного підходу до використання WWW як лінгвістичного корпусу є відсутність спеціалізованої пошукової машини. «We … have to live with the operators and options they offer. But these search engines are not tuned to the needs of linguists» [2, с.7]. Автор навіть

сформулював вимоги до ідеального пошукового двигуна для лінгвістичних корпусних потреб, серед яких можливість обмеження пошуку за синтаксичними, семантичними, текстологічними (стилістичними), жанровими ознаками, певними характеристиками сфери вжитку мовної одиниці (від літери, слова до складного синтаксичного цілого) тощо.

Корпусна лінгвістика набуває все більшої популярності останнім часом, хоча і була жорстко розкритикована патріархом сучасної наукової лінгвісики Н.Хомскі [4, p.10]. Очевидно, що вона становить повноцінну альтернативу традиційній філології.

Іншою зоною взаємовпливу Інтернету і наукової лінгвістики є вивчення Інтернет-комунікації. Тут поєднуються конгітивно-прагматичний і лінгвокультурний аспекти вивчення. Інтернет-комунікація трактується сьогодні як особливе середивище актуалізації мовних одиниць , де переважає вербальна складова. Фахівці говорять про формування специфічної мови Інтернету, вивчають її стилістичні характеристики, утворення жанрів (сайту, блогу, чату).

Інтернет-лінгвістику інколи розуміють як «наївно-наукові» дослідження користувачів Інтернету, покликанні до життя текстовим простором WWW. Це і створення так званих вигаданих мов (конлангів), і «популярні» переклади, створення аматорських словників, спроби упорядкування термінології тощо. Інтернет, на відміну від інших ЗМІ, зокрема телебачення, передбачає співучасть, а не є культурою споживання, тому і формується Інтернет-мова (Netspeak або e-talk), яка є багатоаспектним явищем для лінгвістичного аналізу.

На сьогодні Інтернет можна вважати символом нашого часу, оскільки його вплив на розвиток світової цивілізації є безпрецедентним. Це складна соціотехнічна система, що безперервно працює і змінюється, популярність і значення якої постійно зростають. Вивчення численних наслідків цього зростання, як і внутрішнього простору Мережі потребує міждисциплінарного підходу, який отримав назву Інтернет-стадіз (Інтернет-студії). Анропоцентризм сучасної науки висуває на передній план дослідження Web-простору такі гуманітарні науки, як соціологія, психологія, інформатика і, звичайно, лінгвістика.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. М.В.Копотєв, А.Мустайоки.Современная корпусная русистика// Инструмен-тарий русистики: корпусные подходы. – Хельсинки, 2008.
2. Martin Volk. Using the Web as Corpus for Linguistic Research// Publications of General Linguistic 3. University of Tartu. – 2002.
3. Nation I.S.P. Teaching and Learning Vocabulary. – New York, 1990/
4. Chomsky N. The Master and His Performance// Intercultural Pragmatics. - 1993. – P.111.

Степанова Ірина Сергіївна – канд. філол. наук, доцент, завідувачка кафедри іноземних мов Вінницького національного технічного університету

Stepanova Iryna S. – Candidate of Philology, Associate Professor, Head of the Foreign Language Department of Vinnytsia National Technical University

УДК 004.4:794

Zelinska Dariia

THE CHALLENGES, PERSPECTIVES AND TRENDS FACING GAME DEVELOPERS IN 2019

Vinnitsa National Technical University

Анотація

У статті зроблено огляд галузі розробки ігор на сьогоднішній день. Детально розглянуті та описані перспективи, проблеми та тренди галузі, зроблено важливі висновки про найбільш вдалі підходи для інді-розробників та великих компаній.

Ключові слова: *ігри, тренд, парадигма, монетизація, індустрія, Steam.*

Abstract

The article shows an overview of the game development industry nowadays. The perspectives, challenges and trends of the industry are considered and described in detail, and important conclusions were drawn about the most successful approaches for both indie developers and large companies.

Keywords: *games, trend, paradigm, monetization, industry, Steam.*

Game development has reached its apogee nowadays and changed a lot since the early 1980s. As modern technologies, sciences and engineering have been growing and developing, an enormous number of new problems, issues and challenges should be solved by game companies and indie developers today. So, it is useful to make some general predictions about the most significant challenges and perspectives facing game development industry this year.

"The barrier to entry is lower than ever, but the barrier to success is higher than ever before." – this statement of Jason Della Rocca, the former executive director of the International Game Developers Association, describes exactly the current position of the game development industry in this moment.

The main problem and also perspective for independent developers is that labour, knowledge and software tools for game creation have never been so accessible in quantity, quality and price. Simultaneously, devices and platforms to publish with have never been so abundant. Anyone can create games nowadays, free of legal as well as creative control from big publishers, and catering to niche audiences who have been neglected.

To describe more efficiently second challenge of modern game development we should remind about the development process itself. As you know, it consists of devising some game idea or concept, preparing game design document, producing one or more prototypes, developing the project, its beta testing/alpha testing, release and support. The described process was beginning to stagger under its own weight recently. Ploughing significant resources into a game months before you could be fully confident that the game design was not fundamentally flawed was risky. As teams grew and development budgets rose from millions to tens of millions, publishers became wary of backing projects that took creative risks. It was safest to make games with

the kind of mechanics that they already knew worked—the engines had been used in other games. Innovation, many observed, is suffering as a result.

Thirdly, make-and-test design paradigm (or so-called test-driven development) has become formalised into a powerful design tool, as part of the iterate-and-test formula now generally accepted as best practice in game design but it is quite a great challenge for huge game companies and for indie developers as well. So everyone involved in game creation, especially programmers and designers, should be prepared for the endless pursuit of the product`s perfection formed not only of the bugs` fixing but also of users` whims and fantasies. This is nowhere more apparent than in techniques used in 'data-driven design'—design based on analysing the behaviour of players using data they generate as they play.

Data-driven design is native to 'freemium' games (games like Clash of Clans, League of Legends) that use a 'games-as-a-service' model. The design of these games is not static, as boxed games used to be. The game is designed as a continuously evolving entertainment service that gathers live data from its users, driven by a design process that continues indefinitely after the game has been launched. Because players pay via in-app purchases rather than buying the game up-front, the designer's task is to maximise both the money (monetisation) and time (retention) that players spend in the game. This data-driven approach to game design is no longer confined to a small section of the industry. As online play becomes the norm, and as free-to-play monetisation gains wider traction across more gaming markets, genres and platforms, working with player metrics data is being increasingly integrated into our game design process and become maybe one of the greatest advantages and perspectives of the game business.

Another trend that integrates live user testing into the heart of our process is the practice of 'open alpha', which is currently popular in indie game development. Players pay to access to an alpha-stage (playable, but not finished) build of a game, which in turn helps developers fund the game's completion. An open alpha also acts as a live testing platform, similar to games-as-a-service. A large part of the design success of games like Minecraft, For Honor or Gwent can be attributed to the adjustments to its design made based on feedback from the community during its lengthy open-alpha period. Making testing a more central part of our design process has bolstered our crafts-based approach.

To continue the theme of the game market, mobile game developers today find themselves frustrated by a winner-takes-all market, in which big companies maintain near-total dominance of App Store and Google Play charts. Meanwhile, Steam usage stats reveal that the market for new games is only a tiny minority of the PC gaming audience. The vast majority of games released do not break even. Making money from games is as creatively and commercially risky a business as it ever was. The difference between then and now is in who bears the costs of these risks. Increasingly, it is developers themselves. Those publishers and investors who would previously have stumped up millions in production funding on the strength of a pitch and the quality of a development team are increasingly demanding that some form of the game already be produced and proven in the market. For example, interest generated in the game via a crowdfunding campaign, player metrics from a soft launch or release on a single platform—before they will agree to publish or invest.

You must also admit one more challenge that maybe hasn`t a substantial influence on the industry itself but has an enormous one on developers who in turn influence the industry. In 2004 game development careers lasted an average of five years or less. A major reason for this was that game developers burn out: salaried employees were expected to work excessively long hours for relatively low pay, and were frequently laid off

at the end of projects. The industry today still shows few signs of offering long, sustainable careers, in which its creatives can expect to spend decades deepening and maturing their design practice. We are expected to reach our full creative potential early and fast. While this makes us relatively cheap and disposable, the downside for the industry is a problem of supply. Our numbers need to be regularly replenished in order to enable and maintain the industry's heightened activity. So, we have the rhetorical question: how has this been achieved today?

Firstly, it has been achieved by making game development a highly visible, highly desirable activity. A career in game development, previously a niche activity for nerds and computer science drop-outs, has undergone a remarkable image change. As Hasbro will tell you, based on a 2015 survey they did to update the careers featured in their popular family board game The Game of Life, the number-one career preferred by kids is 'videogame designer'.

There is another way in which the industry benefits from this wave of interest in game design careers. The game design dream has helped ensure the rise of a new industry that enables and serves the expanded productive capacity of the game industry. Before entering the industry properly, the dream's young adherents are chaperoned into a feeder industry with enormous productive capacity of its own: the games education sector. Degrees in game development are relatively new. Until a decade or so ago, game-specific qualifications were only offered by a rare few universities. The first decade of the century saw an explosion of game development courses offering graduates a shot at a (likely as not, very short) career in game development.

Besides, game industry is still developing by making different events for its popularization, Game Developer`s Conference is the most famous one as a yearly conference for video game developers. The event includes an expo, networking events, and awards shows like the Game Developers Choice Awards and Independent Games Festival, a variety of tutorials, lectures, roundtables by industry professionals on game-related topics covering programming, design, audio, production, business and management, and visual arts.

In conclusion, it would be useful to talk about the main strategy and trends should a game developer follow. In the marketing context of the ever-changing gaming industry there are highlighted the following five points:

1. Creativity is still key; game developers don't need to abide by traditional marketing methods, rather they should think outside the box and consider alternatives in how to share your work and find your community.

2. Find ways to avoid competition with the giants. You probably won't be featured on the Steam landing page and don't have the brand recognition to throw elaborate release parties. However, seek out your core players where they meet and give them some ownership in the development process. They are your best organic marketing tool.

3. Get inspiration and feedback from outside the industry. Experts and non-gamers can provide perspectives that shine a light on problems you haven't noticed or can enhance the immersive quality and richness of your product.

4. Use influencers to promote your games in the vast social media landscape. Famous channels on video streaming sites like twitch.tv and YouTube cannot guarantee you a long-term visibility among potential audiences but inject you with enough relevance to boost your campaigns.

5. Play any games. You should constantly play and observe new (and especially) old games. Even if they seem unsuccessful to you, always try to go through the games to the end - this way you can see some non-standard techniques and moves from the developers and better understand what the future user of your future game will be interested in, and what's not.

It is exciting to see what 2019 will offer in the gaming world, in business development and entertainment. If the predictions are correct gamers, game developers and fans will soon meet each other in Virtual Reality spaces. See you there!

LIST OF REFERENCES

1. https://medium.com/@haikus_by_KN/how-we-design-games-now-and-why-bcbc1deb7559
2. https://codeburst.io/the-2018-game-developer-roadmap-e07e45b3c423?gi=37461c949d72
3. https://www.polygon.com/2018/9/28/17911372/there-are-too-many-video-games-what-now-indiepocalypse

Zelinska Dariia – student of the 2KN-16b group, Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsa National Technical University, Vinnytsa,
e-mail: dariia050500@gmail.com.

Зелінська Дарія Олегівна – студент групи 2КН-16б, Факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, м.Вінниця,
e-mail: dariia050500@gmail.com.

Prysyazhna Olesya Dmitrievna – Candidate of Linguistics' Department, Senior Lecturer of Foreign Languages Department in Vinnitsa National Technical Universety, Vinnytsa,
e-mail: prysyazhnalesya@gmail.com.

Присяжна Олеся Дмитрівна – кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри іноземних мов Вінницького національного технічного університету, м.Вінниця,
e-mail: prysyazhnalesya@gmail.com.

УДК 004.8:643.06

Girdvainis Vladislav

ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN SMART HOME DEVICES: THE FUTURE OF THE SMART HOME

Vinnitsa National Technical University

Анотація

У статті висвітлена тема сучасної потужної технології «smart home». Проаналізовано перспективи розвитку даної технології, виявлено технічні та філософські аспекти повного втручання штучного інтелекту у керуванні домогосподарством.

Ключові слова: *штучний інтелект, smart home, технологія, Інтернет речей.*

Abstract

The article highlights the theme of the modern powerful technology "smart home". The perspectives of the development of this technology were analyzed, technical and philosophical aspects of the full interference of artificial intelligence in the management of the household were revealed.

Keywords: *artificial intelligence, smart home, technology, Internet of things.*

The entire tech world is debating the consequences of artificial intelligence and the part AI is going to play in shaping our future. There is an infinite number of spheres where artificial intelligence is used so it is useful to highlight ten most important items among them: smartphones, smart cars and drones, social media feeds, music and media streaming services, videogames, online ads network, navigation and travel, banking and finance, smart home devices, security and surveillance.

Smart home devices is perhaps the youngest and both most demanded developing area where artificial intelligence is mixed with Internet of things, analytics and Big Data. Smart home technology uses devices connected to the Internet of things (IoT) to automate and monitor in-home systems. It stands for Self-Monitoring Analysis and Reporting Technology. The technology was originally developed by IBM and was referred to as Predictive failure analysis. Smart home technology allows users to control and monitor their connected home devices from Smart home apps, smartphones, or other networked devices. Users can remotely control connected home systems whether they are home or away. This allows for more efficient energy and electric use as well as ensuring your home is secure. Smart home technology contributes to health and well-being enhancement by accommodating people with special needs, especially elder people.

Today Smart home technology is represented by use of AI in wireless speaker systems, thermostats, monitoring systems, domestic robots, smoke/CO detectors, lighting systems, door locks, refrigerators, laundry machines and water detectors. But what would be this technology in the nearest future with the total domination

of AI? To predict it we should to think of Artificial Intelligence as computing power that is able to perform particularly complex tasks that would otherwise require a human brain to perform.

A motion sensor might trigger a light to turn on. But if a home had Artificial Intelligence, it might consider the time of day, the person walking around the home, and where he/she was walking in deciding which light to turn on and how long to keep it on for.

Let's imagine the universe of things a house can be aware of: it can be aware of the presence of the people who live in the house (along with their personas); it can be aware of what they're doing; it can even be aware of what every device in the house is doing. If you want the house to think like a human, the house needs to be able to analyze the data a human would analyze before making a decision. A truly intelligent home would combine a number of sensory interfaces such as facial or voice recognition, context-based suggestion and responsive notifications to reduce the amount of input required on the part of the homeowner.

Ideally, this would all come together to create a control system that streamlines or simplifies users' decision-making processes in a rapidly changing environment. A particularly extreme scenario would be the ability to stage an evacuation in the event that a small-scale fire started in, for example, the kitchen. Having sensed the blaze, the AI would alert each member of the house, requiring everyone in the family to acknowledge the alarm. It then intelligently guides each person to a safe meeting point based on their location, using only routes that it knows are currently safe for them to use. Adults are informed as to the status of the rest of the house's occupants throughout this process, so they know that everyone is aware of the fire and is making their way out.

When it comes to AI modelling, there are two basic approaches that can be taken. A world model is where all of the system's intelligence is supplied to it through the programming, supplying it with the information it needs to make informed decisions. The other approach – and the one favoured by current machine learning projects, lies in the construction of a framework that more closely resembles a human thought process, resulting in a which can teach itself about the environment around it and can create and update its own world models.

While it would be useful for an AI to access and share knowledge across a whole network of properties and external information so it can improve its behavioural data, the most important element will be its ability to understand and prioritise local activity when making a decision. Say a user wakes each day at 6am and leaves the house at 7am; you wouldn't want a AI to decide that 7:28am was the optimum time to put the kettle on because the average time for homeowners to wake was 7:30am. Yet if a system could calculate the ideal time to wake a homeowner up based on sleeping patterns, weather data, and the likely traffic on their commute – as well as checking their calendar to see whether they are due to be at work that day – then it could combine a number of internal and external factors to make an informed choice each morning as to the best time to wake up the homeowner and brew them a cup of coffee.

A fundamental question for artificial intelligence in the home will lie in how much power we are willing to grant an overarching control system. Should it be allowed to make its own decisions independent of human input, or should it simply make recommendations for the user to review and approve? Would the latter not negate its usefulness as an automated system?

The first issue is that AI shouldn`t make any errors because it is unacceptable and dangerous for people lives in Smart home technology. Even a one in ten thousand chance of making a wrong decision could be a liability when it comes to home automation, in which case a failsafe or trip switch will need to be built in as a

counterbalance. Additionally, the fact that the home is such a personal space means that residents will absolutely need to feel in control of their space. Because of this, offering the user the opportunity to tweak and override any AI automation will go a long way towards creating a service that is more amenable for homeowners.

The other pillar upon which an AI for the home will have to be built is whether or not it is 'friendly' – a term coined by researcher Eliezer Yudkowsky. As he points out: "Friendly AI is not a module you can instantly invent at the exact moment when it is first needed, and then bolt on to an existing, polished design which is otherwise completely unchanged."

Expanding this idea further is a recent Google Brain paper titled 'Concrete Problems in AI Safety'. This research again focuses on a residential situation and suggests five practical challenges involved in creating an AI-enabled cleaning robot. These involve ensuring that the robot will not cause damage in order to work faster, will not find loopholes to activate its reward system, will offer a level of human oversight and control, will adapt to different locations (where rules might change) and will only explore more efficient ways of performing its role in a safe, secure manner.

When you consider that all of these are simply the result of a relatively limited scenario (cleaning a home), then this begins to shed some light on the huge task facing companies and institutes looking to bring artificial intelligence into the home. Yet, if the current enthusiasm from investors into AI projects and researchers is sustained, then there is a strong chance that we will see a growth in machine learning ideas being employed with the goal of developing increasingly intelligent home environments.

LIST OF REFERENCES

1. https://beebom.com/examples-of-artificial-intelligence/
2. https://www.forbes.com/sites/andrewweinreich/2018/02/08/the-future-of-the-smart-home-how-homes-powered-by-artificial-intelligence-will-know-care-for-you/#508791397496
3. https://en.wikipedia.org/wiki/Home_automation

Girdvainis Vladislav – student of the 2KN-16b group, Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsa National Technical University, Vinnytsa, e-mail: grimloner@gmail.com

Гірдвайніс Владислав Аудрісович – студент групи 2КН-16б, Факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: grimloner@gmail.com

Prysyazhna Olesya Dmitrievna – Candidate of Linguistics' Department, Senior Lecturer of Foreign Languages Department in Vinnitsa National Technical Universety, Vinnytsa, e-mail: prysyazhnalesya@gmail.com.

Присяжна Олеся Дмитрівна – кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри іноземних мов Вінницького національного технічного університету, м.Вінниця, e-mail: prysyazhnalesya@gmail.com.

УДК 004.4:794

D.O. Zelinska
O.D. Prysyazhna

THE CHALLENGES, PERSPECTIVES AND TRENDS FACING GAME DEVELOPERS IN 2019

Vinnitsa National Technical University

Анотація

У статті зроблено огляд галузі розробки ігор на сьогоднішній день. Детально розглянуті та описані перспективи, проблеми та тренди галузі, зроблено важливі висновки про найбільш вдалі підходи для інді-розробників та великих компаній.

Ключові слова: *ігри, тренд, парадигма, монетизація, індустрія, Steam.*

Abstract

The article shows an overview of the game development industry nowadays. The perspectives, challenges and trends of the industry are considered and described in detail, and important conclusions were drawn about the most successful approaches for both indie developers and large companies.

Keywords: *games, trend, paradigm, monetization, industry, Steam.*

Game development has reached its apogee nowadays and changed a lot since the early 1980s. As modern technologies, sciences and engineering have been growing and developing, an enormous number of new problems, issues and challenges should be solved by game companies and indie developers today. So, it is useful to make some general predictions about the most significant challenges and perspectives facing game development industry this year.

"The barrier to entry is lower than ever, but the barrier to success is higher than ever before." – this statement of Jason Della Rocca, the former executive director of the International Game Developers Association, describes exactly the current position of the game development industry in this moment.

The main problem and also perspective for independent developers is that labour, knowledge and software tools for game creation have never been so accessible in quantity, quality and price. Simultaneously, devices and platforms to publish with have never been so abundant. Anyone can create games nowadays, free of legal as well as creative control from big publishers, and catering to niche audiences who have been neglected.

To describe more efficiently second challenge of modern game development we should remind about the development process itself. As you know, it consists of devising some game idea or concept, preparing game design document, producing one or more prototypes, developing the project, its beta testing/alpha testing, release and support. The described process was beginning to stagger under its own weight recently. Ploughing significant resources into a game months before you could be fully confident that the game design was not fundamentally flawed was risky. As teams grew and development budgets rose from millions to tens of millions, publishers became wary of backing projects that took creative risks. It was safest to make games with

the kind of mechanics that they already knew worked—the engines had been used in other games. Innovation, many observed, is suffering as a result.

Thirdly, make-and-test design paradigm (or so-called test-driven development) has become formalised into a powerful design tool, as part of the iterate-and-test formula now generally accepted as best practice in game design but it is quite a great challenge for huge game companies and for indie developers as well. So everyone involved in game creation, especially programmers and designers, should be prepared for the endless pursuit of the product`s perfection formed not only of the bugs` fixing but also of users` whims and fantasies. This is nowhere more apparent than in techniques used in 'data-driven design'—design based on analysing the behaviour of players using data they generate as they play.

Data-driven design is native to 'freemium' games (games like Clash of Clans, League of Legends) that use a 'games-as-a-service' model. The design of these games is not static, as boxed games used to be. The game is designed as a continuously evolving entertainment service that gathers live data from its users, driven by a design process that continues indefinitely after the game has been launched. Because players pay via in-app purchases rather than buying the game up-front, the designer's task is to maximise both the money (monetisation) and time (retention) that players spend in the game. This data-driven approach to game design is no longer confined to a small section of the industry. As online play becomes the norm, and as free-to-play monetisation gains wider traction across more gaming markets, genres and platforms, working with player metrics data is being increasingly integrated into our game design process and become maybe one of the greatest advantages and perspectives of the game business.

Another trend that integrates live user testing into the heart of our process is the practice of 'open alpha', which is currently popular in indie game development. Players pay to access to an alpha-stage (playable, but not finished) build of a game, which in turn helps developers fund the game's completion. An open alpha also acts as a live testing platform, similar to games-as-a-service. A large part of the design success of games like Minecraft, For Honor or Gwent can be attributed to the adjustments to its design made based on feedback from the community during its lengthy open-alpha period. Making testing a more central part of our design process has bolstered our crafts-based approach.

To continue the theme of the game market, mobile game developers today find themselves frustrated by a winner-takes-all market, in which big companies maintain near-total dominance of App Store and Google Play charts. Meanwhile, Steam usage stats reveal that the market for new games is only a tiny minority of the PC gaming audience. The vast majority of games released do not break even. Making money from games is as creatively and commercially risky a business as it ever was. The difference between then and now is in who bears the costs of these risks. Increasingly, it is developers themselves. Those publishers and investors who would previously have stumped up millions in production funding on the strength of a pitch and the quality of a development team are increasingly demanding that some form of the game already be produced and proven in the market. For example, interest generated in the game via a crowdfunding campaign, player metrics from a soft launch or release on a single platform—before they will agree to publish or invest.

You must also admit one more challenge that maybe hasn`t a substantial influence on the industry itself but has an enormous one on developers who in turn influence the industry. In 2004 game development careers lasted an average of five years or less. A major reason for this was that game developers burn out: salaried employees were expected to work excessively long hours for relatively low pay, and were frequently laid off

at the end of projects. The industry today still shows few signs of offering long, sustainable careers, in which its creatives can expect to spend decades deepening and maturing their design practice. We are expected to reach our full creative potential early and fast. While this makes us relatively cheap and disposable, the downside for the industry is a problem of supply. Our numbers need to be regularly replenished in order to enable and maintain the industry's heightened activity. So, we have the rhetorical question: how has this been achieved today?

Firstly, it has been achieved by making game development a highly visible, highly desirable activity. A career in game development, previously a niche activity for nerds and computer science drop-outs, has undergone a remarkable image change. As Hasbro will tell you, based on a 2015 survey they did to update the careers featured in their popular family board game The Game of Life, the number-one career preferred by kids is 'videogame designer'.

There is another way in which the industry benefits from this wave of interest in game design careers. The game design dream has helped ensure the rise of a new industry that enables and serves the expanded productive capacity of the game industry. Before entering the industry properly, the dream's young adherents are chaperoned into a feeder industry with enormous productive capacity of its own: the games education sector. Degrees in game development are relatively new. Until a decade or so ago, game-specific qualifications were only offered by a rare few universities. The first decade of the century saw an explosion of game development courses offering graduates a shot at a (likely as not, very short) career in game development.

Besides, game industry is still developing by making different events for its popularization, Game Developer`s Conference is the most famous one as a yearly conference for video game developers. The event includes an expo, networking events, and awards shows like the Game Developers Choice Awards and Independent Games Festival, a variety of tutorials, lectures, roundtables by industry professionals on game-related topics covering programming, design, audio, production, business and management, and visual arts.

In conclusion, it would be useful to talk about the main strategy and trends should a game developer follow. In the marketing context of the ever-changing gaming industry there are highlighted the following five points:

1. Creativity is still key; game developers don't need to abide by traditional marketing methods, rather they should think outside the box and consider alternatives in how to share your work and find your community.

2. Find ways to avoid competition with the giants. You probably won't be featured on the Steam landing page and don't have the brand recognition to throw elaborate release parties. However, seek out your core players where they meet and give them some ownership in the development process. They are your best organic marketing tool.

3. Get inspiration and feedback from outside the industry. Experts and non-gamers can provide perspectives that shine a light on problems you haven't noticed or can enhance the immersive quality and richness of your product.

4. Use influencers to promote your games in the vast social media landscape. Famous channels on video streaming sites like twitch.tv and YouTube cannot guarantee you a long-term visibility among potential audiences but inject you with enough relevance to boost your campaigns.

5. Play any games. You should constantly play and observe new (and especially) old games. Even if they seem unsuccessful to you, always try to go through the games to the end - this way you can see some non-standard techniques and moves from the developers and better understand what the future user of your future game will be interested in, and what's not.

It is exciting to see what 2019 will offer in the gaming world, in business development and entertainment. If the predictions are correct gamers, game developers and fans will soon meet each other in Virtual Reality spaces. See you there!

LIST OF REFERENCES

1. https://medium.com/@haikus_by_KN/how-we-design-games-now-and-why-bcbc1deb7559
2. https://codeburst.io/the-2018-game-developer-roadmap-e07e45b3c423?gi=37461c949d72
3. https://www.polygon.com/2018/9/28/17911372/there-are-too-many-video-games-what-now-indiepocalypse

Zelinska Dariia – student of the 2KN-16b group, Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsa National Technical University, Vinnytsa,
e-mail: dariia050500@gmail.com.

Зелінська Дарія Олегівна – студент групи 2КН-16б, Факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, м.Вінниця,
e-mail: dariia050500@gmail.com.

Prysyazhna Olesya Dmitrievna – Candidate of Linguistics' Department, Senior Lecturer of Foreign Languages Department in Vinnitsa National Technical Universety, Vinnytsa,
e-mail: prysyazhnalesya@gmail.com.

Присяжна Олеся Дмитрівна – кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри іноземних мов Вінницького національного технічного університету, м.Вінниця,
e-mail: prysyazhnalesya@gmail.com.

УДК 004.4

V. V. Mahlona

GRAPHIC USER INTERFACE

Vinnytsia National Technical University

Анотація

В даній роботі було досліджено значимість графічного інтерфейсу історію виникнення графічних інтерфейсів та їх перші застосування, проведено порівняння з іншими інтерфейсами.

Ключові слова: *графічний інтерфейс користувача, дослідження, інтерфейс, ОС, Windows, Linux, MacOS*

Abstract

The article deals with the importance of a graphical user interface, the history of graphic interfaces and their first applications are presented, the comparison with other interfaces is given.

Keywords: *GUI, research, interface, OS, Windows, Linux, MacOS*

The graphical user interface (GUI) is a form of user interface that allows users to interact with electronic devices through graphical icons and visual indicators such as secondary notation, instead of text-based user interfaces, typed command labels or text navigation. GUIs were introduced in reaction to the perceived steep learning curve of command-line interfaces (CLIs), which require commands to be typed on a computer keyboard.

The actions in a GUI are usually performed through direct manipulation of the graphical elements. Beyond computers, GUIs are used in many handheld mobile devices such as MP3 players, portable media players, gaming devices, smartphones and smaller household, office and industrial controls. The term GUI tends not to be applied to other lower-display resolution types of interfaces, such as video games (where head-up display (HUD) is preferred), or not including flat screens, like volumetric displays because the term is restricted to the scope of two-dimensional display screens able to describe generic information, in the tradition of the computer science research at the Xerox Palo Alto Research Center.

Ivan Sutherland developed Sketchpad in 1963, widely held as the first graphical computer-aided design program. It used a light pen to create and manipulate objects in engineering drawings in realtime with coordinated graphics. In the late 1960s, researchers at the Stanford Research Institute, led by Douglas Engelbart, developed the On-Line System (NLS), which used text-based hyperlinks manipulated with a then new device: the mouse. In the 1970s, Engelbart's ideas were further refined and extended to graphics by researchers at Xerox PARC and specifically Alan Kay, who went beyond text-based hyperlinks and used a GUI as the main interface for the Xerox Alto computer, released in 1973. Most modern general-purpose GUIs are derived from this system.

The Xerox PARC user interface consisted of graphical elements such as windows, menus, radio buttons, and check boxes. The concept of icons was later introduced by David Canfield Smith, who had written a thesis on the subject under the guidance of Kay. The PARC user interface employs a pointing device along with a keyboard. These aspects can be emphasized by using the alternative term and acronym for windows, icons, menus, pointing device (WIMP). This effort culminated in the 1973 Xerox Alto, the first computer with a GUI, though the system never reached commercial production.

The first commercially available computer with a GUI was the 1979 PERQ workstation, manufactured by Three Rivers Computer Corporation. In 1981, Xerox eventually commercialized the Alto in the form of a new and enhanced system – the Xerox 8010 Information System – more commonly known as the Xerox Star. These early systems spurred many other GUI efforts, including Lisp machines by Symbolics and other manufacturers, the Apple Lisa (which presented the concept of menu bar and window controls) in 1983, the Apple Macintosh 128K in 1984, and the Atari ST with Digital Research's GEM, and Commodore Amiga in 1985. Visi On was released in 1983 for the IBM PC compatible computers, but was never popular due to its high hardware demands. Nevertheless, it was a crucial influence on the contemporary development of Microsoft Windows.

Apple, Digital Research, IBM and Microsoft used many of Xerox's ideas to develop products, and IBM's Common User Access specifications formed the basis of the user interfaces used in Microsoft Windows, IBM OS/2 Presentation Manager, and the Unix Motif toolkit and window manager. These ideas evolved to

create the interface found in current versions of Microsoft Windows, and in various desktop environments for Unix-like operating systems, such as macOS and Linux. Thus most current GUIs have largely common idioms.

Comparison to other interfaces

Command-line interfaces

Since the commands available in command line interfaces can be many, complex operations can be performed using a short sequence of words and symbols. This allows greater efficiency and productivity once many commands are learned, but reaching this level takes some time because the command words may not be easily discoverable or mnemonic. Also, using the command line can become slow and error-prone when users must enter long commands comprising many parameters or several different filenames at once. However, windows, icons, menus, pointer (WIMP) interfaces present users with many widgets that represent and can trigger some of the system's available commands.

GUIs can be made quite hard when dialogs are buried deep in a system, or moved about to different places during redesigns. Also, icons and dialog boxes are usually harder for users to script.

WIMPs extensively use modes, as the meaning of all keys and clicks on specific positions on the screen are redefined all the time. Command line interfaces use modes only in limited forms, such as for current directory and environment variables.

Most modern operating systems provide both a GUI and some level of a CLI, although the GUIs usually receive more attention. The GUI is usually WIMP-based, although occasionally other metaphors surface, such as those used in Microsoft Bob, 3dwm, or File System Visualizer.

GUI wrappers

Graphical user interface (GUI) wrappers find a way around the command-line interface versions (CLI) of (typically) Linux and Unix-like software applications and their text-based user interfaces or typed command labels. While command-line or text-based application allow users to run a program non-interactively, GUI wrappers atop them avoid the steep learning curve of the command-line, which requires commands to be typed on the keyboard. By starting a GUI wrapper, users can intuitively interact with, start, stop, and change its working parameters, through graphical icons and visual indicators of a desktop environment, for example. Applications may also provide both interfaces, and when they do the GUI is usually a WIMP wrapper around the command-line version. This is especially common with applications designed for Unix-like operating systems. The latter used to be implemented first because it allowed the developers to focus exclusively on their product's functionality without bothering about interface details such as designing icons and placing buttons. Designing programs this way also allows users to run the program in a shell script.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ / REFERENCES

1. Халитов Кирилл Универсальный GUI / Кирилл Халитов. – [Електронний ресурс] – [Режим доступу] https://habrahabr.ru/post/244281/.
2. Електронна бібліотека Вікіпедія [Електронний ресурс] UML – Вікіпедія – [Режим доступу] https://en.wikipedia.org/wiki/Graphical_user_interface
3. Benjamin David Lunt, The Graphical User Interface – CreateSpace Independent Publishing Platform, 2016

Науковий керівник: Столяренко Оксана Василівна– кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов Вінницького національного технічного університету, заступник завідуючого кафедри іноземних мов ВНТУ з наукової роботи.

Магльона Віталій Валентинович – студент групи 2КН-17б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, maglona2013@gmail.com

Supervisor: Stolyarenko Oksana Vasylivna - candidate of pedagogical sciences, associate professor of Foreign Languages Department of Vinnitsa National Technical University, deputy head of department of foreign languages of VNTU on scientific work.

Mahlona Vitalii, group 2KN-17b, Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

УДК 811.044.415:811’243

L.V.Varchuk

E. K. Poperechna

LANGUAGE CHIP

Vinnytsia National Technical University

Abstract

This paper analyzes investigations of an innovative solution for learning the language. The goal of this paper is to characterise the functions of the electronic chip.

Keywords: Language chip, translator,foreign languages.

Introduction

Many people say that learningforeign languages is hard, but our technologies don’t stay still. The British scientist, who working at Google said that in future humanity will no longer needs to learn many languages or hire a translator to understand each other.

Research results

In the next few years, developers will be able to create a chip with self-learning software that will be mounted in the ear of the owner and simultaneously translate speech in foreign languages. About this January 29, said specialist in artificial neural networks Geoffrey Hinton, the researcher spoke about the progress in the use of neural networks to translate human speech from one language to another.

According to Jeffrey Hinton, now this technology is still far from ideal, however, it is already beginning to be increasingly used in the linguistic products of such large companies as Microsoft and Google.

As they said, in five years, the program which is training in this way can be technically placed on a small-sized chip, embedded, for example, in the human ear.

It will be like a called Babel fish. Getting into the ear of his “master”, the fish helped to understand the speech in languages he did not know.After a few years we will build it into a chip small enough to fit in the ear. And then you will have a device that decodes the speech in English like a Babylonian fish.

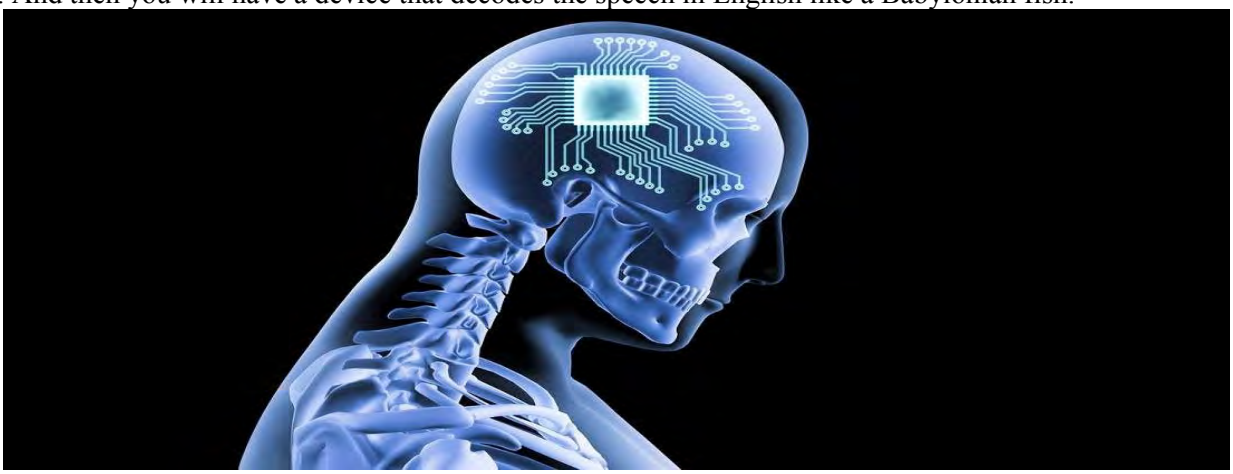

Geoff Hinton explained it in his talk for a translation from English to French.You start with recurrent neural networks, which excel at text analysis and natural language processing. Recurrent neural networks have been responsible for some of the significant improvements in language understanding, including the machine translation that powers Microsoft's Skype Translate and Google's word2vec libraries.

Essentially, for each language you have multiple recurrent neural networks that will take your English sentence and parse it word by word. It will then take the entire sentence and move that over to the French recurrent neural network for decoding. There, it will take the concept represented by the sentence and start with the first word to be translated. Once it has translated that, it will match that word against both the statistically probability of the likeliest word that would follow that first word and also against a distribution of the likeliest translation of the second word to come up with a match.

It continues to do this until you get a translation. Hinton explained that the neural networks are trained using random words, and after training the recurrent neural networks for one man-year, which equated to a few students working for about three months, the Hinton recurrent neural network translator matched state-of-the-art databases.

Conclusion

Hinton added that the more languages one adds, the better it makes the neural network, because it helps the computer narrow the probabilities it has to look at. Hinton concluded, "In few years time we will put it on a chip that fits into someone's ear and have an English-decoding chip that's just like a real Babel fish."

REFERENCES

1. https://syncedreview.com/2018/01/30/geoffrey-hinton-on-images-words-thoughts-and-neural-patterns/
2. https://venturebeat.com/2018/12/17/geoffrey-hinton-and-demis-hassabis-agi-is-nowhere-close-to-being-a-reality/
3. https://tjournal.ru/tech/53910-babel-fish
4. https://gigaom.com/2015/01/29/how-ai-can-help-build-a-universal-real-time-translator/

Varchuk Liana V. − Teacher, Department of Foreign languages, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsya.

Poperechna Elizaveta Konstantinovna – student of 3-PI 18b group, Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: pprliza@gmail.com.

УДК 681.12

I. S. Stepanova
O. V. Vlasenko

REGULAR THERMAL MODE IN HETEROGENIC LIQUID SYSTEM BIOLOGICAL ORIGIN

Vinnytsia National Technical University

Анотація

Досліджена система «вода в кільцевому об'ємі – тонка циліндрична металева стінка – гетерогенна рідка система біологічного походження в циліндричному об'ємі» в умовах нестаціонарних теплових процесів. Доведена можливість існування регулярного теплового режиму в даній системі, що дозволяє проводити подальше вдосконалення методів прогнозування інтенсивності теплообміну в складних середовищах.

Ключові слова: двофазна система, багатокомпонентна суміш, інтенсивність теплообміну, продукт, термічна обробка, логарифм надлишкової температури, регулярний тепловий режим.

Abstract

The system "water in a circular volume - a thin cylindrical metal wall - a heterogeneous liquid system of biological origin in a cylindrical volume" under conditions of non-stationary thermal processes is investigated. The possibility of the existence of a regular thermal regime in this system is proved, which allows further improvement of the methods of forecasting the intensity of heat transfer in complex environments.

Key words: two-phase system, multicomponent mixture, heat transfer intensity, product, heat treatment, logarithm of excess temperature, regular thermal regime.

Introduction

For dairy production, a high degree of complexity of production processes is associated with the production of multi-product products. Heat treatment of milk is a complex range of temperature modes for products and intermediates in technological processes.

Therefore, for the use of a heterogeneous liquid biological system, its in-depth study is required. The creation of methods for determining the intensity of heat exchange of dairy products is a promising direction for the introduction of energy-efficient technologies in the food industry.

Research results

For the rational use of scientific advances in the food industry, it is necessary to have reliable information on the thermophysical properties of the products used, namely, their changes in heating, cooling, storage, transportation, etc. The choice of the method of heat treatment mode depends on the knowledge and the possibility of analyzing the thermophysical properties of products [1].

A sour-milk product is a product that is produced by fermentation of milk, cream, whey with the help of special leaven. Sour milk is called milk, which is sweetened by lactic acid bacteria present in the product. In our research work we use acidic milk that has a dense consistency, sour taste, used in cooking for dough preparation, or as a drink [1].

Sour-milk products are multifaceted and multicomponent media. Multicomponent environments are called heterogeneous systems, which consist of a pseudo-solid dispersion medium (components, phases), separated from each other by a developed surface of division [2].

In the work, the heating of sour milk was carried out on a pilot plant according to the method described in [3]. Two series of experiments were carried out, the first duration was 25 minutes, and the second - 24 minutes. In both experiments already after 1100 - 1200 c honey milk began to be divided into whey and cheese mass.

In [4] the process of cooling (or heating) the solid, the difference between the temperature of the solid and the temperature of the environment at the initial moment has the same sign. Under such conditions, the nonstationary process of cooling (heating) the body can be divided into two stages: the initial stage (tensile) and the stage of the regular regime.

Conducting the experiment is carried out in this way [3]. In a metal capacity of 800 ml, a test mixture is poured, with a temperature of 10 ° C; in an experimental installation in a circular volume - hot water in the amount of 2500 ml, with a temperature of 80 ° C. A container with a mixture is placed in an experimental installation, covered with an insulated lid and is located there until the temperature difference ± 5 ° C in both fluids.

In carrying out two series of studies, it was found that the regular thermal regime in sour milk exists before and after the restructuring of the structure.

The table presents the results of experiments for the system "water in a circular volume - a thin cylindrical metal wall - a heterogeneous liquid system of biological origin in a cylindrical volume" for water and two series of experiments of a complex mixture (sour milk).

Table

Experiment	q', kW / m2	$K_{експ}$, W / (m2 ·K)	m, (c^{-1})
Water	6,1	220	0,0045
Sour milk I	4,9	144	0,0021 / 0,004
Sour milk II	4,2	-	0,0021 / 0,004

In the table: m = (lnυ1 - lnυ2) / (τ1 - τ2) = const - the rate of cooling of the liquid mixture in cylindrical volume, c-1; υ1, υ2 - average volume of excess liquid temperature in a cylindrical volume according to the time τ1, τ2, ° C; q, cup is the heat flux density and the heat transfer coefficient through a thin cylindrical metal wall in the ring channel to water, sour milk I, and sour milk II, respectively, in a cylindrical volume, W / m2, W / (m2 · K).

In the table m is shown for sour milk I and II only for a period of time there is still no stratification of sour milk for whey and cheese mass particles and after.

It has been established that for the water in a cylindrical volume, the heating rate m remains constant during the experiment series. For sour milk I and II, in the period τ <(1100 - 1200) c - m = 0,0021 = const, under conditions τ> (1100 - 1200) with the heating rate increases from m = 0,0021 to m = 0,004 and remains constant until the end of the experiment. Sour milk is spread over whey and cheese mass.

Conclusions

The system "water in a circular volume - a thin cylindrical metal wall - a heterogeneous liquid system of biological origin in a cylindrical volume" under conditions of non-stationary thermal processes is investigated.

The analysis of experimental data showed the possibility of implementing a regular thermal regime in this system, which allows to increase the reliability of predicting the intensity of heat transfer in complex environments.

The fracture of straight lines lnυ = f (τ) characterizes the beginning of the transformation of sour milk into a two-phase medium of serum - cheese mass.

REFERENCES

1. Ginzburg A.S. thermophysical characteristics of food products: directory / A. S. Ginzburg, M. A. Gromov, G. I. Krasovskaya. - Moscow: food industry, 1980. - 288 p.
2. Tkachenko S.Y. Heat-mass exchange and hydrodynamics of multicomponent media: a manual / S. Y. Tkachenko, n. D. Stepanova; Vntu. - Vinnitsa: Vntu, 2017. - 110 p.
3. Tkachenko S.Y. New methods for determining the heat transfer intensity in organic waste processing systems: monograph / S. Y. Tkachenko, N. V. Pishenin. - Vinnitsa: Vntu, 2017. - 148 p.
4. Kondrat'ev G. M. Regular thermal regime / g. M. Kondrat'ev. - Moscow: 1954. - 408 p.

Степанова Ірина Сергіївна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

Власенко Ольга Володимирівна – аспірант кафедри теплоенергетики, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: olgakytsak7@gmail.com.

Stepanova Irina Sergeevna - *candidate of philology science, Associate Professor, Department of Foreign Languages, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.*

Vlasenko Olga Vladimirovna – postgraduate student, Head of the Chair of Power Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: olgakytsak7@gmail.com.

УДК 681.12

С.О. Медведєва
О.А. Абдуллаєв

TESTING. BASIC CONCEPTS OF TESTING SOFTWARE

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У даній доповіді розглянуто основні концепції та види тестування програмного забезпечення, а також окреслено важливість приділення йому великої уваги у інших сферах.
Ключові слова: *тестування, програмне забезпечення, тест-кейси, баги.*

Abstract

This paper examines the basic concepts and methods of software testing, and highlights the importance of paying attention to testing in other areas.
Keywords: *testing, software, test cases, bugs.*

Nowadays, due to the constant improvements in the development of software, it is necessary to devote more and more time to check it properly. The aim of the paper is to reveal the basic features and types of testing, and the ways for its automatization. It also highlights the importance of testing in other areas in our days.

The most important goal of testing is to prepare the product for release. If a program or a site has not been tested properly, it can lead to great economical losses. That is why testing should be given proper attention and cannot be overlooked or ignored.

The main task of the testers is to find bugs. A bug can be defined as a deviation of the factual result from the expected result. In fact, any testing is a search for bugs. All the bugs can be subdivided into the following sub-categories:

1. We will know (or already know) the expected result;
2. We will know (or already know) the actual result;
3. We compare paragraph 1 and paragraph 2. [1]

However, a question arises how a tester knows the expected result? To do this, specifications of the tested object should be known. A specification can be described as a detailed description of how the software is supposed to function. A bug can be defined as a deviation from the specification. It is the developers of a product who write specifications in which they clearly define all the features and characteristics of the product. The testers are also to write a set of tests or so called test cases that are applied for testing. Their function is to check whether the program works correctly in accordance with the documentation. The test cases represent a sequence of actions to obtain a result and compare it with the result given in the specification. The result of each test case is pass or fail. If a fail occurs, there is probably a bug in a program. The number of performed tests is not limited and depends mainly on the wish and the time of a person responsible for this work.

Since the testing of the product is often given very little time a person responsible for testing needs to be able to distribute it properly. A tester should set priorities in the execution of the test cases. It is primarily recommended to start with basic tests, the aim of which is to check the basic functionality of the program.

All the tests are to be performed according to the pre-set plan. There are regression and progressive testing types. While performing a progressive testing, testers check new features the program has gained after improvements. During regression testing, old capabilities are tested again.

As for the classification of testing, Black Box testing, White Box testing and Gray Box testing are usually defined. The Black Box testing does not include the code testing. Often, such a procedure is carried out on certain patterns of the user's behavior. That is, in case of Black Box testing, we check the software program as if it would have been done by the user. On the one hand, with such testing, we can calculate the steps of average users and predict the most common mistakes, but at the same time hidden bugs will often be missed.

The White Box testing is often called the Glass box or the Open box. With the White Box testing, the tester examines the structure of the code on which the program is written and on its basis produces test cases that will check for possible errors. So, we check the most vulnerable places, but hardly ever find any errors that an

ordinary user will find. If we compare these two approaches, it would be better to use their combination, or the so-called the Gray Box testing that combines both approaches - the Black Box and the White Box. Thus, we will test both code vulnerabilities and possible user errors covering the largest area of product testing.

It can be concluded that the Black Box testing is the kind of work performed mainly intuitively with the help of test cases. The White Box testing focuses on checking for possible errors in the code. The best type of testing is the Gray Box testing. But it should be noted that the combination of the two first types is the most effective one.

It should be noted that one of the main things of the testing is the testing classification. It is worth mentioning cases based on the object of testing. During software testing, functional testing is carried out first, which shows whether the program is working properly and in accordance with the documentation. At this stage, if the program does not work properly, debugging is carried out. This is followed by UI testing which checks the presence of all the elements described in the documentation. It also checks if the interface is user friendly. The next is speed and reliability testing. It is one of the main tests that checks websites or programs while using the site by many people as well as the checking of the download speed. Later on, the security of user data is tested. This is very important when dealing with confidential user information. In the process of programs or sites checking, it is important to conduct compatibility tests on other platforms. While testing sites, testers use different browsers, and in case of programs – different operating systems.

The finished product is tested by two types of testers: alpha testers and beta testers. Alpha testers are company employees whose sphere of responsibility is to test a program or a site. They have the source code and can use it to test the White or Gray Box, which allows them to find hidden errors. After the program has passed the alpha testing, a company can open access for a program to be tested by beta testers. Beta testers are users who use an early version of the program and agree that the errors can occur while using the program. Having found out a bug, they report it to the company and coders fix them. Beta testers are often simple users or novice testers.

To save time, most testers often use specially designed software for test automatization, used, for example, to perform test cases, to create new accounts or to perform algorithms according to the test case. There are a lot of programs applied in software testing. One of such programs is Silk Test. Silk Test is a tool for automated function and regression testing of enterprise applications. Silk Test identifies all the windows and controls the test application as objects and definitions all of the properties and attributes of each window. Thus, it supports an object-based implementation. [2] Silk Test identifies any mouse movements and keystrokes, enabling testing against custom objects in program. This program supports testing of different technologies: mobile (iOS, Android) .NET (WinForms, WPF), Java (Swing, SWT), DOM, IE, Firefox, Chrome, Edge, Safari, SAP Windows GUI. [3]

Another program is called Ranorex Studio. Ranorex Studio empowers testers with a complete toolset for end-to-end testing of desktop, web and mobile applications in a single license. [4]

There are a lot of free testing programs such as Xenu's Link Sleuth, Clip2net, Firebug, Apache JMeter and other programs. With these programs you can save time for other things, such as creating test-cases for another program.

In conclusion, it is necessary to say that testing is an integral part of any project in most modern areas, especially in software testing. Testing is not always limited to the search for bugs and errors. In modern meaning, testing prepares the program for release. The main goal of software testing is to prevent bugs, before a customer encounters them. Nowadays, we need to pay more attention to testing of other things that surround us, such us safety of your private information, devices that you have in your pockets and other things.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Савин Р. Тестирование Дот Ком, или Пособие по жестокому обращению с багами в интернет-стартапах. — М.: Дело, 2007. —312 р. – ISBN 978-5-7749-0460-0
2. Silk Test | Micro Focus [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Режим доступу: https://www.microfocus.com/en-us/products/silk-test/overview/– Назва з екрана.
3. Silk Test | Revolvy [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Режим доступу: https://www.revolvy.com/page/Silk-Test– Назва з екрана.
4. Ranorex. Test Automation for All [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Режим доступу: https://www.ranorex.com – Назва з екрана.

Абдуллаєв Олексій Алліжанович *– студент групи 1ІСТ-18Б, кафедра автоматизації та інтелектуальних інформаційних технологій, Факультет комп'ютерних систем і автоматики, Вінницький національний технічний університет, м.Вінниця, e-mail fksa.1ict18.aoa@gmail.com*

Медведєва Світлана Олександрівна *– викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, м.Вінниця, e-mail Svetlana.med79@gmail.com*

Abdullaev Oleksiy Allijanovich *– student of 1IST-18B group, Department of Automatization and Intellectual Informational Technologies, Faculty of Computer Systems and Automatics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail fksa.1ict18.aoa@gmail.com*

Medvedieva Svitlana Oleksandrivna *– the teacher of English, Department of the Foreign Languages, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail Svetlana.med79@gmail.com*

УДК 004:005.8-057.212

С.О. Медведєва
Т.М. Степанова

CAREER IN IT: TEAM LEADER

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В даній роботі розглядаються професійні обов'язки командного керівника, визначаються особливості даної професії, і надаються поради щодо вдосконалення професійних навичок.
Ключові слова: командний керівник, менеджер проектів, навики, керівництво.

Abstract

This work studies the professional duties of a Team Leader, it outlines the features of this profession, and gives tips how to improve professional skills.
Keywords: Team Leader, Project Manager, skills, management.

Managing people is difficult. Managing people effectively is incredibly difficult. Team Leader is an IT specialist who manages his development team, governs the technical side, takes part in work on the project architecture, writes and reviews the code, and performs some particularly complex tasks of the project.

Generally, there are two team leader roles involved into a software development project: a Project Manager (PM) who is responsible for management issues, and a System Architect who deals with the tasks that demand technical solutions. The Team Leader generally fulfills both roles, but the emphasis of his responsibilities is on management.

The project management in the sphere of IT combines the procedures, principles and policies of doing business. It leads the project beginning with the concept of the product development and up to the project completion. Of the many possible approaches and methods, a team leader needs to choose the only one optimal and customized method suitable for him personally and for his project. It is one thing to carry out routine tasks strictly according to the scripts from the book, another thing is to develop your own special tools to take into account the priorities of the company. Therefore, project management, that is, the methodology of managing a company within the division of all the work in the projects, is getting more popular in all the industries [1].

The team leader performs mainly management functions, being responsible for signing down the contract with the customer, maintenance and fulfillment of the contracts and dealing with other documents. He is the person who assesses the amount of work to be done, defines the budget and schedules the work. His responsibility is to set priorities while planning the tasks and the subtasks, as well as to perform project management functions such as design, marketing and development. He is responsible for proper delegation of authority within the team for achieving maximum efficiency, release planning and development of each employee in a team and his/her professional growth [1].

The technical competencies of the team leader include the transformation of the business problems into the technical tasks, understandable to developers: code writing, software development, testing, project design, etc. It is the team leader who has to understand all the problems that arise and offers the ways for their solution. He also carries all the responsibility for the quality and technology of the project.

A team leader is an important link between a customer and developers. Moreover, the more complex the business task, the more important role the team leader plays. In fact, this is an indispensable person who possesses managerial and technical skills.

Taking into account all the above-mentioned professional duties and responsibilities, it was proved that in order for a team leader to be effective, he should follow the following tips:

— Be always ahead. If he wants to be perceived as a leader, he must act on his own. The team leader is responsible for his business and the employees will ask him for advice. If he manages to inspire

them, he will be able to change the whole company for the better. The team leader is the heart and the pulse of the business.

- Be passionate. Great leaders are not just focused on getting group members to finish tasks on time. Leaders inspire others through true caring for the feelings and concerns of each team member.
- Motivate members. Ideas for leadership provide inspirational motivation to encourage and include being genuinely passionate about ideas or goals, to help members. The team leader should be ready to offer recognition, praise and rewards for his group/members' accomplishments [3].
- Support the team. Effective leaders know that all the team members can be equal participants of the software development cycle. Success must be shared among all the teammates, not only among high-class personnel. The efforts of everyone should be acknowledged and appreciated - this will help to maintain the team members' involvement and commitment to the common cause [4].
- Do not settle for Mediocre: is it not fun to hire people, so employers often settle for the first-to-come person to hire. However, this practice can lead to weaknesses within a team. Once a team leader realizes a member of the team is performing at a mediocre level, it is important to support him to do better. If there is no improvement, he should be aware that the time has come to find a new team member.
- Be a thoughtful leader: top talented can appear too good to work for moderate companies with weak brands. The more the team leader can position himself as an authority in the industry, the more talented employees will naturally be attracted to the business.
- Trust is Crucial: a team member can be a highly intelligent and a hard worker, but if it is not possible to trust that person, it is time to let him/her go. It should be born in mind that the desire to keep such a person, could cause bigger problems to deal with when disaster strikes. It is evident that daily operations could take a big hit if a team leader retains employees who cannot be trusted.
- Forget the money at first. It is recommended to hire people whose main motivation is to build a team or those who have a passion for doing business in general. Money is extremely important but when it is dominating, it can be a distraction. It is important if the employees care about the success of the common business.
- Never stop learning. Leadership is not only an innate quality; it can also be developed in each of us. A team leader must be aware of his/her own actions and his/her motivation, he should challenge himself every day, receive feedback from his employees, and, in turn, influence them. First of all, leadership means a clear understanding of the people he is to lead [5].

These are just a few tips, but there are a lot of them. Each leader must develop his own unique and effective approach.

Why should people strive to become a Team Lead? This occupation does not only provide career growth and high salary but it also gives a great opportunity and the possibility to apply your own ideas into practice. As a result, it will lead to respect from the workers and provide the recognition from the society. In addition, this profession is versatile, as a team leader possesses administrative and managerial skills, and acquires the ability to interact with both customers and developers.

There is also a negative side, namely a high level of responsibility not only for his own work, but also for the results of the work of the whole developers' team. The need to constantly switch between different tasks and irregular working days hours can also be challenging [6].

To sum up, it is necessary to add that Ukraine has great potential in the sphere of IT and software development. Therefore, everyone possessing the required skills and desire can become a team leader. It is worth just a little effort.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ / REFERENCES LITERATURE

1. Лисовски К. Проектный менеджмент в IT - как это? [Електронний ресурс] / Крис Лисовски. – 11. – Режим доступу до ресурсу: https://worksection.com/blog/it-project-management.html.
2. Ягофарова Ф. Тимлид (Team leader) [Електронний ресурс] / Флюра Ягофарова – Режим доступу до ресурсу: https://www.profguide.io/professions/team_leader.html.
3. Как стать эффективным лидером: 10 советов [Електронний ресурс] // 2018 – Режим доступу до ресурсу: https://flytothesky.ru/kak-stat-effektivnym-liderom-10-sovetov/.

4. Как быть хорошим командным лидером [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://ru.wikihow.com/%D0%B1%D1%8B%D1%82%D1%8C
5. Как стать эффективным лидером: 10 советов [Електронний ресурс] // 2018 – Режим доступу до ресурсу: https://nk.org.ua/obshchestvo/kak-stat-effektivnyim-liderom-10-sovetov-155949.
6. Карьера в IT: должность Team Lead [Електронний ресурс]. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: https://dou.ua/lenta/articles/team-lead-position/.

Медведєва Світлана Олександрівна – викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Степанова Тетяна Миколаївна – студентка групи 1КІ-16б факультету інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця

Svitlana Medvedieva – the teacher of English, the Foreign Languages Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

Stepanova Tania M. – student of the 1CE-16b group, Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

УДК 004.432

A.V. Semeniuk
L.M. Magas

FROM .PSD TO INTERACTIVE WEBSITE: MODERN INSTRUMENTS FOR FRONT-END DEVELOPMENT

Vinnytsia National Technical University

Abstract:

Today, information is the most important instrument in all areas of our life. It's important to develop tools that can transfer pieces of information from one point to another. Moreover, it's adaptive for every user. Web-application is the best choice.

Keywords: web-page, browser, programming language, stylization, information, calculation.

Анотація:

На сьогоднішній день, інформація відіграє ключову роль у всіх сферах нашого життя. Актуальним питанням є розробка швидких та комфортних засобів, завданням яких є доставка цієї інформації з одного вузла до іншого, максимальна простота у користуванні та адаптація під кожного користувача окремо. Одними із найкращих таких застосунків є веб-додатки.

***Ключові слова*:** веб-сторінка, браузер, мова програмування, стилізація, інформація, обчислення.

Introduction

Information…What does it mean? When and where do we use it? Who creates information? Answers for these questions you can find in the huge global network system called the Internet. What is it "Internet"? - Information. As you can see, information is an integral part of every present person. All principles of modern society are based on information and information traffic. But how can we move certain pieces of information, such us availability of particular item in shop or shipment status of your package, from one person to another? In what way person living, for example in Canada, can find out the latest news from Sri-Lanka? Definitely, for these purposes we use web-content like web-pages, web-applications and other similar things. But who creates this and how it works?

People who use any online site, just don't think about big amount of work that was done for creating this, but author of the site exactly knows how many hours you need for creating something like that and which technologies are necessary. This guy (for example, it can be a company) doesn't write each site for its own use, he receives an order from a customer. What about using technologies? This topic includes great amount of methods, programming languages and other parts, but I'll try to tell only about the most frequently used technologies.

Instruments for front-end development

HTML is the oldest technology comparing to others, but the most popular one today. HTML is really easy to use, it can be suitable for both beginner and knowledgeable programmer. Every person who has a desire to start learning web-programming definitely starts from HTML. For using this you don't need special IDE, usual

notepad will be enough to start writing a code. Be careful, because HTML isn't a programming language. It's just a language for writing markup of your site. This language consists of a lot of tags, which allow you to create main structure of your web page.

CSS definitely depends on HTML. With CSS help you can stylize web page by adding different text indents and intervals, colors of page background, control location of your page elements with horizontal and vertical line. In generally CSS is a page design, without it your page will be very awful and no one will use it.

Java Script. Modern sites aren't intended only for information output. Nowadays people store personal data, calculate math operations and use sites for performing necessary tasks. So, sites have become a large structure that includes performing many scripts, calculating these scripts and sorting extremely big amount of data. For all these actions you can use JavaScript. It's flex programming language suitable for completing many tasks. JS is supported by all existing at this moment browsers. JavaScript allows web-developers to expand site features. Property registration or application forms, different sliders, adaptive tips for certain user, manipulations with html tags and CSS selectors, writing information about user activity – all these actions are only a bit of all opportunities of JavaScript. One more advantage of this languages is ability to be integrated into usual html code of page without any problems. An interesting fact: when JavaScript was in development stage, it had a name "Live Script", but in those times programming language which is called JAVA was enormously popular and marketers decided that similar name would help new language to become more popular and fast increase amount of users. JavaScript creators planned that JS would be a "younger brother" of Java, but eventually JS has included new and new technologies and from a small language has turned into a huge instrument to solve almost all existing problems. JavaScript has its own specification "ECMAScript". To sum up, JS with its frameworks and libraries is the main instrument of front-end developing for a web developer in a comfortable way.

Native languages are good instruments for any developer, but it isn't enough for realizing a great site with large back-end part and interactive front-end part. By improving instruments of developing, people create different frameworks, libraries and others. These tools based on native languages make coding much easier, add new functionality and allow to use one programming language in a lot of ways. Good examples of these instruments can be Angular, Node.js, React, jQuery and others.

Conclusion

In conclusion, I must admit that using some of these instruments, developers can create proper online sites for millions of usual users.

REFERENCES:

1. Introduction to JavaScript [Electronic resource]. – Mode of access: https://learn.javascript.ru/intro
2. Modern instruments for web-development JavaScript [Electronic resource]. – Mode of access: https://depix.ru/articles/sovremennye_tehnologii_verstki_i_front_end

Semeniuk Andrii Vasylovych – student, group 1IST-17b, Faculty of Computer Systems and Automation, Vinnytsia National Technical University, e-mail: ostrovoy72@gmail.com

Supervisor: ***Magas Liudmyla Mykolaivna***, teacher of foreign Languages Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, ludmag71@gmail.com

Семенюк Андрій Васильович – студент групи 1ІСТ-17б, Факультет комп'ютерних систем і автоматики, Вінницький національний технічний університет, e-mail: ostrovoy72@gmail.com

Науковий керівник: ***Магас Людмила Миколаївна***, викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, М. Вінниця, ludmag71@gmail.com

УДК 378.1

Svitlana S. Nykyporets

A NEW APPROACH TO MEMORIZATION OF FOREIGN VOCATIONAL VOCABULARY FOR STUDENTS OF TECHNICAL UNIVERSITIES

Vinnytsia National Technical University

Анотація

У даній статті розглянуто деякі питання ефективності використання асоціативних методів запам'ятовування іноземної фахової лексики в технічних вишах.

Ключові слова: асоціативні методи, фахова лексика, іноземні мови, мнемонічні дії.

Abstract:

The questions of the effective use of associative methods of foreign vocational vocabulary memorizing in technical universities are considered in this article.

Key words: associative methods, specialized vocabulary, foreign languages, mnemonic actions.

The practice of foreign languages teaching shows us that the study of some words involves some difficulties for students; these lexical units are badly remembered or quickly forgotten. It is also known that it is difficult to teach unmatched, unsystematic lexical material. Therefore, it is not necessary to let the process of studying words into gravity, limited to the dry introduction of the new vocabulary, and then to contemplate the indignantly confused faces of students when they encounter this vocabulary in the text and in exercises.

We deal with older people, in whom their childish, illogical, desultory type of memory has already become dull, and the logical type of memory prevails. So it's not enough for them to just repeat the new word, but you need to logically understand this word, to associate it with something familiar to someone.

It will not be too much to confess that not all of our students have brilliant abilities. They do not remember the words, not because they simply can not memorize. In our opinion, this is due to the fact that they have not yet learned to use their new kind of memory.

We, teachers of foreign languages, should help them learn the words, and most importantly teach them how to use their "new" memory. From our own experience we see that even seemingly "hopeless" students, with the using of right approach successfully mastering the new vocabulary.

There are several types of activities to learn and memorize new words. Each of these methods is optimal for a particular group of words. To begin with, let's consider what affects the memory on the English vocabulary:

1) *length* of the word: short words are remembered faster than long, but faster forgotten too, because they are mixed with other, also short words.

2) *abstraction* or *concreteness*: easier to remember words whose images are easy to call.

3) *belonging to different parts of the language*: English nouns are best remembered, and short adjectives the worst.

Let's start with recommendations for memorizing specific nouns. The best way to do this is to use the *background method*. The background may be a home, a street, a native university, a hometown – that is, "painfully familiar" environment.

By teaching students, specializing in programming, we offer them from the very beginning to imagine their permanent workplace by the computer – whether in their own room or in a computer classroom – and gradually fill it in English words.

As a rule, students have to study 10-15 words devoted to a certain topic at a time. For example, when we study the details of the system unit, we are introducing how we take the case of the system unit and place it in the trunk, ALU, memory unit on the magnetic core, the main memory, random access memory, read only memory, and so on. Then we imaginary cover the case of the system unit. When we repeat or check the words, we seem to reopen the system unit and collect the English names of the components, first in the order in which they were arranged, and then selectively. So it is possible to study verbs, only

then we focus attention on our imaginary actions, and better on the sequence of actions from which "a film" is derived.

As new words appear to mark objects that are not already in the imaginary workplace, we suggest that students put these objects into their fantasy world. For example, replace the usual keyboard with stand-alone keyboard. How they do it depends on their own imagination; and remember: the brighter the picture, the better the word is remembered.

After introducing the new vocabulary this way, it should be repeated in 2 days and then in two weeks.

But despite the above method, students may have a problem with memorizing the English word itself and recognizing its meaning. The most common reason is that they can not tie this word to what they already know. In short, they do not find the appropriate association. We have to teach them to create their own associations, using their imagination.

First of all, you need to give them a simple instruction about certain mnemonic actions, so that they understand the basic principle of the method. It may sound like this: "Look carefully at this English word and try to find in its form, sound, or its parts something, which is somehow related to its meaning. Then come up with a short but bright cartoon that will help you remember the word along with its meaning." Here is an example. Take the word *tilt* – a slope; it is a bit like the word *тіло* (body); and then – a bright cartoon, in which the drunken *body* stands "*tilting*". Complex words should be divided into parts. Here are the associations that occur in most students with the word *adjustment* – regulation, setting: *just* (fair) or simply "*ment*" (мент) regulates traffic.

When introducing new words by association method, it is appropriate to follow the following steps: 1) write words on the board; 2) give an example with the first word; 3) create associations up to 2-3 words together with the students; 3) invite students to devise their own associations to the rest of the words; 4) recollect the associations to the words and their meanings at the end of the lesson.

It is better not to impose on the students our own associations, but it will be good to have in stock ready "cartoons", so that you can quickly help students, without losing the dynamics of the lesson. The main requirement is brightness, "shock" and, to be ridiculous, because laughter breaks ice.

The proposed methods, in our opinion, allow us to effectively master the lexical material, and to preserve skills and abilities for a longer period.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Лурия А.Р. Маленькая книжка о большой памяти. Хрестоматия по общей психологии. Психология памяти / Под. ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.Я. Романов. – М., 1979.-С. 193-207.
2. Зимняя И.А. Педагогическая психология. – М.: Логос, 1999. — 384 с.
3. Кудрявцев Т.В. Психология технического мышления. – М.: Педагогика, 1985.-130 с.
4. The Memrize Blog. – [Access mode]: https://blog.memrise.com/2017/05/18/how-to-use-mnemonics-to-remember-new-vocabulary/
5. Mnemonics for learning languages. – [Access mode]: https://www.mempowered.com/mnemonics/language/mnemonics-learning-languages

Никипорець Світлана Степанівна – викладач англійської мови, кафедра іноземних мов, Вінницький Національний Технічний Університет, м. Вінниця.

Nykyporets Svitlana S. – Teacher of English, a department of foreign languages, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

УДК 004:005.8-057.212

С.О. Медведєва
Т.М. Степанова

CAREER IN IT: TEAM LEADER

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В даній роботі розглядаються професійні обов'язки командного керівника, визначаються особливості даної професії, і надаються поради щодо вдосконалення професійних навичок.
Ключові слова: командний керівник, менеджер проектів, навики, керівництво.

Abstract

This work studies the professional duties of a Team Leader, it outlines the features of this profession, and gives tips how to improve professional skills.
Keywords: Team Leader, Project Manager, skills, management.

Managing people is difficult. Managing people effectively is incredibly difficult. Team Leader is an IT specialist who manages his development team, governs the technical side, takes part in work on the project architecture, writes and reviews the code, and performs some particularly complex tasks of the project.

Generally, there are two team leader roles involved into a software development project: a Project Manager (PM) who is responsible for management issues, and a System Architect who deals with the tasks that demand technical solutions. The Team Leader generally fulfills both roles, but the emphasis of his responsibilities is on management.

The project management in the sphere of IT combines the procedures, principles and policies of doing business. It leads the project beginning with the concept of the product development and up to the project completion. Of the many possible approaches and methods, a team leader needs to choose the only one optimal and customized method suitable for him personally and for his project. It is one thing to carry out routine tasks strictly according to the scripts from the book, another thing is to develop your own special tools to take into account the priorities of the company. Therefore, project management, that is, the methodology of managing a company within the division of all the work in the projects, is getting more popular in all the industries [1].

The team leader performs mainly management functions, being responsible for signing down the contract with the customer, maintenance and fulfillment of the contracts and dealing with other documents. He is the person who assesses the amount of work to be done, defines the budget and schedules the work. His responsibility is to set priorities while planning the tasks and the subtasks, as well as to perform project management functions such as design, marketing and development. He is responsible for proper delegation of authority within the team for achieving maximum efficiency, release planning and development of each employee in a team and his/her professional growth [1].

The technical competencies of the team leader include the transformation of the business problems into the technical tasks, understandable to developers: code writing, software development, testing, project design, etc. It is the team leader who has to understand all the problems that arise and offers the ways for their solution. He also carries all the responsibility for the quality and technology of the project.

A team leader is an important link between a customer and developers. Moreover, the more complex the business task, the more important role the team leader plays. In fact, this is an indispensable person who possesses managerial and technical skills.

Taking into account all the above-mentioned professional duties and responsibilities, it was proved that in order for a team leader to be effective, he should follow the following tips:

— Be always ahead. If he wants to be perceived as a leader, he must act on his own. The team leader is responsible for his business and the employees will ask him for advice. If he manages to inspire

them, he will be able to change the whole company for the better. The team leader is the heart and the pulse of the business.

- Be passionate. Great leaders are not just focused on getting group members to finish tasks on time. Leaders inspire others through true caring for the feelings and concerns of each team member.
- Motivate members. Ideas for leadership provide inspirational motivation to encourage and include being genuinely passionate about ideas or goals, to help members. The team leader should be ready to offer recognition, praise and rewards for his group/members' accomplishments [3].
- Support the team. Effective leaders know that all the team members can be equal participants of the software development cycle. Success must be shared among all the teammates, not only among high-class personnel. The efforts of everyone should be acknowledged and appreciated - this will help to maintain the team members' involvement and commitment to the common cause [4].
- Do not settle for Mediocre: is it not fun to hire people, so employers often settle for the first-to-come person to hire. However, this practice can lead to weaknesses within a team. Once a team leader realizes a member of the team is performing at a mediocre level, it is important to support him to do better. If there is no improvement, he should be aware that the time has come to find a new team member.
- Be a thoughtful leader: top talented can appear too good to work for moderate companies with weak brands. The more the team leader can position himself as an authority in the industry, the more talented employees will naturally be attracted to the business.
- Trust is Crucial: a team member can be a highly intelligent and a hard worker, but if it is not possible to trust that person, it is time to let him/her go. It should be born in mind that the desire to keep such a person, could cause bigger problems to deal with when disaster strikes. It is evident that daily operations could take a big hit if a team leader retains employees who cannot be trusted.
- Forget the money at first. It is recommended to hire people whose main motivation is to build a team or those who have a passion for doing business in general. Money is extremely important but when it is dominating, it can be a distraction. It is important if the employees care about the success of the common business.
- Never stop learning. Leadership is not only an innate quality; it can also be developed in each of us. A team leader must be aware of his/her own actions and his/her motivation, he should challenge himself every day, receive feedback from his employees, and, in turn, influence them. First of all, leadership means a clear understanding of the people he is to lead [5].

These are just a few tips, but there are a lot of them. Each leader must develop his own unique and effective approach.

Why should people strive to become a Team Lead? This occupation does not only provide career growth and high salary but it also gives a great opportunity and the possibility to apply your own ideas into practice. As a result, it will lead to respect from the workers and provide the recognition from the society. In addition, this profession is versatile, as a team leader possesses administrative and managerial skills, and acquires the ability to interact with both customers and developers.

There is also a negative side, namely a high level of responsibility not only for his own work, but also for the results of the work of the whole developers' team. The need to constantly switch between different tasks and irregular working days hours can also be challenging [6].

To sum up, it is necessary to add that Ukraine has great potential in the sphere of IT and software development. Therefore, everyone possessing the required skills and desire can become a team leader. It is worth just a little effort.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ / REFERENCES LITERATURE

1. Лисовски К. Проектный менеджмент в IT - как это? [Електронний ресурс] / Крис Лисовски. – 11. – Режим доступу до ресурсу: https://worksection.com/blog/it-project-management.html.
2. Ягофарова Ф. Тимлид (Team leader) [Електронний ресурс] / Флюра Ягофарова – Режим доступу до ресурсу: https://www.profguide.io/professions/team_leader.html.
3. Как стать эффективным лидером: 10 советов [Електронний ресурс] // 2018 – Режим доступу до ресурсу: https://flytothesky.ru/kak-stat-effektivnym-liderom-10-sovetov/.

4. Как быть хорошим командным лидером [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://ru.wikihow.com/%D0%B1%D1%8B%D1%82%D1%8C
5. Как стать эффективным лидером: 10 советов [Електронний ресурс] // 2018 – Режим доступу до ресурсу: https://nk.org.ua/obshchestvo/kak-stat-effektivnyim-liderom-10-sovetov-155949.
6. Карьера в IT: должность Team Lead [Електронний ресурс]. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: https://dou.ua/lenta/articles/team-lead-position/.

Медведєва Світлана Олександрівна – викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Степанова Тетяна Миколаївна – студентка групи 1КІ-16б факультету інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця

Svitlana Medvedieva – the teacher of English, the Foreign Languages Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

Stepanova Tania M. – student of the 1CE-16b group, Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

УДК 629

S. S. Nykyporets
D. O. Shalagai

ADVANTAGES OF USING AN ELECTRICAL TRANSPORT

Vinnytsia National Technical University

Анотація
У даній статті розглянуто питання ефективності використання електротранспорту в перевезені пасажирів порівняно з традиційним транспортом.
Ключові слова: Електротранспорт, електробуси, акумуляторні батареї, бездротова передача енергії.
Abstract*:*
This article deals with the efficiency of using an electrical transport for passengers transporting compared to the traditional one.
Key words: Electric transport, electric buses, rechargeable batteries, wireless transmission of energy.

Transport vehicles, which use refinery oil as fuel, ranks third in sectors that significantly pollute the atmosphere with carbon dioxide emissions and accounts for 25% of the total emissions [1].

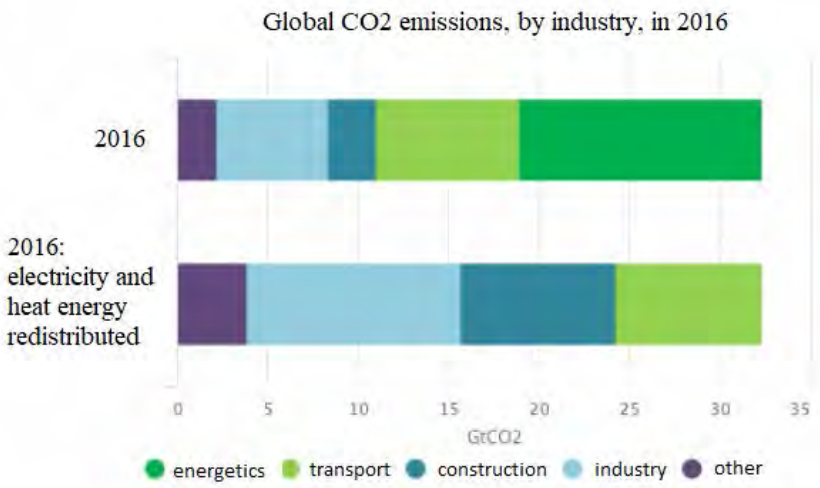

Figure 1 – Global CO_2 emissions by industry, in 2016 [2]

Therefore, a replacement of vehicles with internal combustion engines for transporting electric motors, allows to reduce the rate of pollution of the environment [1].

The use of electric buses has become very popular after the development of batteries production (traction batteries), which, due to its characteristics, are widely used in the automotive and bus industry for passenger traffic, and also become very popular for use in bicycles and motorbikes [3].

Electric buses can store the electricity on board, or can be fed continuously from an external source. Buses storing electricity are majorly battery electric buses, in which the electric motor obtains energy from an on-board battery, although examples of other storage modes do exist, such as the gyrobus which uses flywheel energy storage. In the second case, electricity is supplied by contact with outside power sources. For example, overhead wires, as in the trolleybus, or with non-contact conductors on the ground, as seen in the Online Electric Vehicle [4]. Lithium-ion batteries are currently in the most popular use (Modern lithium-ion batteries have high performance: 100-180 Wh/kg and 250-400 Wh/dm^3, operating voltage is 3,5-3,7 V).

Electric buses with a battery provide zero emissions, quiet operation and better acceleration compared to traditional buses. They also eliminate the infrastructure needed for a permanent connection to the network and allow us to change routes without infrastructure changes compared to the trolley bus. They

usually restore the braking energy to improve efficiency through a recuperative brake. At energy consumption about 1,2 kWh/km the cost of ownership is lower than that of diesel buses [3].

Rechargeable buses are equipped for charging with fixed pantographs at bus stops and depots [3]. Super-capacitors can be recharged quickly, reducing the time it takes to prepare for work restoration.

Since 2016 battery buses have less range, higher weight, and higher procurement costs. The reduced infrastructure for overhead lines is partially offset by the costs of the infrastructure to recharge the batteries. Battery buses are used almost exclusively in urban areas rather than for long-haul transportation. Urban transit features relatively short intervals between charging opportunities. Sufficient recharging can take place within 4 to 5 minutes (250 to 450 kW) usually by induction or catenary [4].

According to Bloomberg, "China had about 99 percent of the 385,000 electric buses on the roads worldwide in 2017, accounting for 17 percent of the country's entire fleet." Chinese cities are adding 1900 electric buses per week [4].

The ideal solution to provide electric buses with uninterrupted work throughout the day was found by the Korean Institute of Technology (KAIST). They have developed a technology called OLEV (On Line Electric Vehicle), which allows you to charge vehicle batteries directly when driving through city streets, and the principle of the technology is simple enough [5].

The main advantage of OLEV electric buses compared with conventional electric vehicles is the possibility of wireless charging and the lack of a bulky and expensive battery. The energy transfer is carried out by induction through the coils installed in the road cloth. The system requires compliance with a gap of 17-20 centimeters between the road and the bottom of the car. The efficiency of energy transfer is estimated by developers at 85%, and peak power is 100 kW [5].

Developers note that all characteristics of the electromagnetic field are within the normal limits, and people walking on such a road, or riding in a vehicle, are in no danger.

The replacement of public diesel transport has already started in Ukraine. Due to low operating costs, the absence of harmful exhaust emissions, easy maintenance of electric buses is the most promising type of passenger transport in a modern city. In addition, unlike trams and trolleybuses, they do not require any rails or a contact network with substations [6].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. "Society 5.0" – the Japanese approach to the digitalization of economic growth – [Access mode]: https://me.nplus1.ru/save-energy/energy-economy?utm_source=Telegram&utm_campaign=Social
2. Key World Energy Statistics – [Access mode]: https://www.iea.org/statistics/kwes/consumption/
3. Next Stop: Ultracapacitor Buses, by Tyler Hamilton October 19, 2009 – [Access mode]: https://www.technologyreview.com/s/415773/next-stop-ultracapacitor-buses/
4. Electric Buses 2019-2029, Forecasts, Technology Roadmap, Company Assessment – [Access mode]: https://www.idtechex.com/estore/o.asp?cartpageid=10
5. On-Line Electric Vehicle using inductive power transfer system – [Access mode]: https://ieeexplore.ieee.org/document/5618092
6. Article, Economic truth, by Oksana Perojok – [Access mode]: https://www.epravda.com.ua/publications/2018/09/20/640754/

Никипорець Світлана Степанівна – викладач англійської мови, кафедра іноземних мов, Вінницький Національний Технічний Університет, м. Вінниця.

Шалагай Дмитро Олександрович – студент групи ЕТЗ-18м, Вінницький Національний Технічний Університет, м. Вінниця.

Nykyporets Svitlana S. – Teacher of English, a department of foreign languages, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Shalagai Dmytro O. – student of ETZ-18m group, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsya.

УДК 37.013.32

Н. М. Гадайчук

LEARNING A SECOND FOREIGN LANGUAGE AS A TIME CHALLENGE

Vinnytsia National Technical University

Анотація

У статті розглядається важливість вивчення другої іноземної мови студентами в умовах інтенсивного макроекономічного розвитку країни. Підкреслюється необхідність володіння мовою для майбутніх фахівців. Окреслено цілі, що досягаються під час вивчення другої іноземної мови.

Ключові слова: друга іноземна мова, досягнуті цілі, професійна освіта, навички іноземної мови.

Abstract

In this article the importance of learning a second foreign language by the students in conditions of intense macroeconomic development of a country is considered. The necessity of mastering a foreign language for future specialists is highlighted. Also the goals which can be achieved while learning a foreign language are defined.

Keywords: a second foreign language, achieved goals, professional education, foreign language skills.

World is changing very fast. In an increasingly globalized and interconnected world more and more companies are expanding their reach to never ventured lands. Ability to speak a second language sets you apart from other applicants. Foreign language skills are the ultimate 21st century social skills, and those who do not possess these skills risk being left behind in the global marketplace of ideas, in the workplace, and even in social and personal life.

Ukraine today is fundamentally a different country from what is was 10 years ago. Its macro-economic indicators are stronger and healthier than ever before. Our country has been intensively developing relations with the European countries, expanding ties between Ukrainian and foreign firms, enterprises and organizations, developing student exchange programs and increasing the participation of Ukrainian students in international projects. The role of foreign languages becomes more important as technologies allow for increased international business. Business dealings are effective when you know your partner and the language he speaks.

New efforts are aimed at improving foreign language education. There is the need to strengthen foreign language skills among the students of non-linguistic higher educational establishments. Knowledge of one or several foreign languages becomes an integral part of professional education.

The process of economic competition is intensified; the labor market requires specialists who know foreign languages, and study, employment and rest abroad become real for those who know at least one foreign language. All this makes our students study a second foreign language.

When learning a second foreign language, the following goals are achieved:

- Practical: the students deepen the general communicative language competences (linguistic, sociolinguistic, pragmatic), which should provide them with effective communication in a limited range of everyday situations.
- Educational: students develop general competencies (declarative knowledge, skills and abilities), as well as ability to self-esteem and the ability to self-study.
- Cognitive: Students are involved in such academic activities, which activate and further develop the full spectrum of their cognitive abilities.
- Developing: there is a development of students' needs and motivation sphere (values, ideals, etc.), confidence of students as users of language is strengthened, positive attitude towards the study of the second foreign language is motivated.
- Social: Students improve critical self-awareness and communication skills, become involved in an ever-changing international environment.
- Socio-cultural: Students learn to understand important and diverse international socio-cultural issues that will allow them to function properly in cultural diversity.

The educational process is organized in such a way as to facilitate the formation of students' abilities in oral (speaking, listening) and written (reading, writing) speech. The process of training all types of speech activity is carried out in parallel and interconnected. The training begins immediately from the formation of students' skills and abilities on a specific topic, and the phonetic aspect of speech is assimilated directly in practical reality while mastering the topical, lexical and grammatical material. Work on pronunciation is carried out continuously during the learning process.

The main means of mastering the linguistic material are exercises and tasks. All exercises and tasks are clearly motivated and communicatively directed. The communicative orientation ensures the proper level of practical knowledge of the second foreign language [1 – 7].

Learning a second language is a long and complex process. A person is affected as he struggles to reach beyond the confines of his first language and into a new language, a new culture, a new way of thinking, feeling, and acting. Total commitment, total involvement, a total physical, intellectual and emotional response are necessary to successfully send and receive messages in a second language. Many variables are involved in the acquisition process. Studying it enables our students to enter a large, interesting world of new knowledge, human experience, and cultural gain.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Slesarenko I.V. The Tasks of the Language Teaching at Modern Technical Institute / Higher Education in Russia / I.V. Slesarenko. – № 11. – 2009. – p. 151.

2. Narolina V. I. Teaching a Future Professional Cross-cultural Communication / Higher Education in Russia / V. I. Narolina. – № 1. – 2009. – p. 124.

3. Ingrid Pufahl, Nancy C. Rhodes, Donna Christian What We Can Learn From Foreign Language Teaching In Other Countries,Center for Applied Linguistics [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: http://www.cal.org/resources/digest/digest_pdfs/0106-pufahl.pdf (дата звернення 19.02.19). – Назва з екрана.

4. Yonkers, Virginia The Business Communication Model For Teaching Foreign Business Languages, Siena College [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: www.krannert.purdue.edu (дата звернення 20.02.19). – Назва з екрана.

5. Каспин И. В., Сегаль М. М. Новые технологии в обучении иностранным языкам [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: http://linguact. hyperlink.ru/articles/kaspinandsegal.html (дата звернення 21.02.19). – Назва з екрана.

6. Kathleen Stein-Smith. The Multilingual Advantage: Foreign Language as a Social Skill in a Globalized World [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: https://www.ijhssnet.com/journals/Vol_7_No_3_March_2017/6.pdf (дата звернення 22.02.19). – Назва з екрана.

7. Brown, H. Douglas. Principles of language learning and teaching / Douglas Brown. – 5th ed. p. cm.

Гадайчук Наталія Миколаївна – викладач англійської мови, кафедра іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: max3nov@gmail.com.

Hadaichuk Nataliia M. – Teacher of English, Chair of foreign languages, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: max3nov@gmail.com.

UDC: 574: 58.02

N. M. Kravets [1]

ENVIRONMENTAL CONTROL OF WATER POLLUTION

[1]Vinnitsa National Technical University

Abstract
Literary analysis of groups of toxic compounds that can cause a violation of the aqueous medium is carried out. Their characteristics and a brief overview are given.
Keywords: toxic substances, reservoir, aquatic environment, pollutant, sewage, environmental monitoring, controlling, phytoplankton

Introduction

Rapid population growth in urban areas leads to increasing amounts of wastes of human origin. A considerable part of them are biogenic organic wastes that enter wastewater. This leads to deterioration of the ecological status of water bodies and the gradual reduction of water quality. Ponds overgrow with lots of macrophytes and are covered with silt. The concentration of phytoplankton in natural waters is growing, level of oxygen in water decreases, which dramatically reduces the level of dissolved oxygen and leads to death of fish and other aquatic organisms. A major problem is the supply of urban population with drinkable water.

The analysis of phytoplankton features

Monitoring the ecological situation and preservation of the biodiversity of aquatic ecosystems occupy an important role in the general system of nature protection and are important components that determine the sustainable development of society. However, the theoretical and practical aspects of the automated control ecological situation of water ecosystems are not developed enough, because integral indicators for assessing their situation, vastly are relative and subjective. Suspended particles of phytoplankton are biological cells and bioindicators of water pollution.

The main parameter of polydisperse mediums are volume concentrations of phytoplankton particles of different species. The quantitative correlation between the volume concentration of these particles are the criterion of assessment of aquatic ecosystems, including indices of biodiversity, ecological balance, integrated bioindicators of human and industrial impact of various pollution and others. Actuality caused by the necessity the development of new methods and tools for monitoring of water bodies based on bioindication by phytoplankton as traditional, such as automated microscopy [1], is characterized by low values of performance and reliability monitoring.

The study aims is to improve performance and reliability monitoring of the ecological state of water bodies based on biological indication of phytoplankton with use multispectral images of suspended particles, which are determined on the basis of volumetric concentration and develop appropriate methods and devices.

Blue-green hydrants who participate in many chemical processes of reservoirs, being in warehouse, contradictory interactions with common hydro-ions. 3 one side they will produce knowledge of another organic substance, on the other hand, widely used random ones Toxic influence on hydrographs, on fish. The massive development of blue-green algae thus becomes "blossom" with water, staining water in a blue-green or brown color. In Ukpain flowering reservoirs is a rather difficult problem due to favorable climatic conditions for mass development of blue-green reservoirs and availability a significant number of fishing water reservoirs, in which this process takes place, completing the losses and complications of conducting the economic district. Okim this, this problem got worse after the cascade was created Dnieper reservoirs, which reduce the number of microbes that have a low molecular weight and have a deep, which contributes to the good water degradation and the massive development of blue-green reservoirs [4].

The apparent concentration of phytoplankton particles associated with comparing their parameters are for each type of particle is within acceptable ranges and are determined by shape, internal structure, spectral and polarization properties. The most common parameters for the study of suspended particles using

electrochemical methods. Conductometric method is based on measuring the electrical resistance of individual particles in a flow cell devices using Coulter cell. This method is not sensitive enough for reliable identification of suspended particles of different types and can not assess their aggregation. Optical methods allow you to define a much larger number of characteristics of suspended particles [2-3].

Living organisms have the ability to regulate the concentrations of substances, which they receive in the process of metabolism, they are able to detoxify xenobiotics, but their ability is quite limited. In addition, xenobiotics can accumulate in living organisms. Bioaccumulation toxic substances underlie distant toxic effects [4].

Conclusion

The method and means of control can efficiently control the concentration of phytoplankton in the photo-bioreactor wastewater treatment plants, and can be used to assess the status of water bodies based on bioindication by phytoplankton and complex human impacts on aquatic ecosystems. With the proposed controls can maintain optimal mode photo-bioreactor wastewater treatment plant that will provide the maximum possible amount of phytoplankton biomass.

Surface waters of the land belong to the surrounding environment the environment that has undergone the most significant changes and transformations as a result of human activity. Anthropogenic factor in the formation of their chemical composition and quality is now proportional to natural geochemical and biological processes. Transformation of catchment areas, unorganized diffuse wastewater from catchment areas, transboundary flows, atmospheric precipitation, industrial and domestic discharges cause massive pollution of water bodies, violating their internal processes of migration, colloquium and transformation of substances, negatively affecting water quality, resulting in diseases of hydrobionts and disruption of functioning, as well in some places and the structure of aquatic ecosystems.

This state of affairs requires urgent response in order to preserve the remaining stocks of water, which remained in more or less good quality and the development of effective methods and techniques for water purification and ensuring the restoration of their quality in the course of natural processes of self-purification, and as well as the sustainable development of aquatic ecosystems by identifying permissible man-made pressures.

REFERENCES

1. The method of multispectral image processing of phytoplankton for environmental control of water pollution / V. Petruk, S. Kvaternyuk, V. Yasynska, A. Kozachuk, A. Kotyra, R. S. Romaniuk, N. Askarova // Proc. SPIE, Optical Fibers and Their Applications, 2015. Vol. 9816, 98161N (17 December 2015). – P. 98161N-1–98161N-5; doi: 10.1117/12.2229202. (SCOPUS) text

2. Petruk V. Experimental studies of phytoplankton concentrations in water bodies by using of multispectral images / Petruk V., Kvaternyuk S., Pohrebennyk V. et al. // Water Supply and Wastewater Removal. Editors: Henryk Sobczuk, Beata Kowalska. – Lublin : Lublin University of Technology, 2016. – P.161–171.

3. Petruk V. Multispectral Methods and Means of Water Pollution Monitoring by Using Macrophytes for Bioindication/ V. Petruk, S. Kvaternyuk, O. Bondarchuk et al. // Water Security. Editors: O. Mitryasova, C. Staddon. – Mykolaiv: PMBSNU – Bristol: UWE, 2016. – P.131-141.

4. Moriarty F. Ecotoxicology: The Study of Pollutants in Ecosystems. N.Y.: Acad.Press, 1989. – 233 p.

Kravets Natalia M − postgraduate student of the Department of Ecology and Environmental Safety, Institute of Environmental Safety and Environmental Monitoring, Vinnytsia National Technical University. Vinnitsa, kravets19950401@gmail.com

N.V. Herasymenko[1]

MOTIVATIONAL FACTORS IN DIRECTING CONVERSATION

[1] Vinnitsia National Technical University

Abstract

The sources of motivation in directing conversation are analysed. A primary responsibility of the teacher in reviving motivation is shown..

Keywords: motivational factors, mastering new language material, to provide a feeling of confidence.

Most students study English because they believe it will benefit them in one way or another. They see English as a means to earn more money, to fulfill certain education requirements, to travel abroad, to gain access to the culture of English-speaking nations, or simply to meet more people. But even though students" initial motivation may be quite strong, under the strain of learning a new language with all its complexities of pronunciation, syntax, and vocabulary, motivation may wane.

A primary responsibility of the teacher is to revive motivation. Without strong motivation students will fail in their attempt to bridge the gap between the manipulative and the communicative phase of language learning, and their hopes of speaking English fluently will never be realized.

Teacher"s own personality and outlook may provide students with fresh motivation. If you have a genuine interest in the students and their welfare, if you give praise where deserved, if you are responsive to students difficulties and if you show faith in their abilities, they will try harder to succeed in speaking English.

Earl Stevick discussed these sources in a lecture he gave a few years ago at the foreign Service Institute in Washington. He pointed out that there are four major classroom sources of motivation:

1 The joy of discovery. Students find it thrilling to discover something about a new language by themselves. If you direct the students to the point where they make a discovery about English rather than having it all explained to them? The benefit is more lasting. Not only are they apt to remember the point better, but they are stimulated to make further discoveries.

2. The satisfaction of control. Mastering new language material provides the students with feeling of confidence and accomplishment which is of paramount importance in sustaining their enthusiasm.

3. The joy of remembrance. When you occasionally have students return to material from an earlier stage of their language program, you give them a chance to do something they already know well with its resultant psychological rewards. In addition they have an illustration of how much progress they have made.

4. The elation of use/ If you can provide some way for students to use English outside the classroom, whether through contact with native speakers or writing to a pen pal in English, you will provide them with the best source of motivation of all – the elation that comes from truly communicating with native speakers.

Motivation is what makes the students want to converse. Students cannot be set down in groups, or sent off in pairs, and told to interact in the foreign language… but mostly it will need to be fostered by the intrinsic interest of the task proposed for the students concerned. Such interest will make the interaction which follows autonomous, a genuine communication from one person to another.

REFERENCES

1. Julia M. Dobson Effective Techniques For English Conversation Groups. Washington, D.C., 1992.

2. Barkley, Elizabeth F. Student Engagement Techniques: A Handbook for College Faculty. San Francisco: Jossey-Bass, 2010.

3. Brookfield, Stephen D. and Stephen Preskill. Discussion as a Way of Teaching: Tools and Techniques for Democratic Classrooms. San Francisco: Jossey-Bass, 2005

Herasymenko Nadia V. — Department of Building Heating and Gas Supply, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : nadiiaherasymenko72@gmail.com

УДК 004.8

G. V. Abramovych
S. A. Ryndin

Implementation of artificial intelligence in human life

Vinnytsia National Technical University

Анотація: *В статті розглянуто переваги і недоліки використання штучного інтелекту у житті людини. Наводяться ризики його використання та думки відомих розробників.*
Ключові слова: штучний інтелект, промисловість, загрози, прогрес, роботи.

Abstract: *The article considers the advantages and disadvantages of using artificial intelligence in human life. The risks of its usage and thoughts of prominent developers are presented.*
Keywords: artificial intelligence, industry, threats, progress, robots.

Introduction

In today's world, smart machines are becoming increasingly widespread. They are actively used in services and production spheres, some of them can diagnose while some can maintain a dialogue with a human. However, with the development of artificial intelligence and robotics, issues of social and economic nature are arising.

In modern science, the development and research of artificial intelligence and robotics is one of the most discussed topics. There exist already many companies that work in this direction and each have taken its niche and developed one or another related direction.

Main part

Changes that contribute to the development of artificial intelligence are already affecting everyone. According to the research organization McKinsey Global Institute, fundamental changes in the labor market should be expected in the next ten years and novice technologies are supposed to save about $ 50 trillion.

Almost all routine work will be transferred to intelligent machines as they will be able to perform it faster and better. The changes will reduce hundreds of millions of work places. At the same time, not only low-qualified workers will be affected in the process of automation.

For example, the investment company Goldman Sachs fired 600 traders, leaving only two people and introducing automated software algorithms. For servicing them, a staff of 200 programmers was formed.

Artificial intelligence has already started to penetrate into medical offices and experts are convinced that it is only a matter of time when it will become a commonplace there. At the moment, artificial intelligence works well in diagnosing diseases: researchers at the John Redcliffe Hospital in Oxford have developed a diagnostic system that demonstrated the rate of 80% in diagnosing heart diseases if compared to doctors' diagnosing; at Harvard University, scientists have taught a "smart microscope" to see dangerous blood infections [1].

According to The Daily Mail [2], artificial intelligence has also proven its ability to determine the risk of developing such age-related diseases as cancer and heart disease.

The chairman of Orange Silicon Valley George Nayhon believes that due to the current development of artificial intelligence, human faces will be new credit cards, according to the CNBC article. "Face Recognition today completely changes the security systems by introducing biometric capabilities. Taking into consideration how technologies combine with retailers, such as Amazon and Whole Foods, a near future when people no longer have to queue at the store, is easily seen" Nayhon said [3].

In the next several years, AI's industry growth is expected to explode and the influence on all spheres will grow significantly. By the end of the decade, the beginning of true autonomy is expected. AI-powered machines and software will likely start to be free from human supervision, they will become sentient beings one day. But this will happen much later in the distant future.

According to the estimates, the AI industry was a USD 5 billion marketplace by revenue in 2015, a respectable size for such a promising sector. By 2020, exponential improvements and broader adoption should more than double revenue to become a USD 12.5 billion industry. This represents a 20% annual growth rate [4].

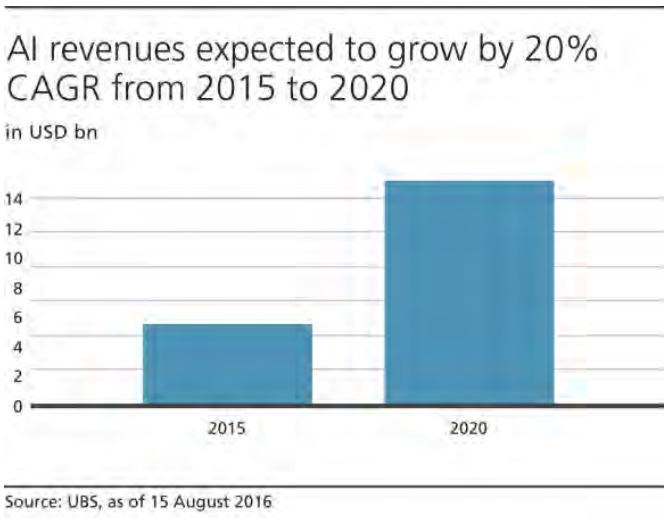

However, global employment will not be unharmed. By automating tasks that rely on analyses, subtle judgments and problem solving, AI can be a threat to low-skill, predictable and routine jobs in industries like retail and financial services and indirectly through the broader automation of the auto industry and certain other manufacturing industries. While it is difficult to predict the exact impact at this stage, assuming 5% of the jobs in these industries are routine in nature, it is expected that 50-75 million jobs globally, or 2% of the worldwide work force, will be potentially affected due to the advent of AI – a significant number, but one that isn`t that high in comparison to the opportunities AI will create.

AI's rise and ensuing surge in productivity will spur an excess of opportunities for employees to upgrade their skills and focus on creative aspects. With the emergence of other disruptive business models like apps or sharing economies highly likely in a post-AI era, there is increased scope for jobs that require a high level of personalization, creativity or craftsmanship - tasks that will still need a person. These occupations are hard to imagine at this point, hence the job-related anxiety associated with AI's widespread integration; but they will quickly increase as new specializations are needed - comparable to the post-Industrial revolution bloom of factory workers.

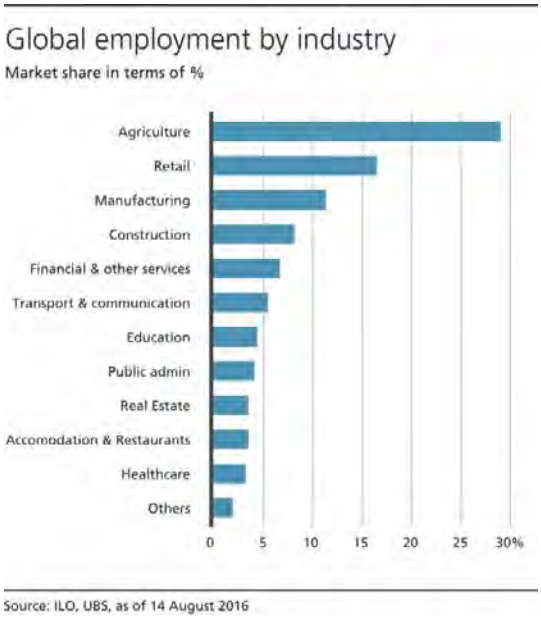

Although there is another side of the coin. Well-known scholars and multi-billionaires have become opposed to innovations and argue that artificial intelligence in modern conditions presents a threat even more severe than nuclear weapons [5].

Elon Mask compared artificial intelligence to the "call of the devil," which will sooner or later succeed. In his view, artificial intelligence can give rise to the third world war, when super-intelligent machines will become able to take over the main spheres of life in the world. In addition, supercomputers can turn to an "immortal dictator."

In the documentary film by Chris Peyne "Do you trust this computer?" Mask warns about the danger that smart machines are playing an increasingly important role in our lives [6].

After all, computers accumulate more personal data, develop science and medicine, and are already on the verge of creating a new form of super intellect, almost without human interference in the process.

"We are approaching digital superintelligence that will surpass any person," explained Mask.

The founder of SpaceX believes that the lack of control on the part of state structures increases the threat of the beginning of the third world war, which could lead to the complete extinction of mankind. Mask emphasizes that the main threat is hidden in the fact that scientists are creating a technique that can study independently and improve itself without any human help. However, it is impossible to teach any machine to show emotions or to be guided by morals. Human feelings are not subject to robots and this is the problem - nobody can predict what machines will do. That is why, due to its uncontrollability, artificial intelligence can be more scary than nuclear weapons.

Mask's opinion is also shared by the legendary Microsoft founder Bill Gates, who is known for criticizing people who do not see possible problems with uncontrolled use of artificial intelligence. The billionaire argues that in the nearest time robots which are capable of performing large volumes of work will play a positive role in the development of society; however, in the long run, artificial intelligence can present a real threat.

According to the well-known physicist Stephen Hawking, artificial intelligence, robots and social structure that they generate can lead to both positive and negative consequences for humanity. Hawking does not see clear indications that the world of machines will always be kept under human control. The impossibility to predict consequences seems to be the main problem associated with the use of AI technologies.

Conclusion

Humanity should focus on solving technical, social, and economic problems that are gradually arising with the development of artificial intelligence.

However, it should be emphasized that artificial intelligence in today's conditions is a valuable helper for a man. It can diagnose cancer, detect suicidal tendencies, helps us solve domestic and global problems. Developments in this direction are potentially able to improve the quality of life of every inhabitant of the planet, therefore, the field of artificial intelligence needs to be streamlined and regulated rather than prohibited.

Eventually, it is obvious that whether artificial intelligence becomes a threat or helper, depends only on mankind.

REFERENCES

1. Examples of Artificial Intelligence You're Using in Daily Life [Electronic resource] // Access mode: https://beebom.com/examples-of-artificial-intelligence/
2. New artificial intelligence can tell you the age of your CELLS - paving the way to personalized medical advice that could extend your lifespan [Electronic resource] // Access mode: https://www.dailymail.co.uk/health/article-5272313/New-artificial-intelligence-age-CELLS.html
3. 8 ways artificial intelligence is going to change the way you live, work and play in 2018 [Electronic resource] // Access mode: https://www.cnbc.com/2018/01/05/how-artificial-intelligence-will-affect-your-life-and-work-in-2018.html
4. The evolution of artificial intelligence [Electronic resource] // Access mode: https://www.ubs.com/microsites/artificial-intelligence/en/ai-coming-age.html
5. Possible threats of artificial intelligence [Electronic resource] // Access mode: https://pogliad.ua/ru/news/com-news/vektor-razvitiya/mozhlivi-zagrozi-shtuchnogo-intelektu-356411
6. Elon Musk on Do you trust this computer? [Electronic resource] // Access mode: https://www.youtube.com/watch?time_continue=37&v=wlCBMEZn1q8

Науковий керівник: Абрамович Галина Валеріївна – ст. викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: gala_vinnica@yahoo.com

Риндін Сергій Анатолійович, студент групи 2Пі-18м, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: rindin70@gmail.com

Supervisor: Galyna Abramovych — senior teacher of the Foreign languages Chair, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: gala_vinnica@ukr.net;

Serhii Ryndin, master student of group 2PI-18m, Department for Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: rindin70@gmail.com

УДК 001.124.4

Liudmyla Magas
Alex Lukashuk

THE EFFECTS OF TECHNOLOGY ON HUMANITY

Vinnytsia National Technical University

Abstract
This article describes the issues of technology impact on our lives. It stresses effect on you all those hours you spend staring at your smartphone, tablet, or computer and what you can do about it.
Keywords: *technology, screen, dependence on technology, spend time, unhappy, continuous signal.*

Анотація
Дана стаття описує питання впливу технологій на наше життя. У ній підкреслюється ефект на вас тих годин, які ви витрачаєте, дивлячись на ваш смартфон, планшет або комп'ютер, і що ви можете зробити з цим.
Ключові слова: *технології, екран, залежність від технології витрачати час, нещасний, безперервний сигнал.*

Technology made the world smaller by providing communication tools. It explored the solar system and the universe, and proved that technology is truly significant in human advancement. In order to facilitate himself and his fellows, the man has converted all raw material into usable resources. So, we became too dependent on technology.

You cannot live for a minute without checking messages on iMessages, you want to constantly track who among your friends put "Like" and check who liked your tweet about the grandmother and the dog you met on the way to work this morning. Especially interesting is that you cannot even remember where this dependence came from.

This dependence has not only made human beings life so facilitated, comforted and luxurious but also this dependence has made him lazy, sluggish and somewhat weak and feverish physically. Though technology proved itself as a friend, facilitator, and comforter, its destructive capabilities in warfare have proved to be more deleterious rather than to be constructive. There is no question that such high-tech devices have enriched our lives and made everything easy. So, it is a natural thing for man to become dependent on technology [1].

The usage of technology has also increased the level of crimes and criminals. Its improper use or misuse makes mankind fearful and increases the suffering of mankind. In this age, most of the kids play video games and stay indoors. This way, most of their time is wasted in using these technologies. Nowadays, we cannot survive without internet and smartphones. Walking through public places, we notice people standing right next to each other but don’t say a word to each other. They are holding a conversation on internet or phone. One day breakdown of the internet can create a massive disaster in different spheres of the life. Even little things can cause stress for us [2].

In 2010, Steve Jobs, when he was releasing the iPad, described the iPad as a device that was “extraordinary”, “the best browsing experience you've ever had, better than a laptop, better than a smartphone, it's an incredible experience.” A couple of months later, he was approached by a New York Times journalist, and they had a long phone call. At the end of the call, the journalist threw in a question that seemed like a kind of softball. He told him, “Your kids must love the iPad.” There's an obvious answer to this, but what Jobs has really impressed on the journalist. He was very surprised, because he said, “They have not used it. We limit how much technology our kids use at home.”

So for the last five years, as a professor of business and psychology, Adam Alter's been studying the effects of screens in our lives. He spoke at the TED Talks conference on this topic in April 2017. There he showed a chart with the average 24-hour workday (shown in Figure 1) at three different points in the history: 2007, 2015 and then data that he collected in 2017. And a lot of things have not changed that much. We sleep roughly seven-and-a-half to eight hours a day; Some people say that's declined slightly, but it has not changed much.

Figure 1: The average 24-hour workday

We work eight-and-a-half to nine hours a day. We engage in survival activities - these are things like eating and bathing and looking after children - about three hours a day [3].

That leaves this white space. That's our personal time. That space is incredibly important to us. That's the space where we do things that make us individuals. That's where hobbies happen, where we have close relationships, where we really think about our lives, where we get creative, where we zoom in and try to work out whether our lives have been meaningful.

We get some of that from work as well, but when people look back at their lives and wonder what their lives have been like at the end of their lives, you look at the last things they say - they are talking about those moments that happen in that white personal space. So it's sacred; it's important to us.

That's how much of that space is taken up by screens over time. In 2007, that was the year that Apple introduced the first iPhone. That's how much time we spend that free time in front of our screens. This yellow area (shown in Figure 1), this thin sliver, is where the magic happens. That's where your humanity lives. And right now, it's in a very small box.

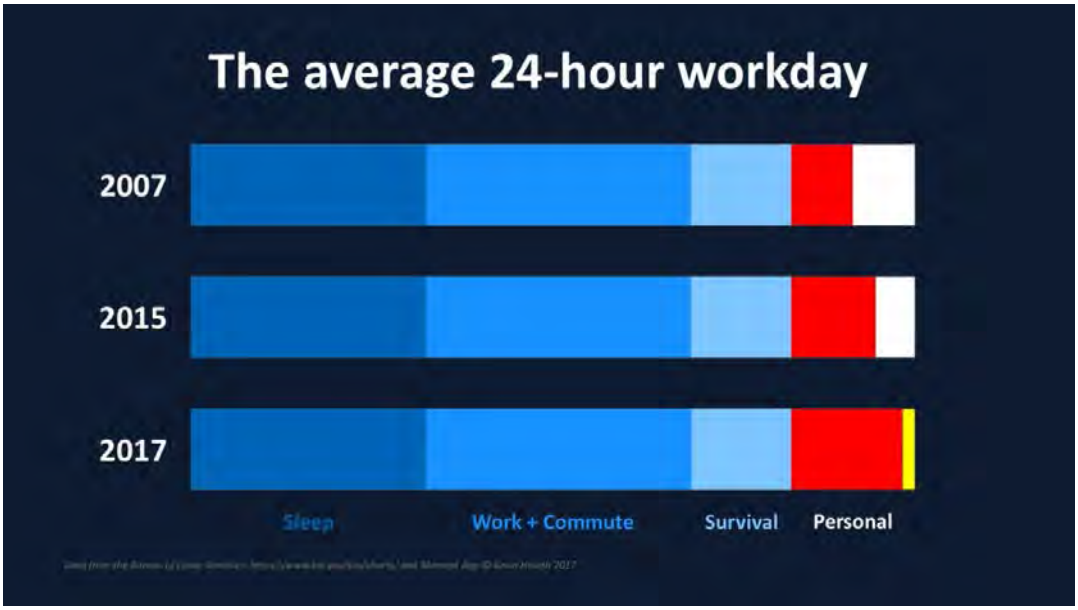

Figure 2: The average 24-hour workday (personal time)

One thing you can do is ask yourself: What's going on during that time? How are the apps that we are using enriching? And some are enriching. If you stop people while they're using them and say "Tell us how you feel right now," they say they feel pretty good about these apps - those that focus on relaxation, exercise, weather, reading, education and health. They spend an average of nine minutes a day on each of these. These apps make them much less happy. About half the people, when you interrupt them and say, "How do you feel?" say they do not feel good about using them. What's interesting about these - dating, social networking, gaming, entertainment, news, web browsing - people spend 27 minutes per day on each of these. We're spending three times longer on apps that do not make us happy. That does not seem very wise.

One of the reasons we spend so much time on these apps that make us unhappy is they rob us of stopping the cues. Stopping cues were everywhere in the 20th century. They were baked into everything we did. A stopping cue is basically a signal that it's time to move on, to do something new, to do something different. And - think about newspapers; eventually you get to the end, you fold the newspaper away, you put it aside. The same with magazines, books - you get to the end of a chapter, prompting you to consider whether you want to continue. You watched a show on TV, eventually the show would end, and then you'd have a week until the next one came. There were stopping cues everywhere. But the way we consume today is such that there are no stopping signals. The news feed is just rolls, and everything's bottomless: Twitter, Facebook, Instagram, email, text messaging, the news. And when you do check all sorts of other sources, you can just keep going on and on and on [4].

The cost of becoming dependent on technology, at its most extreme, is our mental health, our cognitive capabilities, and the future of innovation. So what can we do to mitigate our dependence on technology, both individuals and as groups? [5]

We do not need to outlaw technology, or deliberately limit our use of new technologies that have the potential to significantly improve our lives. But we need to find a balance.

As an individual, that means limiting the time you spend engaging with technology, and relying on your own cognitive capabilities as much as possible. In a group context, it means resisting the temptation to accept any technology as a given, or as the new norm.

We need to acknowledge the destructive and limiting potential of technological dependence without demonizing technology altogether, and we need to work together to accomplish this.

REFERENCES:

1. Are We Too Dependent On Technology? [Electronic resource]. – Mode of access: https://xenlife.com.au/are-we-being-too-dependent-on-technology/
2. Too dependent on technology [Electronic resource]. – Mode of access: https://nation.com.pk/01-Jan-2018/too-dependent-on-technology
3. Adam Alter: Why our screens make us less happy [Electronic resource]. – Mode of access: https://www.ted.com/talks/adam_alter_why_our_screens_make_us_less_happy#t-219080
4. WHY OUR SCREENS ARE MAKING US LESS HAPPY? [Electronic resource]. – Mode of access: https://www.superfundwholesale.com.au/screens-making-us-less-happy/
5. We need to reduce our dependence on technology if we want to keep innovating [Electronic resource]. – Mode of access: https://thenextweb.com/contributors/2018/07/25/we-need-to-reduce-our-dependence-on-technology-if-we-want-to-keep-innovating/#

Науковий керівник***: Магас Людмила Миколаївна*** – викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет,

Лукашук Олександр Олегович – студент групи 2КІ-17б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: o.lukashuk3.14@gmail.com.

Supervisor: ***Lyudmila Magas***, teacher of English, the Foreign Languages Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

Alex Lukshuk – Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: o.lukashuk3.14@gmail.com.

УДК 004.4

S.V. Maltsev
O. V.Stoliarenko

Cryptocurrency

Vinnitsa National Technical University

Анотація. У *статті розповідається про криптовалюту, історію створення, технологію роботи та перспективи у майбутньому.*
Ключові слова: *валюта, цифровий, транзакція, електронна комерція.*
Abstract *The article deals with cryptocurrency, the history of creation, technology of work and prospects in the future.*
Keywords: *currency, digital, transaction, e-commerce.*

Cryptocurrency is a digital currency for which encryption techniques are used to regulate its use and generate its release. Unlike fiat currency — like US dollars, euros and yen — cryptocurrency is not regulated or controlled by any bank, government or centralized financial authorities. Instead, it relies on the power of the Internet to guarantee its value and confirm transactions. Users on a network verify every transaction, and those transactions then become a matter of public record. This prevents the same digital currency or coin from being spent twice by the same person. Today cryptocurrencies have become a global phenomenon known to most people. While still it is something strange and not understood by most people, banks, governments and many companies are aware of its importance.

If you take away all the noise around cryptocurrencies and reduce it to a simple definition, you find it to be just limited entries in a database no one can change without fulfilling specific conditions. This may seem ordinary, but, believe it or not: this is exactly how you can define a currency.

Few people know, but cryptocurrencies emerged as a side product of another invention. Satoshi Nakamoto, the unknown inventor of Bitcoin, the first and still most important person in cryptocurrency, never intended to invent a currency. The single most important part of Satoshi‘s invention was that he found a way to build a decentralized digital cash system. In the nineties, there have been many attempts to create digital money, but they all failed. After seeing all the centralized attempts fail, Satoshi tried to build a digital cash system without a central entity. Like a Peer-to-Peer network for file sharing. This decision became the birth of cryptocurrency. They are the missing piece Satoshi found to realize digital cash.

Although e-commerce is growing, the obsolete global financial system represents the biggest barrier to its expansion. Currently, banks act as intermediaries between buyers and sellers on the internet. That’s not a big problem for people who already shop online. However, there are many people who could benefit from online shopping but can’t open a bank account. I’m talking about people from third-world countries where banking systems are undeveloped, as well as disadvantaged people from developed countries. According to some estimates, there are more than a billion people worldwide who fall under this category. Cryptocurrency could connect those people with the world of e-commerce. After all, they just need an internet connection to get started. There’s no list of requirements for downloading a wallet and using digital coins as a means of payment. You don’t even need to provide your personal information. Banks will eventually accept cryptocurrencies and even create whole packages around them.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ / REFERENCES

1. Hackernoon– [Електронний ресурс] – [Режим доступу] https://hackernoon.com/where-will-cryptocurrency-be-in-the-next-5-10-years-49bb7faf4fb5.
2. Електронна бібліотека Вікіпедія [Електронний ресурс] UML – Вікіпедія – [Режим доступу] https://uk.wikipedia.org/cryptocurrency

3. Randall Stephens [Електронний ресурс] – [Режим доступу] –https://medium.com/swlh/the-future-of-cryptocurrency-why-e-commerce-is-the-answer-822e62ba12f5

Столяренко Оксана Василівна– кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов Вінницького національного технічного університету, заступник завідуючого кафедри іноземних мов ВНТУ з наукової роботи.

Мальцев Сергій Васильович – студент групи 2КН-17б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, s.maltsev1999@gmail.com

Stolyarenko Oksana Vasylivna - candidate of pedagogical sciences, associate professor of Foreign Languages Department of Vinnitsa National Technical University, deputy head of department of foreign languages of VNTU on scientific work.

Maltsev Sergiy, group 2KN-17b, Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

УДК 69.003

М. С. Коровячук
О. В. Столяренко

BIM-TECHNOLOGY IN CONSTRUCTION FOR CIVIL ENGINEERS

Вінницький національний технічний університет

Анотація. *У статті розглядається BIM - технологія інноваційного моделювання будівель. Дане рішення дозволяє об'єднати діяльність різноманітних фахівців, чию роботу необхідно виконувати в різних програмних продуктах, що дозволяє проводити моделювання значно дешевше, спрощує процеси візуалізації майбутнього об'єкта. Також незаперечною перевагою BIM перед CAD моделюванням є можливість виявлення набагато більшого відсотка помилок, колізій і невідповідностей всередині єдиного проекту.*

Ключові слова: *BIM-технологія; BIM-моделювання; CAD-технології; інформаційне моделювання будівель; особливості впровадження; проектування; архітектура.*

Abstract. *The article deals with BIM - technology innovation modeling of buildings. This solution will be allowed to combine the activities of various professionals, whose work must be performed in various software products, which allows for much cheaper simulation, simplifies the processes of visualizing the future object. Also, the undeniable advantage between BIM and CAD modeling is the ability to detect a much higher percentage of errors, conflicts and inconsistencies within a single project.*

Keywords: *BIM-technology; BIM modeling; CAD technology; information modeling of buildings; peculiarities of implementation; designing; architecture.*

Building Information Modeling is a method of construction, equipping and maintaining a building (managing the life cycle of object — from the owner's initial idea and initial work of the architect to operating and maintaining the finished building), which involves the collection and complex processing throughout the design process of the entire architectural design, technological, economic and other information about the building with its dependencies and connections.

In other words, this is a new revolutionary approach to the design of buildings and structures, allowing each design participant to carry out their part of the project and have access to building information, which forms the fundamental basis for all decisions throughout the object's life cycle (from the earliest concepts to detailed design construction, operation and demolition).

The introduction of BIM technology in various areas of design is a revolution in the traditional construction process. In the United States, the process of introducing information modeling of a facility began in 2003. Somewhatlater, EuropeandAsiajoinedtheStatesin 2007. [7]

Any construction organization strives to create a clear project management system. The effectiveness of such a system can be assessed by increasing the level of structuring of project documentation, reducing the time required for the construction of construction objects without losing the quality component, and, consequently, reducing costs.

Despite all the positive aspects of information modeling, its implementation is experiencing some difficulties in many countries. This article considers the main problems of implementation in Ukraine.

In order to understand why companies are switching to new technologies, it is necessary to consider the main advantages of BIM-modeling, namely, what the organization gets in the end:

1. Virtual building model;
2. Individual parameters of the object;
3. High-quality project documentation;
4. The ability to quickly identify inaccuracies and errors in projects, as well as their immediate elimination;
5. Experimental methods for examining an object when setting various conditions;
6. Management and control of the object at all its life stages;
7. Parallel use of the information model of a building or structure by several contractors to carry out the work of each of them;
8. The ability to perform repair and reconstruction works in accordance with the requirements of the operation of the object.

The main problem of introducing BIM technologies into design companies of Ukraine is the lack of interest of the construction organizations themselves. The main reason for this is the lack of readiness of enterprises to sufficiently large initial costs. Especially this issue concerns small companies that focus on current problems and costs, which does not allow them to have free resources, such as time and money.

Having studied the main problems arising in the implementation of BIM-technologies in domestic construction organizations, we can distinguish the following:

1. High initial costs;
2. Costly software;
3. Incorrect work of software systems;
4. The lack of specialists in the field of BIM-modeling.

To partially or fully solve the above problems, we can suggest some steps.

Firstly, construction companies can invest money in the training of personnel already enrolled in the company's staff, or in the education of students with the aim of attracting them to work in this organization. Thus, itispossibleto "growup" futurespecialists.

Secondly, small project organizations that do not have the necessary reserves can join together for further cooperation, exchange of experience, and also for the possibility of jointly purchasing software.

Construction companies realize that over time, their main competitors will switch to BIM-modeling, so it is necessary to look for solutions to problems when introducing technologies into each specific organization in order to remain on the market in the future.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арсеньєв Д. Г., Ватин Н. І. Міжнародне співробітництво в будівельній освіті і науці // Будівництво унікальних будівель і споруд. 2012. № 2. С. 1-5.
2. Астаф'єва Н. С., Кібірева Ю. А., Васильєва І. Л. Переваги використання і проблеми застосування інформаційного моделювання будівель // Будівництво унікальних будівель і споруд. 2017. №8. С. 41-62.
3. Мамаєв А. Е., Шарманов В. В., Золотова Ю. С., Свінціцький В. А., Городнюк Г. С. Прикладне застосування BIM-моделі будівлі для контролю інвестіцій будівельного проекту // Актуальні проблеми гуманітарних та природничих наук. 2016. №1-3. с. 83-87.
4. Талапин В. В. Розвиток BIM в країнах Бенілюксу//САПР і графіка. 2016. №4. С. 64-65.
5. Шарманов В. В., Мамаєв А. Е., Болейко А. С., Золотова Ю. С. Труднощі поетапного впровадження BIM // Будівництво унікальних будівель і споруд. 2015. №10. С. 109.
6. Becerik-Gerber B., Jazizadeh F., Li N., Calis G. Application areas and data requirements for BIM enabled facilities management // J. Constr. Eng. Manag. 2012.Volume 138. P. 431-442.
7. DiBernardo S. Integrated Modeling Systems for Bridge Asset Management. Case Study// Structures Congress. 2012. P. 483-493.
8. Ding L., Zhou Y., Akinci B. BuildingInformationModeling (BIM) applicationframework: theprocessofexpandingfrom 3Dtocomputable //
9. http://www.autodesk.ru/ – Офіційний сайт компанії AUTODESK.

Коровячук Марія Сергіївна – студент 1 курсу магістратури, факультету Будівництва та цивільної інженерії, ВНТУ.

Koroviachuk Mariia Serhiivna – a 1-st year student of master courses, Faculty of Civil Engineering, Heat and Gas Supply, VNTU.

Столяренко О. В – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов, ВНТУ.

Stoliarenko O. V – Assistant Professor at the Department of Foreign languages, VNTU

УДК 811.1/.8=111

Білоус О. О.

Ісаков А. В.

Дерун В. Г.

ALGORITHMS IN DAILY LIFE

Vinnytsia National Technical University

Анотація: *Пояснено приховані алгоритми повсякденного життя. Досліджено як алгоритми впливаю на те, як ми мислимо.*

Ключові слова: алгоритми, повсякденне життя, послідовності, мислення.

Abstract: *The hidden algorithms of everyday life are explained. It is researched how algorithms effect the way we think.*

Keywords: algorithms, daily life, sequences, thinking

Introduction

In our life we have a lot of moments where we do something automatically, without thinking and noticing it. Like breathing, opening a door, unlocking your smartphone extra. You always have the knowledge of what to do in our subconsciousness. The computers, with a little bit of coding can do the same thing, because they run on algorithms. Even the smallest human movements have an algorithm behind them.

The goal of this work is to find how algorithms are involved in our life and how algorithms surround us.

What is an algorithm?

An algorithm is a step by step method of solving a problem. Anytime you make a decision or a choice of any kind you are performing an algorithm. Our method of thinking is really a result of algorithms in a mental state it is analogous to what we use to obtain results in a computer. Their use as mental magic tools to get results when a decision is needed is an illusion.

How are they involved in our lives?

As was said earlier, algorithms are a way of thinking. Common-sensical math and physics is enough for most people to get around (like crossing the lawn takes shorter time than going around it etc). Algorithms do come in handy, for some tasks that some people might face daily.

Paperwork.

Filing paperwork every day? This is where algorithms would come in handy. Filing is a repetitive task where thinking algorithmically would help save time. Suppose you have to duplicate several folders of documents.
This involves taking out the papers to photocopy, punch holes and filing them into new files. Is it easier to

take all the papers out, then photocopy all together, or take each one separately and photocopy the documents one by one? Is it easier to punch the holes for all the papers first before filing them?
Algorithmic thinking would tell you that it is faster to take all the papers out, photocopy all at once by pressing that big button on the photocopy machine, and then punch all the holes at once before filing them. Of course, one then has to separate those documents again after punching holes. This helps in improving the efficiency of the method of filing.

Sorting

Having to sort through lots of documents/books each day (e.g. in libraries)? Most people don't realize, but we usually use a version of gapped insertion sort called the library sort [1]. Even though there are sorting methods with faster asymptotic time (like mergesort or quicksort), library sort is practically enough to get the job done.

Best/worst case scenario analysis

In making business decisions, one often needs to look at the whole situation and consider the scenarios that might turn out. Algorithmic training helps one practice the discipline of considering the best/worst case scenario analysis, taking into account all the possible edge cases.

Scheduling and prioritizing

Having lots of events to attend and not sure which one to cancel? If they were all equally (un)important, which is the way that one can attend most of them? This is the well-known event scheduling problem which can be solved by a greedy algorithm - at each time, choose the one which end the earliest, until all the time is filled up. Of course, this is unrealistic when one considers real life factors like the importance of the events and transportation time etc., but this gives one a quick solution which can be modified upon.[1]

How algorithms surround us?

Searching.

There are over a billion websites in the world, yet using search engines like Google and Bing gives us results in fractions of a second. This is only possible because of algorithms. They have transformed our lives by sorting through the vastness of the internet and giving us relevant, instantaneous results. PageRank is one such algorithm. It works by giving each webpage a value based on how many other websites link to it, and on how well ranked those other sites are themselves. Good algorithms are worth millions to tech companies – the PageRank algorithm was important to Google's success. And its algorithms that work out the 'you may also enjoy' suggestions on sites like Amazon, YouTube and Netflix. They are closely guarded secrets as they are the drivers of these websites' success and profitability.

Flying.

Operating a big airport is made more efficient using algorithms. Making sure hundreds of planes, and thousands of passengers are in the right place at the right time, not to mention flight staff, fuel, meals and luggage, has become too complex for humans. But computers can handle the job using algorithms. They are also helping out in airport security using algorithmic face detection.

Making money.

Talented mathematicians now work in the finance sector creating powerful algorithms. Traditionally, investment decisions were based on research and intuition, but now algorithms are driving them. In 'algorithmic trading', an algorithm is plugged directly into an electronic market and trading happens without any human intervention. In a changing and complex marketplace algorithm can predict where the most money can be made, faster and more accurately than any human being.[2]

Conclusion

In conclusion, knowledge of algorithms can be generally helpful for people to solve several types of real life problems, albeit with some approximations; sometimes as a quick solution which can be modified upon. Our life is full of algorithms. You may not even notice, but they are behind everything.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. https://www.quora.com/Why-and-how-are-algorithms-important-in-our-daily-life
2. http://www.bbc.co.uk/guides/z3sg9qt

Білоус Олексій Олегович – Факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький Технічний Національний Університет, Вінниця, поштова скринька: alexbilous9@gmail.com

Ісаков Андрій Васильович – Факультет інформаційних технологійта комп'ютерної інженерії, Вінницький Технічний Національний Університет, Вінниця, поштова скринька: andrik.isakov@gmail.com

Науковий керівник: Дерун Віталіна Гарольдівна –старший викладач Вінницького Національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: alla_lisnychenko@ukr.net

Alex Bilous O. – Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: alexbilous9@gmail.com

Isakov Andrew V. — Department of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : andrik.isakov@gmail.com

Supervisor: V. Derun –a tutor of Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, alla_lisnychenko@ukr.net.

УДК 621.316.7

V. S. Devyatko

S. S. Nykyporets

Problems and perspectives of solar energy development in Ukraine

Vinnytsia National Technical University

Анотація:

В статті розглядаються проблеми та перспективи розвитку сонячної енергетики в Україні.

Ключові слова: сонячна енергетика, проблеми, перспективи, причини.

Abstract:

The article deals with the problems and perspectives of solar energy development in Ukraine.

Key words: solar energy,problems, perspectives, reasons.

Currently, there is a significant development of alternative energy in the world and one of the most popular areas is the solar energy itself. This is not surprising because the energy of the sun is safe for the environment and it can be produced while the sun is shining.

Ukraine did not become an exception. Solar energy is most widely used in heat supply systems. They serve for hot water supply, heating and other needs, which significantly reduces the use of traditional fuel resources.

The current trend is the rapid expansion of solar power use for both centralized power generation at solar power plants and in individual electricity supply systems for public and private buildings.

In countries where there is a high level of solar energy development, there are appropriate state programs that provide favorable conditions, including economic ones, for its use and development. [1]

The average annual amount of total solar energy that enters the territory of Ukraine annually is in the range from 1,070 kWh/m^2 in the northern part of Ukraine up to 1 400 kWh/m^2 and higher in the southern regions.

Photovoltaic equipment can be efficiently operated throughout the year, effectively, for 7 months a year (from April to October).

Transformation of solar energy into electric in Ukraine is oriented in the first place on the use of photovoltaic devices. The presence of significant reserves of raw materials, industrial and scientific and technical base for the production of

photovoltaic devices can provide not only the needs of domestic consumers, but also export more than two thirds of the output. [2]

The above factors led to the rapid development of solar energy in Ukraine. But with all the benefits of solar power plants are not without disadvantages. Relatively high cost of projects, which makes them not promising in the absence of state support and inappropriateness of Ukraine's grid system to the rapid development of this energy sector, which requires parallel and rapid modernization of partly outdated electricity transmission lines are among some of them.

Nevertheless, the development of solar energy opens the country's new prospects for both technical and economic development. In 2019, in the Znamensky district of Kropyvnytska region, the construction of solar power plants with a total capacity of more than 55 MW will begin. In order to accommodate and construct the objects of the alternative energy, solar power stations, a city-planning document is developed: detail drawing of territories between the established settlements on the Dykovsky rural district – LLC Solar Farm-8, full capacity – 50 MW; Bogdanivsky rural village – LLC "Znamianskaya energetic complex", full capacity – 5 MW; Petrovsky Rural District – LLC "Ukrros-trans", full capacity – 550 kW.

In February 2019, DTEK started preparations for the construction of a Pokrovsky Solar Power Plant with a capacity of 240 MW in the Sicheslavsky region, Nikopol district. [3]

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Стан і перспективи розвитку сонячної енергетики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://energetika.in.ua

2. Енергія сонця [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://saee.gov.ua/uk/ae/sunenergy

3. Сонячна енергетика України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Сонячна_енергетика_України

Никипорець Світлана Степанівна – викладач англійської мови, кафедра іноземних мов, ВінницькийНаціональний Технічний Університет, м. Вінниця.

Дев'ятко Владислав Сергійович– студент групи ЕТЗ-18м, Вінницький Національний Технічний Університет, м. Вінниця.

Nykyporets Svitlana S. – Teacher of English, a department of foreign languages, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Devyatko Vladuslav S. – student of ETZ-18m group, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsya.

УДК 821. 161.2 – 1 «19»

О. Д. Присяжна

ТВОРЧИЙ ДОРОБОК ДМИТРА МАКОГОНА

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У роботі досліджено проблематику, жанрово-стильові та поетологічні параметри лірики Д.Макогона як складової української поезії помежів'я XIX – XX століття. Зокрема, простежено деякі особливості індивідуальної рецепції естетичних первнів романтизму, символізму та неоромантизму та їх художню реалізацію у поетичних текстах автора. Детальний аналіз лірики Д.Макогона дозволяє стверджувати, що її стильова й естетична еклектика відповідає модерному світобаченню межі століть, а художня апробація різних типів образного мислення сприяла розширенню виражального модусу української поезії.

Визначено закономірності ставлення і розвитку проблематики і поетики малої прози Д.Макогона, її жанрово-стильові, композиційні особливості та художні прийоми. Простежено еволюцію прози митця від реалістичної манери письма до модерної, заґрунтованої та синтетичному поєднанні різних художньо-світоглядних систем.

Ключові слова: жанрово-стильові домінанти, поезія, мала проза, наративні форми, стиль, синкретизм, модернізм, поетика.

Summary

The paper presents the issue, genre and stylistic options of petrologic D. Makohon lyrics as part of Ukrainian poetry in the end of XIX – from the beginning of XX centuries. Particularly, we traced some of the features of individual aesthetic reception beginning of romanticism, symbolism and neo-romanticism and their realization by the art of poetry readings. A suggests that its style and its modern aesthetic meets the eclectic vision turn of the century, art and testing different types of figurative thinking contributed to the expansion of horizons of Ukrainian poetry by detailed analysis of D. Makohon's lyrics.

The regularities of formation and development problems and little poetic prose D. Makohon, its genre and style, compositional features petrological artistic techniques are determined. Moreover, the writer's innovation has been apreciated, who through evolution of prose artist from realistic writing style to modern, synthetic combination of different artistic and philosophical systems.

Key words: genre-stylistic's dominant, poetry, prose, naration's form, style, syncretism, modernism, poetry.

Прикметною рисою творчості Д.Макогона з огляду на визначальні тенденції доби fin de siecle стало не заперечення попередніх традицій, а їх художня індивідуальна асиміляція, продовження і розвиток, оновлення і актуалізаційна видозміна відповідно до нових суспільно-історичних та культурних умов становлення нації. Так, крізь призму ідеалів державності й соборності України демократично налаштованої західноукраїнської інтелігенції останньої чверті XIX ст. – початку XX ст. саме й сприймається коло мотивів і характер художньої риторики поетичної збірки „Мужицькі ідилії" (1907). Визначальною рисою ліричного образного мислення Д.Макогона є його синтезуючий характер, що виявляється, зокрема, в тяжінні до універсалізму при виборі тем і засобів їх художнього осмислення, стильовому оформленні. Серед найхарактерніших поетичних стильових ознак лірики письменника виокремимо такі:

1) перевага громадянських тем та мотивів. Художній світ поета, борця за національні ідеали й революціонера (а саме таким постає Д.Макогон в житті та літературній діяльності), відбиває в першу чергу суспільні реалії й політичні імперативи епохи, естетичні переконання автора, його мистецьке й життєве кредо, зорієнтованість на осмислення соціальних та національних потреб народу, рідше – драматичні інтимні колізії. Відтак у центрі його ліричного наративу перебувають проблеми й мотиви бездержавності нації, її колоніального становища.

Зазначений проблемно-тематичний спектр творів Д.Макогона зумовлює, на наш погляд, ідейну, а часом і ідеологічну заангажованість його поетичного слова. Постійна національна та соціальна дискримінація формувала концепцію поета – народного трибуна, захисника покривдженого народу, поборника його прав і свобод.

Звідси, до речі, походить і превалювання такого жанрового різновиду громадянської лірики, як агітаційна поезія з її політичним підтекстом, заклично-спонукальними інтонаціями та яскраво вираженим ліричним адресатом („До боротьби", „Співакові", „Вставай народе!", „До роботи", „Єднаймось, браття", „Гей, молодь вкраїнська!.. " та ін.).

Зазначимо також, що порівняно незначна кількість поезій Д.Макогона відбиває екзистенційне відчуття відчуження особи від світу, невпевненість у завтрашньому дні, сумніви у правильності

обраного життєвого шляху і под. Художньо осмислюються тут і любовні почуття, забарвлені елегійними, тужливими, відверто песимістичними настроями У центр ліричного переживання, як правило, проектується складний суб'єктивований внутрішній світ героя, сум'яття його думок, розгубленість і неспокій, мінливість психоемоційних станів.

2) Поетичному світу Д.Макогона властиве щедре рольове „багатоголосся". Тут письменник продовжує традиції так званої персонажної лірики, коли суб'єктом поетичного висловлювання стає сам персонаж. Ліричний наратив письменника відбиває багатогранний образ авторського „я" – свідомого українця, інтелігента-народника, перейнятого боротьбою за утвердження вищих ідеалів

3) У центрі поетичних творів Д.Макогона перебуває народ як вирішальна сила історії, її творець і основний суб'єкт історичних процесів. Це, ясна річ, посутньо демократизувало лірику письменника, збагатило її вагомими концептуальними тонами гуманізму, емпатії до всіх покривджених та упосліджених, апології нового гуманного суспільства, заснованого на засадах рівності, людської і національної гідності, свободи та демократії.

4) Стильовий рівень лірики Д.Макогона відбиває динамічність взаємодії реалізму й модернізму. Переважна більшість його поезій художньо оформилася в річищі реалістичної системи моделювання світу й людини. Письменник майстерно поєднав простоту й невимушеність поетичної мови з відверто реалістичними картинами існування особистості в антигуманному світі, рефлексійно-аналітичний тип художнього мислення з глибоко емоційним, сповненим болю та розпачу переживанням неправди, зла, деморалізації та дегуманізації суспільства.

Прозова спадщина Д.Макогона, представлена збірками „Шкільні образки", „Учительські гаразди", „По наших селах", „Проти хвилі", демонструє значну змістову актуальність, соціальну злободенність, гуманістичну й демократичну спрямованість, морально-етичну зорієнтованість. Її художній наратив – це, по суті, фіксація швидкоплинного часу в усіх його проявах: історичному, соціальному, особистісно-індивідуальному. У новелах і оповіданнях письменник створює універсальну всеохопну модель буття, в центрі якої – колоніально залежний український народ, роз'єднаний кордонами сусідніх держав і позбавлений права на державне, національне та історичне самовизначення.

На характер художніх шукань Д.Макогона-прозаїка величезний вплив мала народницька ідеологія. Такі її ідейні концепти (служіння народу, просвітянська діяльність, активна громадська позиція, обстоювання суспільної значущості мистецтва та ін.) позначилися, з-поміж іншого, на чітко вираженій етичній домінанті його малої прози, дидактично-моралізаторських інтенціях, схильності до соціальних контрастів, вболівання за долю селянина, зорієнтованості на невибагливу читацьку аудиторію („література для народу"). Звідси – простота й невимушеність повістування, перевага третьоособового наративу з об'єктивно-описовою манерою викладу матеріалу та народнорозмовними інтонаціями.

Тематичний діапазон прозових творів митця з життя села достатньо широкий. Його складають нужденне життя сільських учителів, їх взаємні стосунки із сільською громадою, деморалізація селянства, його моральне здичавіння, забобонність і відсталість, розпад родинних зв' язків тощо. Із майже документальною точністю прозаїк фіксував найтонші порухи дитячої психології, розкриваючи внутрішній світ дитини в контексті головних соціальних і національних процесів тієї доби, відтворював прояви індивідуального буття селянина, що зазнав невідворотної душевної деформації, соціальної та національної дискримінації. Художній світ митця репрезентував цілісну концепцію особистості, вагоме місце в якій посідає морально-етичний та соціальний компоненти.

В ідейно-тематичному плані новели й оповідання письменника споріднені з творами І.Франка, Б.Грінченка, Грицька Григоренка, М.Левицького, Д.Марковича, О.Авдиковича, С.Ковалева, С.Яричевського. Єднає митців не лиш об'єкт зображення, насамперед село зі злиденним життям його мешканців, але й спосіб художнього осмислення дійсності, заснований на реалістичному аналізі соціальних явищ і діалектики відносин між індивідом та соціумом.

Стильова манера автора характеризується відсутністю ліричної компоненти, реалістичністю художніх засобів, описовістю, загостреністю соціального конфлікту, домінуванням подієвого (хронологічно-концентричного) сюжету, в межах якого і відбувається дослідження характеру особистості, його індивідуальної та соціальної природи.

Митець здебільшого культивував характерну для реалістичного письма третьоособову форму наративу, ускладнену часом розмовною формою „я оповіді" (переважає гетеродієгетичний, всезнаючий наратор). З цього погляду наративна організація оповідань Д.Макогона нагадує твори І.Франка, Грицька Григоренка, С.Ковалева, Д.Марковича, Б.Грінченка, М.Левицького, М.Кононенка, С.Яричевського та деяких інших письменників тієї доби.

Дискурсивна практика Д.Макогона сформувалася у силовому полі дії загальних закономірностей розвитку української літератури кінця XIX – початку XX ст. І хоча на перший погляд письменник залишався осторонь модерних мистецьких віянь, його прозописьмо так чи інакше зазнавало характерних для періоду fin de siecle стильових інтерференцій та жанрових видозмін. Йдеться, властиво, про взаємодію різних типів художнього мислення, що спричинилася до „розширення" традиційної реалістичної манери письма автора та з'яви ряду виразно модерністських рис.

Серед них – тяжіння до новелістичного типу нарації, звільнення від описовості, етнографічно-побутової деталізації, застосування художніх прийомів, властивих натуралізму, імпресіонізму та експресіонізму, намагання дослідити онтологічні первні людського існування тощо. Новели „Наймит", „Дурний Ілуца", „В розпуці", „Убійниця", „Контраст" за своїми поетично-стильовими особливостями наближаються до кращих зразків вітчизняної модерної прози, представленої іменами В.Стефаника, М.Коцюбинського, Б.Лепкого, М.Яцкова, інших митців порубіжної доби.

У цілому жанрово різноманітна поетична та прозова спадщина Д.Макогона засвідчила виразну індивідуальність митця, його безкомпромісну громадянську позицію, утвердила ідею служіння словом народові. Увібравши в себе основні художні традиції літератури XIX століття та найпередовіші мистецькі тенденції рубежу віків, краща – основна – частина творчого доробку письменника стала органічною складовою українського літературного процесу тієї доби.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кулібаба О.Д. Літературна та громадська діяльність Дмитра Макогона/ О.Д.Кулібаба // Література. Фольклор. Проблеми поетики: Зб. наук. праць. – Вип. 34 / Редкол.: Г.Ф.Семенюк (голов. ред.), А.В. Козлов (відп. ред.) та ін. – Ч. 1 . – К.: Твім інтер, 2009 – С. 312-318.

2. Кулібаба О.Д. Художній світ поезії Дмитра Макогона/ О.Д. Кулібаба // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського / За ред. М.І. Майстренко. – Вип. 6. – Миколаїв: МДУ імені В.О. Сухомлинського, 2010. – С. 26-31.

3. Кулібаба О.Д. Проблемно-тематичний спектр малої прози Дмитра Макогона / О.Д.Кулібаба // Наукові записки Вінницького педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія. Зб. наукових праць/ Головн. ред. Н.Л. Іваницька. – Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2010. – Вип. 12. – С. 210-213.

4. Присяжна О.Д.Художні особливості нарації та характеротворення у малій прозі Дмитра Макогона / Присяжна О.Д. // Наукові записки. Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Літературознавство / За ред. проф. М.Ткачука. – Тернопіль: ТНПУ, 2011. – Вип. 31. – С. 104-113.

5. Присяжна О. Особливості поетичного мислення Дмитра Макогона / Філологічні студії. Серія: Філологія. Зб. наукових статей. – Вінниця: Вид-во Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. – Вип. 9. – С. 24-29.

Присяжна Олеся Дмитрівна кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри іноземних мов Вінницького національного технічного університету, prysyazhnalesya@gmail.com

Prysyazhna Olesya Dmitrievna Candidate of Philology Sciences, Senior Lecturer of the Department of Foreign Languages Vinnitsa National Technical Universety, prysyazhnalesya@gmail.com

УДК 629.113

Victor Bilichenko
Serhii Tsymbal
Olga Tsymbal

THE OPTIMAL ROUTES STRUCTURE OF THE CITY'S PASSENGER NETWORK

Vinnytsia National Technical University

Abstract
The issue of increasing the number of taxis in cities, raising the level of transport services of the population, saturation of the city's street-road network, increase of accident rate and deterioration of the ecological situation are considered. An algorithm for determining the optimal structure of rolling stock is proposed.

Keywords: urban passenger transport system, city street and road network, accident rate, environmentally friendly, rolling stock structure.

Introduction

A reliable system of urban passenger transport in Ukraine has always been one of the main factors in the socio-political stability of cities and the country as a whole. However, at the beginning of the 21th century, the system of urban passenger transport was almost destroyed. Responsibility for the operation of urban passenger transport, with the right to management motor transport enterprises, tram and trolleybus depots, was transferred from the state to the municipalities. But this transfer was not accompanied by investment support. Therefore, the municipalities were not able to ensure the timely replacement of an outdated park. This contributed to the deterioration in the level of services provided [1].

At the same time, the process of corporatization and privatization took place, which resulted in the virtual abolition of the monopoly of state-owned enterprises, and private carriers came to the market of motor transport services. Their services allowed to raise the level and quality of transport slightly, but interaction between different modes of transport was not achieved. In addition, an increase in the number of vehicles, inadequate capacity of the street and road network, and unsatisfactory state of rolling stock led to a decrease in the speed of communication [2].

Results of the research

At first glance, the growth of the number of taxis in cities has allowed to raise the level of transport services of the population, but this is not a panacea, because the saturation of the street-road network is happening and, as a result, the accidents increase and the environmental situation worsens. One way out of this situation may be the formation of a rational structure of transport for the servicing of urban passenger transportation [3].

The following algorithm can be proposed to predict the required types of rolling stock on the route to perform the specified transport volumes.

To implement the proposed algorithm it is necessary:

1. Set the initial data: the number of delays per kilometer of the path; loading of a vehicle; dispersion of slope of longitudinal profile; impedance of the route; traffic intensity; number of vehicles on the route.
2. Analyze the existing route network in the city's cartogram and determine the centers of population attraction. These may be sleeping areas, cultural centers, markets, etc.
3. Determine for each center of gravity the means of delivery of passengers, the number of transplants that they make, etc.
4. For each area and method of delivery, determine the quality indicators for the delivery of passengers using different types of transport (trolleybus, taxi, bus, etc.) for the following components: time costs; ease of travel; reliability of service; traffic safety; fare.

Naturally, the above factors need to be considered for different groups of the population, because for a pensioner and a working person, the ranking of these factors will be different. To evaluate the importance of

each of the factors for different groups of the population is possible only through the method of expert assessments.

5. For each category of passengers, determine the consumer value of transportation, or the competitiveness of each mode of transport. To do this, you need to use the weight parameters of the factors of advantage, the indicators that affect the efficiency of the transport process (time, price, convenience, reliability and safety), the social group of the respondent, the parameters of benefits for each type of transport.

The method of compiling the advantage table is as follows: the respondent is asked to snap the parameters for each of the modes of transport in order of importance in his opinion. Then, we summarize all the benefits by factors for each group of respondents for each type of transport. Finally, the relative weight parameters of each of the factors for each group of respondents for each type of transport are found. Then there is a coefficient that takes into account the level of transport services of the population.

6. Determine the speed of the connection on the route.

7. Knowing the type and mark of the rolling stock, as well as the speed of the connection, determine the fuel consumption by bus, mass emissions of harmful substances, maximum permissible emissions of harmful substances and maximum permissible emission of pollutants. Determine the environmental efficiency of transportation.

8. Calculate the degree of danger of this route, determine the safety factor of transportation.

9. Based on the data obtained in paragraphs 5-8 to calculate the required structure of transport.

10. Check the received structure according to the criteria of satisfaction of the population in the transport service, the ecological component and the criterion of the danger of crossings in this route.

11. Find the coefficient of optimization of the structure of transport.

12. Run the test for optimality.

13. Based on this information, design the structure of transport on the route.

Conclusions

The algorithm of optimizing the structure of urban public transport in the system "individual – operator of the transport services market – society", which contains a number of new provisions, is based on the proposed criterion, which takes into account the satisfaction of demand for transportation, road safety and environmentally friendly transport.

References

1. Maryntseva K.V. Passenger transportation. – Kyiv: Publishing House of the National Aviation University "NAU-druk", 2009. – 228 p.
2. Yanovskiy P.O. Passenger transportation. – Kyiv: NAU, 2008. – 469 p.
3. Bosnyak M.H. Passenger road transport. – Kyiv: Publishing house "Slovo", 2009. – 272 p.

Bilichenko Victor V. – Dr. Sc. , Professor, Head of Car and Transport Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: bilichenko.v@gmail.com;

Tsymbal Serhii V., – Ph.D., Associate Professor of cars and transport management, Vinnitsia National Technical University, Vinnitsia, e-mail: tsymbal_s_v@ukr.net;

Tsymbal Olga V., post-graduate student of automotive and transport management department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: unicorne@ukr.net

UDC 72.01

O.E. Tymoshenko [1]

ARCHITECTURE OF INDUSTRIAL & AGRICULTURAL BUILDINGS OF THE EASTERN PODILLIA

[1]Vinnitsa National Technical University

Abstract

This study relates the research of industrial and agricultural buildings of the Eastern Podillya. The research argues the need to improve the information system base of such objects is given. There are causal relationships between the formation of industrial and agricultural group of buildings were identified.

Keywords: industrial buildings, agricultural buildings, Eastern Podillya

Introduction

Industrial and agricultural buildings played a significant role in the life of societyof Eastern Podillia. These structures were an integral part of not only the private territory, but also formed a general architectural ensemble of settlements.

The main purpose of this study is to identify the typological and technological features of industrial and agricultural buildings.

Formulation of the problem

Podillia is a region where population was predominantly engaged in agriculture (growing of cereals, poultry, small animals and cattle). This led to the emergence and formation of an appropriate household group of buildings. Such objects formed the so-called "household yard". The size and number of household buildings were depended on the nature of the production activities of the members of the peasant family. The production of the same group should include such structures as: forge, dry, sawmills, sugar factories, power plants on small rivers, mills, etc. Each of these groups of buildings has its own peculiarities, which were formed not only by functional membership, but also by the traditions of the Podolians. There are many examples of such objects. This is the Pototskyi mill in Sokilets, the Kochubei mill and the hydroelectric power plant in Tyvriv, the mills of Tomashpol, Tyvriv, and Chernivtsi. Vinnytsia region has always been famous for sugar production, therefore in our region there are first sugar refineries in Bershad, Dzhuryntsi, Nemiriv.

Unfortunately, the influence of time and historical processes, that took place on the territory of our region, led to the fact, that many objects were completely or partially destroyed. For example, changes in the farming system in the countryside have contributed to the almost complete disappearance of traditional cultivating buildings. Only isolated objects have survived in the system of modern rural development. Nowadays, the information base of these objects has non-systematic nature. Lots of information is lost, and historical values are lost with them.

It is extremely important to collect and preserve information about such structures, to identify the influence of social conditions on the typological and technological features of industrial and agriculture buildings. The priority direction is to improve the taxonomy of available information from archival sources and, if possible, to restore lost information on primary architectural and construction decisions through field measurements and surveys. Taking into account the aforementioned, the problem arises of identifying the causal relationships of the influence of historical processes, traditional tendencies on architectural decisions. We can argue about the need to improve the methodological system base on typological, technological and architectural features. Through an analytical comparison of the influence of the social needs of the past and the present, come to the origins of industrial architecture. Mainly, this will lead to the restoration of the historical and architectural value of the objects that were built on the territory of Eastern Podillia in the mid-nineteenth and first half of the twentieth century.

The value of monuments in general, including folk architecture, is in the fact that they bring us information about the culture of the past, about the life and customs of the people, make it possible to "read" important pages of the history of their country. Mykola Hohol said: "Architecture is also the chronicle of the world: it speaks then, when it says nothing about the fallen people. Let it, though excerpts, appear among our cities in the form in which the people were still alive. So, when we look at it, we should to go deep at our past and see a life of our ancestors, their habits. This understanding is an indicator of our growth "

Conclusion

A group of industrial and agricultural buildings was created on the territory of the Eastern Podillia. They differed in their architectural and space-planning decisions. It was established that the main factors influencing the development of such buildings, in addition to functional needs, were historical and traditional processes that took place in the territory of our region. The necessity of improving the system base for such objects is substantiated.

REFERENCES

1. Development of people's homes in the Eastern Podillia during the late nineteenth and mid-twentieth centuries: monograph / Smolyak V.V., Tymoshenko O.E. – Vinnitsa : VNTU, 2011. – p.112.

2. Malakov D.V. Across the East Podil: (From Zhmerinka to Mogilyov-Podolsky)/ Malakov D.V. – M.: 1988. – p.167

3. Smolyak V.V. Traditions of the national architecture of Podillia and their role in modern architecture // Modern Problems of Architecture and Urban Development. Sci. – tech. g. – №13. – Kyiv, KNUBA, 2004.

4. Smolyak V.V. Unity of utilitarian, constructive and aesthetic factors in the national architecture of Podillia (the end of the 19th - the first half of the 20th century). // Modern Problems of Architecture and Urban Development. Sci. – tech. g. – №10. – Kyiv, KNUBA, 2002.

Tymoshenko Oleksii E. — postgraduate student of the Department of Building, Urban and Architecture, Institute of Building, Heat Engineering and Gas Supply, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: libys@ukr.net

УДК 681.12

В. О. Довгун[1]
Л. Е. Габрійчук[1]

INVESTIGATION OF HEAVY METAL HISTORY

[1] Вінницький національний технічний університет;

Анотація

Досліджено причини та особливості виникнення важкого металу як музичного жанру, його вплив на інші жанри та на суспільство вцілому. Також прослідковано, як розвивався та змінювався жанр на протязі часу його існування.

Ключові слова: важкий метал, рок, гітара, рок-гурт, гітарне соло.

Abstract

The reasons and peculiarities of the occurrence of heavy metal as a musical genre, its influence on other genres and on society as a whole are researched. It also traced how the genre evolved and changed over its lifetime.

Keywords: heavy metal, rock, guitar, rock band, guitar solo.

Introduction

Metal(or heavy metal) is a genre of rock music that includes such styles that are virtuosic, powerful, and intense. Heavy metal has roots in blues rock, psychedelic rock, and acid rock and characterized with a thick, massive aggressive sound, highly emphatic beats, extended guitar solos, dense bass-and-drum sound, vigorous vocals, amplified distortion, and overall loudness. Metal developed in the late 1960s and early 1970s, largely in the United Kingdom and now it have millions of fans called "headbangers" or "metalheads". Although early heavy metal bands such as Led Zeppelin, Black Sabbath, and Deep Purple attracted large audiences, they were often critically reviled at the time, a status common throughout the history of the genre. In the mid-1970s, Judas Priest helped spur the genre's evolution by discarding much of its blues influence. The New Wave of British Heavy Metal followed in a similar vein, introducing a punk rock sensibility and an increasing emphasis on speed.[3][4]

There are a lot of heavy metal festivals worldwide, both touring and stationary, dedicated to heavy metal subgenres and heavy metal itself. The most historically notable heavy metal festivals held since the 1960s are "Hellfest Summer Open Air", "Download Festival", "Exit Festival", "Graspop Metal Meeting", "Wacken Open Air", "Moscow Music Peace Festival", "Dynamo Open Air", "Rock in Rio", "Monsters of Rock", "Myponga Pop Festival" etc.

The electric guitar and the sonic power that it projects through amplification has historically been the key element in heavy metal. The heavy metal guitar sound comes from a combined use of high volumes and heavy distortion. Guitar solos are "an essential element of the heavy metal code ... that underscores the significance of the guitar" to the genre. Most heavy metal songs "feature at least one guitar solo", which is "a primary means through which the heavy metal performer expresses virtuosity". Some exceptions are nu metal and grindcore bands, which tend to omit guitar solos.[1][2][4]

Research results

In the mid of 1960s American blues music was a major influence on the early British rockers. Bands like The Rolling Stones and The Yardbirds recorded covers of many classic blues songs, using electric guitar where many of the originals had used acoustic and sometimes speeding up the tempo. The combination of blues-rock with psychedelic rock formed much of the original basis for heavy metal. One of the most influential bands in forging the merger of genres was the power trio Cream, who derived a massive, heavy sound from unison riffing between guitarist Eric Clapton and bassist Jack Bruce, as well as Ginger Baker's double bass drumming.

In 1968, the sound that would become known as heavy metal began to coalesce. That January, the San Francisco band Blue Cheer released a cover of Eddie Cochran's classic "Summertime Blues" that many consider the first true heavy metal recording. The same month, Steppenwolf released its self-titled debut

album, including "Born to Be Wild," with its "heavy metal" lyric.
Led Zeppelin defined central aspects of the emerging genre, with Page's highly distorted guitar style and singer Robert Plant's dramatic, wailing vocals. Other bands, with a more consistently heavy, "purely" metal sound, would prove equally important in codifying the genre. The 1970 releases by Black Sabbath and Deep Purple were crucial in this regard. On the other side of the Atlantic, the trend-setting group was Grand Funk Railroad, "the most commercially successful American heavy-metal band from 1970 until they disbanded in 1976, they established the Seventies success formula: continuous touring."
Iron Maiden were one of the central bands in the punk rock–inspired New Wave of British Heavy Metal. Punk rock emerged in the mid-1970s as a reaction against contemporary social conditions as well as what was perceived as the overindulgent, overproduced rock music of the time, including heavy metal. Sales of metal records declined sharply in the late 1970s in the face of punk, disco, and more mainstream rock. The first generation of metal bands was ceding the limelight. Deep Purple had broken up soon after Blackmore's departure in 1975, and Led Zeppelin folded in 1980. Black Sabbath was routinely upstaged in concert by its opening act, the Los Angeles band Van Halen. Eddie Van Halen established himself as one of the leading metal guitar virtuosos of the era. Inspired by Van Halen's success, a metal scene began to develop in Southern California, particularly Los Angeles, during the late 1970s. The glam metal movement—along with similarly styled acts such as New York's Twisted Sister—became a major force in metal and the wider spectrum of rock music. By the mid-1980s, glam metal was a dominant presence on the U.S. charts, music television, and the arena concert circuit. New bands such as L.A.'s Warrant and acts from the East Coast like Poison and Cinderella became major draws, while Mötley Crüe and Ratt remained very popular. Bridging the stylistic gap between hard rock and glam metal, New Jersey's Bon Jovi became enormously successful with its third album, Slippery When Wet (1986). One band that reached diverse audiences was Guns N' Roses. In contrast to their glam metal contemporaries in L.A., they were seen as much rawer and more dangerous. With the release of their chart-topping Appetite for Destruction (1987), they "recharged and almost single-handedly sustained the Sunset Strip sleaze system for several years."
Many subgenres of metal developed outside of the commercial mainstream during the 1980s: thrash metal, death metal, black metal, power metal, and the related subgenres of doom and gothic metal. The 1991 release of Forest of Equilibrium, the debut album by UK band Cathedral, helped spark a new wave of doom metal. During the same period, the doom-death fusion style of British bands Paradise Lost, My Dying Bride, and Anathema gave rise to European gothic metal, with its signature dual-vocalist arrangements, exemplified by Norway's Theatre of Tragedy and Tristania. In the United States, sludge metal, mixing doom and hardcore, emerged in the late 1980s—Eyehategod and Crowbar were leaders in a major Louisiana sludge scene.
The era of metal's mainstream dominance in North America came to an end in the early 1990s with the emergence of Nirvana and other grunge bands, signaling the popular breakthrough of alternative rock. Glam metal fell out of favor due not only to the success of grunge, but also because of the growing popularity of the more aggressive sound typified by Metallica and the post-thrash groove metal of Pantera and White Zombie. Like Jane's Addiction, many of the most popular early 1990s groups with roots in heavy metal fall under the umbrella term "alternative metal." In the mid- and late 1990s came a new wave of U.S. metal groups inspired by the alternative metal bands and their mix of genres. Dubbed "nu metal," bands such as P.O.D., Korn, Papa Roach, Limp Bizkit, Slipknot, and Linkin Park incorporated elements ranging from death metal to hip hop, often including DJs and rap-style vocals.
Metalcore, an originally American hybrid of thrash metal, melodic death metal, and hardcore punk, emerged as a commercial force in 2002–2003. It is rooted in the crossover thrash style developed by bands such as Suicidal Tendencies, Dirty Rotten Imbeciles, and Stormtroopers of Death in the mid-1980s. Through the 1990s, metalcore was mostly an underground phenomenon, but by 2004 it had become popular enough that Killswitch Engage's The End of Heartache and Shadows Fall's The War Within debuted at numbers 21 and 20, respectively, on the Billboard album chart. Bullet for My Valentine, from Wales, reached similar heights on the British album chart with The Poison (2005). In Europe, especially Germany and Scandinavia, metal continues to be broadly popular. Acts such as the thrash shredding group The Haunted, melodic death metal bands In Flames and Children of Bodom, symphonic extreme metal acts Dimmu Borgir and Cradle of Filth, and power metal group HammerFall have been very successful in recent years.

Conclusions

Four decades heavy metal thrives as a highly diverse, ever-evolving musical genre. That variety and growth are crucial to heavy metal's enduring appeal. After all, in 1986 when Megadeth's Dave Mustaine

defiantly declared, "If there's a new way, I'd be the first in line", he meant it. Often mistaken for punk or hard rock, heavy metal can be a tricky subject open to much debate: to paraphrase Justice Potter Stewart, heavy metal is hard to define. While there are many nuanced and technical differences between the ever-expanding subgenres of metal, in the end, it's all heavy metal. Based on the first forty years of heavy metal's history, thankfully it shows no sign of slowing down of slowing down any time soon.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. https://metal.mit.edu/brief-history-metal
2. https://www.thoughtco.com/what-is-heavy-metal-1756179
3. https://www.britannica.com/art/heavy-metal-music
4. https://en.wikipedia.org/wiki/Heavy_metal_music

Довгун Вадим Олегович — студент групи ТКР-17м, факультет Факультет інфокомунікацій, радіоелектроніки та наносистем, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: midavmidav2000@gmail.com

Габрійчук Людмила Едуардівна —ст. викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет

Dovhun Vadym O. — Department of Infocommunications, Radioelectronics and Nanosystems, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : midavmidav2000@gmail.com

Habrijchuk Lyudmyla E. — Senior Teacher, Department of Foreign Language, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

УДК 004

L.V. Varchuk

O. A. Bilobrov

DIE ROLLE VON COMPUTER TECHNOLOGIEN IM KLASSENZIMMER DER ZUKUNFT

Вінницький національний технічний університет

Анотація. *У статті розглядається розвиток комп'ютерних технологій та їхня користь і важливість для вивчення іноземних мов. Основною метою є дослідити вплив сучасних комп'ютерних технологій на вивчення іноземних мов та використання комп'ютерів у класах майбутнього.*

Ключові слова: комп'ютерні технології, вивчення іноземних мов, клас майбутнього.

Einleitung

Rechenleistung von Computern hat sich seit ihrer Erfindung lange Zeit exponentiell weiterentwickelt. Kinder erschließen sich schon heute mit Augmented-Reality-Bilderbüchern zusätzliche Inhalte und benötigen hierfür nur ein Smartphone und das passende Programm. Augmented Reality fügt dem realen Bild eine hypertextuelle Ebene hinzu und ist damit – nach dem Einsatz von Apps, Tablet-Klassen, Wikis und YouTube-Tutorials – der nächste Trend im Bereich digitale Bildung.

Ein Teil der Lehrenden hält es mit den digitalen Medien dagegen vielfach noch wie mit neuen Lehrplänen: Sie sitzen das Thema aus. Die Lernenden haben als Digital Natives viele Lehrende in puncto Medienkompetenz bereits überholt. Die KIM-Studie von 2016 führt an, dass 98 Prozent aller Haushalte mit Kindern im Alter von 6 bis13 Jahren über ein Smartphone verfügen. Dagegen nutzen im Jahr 2015 nur 68% aller 45- bis 54-Jährigen Smartphones, bei den 35- bis 44-Jährigen sind es 79%. Im Klassenzimmer der Gegenwart arbeiten bislang nur wenige Lehrende mit BYOD (Bring Your Own Device) − Konzepten, bei denen die Lernenden ihre eigenen Endgeräte im schulischen Kontext nutzen. An der Tagesordnung stehen in den meisten Schulen herkömmliche Computerräume, Laptops, Beamer und interaktive Whiteboards. Professor Dr. Christian Spannagel der Pädagogischen Hochschule Heidelberg hat recht, wenn er sagt "Wenn Schülerinnen Medienkompetenzen erwerben sollen, müssen Lehrerinnen diese bereits besitzen (...)" [1; 2; 3; 5].

Einen Eindruck davon, wie das Klassenzimmer der Zukunft aussehen könnten, kann man in Japan gewinnen. Dort wurden Roboter bereits im Unterricht eingesetzt, beispielsweise von der Universität Osaka in verschiedenen Grundschulen. In diesen Versuchen erhöhte sich durch den Einsatz eines Softbots (ein kissenartiger Roboter) laut Professor Hidenobu Sumioka die Aufmerksamkeit der Lernenden. Im "Kopf" des Softbots ist ein Kommunikationsprogramm verbaut, über das die Lehrenden im Japanisch-Unterricht Texte vorlesen. "Die Kinder erinnerten sich besser an die vorgelesenen Inhalte, wenn sie Hugvie im Arm hatten und während des Zuhörens mit ihm kuscheln konnten", so Professor Sumioka. Roboter sollen faszinieren, so auch ein kleiner Android, der eigenständig Vorträge hält. Dem Vortrag folgt noch keine Fragerunde oder Diskussion, das kann er (noch) nicht. Daher kann er auch nur bedingt als KI verstanden werden. Die Entwicklung schreitet aber auch hier voran: Im Jahr 2015 wurden von der Firma SoftBank die ersten eintausend humanoiden Roboter vom Typ Pepper an Unternehmen verkauft, die nun schon Gefühle erkennen und sogar darstellen können. Pepper gilt als sogenannter Volksroboter und ist als informativer und kommunikativer "Roboter-Gefährte" (companion robot) konzipiert. Humanoide Roboter sollen in Zukunft in der Pflege oder in Büros eingesetzt werden. Nadine etwa, der humanoide Roboter der Nanyang Technological University in Singapur, begrüßt die Besucher und merkt sich, wen er schon einmal getroffen hat und über was sie sich unterhalten haben [4; 5].

Auch die von nahezu allen Schülerinnen und Schülern genutzten Smartphones sind schon heute mit künstlicher Intelligenz ausgestattet: etwa Gesichts- oder Spracherkennungsprogrammen. Solche KIs lernen vor allem durch Daten, die sie sammeln und auswerten. Durch den immer größer werdenden Datensatz wird die Leistung und Trefferquote stetig besser. Künstliche Intelligenz soll aber zukünftig mehr können als den selbstständigen Aufbau von Daten und deren Auswertung, sie soll intelligente Aufgaben (im Gegensatz zu reinen Rechenaufgaben) lösen können. Diese zeichnen sich laut Prof. Dr. Werner Dilger (Lehrstuhl künstliche Intelligenz TU Chemnitz, verstorben 2007) dadurch aus, dass es Problemlösungsaufgaben sind: "Die Besonderheit dieser Art von Aufgaben ist, dass zu Beginn eine Beschreibung eines (Anfangs-) Zustands und eine Aufgabenbeschreibung vorliegen sowie eine Menge möglicher Operationen (z.B. in Form von Regeln). Der Problemlöser hat nun die Aufgabe einen Zustand zu finden, der eine Lösung der Aufgabe darstellt." Künstliche neuronale Netze und maschinelles Lernen sind in der Lage aus Beispielen zu lernen und aus die Ergebnisse als Grundlage für zukünftige Entscheidungen zu verwenden ("Deep Learning") [5].

Auch im Klassenzimmer der Zukunft wird der Lehrende derjenige sein, der verantwortlich ist für die Motivation der Lernenden, der es schafft jenseits des Einflusses der KI (und der globalen Firmen, die dahinterstehen) Themen zu setzen, und vor allem derjenige, der für das Mit- und Zwischenmenschliche im Klassenzimmer verantwortlich ist. Die Hauptaufgabe der Lehrenden im Klassenzimmer der Zukunft könnte das Coaching sein, also das Begleiten und Beraten der Lernenden. Durch den Einsatz von KI wird voraussichtlich viel Zeit frei werden. Diese Zeit könnte im Coaching sehr effektiv eingesetzt werden.

LITERATUR

1. Vgl.http://www.stuttgarter-zeitung.de/inhalt.smartphone-trend-kuenstliche-intelligenz-soll-den-alltag-managen.c2961acf-ce55-4f17-96b2-cf3d44b7b6c2.html
2. Superintelligenz, Nick Bostrom, S. 32 (Zahlen basierend auf Daten aus World Robotics 2001 und eigenen Schätzungen anhand von Enrico Guizzos Beitrag "World Robot Population Reaches 8.6 Million“ in IEEE Spectrum, 14.04.2010)
3. Vgl. https://www.mpfs.de/fileadmin/files/Studien/KIM/2016/KIM_2016_Web-PDF.pdf
4. Vgl. http://www.marktmeinungmensch.de/studien/smartphone-nutzung-nach-alter-in-deutschland-2015/
5. https://www.bpb.de/lernen/digitale-bildung/werkstatt/256629/ideen-zur-rolle-von-kuenstlicher-intelligenz-im-klassenzimmer-der-zukunft

Варчук Ліана Вікторівна – викладач кафедри іноземних мов Вінницького національного технічного університету, Вінниця.

Білобров Олег Олександрович – студент групи 2КІ-17б, факультет інформаційних технологій та комп'ютеної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

УДК 004.8

L.V.Varchuk

I. J. Troyan

KÜNSTLICHE INTELLIGENZ FÜRS SPRACHENLERNEN

Вінницький національний технічний університет

Анотація. *У статті розглядається вплив штучного інтелекту на вивчення іноземних мов. Основною метою є розглянути та проаналізувати роботу сучасних комп'ютерних програм для вивчення іноземних мов.*

Ключові слова: штучний інтелект, комп'ютерні програми, вивчення іноземних мов.

Einleitung

Künstliche Intelligenzen sind auf dem Vormarsch – was sich nicht nur an der zunehmenden Beliebtheit von Dialog-Software wie Alexa ablesen lässt. Doch um beim Sprachunterricht reale Lehrpersonen ablösen zu können, fehlen entscheidende Kriterien: Spontanität, Kreativität und geteiltes Wissen.

Sie sollen in Zukunft unseren Alltag erleichtern – künstliche Intelligenzen (KIs) mit schriftlich oder mündlich bedienbarem Sprachinterface. Durch Assistenzsysteme wie Siri (Apple) oder Galaxy (Samsung) lassen sich unter Einsatz von Spracherkennungs- und Synthese-Software Funktionen auf dem Smartphone bedienen, die Dialog-Software Alexa (Amazon) steuert schon bald das Smarthome: Silicon-Valley-Konzerne zeichnen eine Zukunftsvision, aus der die intuitive sprachliche Interaktion mit dem virtuellen Gegenüber nicht mehr wegzudenken ist. Und KIs werden nicht nur eingesetzt, um mündlich dem Handy den Befehl zu geben eine Playlist abzuspielen, sondern in wesentlich komplexeren Szenarien wie Online-Spielen, interaktivem Spielzeug mit Sprachinterface (wie Mattels Hello Barbie) oder als virtuelle Tutoren in E-Learning-Umgebungen (etwa als virtueller Tutor Ed the Bot in einer Lernsoftware zu SAP). Es liegt also nahe, innovative Technologien auch für den Fremdsprachenunterricht nutzbar zu machen. Sie sollen das Lernen überall und jederzeit ermöglichen. Dabei werden von kommerziellen Anbietern und nicht-kommerziellen Institutionen Anwendungen entwickelt, die völlig verschiedene technische Herangehensweisen verfolgen (und kombinieren) [1; 2].

Sprachinterface mit Dialogfunktion: Hierbei handelt es sich um den Versuch, natürlich-sprachliche Interaktion mit einem virtuellen Tutor oder einer Tutorin zu simulieren, der/die im engeren Sinne als KI

bezeichnet werden kann. Diese Dialogsysteme folgen dem Prinzip des einfachen Chatbots, mit dessen Hilfe intuitiv in natürlicher Sprache kommuniziert werden soll. Die Lernenden können Gesprächsbeiträge frei eingeben, die von der Technologie auf vordefinierte Schlüsselwörter geprüft werden. Wurde das richtige Schlüsselwort verwendet, wird ein passender, vorformulierter Gesprächsbeitrag des künstlichen Tutors ausgewählt und ausgegeben. Die Sprach-Ein- und Ausgabe kann schriftlich oder mündlich erfolgen. Die englischsprachige Version der Sprachlern-App Duolingo arbeitet beispielsweise mit einem schrift-basierten Chatbot als Tutorin. Problematisch dabei ist, dass die meisten Systeme allein auf einfache Schlüsselwörter reagieren und große Probleme mit der Bewertung der grammatikalischen Korrektheit oder gar der situativen Angemessenheit einer Eingabe haben. Solche interaktiven artifiziellen Tutorensysteme funktionieren in klar umrissenen Szenarien mit vorhersehbaren Dialogen und entsprechenden Fehlerquellen. In diesen Kontexten können sie mit vorgegebener (idealerweise stufenweise wählbarer) Progression Lerninhalte vermitteln, Fragen stellen und Feedback geben. In der Fremdsprachenvermittlung findet diese Technologie allerdings längst nicht die Anwendung, die ihr Potenzial verspricht. In der universitären Lehre kommt sie dagegen bereits teilweise zum Einsatz, wie in den E-Tutorien zur germanistischen Linguistik, Grammatik und Orthografie mit dem charmanten artifiziellen Tutor El Lingo an der Leibniz Universität Hannover [1].

Worin liegen nun Potenziale und Grenzen der KIs? Problematisch für die Interaktion ist, dass die Systeme rein deterministisch angelegt sind, also einem Programm folgen und nur auf geringe Wissensressourcen wie soziales oder kulturelles Wissen zurückgreifen können. Menschliche Kommunikation funktioniert genau umgekehrt. Wir setzen sehr viel geteiltes Wissen voraus und kommunizieren äußerst effizient nur das, was wir als relevant für eine spezielle Interaktionssituation erkennen. Dabei können wir spontan und flexibel agieren. Die Systeme können das nicht, denn Ihnen fehlt eine grundsätzliche Voraussetzung: das kognitive Bewusstsein. Daher werden zwar E-Learning-Anwendungen mit grafischer Benutzeroberfläche unter Umständen in Zukunft analoge Lehrbücher ablösen, aber die Lehrperson wird in absehbarer Zeit nicht von einer KI ersetzt. E-Learnig-Anwendungen mit künstlichen Tutorinnen und Tutoren ersetzen nicht den Präsenzunterricht, sondern stellen eine völlig neue Herangehensweise an die Unterstützung zum Selbststudium dar. Vokabeln interaktiv mit einem pädagogischen Agentensystem zu trainieren oder in einem Computerspiel mit virtuellen Charakteren Sprachübungen zu absolvieren, stellt für einige Lernertypen ein äußerst motivierendes Szenario dar. Andere lernen besser über die soziale Interaktion in einer realen Lerngruppe mit den daraus resultierenden Verbindlichkeiten wie der Kontrolle des Lernfortschritts durch eine reale Lehrperson.

LITERATUR

1. Lotze, Netaya (2016): Chatbots. Eine linguistische Analyse (Sprache – Medien – Innovation; 9).
2. https://www.goethe.de/de/spr/mag/dsk/21290629.html

Варчук Ліана Вікторівна – викладач кафедри іноземних мов Вінницького національного технічного університету, Вінниця.

Троян Іван Юрійович – студент групи 2КН-17б, факультет інформаційних технологій та комп'ютеної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

УДК 004.4(37+001)

T. Rudnytska
Y. Taraniuk

MATHCAD IN SCIENTIFIC RESEARCH AND ENGINEERING

Vinnytsia National Technical University

Анотація
У статті розглянуто Mathcad як програмний продукт для застосування в різних галузях освіти, науки і техніки. Проаналізовано переваги Mathcad у математичному програмуванні, інтеграції з CAD та CAE, інженерних розрахунках. Запропоновано використання Mathcad як корисного інструменту в математиці, розрахунках та аналізах, документації та науковій графіці.
Ключові слова: Mathcad, програмне забезпечення, дані, рівняння, змінна, пошук, ітераційні обчислення, математично-орієнтований інтерфейс.
Abstract
The article considers Mathcad as a software set for application in various fields of education, science and engineering. The advantages of Mathcad in mathematical programing, integration with CAD and CAE, engineering calculations are analyzed. The use of Mathcad as a useful tool in mathematical solution and analysis, documentation and scientific graphics is suggested.
Keywords: MathCAD, software, data, equations, variable, retrieval, iterative calculations, mathematical-oriented interface.

Introduction

MathCAD is a powerful and universal environment for solving problems in various fields of science and technology, finance and economics, physics and astronomy, mathematics and statistics, scientific research and education.

Mathcad is a software set that is specially made for presenting equations and mathematical models. It is helpful in many industries to show a range of data related to work processes, development and research. [1]

The capabilities of Mathcad are used for managing and communication purposes and mathematical programing in science and engineering. Some of the features of Mathcad include the ability to render graphs and charts in two dimensions. The software also allows for laying out algebraic equations with variables and describing their use. For example, a user can take two variables like “time” and “speed” and draft them on a plotted set of axes, while displaying equation work above. Proponents of the software promote it as a much more sophisticated alternative to trying to use a spreadsheet or other basic software to present mathematical work. Mathcad is seen as a useful tool for scientists and engineers and others to document their intellectual property and archive it in ways that support easy retrieval. Mathcad also integrates with other software types like CAD and CAE.

MathCAD remains the only system in which the description of the solution of mathematical problems is determined using the usual mathematical formulas and signs. MathCAD allows you to perform both numerical and analytical (symbolic) calculations, has an extremely convenient mathematical-oriented interface and great tools for scientific graphics.

MathCAD works with documents. From a user's point of view, a document is a blank sheet of paper that can accommodate blocks of three main types: mathematical expressions, text fragments, and graphic areas.

With PTC Mathcad programming you can write multiline functions and define iterative calculations. You can define complex comparisons and branching, and can return values. When a user defines a program, he can combine PTC Mathcad expressions and use iterations for compactness and efficiency. One can use programming operators to specify local assignments to variables or functions, loop over calculations, conditionally evaluate branches, add breakpoints, trap errors and return values. [2]

Mathcad is a tool to arrange, calculate and visualize engineering calculations. A Mathcad sheet has values, equations, plots, and functions that are written and displayed in a manner that is similar to how they are written in a textbook or reference manual. As inputs in the worksheet are updated, all dependent calculations are also updated. Mathcad is a different computational tool than a full programming language like MATLAB or Python or even a spreadsheet language like VBA. [3] In general, Mathcad is best suited to

symbolic or numerical analysis to replace an engineering graphing calculator or calculation pad. It is not as well suited to handle large amounts of tabular data or when computational speed is a priority. Instead, it is useful to derive symbolic expressions, visualize data, and quickly prototype a problem that is typical of engineering homework.

Conclusion

Traditional programming, a simplified version of which is used in Mathcad and implemented using the Programming toolbar, has a number of significant advantages, which in some cases make the document simpler and more readable - the possibility of using cycles and conditional statements, easy creation of functions and variables that require a few simple steps, the ability to create functions that contain private code for the rest of the document, including the advantages of using local variables and handling exceptional situations. To conclude Mathcad can be used extensively in different science and education areas for solution of mathematical problems.

REFERENCES

1. https://en.wikipedia.org/wiki/Mathcad
2. https://help.ptc.com/mathcad/en/index.html#page/Tutorials%2Fabout_the_programming_tutorial.html%23
3. http://apmonitor.com/che263/index.php/Main/MathcadIntroduction

Таранюк Юлія Яр. – студентка групи КІВ-16б, факультет комп'ютерних систем і автоматики, Вінницький Національний Технічний Університет, Вінниця, електронна пошта: tysvnyr@ukr.net.

Рудницька Тетяна Гр. – старший викладач кафедри іноземних мов, Вінницький Національний Технічний Університет, Вінниця, електронна пошта: rudnytska@vntu.edu.ua.

Taraniuk Yulia Y. – a student of group KIV, the Faculty of Computer Control Systems and Automatics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: tysvnyr@ukr.net.

Rudnytska Tetiana H. – Assistant Professor of Foreign Languages Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: rudnytska@vntu.edu.ua.

УДК 005.95-051:004

В.Д. Павленко
Н.В. Рибко

MANAGEMENT AS A PROFESSION IN SOCIETY

Вінницький національний технічний університет

Анотація
Розглянуто напрямок діяльності людини в IT сфері, а саме «Менеджмент інформаційних технологій». Досліджено розвиток професії та попит на неї в Україні. Розглянуто діяльність людини як менеджера.
Ключові слова: менеджмент, менеджер, інформаційні технології(IT), управління, організація.

Abstract
The field of human activity in the IT field, namely "Information Technology Management" has been studied. The development of the profession and the demand for it in Ukraine have been researched. Human activity as a manager has been studied.
Keywords: management, manager, information technology (IT), management, organization.

The tasks of the IT manager is to develop a strategy for the development and management of the IT department of the company or the company as a whole. In order to fulfill its work properly, an IT manager first needs to complete a certain mission and must always remember the company's vision. The task of the IT manager is to develop a system that can assess the return on investment and manage costs. He controls people, for efficiency and motivation. The IT manager organizes and manages the daily work of the whole team, which consists of developers, designers, advertisers and public relations specialists.

IT management is the discipline whereby all of the information technology resources of a firm are managed in accordance with its needs and priorities. These resources may include tangible investments like computer hardware, software, data, networks and data centre facilities, as well as the staff who are hired to maintain them. Managing this responsibility within a company entails many of the basic management functions, like budgeting, staffing, change management, organizing, software design, network planning and so on. The central aim of IT management is to generate value through the use of technology. To achieve this, business strategies and technology must be aligned. IT Management is different from management of information systems. The latter refers to management methods tied to the automation or support of human decision making. IT Management refers to IT related management activities in organizations. A primary focus of IT management is the value creation made possible by technology. This requires the alignment of technology and business strategies. While the value creation for an organization involves a network of relationships between internal and external environments, technology plays an important role in improving the overall value chain of an organization. However, this increase requires business and technology management to work as a creative, synergistic, and collaborative team instead of a purely mechanistic span of control. IT managers have a lot in common with project managers but their main difference is he following: an IT manager is responsible and accountable for an ongoing program of IT services while the project manager's responsibility and accountability are both limited to a project with a clear start and end date. Most IT management programs are designed to educate and develop managers who can effectively manage the planning, design, selection, implementation, use, and administration of emerging and communications technologies. After graduations from the university, future managers should be able:

1. to explain the important terminology, facts, concepts, principles, analytic techniques, and theories used in IT management.
2. to apply important terminology, facts, concepts, principles, analytic techniques, and theories in IT management when analyzing complex factual situations.

3. to integrate important facts, concepts, principles, and theories in IT management when developing solutions to IT management multifaceted problems in complex situations.

The importance of IT management is to understand the managing data. There are also difficulties IT managers overcome. The amount of data is increasing, most of the data is separated between the organizations and collected by different departments. They may not be using the same method or procedure. The sources have also an impact on the sources obtained; they may be internal or external. When the information structures do not transfer properly with each other, that can result in unreliable data. An important part to understand in IT management is data governance. It is an approach to managing information across the entire organization or company. Applying these processes in data bases, it is your job to be able to communicate with other departments' systems and develop precise communication and holding your organization accountable of certain data issues. Your design and programs help increase design and technical knowledge throughout the business.

The IT market of Ukraine is developing faster than other industries. Over the last five years, it has increased by two and a half times and has taken the third place in the export of goods and services. There are more than 90 thousand IT specialists in Ukraine. In 2016, they earned $ 2.5 billion in software development. Our country does a good job at the expense of its programmers who work a lot on the foreign market, and the prospects of the IT industry in Ukraine are quite solid. The export-oriented IT industry can double by all indicators and increase to UAH 27.2 billion in state budget revenues in 2020. The IT industry is one of the most promising, dynamic and innovative branches of the modern economy of Ukraine. The main problem of the industry is the imbalance of the market: on the one hand, there is a growing shortage of professionals, on the other - the surplus of specialists with insufficient level of qualification. On the whole, Ukraine is stabilizing the economic and political situation in the country and methodologically grounded institutional regulation of the IT services market as the basis for transforming the possibilities of the domestic IT industry into a competitive segment of the world market, as well as realization of IT potential.

СПИСОК ВИКОРИСТАННОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Менеджмент інформаційних технологій [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D0%B4%D0%B6%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82

2. Проблеми та перспективи розвитку IT – галузі в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.spilnota.net.ua/ru/article/id-1880/

Валерія Дмитрівна Павленко – студент групи МІТ-18б, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: valeryshka2709@gmail.com;

Наталія Вікторівна Рибко – старший викладач кафедри іноземних мов та центру технічного перекладу. Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: rybkonatvik@gmail.com;

Lera D. Pavlenko – Department of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: valeryshka2709@gmail.com;

Nataliya V. Rybko – Department of foreign languages, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: rybkonatvik@gmail.com .

УДК 004.5

T. Rudnytska
D. Arseniuk

THE PROSPECTS OF AUGMENTED REALITY APPLICATION IN EDUCATION

Vinnytsia National Technical University

Анотація
У статті розглянуто перспективні напрямки застосування доповненої реальності в навчальному процесі вищих навчальних закладів. Запропоновано різні підходи використання доповненої реальності в освітніх, наукових та практичних цілях.
Ключові слова: доповнена реальність, середовище реального світу, сприйняття, візуалізація.

Abstract
The article considers the promising directions of augmented reality application in educational process of higher institutions. Different approaches of augmented reality use for educational, scientific and practical purposes are suggested.
Keywords: augmented reality, real-world environment, perception, visualize.

Introduction

The first commercial augmented reality experiences were used largely in the entertainment and gaming businesses, but now other industries are also getting interested about AR's possibilities for example in knowledge sharing, educating, managing the information flood and organizing distant meetings. Augmented reality is also transforming the world of education, where content may be accessed by scanning or viewing an image with a mobile device or by bringing immersive, markerless AR experiences to the classroom [1].

Augmented reality (AR) is an interactive experience of a real-world environment where the objects that reside in the real-world are "augmented" by computer-generated perceptual information, sometimes across multiple sensory modalities including visual, auditory and somatosensory ones. The overlaid sensory information can be constructive (i.e. additive to the natural environment) or destructive (i.e. masking of the natural environment) and is connected with the physical world such that it is perceived as an immersive aspect of the real environment. In this way, augmented reality alters person's ongoing perception of a real-world environment, whereas virtual reality completely replaces the user's real-world environment with a simulated one. The primary value of augmented reality is that it brings components of the digital world into a person's perception of the real world. It is achieved not only by displaying of data, but through the integration of immersive sensations that are perceived as natural parts of the environment. The potential of augmented reality application in educational process is promising [1].

Augmented reality in education will soon affect the conventional learning process. AR has the potential to change the location and timing of studying, to introduce new and additional ways and methods. Capabilities of Augmented Reality technology may make classes more engaging and information more apprehendable.

Nowadays 80% of young people own smartphones. Most of them are active smartphone users that use these gadgets to access social platforms, play games and to be in connection with friends and relatives. In the meantime, much lesser part of the learners uses phones for studying purposes, for doing homework, for searching information in the Internet [2].

The potential of combining smartphones and augmented reality for education is therefore big, though it still has to be fully discovered. AR, in various ways, could grant students extra digital information about any subject, and make complex information easier to understand.

Ability to connect reality and digital content has been steadily improving, opening more options for teachers and students. Nowadays there are introduced some excellent examples of augmented reality application in European and Canadian higher education institutions. These approaches include:

1. The use of augmented reality in the classroom

Augmented reality animated content in classroom lessons could catch students' attention and motivate them to study. Adding extra data, e.g. a short biography of a person, interesting facts, historical data about sites or events, visual 3D models would give students a wider understanding of topics.

While doing homework, students may scan certain elements of a book and receive text, audio or video tips from teachers, find useful information about the course, which could lead to better communication [2].

2. Explaining abstract and difficult concepts

AR technology has an ability to render objects that are hard to imagine and turn them into 3D models, thus making it easier to grasp the abstract and difficult content. This is especially good for visual learners and practically anyone to translate theoretical material into a real concept. For example, Polytechnic Institute of Leiria in Portugal integrates AR into math lessons and students report it as helpful, easy and interesting.

3. Engagement and interaction

By incorporating Augmented Reality into lessons teachers are able to involve students into the process with 3-dimensional models. It may be just a part of the lesson, like a teaser, or the support of the main topic with extra info from a different perspective. For example, Canadian tech company CASE transformed the wall of the school gym into a ball game by adding Augmented Reality layer to it. The students threw balls onto a wall to hit floating shapes and thus had exciting physical exercises [2].

4. Discovering and learning new ideas

Visitors of museums could access AR via smartphones and discover historical content related to objects, get additional information about the exhibits. Yet due to space or budget limitations not all museums and landmarks can afford this application of technology. Once AR becomes more available, there will be new great opportunities for museums. The main advantage nowadays is that Augmented reality is already accessible to visitors through mobile devices.

5. Training for practical and professional purposes

In many cases, theoretical knowledge is not enough to obtain proper skills in professional areas. The learners shouldn't be mere listeners and passive observers. The students of technical faculties especially need practice and hands-on experience in their areas. Through interaction, unlike virtual reality, AR features could help perform a virtual practice – with augmented tutorials, digital modeling and simulations, and finally acquire some experience in science and engineering. It is believed that motivated and engaged students will understand a subject better and learn faster [2].

Conclusion

Despite the rising use of Augmented Reality in many areas of the modern era, augmented reality in education is still new and unsettled. Taking into consideration possibilities of AR in teaching and studying are great, this application provids new ways of learning. The teachers have the opportunity to catch the attention of students and motivate them better, while students get new tools to visualize their subjects and complex concepts, as well as obtain practical skills.

REFERENCES

1. Augmented reality. Retrieved from https://en.wikipedia.org/wiki/Augmented_reality
2. Augmented Reality in Education. Retrieved from https://thinkmobiles.com

Рудницька Тетяна Григорівна – старший викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, e-mail: rudnytska@vntu.edu.ua

Арсенюк Дмитро Володимирович – студент групи УБ-15(б) факультету Менеджменту та Інформаційної Безпеки Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: dima23790@gmail.com

Rudnytska Tetiana Hryhorivna – an assistant professor of Foreign Languages Department, Vinnytsia National Technical University, e-mail: rudnytska@vntu.edu.ua

Arseniuk Dmytro Volodymyrovych – a student of Management and Information Security Faculty of Vinnytsia National Technical University, e-mail: dima23790@gmail.com

УДК 504.5:628.3

V.Shabanova

T. Rudnytska

THE IMPACT OF GALVANIC PRODUCTION ON THE ENVIRONMENT

Vinnytsia National Technical University

Анотація

Розглянуто вплив гальванічного виробництва на навколишнє середовище в Україні. Підкреслюються екологічні небезпеки гальванічного виробництва як найбільш небезпечних джерел антропогенного забруднення. Запропоновано нові методи нейтралізації металу нікелю.

Ключові слова: гальванічне покриття, ціаніди, органічні розчинники, шлам, шлак, фториди вищого потоку, доменна піч.

Abstract

The article considers the impact of galvanic production on the environment in Ukraine. The environmental hazards of galvanic production as the most dangerous sources of antropogenic pollution are emphasised. New methods of metal neutralization Nickel in particular are suggested.

Key words: Galvanic plating, cyanides, organic solvents, sludge, slag, high-flow fluorides, blast, furnace.

Introduction

Galvanic plating is electrolytic deposition of a thin layer of metal on the surface of any metal object to protect it from corrosion, to increase resistance, to prevent from cementation. Galvanic metal coating is a great way to avoid many problems and increase the service life of equipment, machines and other devices. The application of galvanic coatings is an electrochemical process in which the metal layer is deposited on the surface of the product.

Galvanic production is used in many traditional and innovative industries: in instrumentation and engineering, electronics, electrical engineering, energy, space, and construction industries. The development of electroplating has led to the use of electrochemical technologies for the creation of nanomaterials, elements of nanoelectronics, new energy sources, antibacterial nanoparticles.

The advantages of electrochemical technologies for the treatment of metallic and nonmetallic materials, and the simplicity of automation and the economic efficiency of electrochemical technologies make electroplating production competitive in comparison with other methods of surface treatment of materials.

At the same time an important aspect of galvanic production is its environmental hazard. The use of a variety of chemicals, including toxic, such as heavy metals, cyanides, organic solvents causes the formation of solid, gaseous and liquid wastes. The problem of utilization of galvanic wastes in the modern machine-building industry is topical, despite the significant reduction in volumes of galvanic production.

The essence of the current problem is that galvanic production is one of the most dangerous sources of anthropogenic pollution of the environment. Waste water from harmful electroplating industries is contaminated by salts of heavy metals with acids and alkalis. The results formed in chemical and electrochemical processing of metals and their alloys and the application of galvanic coatings belong to one of the most common types of industrial sewage in Ukraine. The sewage of

galvanic production contains heavy metal ions, a significant amount of nickel being among that is not completely discharged in the city sewage network or the nearest rivers and water facilities. Nickel compounds are carcinogen. They can cause allergic reactions and neoplasms, hazarday effect on DNA and RNA. The primary material used in the eco-technological process is galvanic sludge. Qualitatively, galvanic sludge consists of toxic metal hydroxides $Cu(OH)_2$, $Cr(OH)_3$, $Zn(OH)_2$, $Pb(OH)_2$, $Cd(OH)_2$, $Ni(OH)_2$, and others).

The second material is waste aluminium slag, which contains certain amounts of aluminium, metal oxides (Al_2O_3, BeO, TiO_2, CuO, Cr_2O_3, and others), and predominantly Al_2O_3 and solidified refinement salts, which mostly contain KCl, NaCl, Na_3AlF_6, MgCl_2, CaF_2, MgF_2, etc.

Since aluminium slag contains high-flow fluorides which could destroy glass-ceramics phase, it is rinsed with water in order to remove the fluorides. The slag is sunk in the water and left like that for 24 hours, during which the fluorides dissolve. The insoluble part of the slag is separated by filtration and fluorides are regenerated by evaporation and crystallization. The residue thus obtained is then processed further. To obtain dehydration, it is necessary to dry the galvanic sludge. A low-temperature dry kiln can be used for this purpose. After these operations all the elements (sludge, slag, glass, and borax) are ground in a coloid mill to facilitate melting. When the ingredients are ground, they are mixed until the mixture is homogenized and then the same mixture is poured into the melting mould. The mould with the mixture is put into a blast furnace where it is heated at 1200-1400 ℃. The melting temperature of the mixture depends on the quantity of several components included in the mixture. An increased quantity of glass will lower the melting temperature and reduce the solidity of the obtained ceramics. With the increase in the quantity of aluminium slag the solidity of the ceramic structure will also increase, but this requires a higher melting temperature, which sometimes presents a difficulty. In order to get to phase transformations, the mixture has to be absolutely liquid, which is why the mould is kept in the blast furnace for about 40 minutes. After melting, the melted content is poured into a preheated graphite mould. The preheated graphite mould is preheated at 250-300 ℃ so that glass-ceramics would not crack due to sudden cooling in a cold mould The efficiency of the eco-technological procedure of transforming galvanic sludge and aluminium slag into a sTab. glass-ceramic structure was confirmed with Fourier Transform Infrared Spectroscopy (FT-IR) and X-ray diffraction (XRD). Infrared spectra of glass-ceramics were obtained with a BOMEM (Hartman & Braun) FT-IR spectrophotometer, model MB-Series, in a spectral range 4000 to 400cm-1, with a resolution of 2cm-1, by method of pressed pellets. The Potassium Bromide (KBr) Technique for sample preparation was used to record spectra. A quantity of 1-2 mg of tested sample is mixed with 150 mg of spectroscopically pure KBr. The mixture is then vacuumed and pressed at 200 Mpa, which forms thin permeable pellets. A reference pellet for background recording was prepared from pure KBr.

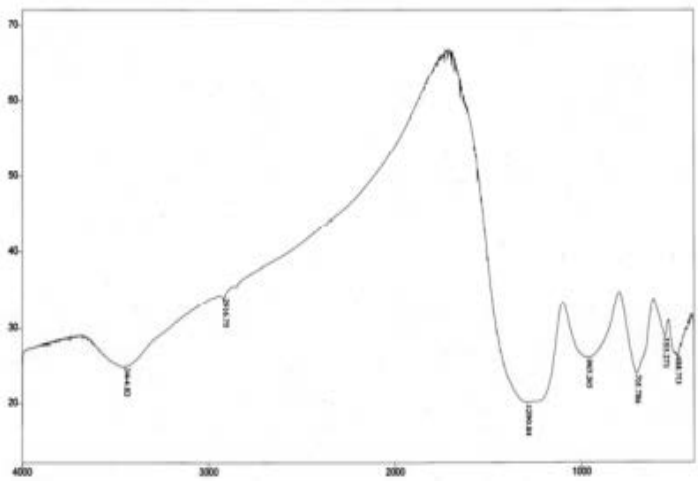

IR spectrum of glass ceramics

Thus, through application of standard procedures U.S. EPA 1997/222, designation of low and high-flow metal fractions, we identified the ecological risk of the disposal of galvanic sludge and aluminium slag, which are classified as hazardous waste. If they are not processed or properly disposed of, high-flow metal fraction is easily eluated with atmospheric precipitation, thus infiltrating and polluting the environment. The low-flow fraction is conditionally mobile and represents the reservoir of the high-flow fraction. Accordingly, waste galvanic sludge and aluminium slag were inactivated by sintering into a useful product – glass-ceramics. The FT-IR and XRD spectra confirmed chemical-phase transformations with the bonding of toxic metals (Zn, Pb, Cr, Cu, Cd, Ti, etc.) to the aluminosilicate phase in the form of solid solutions.

To conclude the theoretical and practical experience of the prominent European and American companies can be successfully applied to the elimination of hazard affect of galvanic production in Ukraine.

References

1. A. Karamanov, L. Arrizza, I. Matekovits, M. Pelino, Ceram. Int., 30 (2004) 2129–2135
2. M.V.Vlasova, A. Kilimnik, Ceramica Acta,9 (1997) 19-35
3. M. Garcia-Vallès, S. Martinez, R. terradas, J. M. Nogues, Chemosphere 68 (2007) 1946–1953
4. L. Barbieri, I. Lancellotti, T. Manfredini, I. Queralt, J. M. Rincon, M. Romero, Fuel 78 (1999) 271-276
5. P.A Bingham, R.J. Hand, J. Hazard. Mater., 119 (2005) 125–133
6. V. Bednarnik, M. Vondruska, J. Hazard. Mater., B122 (2005) 139-145
7. M. Stanisavljevic, New eco-technological procedure of treatment of aluminium slag obtained by melting and casting the aluminium and its alloys, Doctoral Dissertation, Nis, (1999) 55-59
8. K. Nakamoto, Infrared and Raman Spectra of Inorganic and Coordination Compounds, 3rd edition, John Wiley and Sons, New York, 1998.
9. Powder Diffraction File, Joint Committee on Powder Diffraction Standards (JCPDS)-International Centre for Diffraction Data (ICDD)
10. Я.М. Ханик, Н.Я.Цюра Національний університет “Львівська політехніка”, кафедра хімічної інженерії .

Шабанова Вікторія Євгеніївна - студент групи ТЗД, Інститут екологічної безпеки та моніторингу навколишнього середовища, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, електронна адреса: s98viktoriia16.vin@gmail.com

Рудницька Тетяна Григорівна - старший викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, Вінниця rudnytska@vntu.edu.ua

Shabanova Viktoria Y. – a student of group TZD, the Institute for Environmental Safety and Environmental Monitoring, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: s98viktoriia16.vin@gmail.com

Rudnytska Tetiana H. – assistant professor of the Foreign Languages Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia rudnytska@vntu.edu.ua

УДК 336.71

T. Rudnytska
T. Ivanchyk

ECONOMIC CHARACTERISTICS OF BANK MANAGEMENT

Vinnytsia National Technical University

Анотація
Показано сутність банку як економічної категорії, досліджено проблеми та особливості процесу управління банком, складові елементи банківського менеджменту, завдання банкіського менеджменту.
Ключові слова: банківський менеджмент, банк**,** банківська система, банківська діяльність.

Abstract
The essence of the bank as an economic category is shown, the problems and features of the bank management process, components of banking management tasks are analyzed.
Keywords*: bank management, bank, banking system, banking.*

Introduction

One can hardly imagine the functioning of modern economy of any country without an effective banking system. Banks of different levels actively influence economic and social processes, so all members of society constantly deal with these institutions.

The banking system is one of the most dynamic spheres of the economy in modern conditions. The technological revolution, rapid inflation, the intensification of competition and the processes of regulation of banking activities have led to the formation of difficult conditions for the functioning of banks. A crisis situation can arise due to the fact that it becomes much more difficult to take into account and manage risk factors deteriorating the structure of assets and reducing the efficiency of operations. There exists a large number of scientific articles in modern economic literature that have studied aspects of banking activity, peculiarities of separate banks types functioning, patterns of formation and development of banking systems. Scientists analyze the essence of banks and their role in social and economic life. However, this econonomic concept of banking management has not been fully investigated Therefore, there is a topical issue of the bank's research as an economic category, its function, tasks and structure principles

Commercial bank is a financial institution that offers a wide range of lending, savings and payment services. The bank performs various financial functions in relation to any business in the economy and is also a leader in the monetary policy of the state. In general, banks keep and manage social capital, and therefore, they must be responsible to the owners for the preservation of cash[1]. A specific feature of banking activity is that banks operate mostly with foreign money, which is temporarily accumulated on their accounts. Therefore, the reliability of a bank and the banking system as a whole is considered to be a necessary condition for their activities.

The concept of "commercial bank" has a broad content, therefore, the objects of management and research are specified as follows: capital, attracted and borrowed resources, assets, financial tools, methodology, organizational structures, banking products, personnel, information flows, intrabank operations, material and technical base, accounting and reporting, financial results and taxes, security, public relations, etc[1].

Bank management is an important element of the banking system. It is the science of reliable and efficient management systems for all processes and relationships that characterize the bank's activity. Increasing profitability and reducing risk are two main areas of banking management. The processes and relations can be referred to the whole set of financial, economic, organizational and social spheres of banking activity. As any commercial enterprise the banking institution has the main purpose of receiving profits. But the list of problems facing the bank management and necessary to be effectively solved is rather long.

Thus, the tasks of bank management are the following[2]:

- provision of profitable activities;
- satisfaction of the needs of clients in the structure and quality of services offered by the bank;
- availability of adequate control systems on the level of bank risks;
- creation of an effective organizational structure of the bank;
- organization of work of control, audit, security, information and other systems;
- creation of conditions for recruitment of qualified staff and full realization of their potential opportunities;
- creation of systems of training, retraining and placement of personnel;
- provision of conditions for the implementation of competent and efficient management of the bank;
- creation of conditions for raising the culture of employees, the presence of common values, ensuring the moral climate in the team.

The organization of control systems is aimed at ensuring stable and reliable operation of the bank, which would comply with the rules of the current legislation. Management should ensure the implementation of such control systems as internal audit, internal control, asset quality analysis and risk control systems, as well as control systems for bank staff that would indicate how many employees perform their duties and in what way their action comply with the law.

Organizational management of the bank carries out[2]:
- organization of control systems;
- organization of bank security systems;
- management of human resources;
- information technology management.

The effectiveness of the management process depends on the ability to foresee the future, to think in perspective and to closely monitor the risks. The quality of training and the level of professionalism, competence of all bank staff are of great important. In addition, the success of this case can't be achieved without the priority of universal values in the system of values of the bank. It is impossible to quantify most of the features and they are qualitative characteristics of banking management. Banking management is often regarded as art which is definitely not defined but is implemented in practice and is subject to its own laws as managerial decisions are often based on intuition, perception and expectation of changes in market parameters and the financial indicators provision. Since banking is closely linked to the state of financial markets and the main feature of them is volatility, the bank's management result is largely determined by the ability to predict these changes, respond accordingly and coordinate the activity.

Conclusion

By improving banking management financial institution can enhance customer satisfaction and loyalty and, as a consequence, achieve sustainable revenue. The management and the regulatory authorities should ensure that the asset quality of the commercial banks adheres to international standards and measures of managing the bank operating environment to enhance earnings capacity of commercial banks.

REFERENCES

1. Зянько, В. В. Банківський менеджмент : навчальний посібник / В. В. Зянько, Н. О. Коваль, І. Ю. Єпіфанова. – 2-ге вид., доп. – Вінниця : ВНТУ, 2017. – 130 с. Єпіфанова І. Ю. Фактори зростання прибутку підприємства / І. Ю. Єпіфанова, В. С. Гуменюк // Молодий вчений. - 2016. - № 7. - С. 46-49. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_7_14.
2. Колодій О.А. Еволюція банківської справи // Науковий вісник: Збірник науково-технічних праць. – Львів: НЛТУУ. – 2007, вип. 17.2. – С. 177-184.
3. https://www.tutorialspoint.com/bank_management/index.htm

Рудницька Тетяна Григорівна – старший викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, e-mail: rudnytska@vntu.edu.ua

Іванчик Тамара Віталіївна – студентка групи МОф-15б, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: fm.2mo15.ivanchyk@gmail.com

Rudnytska Tetiana Hryhorivna – an assistant professor of Foreign Languages Department, Vinnytsia National Technical University, e-mail: rudnytska@vntu.edu.ua

Ivanchyk Tamara Vitaliyivna – Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: fm.2mo15.ivanchyk@gmail.com

УДК: 378.091.33-028.17:811’243

Н. В. Рибко

IMPORTANCE OF LISTENING FOR LEARNING FOREIGN LANGUAGES

Вінницький національний технічний університет

Анотація. В статті розглянуто важливість використання аудіювання під час вивчення англійської мови. Визначено труднощі, які виникають у викладача під час роботи над аудіюванням зі студентами вищих навчальних закладів. Також вказано шляхи подолання цих труднощів.

Ключові слова: аудіювання, іноземна мова, комунікативна діяльність, навчання, мовлення.

Abstract. The article considers the importance of using listening skills while studying English. The difficulties faced by a teacher during work on listening to students of higher educational institutions have been determined. There have also been considered the ways to overcome these difficulties.

Keywords: listening, foreign language, communication, education, speech.

Listening is part of the oral communicative activity, used in any oral communication, which depends on the economic, social or personal needs. Without mastering this kind of activity it is impossible to learn the language and speak a foreign language at the level that is necessary at the present stage of development of society in connection with the high requirements for the possession of speech skills and abilities. This is not only a complex mental process, but also an important precondition for the formation of other types of speech activity, for example, speaking, which is actually the main purpose of teaching a foreign language[1].

Many language learners focus a lot on speaking. They do not spend as much effort on quietly listening. Listening seems like it should be simple, or secondary to other more active language skills. To the surprise of many new learners, listening to a foreign language is difficult. If you have ever had to sit for a second language test, you will know that the listening section is almost always the hardest.

Let us look at the reasons that make it difficult to learn while listening, and how these problems are solved by teachers. Here they are: 1) too fast pace of speech messages; 2) a large volume of text; 3) linguistic difficulties.

Only by avoiding certain obstacles can we expect better perceptions of information and further productive work. In order to eliminate them, we offer the following: 1) to select texts based on familiar topics; 2) to explain clearly the task and highlight the main parts of the text; 3) to allow the students to inquire if the text is written in a complex language or if it is necessary to cover a large amount of information; 4) to slow down the speed of the text reproduction by increasing the pause time between the semantic parts. [2]

To teach students to understand speech is one of the most important tasks of learning. At the lesson, it is almost impossible to form one linguistic or speech skill. Working with audio texts, we work out lexical, grammatical and phonetic skills. It allows students to listen attentively to the sound of speech, to form their ability to predict the content of the statement, and thus to cultivate a culture of listening not only in the foreign language, but also in their native language. The educational value of forming the ability to perceive speech, as it positively influences the development of auditory memory, is important for the study of a foreign language. How to help students improve their listening skills? Of course, this requires not only listening to the teacher’s speech, but also audio recording of intensive listening and extensive listening. Extensive listening is an option of listening, when students choose what they are listening to and they can listen to it at home, in their free time.

There are some ways to become more familiar with a language segmentation rules: 1) watch films in the target language; 2) read a book while also listening along to the audio book version; 3) attend social events with native speakers and spend time just listening 4) listen to the radio in the target language; 5) watch videos online in the target language.

Intensive listening is the use of the finished audio material in the classroom to develop and consolidate students’ listening skills. Ready audio recordings allow students to listen native speakers, hear parts from dialogues and plays. But with the use of the finished audio material there are disadvantages: the speed of speech, the “ideal” pronunciation of sounds and words, which is almost impossible to hear in real

communication. But still, it is very important to use audio recordings for classes in order to create the student's speech competence as they hear the speech of the native speakers. It should be noted that viewing video or movies is also one of the options for listening, which also helps students to learn the facial expressions and tongues of the native speakers.

Consequently, possession of such kind of speech activity as listening gives the student the opportunity to master the pronunciation, to understand what communicative massage is sent to him and to respond adequately to the said, helps to formulate his answer to the opponent in a proper way, which is the basis of dialogue speech.

In conclusion it is the listening that teaches the culture of speech, i.e. to listen to the interlocutor carefully and always listen to the end, which is important not only during the conversation in a foreign language, but also during the conversation in his own language. It is through listening that the ability of students to spontaneous intercourse in professional and in cultural and every day spheres increases.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Григорів Н. М. Роль аудіювання в процесі навчання фахової лексики. // XIV Міжнародна наукова інтернет-конференція «ADVANCED TECHNOLOGIES OF SCIENCE AND EDUCATION» (19 - 21 квітня 2018 р.)

2. Петровська Н. М., Судима Т. М. Формування навичок аудіювання на різних етапах вивчення англійської мови. // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. РОЗДІЛ ІІ. Лінгвістичні та методичні проблеми викладання іноземних мов у школі та ВНЗ. 5 (ч. 2), 2011.

3. Слободянюк А. А. Організація навчального процесу вивчення англійської мови з використанням інформаційних технологій у вищих навчальних закладах // ВІСНИК Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка. Серія: Педагогічні науки. – Ч.: ЧНПУ, 2011. – № 93. – С.276 – 280. – ISSN 2518-7465.

Рибко Наталія Вікторівна – старший викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, м.Вінниця, rybkonatvik@gmail.com

Rybko Nataliia Viktorivna – Senior lecture, Department of foreign languages, VNTU, Vinnytsia

УДК 004.81:159.953.5

T. Rudnytska
V. Tyshko
D. Sotula

BENEFITS OF MACHINE LEARNING FOR BUSINESS

Вінницький національний технічний університет

Анотація
У доповіді розповідається про переваги машинного навчання в бізнесі. Подано результати дослідження прибуткових компаній.
Ключові слова: машинне навчання, штучний інтелект, е- торгівля, статистичний аналіз.

Abstract
The article considers the advantages of machine learning in business. The results of the survey of profitable companies are represented.
Key words: machine learning, artificial intelligence, e-commerce, statistical analysis.

Machine learning is an application of artificial intelligence (AI) that provides systems the ability to automatically learn and improve from experience without being explicitly programmed. Machine learning focuses on the development of computer programs that can access data and use it learn for themselves.

Last year, the total number of machine learning deals reached 91 globally, with the entire business value of 16.9 billion dollars. According to Deloitte, 100,000 legal positions will be automated by 2036. So, automation and machine learning will make a huge difference and change the way how we work.

The survey of companies with at least $500M in sales brought such statistics:

- 76% of leaders share their experience that they got higher sales growth by using machine learning. New technology helped them to predict better user preferences and behavior, optimize processes, lead up-sell and cross-sell.
- More than 50% of enterprises are applying machine learning to refine marketing issues.
- 38% believe ML allowed them to gain better sales performance metrics.
- A few European banks have already improved new product sales by 10% while decreasing churn 20%. A recent McKinsey study figured out that a lot of European banks shifted from statistical modeling approaches to ML. It helped them to refine customer satisfaction.

Machine Learning application is valuable in business, e-commerce, trade and finance Catherine Dong, the machine learning engineer at Facebook, says that most tech companies build their strategies around AI and machine learning. For example, Uber is actively applying ML for various purposes.

Data is the accelerator for our information-based society with extremely fast speed. That's why new tech specialists and machine learning techniques are in a huge demand to cope with the new wealth of information in large and difficult systems.

At Diceus, our scientists and Big Data developers help enterprises all over the world discover data analytics to gain valuable insights. We have 6 years of experience and know how to apply it to reach better goals and do more with less.

An e-commerce application may apply ML to track and understand customer conversation connected to a product. It may even apply the algorithm to predict the functionality and features expected by the clients. Moreover, an enterprise may use machine learning to build better relationships with their customers. The machine learning algorithm may easily dissect the customer queries, and send the request to the relevant team. It will speed up the process of solving the clients' problems and bringing them answers very fast.

While creating e-commerce applications, the developers may use machine learning to allow clients finding products quicker. Specific machine learning algorithm helps to ensure that customers get relevant and quality information on time. Besides, new technology helps clients select products according to their needs and preferences. The e-commerce platform may apply ML to make the clients surf only relevant

services and products.

Machine learning brings a lot of personalization to the customers and helps to target company's efforts. For instance, Facebook mixes statistical analysis and predictive analytics to find patterns based on data. It helps to personalize the newsfeed, suggest interesting content, posts, improve user engagement. Also, Facebook uses neural networks to scan images and suggest members to tag in the picture.

Netflix used machine learning to save $1 billion by the personalization of movies and TV shows to the subscribers. Additionally, ML may be used to detect spam. Earlier, email service providers took advantage of rule-based techniques to sort out spam. Nowadays, spam filters are now developing new rules by applying neural networks for these purposes.

PayPal applies at least 3 machine-learning approaches to eliminate risk and fraud. Hello Barbie may successfully communicate with children by using machine learning and advanced analytics, natural language processing. A microphone records, the speech is analyzed to find a needed response from 8,000 variations in under a second.

Another example is IBM's machine learning system, Watson, that learned Gaudi's work and his work involving Barcelona, song lyrics. Watson consumed all data and brought inspiration to the human artists who needed to create a sculpture in the style of Gaudi.

Deep learning may be used in the financial industry to create automated trading strategies. It can be used to recognize patterns and make trading decisions, based on data. The other potential applications are creating credit rating mechanisms by searching patterns of external, internal, and economic factors that influence the financial performance of organizations. Similarly, these techniques may be applied as well to bring relevant automated investment advice to the customers.

So, machine learning helps business to personalize their cooperation with the audience, improve sales and suggest only relevant content. By using new technologies, company earn better and save money, make data-driven decisions. Moreover, ML algorithms help to exclude risks and fraud, ensure totally secure processes and refine customer satisfaction.

References

1. https://www.wikipedia.org
2. https://www.flatworldsolutions.com/IT-services/articles/how- machine-learning-can-help-your-business.php
3. https://hackernoon.com/benefits-of-machine-learning-for-your- business-624c7297a3af

Рудницька Тетяна Григорівна – старший викладач кафедри іноземних мов, Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, rudnytska@vntu.edu.ua

Тишко Владислав Анатолійович – студент групи 1КН-18б Факультету інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, vladislavtishko01@gmail.com.

Сотула Дмитро Юрійович – студент групи 1КН-18б Факультету інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, sotula.d@gmail.com

Rudnytska Tetiana Hryhorivna – Assistant Professor of Foreign Languages Department science, Vinnytsa National Technical University, rudnytska@vntu.edu.ua

Tyshko Vladyslav Anatoliyovych – student of group 1KN-18b Faculty of information technologies and computer science, Vinnytsa National Technical University, vladislavtishko01@gmail.com

Sotula Dmytro Yuriyovych – group 1KN-18b Faculty of information technologies and computer science, Vinnytsa National Technical University, sotula.d@gmail.com

УДК 37.091.33:811’243

T. Rudnytska

V. Voloschuk

USING INTELLIGENCE CARDS FOR DEVELOPING COMMUNICATIVE COMPETENCE

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розглянуто методологічні аспекти використання інтелектуальних карток на уроках іноземної мов для обробки та структурування інформації. Підкреслюється ефективність використання інтелектуальних карток для представлення лексичного та граматичного матеріалу для інтенсивної діяльності.

Ключові слова: інтелектуальна карта, мозковий штурм, інтелектуальні здібності.

Abstract

The article considers the methodological aspects of intellectual cards use at the foreign language lessons for both information processing and structuring. The efficiency of intelligence cards in representing lexical and grammatical material,the use of intelligence maps for intersctive activity at the lessons are emphasized.

Keywords: intelligence map, brainstorming, intelligence card, intelectual abilities.

The idea of concentrated submission of information in the form of schemes became popular in the second half of the twentieth century, due to the efforts of the English psychologist Tony Buzzen [1]. He introduced the concept of "intelligence maps" or "mental maps", systematized their use, developed rules and principles of their design thus contributing to the widespread usage of this technology.

Intelligence card is a simple but unique tool of selectinng information into effective processing for its better structuring. Intelligence card is a technique for representing any process or event, thought or idea in an integrated, systematic, graphic form. Any information presented in the intelligence card should have such properties as reliability, completeness, value, clarity and relevance [3].

Such a visual representation of information makes it possible to obtain a coherent picture of the phenomenon or process, to see the semantic, causal or associative connections between concepts, between parts and the whole. Graphic representation of information is more vivid than the traditional presentation of thoughts with words in the written form. [2]

When drawing up intelligence cards it is necessary to adhere to certain recommendations relating, on the one hand, to their content and design, and, on the other hand, their structure. In the first case , this is the use of the central image, the frequent use of graphic images, the optimal representation of all elements and their placement, a clear expression of thought. The laws of the structure require displaying a hierarchy of thoughts and observing the sequence in expressing thoughts.

The effectiveness of intelligence cards is revealed in the educational process, foreign languages teaching in particular. Intelligent cards can be used at all stages of work with lexical and grammatical material, from the introduction of new material to its automation and control. Intelligence cards are used for verbal support in the training of monologue.

When working with text it is difficult to overestimate the benefits of plans compilation for the transfer of texts in the form of intelligence maps. Such graphic presentation of information will greatly facilitate the

task of information transfer, and the information remembered in this way will be stored in memory much longer. [3]

Presenting topics, results or ideas in the form of intelligence cards will make the study at the lesson interactive and productive. The presentation becoming much more interesting will attract the attention of students and make them interact. When preparing for such a presentation, students learn to work with large volumes of information, to find the facts and ideas to be visually present, highlighting the most important ones. In the course of study they learn to use dictionaries, reference books and other sources of written and oral information.

In conducting brainstorming activity, discussions, debate in the audience many ideas are being generated and intelligent maps are being developed and that encourages students generate even more new and original ideas. The teacher can successfully use learners – centred approach in teaching foreign languages.

Intelligence cards help organize individual, group and collective activity of students assisting learners in active pair and group work and thus motivating them in their desire to study.

The intelligence card technique can also be effectively applied to introduction of a new topic by a teacher at the English lessons. In this case the goal is to present the topic immediately and comprehensively, give exhaustive information about the subject or phenomenon in a well-organized graphic form that is easily perceived, followed by its analysis and study each individual component. Structured material greatly facilitates process of perception of information.

Initial acquaintance with the topic, its comprehension, the allocation of certain the components of the topic and individual aspects, the assessment of their significance in terms of the possibility of using the information received, makes the process of study purposeful and more meaningful[3].

To conclude, the use of intelligence cards at the lessons contributes to developing of creative and intellectual abilities of students, their thinking and memory, creates motivation to mastering foreign languages as a means of communication.

References:

1. Бьюзен Тони. Супермышление. http://tululu.org/b81320/

2. The Art and Science of Remembering Everything. — М.: Альпина Паблишер, 2013. — 270 с. — ISBN 978-5-9614-44735.

3. Tony Buzan. The Memory Book, 2005. -464 p. - ISBN 978-1-4066- 44265.

Рудницька Тетяна Григорівна — старший викладач кафедри іноземних мов Вінницького національного технічного університету, м.Вінниця, e-mail:rudnytska5@ukr.net.

Волощук Валентина Валентинівна — студентка групи КОІС-18Б, Факультет комп'ютерних систем та автоматики, Вінницький національний технічний університет, м.Вінниця, e-mail:malenka275@ukr.net.

Rudnytska Tetiana Hryhorivna — Assistant Professor of Foreign Languages Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail:rudnytska5@ukr.net.

Voloshchuk Valentyna Valentynivna — student of KOIS-18B group, Faculty of Computer Systems and Automation, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: malenka275@ukr.net.

УДК 321.7

О. О. Кучерук

І. Д. Похило

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті звернута увага, що громадянське суспільство є одним з основних елементів становлення демократичної держави. На даний час в Україні відбувається поступовий процес становлення демократичної держави та громадянського суспільства. У даній роботі розглядається стан, основні проблеми формування та становлення громадянського суспільства в Україні, перспективи подальшого розвитку, та чинники які впливають на це, і що слід зробити для покращення розвитку громадянського суспільства в Україні на даний час.

Ключові слова: громадянське суспільство, незалежність, громадські організації, демократизація.

Abstract

The article draws attention to the fact that civil society is one of the main elements of the establishment of a democratic state. At present, Ukraine is undergoing a gradual process of establishing a democratic state and a civil society. This paper examines the state, the main problems of the formation and formation of civil society in Ukraine, the prospects for further development, and the factors that influence this, and what should be done to improve the development of civil society in Ukraine at the present time.

Keywords: civil society, independence, civic organizations, democratization.

Постановка проблеми

Формування в Україні громадянського суспільства відбувається доволі повільним шляхом. Причиною такого його розвитку є те, що певна частина суспільства не усвідомлює необхідності демократичних реформ, а ще доволі значна частина тяжіє до повернення тоталітарного управління радянського зразка. Країни Західної Європи, на відмінну від нашої держави, вже пройшли цей складний процес. Україна, як незалежна держава, залучаючись до загальноприйнятих у світі цінностей проголосила однією з фундаментальних цілей свого розвитку створення демократичної правової країни з всебічним розвитком громадянського суспільства. Це зумовлено тим, що становлення демократичної політичної системи неможливе без підтримки громадянського суспільства, адже воно є основним гарантом того, що державна влада не може бути узурпована та використана не на користь народу. Конституція України визначає, що носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ, відповідно, громадянська активність є невід'ємною частиною політичних взаємовідносин і виступає джерелом формування політики. В ідеальному випадку співпраця між державою та громадянським суспільством має відбуватись на функціональних та конструктивних засадах. Але протягом останніх п'яти років діалог та партнерські відносини між державною і громадянською сферами були відсутні. У наслідку це призвело до повалення існуючої державної влади, розколу суспільства та загострення кризових явищ у багатьох сферах. З огляду на це можна стверджувати, що сьогодні в Україні назріла потреба у виробленні системи заходів і механізмів ефективного розвитку громадянського суспільства. Мета даної роботи полягає в доведенні того, що на даний час в нашій країні відбувається поступовий процес становлення демократичної держави та громадянського суспільства що має свої чинники, проблеми та перспективи, тому дана тема є досить актуальною.

Виклад основного матеріалу

Після отримання Україною незалежності почалися процеси демократизації суспільного життя, які принесли зміни насамперед в громадянське суспільство, яке перебувало на стадії зародження. В той час населенню яке довгий час перебувало під впливом тоталітаризму було важко прийняти нові демократичні реформи. Проблемою становлення громадянського суспільства європейського зразка в Україні в усі часи була відсутність у населення бажання до впровадження демократичних цінностей, а у іншої частини населення постійного бажання повернути радянський режим та радянський уклад життя. Відмінністю України від країн з сформованим громадянським суспільством є той факт що у державах Західної Європи набагато раніше відбувалися процеси формування громадянського суспільства. За весь період існування незалежної Української держави проблемою є те що люди ще до цього часу так і не змогли усвідомити принципів побудови демократичної держави, які елементи демократії повинні в першу чергу домінувати в суспільстві, за якими принципами повинна функціонувати держава, які ідеї повинні домінувати серед громадян [1].

Основною проблемою з якою стикнулося українське населення 1991 року був перехід від суспільства тоталітарного контролю до суспільства демократичного плюралізму, тобто перехід до суспільства побудованого на засадах європейської демократії, європейських цінностей. В такому суспільстві повинні домінувати принципи громадянського контролю, домінування громадянських свобод, повага до індивідуальності, цінність приватної власності, повинна бути розвинута система громадянського суспільства яке може бути абсолютно самодіяльним (проявом такої самодіяльності в Україні стала волонтерська допомога українській армії від громадських та волонтерських організацій в перші місяці проведення АТО на сході України) [2].

Якщо характеризувати суспільство України починаючи з 2000-х років то можна з упевненістю констатувати той факт, що відбувається активна маргіналізація громадського життя. В цей період відбувалися різні страйки, виступи, але участь населення в таких акціях була викликана суто проблемами соціального забезпечення (невиплата заробітної плати, пенсій, інших соціальних виплат). Тому можна з упевненістю говорити в цей період активність громадян була досить низькою, що і було проблемою в побудові демократичного громадянського суспільства, адже людей у цей час хвилювали проблеми суто матеріальні, до політичного життя населення долучалося неохоче, і революція 2004 року стала певним вибухом суспільної свідомості. В той час велика кількість громадян просто зневірилася в усіх політиках. Однією з характерних ознак громадянського суспільства є наявність громадських організацій які мають бути незалежними від політичних сил або релігійних установ чи бізнесу. На жаль в Україну традиції утворення таких організацій прийшли досить пізно, аж на початку 2010-х років. До того діяльність таких організацій, якщо такі й були, відбувалася досить завуальовано під певним патронатом політиків або впливових бізнесменів, які таким чином хотіли підвищити свої рейтинги або отримати прихильність суспільства. Тому якщо й дійсно було декілька незалежних організацій які дійсно діяли в інтересах населення, вони стикалися з постійними утисками, фінансовими проблемами тощо. Також одним з основних показників розвитку громадянського суспільства є не лише наявність громадських організацій, а й участь населення в діяльності таких організацій, чим вища активність населення тим вищий розвиток громадянського суспільства.

Засоби масової інформації (ЗМІ) також займають одне з ключових місць у житті суспільства. У багатьох країнах ЗМІ навіть виділяють у окрему гілку влади поруч із законодавчою, виконавчою та судовою, адже інформуючи про різного роду події які відбуваються в світі, державі або політиці вони впливають певним чином на формування поглядів людей, громадську думку, вони є важливим демократичним інститутом який формує певний принцип відкритості який притаманний усім демократичним державам. Від відкритої, якісної та неупередженої діяльності засобів масової інформації безпосередньо залежить наскільки буде сформована громадська думка, адже ЗМІ це зручний інструмент маніпулювання фактами та нав’язування населенню різного роду неправдивих ідей стосовно рішень які приймають високопосадовці. На жаль для України притаманний саме деструктивний характер діяльності ЗМІ, вони постійно намагаються маніпулювати громадською думкою, тому що в нашій державі майже всі популярні та рейтингові засоби масової інформації знаходяться у власності впливового бізнес капіталу який лояльний до різних політичних сил, і тому одні ЗМІ дискредитують політиків до яких у опозиції перебувають їхні опоненти підтримуваним тим чи іншим впливовим бізнесменом [3].

Сьогодні очевидно, що Україна, ставши на шлях розбудови демократичної держави і відповідних суспільних відносин, має спрямовувати зусилля на поглиблене вивчення й вироблення нового розуміння організації громадянського, демократичного цивілізованого соціуму, що визначатиме принципи й характер відносин у всіх сферах життєдіяльності. Наразі досягненням є усвідомлення необхідності структурування феноменологічних характеристик громадянського суспільства в Україні, якому притаманні розчленованість, розгалуженість зв'язків та інтересів, динамічна структуралізація соціального життя, повне і достовірне знання соціально-політичних інтересів і прагнень наявних у суспільстві соціальних груп, класів, ідейних програм, форм діяльності, основних прав і свобод, що гарантують само детермінацію громадянського суспільства і

пошуки шляхів гармонізації суспільних відносин.

З огляду на це визначальним для сучасного етапу розвитку громадянського суспільства в Україні є завдання з регулювання соціальних конфліктів, неузгодженостей і протиріч на основі відносин соціального партнерства. Таке партнерство, як форма виявлення соціальної взаємодії, уявляється всім як баланс інтересів, якого досягають усі сторони соціальної взаємодії шляхом компромісу й консенсусу, що є необхідною умовою для досягнення у суспільстві процвітання й стабільності соціальних суб'єктів заради досягнення своїх цілей, соціальна взаємодія виконує в суспільстві різні функції: консолідуючу, деструктивну, стабілізуючу. Саме стабілізуюча функція відіграє роль механізму, що забезпечує розвиток демократичного суспільства загалом і окремих його сфер в аспекті цивілізованих засобів їх гармонізації [4].

Висновки

Отже, із усього вищезазначеного можна зробити висновок, що громадянське суспільство у країнах Західної Європи перебуває на вищому рівні розвитку ніж в Україні. Тому держава має впливати на процес його формування шляхом поєднання українського та європейського досвіду. Як ми бачимо, громадянське суспільство в Україні має перспективи помітного і свідомого розвитку. Адже воно проявляється у акціях протесту починаючи зі здобуття незалежності України. Але бажання, сподівання та надії змінити ситуацію на кращу, почалися ще у 2004 році. Події, що відбулися у 2014 році – революція гідності, зміни у податковій системі, пенсійній реформі, залишили всі надії громадян на краще. Народ України і надалі буде розбудовувати та формувати громадянське суспільство за допомогою обдуманих дій: референдумів, мітингів, демонстрацій, керуючись європейськими стандартами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Стан розвитку громадянського суспільства в Україні [Ел. ресурс] / Режим доступу: http://narodna.pravda.com.ua/discussions/4c2a0fa074030/
2. Проблеми розвитку громадянського суспільства в Україні [Ел. ресурс] / Режим доступу: http://politics.ellib.org.ua/pages-3370.html
3. Громадянське суспільство в Україні [Ел. ресурс] / Режим доступу: http://www.ukrpolitic.com/?p=13715
4. Перспективи розвитку громадянського суспільства в Україні [Ел. ресурс] / Режим доступу: https://pidruchniki.com/1646111855258/politologiya/perspektivi_rozvitku_gromadyanskogo_suspilstva_ukrayini

Кучерук Олександр Олександрович – студент групи МІТ-15б кафедри метрології та промислової автоматики факультету автоматики та комп'ютерних систем управління, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: fkca.mit15.kuoo1@gmail.com

Науковий керівник: ***Похило Ірина Даниїловна*** – кандидат політичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: irinapohilo@gmail.com

Alexander Kucheruk – gr.MIT-15 Faculty of computer control systems and automatic, Vinnitsa national technical university, Vinnitsa, e-mail: fkca.mit15.kuoo1@gmail.com

Supervisor: ***Pokhylo Iryna*** is a candidate of political sciences, an associate professor of the Department of Social and Political Sciences, Vinnitsa national technical university, Vinnitsa, e-mail: irinapohilo@gmail.com

УДК 321.01

К.О. Сивульська
І.Д. Похило

Актуальність політичних ідей Фоми Аквінського для України

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В останні роки в Україні відроджується інтерес до релігії та релігійної філософії. Найцікавішим та найвпливовішим з представників теології і до цього часу є Фома Аквінський. В свій час його «ідеальна релігійна держава» отримала підтримку серед його прихильників. Ідеї Аквінського набули актуальності і в наш час.

Ключові слова: Фома Аквінський, влада.

Abstract

In last years these is a renewed interest in religion and religion philosophy. Foma Akvinski is the most interest and most influential representative of theology. At one time his "ideal state" received support from his followers. Ideas of Foma Akvinski got relevance nowadays.

Key words: Foma Akvinski, power.

З досягненням незалежності в Україні відновлюється пожвавлений інтерес до релігійної філософії. Для людини завжди буде актуальним прояв зацікавленості до філософсько-теологічних питань, адже людина жадає зрозуміти власне буття, і нерідко їй в цьому допомагає осмислення буття Бога. Виходячи із своєї сутності, людина прагне до самозаглиблення з метою переосмислення загальновизнаних цінностей, в цьому випадку тільки гармонійне співвідношення віри та розуму дає цілісне розуміння об’єктивної дійсності.

Саме тому політичні ідеї Фоми Аквінського, який був визнаним провідним теологом, є актуальними і до сьогодні. Дослідження його вчення є потрібними для пізнання природи держави і права, поглиблення уявлень про свободу, місце людини у державі та закон.

Фома Аквінський є найбільшим представником середньовічного католицького богослов’я та схоластики. Наслідуючи Арістотеля, він вважав, що людина за своєю природою є політичною істотою [1, 20с.]. Поодинці люди не можуть задовольнити свої потреби, в них від природи закладене прагнення об'єднатися і жити в державі. З цієї природної причини й виникає держава як політична спільність людей. Метою державності є спільне благо, забезпечення умов для гідного життя. Здійснення цієї мети, на думку мислителя, передбачає дотримання всіма встановленого Богом обов'язку підкорятися правителям, які уособлюють собою державу.

За тлумаченням Фоми Аквінського, сутністю влади є такий порядок відносин панування і підкорення, за якого воля осіб з верхівки суспільної ієрархії керує нижчими верствами суспільства. Оскільки такий порядок заведений Богом, то влада має божественний характер.

У дусі середньовічної схоластики Тома Аквінський розрізняє три елементи державної влади: сутність, походження та використання. Основною ознакою держави і влади є право видавати закони [2, 44с.].

Для ефективного існування держави та запобіганню поганих дій та їхніх злих наслідків, на думку Фоми Аквінського, державна влада має право видавати закони. Там, де це право реалізується, така форма називається правильною і відповідно громадяни володіють можливістю у досягненні загального блага, а де ця норма порушується, така форма є неправильною, оскільки в ній відсутня справедливість. Тільки там, де розвинута правова база, держава може розвиватись. Саме завдяки прямій дії законів

зберігається суспільний порядок, а їхнє дотримання є обов'язковим. Більш загальну мету Фома визначав таким чином: «Закони потрібно встановити для миру між людьми та чесноти». Закон він визначає як певне установлення розуму з метою загального блага, що приймається та обнародується тим, хто має піклуватися про суспільство [3, 53с.].

Вважаючи владу за її природою благом, Фома Аквінський, однак, застерігає, що конкретні форми і способи її походження і здійснення можуть виявитися й недосконалими, несправедливими. Проте остаточне судження про законність походження й використання влади і припустимість боротьби з нею належить церкві. Цим самим обґрунтовується право церкви на втручання у світські, державні справи.

Роль володаря в державі теолог порівнював із роллю Бога у світі. Він зазначав, що Бог, перш ніж керувати всесвітом, установлює відповідний порядок. Так і монарх насамперед установлює порядок в рамках держави, а потім здійснює правління [4, 28с.]. Монархія, на думку теолога, є найдосконалішою формою правління. За низкою ознак вона є більш усталеною та надійною, ніж інші форми, а також здатною гарантувати щасливе життя.

Участь Бога в моральному житті людини є постійною і всепроникливою, адже вічний закон безпосередньо існує в ній як сумління, крім того, зміст моральної поведінки людини регламентовано Божими заповідями [5, 316с.].

На довгі роки томізм утверджується як панівна філософська доктрина католицизму і він був надовго усунутий зі світової ідеологічної арени. Проте у XX ст. томістська філософія знову стає одним із провідних філософських напрямів під назвою «неотомізм».

Політико-правове вчення Томи Аквінського демонструє важливість та необхідність існування держави, бо саме в ній людина має можливість розвиватись як себе, так і державу в цілому. Оскільки держава має природне походження, а все те, що має таке походження, не суперечить загальному благу, то з очевидністю можна ствердити, що тільки в державі людина може досягнути як матеріального, так і духовного добробуту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Сухотеріна Л. І. Культурологічні аспекти політичної діяльності / Л. І. Сухотеріна, К. А. Тиганій , І. М. Чистякова , Н. В. Кудінова , Е. В. Мамонтова , О. О. Грицюта , А. В.Власенко – Одеса: Наука і техніка, 2005. – 172с.
2. Кормич А. І. Історія вчень про державу і право: Навч. Посібник / А.І. Кормич – К.: Алерта, 2009. – 312с. ISBN 978-966-2183-44-3.
3. Історія вчень про державу і право: підручник / за ред. проф. Г.Г. Демиденка, проф. О.В. Петришина. – Х.: Право, 2009. – 256с. ISBN 978-966-458-062-2.
4. Шульженко Ф.П. Історія політичних і правових вчень. / Ф.П. Шульженко, Т.Г. Андрусяк – К.: Юрінком Інтер, 1999. – 304с. ISBN 966-7302-51-2.
5. Тофтул М. Етика: Навчальний посібник / М. Тофтул – К.: Видавничий центр "Академія", 2005. – 414с. ISBN 966-8226-21-6.

Сивульська Катерина Олегівна — студентка факультету комп'ютерних систем та автоматики групи 2СІ-15б, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, katya31195@gmail.com

Похило Ірина Данилівна – кандидат політичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, irinapohilo@gmail.com

Kateryna Syvulska — student of faculty for computer systems and automation group 2SE-15b, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia city, katya31195@gmail.com

Iryna Pokhylo – Candidate of Political Sciences, Docent of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia city, irinapohilo@gmail.com

УДК 321.01

В.І. Барвінченко
І.Д. Похило

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація: *В даній статті автор намагається проаналізувати аксіоми влади які в свій час використав І. Ільїн. Де він проаналізував принципи функціонування та організації органів влади. І. Ільїн звернув увагу на факт безособовості влади та її легітимність. Влада не може бути поділена на двох, тому що це ослаблює її. Він виробив певні принципи які можна використовувати для функціонування органів державної влади в будь-якій державі.*
Ключові слова: *розподіл влади, органи державної влади, функціонування, демократичне суспільство*

Abstract: *In this article the author tries to analyze the axioms of power which at one time used I. Ilyin. Where he analyzed the principles of functioning and organization of government. I. Ilyin drew attention to the fact of the impersonal power and its legitimacy. The power can not be divided into two, because it weakens it. He developed some principles that can be used for the operation of public authorities in any country.*
Keywords: *distribution of power, bodies of state power, functioning, democratic society*

Оптимальна модель організації державної влади та створення ефективного механізму її функціонування є однією з найважливіших проблем на сучасному етапі державно-правової діяльності нашої країни, оскільки від якості організаційної структури державної влади та її функціонування значною мірою залежать перспективи розвитку держави і суспільства. Правильне розуміння і сприйняття принципів діяльності органів державної влади визначає можливість їх практичної застосування реалізації з метою наближення України до ідеальної моделі правової і соціально орієнтованої держави

Основною метою статті є визначення. сутності і змісту принципів організації та функціонування органів державної влади з метою виявлення проблемних питань, теоретичного осмислення і визначення перспективних шляхів їх практичного вирішення.

Принципами організації та функціонування державних органів є фундаментальні основи, початкові ідеї та вимоги, які знайшли своє законодавче закріплення. Важливою для розуміння сутності принципів організації та функціонування державних органів є проблема їх виникнення, змісту та динаміки. Відомо, що формування зазначених принципів обумовлене низкою об'єктивних і суб'єктивних чинників: рівнем розвитку культури, науки, освіти та інших елементів, які складають сукупний інтелект конкретної суспільної системи; морально-духовним потенціалом суспільства, що виражається у визнанні більшістю населення існуючого державного ладу справедливим, а отже, і правовим; наявністю або відсутністю стабільного механізму реалізації правових норм у діяльності державних органів тощо [1,2,3]. Підходи до принципів організації державної влади надані російським ученим І. Ільїним, на мою думку є найкращими.

І. Ільїн розглядав як такі принципи аксіоми влади. Міркуючи щодо них, він писав: *«…необходимо, чтобы люди в их совместной жизни блюли некоторые элементарные, но священные основы права и государства. Вне этого ни одна политическая организация не создаст ничего, кроме разложения и страданий. Эти основы могут быть формулированы в виде ряда аксиом…».*

«Первая аксиома власти гласит, что государственная власть не может принадлежать никому помимо правового полномочия.» [3]. Державна влада повинна ґрунтуватися на праві, бути правовою. У сучасному тлумаченні цей принцип розглядається як принцип верховенства права. Влада, позбавлена правової санкції є юридично індиферентне явище: вона не має правового виміру. Правосвідомість вимагає, щоб влада сприймалась не як сила, яка породжує право, а як правочинне повноваження. Право народжується не від сили, а тільки від права і завжди від природного права. *«…власть, не уполномоченная ни конституционною формою, ни приемлющим правосознанием, — может только симулировать законодательство, управление и суд, ибо она останется претендующею и посягающею силою; и даже естественное право, случайно ею провозглашенное и утвержденное, останется или отвлеченною формулою, или навязанным и*

мертвым жизненным трафаретом. По-видимому, эта первая аксиома власти, требующая правового полномочия, поддерживается самою жизненною механикою государства.»

«Вторая аксиома власти утверждает, что государственная власть в пределах каждого политического союза должна быть едина.» [3]. Вона - єдине організоване волевиявлення, яке випливає з єдності права. В кожному політичному союзі державна влада, незважаючи на принцип її поділу, за своєю суттю і метою єдина. Тут мається на увазі не єдність якогось органу, а єдине організоване волевиявлення, віддзеркалюване в єдності здійснюваного права. Правосвідомість, як зазначав філософ, не може признати рівними влади, що протистоять одна одній. Якщо з'явилися дві влади, що не об'єднуються в одну, то вони неминуче будуть вести боротьбу. Така держава опиняється на порозі громадянської війни і внутрішнього розпаду.

«Третья аксиома власти утверждает, что государственная власть всегда должна осуществляться лучшими людьми, удовлетворяющими этическому и политическому цензу.» [3].* Неможливо будь-кого або всіх залучити до здійснення політики, бо вона вимагає підвищеної кваліфікації, знань, волі, організаторських здібностей, такту, досвіду. Необхідні діячі, наділені цими якостями. Влада без авторитету гірша, ніж явне безвладдя. Електорат, який не здатний це зрозуміти, є, на думку філософа, черню, а її вождями стають демагоги. Люди стають черню тоді, коли вони беруться за державну справу, керовані не політичною правосвідомістю, а власною корисливістю. Чернь відрізняється меркантильними бажаннями і убогою правосвідомістю, а в революційні епохи зверх того і політичною амбіційністю. Державна влада є для неї лише зручний засіб, що служить для досягнення особистих або класових цілей.

«Четвертая аксиома власти утверждает, что политическая программа может включать в себя только такие меры, которые преследуют общий интерес.» [3]. Адже державна влада покликана утверджувати природне право, а воно збігається із загальним духовним інтересом народу і кожного громадянина. Бо лише служіння інтересам суспільства перетворює державну владу в реальний, авторитетний центр політичного єднання. Партія, заснована лише на класовому інтересі, є політично недієздатною. Якщо у партій є державна правосвідомість, то вони розрізняються не по тому, чий інтерес відстоює кожна з них: бо всі відстоюють один і той же інтерес – державний, а по тому, як вони трактують цей єдиний інтерес.

«Пятая аксиома власти утверждает, что программа власти может включать в себя только осуществимые меры и реформы, нормальное восхождение к власти предполагает не только государственность программы, но и ее осуществимость.» [3]. Не припустимо вдаватися до утопічних, нездійсненних програмних завдань. Державний діяч може виконати лише деяку частину того, що потрібно для блага суспільства, - саме цю частина він зобов'язаний включити в свою програму. Дуже важливими є думки І.А. Ільїна про партійні програми. Відповідно до принципу здійсненності у партії можуть бути дві програми: «максимальна», яка вказує на ідеальну мету, і «мінімальна», що вводить реформи, які можна реалізувати в даних умовах. Партія, яка не здатна відрізнити далеку мету, яку не можна досягти в даний момент, і необхідну на даному етапі реформу, теж недієздатна. Подібний максималізм і відірваність від практики призводить до свідомо нереальних обіцянок виборцям, яких закликають до свідомо безнадійної боротьби. Партія, що діє таким чином, вступає на шлях брехні і знищує довіру людей один до одного, підриваючи тим самим державне єднання.

«Шестая аксиома власти утверждает, что государственная власть принципиально связана распределяющей справедливостью, но что она имеет право и обязанность отступать от нее тогда и только тогда, когда этого требует поддержание национально-духовного и государственного бытия народа.» [3]. Це випливає з того, що національна духовна культура є та загальна першооснова життя, поза якою індивідуальний дух існувати не може; інтерес же цієї культури включає в себе всякий індивідуальний інтерес, подібно до того, як інтерес організму включає в себе і підпорядковує собі окремі інтереси всіх своїх членів. Позаяк політична доцільність визначається тим, що держава, має завдання, вирішення яких буває іноді можливим тільки за умови відмови від справедливого задоволення інтересів всіх груп і класів; послідовне і негайне проведення справедливості може за певних умов зруйнувати національне і політичне буття народу. Влада не повинна і не може проводити реформ, що руйнують саме буття держави або зневажають національний дух. Підтримка державою національного духу, як джерела національної духовної культури, становить ту грань, що непорушна для державної влади і перед якою повинен схилитися всякий, і навіть найсправедливіший і духовно-вірний інтерес громадян.

Зміцнення справедливості в житті суспільства людей є одним з фундаментальних завдань державної влади, але реальні життєві умови можуть призвести до того, що абсолютизація даного

завдання буде сприяти руйнуванню держави. Адже і серед справедливих реформ можуть виявитися такі, які політично неможливі. Державна влада, як зазначав філософ, «не всемогутня: вона скута політичною нездійсненністю і змушена рахуватися з нею » [5,6].

У роботі І. Ільїна звертає на себе увагу той факт, що вчений намагався сформулювати принципи влади двох видів: ті, які мають законодавче закріплення і ті, що об'єктивно притаманні державній владі незалежно від того, чи відображені вони в правових актах. Причому більше уваги І. Ільїн приділяє другій групі принципів. Так, міркуючи про розподільчу справедливість як про одну з аксіом влади, він зазначає: *«...власть связана распределяющей справедливостью, и корыстное попирание ее никогда не проходит ей безнаказанно. Режим, поддерживающий без достаточных оснований несправедливые привилегии, есть режим противо-политический: он компрометирует достоинство государственной власти и подрывает волю к государственному единению. Такой режим не может быть прочен, ибо он сам воспитывает те центробежные силы, которые рано или поздно разложат его и поставят вопрос о самом существовании государства.» [3].*

Базовими принципами організації державної влади в умовах демократичного суспільства мають бути: принцип верховенства права (правового закону), принципи єдності державної влади, принцип цілісного функціонування права і влади, принципи прерогатив та обмежень влади, принципи демократизму (народовладдя) та гуманізму, принцип гласності тощо.

Резюмуючи вищевикладене, можна констатувати, що з точки зору І.А. Ільїна влада означає, насамперед, відповідальність - нелегкий тягар, який треба нести, зберігаючи гідність і спокій. Влада, яка не рухається цим шляхом, позбавлена відповідальності і почуття обов'язку, погубить, в кінцевому рахунку, і саму себе, і державу. Лише здорова правосвідомість здатна вирішити задачу нормального функціонування держави. Для цього, згідно з концепцією І.А. Ільїна, необхідно строго слідувати основним аксіомам влади, що забезпечують державне, суспільне та індивідуальне благополуччя громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Теория государства и права : учебник для вузов / за. ред. В. М. Корельского, В. Д. Перевалова. — 2-е изд., изм. и доп. — М. : НОРМА—ИНФРА-М, 2002. — 616 с.
2. Колодій А. М. Принципи права України : монографія / А. М. Колодій. — К. : Юрінком Інтер, 1998. — 208 с.
3. Ильин И. А. О сущности правосознания / И. А. Ильин // Собрание сочинений : в 10 т. — М. : Известия, 1994. — 230 с.
4. Ефимов В. И. Власть в России / В. И. Ефимов. — М. : Изд-во Рос. акад. гос. службы, 1996. — 272 с.
5. Данильян О. Г. Принципи організації та функціонування органів державної влади в демократичному суспільстві/ О. Г. Данильян.— Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого, 2011. — № 9.- С. 146-156.
6. Рюмин С.Г. Аксиомы власти в философии И.А Ильина./ С.Г Рюмин. — Власть, 2015. — № 9.- С. 188-190.

Барвінченко Вікторія Іванівна, студентка ФКСА 2СІ-15б, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, victoria2726@gmail.com

Похило Ірина Данилівна – кандидат політичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, irinapohilo@gmail.com

Barvinchenko Victoria Ivanivna, student of FCSA 2CI-15b, Vinnitsa National Technical University, Vinnytsia, victoria2726@gmail.com

Iryna D. - candidate of political sciences, associate professor of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, irinapohilo@gmail.com

УДК 321.7

Т.О. Ковтун
І.Д. Похило

ІНТЕРНЕТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОЛІТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В даній роботі виявлено нові можливості застосування Інтернету у галузі політичних технологій. Розглянуто приклади використання сучасних технологій в передвиборчих кампаніях, а саме під час виборів у США. Проаналізовано політичні комунікації. Визначено переваги та недоліки Інтернету в політичній комунікації. Досліджено політично значимі наслідки поширення Інтернет-комунікацій у суспільстві.

Ключові слова: Інтернет, політика, політологія, технології, політична комунікація.

Abstract

In this paper, we discovered new opportunities for using the Internet in the field of political technologies. Examples of using modern technologies in election campaigns, especially during the US elections, are considered. Analyzed political communications. The advantages and disadvantages of the Internet in political communication are determined. The politically significant consequences of the spread of Internet communications in society are investigated.

Keywords: Internet, politics, political science, technology, political communication.

Вступ

Технології, до яких ми всі так звикли, відіграють важливе значення для комунікації всередині політичного поля – як локального, національного, так і світового масштабу.

Навіть в авторитарних режимах люди мають доступ до мережі. Правда, рівень доступу в таких державах тяжіє до контролю мережевої свободи з боку влади, і корелюється залежно від рівня грамотності та купівельної спроможності населення.

Уперше вирішальну роль інформації у функціонуванні політичної системи виділив німецький політолог Карл Дойч ще в 70-80 роках минулого століття. Його модель побудована на потоках інформації всередині політичної системи та комунікаціях – формальних і неформальних – між політичними суб'єктами всіх рівнів, та між ними й громадськістю. Фактично, політичне життя зводиться до сукупності комунікативних механізмів. Сьогодні ця модель як ніколи актуальна.

Метою дослідження є використання Інтернет технологій в політиці.

Результати дослідження

Політичні технології — сукупність методів і систем послідовних дій, спрямованих на досягнення необхідного політичного результату. В теперішню епоху швидкого розвитку людства політичні технології зазнають значних змін, яких саме, розглянемо далі.

Інформація та комунікація є не просто важливішими складовими політичної системи. Вони виступають кровоносною системою сучасної держави. З удосконаленням інформаційних технологій, політична система отримала можливість функціонувати набагато оперативніше, що дуже корисно для різноманітних державних служб.

Зі свого боку, пересічна людина здобула механізм додатково впливати на можновладців, починаючи від звернень до органів влади, і аж до голосування за допомогою інтернету, що здобуває дедалі більшу популярність в англо-саксонському світі.

Останнім часом посилюється політична боротьба на просторах мережі. Інтернет-технології широко використовуються в політичному, а особливо виборчому процесі. Фактично, можна виділити своєрідний віртуальний тип політичних відносин.

Важливість ІТ у ході виборів підтвердила президентська кампанія 2008-2009 років в США, на відміну від попередніх виборів у США, технології зробили значний крок вперед і доступ до інтернету мала більшість населення на момент передвиборчої кампанії, а отже з'явилась нова можливість отримати голоси виборців. Доля найвпливовішої посади у світі, фактично вперше в історії Штатів, залежала від активності кандидатів у мережі. Цю боротьбу Маккейн програв, як і президентські вибори загалом.

Офіційний передвиборчий сайт Обами був створений Крісом Х'юзом, одним з авторів соціальної мережі Facebook. На ньому розміщено розділ "Obama everywhere", "Обама всюди", який включав посилання на профілі Обами в популярних серед американців соціальних мережах Facebook, Flickr, Linkedin, MySpace, Twitter, а також на ряд інших ресурсів, які могли б дати повний образ кандидата. Також персональний сайт кандидата включав систему онлайн-пожертвувань та інтернет-магазин із символікою Обами.

У будь-якому разі, у сумі все спрацювало як прекрасний політичний індикатор успішного кандидата, який присутній буквально усюди. До того ж, він був спрямований насамперед на тих американців середнього віку, які вагались із власним вибором, але водночас дедалі активніше освоюють інтернет, приділяючи мережі стільки ж часу, скільки й телебаченню.

Також варто відзначити минулу передвиборчу кампанію в США. Опонентами були Хілларі Клінтон та Дональд Трамп, на мою думку, саме інтернет реклама допомогла здобути Трампу перемогу, адже Хілларі діяла за допомогою застарілих методів і звертала мало уваги на інтернет, вона витратила на інтернет рекламу близько 3 млн доларів. Для порівняння Трамп витратив набагато більшу суму: 60 млн доларів.

На пострадянському просторі ефективність інтернет-технологій є нижчою. Як твердять соціологи, для отримування політичної інформації люди віддають перевагу в основному телебаченню або друкованим ЗМІ. Але, виходячи з постійного зростанням кількості активних українських інтернет-користувачів, дане поле є надзвичайно перспективним для політичної гри. Вітчизняні політики, натхненні прикладом Обами й порадами власних політтехнологів, активно освоюють інтернет.

Серед переваг Інтернету можна виокремити легкість та практичність доступу та розміщення будь-якої інформації, можливість дискусій, відсутність меж, як у часі так і в просторі, також варто виокремити те, що кожен може висловити свою думку про те чи інше явище і тим самим підвищити свою політичну активність. Також не можна не відмітити політичну рекламу в Інтернеті, яка має досить вагомий вплив та може досить довго зберігатися. Хотілось би відмітити практику з закордону, яка ще не є легальною в Україні, ще одну позитивну сторону, таку, як голосування on-line на державному рівні, що дає змогу забезпечити врахування голосу кожного громадянина.

До недоліків Інтернету можна віднести спотворення інформації, тобто приховання реальності та надання дезінформації, також можливість хакерських атак під час виборів чи передвиборчої кампанії. Крім того не варто повністю зосереджувати політичну інформацію в Інтернеті, адже велика кількість населення ще не достатньо добре користується ним.

Висновки

Отже, використання мережі Інтернет у діяльності суб'єктів політики є необхідною умовою модернізації та вдосконалення самої політичної системи. Інтернет як нове інформаційно-комунікаційне середовище надає нові можливості для ведення передвиборчих кампаній, надає різноманітні канали взаємодії з виборцями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вегеш М.М. Політологія: навчальний посібник. [Електронний ресурс] / М.М. Вегеш — Режим доступу: http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-60.html

2. Цюрупа М.В Основи сучасної політології: навчальний посібник. [Електронний ресурс] / М.В Цюрупа, В.С. Ясинська — Режим доступу: http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-156.html

3. Березін В.М. Сутність і реальність масової комунікації. М., 2002 / В.М. Березін

4. Біккулов А.С. Інтернет як засіб масової комунікації. Автореферат на здобуття наукового ступеня кандидата соціологічних наук. СПб., 2003 / А.С. Біккулов

5. Циганов В.В. Політична безпека і безпечна політика Складові, ознаки, стан, тенденції. 2006 / В.В. Циганов

6. Соловйов А.І. Політичні комунікації.- М., 2004 / А.І. Соловйов

Ковтун Тарас Олегович — студент групи І-15б, факультет комп'ютерних систем та автоматики, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: taraskovtun001@gmail.com

Похило Ірина Данилівна – кандидат політичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, м. Вінниця, e-mail: irinapohilo@gmail.com

Kovtun Taras O. — Faculty of Computer systems and automatics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: taraskovtun001@gmail.com

Iryna Pokhylo – candidate of political sciences, associate professor of the Department of Social and Political Sciences, Vinnytsia, e-mail: irinapohilo@gmail.com

УДК 321.7

А.О. Марчук
І.Д. Похило

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА ЯК ЧИННИК ПОЛІТИЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У даній роботі відзначається що політична культура відіграє провідну роль у політичній соціалізації особистості, внаслідок якої відбувається формування політичної свідомості та засвоєння й відтворення людиною зразків політичної поведінки. Своєю чергою набуті політичні погляди, цінності, орієнтації, норми дозволяють індивіду належним чином адаптуватися до наявної політичної системи і стати дійсним суб'єктом політичного життя. Отже, під час соціалізації в людини формується культура особистої участі в процесі здійснення влади та формуються цінності політичної культури.

Ключові слова: політична соціалізація, політична культура, політична свідомість, політологія, політика.

Abstract

In this paper, it is noted that political culture plays a leading role in the political socialization of the individual, which results in the formation of a political consciousness and the assimilation and reproduction by man of samples of political behavior. In turn, the acquired political views, values, orientations, norms allow an individual to adapt properly to the existing political system and become a true subject of political life. Consequently, in the course of socialization, a culture of personal participation in the process of exercising power and the values of political culture are formed.

Keywords: political socialization, political culture, political consciousness, political science, politics.

Вступ

Політична культура суспільства – це складний і багатогранний феномен, динамічний і одночасно стійкий в історичному, просторовому і часовому вимірі. З огляду на це, питання політичної культури привертають увагу багатьох сучасних дослідників. Адже, як відзначає М. Іванов, свідоме формування політичної культури як мистецтва спільного цивілізованого проживання людей у державі – турбота всього сучасного суспільства, важлива умова його благополуччя. Демократичний лад не може затвердитися і бути ефективним без відповідної політичної культури населення. Демократія передбачає перетворення людини в джерело влади, вершителя доль своєї країни і міжнародної політики. І хоча в умовах демократичної держави далеко не кожен індивід впливає на прийняття політичних рішень, саме від свідомого вибору й активності більшості громадян залежить облік у державній політиці інтересів різних груп населення, компетентність і відповідальність правлячої еліти.[1]

Метою роботи є визначення значення політичної культури суспільства у процесі політичної соціалізації індивіда.

Результати дослідження

Чим обумовлена провідна роль політичної культури у політичній соціалізації? З точки зору І. Жадан, структурування політичної картини світу молоді здійснюється в процесі соціального научання, моделі та механізми якого значною мірою задані політичною культурою суспільства. Основними соціально-психологічними феноменами політичної культури, що утворюють простір і визначають

спрямованість політичної соціалізації, є домінуючий політичний дискурс (прийняті або ті, що мають бути прийнятими суспільством, ідеї та цілі), політичні цінності (ті, що були відтворені і пережиті, усвідомлені, визначають світосприйняття і політичну поведінку, а відтак формують політичне життя, а також ті, які наразі лише декларуються) та зразки політичної діяльності і політичної поведінки, які репрезентують соціальні очікування. Процесуальну складову політичної культури, яка визначає динамічні особливості соціалізації, утворюють форми політичної взаємодії, прийняті в соціумі; норми політичної поведінки та критерії її оцінювання; політична компетентність агентів соціалізації.[2]

О. Ващенко вказує на взаємозалежність феноменів політичної культури та політичної соціалізації особистості. Зазвичай лише високий рівень політичної культури, що складався протягом століть історико-культурного розвитку та має міцний соціально-аксіологічний фундамент, здатний забезпечити суспільство стабільними та ефективними механізмами політичної соціалізації особистості. Політична культура має фундаментальний, суспільно-формуючий характер. Відповідно, від рівня і характеру політичної культури конкретного суспільства залежать можливості політичної соціалізації особистості в ньому. Водночас, саме в процесі політичної соціалізації особистістю набувається певний фундамент політично-культурного характеру.[3]

І. Білоконь в свою чергу робить акцент на значенні політичної культури для політичної соціалізації в умовах суспільно-політичних трансформацій. В умовах трансформації суспільства основою збереження суспільного ладу і відтворення формування громадянськості постають моральні уявлення, цінності і норми суспільства, відображені, зокрема, в політичній культурі. Культура, як носій соціально-політичних цінностей, проявляється на різних рівнях взаємодії суб'єкта і соціуму – від взаємодії дитини з батьками до відносин громадянина з державою та людини з нацією, що обумовлює розвиток політичної свідомості особистості.[4]

Роль політичної культури у процесі політичної соціалізації також розкривається через її відповідні функції. Так, згідно з І. Жадан, політична культура виконує низку функцій у процесі формування політичної картини світу, найбільш значущими з яких є: ідентифікаційна (забезпечення умов для реалізації потреби індивіда в груповій належності, прийнятті й захисті політичних ідеалів своєї групи), адаптаційна (вироблення механізмів пристосування до мінливої політичної реальності), регуляторна (вибір моделі соціалізації, визначення процесуальних аспектів взаємодії на основі прийнятих у межах політичної культури норм і правил), комунікаційна (забезпечення взаємодії суб’єктів соціалізації на основі загальноприйнятих уявлень, символів, стереотипів тощо), ціннісно-смислова (детермінація політичної взаємодії і окреслення простору конструювання політичної картини світу ідеалами та цінностями політичної культури). [5]

Варто відзначити взаємозалежність політичної культури та політичної соціалізації. Чим вища політична культура суспільства, тим більше уваги воно приділяє процесові політичної соціалізації. Проте справедливим можна вважати й протилежне твердження: чим вищий ступінь політичної соціалізації в суспільстві, тим вищим є і рівень політичної культури. Адже люди з високим рівнем політичної соціалізації беруть активну участь у політичному житті суспільства, забезпечуючи розвиток суспільних відносин. Відтак поняття «політична культура» і «політична соціалізація» взаємопов’язані. Політична культура суспільства є змістовим компонентом політичної соціалізації особи. В результаті політичної соціалізації через формування політичної свідомості особистості, що включає політичні цінності, орієнтації, установки, норми, та засвоєння й відтворення зразків політичної поведінки відбувається відтворення політичної культури.[6]

Висновки

Громадянська спрямованість особистості розвивається в системі духовної культури суспільства. Основним механізмом виникнення і розвитку суспільних форм поведінки є, насамперед, засвоєння

норм, зразків, вимог, ідеалів та цінностей суспільства. Таким чином, громадянська спрямованість є особливим видом політичної моральності особистості. В процесі соціалізації людина оволодіває духовною складовою політичної культури, що забезпечує діяльність індивіда, спрямовану на реалізацію громадянських цінностей [7]. Спільно з набутими політичними поглядами і переконаннями вони складають дорогоцінний життєвий досвід людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Іванов М. С. Проблеми удосконалення політичної системи України в контексті формування нової політичної культури громадян / М. С. Іванов // Наукові праці ЧДУ ім. П. Могили. – Політичні науки. Вип. 31. Т. 44. 2005, Миколаїв. С. 64-67.
2. Жадан І. В. Механізми політичної соціалізації молоді в умовах модернізації освіти / І. В. Жадан [Електронний документ] // Наукові студії із соціальної та політичної психології: зб. наук. праць. К.: Міленіум, 2011. Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/ujrn/Soc_Gum/Nsspp/2011_28/Zhadan.htm
3. Ващенко О. О. Формування політичної культури особистості як мета політичної соціалізації / О. О. Ващенко // Гілея : науковий вісник. Вип. 65. К., 2013. С. 515-522.
4. Білоконь І. Духовна культура як чинник моральної і громадянської спрямованості / І. Білоконь // Соціальна психологія. 2008. №6. С. 59-66.
5. Жадан І. В. Методологічні засади дослідження взаємодії суб'єктів політичної соціалізації як чинника структурування політичної картини світу студентської молоді / І. В. Жадан [Електронний документ] // Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина Української держави: зб. наук. праць. К. : Міленіум, 2011. Вип. 12. Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/ujrn/Soc_Gum/ppp/2011_12/Zhadan.htm
6. Пробийголова Н. Особливості розвитку теорії політичної соціалізації / Н. Пробийголова // Політичний менеджмент. 2004. №6. С. 88-95.
7. Лещенко С. В. Роль ціннісно-нормативної системи у політичній соціалізації суспільства / С. В. Лещенко // Нова парадигма. Вип. 72. К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2007. С. 89-98

Марчук Анастасія Олександрівна — студентка групи І-15б, факультет комп'ютерних систем та автоматики, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: zanzarah98@gmail.com

Похило Ірина Данилівна – кандидат політичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, м. Вінниця, e-mail: irinapohilo@gmail.com

Marchuk Anastasiya O. — Faculty of Computer systems and automatics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : zanzarah98@gmail.com

Pokhylo Iryna – candidate of political sciences, associate professor of the Department of Social and Political Sciences, Vinnytsia, , e-mail: irinapohilo@gmail.com

УДК 321.7

Ю.С. Здітовецький
І.Д. Похило

ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДІ ТА УТВОРЕННЯ ІНОВАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Вінницький Національний технічний університет

Анотація

У даній роботі порушується проблема правового виховання української молоді. Розкривається необхідність забезпечення високого рівня правової культури громадян, найважливішу роль у формуванні якої відіграє їх правове виховання. Визначено курс на створення інноваційного суспільства в Україні. Студентська молодь визначена як ядро української еліти. Вища школа має стати центром правової культури та виховання молоді в дусі правової держави.

Ключові слова: право, правове виховання, політологія.

Abstract

In this paper, the problem of legal education of Ukrainian youth is violated. The necessity of ensuring a high level of legal culture of citizens is revealed, the most important role in formation of which is their legal education. The course is aimed at creating an innovative society in Ukraine. Student youth is defined as the core of the Ukrainian elite. Higher school should become the center of legal culture and education of youth in the spirit of the rule of law.

Key words: law, legal education, political science.

Вступ

За часи існування незалежної України в нашому суспільстві стали поширюватись негативні тенденції. Правове виховання – це один із видів соціальної діяльності, що проявляється у співпраці державних органів, системи освіти, громадських організацій, покликаної перетворити правові ідеї і вимоги на особисті переконання громадян і норму їх правомірної поведінки, розвинути їх соціально-правову активність, сформувати правову культуру у цілому – зміцнити політико-правові відносини в суспільстві, які ґрунтуються як наслідок, на принципах законності. Метою дослідження є визначення правового виховання як елемента правової культури молоді та утворення інноваційного суспільства.

Результати дослідження

У сучасних умовах Україна взяла курс на створення інноваційного суспільства. Ефективно реалізувати цю мету можна буде по-перше: завдяки вдосконаленню законодавства й державного управління, і по-друге: через забезпечення високого рівня правової культури громадян, найважливішу роль в формуванні якої відіграє їх правове виховання.

Виходячи із визначення терміну правового виховання, воно як діяльність має троїсту ієрархію цілей:

- формування системи правових знань (найближча мета);
- формування правового переконання (проміжна мета);
- формування мотивів і звичок правомірної, соціально активної поведінки (кінцева мета).

Серед різноманітних інституцій, як суб’єктів правового виховання найважливіша роль відведена вищій школі.

Студентська молодь – це у майбутньому соціально-культурна основа інтелігенції. Через кілька років вона стане «ядром» української еліти. Сьогоднішні студенти у майбутньому можуть

стати працівниками владних структур, державними діячами, політиками, фахівцями в галузі ринкового господарства, соціально-культурної сфери тощо. Тому правове виховання студентів у вищих навчальних закладах має бути організовано на високому рівні й стати логічним продовженням виховання і навчання, розпочатого в сім'ї, дошкільних закладах і школах. Випускники ВНЗ повинні вміти впевнено й чітко використовувати норми базових правових актів і механізми поводження (певну послідовність дій) в будь-якій ситуації, що має юридичне значення.

Правове виховання покликане надати студентам знання щодо:

- місця і ролі права в суспільстві, напрямків і принципів правового регулювання;
- норм та інститутів різних галузей права в межах, необхідних для побутової, навчальної, трудової, суспільної діяльності;

А також допомогти набути навички застосування права в конкретних ситуаціях, комплексних характеристик варіантів вчинків не тільки як правильних або неправильних, поганих чи хороших, й законних і незаконних і сформулювати: ставлення до права як до високої соціальної цінності, носія ідеї справедливості, до правозастосовчої практики як до забезпечення життя закону, внутрішню готовність до дотримання правових принципів і конкретних вимог правомірної поведінки, намагання сприяти правомірній поведінці інших осіб

При цьому важливо, щоб перераховане вище було сприйняте студентами не тільки на інформаційному, а й на емоційному рівні, щоб вони завжди додержувалися та керувалися принципами і вимогами права, були готові і вміли діяти відповідно до правових норм.

Отже, процес правового виховання студентів повинен проходити певні стадії:

- Когнітивну стадію, на якій відбувається ознайомлення студентів зі здобутками правової культури, національним законодавством і юридичною діяльністю.
- Емоційну стадію. На цій стадії формується позитивне психологічне ставлення студентів до права і правомірної поведінки.
- Поведінкову стадію, на якій корегується соціальна поведінка студентів за допомогою правових стимулів і правових обмежень.

Правове виховання студентської молоді може розвиватися у декількох напрямах:

- залучення студентів до державотворчого процесу;
- залучення студентської молоді до участі в правоохоронних та правоосвітніх заходах державницького спрямування;
- участь у студентському самоврядуванні, зокрема: робота студентської молоді в комісії з дисципліни і порядку, факультетських та загальних радах ВНЗ;
- виступи студентів на конференціях, симпозіумах, а також перед трудовими колективами на правові теми тощо.

Висновки

Завершуючи тему правового виховання молоді у сучасних реаліях України можна підсумувати, що здійснення правового виховання студентів сприяє формуванню їх правової культури, що виступає найважливішою умовою становлення інноваційного суспільства в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Головченко В. Правові механізми формування правосвідомості студентів/ В. Головченко, А. Потьомкін //Право України: Юридичний журнал.-Київ, 2006. -№4. - С. 100-103

2. Клімова Г. П. Правове виховання громадян України в сучасних умовах / Г. П. Клімова // Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. – Харків, 2009. – № 1. – С. 108–114.

3. Гетьман А. П. Правове виховання в сучасній Україні : монографія / А. П. Гетьман, Л. М. Герасіна, О. Г. Данильян та ін. ; за ред. В. Я. Тація, А. П. Гетьмана, О. Г. Данильяна. – Х. : Право, 2010. – 368 с.

4. Про Національну програму правової освіти населення : Указ Президента України [від 18.10.2001 № 992/2001] // Офіційний вісник України. – 2001 р., № 43. – 09 листоп. – С. 36.

5. Гусарєв С. Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності) : навч. посіб. / С. Д. Гусарєв, О. Д. Тихомиров. – К. : Знання, 2005. – 655 с.

6. Гетьман А. П. Філософія правового виховання : навч. посіб. / А. П. Гетьман, О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань та ін. ; за ред. А. П. Гетьмана, О. Г. Данильяна. — Х. : Право, 2012. – 248 с.

7. Основи права України / За редакцією професора В. Л. Ортинського. – Видання друге, доповнене і перероблене. – Львів: Оріяна-Нова, 2005. – 368 с

Здітовецький Юрій Сергійович – студент групи І-15б, факультет комп'ютерних систем та автоматики, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: yura.zditovetskij@gmail.com

Похило Ірина Данилівна – кандидат політичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м.Вінниця, e-mail: irinapohilo@gmail.com

Zditovetskij Yura S. – Faculty of Computer Systems and Automation, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: yura.zditovetskij@gmail.com

Iryna Pohilo - candidate of political sciences, associate professor of the Department of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: irinapohilo@gmail.com

УДК 32

С. Г. Денисюк
Д. С. Кудрявцев

ПОЛІТИЧНИЙ ВПЛИВ ДЕРЖАВ-СУСІДІВ НА СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація
Проаналізовано основні критерії державності та способи їх урегулювання відповідно до сучасного бачення держави, як політичного інституту. Визначено основні моменти перелому світогляду тогочасного суспільства та способів отримання незалежності. Представлено моделі політичного впливу на міждержавному рівні.
Ключові слова: політичний вплив, держава, історія України, незалежність, влада.

Abstract
The main criteria of statehood and ways of their settlement were analyzed in accordance with the modern vision of the state as a political institution. The main points of the turn of the world at the time of society and ways of obtaining independence were determined. The models of political influence on the interstate level are presented.
Keywords: political influence, state, history of Ukraine, independence, power.

Україна як держава постійно перевіряється на міцність, починаючи ще з часів Київської Русі та дотепер, відбуваються конфлікти та суперечки за право української нації мати суверенітет та незалежність. Незважаючи на понад тисячолітню боротьбу українського народу за «місце під сонцем», її навряд чи можливо назвати завершеною. Прикладом цьому є чимало суперечок та спірних питань щодо територіальної та національної свободи України. Одним з ключових аспектів, що характеризують цей період, є незламна політична воля українського народу на шляху його світового визнання. Враховуючи актуальність, метою цієї роботи є виявлення факторів, що вплинули на розбудову української державності та були головними рушіями змін у політичному житті України.

Звертаючись до історії зазначимо, що Україна на період становлення першої держави «Київська Русь», складалась із розрізнених племен та народів, що були об'єднані торгівлею та кордоном. Перш за все, слід відзначити вплив торгівлі, завдяки шляху «Із варяг в Греки» та сприятливе розташування сусідніх держав, а особливо їх недосяжність для впливу та підкорення [1]. Завдяки цьому, більшою мірою, стрімке зміцнення племен по лінії Дніпра, неминуче призводило до взаємної конфронтації та збігу інтересів щодо ведення племінного устрою. Завдяки чому було сформовано та об'єднано племена деревлян та полян у союз із центром в Києві, на берегах Дніпра у 482 році [1]. Зважаючи на історичний період та відсутність швидкої комунікації, зміцнення міста було логічним продовженням зростання держави, як наслідок розширення її територіальних інтересів. При наявності ключових аспектів держави, таких як кордон, населення, релігія, влада та армія, однією з найуразливіших була саме влада, що не мала досвіду та ґрунтувалась переважно на розв'язанні поточних справ. Це розуміли як громадяни, так й сусідні держави на зразок північних держав-сусідів.

Конкуренція у сфері управління найчастіше завершувалась насильницькими методами. Подібна доля спіткала й Київську Русь. В 882 р. під проводом Олега, регента Ігоря – сина Рюрика, було вбито Аскольда і Діра [1]. Після чого почалося правління династії Рюриковичів. Незважаючи на варварський спосіб захоплення влади, її вплив на становлення державності як стрімко зростати, так і набував усіх форм тогочасної держави міжнародного рівня. Незважаючи на торгівлю та багаті землі півдня, політика Київської Русі мала переважно експансивний характер, що позначилось на кількох походах на Візантію та сусідні племена під проводами князів Ігоря, Святослава, Олега та інших [1]. Слід зазначити, що Візантійська імперія на той час, вже була досить ослабленою та не мала змоги давати гідну відсіч. Досить цікавим є факт, що незважаючи на високий рівень культури та величезний досвід управління державними інститутами, Візантійська імперія була беззахисною перед воєнізованими сусідніми державами. Проводячи паралель із Західною Римською Імперією, досить логічно, що консервативна політика того часу мала негативно впливала на державу. Щодо виявлення

недоліків політичного устрою, слід зазначити, що це розрізненість племен та їх неохоче ставлення до об'єднання в єдину державу.

Кордони тогочасної України визначались результатами військових походів. Але, якщо розглянути територію сучасної України через призму розташування природних ресурсів та вигідного стратегічного й торгового положення, військова небезпека відігравала чи не найголовніше значення. Завдяки родючим землям у притоках Дніпра й густим лісам, ця територія слугувала «ласим шматком» для держав-сусідів та кочових племен. Варто лише згадати половців та печенігів. Незважаючи на це, Київська Русь як і будь-яка інша, мала період розквіту, що був за часів правління Володимира Великого та Ярослава Мудрого [1-3]. Основними досягненнями цього періоду стали саме зміцнення кордонів, запровадження реформ у галузі політики, освіти, культури, встановлення християнства в статусі офіційної релігії. Створення кревних союзів з іншими державами та постійна підтримка з боку населення, привела до того, що Київська Русь перетворилась на одну з найрозвиненіших держав того часу. Беручи до уваги перепис населення Києва у середині 13 ст., мешканців було понад 50000, що у 2,5 рази більше тогочасного Лондона [1].

Стосовно форми правління у той час, то влада повністю підпорядковувалась князю у місті. Але із-за того, що влада передавалась у спадок, а кількість претендентів на Київський престол зростала із кожним поколінням, основним гальмівним чинником розвитку держави ставали міжусобні війни за владу. Тільки цього разу наслідком стало не зростання, а поступовий занепад держави. Так, поділ Київської Русі на окремі міста-держави, на зразок полісів та колоній Греції, остаточно завершився та нівелював більшу частину здобутків за часи її розквіту.

На початку 13-ого століття Київська Русь вже була чітко сформованою державою із усіма атрибутами державності, консервативною політикою, що диктувались міжусобними війнами. Спостерігаючи за цим, слід зазначити, що сусідні держави значно відставали у розвитку Київській Русі, що захищало її від прямого вторгнення та захоплення. Але після 1223 р. при битві на річці Калка, долю держави було вирішено [1]. Із-за розрізнення князів за політичними та особистісними інтересами, Київська Русь, як імперія, була знищена та перетворена на звичайну провінцію іншої імперії. Політика консерватизму та міжусобиць перетворилась на політику непокори та помсти. При захопленні Києва, а разом із ним падінням Київської Русі, наступником української держави стає Галицько-Волинське князівство. Вже беручи до уваги, досвід попередніх років та подій, політика князівства була пере-орієнтована на зміцнення внутрішнього ладу та поступове відділення від Золотої Орди. Як і в Київської Русі, так і в Галицько-Волинському князівстві був час розквіту, що припав на період правління Данила Галицького [1-3]. Тоді було досягнуто єдності та зроблено зусилля для становлення нової української державності.

На кінець 14 ст. територія сучасної України була заселена переважно вихідцями-одинаками, що були попередниками козаків. Почався новий виток створення державності на теренах України. Після злиття Литовського князівства із Польщею, за Кревською унією, утворилась Річ Посполита [2]. Це, в свою чергу, привело до зменшення впливу Галичини та Волині у складі литовських земель. Саме, починаючи з цього часу, знову почали перебиратись на територію етнічних українських земель і відновлювати власні сили.

Розглядаючи тогочасні погляди простих селян, більшість намагалась втекти та бути вільними. Саме воля була ключовим рушієм, що сприяв об'єднанню людей усіх верств на території Подніпров'я у Гетьманщину. Починаючи з 15 ст. і надалі, зростаюча міць нової держави була настільки стрімкою, що на середину 16 ст. Козаччина була відомою не лише серед держав-сусідів, але й далеко за її межами, варто лише згадати походи козаків на Османську імперію під проводом Петра Конашевича Сагайдачного. Виключно завдяки зусиллям козаків було зупинено турецьке 200-тисячне військо [2]. Зміцнюючи власні сили протягом цих років, Гетьманщина перетворилась із попелу на нову державу, яка, незважаючи на постійні утиски та набіги з боку татар та Речі Посполитої, змогла здобути свою незалежність після повстання Богдана Хмельницького, однієї з найбільш відомих постатей України, талановитого дипломата, стратега, лідера, що зумів реалізувати об'єднання. Після битви під Жовтими Водами 1648 р. і в'їзду в Київ було остаточно повернуто Україну на шлях відновлення суверенності та незалежності [2-3].

Однак політика гетьмана повинна бути підкріплена волею народу, який на той час був виснажений війною з Річчю Посполитою. Це призвело до необхідності протекторату однієї з держав-сусідів, що прагнули виконання своїх умов. Зважаючи на це, політика держави була більш лояльна до союзу з Московією, яка на той час була захищена від набігів татар та розквітала. Більшою мірою,

Переяславська Рада 1654 р. ознаменувала підпорядкування Гетьманщини Московії [3]. Після смерті Б. Хмельницького, Московія лише придушувала будь-які спроби відновлення незалежності, а поділ на Правобережну та Лівобережну Україну за Андрусівським перемир'ям 1667 р. призвів до розколу всередині держави та остаточному розпаду Гетьманщини [3]. Поступово, Україна увійшла в склад Російської імперії, а після остаточної ліквідації козацтва, знищенням у 1775 р. за наказом Катерини 2-ої, формально вважалась Малоросією [2, 3]. І майже 2 сторіччя Україна була під експансією Російської імперії. За цей час битва за незалежність перейшла від битв до літературних скрижалей, були створені відомі твори української літератури («Енеїда», «Маруся», «Наталка Полтавка») [3].

18-19 ст. у історії Європи було відзначено Великою французькою революцією й правлінням Наполеона Бонапарта, а також пошуком нових поглядів на життя. Результатом такого пошуку стали праці відомого німецького філософа-матеріаліста Карла Маркса, зокрема, «Капітал», де головна увага була приділена напрямку капіталізму та корисності праці. Більшою мірою, це призвело до нового витка боротьби українського народу за незалежність. Незважаючи на нові погляди у сфері економіки та промисловості, політичний інститут влади, що покладався в той час на міць держави та армію, втрачав свій вплив, а поява революційних груп на території Російської імперії призводила до відновлення спроб від'єднатись від імперії.

Із розвитком дипломатії у 19 ст. територіальне питання стало хронічним та не було надто болючим. І тепер на зміну поневірянням прийшла проблема українізації та свободи думки, що поширювалась агітаторами та про-активістськими організаціями у позазаконний шлях. Змінивши підхід до ведення боротьби за незалежність, було проведено чимало мітингів та протестів, що на практиці лише стимулювали спротив. Але перша світова війна, а саме Німеччина посприяли Україні на деякий час отримати незалежність у вигляді новоствореної Української Народної Республіки (УНР) [3]. Але, на жаль, після проголошення незалежності, Російська держава мала на меті повернути назад Україну, як життєво-необхідний сировинний придаток і завдяки відсутності армії УНР, Україна знову почала боротись за незалежність. Розглядаючи приклад Польщі, яка відділилась у 1920 р. та здобула незалежність, слід зазначити, що основою цього звершення стала перемога над російськими військами у 1920 р., що підкреслює важливість військового потенціалу для держави, як життєво-необхідної міри [3]. Україна у складі СРСР була позбавлена будь-яких політичних свобод та повністю підпорядковувалась Москві. І лише після розпаду в 1991 р., Україна вкотре здобула незалежність, боротьба за яку триває й донині.

Як свідчить політичний та історичний досвід, зокрема, останніх років, усі сусідні держави намагалися (й нині прагнуть) нав'язувати власні умови і принципи розвитку нашій державі. Але, завдяки постійній боротьбі, українська нація зуміла досягнути поставлених цілей та розв'язує актуальні політичні проблеми. Коли політика держави базується на інтересах народу, політичні інститути є ефективними і мають підтримку з боку громадян, то розвиток держави прискорюється і гармонізуються політичні відносини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Київська Русь: від створення до занепаду [Електронний ресурс]: http://kyivrus.inf.ua – Назва з екрану
2. Інститут історії України НАНУ, Історичні портали, енциклопедії та статті [Електронний ресурс]: http://resource.history.org.ua – Назва з екрану
3. Енциклопедія історії України: Т. 10. Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. - К.: Наукова думка, 2013. - 784 с.: іл.

Денисюк Світлана Георгіївна – доктор політичних наук, професор, професор кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: svetadenisiyk@gmail.com

Кудрявцев Дмитро Станіславович − студент групи 2КН-15б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: 2kn15b.kudryavtsev@gmail.com

Svitlana G. Denysiuk − Doctor of Politician science (Eng.), professor, professor of humanity-politically science department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: svetadenisiyk@gmail.com

Dmytro S. Kudryavtsev − student of Information Technologies and Computer Engineering Department, 2CS-15b, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: 2kn15b.kudryavtsev@gmail.com

УДК 321.7

І.В. Вернік
І.Д. Похило

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА ШЛЯХ ПОДОЛАННЯ КОРУПЦІЇ

Вінницький національний технічний університет

Анотація
У даній статті порушується проблема причини виникнення та шлях подолання корупції. Автор намагається здійснити оцінку появи і причини даного феномена, ним звертається увага на методи та принципи боротьби з проявами корупції. Україна має утворити власну базу для боротьби з корупцією.
Ключові слова: корупція, Іспанія, система попередження, Україна, Бразилія.

Abstract
This article deals with the problem of the cause and the way to overcome corruption. The author tries to assess the appearance and causes of this phenomenon, draws attention to the methods and principles of combating the manifestations of corruption. Ukraine has to set up its own base for combating corruption.
Keywords: corruption , Spain, warning system, Ukraine, Brazil..

Вступ

У 2017 році Україна здобула 30 балів зі 100 можливих у дослідженні Transparency International — Індекс сприйняття корупції (CPI) і посіла 134 місце (зі 180 країн). Це на 1 бал більше та на 1 позицію вище, ніж у минулому році (29 балів, 131 місце зі 176 країн). Але в динаміці результати минулого року нижчі (1 бал проти 2) ніж у 2016 році.

Це пояснюється такими обставинами, як брак політичної волі керівництва країни до рішучої боротьби з корупцією та низький рівень довіри до українських судів та прокуратури. Також варто відмітити постійні законодавчі ініціативи парламенту, які загрожують новоствореній антикорупційній інфраструктурі. Як результат, корупція залишається для бізнесу та звичайних громадян однією з головних проблем [1].

Метою роботи є дослідження ефективних методів боротьби з цією проблемою в інших країнах.

Результати дослідження

Визначення терміну корупції можна знайти у статті 1 закону України «Про запобігання корупції» редакції від 31.08.2018. Згідно до цієї статті корупція — це використання особою наданих їй службових повноважень чи пов’язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов’язаних з ними можливостей. Звичайно, зловживати владою в особистих інтересах можна по різному. Наприклад, можна не відвідувати роботу і продовжувати отримувати зарплату з коштів платників податків. Але від цього корупціонером лінивий державний службовець не стає. На нашу думку, більш точне визначення корупції — це викрадення бюджетних коштів особами при владі, а також це політичний патронаж заснований на ренто орієнтованій поведінці ближнього кола людей.

Негативний вплив корупції вбачається у;

1) підриві чесної конкуренції і наступний ріст цін;
2) економічній нестабільності, в умовах якої зменшується попит на ведення бізнесу, інвестування, інновацій;
3) спотворення системи мотивацій, коли майбутні професійні кадри відмовляються займатись продуктивною працею, копіюючи поведінку існуючих робітників.

У результаті підривається суспільна довіра до держави, ріст соціальної нерівності і злочинності та делегітимізація держави, політичні і соціальні потрясіння

З іншого боку, при наявності особливих факторів, в деяких країнах ці негативні впливи відсутні, незважаючи на високий рівень корупції. Наприклад, Південна Корея, країна яка не є економічним карликом, і ріст економіки якої продовжує зростати. Цю ситуацію назвали азіатським парадоксом — вікові традиції кланових відносин допомагають зросту економіки. Це можна пояснити тим, що країни Азії мають занадто зрегульовані правові інститутах економіки, і тому обхід цих систем економить час та ресурси, і як наслідок останні десятиліття прослідковується економічний бум, таких країн як Китай [2].

Проте такі відносини неможливі в Україні, наша держава постійно активно намагається зменшити вплив бюрократії, шляхом полегшеного надання адміністративних та соціальних послуг, наприклад, відкриття «прозорих офісів», також спрощенням оподаткування малого бізнесу.

Тому наша країна не зможе вжитись з існуючою корупцією, і для її подолання потрібно вжити деяких методів. Наприклад, один з шляхів подолання, боротися з причинами корупції, для цього дослідники з вищої школи економіки іспанського університету Вальядоліди створили першу в світі систему раннього попередження корупції. В Іспанії корупція сповільнює ріст економіки і заважає боротись з наслідками економічної кризи. Система дозволяє передбачити ще не здійснену дію корупції, вона працює з наступними типами даних [3]:
1) публікаціями ЗМІ про арешти та кримінальні справи;
2) судова зведеннями;
3) офіційною статистикою співробітників силового міністерства та судів.

Автори системи використали базу найбільш авторитетної газети Іспанії «EL MUNDO», журналісти якої з початку двохтисячних років вели докладний звіт всіх кримінальних справ у країні, що дійшли до суду [4]. Далі розробники системи взяли спеціальний алгоритм машинного навчання, карти Кохонена,що самостійно організовуються. Цей алгоритм стійкий до зашумлених даних, швидко навчається, а результати відображає у вигляді зручних двохмірних карт. В підсумку, вийшла карта рівня корупції по всім провінціям. Дослідники створили таблицю макроекономічних показників, які можна об’єднати у п’ять категорій:
1) бюджетний баланс;
2) рівень заборгованостей;
3) економічний зріст;
4) робоча сила;
5) політичні фактори [5].

І застосували до них тест Шапіро-Уілка (критерій для перевірки статистичних гіпотез), потім отримані результати автори поєднали з картою рівня корупції, пропустили через карти Кохонена. Дослідники виявили, що вірогідність перетворення державного службовця в корупціонера, залежить від наступних показників:
1) податки на нерухомість;
2) зросту економіки;
3) зросту кількості не фінансових компаній і закладів, що приймають вклади;
4) 4) час, протягом якого при владі керує одна політична партія.

Тобто, дана система може попереджати, в яких показниках і у яких регіонах, можуть виникнути корупційні скандали, суспільству ж залишається лише проконтролювати і посилити покарання за хабарі в цій сфері.

Спеціалісти з теоретичної фізики державного університету Марінгі, почали опрацьовувати матеріали по усім корупційним скандалам в ЗМІ, за останні двадцять сім років. Вони почали систематизувати зв’язки, які виникали між особами що були замішані в один і тих самих корупційних

скандалах. Дослідники побудували динамічну мережу, по якій у подальшому можна виявляти майбутні зв'язки між учасниками корупціонер них мереж

Також слід не забувати, що система лише попереджує майбутні злочини, але прямо зараз існують державні службовці, які вже мають за собою не один корупційний злочин. В майбутньому за такими людьми слід встановити суворий контроль, і прослідковувати усі їх контакти, тому що існує велика вірогідність того що незабаром їх оточення також може почати брати хабарі. Дослідники виявили що корупційні скандали збігаються з виборчими циклами в країні [6]. Виявилось, що лише деякі, тісно пов'язані між собою особи, домінують в мережі, але структура змінюється як тільки змінюється склад уряду і за допомогою певних алгоритмів можна передбачити зв'язки між тими людьми, між якими до цього зв'язків не було.

Висновки

Підсумовуючи вище вказане можна наголосити, що не можна просто за допомогою систем та методів які працюють в будь-якій країні, використавши їх критичні показники побороти причини що викликають корупцію. Для цього Україна, насамперед, потрібне небажання суспільства жити в такій країні, діюча система законодавства, в якій будуть наявні справедливі закони та буде змога їх оперативного впровадження і звичайно власна база даних та проведення дослідів стосовно наших регіонів та людей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Індекс сприйняття корупції [Електронний ресурс] // Transparency International Україна. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: https://goo.gl/hjhYv5.
2. Сумский В. В. Движение на восход [Електронний ресурс] / Виктор Владимирович Сумский // Независимая. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: https://goo.gl/3YsNqJ.
3. J. López-Iturriaga F. Predicting Public Corruption with Neural Networks: An Analysis of Spanish Provinces [Електронний ресурс] / Félix J. López-Iturriaga // School of Business and Economics. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://goo.gl/fwXXqt.
4. NOVOA O. El mapa de la corrupción en España [Електронний ресурс] / O. NOVOA, V. RAMÍREZ, M. LEY // EL MUNDO. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: https://goo.gl/kRfyj8.
5. Ribeiro H. The dynamical structure of political corruption networks [Електронний ресурс] / H. Ribeiro, A. Luiz – Режим доступу до ресурсу: https://arxiv.org/pdf/1801.01869.pdf.
6. Корнієнко В. О. Політичний ідеал як проблема вибору [Текст] / В. О. Корнієнко // Людина і політика : український соціально-гуманітарний журнал. — 2001. — № 2. — С. 139-150.

Вернік Ірина Володимирівна — студентка групи І-15б, факультет Комп'ютерних систем та автоматики, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: vernik.iryna@gmail.com

Похило Ірина Даніїлівна– кандидат політичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, м. Вінниця, e-mail: irinapohilo@gmail.com

Vernik Iryna — Faculty of Computer systems and automatics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : vernik.iryna@gmail.com .

Iryna Pokhylo – Candidate of Political Sciences, Associate Professor of Department of Social and Political Sciences, the city of Vinnitsa, e-mail: irinapohilo@gmail.com

УДК 32

Д. С. Сугак

ФЛЕШМОБ ЯК НОВИЙ СОЦІАЛЬНИЙ РУХ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Проаналізовано флешмоб як впливове соціальне явище, що популярне серед молоді. Досліджено історію його виникнення, структуру та роль у суспільстві. Виокремлено форми флешмобів, наведено приклади організованих зборів людей, що відбувалися в різних країнах світу.

Ключові слова: флешмоб, натовп, лідер, «маятник», правила флешмобу, соціальні мережі.

Abstract

The flashmob is analyzed as an influential social phenomenon that is popular among young people. The history of its origin, its structure and its role in society are investigated. The forms of flash mobs are singled out, examples of organized gatherings of people taking place in different countries of the world are given.

Keywords: flashmob, crowd, leader, pendulum, flashmob rules, social networking.

Раніше була дивною така картина: молоді люди збираються у визначеному місці й демонструють свою згуртованість. Нині такі акції (флешмоби) стали популярним способом вияву протесту або згоди.

Флешмоб (у перекладі з англійської – миттєвий натовп, хоча прихильники цього явища надають перевагу назві «розумний натовп»). Це неочікувана поява людей у запланованому місці з певною метою. Учасники флешмобу мають свого лідера, якого називають «маятником». Він першим приходить на вказане місце, подає умовний знак про початок і закінчення акції. Після закінчення флешмобу його учасники розчиняються серед людей, що викликає ефект раптовості. Як правило, флешмоби організовують через соціальні мережі чи інші сучасні засоби комунікації. Постають питання: які причини виникнення та роль флешмобів?

Соціологи, психологи визначають кілька причин. По-перше, молодь збирається заради розваги, урізноманітнення нудного перебігу подій. По-друге, подібні акції є способом справити враження людей. По-третє, юнаки та дівчата під час флешмобу виявляють причетність до якоїсь грандіозної великої справи. По-четверте, миттєва поява й зникнення надають гостроти відчуттям і можливість самоствердитися, випробувати себе [1].

Організатори флешмобів дотримуються чітко визначених принципів, які полягають у тому, що подібні акції не стосуються релігії, політики, економіки. Учасники флешмобу повинні знати такі правила: не можна порушувати етичні норми; не спілкуватися з іншими учасниками акції на його тему, поводити себе, як незнайомі люди; не приїжджати на акцію у кількості більше 2-3 людей; бути серйозними; не запізнюватись; не привертати до себе уваги; не створювати скупчень; не мати конфліктів з поліцією; бути у тверезому стані.

Виявляється, що флешмоб може організувати кожен. Ініціатору необхідно придумати сценарій і розмістити його на відповідному сайті. Після обговорення перебігу дій на відкритих форумах і шляхом голосування обирається найкращий, який згодом буде реалізований [1].

Досліджуючи флешмоб як суспільне явище, можна зауважити, що структура рольової диференціації має спільні ознаки з натовпом. Учасники флешмобу виконують, як правило, такі ролі: організатори натовпу; активісти, якими є найзавзятіші; послідовники – це люди, які рівняються на активістів; люди, які заради цікавості потрапили до натовпу; люди, які випадково стали учасниками акції, перехожі на вулиці.

Лідеру флешмобу потрібно мати не тільки інтелект, а й високу чутливість, оскільки «маятник» повинен миттєво реагувати на настрій натовпу. Як тільки учасникам акції починає набридати або вони відчувають небезпеку, флешмоб закінчується за вказівками лідера [1].

Стосовно його соціальної спрямованості, то він став соціальним рухом після того, як у жовтні 2002 року світ побачив книгу соціолога Г. Рейнгольда «Розумний натовп: наступна соціальна революція», в якій автор заявив, що люди з метою самоорганізації будуть використовувати нові комунікативні технології [2]. Прочитавши Рейнгольда, Р. Зазуета у 2003 р. створив сайт

flocksmart.com, учасники якого почали призначати перші зустрічі. 17 червня 2003 р. у Нью-Йорку пройшов перший флешмоб, під час якого приблизно двісті осіб виявили бажання купити дорогий килим в універмазі Macy's.

Нині флешмоб є новим соціальним рухом, який об'єднує людей спільною метою. Така акція збирає учасників завдяки їхній мобільності з метою зміни цінностей та установок, відкидаючи традиційні політичні засоби. Окремо треба зазначити про відсутність формального і бюрократичного способу організації флешмобу, оскільки весь процес відбувається прозоро, з активним залученням нових членів.

Отже, структура флешмобу така: сегментована, поліцентрична, інтегрована. Сегментована, оскільки складається з багатьох різних груп, які збільшуються і зникають, поділяються й об'єднуються, поширюються і стають партнерами. Поліцентрична через те, що є багато лідерів, але вони тимчасові, вони не можуть відповідати за всю групу. Інтегрована, оскільки різні групи одного руху не ізольовані одна від одної. Таким чином, відповідно до задумів груп, вони можуть розширюватися і зменшуватися. Учасники мають нагоду обмінюватися інформацією та ідеями, координувати участь у загальних акціях [1].

Виокремлюють такі форми флешмобу: моб, лонг-моб, І-моб, автомоб, буккросинг, СМС-моб, арт-моб. Наприклад, І-моб – це флешмоб у мережі Інтернет. На жаль, таку акцію важко відстежити, оскільки дуже велика кількість людей одночасно однаково діє. У вересні 2000 р. у Великобританії був організований автомоб, учасники якого висловили протест проти підвищення цін на бензин. Бурхливими аплодисментами закінчився буккросинг 24 червня 2003 р. у Римі. 200 осіб зайшло до книгарні й запитувало у продавців неіснуючу книгу. Терпіння працівників книжкової крамниці було безмежним, тому після вдячних оплесків мобери тихо розійшлися. СМС-моб – це моб, що здійснюється за допомогою повідомлень на мобільні телефони [1].

В Україні було започатковано новий вид флешмобів, зорієнтованих на груповий прояв протесту. Це завчасно спланована масова акція, учасники якої зненацька з'являються в громадському місці і протягом декількох хвилин завчасно обговореним способом протестують, а потім за сигналом хутко розходяться [3]. Прикладами флешпротестмобів є такі масові акції: «Повернись до влади спиною», «На молодь забий», «Ми не будемо мовчати». У мережах Facebook та Instagram набуває популярності флешмоб на захист та підтримку української мови. Користувачі соцмереж публікують фото, де вони тримають аркуш паперу з написом «Мова на часі», та закликають депутатів ухвалити закон № 5670-д «Про забезпечення функціонування української мови як державної», який Верховна Рада проголосувала у першому читанні [4].

Сьогодні немає чітко визначеного тлумачення поняття флешмобу, але як соціальний рух розширюються і часто набуває політичного змісту. Можна припустити, що у флешмобі люди беруть участь заради розваги, отримання задоволення. Але якщо пригадати подію 30 листопада 1999 року, яка увійшла в історію як «битва за Сіетл», або позбавлення президентського крісла Джофера Естраду 2001 р., то можемо стверджувати, що флешмоб є ефективною технологією управління людьми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Брязкун В. В. Флешмоб [Електронний ресурс] / В. В. Брязкун. - Режим доступу: http://som.org.ua/k2344l1.html
2. Рейнгольд Г. Умная толпа: новая социальная революция / Говард Рейнгольд ; [пер. с англ. А. Гарькавого]. – М. : ФАИР-ПРЕСС: ГРАНД, 2006. – 415 с.
3. Денисюк С. Г. Ментальна природа сучасної політичної комунікації / С. Г. Денисюк // Політологічний вісник : збірник наукових праць. - К. : ІНТАС, 2011. - Вип. 56. - С. 352-359.
4. У соцмережах запустили флешмоб на підтримку закону про мову [Електронний ресурс] // Портал мовної політики. 21.02.2019. - Режим доступу: http://language-policy.info/2019/02/u-sotsmerezhah-zapustyly-fleshmob-na-pidtrymku-zakonu-pro-movu/

Сугак Дарина Сергіївна – студентка групи 2КН–16б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: goodflo99@gmail.com

Науковий керівник: **Денисюк Світлана Георгіївна –** доктор політичних наук, професор кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: svetadenisiyk@gmail.com

Daryna Sugak **–** Department of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: goodflo99@gmail.com

Supervisor: **Svitlana Denysiuk –** Doctor of Political Sciences, Professor of the Department of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsya, e-mail: svetadenisiyk@gmail.com

УДК 32

С. Г. Денисюк
Б. О. Косюк

ТЕХНОЛОГІЯ BIG DATA: ПЕРЕВАГИ ТА РИЗИКИ

Анотація
Проаналізовано методи і технології для контролю, оцінювання та впливу на громадян. Охарактеризовано ризики та переваги використання інформаційно-комунікаційних технологій у сучасному суспільстві. Наведено приклади ефективності технології Big Data у політичних процесах.
Ключові слова: таргетинг, Big Data, диктатура, інформаційно-комунікаційні технології, маніпулювання.

Abstract
Methods and technologies for monitoring, evaluation and impact on citizens are analyzed. The risks and advantages of using information and communication technologies in modern society are characterized. Examples of the effectiveness of Big Data technology in political processes are given.
Keywords: targeting, Big Data, dictatorship, information and communication technology, manipulation.

З кожним днем комунікаційні технології все більше впливають на функціонування суспільства. Користуючись інформаційними технологіями, люди мають уявлення про те, що впливають на них, обираючи товар, послугу, інформацію. Ця модель, де виключно людина керує технологіями і інформацією, поступово перетворюється в іншу модель, де інформація впливає на кожну ланку нашої діяльності, контролюється життя людей. Йдеться про технології таргетингу, Big Data, та низка схожих технологій на кшталт «Моделі Океану». Тому актуальним видається дослідження методів і технологій, які націлені на контроль як окремих індивідів, так і суспільства загалом з різною метою.

Big Data - це набір інструментів, підходів і методів для обробки структурованих та неструктурованих даних для того, щоб їх використовувати для конкретних завдань і цілей. Іншими словами, обробляється великий масив інформації, у результаті чого ми отримуємо потрібні нам результати для подальшого і ефективного застосування. Технологія в багатьох випадках є закритою і не розголошується з комерційних і соціальних причин, адже використовуються дані користувачів та викриття «тузів» компаній є для них конкуренто невигідним. Проте вона уже змінює світ, проникаючи у наші міста, будинки і гаджети [1].

Наведемо приклади з маркетингу, бізнесу, банківської діяльності, галузі мас-медіа. Нещодавнє дослідження, здійснене консалтинґовою фірмою *New Vantage Partners,* виявило, що кількість американських фірм, які використовували біґ-дата протягом останніх трьох років, зросла з 58% до 63%, у той час коли 70% фірм тепер кажуть, що біґ-дата є життєво важливими для них, — вражаючий стрибок з 21% у 2012 р. [2].

Навіть більш глобальні сфери теж є об’єктом аналізу Big Data. Швейцарський журнал «*Das Magazin» у* 2016 році опублікував інформацію за результатами розслідування про те, як технології персоналізованої реклами у соціальній мережі Facebook вплинули на результат виборів у США і вихід з ЄС Великобританії. У результатах розслідування розкривається інформація щодо компанії Cambridge Analytica, яка зі своїми раніше отриманими даними, допомогла передвиборній компанії Трампа. Фірма закуповувала персональні дані користувачів з різних джерел: кадастрових списків, бонусних програм, телефонних довідників, клубних карт, газетних підписок, медичних документів тощо. Компанія Cambridge Analytica також використовувала IQ-тести та інші додатки, щоб отримувати осмислені лайки від користувачів Facebook. Потім Cambridge Analytica схрещує ці дані зі списками зареєстрованих прихильників Республіканської партії і даними за лайками-репостами у Facebook. Так формується особистий профіль за «методом океану». З цифрових даних раптом виникають «портрети» людей з їхніми страхами, інтересами та прагненнями, а також адресами проживання.

Команда Д. Трампа, у день третіх дебатів між Х. Клінтон і Д. Трампом, відправила у соцмережі (переважно, Facebook) понад 170 тисяч різних варіантів повідомлень. Вони різнилися тільки деякими деталями, щоб психологічно максимально вірно підлаштуватися під конкретних споживачів

інформації: фонові кольори, заголовки, використання відео чи фотографій у пості тощо. У кварталі Маленький Гаїті у Майамі була запущена інформація про відмову Фонду Х. Клінтон брати участь у ліквідації наслідків землетрусу в Гаїті для того, щоб переконати мешканців не голосувати за Х. Клінтон. Використовувалися і, так звані, «темні пости» Facebook: платні оголошення посеред стрічки новин, які були спрямовані та могли потрапляти тільки до певних груп осіб. Наприклад, афроамериканцям показували пости з відео, на якому Х. Клінтон порівнювала темношкірих чоловіків з хижаками. Таким чином, за допомогою інформаційних технологій здійснювався вплив на мільйони людей задля конкретної мети [3].

Ще до прикладу, у Нью-Йорку, де чиновники мали за мету виявити, які заклади громадського харчування зливають у каналізацію використану рослинну олію (це карається штрафом через забивання труб). Муніципальні спеціалісти в галузі IT використали технологію Big Data до всього масиву даних, які вони мали. В результаті вони знайшли частину закладів громадського харчування, які порівняно з іншими, мало оплачували послуги вивозу відходів і поруч з ними були колодязі каналізаційного колектору. Після перевірок майже всі підозрілі заклади виявились з порушеннями.

Доволі цікавим є й приклад з «Netflix», яка є американською розважальною компанією, постачальником фільмів і серіалів на основі потокового мультимедіа. Вона використовує Big Data для аналізу та прогнозування поведінки споживачів їх продукції. Вони визначали час доби, протягом якого люди дивилися фільм або телепередачу, час, що витрачається на вибір фільмів, і навіть частоту зупинки кнопки відтворення. Система тегів дозволяє їм пропонувати і рекомендувати інші фільми і серіали, які, на їхню думку, сподобаються людям на основі їх попередньої історії перегляду. Ці пропозиції спонукають користувачів натискати і далі взаємодіяти з контентом. «Netflix» знадобилося 6 років, щоб зібрати достатньо даних, поки вони не були впевнені, що у них є всі інгредієнти, щоб зробити хіт-шоу відповідно до того, що їм надали зібрані дані. Це шоу було картковим будинком і отримало масу премій, що зробило компанію однією з найуспішніших у своїй сфері [4].

Найвагомішою технологією майбутнього є сфера міст, так звані «Smart City», які являють собою взаємопов'язану систему комунікативних та інформаційних технологій, інтернет речей (IoT). Завдяки такій системі спрощується управління внутрішніми процесами міста і поліпшується рівень життя населення. Точного критерію для визначення, чи відноситься місто до класу «Smart» немає. Проте є основні компоненти системи інтелектуальних міст: відеоспостереження і фотофіксація; інтелектуальні транспортні системи (ITC); єдина система термінового виклику; єдина диспетчерська служба та ситуаційні центри; Інтернет товарів (IoT); п'яте покоління мобільного зв'язку (5G).

Ці інструменти збору та аналізу інформації використовуються для поліпшення функціонування транспортної розв'язки, медицини, промисловості та інших сфер, що формують модель цифрового міста. Наприклад, можна набагато легше визначити проблемні місця у медицині, виявити злочинців тощо. Одним з таких міст є Ханчжоу в Китаї. Використовуючи дані про дорожній рух і погоду, централізована система «City Brain» аналізує транспортний потік у реальному часі, щоб регулювати сигнали на більш, ніж 100 перехрестях. Наприклад, система відстежує машини швидкої допомоги на шляху до лікарень і переводить всі червоні вогні на своєму шляху в зелений, що дозволяє пацієнтам вчасно отримувати невідкладну допомогу. Головними аспектами є розумні інфраструктура, економіка і управління. Централізація усіх сфер міста надає змогу кожному мешканцю міста знайти потрібну інформацію (кількість місць на паркінгу, миттєва оплата за допомогою телефона «WeChat» тощо). Все це створюватиме схему руху інформації від суб'єкта до центральної системи міста і подальше зв'язування з іншим суб'єктом. Ця функція, насамперед, є перспективною для ведення безперешкодного і більш продуктивного бізнесу за допомогою Smart City. Проте контроль над громадянами може перетворитись у тотальну диктатуру і поділ суспільства на класи за критерієм «слухняності, успішності тощо» [6].

Отже, технології типу Big Data, які займаються збором і обробкою даних, «цифрових слідів» можуть як покращити, так і погіршити життя. Нині існує значна кількість викликів і загроз у сфері суспільно-політичного розвитку, пов'язаних з використанням новітніх методик і технологій, зокрема, Big Data. Нині одним з головних завдань є забезпечення безпеки у сфері захисту інформації. Тому важливо задуматись про власні дії у соціальних мережах, захист інформації та маніпулювальний потенціал технологій на кшталт Big Data.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беркана А. Что такое Big data. 16 мая 2017. Rusbase. URL: https://rb.ru/howto/chto-takoe-big-data/ (дата звернення: 26.02.2019 р.)

2. Майкл С. Мелоун Майбутнє біґ-дата настало. Zbruc. URL: https://zbruc.eu/node/48290. (дата звернення: 1.03.2019 р.)
3. Расследование Das Magazin: как Big Data и пара ученых обеспечили победу Трампу и Brexit 06.12.2016. URL: https://theins.ru/politika/38490. (дата звернення: 2.03.2019 р.)
4. Intelligence Orcan How Netflix Uses Big Data. Jan 12, 2018. URL: https://medium.com/swlh/how-netflix-uses-big-data-20b5419c1edf. (дата звернення: 20.02.2019 р.)
5. Умный город – концепция, технологии, перспективы развития. 26.01.2018. URL: https://robo-sapiens.ru/stati/umnyiy-gorod/ (дата звернення: 3.03.2019 р.)
6. Денисюк С. Математичне моделювання та побудова проведення майбутніх президентських виборів вУкраїні. *Нова парадигма : журнал наукових праць* / голов. ред. В. Бех. Київ : Видавництво Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, 2008. Вип. 78. С. 107–115.

Косюк Богдан Олександрович – студент групи МФК-16б, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця

Денисюк Світлана Георгіївна – доктор політичних наук, професор, професор кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: svetadenisiyk@gmail.com

Kosyuk Bogdan Alexandrovich – student of the MFK-16b group, Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

Svitlana G. Denysiuk − Doctor of Politician science (Eng.), professor, professor of social and political sciences department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: svetadenisiyk@gmail.com

УДК 323.1

В. О. Корнієнко

ЄВРОСОЮЗ: УКРАЇНСЬКА МЕТА НА ТЛІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРОБЛЕМ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Описано нагальні проблеми з якими стикаються сьогодні країни Євросоюзу. Визначені перспективи України в контексті вступу до Європейського союзу.

Ключові слова: Європейський союз, Брекзіт, реституція, корупція, олігархічна влада.

Abstract

The urgent problems faced by the European Union today are described. The prospects of Ukraine are defined in the context of joining the European Union.

Keywords: European Union, Breckish, restitution, corruption, oligarchic power.

Вступ

Європейський Союз сьогодні позиціонується як найбільш успішне втілення уніфікації економічного та соціально-культурного життя європейських держав. 7 лютого 2019 року Верховна Рада зобов'язала уряд, президента і себе ввести Україну до Європейського союзу і Організації Північноатлантичного договору (відповідні зміни вносяться до статті 85, 102 і 116 Конституції України). Розвиток Європейського Союзу на сучасному етапі відбувається в унікальних умовах. З якими проблемами зіткнеться Україна, якщо гіпотетично припустити, що вона стане членом ЄС?

Результати дослідження

Перш за все, зупинимось на специфічних особливостях самого Європейського Союзу. ЄС визначає п'ять основних принципів свого існування: спільні цінності; супернаціональность (верховенство загального європейського законодавства над національним законодавством кожної окремої країни); принцип «дегресивної раціональності» (захист невеликих країн від тиску країн великих); принцип солідарності; принцип субсидіарності (необхідність приймати рішення найважливіших питань максимально на низовому рівні).

Європейський Союз як потужне наднаціональне утворення, також стикається з цілою низькою проблем, що є цілком очевидними для такої організації. Вони стосуються найрізноманітніших аспектів: управлінських, географічних, економічних, соціальних, культурних тощо.

Наприклад, із точки зору управління, Штаб європейського Союзу знаходиться в Брюсселі (Бельгія), а управлінням ЄС займається відразу сім органів: Європейська рада, Європейська комісія, Європейський парламент, Європейська рахункова палата (аудиторів), Центральний банк, Рада європейського Союзу, Європейський суд. Головним із цих органів слід вважати Європейську Раду, в якій засідають голови всіх держав європейського Союзу. Разом із тим, законодавчу гілку влади представляють відразу два інших органи — Європейський парламент і Рада Європейського союзу (кабінет міністрів). Виконавчу гілку влади представляє Європейська комісія. Зазвичай, представники влади європейського Союзу займають свої посади більш одного року, але голова Ради ЄС змінюється щороку. Отже, як такого, уряду (в нашому розумінні), в європейському Союзі не існує.

Географічний розмір, населення і економічні ресурси країн-членів також кардинально відрізняються, їх культура і національна історія стали менш схожими в міру зростання ЄС. До складу європейського Союзу входять 28 держав які займають всю Європу, проте, за площею країни європейського Союзу в цілому посідає сьоме місце в світі. За кількістю населення європейський Союз займає третє місце в світі і налічує понад 500.000.000 чоловік (після Китаю та Індії). Однак територія ЄС не обмежується лише Європою й не має чітких просторових характеристик: до нього входять багато територій за межами Європи.

Наприклад, острів Мадейра і Канарські острови розташовані в Атлантиці; французька Гвіана і Антильські острови близькі до Південної Америки і Карібам; ісландський острів Реюньйон взагалі знаходиться в південній частині Індійського океану [1, с. 27].

Проблема мови. В європейському Союзі офіційно існує 24 офіційних мови. Депутати європейського Союзу можуть використовувати будь-яку з них. Цікавий, проте, той факт, що спілкуванню депутатів між собою допомагають понад 300 синхроністів, а на сесіях Європарламенту та Ради Євросоюзу через потребу перекладу щороку витрачається біля чверті мільярда євро.

Європейський Союз має одну з найпотужніших економік на планеті. Наприклад, середній ВВП на душу населення в європейському Союзі становить 40.000 €. ЄС має сукупний ВНП, який навіть перевищує показник Сполучених Штатів. У той же час поглиблюється розкол між «старими» країнами Заходу і «новими» східними. Все помітнішим стає поділ на багаті і бідні країни. Бажання Великобританії вийти із Євросоюзу стало «лакмусовим папірцем» для його членів.

В міру розширення ЄС, його члени ставали все більш гетерогенними. Наприклад, показник ВВП Німеччини більш, ніж у 300 разів перевищує показник Мальти, а показник доходу на душу населення в Люксембурзі приблизно в сім разів вище за показник Латвії і в п'ять разів вище за показник Греції.

Далі про проблеми з якими стикаються мешканці ЄС. Насамперед, внутрішньополітичні проблеми країн-членів превалюють над єдністю в питаннях міграції. Більшість мігрантів у 2017 р. прибули з Афганістану (240 000), Іраку (130 000), Сирії (130 000), Албанії (75 000), Косово (50 000), Ірану (45 000), Пакистану (45 000) та Нігерії (40 000). [2] Попри те, що кількість прохачів притулку в країнах Євросоюзу вже перевищила сукупне населення Кіпру і Мальти, за даними Міністерства внутрішніх справ Німеччини (внаслідок різкого демографічного перепаду показників смертності й народжуваності), без мігрантів німецька економіка обвалиться уже через 30 років. Інші європейські країни теж не в кращому становищі [3]. Наприклад у Литві найбільша кількість самогубств. У Латвії найбільша кількість ув'язнених, а в Естонії найбільша різниця між зарплатнею чоловіків та жінок. У Словенії процвітає алкоголізм. Італійці намагається приховати свої статки, декларують неправдиву інформацію. У Португалії найнижчою є народжуваність. Не все гаразд із медичним забезпеченням у Польщі та Швеції. В Австрії найбільше усього курців, у Великобританії занадто полюбляють кокаїн. Порівняно благополучна Бельгія страждає від автомобільних заторів. Французи не вважають за необхідне вчити англійську мову, не дуже полюбляють чужинців чи іноземців. У Болгарії є найнижчим рівень свободи преси тощо.

Самих європейців також умовно можна розділити на певні групи, які по-різному оцінюють майбутнє Європейського Союзу.

Найбільша група людей — це люди байдужі, які ще не визначили чого вони хочуть від європейського Союзу — його зміцнення або навіть розпаду. До другої групи слід віднести так званих «вирощених оптимістів». Вона досить велика і представлена в основному молоддю із ліберальними поглядами, яка хоче зміцнення і розвитку європейського Союзу. До наступної групи слід віднести так званих «євроскептиків», які вважають, що європейські еліти в Брюсселі отримали занадто багато влади і цієї влади їх слід позбавляти. Економічна стагнація, високий рівень безробіття серед молоді і занепокоєння із приводу імміграції також призвели до зростання євроскептично налаштованих націоналістичних груп, які заперечують ключові принципи, на яких побудовано ЄС.

Є група розчарованих, які, навпаки, вважають, що європейський Союз занадто слабкий, а центру потрібно надати більше влади ніж насправді. Є й такі, які незадоволені самою системою демократії європейського Союзу. Наприклад, в 2014 році опитування показало, що понад 70% громадян ЄС вважають свій голос нічого не значущим в процесі прийняття рішень в Союзі, приблизно дві третини заявили, що ЄС не розуміє потреби своїх громадян [4].

І, нарешті, є федералісти, які виступають за «сполучені штати Європи». Таким чином, у європейців зовсім різні погляди щодо майбутнього європейського Союзу. У травні 2019 року об'єднана Європа проведе чергові вибори до Європарламенту. Громадяни ЄС надають цьому великого значення, тому що закони, прийняті в Страсбурзі, стосуються їх безпосередньо — вони впливають на зміни в національних законодавствах, на розширення, або на звуження їх прав в найрізноманітних сферах життя. Майбутні вибори до європейського парламенту найімовірніше покажуть, що ж хочуть насправді європейці від Європейського Союзу.

Однак, факти свідчать, що населення Євросоюзу в цілому прагне до більшої інтеграції. ЄС формує власну армію. Європейці концентрують свої зусилля на те, щоб зберегти внутрішню єдність. Вони вважають, що внутрішній розбрат — це головна небезпека для Європейського Союзу. В

цілому поки європейському Союзу вдається тримати країни в єдності і про це свідчать останні опитування «Євробарометра» (міжнародний проект регулярних опитувань громадської думки, що здійснюється під егідою Європейської Комісії). Вони показують, що бажання європейців залишитися при справах Європейського Союзу велике як ніколи раніше. Практично 62% жителів ЄС висловилися за те, щоб залишитися його членами. По країнах ЄС ця картина виглядає по-різному. Найбільше ратують за це жителі Люксембургу і Німеччини. У цих країнах 80% жителів вважають, що необхідно зберегти ЄС. Дуже висока частка поляків, які хочуть залишитися в Європейському Союзі — фактично 75%. У Болгарії 59% жителів вважає за необхідне залишитися в ЄС і т. д.

Які найголовніші конкретні проблеми сьогодні стоять перед Європейським союзом? Виділимо ключові:

1. Впорядкування міграційних правил для осіб, що в'їжджають до ЄС (їх намагаються посилити, але для осіб, які мають високу кваліфікацію, навпаки, послабити).

2. Нагальною є реформа аграрної політики, однак підвищення цін на продукти сьогодні відсуває цю проблему на другий план.

3. Вжити заходів щодо зміцнення загальноєвропейської безпеки. Є думка про об'єднання загальнонаціональних сил. Хоча ця ідея викликає різкі заперечення, особливо з боку Великобританії. Однак слід вважати що оборона програма європейського Союзу цілком сумісна із НАТО. В цілому ця ідея обстоюється особливо у Франції з початку 2003 р.

4. Досягнення угоди про викид в атмосферу парникових газів. Цілком ймовірно, що це буде головною проблемою, з якою зіткнеться й та країна, яка претендує на вступ до ЄС.

5. Мінімізувати наслідки Брекзіта. На вихід Великобританії з ЄС за деякими оцінками піде від двох до семи років. Брекзіт — це потужний імпульс для євроскептиків всієї Європи. Опитування, проведені в європейських країнах після референдуму в Великобританії, також показують, що жителі практично всіх ключових країн ЄС також хотіли б висловити власну думку на референдумі з приводу ставлення до Європейського Союзу. Це лякає і уряди й європейський інститути, оскільки може загрожувати навіть розвалом Євросоюзу.

Для України процес вступу до Євросоюзу також пов'язаний з низкою проблем. Якщо винести за дужки проблему української економіки, рівень якої на вимогу Євросоюзу повинний бути вищим за середній тих країн, які вже є членами ЄС, то існують й інші суттєві проблеми. Перш за все це збереження української ідентичності в рамках Європейського Союзу, проблема суверенітету, з якою стикаються всі країни ЄС, бо це передбачає передачу частини владних повноважень наднаціональним органом Європейського Союзу тощо.

Проблема корупції та системи олігархічної влади [5], від розв'язання яких залежить майбутнє України в Європейському союзі. Сьогодні на тлі підвищення комунальних тарифів в Україні Forbes нарахував сім доларових мільярдерів [6]. В той же час, Конституційний суд України 26 лютого 2019 р. визнав неконституційною статтю 368-2 Кримінального кодексу, яка передбачала відповідальність чиновників за незаконне збагачення, що за деякими оцінками фахівців може негативно відбитися на стані безвізу і грошових виплатах МВФ Україні.

Існує ще одна важлива проблема. Всі країни які стали членами Європейського Союзу, проходили так званий процес реституції. Про це маже не говориться. Фактично це означає повернення того, що отримали ці країни незаконним шляхом. Після закінчення другої світової війни ми отримали ті території, які за фактом нам не належали. Таким чином, членство в Європейському Союзі насамперед має на увазі повернення цих території. Тобто, за тією власністю, яка була націоналізована після 1917 року (а це вважається з точки зору ЄС незаконним) можуть прийти власники з США, Канади та інших «цивілізованих країн». Не кажучи вже про землі на Заході України, які належали польським власникам і були націоналізовані в 1939 році. Землі угорців і румун, націоналізовані в 1940–1945 рр. також можуть підпасти під реституцію. Таке трапилося в країнах Прибалтики, де процес реституції носив масовий характер. На безліч земель, будівель і підприємств Литви, Латвії та Естонії пред'явили свої права ті, хто володів ними до 1940 року, або їх спадкоємці. Хоча, з іншого боку, прямого повернення майна колишнім власникам європейське законодавство не вимагає, утім, національне правове поле України має містити можливості до запровадження інструменту реституції. Кожен окремий випадок розглядатиме суд і встановлюватиме окрему процедуру й механізм відновлення прав людей, які були позбавлені своєї власності [7]. Але українці впевнені, що їх приймуть до Європи і намагаються над цими питаннями не думати.

Висновки

Поставлені запитання, на наш погляд, не тільки формують потребу в їх подальшому теоретичному осмисленні, а й вимагають вже конкретних відповідей від європейської практики. Викликами для майбутніх наукових розвідок щодо цієї проблеми, на наш погляд, повинні стати: подальший аналіз самоідентифікації України в контексті європейської ідентичності й вивчення перспектив інтеграції України в європейський простір; дослідження процесу формування наднаціональної ідентичності, яка повинна виходити як від держави, так і від громадянського суспільства з урахуванням мовних, культурно-історичних, політико-економічних, соціальних, релігійних, етнічних та інших особливостей держав Європи тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Корнієнко В. О., Денисюк С. Г. Формування європейської ідентичності: аргументи для України. *Політологічний вісник*. Вип. 80. Київський національний ун-т імені Тараса Шевченка, 2018. С. 20–35.
2. Кількість мігрантів в ЄС у «підвішеному стані» перевищила населення Кіпру. *Європейська правда*. 2017. 21 вересня. URL: http:// www. eurointegration. com. ua/news/2017/09/21/7071321/ (дата звернення: 04.03.2019).
3. Ткаченко В. Ідентичність і безпека України: куди йдемо? *Укрінформ (мультимедійна платформа іномовлення України)*. 2017. 9 вересня. URL: https://www. ukrinform. ua/rubric-world/2192443-identicnist-i-bezpeka-ukrainikudi-jdemo. html (дата звернення: 04.03.2019).
4. Пять ключевых проблем ЕС по версии Foreign Policy — почему будущее Союза тревожно. URL: https://delo.ua/econonomyandpoliticsinukraine/pjat-kljuchevyh-problem-es-po-versii-foreign-policy-pochemu-budu-300429/ (дата обращения: 04.03.2019).
5. Корнієнко В. О. Олігархономіка. *Сучасна політична лексика : енциклопед. словник-довідник* / І. Я. Вдовичин, Л. Я. Угрин, Г. В. Шипунов [та ін.] ; за наук. редакцією Н. Хоми. Львів : Новий Світ-2000, 2015. С. 269.
6. Forbes насчитал в Украине семь долларовых миллиардеров. *Факты*. 2019. 5 марта. URL: https://fakty.ua/298167-forbes-naschital-v-ukraine-sem-dollarovyh-milliarderov (дата звернення: 05.03.2019).
7. Закірова С. Українські реалії проблеми реституції. *Центр досліджень соціальних комункацій НБУВ*. URL: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2608:ch-2-ukrajinski-realiji-problemi-restitutsiji&catid=8&Itemid=350 (дата звернення: 04.03.2019).

Корнієнко Валерій Олександрович — д-р політичних наук, професор, завідувач кафедри соціальнополітичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: valkorney1958@gmail.com

Valery Kornienko — Dr. of Political Sciences, Professor, Head of the Department of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa, e-mail: valkorney1958@gmail.com

УДК 321.7

А.В. Кушнір
І.Д. Похило

МОРАЛЬ І ПОЛІТИКА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У даній статті зосереджено увагу на тому, що політика і мораль, є не тільки важливими складовими життя, а й політичної теорії та практики. Моральні цінності того чи іншого суспільства встановлюються самим суспільством та рівнем його розвитку. Політика є, по суті, віддзеркаленням моральності суспільства. Тому є дуже важливим вияснити як мораль і політика в сучасній Україні впливають один на одного.

Ключові слова: політика, мораль, офіційна мораль, тіньова мораль.

Abstract

This article focuses on the fact that politics and morality are not only important components of life, but also political theory and practice. The moral values of a society are determined by society itself and the level of its development. Politics is, in essence, a reflection of the morality of society. Therefore, it is very important to explain how morality and politics in modern Ukraine affect each other.

Keywords: olitics, morals, official morality, shadow morality.

Вступ

Політика - форма суспільної свідомості і діяльності, яка має багато вимірів. Не тільки теорія політики, що понятійним засобом відобразила багатомірність предмету науки, але й реально використовуваний політичний інструментарій, за допомогою якого політична свідомість втілюється в дійсність, матеріалізується в конкретному виді діяльності - економічна політична, технологічна, національна, екологічна, соціальна, культурна, демографічна та ін. Одним із найважливіших «вимірів» політики, критерієм її ефективності є мораль[1]. Мораль – це перш за все, комплекс певних засад, що закладаються у свідомості людей і встановлюють коректні правила взаємоповедінки в суспільстві [3].

Розглянути взаємодію моралі та політики і є метою даної статті.

Результати дослідження

Питання зв’язку між моральністю і політикою є однією з найдавніших проблем в організації людського суспільства. Співвідношення цих двох категорій порушувалась ще філософами Стародавнього Сходу та Древньої Греції. Моральність як особливий спосіб регулювання поведінки людей виник разом із становленням людського суспільства і закріпився у звичаях, традиціях та різноманітних заборонах. Моральне регулювання у порівнянні із правовим не вимагає створення спеціальних державних інститутів і виступає як саморегулювання поведінки людей. Якщо у сферах політичного і правового життя першочергове значення надається конкретній дії, санкціям за порушення існуючих норм то у сфері моральній - пріоритетною є оцінка. Ключовими категоріями моральної свідомості, моральної оцінки поведінки людини є поняття (добра і зла). Сфери політики і моральності формуються у суспільстві на основі відповідних цінностей. Так, для політики найвищою цінністю є результативність тобто вміння реалізувати ідею здобуття та утримання влади, тоді як моральність визначається через систему моральних цінностей основою яких є добро особи і суспільства [2].

Моральні закони мало застосовуються до політики. Ті політики, що застосовують моральні норми в наш час, приречені на невдачу. Для досягнення своєї мети сучасні політики навіть не задумуючись порушують моральні норми і не вважають їх обов'язковими. За словами французького історика і політолога Ревеля, рушійною силою сучасного суспільства є брехня, якою насамперед переповнена ідеологія і політика[4].

Політиків традиційно звинувачують в моральній нечистоплотності, часто протиставляючи «народним масам», маючи на увазі, що широкі кола громадськості з обуренням сприймають будь-які прояви аморальності можновладців.

Та чи дійсно це так - цинічні політики постійно обдурюють наївних виборців, які чекають, що мешканці політичного Олімпу служитимуть взірцем, гідним бути вміщеним до дитячих читанок? Чи, може, справді праві ті, хто вважає, що кожен народ має тих правителів, на яких заслуговує?

Адже ні для кого не є таємницею, що й «маленькі українці» у своєму повсякденному житті часто діють всупереч прописним моральним істинам. Як це не дивно, але такий «цинічний» підхід закладений у самій моральній свідомості суспільства, яка має дві складові: мораль офіційну та тіньову.
Офіційна мораль формулює певний «ідеал» соціальної поведінки, який, однак, у більшості випадків видається недосяжним. Для таких випадків й створена тіньова мораль, а саме - моральні норми, якими насамперед і керуються в житті.

Вони відкрито не проголошуються, а формуються у вигляді певних «натяків», що підштовхують до «потрібного» стилю соціальної поведінки і до «адекватного» ставлення до офіційної моралі.
Тіньова мораль існує у вигляді «таємниці, відомої всім». Головним її принципом є «раціональність», тобто вважається, що вона пристосована саме для реального життя з його суперечностями[5].

Важливою проблемою сьогодні є формування нової політичної еліти, яка має поступово змінювати теперішню. Але ми бачимо, що все більше унеможливлюються умови приходу до влади політиків нового покоління. Саме ця нова генерація на основі свіжих ідей і має позбуватись проблем сьогодення. Причому цей прихід повинен бути масовим, оскільки новатори-одинаки, що приходять до влади з часом асимілюються і набувають таких же рис як і ветерани української політики. [3].

Висновки

На сучасному етапі в Україні державна влада корумпована, зрощена з тіньовим капіталом та криміналітетом, має місце клановість. Ідеал громадянського суспільства став далеким і нереальним. Це проблеми етичного характеру, вони породжують в людей недовіру до влади, сіють хаос та ускладнюють будь-які реформи. Державні цілі мають великий пріоритет перед правами людини, політика орієнтується на могутність, силові методи, а не на права чи політичну етику. Все це створює протиріччя між політикою та мораллю. [4]

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Електронний ресурс : Політика і мораль. Режим доступу: https://pidruchniki.com/1625021236439/politologiya/politika_moral

2. Тиский М.Г. Політика і мораль: сучасні українські реалії / М.Г. Тиский

3. Горбач В. Громадянська платформа // Дзеркало тижня. – 2006р – 25 листопада.

4. Електронний ресурс : Мораль і політика. Режим доступу: http://www.etica.in.ua/moral-i-politika/

5. Ще раз про моральність у політиці//»Українська правда». – 2006

Кушнір Анастасія Володимирівна – студентка групи 2СІ-15б кафедри автоматики та вимірювальної техніки факультету комп'ютерних систем і автоматики, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, fkca.2ci15.kav@gmail.com

Похило Ірина Данилівна – кандидат політичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, м. Вінниця.

Anastasiia Kushnir – gr.2SE-15 Faculty of computer control systems and automatic, Vinnitsa national technical university, Vinnitsa, fkca.2ci15.kav@gmail.com

Iryna Pokhylo – candidate of political sciences, associate professor of the Department of Social and Political Sciences, Vinnytsia.

УДК 321.7

О.А. Кирган
І.Д. Похило

ПРОЯВИ ТА СУТНІСТЬ ПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У даній роботі відзначається, що в будь-якому суспільстві політичні відносини містять суперечності, оскільки суспільство складається із багаточислених соціальних груп, владних інститутів, індивідів із своїми інтересами. Практично, діяльність влади задовольняє інтереси одних і обмежує інтереси інших. Політичні суперності переходять у форму відкритих зіткнень, саме тому виникають політичні конфлікти, які мають свої особливості, що відрізняють їх серед інших суспільних конфліктів.

Ключові слова: політичний конфлікт, конфліктологія, конфлікт, політика.

Abstract

In this paper it is noted that in any society, political relations contain contradictions, while the society consists of many different social groups, power institutions, individuals with their own interests. In practice, the activity of the power satisfies the interests of one and limits the interests of others. Political contradictions turn into open forms of conflict, which is why there are conflicts that have their own specialties, which distinguish them among other social conflicts.

Keywords: political conflict, conflictology, conflict, politics.

Вступ

Теперішній час важко назвати спокійним через наявність політичних конфліктів, як показує практика, вони є більш небезпечними ніж ядерна зброя і мають не меншу зону ураження.

Перші спроби застосування конфліктного підходу до аналізу суспільно-політичних процесів в Україні були здійснені в рамках проекту "Політичний портрет України: становлення інституції багатопартійності й формування соціально-політичних орієнтацій електорату в процесі побудови відкритого суспільства".[1] Цікавий підхід до проблеми формування предмету конфліктології та визначення основних понять і категорій цього нового в Україні напряму досліджень міститься у «Словнику-довіднику термінів з конфліктології», що був створений авторським колективом під керівництвом М.П. Ірен та Г.Ложкіна. Проблемі конфлікту сучасні українські дослідники Мацієвський Ю., Ішмуратов А., ПойченкоА., Федорович Х., Бандурка А., Друзь В. та ін. присвятили ряд праць, у тому числі й навчальних.

Сучасна наука про конфлікти представляє собою велику область знань, де серед інших проявів самостійне значення набуває політична конфліктологія. Якщо політика - всього лише участь у справах держави, то і предмет політичної конфліктології замикається у вузьких рамках державної діяльності. Політичні конфлікти можуть бути формою прояву взаємин не лише між політичними партіями, державними діячами та професійними політиками, але і між звичайними громадянами, соціальними верствами і групами як у політичній, так і в інших сферах суспільства.[1]

Метою роботи є визначення значення політичної конфліктології та прояви конфлікту на політиній арені.

Результати дослідження

В політичній сфері в порівнянні з іншими сферами суспільного життя найчастіше виникають конфлікти. Причини їх виникнення знаходяться в самій природі політичних відносин як відносин влади, заснованих на пануванні одних і підпорядкуванні інших, на перевазі одних суб'єктів і їхніх інтересів над іншими, що й спричиняє зіткнення і протиборство. Саме політична сфера життєдіяльності суспільства дала історії велику кількість конфліктів. У цьому зв'язку особливу актуальність набуває проблема вибору алгоритму дій при їхньому розв'язанні. Даний вибір значною мірою залежить від інтересів сторін і при їхньому розв'язанні повинний ґрунтуватися на принципах права.[2]

Політичний конфлікт - гостре зіткнення протилежних сторін, обумовлене взаємним проявом різних політичних інтересів, поглядів, цілей у процесі придбання, перерозподілу і використання політичної та державної влади, оволодіння провідними позиціями в інститутах і владних структурах, боротьби за право на вплив або доступ до прийняття важливих рішень з питань влади і власності в суспільстві. [3]

Сучасні дослідження звертають увагу на недостатньо розроблену проблему, пов'язану з розв'язанням конфліктів та управлінням ними, співвідношенням суперництва і співробітництва.[4] На часі перехід української конфліктології від загальнотеоретичних досліджень та аналізу фундаментальних категорій і до прикладних аспектів; від пояснювальних функцій до конструктивних дій.

Конфлікти, сигналізуючи суспільству і владі про існуючі розбіжності, протиріччя, розбіжність позицій громадян, стимулюють дії, здатні поставити ситуацію під контроль, перебороти порушення, що виникли в політичному процесі.[5] Тому дестабілізація влади і дезінтеграція суспільства виникають не тому, що виникають конфлікти, а через невміння врегулювати політичні протиріччя, або ігнорування цих колізій. Як справедливо вважає німецький вчений Р. Дарендорф, людська воля і воля політичного вибору «існує лише в світі регульованого конфлікту». Тому лише безупинне виявлення і розв'язання конфліктів може вважатися умовою стабільного і поступального розвитку суспільства.[6]

Висновки

Таким чином, оскільки політичні конфлікти є достатньо поширеними у світовій практиці, то це обумовлює підвищену увагу до цього політичного явища. Вибір засобів для запобігання політичних конфліктів досить широкий. Важливим є розроблення програми дій, яка спрямована на запобігання політичних конфліктів. Можливостями по запобіганню політичних конфліктів не слід зневажати.[7]

Отже, найефективнішим методом подолання конфлікту є переговори, бо саме переговори ведуть до вирішення проблем мирним шляхом та враховують інтереси сторін, дають змогу дійти згоди. Важлива особливість переговорів полягає в тому, що їхні учасники взаємозалежні. Тому, додаючи зусилля сторони прагнуть розв'язати протиріччя.[8]

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Станкевич І.П.»Політичний конфлікт та технологія його запобігання» Вісник Київського національного університету. Філософія, політологія.-2007. № 84-86 .- с. 103-105;

2. Соколов С.В. Соціальна конфліктологія: Учеб. Посібник для вузів .- М.: ЮНИТИ - ДАНА, 2001. - 158 - 161с.

3. Павловська Т.В.»Політичні переговори як спосіб розв'язання політичних конфліктів» Вісник Київського національного університету. Філософія, політологія.-2007. № 87-88 .- с. 70-73;

4. Політологія: Підручникк для вузів / Під ред. М.А. Василика. М.: - МАУП, 2001. - 481-498 с., 505с.

5. Анцупов А.Я., Шипілов А.І. Конфліктологія: Підручник для вузів. - М.: ЮНИТИ, 2002. 46-48 с., 78-84с., 230-245с.

6. Саністебан Л.С. Основи політичної науки. М,, 1992. С. 86

7. В. В. Луньов. Злочинність у міжнаціональних конфліктах. / / Соціологічні дослідження. 2007. № 6

8. Дарендорф Р. Елементи теорії соціального конфлікту / / Соціологічні дослідження. 2005. № 5

Кирган Ольга Анатоліївна — студентка групи О-15б, факультет комп'ютерних систем та автоматики, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: olyakirgan117@gmail.com

Похило Ірина Данилівна – кандидат політичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, м. Вінниця.

Kyrhan Olha— Faculty of Computer systems and automatics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : olyakirgan117@gmail.com

Iryna Pokhylo – candidate of political sciences, associate professor of the Department of Social and Political Sciences, Vinnytsia.

УДК 327

С. Г. Денисюк
Я. І. Гошій

РЕСУРСООРІЄНТОВАНА ЕКОНОМІКА: СУТНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Вінницький національний технічний університет

Анотація
У статті розглянуто особливості та механізми реалізації ресурсоорієнтованої економіки та аналіз Проекту Венера.
Ключові слова: *ресурсоорієнтована економіка, Жак Фреско, Проект Венера.*

Abstract
The article considers the features of resource-oriented economy and acquaintance with the Venus Project.
Key words: a new perspective on life, Jacque Fresco, Venus Project**.**

Актуальним питанням для суспільства є пошук такої суспільно-політичної та економічної моделі, яка була б спрямована на підвищення якості та рівня життя людей. Певним ідеалом, який спрямований на переформатування відносин у суспільстві, зміну суспільної свідомості, є модель ресурсоорієнтованої економіки.

Розглянемо суть проекту, який розробляв Жак Фреско, який є виробничим інженером, промисловим дизайнером, соціальним інженером та футурологом. Він став популярним завдяки фільму «Дух часу: Додаток», є засновником «Проекту Венера» [1]. Головними темами його наукового інтересу є: пасивний будинок, холістичний дизайн, міста зі стійким розвитком, економіка, заснована на ефективному використанні природних ресурсів («ресурсоорієнтована економіка»), загальна автоматизація тощо.

Жак Фреско і Роксана Медоуз заснували некомерційну міжнародну неурядову організацію «Проект Венера» (The Venus Project), спрямовану на досягнення мирної, стійкої, такої, що стабільно розвивається, глобальної цивілізації. Проект передбачає перехід на ресурсоорієнтовану економіку, загальну автоматизацію, впровадження технологій і наукових знань в усі сфери життя людини, застосування наукових методів прийняття рішень. Дослідницький центр розташований в однойменному місті Венус (Venus – «Венера»), штат Флорида, США. Відомо, що Жак Фреско створював «Проект Венера» все життя, з початку Великої депресії. Першою ластівкою став проект «Соціокіберінженерія» (1975), у 1994 р. він еволюціонував у «Венеру». Ідеї проекту докладно описані у книгах, документальних фільмах і численних інтерв'ю. Деякі ідеї можна побачити у фільмах «Міста у морі» (Cities in the Sea), «Структури, що зводяться самі» (Self-Erecting Structures).

У світі існує потужна мережа волонтерського руху «Проекту Венера». На території країн СНД працює громадська організація «Проектування майбутнього». «Проект Венера» є соціально-економічною системою, що припускає впровадження автоматизації і технологій в усі сфери життя суспільства для підвищення рівня життя, а не отримання прибутку. Тому у результаті реалізації проекту прогнозуються такі економічні зміни: прибуток перестає бути основним критерієм прийняття рішень; перехід до ресурсоорієнтованої економіки, спрямованої на благо людини (не на прибуток); наслідком такого переходу є викорінення злочинності, бідності, голоду тощо; автоматизація передбачає виконання рутинної роботи, а людина реалізує свій творчий потенціал для поліпшення якості життя людей на планеті.

До соціальних змін відносять: створення нової системи цінностей, в якій турбота про навколишнє середовище і людей зводиться до абсолюту; залучення країн всього світу до участі в «Проекті Венера» (Рис. 1).

Рис. 1. Архітектура «Проекту Венера»

До цілей проекту можна віднести**:**

- Всесвітнє визнання природних ресурсів Землі надбанням всього людства.
- Скасування штучних кордонів, що розділяють людей.
- Перехід від орієнтованих на гроші національних економік окремих країн до всесвітньої ресурсоорієнтованої економіці.
- Стабілізація чисельності населення світу через підвищення рівня освіти і добровільний контроль за народжуваністю.
- Відновлення навколишнього середовища.
- Трансформація міст, транспортних систем, сільськогосподарських і промислових підприємств в енергозберігаючі, екологічно чисті системи, здатні задовольнити потреби всіх людей.
- Поступова відмова від таких форм управління, як корпорації та уряди (місцеві, національні або транснаціональні).
- Взаємообмін технологіями і використання їх на благо всіх народів.
- Розробка і використання чистих відновлюваних джерел енергії.
- Виготовлення продукції тільки вищої якості для всіх людей у світі.
- Попередні дослідження будь-яких великих будівельних проектів на предмет можливих наслідків впливу на навколишнє середовище.
- Заохочення творчого потенціалу і творчого начала у всіх його проявах.
- Позбавлення від пережитків минулого (націоналізм, фанатизм) і забобонів шляхом підвищення рівня освіти населення Землі.
- Усунення будь-яких видів елітаризм, включаючи технічний.
- Розробка методології за допомогою наукових досліджень, а не випадкових думок.
- Створення нової мови спілкування на основі зближення його з навколишнім світом.

Важливим завданням на шляху реалізації такого масштабного проекту є не тільки забезпечення людей всім необхідним для життя, але і виховання індивідуальності за допомогою завдань, що стимулюють розум. Потрібна інтелектуальна і емоційна підготовка людей до майбутніх змін.

Головними чинниками зникнення грошових відносин і побудови нової суспільної моделі є зростання числа прихильників проекту і автоматизація виробництва. Швидкість реалізації «Венери» на ранній стадії залежить від фінансових ресурсів та інформованості людей про зміст проекту.

Прискорити реалізацію такого, дещо ідеального, проекту можна через застосування певних механізмів. Важливо інформувати громадськість через офіційний сайт про запровадження технологій та наслідків. Щосуботи проводити відкриті екскурсії по дослідницькому центру. Важливо випускати документальні фільми, що дозволять створити оптимістичний образ майбутнього і об’єднати людей навколо ідеї. Будівництво експериментального дослідного міста на кошти, зібрані з продажу книг і фільмів. Таке місто стимулюватиме перехід до ресурсоорієнтованої економіці. Будівництво тематичного парку, який розважатиме та інформувати відвідувачів про проект і його технічні особливості, що здатні поліпшити людське життя у найкоротші терміни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Жак Фреско [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%96%D0%B0%D0%BA_%D0%A4%D1%80%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%BE
2. Соціокіберінженерія Жака Фреско [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://habr.com/company/mailru/blog/404427/
3. Корнієнко В.О. Моделювання процесів в політико-комунікативному просторі : монографія / В.О. Корнієнко, С.Г. Денисюк, А. А.Шиян. – Вінниця : ВНТУ, 2010. – 260 с.

Денисюк Світлана Георгіївна – доктор політичних наук, професор, професор кафедри суспільнополітичних наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: svetadenisiyk@gmail.com

Гошій Ярослав Іванович − студент групи 2ПІ-15б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, email: yaroslav2497@gmail.com

Svitlana G. Denysiuk − Doctor of Politician science (Eng.), professor, professor of social and political sciences department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: svetadenisiyk@gmail.com

Yaroslav I. Hoshii − student group 2SE-15b, Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: yaroslav2497@gmail.com

УДК 323.12

Ю. І. Мушинський
С. Г. Денисюк

УЧАСТЬ / НЕУЧАСТЬ СТУДЕНТІВ У ПРЕЗИДЕНТСЬКИХ ВИБОРАХ В УКРАЇНІ: МОТИВИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті проаналізовано причини активності та пасивності студентів під час виборчих кампаній в Україні. Охарактеризовано мотиви політичної поведінки студентів та шляхи підвищення активності.

Ключові слова: мотиви участі, вибори, політична участь, політичні технології, політична культура, політичне маніпулювання.

Abstract

The article analyzes the causes of students' activity and passivity during election campaigns in Ukraine. The motives of students' political behavior and ways to increase their activity are described.

Keywords*:* motives for participation, elections, political participation, political technologies, political culture, political manipulation.

Молодь, як суб’єкт і об’єкт політики і соціокультурних відносин, відображає у своїй життєдіяльності особливості еволюції політичної системи України та її культури. Рівень залучення молоді до політичного життя, засвоєння молодими людьми політичних прав і практик, їх реалізації (які забезпечують прийняття певних політичних рішень) визначають стійкість розвитку соціуму, тому що саме молоді належить формувати політичну еліту завтрашнього дня.

Нині спостерігається падіння політичної активності студентів, зменшення їх обізнаності та зацікавленості щодо участі у президентських виборах в Україні 2019 року. Тому актуальність теми дослідження обумовлена вивченням мотивації політичної участі / не участі студентів під час президентських виборів в Україні.

Відомо, що класичною теорією соціально-політичної активності визнана модель участі, створена С. Вербою і Н. Наєм [1]. Політична участь - це вплив громадян на функціонування політичної системи, формування політичних інститутів і процес вироблення політичних рішень. Політологи підкреслюють, що політична участь є інструментальною активністю, за допомогою якої громадяни намагаються впливати на уряд таким чином, щоб уряд робив бажані та необхідні для них дії. Соціально-політичною активністю є діяльність соціальних груп або індивідів, пов'язана з формулюванням і виразом власних потреб та інтересів, з прагненням змінити існуючий політичний або соціально-економічний порядок і відповідні політичні інститути [2, с. 168].

Політична поведінка, зокрема, участь / не участь, є мотивованим процесом, що пов’язана зі специфікою політичної сфери, знаннями, традиціями, особливостями менталітету. Іншими словами, політична активність чи пасивність залежить від політичної свідомості [3].

На сьогодні у політичній думці є кілька підходів для пояснення феномену політичної участі. На разі є такі напрямки: економічний, соціологічний, психологічний. Часто має місце їх інтеграція, комплексне використання з метою отримання уявлення про поведінку виборця. Нагадаємо, що до політичного участі належать: електоральна поведінка (дії з делегування повноважень); активістська діяльність, спрямована на підтримку кандидатів і партій у виборчих кампаніях; відвідування мітингів; участь у демонстраціях; участь у діяльності партій і груп інтересів.

Аналізуючи участь студентської молоді у виборчих кампаній, звернемось до статистичних даних. У президентських виборах 2014 року взяло участь лише 44% молоді у віці 18-29 років. Це означає, що на 27% менше, ніж на виборах 2004 року. Результати опитування також вказують на те, що українська молодь стає байдужою до політичних процесів своєї держави. Згідно з висновками

дослідження «Українське покоління Z: цінності та орієнтири», проведеного у 2017 р. Центром «Нова Європа», Фондом імені Фрідріха Еберта і соціологічною компанією GfKUkraine, 65% опитаної молоді взагалі не цікавиться або скоріше не цікавиться політикою [4].

Але, попри те, що багато українських студентів не беруть участь у виборах і часто бажає триматися осторонь політики, вони неодноразово демонстрували громадянську активність. Лише згадати події у 2004 і 2013–2014 рр., які почались саме із студентських протестів. Тому можна сказати, що молодь має можливість вплинути на результати президентських виборів та великий потенціал. Якщо на початку 2018 р. лише 23% молодих українців мали намір взяти участь у голосуванні, а 38% заявляли, що найімовірніше проголосують, то в січні 2019 р. вже 39% і 36% відповідно [5].

Головними причинами не участі у президентських виборах студенти називають: обіцянки політичних кандидатів, які не виконуються, розчарування у політичній системі, яка склалась у державі та ін..

Розглядаючи мотиви участі / не участі студентів у президентській кампанії в Україні 2019 р., наведемо декілька причин недовіри кандидатам і виборам в цілому:

1. Велика кількість кандидатів у президенти, що плутає виборців, маніпулює їх свідомістю.
2. З кожним роком все більша доля розчарувань в обіцянках, які не виконуються. Йдеться про необхідність відпрацювання механізму політичної відповідальності.
3. Велика кількість «брудних» політичних технологій, які більшість кандидатів застосовують проти опонентів. Створюється уявлення, що всі політики не достойні.
4. Велику роль відіграють ЗМІ, які нав'язують певні іміджі, створюють штучні події, маніпулюють свідомістю. Високий рейтинг В. Зеленського, зокрема, серед молоді, свідчить про легковажне ставлення до політики, курсу держави. Студенти готові віддати голоси представнику шоу бізнесу, не замислюючись про формування його команди, уряду, майбутнє держави.
5. Низька обізнаність молоді у політичних процесах через скорочення соціально-гуманітарних дисциплін, на яких вивчались політичні явища і процеси.

Отже, студенти України посідають важливу роль у політичному житті країни, але важливо не лише активізувати їх політичну поведінку, але й вплинути на усвідомлення їх вибору. Потрібно підвищувати рівень політичної культури і свідомості, щоб не лише студенти брали участь у виборах, але й впливали на прийняття важливих політичних рішень на всіх державних рівнях. Важливо проводити просвітницькі заходи, створювати можливості для молодих людей особисто долучатися до політики через програми стажувань у командах політиків, політичних організаціях тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Verba S., Nie N.H. Participation in America. N.Y., 1972.
2. Денисюк С., Корнієнко В., Слободянюк А. «Персоніфікація» vs «репутація» у політичному контексті математичного моделювання виборчих переваг. European Political And law Discourse. 2016. Vol. 3, iss. 2. P. 165-171.
3. Денисюк С. Г. Ментальна природа сучасної політичної комунікації. *Політологічний вісник : збірник наукових праць*. Київ: ІНТАС, 2011. Вип. 56. С. 352-359.
4. Виші і вибори: як кандидатиагітуютьстудентів і чи законно це. *Радіо свобода*. URL: https://www.radiosvoboda.org/a/yak-kandydaty-ahituyut-studentiv/29804463.html.
5. Чому люди не ходять на вибори URL: http://moyaosvita.com.ua/vidpovidi/chomu-lyudi-ne-xodyat-na-vibori/

Мушинський Юрій Ігорович **–** студент групи ЕП-16б, факультет інфокомунікацій, радіоелектроніки та наносистем, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: mushinskyyura@gmail.com.

Денисюк Світлана Георгіївна **–** доктор політичних наук, професор кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: svetadenisiyk@gmail.com

YuriyI. Mushinsky – student group EP-16b, faculty of infocommunications, radio electronics and nanoistems, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: mushinskyyura@gmail.com.

Denysiuk Svitlana G. **–** Doctor of Political Science, Professor of the Department of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: svetadenisiyk@gmail.com

УДК 32

В. Р. Барщук
О. А. Чепорнюк

БУЛІНГ: СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Подільський науково-технічний ліцей для обдарованої молоді

Анотація
Визначення булінгу. Проаналізовано сутність проблеми булінгу та методи її розв'язання.
Ключові слова: булінг,цькування, жертва, булер, спостерігач, кібербулінг, інтернет, адміністративна відповідальність.

Abstract
Definitionof a bullying. Thees sence of the problem of bullying and methods of its solutionre analyzed.
Keywords: bullying, harassment, victim, buller, observer, cyberbullying, internet, administrativeliability.

Останнім часом слово «булінг» дуже часто зустрічається як у реальному житті, так і у ЗМІ. Чому це поняття стало часто звучати, а громадяни б'ють тривогу? Які причини виникнення цього явища?

Почнемо з того, що булінг – це небажана агресивна поведінка дітей шкільного віку,яка призводить до цькування дитини іншою дитиною або групою дітей з метою приниження,залякування та демонстрації сили.

Проблема булінгу існувала завжди і тільки нині почали про це відкрито говорити. Якщо кожен з нас згадає своє дитинство,шкільні роки,то,скоріш за все, пригадає якусь не дуже приємну історію,яка свідчила про приниження людськоїгідності, або ситуації із залякуваннямз боку старших дітей на ігровому майданчику, у школі, або(це більше стосується представників мужньої половини людства) демонстрації сили перед слабшими, молодшими. У даній ситуації ви могли бути як і жертвою,так і спостерігачем або булером.

У кожному колективі є такі люди, які за якимись ознаками відмінні від основної маси за різними причинам: за станом здоров'я(інвалідність,фізичні вади тощо), за характером (сором'язливі та інтровертні), за зовнішніми ознаками(з надмірною вагою, або навпаки з анорексією). Всі ці люди, як свідчить статистика, в тій чи іншій мірі стають жертвами булінгу.

На сьогоднішній день проблему булінгу почали розв'язувати на державному рівні.19 січня 2019 року набув чинності Закон України від 18.12.2019 року № 2657-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)». Так, Закон України «Про освіту» доповнено пунктом, яким передбачено, що булінг (цькування) є діянням (дією або бездіяльністю) учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого [1].

Законом визначено три основні ознаки булінгу:

- систематичність (повторюваність) діяння;
- наявність сторін – кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу), спостерігачі (за наявності);
- дії або бездіяльність кривдника, наслідком яких є заподіяння психічної та / або фізичної шкоди, приниження, страх, тривога, підпорядкування потерпілого інтересам кривдника, та / або спричинення соціальної ізоляції потерпілого.

Розрізняють такі види боулінгу (ЗУ від 19.01.19 №2657-VIII): моральний, фізичний, соціальний та кібербулінг. Інтернет та технології створили новий вид шкільного насильства – кібербулінг. Оскільки цей вид насильства найпоширеніший серед молодіна цьому питанні хочеться зупинитись детальніше.

Кіберагресори роблять публікації,що принижують гідність жертв,відправляють їм повідомлення і відео зі знущаннями.Як відомо через соціальні мережі та спільноти будь–яка інформація

поширюється блискавично, залякування може проводитись цілодобово, створюючи ілюзію повного контролю над їхнім життям і поведінкою [2].

Інтернет додає традиційному булінгу таких рис:

-цілодобове втручання в особисте життя, цькування не має тимчасового або географічного обмеження, нападки не припиняються після школи;

- необмеженість аудиторії, швидкість поширення інформації;

-можливість анонімного переслідування (на наш погляд,саме це найжахливіше, адже людина навіть не може уявити,хто над нею знущається).

Згідно із даними Юнісеф, 24% українських школярів вважають себе жертвами боулінгу. 40% жертв ні з ким не діляться проблемою, навіть з батьками. Тому одним з найголовніших рецептів є той, що батьки не повинні відвертатись від своєї дитини,уважно слідкуйте за всіма змінами в її настрої та поведінці.67% дітей стикалися з булінгом за останні 2-3 місяці. 44% жертв боулінгу не говорили про проблему, оскільки боялися за себе [3].

Але за кожне діяння має бути визначене покарання, тому законодавець визначив адміністративну відповідальність за встановлення або приховування фактів булінгу. Адміністративна відповідальність поширюється як на батьків (опікунів), так і на адміністрацію закладу освіти, у якому виявлено факти булінгу. Вчинення булінгу неповнолітньою чи малолітньою особою карається штрафом від 850 до 1700 грн, або громадськими роботами від 20 до 40 годин.Знущання, вчиненні повторно упродовж року після або групою осіб каратимуться штрафом у розмірі від 1700 до 3400 грн, або громадськими роботами на строк від 40 до 60 годин.У разі цькування неповнолітніми від 14 до 16 років, відповідатимуть батьки, або особи, які їх заміняють. До них застосовуватимуть покарання у вигляді штрафу від 850 до 1700 грн, або громадські роботи на строк від 20 до 40 годин [4].

Окремо передбачено відповідальність за приховування фактів булінгу. Якщо керівник закладу освіти не повідомить поліцію про відомі йому випадки цькування серед учнів, його оштрафують на суму від 850 до 1700 грн. або призначать виправні роботи на строк до одного місяця з відрахуванням до 20% заробітку. Слідством у питаннях булінгу займається ювенальна поліція [4].

Проблему булінгу, як будь-яку іншу, не можна замовчувати, щоб вона не набирала обертів та не було негативного впливу на подальше життя усіх учасників процесу цькування (жертви, булери, спостерігачі). Особливої уваги заслуговують робота із батьками учнів, які повинні зрозуміти, що коріння агресії дітей переважно тягнеться з родини; дискусії та бесіди в учнівських колективах; робота шкільного психолога з виявлення проблем у взаємодії між учнями; реальне покарання булерів та їх батьків у правовому полі тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України від 18.12.2019 року № 2657-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)».
2. Режим доступу : https://stopbullying.com.ua/
3. Шкільне цькування . Режим доступу : https://uk.wikipedia.org
4. Головне територіальне управління юстиції у Вінницькій області. Режим доступу : www.vinjust.gov.ua

Барщук Вікторія Романівна - учениця 9-М класу закладу «Подільський науково-технічний ліцей для обдарованої молоді», Вінниця, e-mail: barshchuk31@gmail.com

Чепорнюк Олег Алімович – вчитель, спеціаліст, «Подільський науково-технічний ліцей для обдарованої молоді», Вінниця

Barschuk Victoria Romanivna - a student of the 9th grade of the institution «Podilsky Scientific and Technical Lyceum for Gifted Youth». Vinnytsya, e-mail: barshchuk31@gmail.com

Cheporniuk Oleg Alimovich - teacher, specialist, «Podilsky Scientific and Technical Lyceum for Gifted Youth». Vinnytsia

УДК 32

С. Г. Денисюк
М. С. Копитко

НЕВЕРБАЛЬНІ ЗАСОБИ У ПЕРЕДВИБОРНІЙ АГІТАЦІЇ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Проаналізовано сутність і форми передвиборної агітації. Охарактеризовано особливості публічних виступів і повідомлень рейтингових кандидатів України. Визначено важливу роль невербальних засобів у виступах політиків.

Ключові слова: політичні технології, маніпулювання, невербальні засоби, вербальні засоби, передвиборна агітація.

Під час виборчих кампаній політичні діячі використовують різні технології, зокрема, передвиборчу агітацію. Зрозуміло, що політичні технології є оптимальним процесом донесення інформації до громадян, вони допомагають впливати на свідомість виборців, маніпулювати громадською думкою тощо. Одними із засобів такої агітації є її невербальні, які мають особливий прояв і ефективність.

Метою дослідження є аналіз невербальних аспектів у передвиборній агітації кандидатів на пост Президента України 2019 р.

Загалом передвиборна агітація – це здійснення будь-якої діяльності з метою спонукання виборців голосувати за або не голосувати за певного кандидата у депутати або партію – суб'єкта виборчого процесу [1]. Агітація розпочинається лише після початку виборчого процесу. Враховуючи політичну необізнаність значної частки громадян, часто політики роблять головну ставку на харизматичного лідера. Йдеться про те, що для створення позитивного іміджу політичного діяча важливо уміти користуватись невербальними засобами агітації, оскільки вони сприймаються громадянами на рівні підсвідомості.

Як показують дослідження сучасних вчених, що вірно побудована політична агітація є ефективним інструментом впливу. Згідно із Законом, виокремлюють такі форми передвиборної агітації: 1) проведення зборів громадян, інших зустрічей з виборцями; 2) проведення мітингів, походів, демонстрацій; 3) проведення публічних дебатів, дискусій, «круглих столів», прес-конференцій стосовно положень передвиборних програм та політичної діяльності кандидатів; 4) оприлюднення у ЗМІ політичної реклами, виступів, інтерв'ю, нарисів та інших публікацій та повідомлень; 5) розповсюдження виборчих листівок, плакатів тощо; 6) розміщення друкованих агітаційних матеріалів чи політичної реклами на носіях зовнішньої реклами; 7) проведення концертів, вистав, спортивних змагань, демонстрації фільмів та телепередач чи інших публічних заходів за підтримки кандидата; 8) публічні заклики голосувати за або не голосувати за суб'єкта виборчого процесу [1].

Розглядаючи публічні виступи політиків перед масовою аудиторією значна увага приділяється саме невербальним (інтонація, тембр голосу), паралінгвістичним (міміка, жести, рухи тіла) та екстралінгвістичним (зовнішність, манера одягатися) засобам впливу. Саме тому під час створення іміджу певного політика фахівці звертають особливу увагу не лише на мовленнєву складову поведінки лідера. Жести можуть заміняти мовлення, регулювати відносини, утримувати увагу, підкреслювати висловлення, характеризувати зміст повідомлення тощо. Відомо, що діалог на 35 % складається з інформації, яка передається вербально, і на 65 % – з інформації, яка передається жестами [2, с. 58].

Останнім часом змінився статус усних повідомлень у політиці через освітлення подій у ЗМІ. Завдяки телебаченню виборець сприймає зовнішність політика разом із вербальною та невербальною поведінкою. Невербальні засоби агітації виконують такі функції: 1) вносять додаткову інформацію; 2) заміняють пропущений вербальний елемент; 3) комбінуються з вербальними засобами, передаючи певний смисл [3].

Матеріал, який проаналізовано, містить не лише тексти виступів політиків, а й супроводжується їхніми зображеннями, які обрано для аналізу невербальної складової частини політичної агітації. Йдеться про наявність кінетичних засобів (міміко-жестових компонентів: хитання головою, нахмурення брів, особливий погляд, усмішки тощо) у поєднанні із повідомленнями.

Нами опрацьовано передвиборчі агітації провідних політиків, які претендують на пост Президента України.

Політична агітація кожного з кандидатів спрямовані на різні типи електорату (аудиторії). У П. Порошенка значна увага приділяється армії (для військових і членів їх родин), Томосу та незалежності Української православної церкви (для православних), розв'язанню війни (для всіх українців). Однак щодо невербальних проявів, то часто помітне роздратування від незручних питань, вираз обличчя, що не вкушає довіри.

Ю. Тимошенко багато уваги приділяє аграрним питанням (для фермерів, сільських мешканців тощо), комунальним тарифам (для всіх українців). Проте вона часто протирічить сама собі, але має гарні ораторські здібності, вміє володіти емоціями.

Нова політична фігура – В. Зеленський, імідж якого розрахований на наймолодший і протестний електорат (студенти, молоді фахівці, ті, хто не визначився, або розчарувалися у діючих політиках). Його промови містять слова-паразити, не вміє аналізувати політичну інформацію, але апелює до виборців, обіцяє з пересічних громадян формувати уряд. Зовнішня реклама є гарно побудованою, але інтерв'ю – його слабкий бік.

І. Смешко орієнтується на людей середнього класу (група людей, які мають стійкі доходи). Він є інтелектуальним, але сприймається як млявий, неактивний політик.

Висновок: дослідження показало, що ефективна агітація повинна мати вербальний і невербальний компоненти, які підсилюватиме один одного. Політик сприймається позитивно, якщо він є емоційним, може «тримати погляд», є гарним оратором. При цьому, компетентність політичного діяча є не головним елементом у побудові стратегії передвиборчої агітації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про вибори народних депутатів» від 17.11.2011 № 4061-VI . – ч. 1 ст. 68.
2. Денисюк С. Г. Комунікологія : навчальний посібник / С. Г. Денисюк. – Вінниця : ВНТУ, 2015. – 102 с.
3. Денисюк С. Г. Засоби масової інформації як трансформаційний чинник сучасної політичної комунікації / С. Г. Денисюк // Науковий часопис. – К. : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2010. – Вип. 5. – С. 118-123.

Денисюк Світлана Георгіївна – доктор політичних наук, професор, професор кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: svetadenisiyk@gmail.com

Копитко М. С. – студент 3 курсу спеціальність "274-Автомобільний транспорт" факультет МТ, e-mail: 1at.16b.kopitko@gmail.com

Svitlana G. Denysiuk − Doctor of Politician science (Eng.), professor, professor of social and political sciences department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: svetadenisiyk@gmail.com

Kopytko M. S. − 3rd year student specialty "274-Automobile Transport" faculty of MT, e-mail: 1at.16b.kopitko@gmail.com

УДК 32

Д. В. Гарник

С. Г. Денисюк

ПАРАДОКСИ ВИБОРУ: СВОБОДА ЧИ РОЗЧАРУВАННЯ?

Вінницький національний технічний університет

Анотація *Проаналізовано парадокси вибору у різних сферах життя людини. Охарактеризовано ефекти та наслідки, що виникають у процесі прийняття рішень. Акцентовано увагу на президентських виборах в Україні 2019 року.*

Ключові слова: вибір, президентські вибори, політичні технології, політичне маніпулювання.

Abstract Paradoxes of choice in different spheres of human life are analyzed. Characterized by the effects and consequences that arise in the decision making process. The emphasis is on the 2019 presidential election in Ukraine.

Keywords: election, presidential elections, political technologies, political manipulation.

На сьогоднішній день люди все частіше зустрічаються, на перший погляд, з банальною та повсякденною проблемою вибору у різних сферах життя, що породжує багато різноманітних проблем, невизначеностей і переживань. Постають питання: що спричиняє таку проблему і як її розв'язати? Чому при багатоманітні запропонованих варіантів людина опиняється в ситуації обмеженого вибору?

Відомий американський психолог Баррі Шварц займався проблемами вибору, він досліджував різні фактори впливу на прийняття рішень людиною і дійшов до таких висновків.

1. Занадто широка варіативність, заважає людині адекватно оцінити об'єкт вибору. Він навів приклад з його великим, особистим магазином електронної техніки, в якому покупець міг зібрати стереосистему з динаміків, CD програвача, магнітофона, тюнера, підсилювача та іншого приладдя, що сумарно дорівнювало 6,5 мільйонів варіантів різних стереосистем, які можна скласти в одному магазині. З одного боку, це колосальний вибір. З іншого боку, людина навряд чи за все життя зможемо перебрати і перепробувати усі можливі варіанти. Через таку значну варіативність людина впадає у ступор і не може зробити самостійний вибір. В таких ситуація, зазвичай, питають знайомих або авторитетних осіб. Так, покупець, сподіваючись на те, що рішення було ефективним, перекладає відповідальність за вибір і його ефективність на іншу людину. Хіба ж нам хочеться користуватись поганими гаджетами, чи носити негарний одяг? Якщо інші носять, користуються, значить, товари хороші. Такою тезою при виборі керується більшість людей.

2. Страх утратити більш цінний варіант. Припустимо, у нас є умовні телефони А, Б і В. Телефон А має високу ємність батареї, гарний дизайн, міцний корпус і не псується від потрапляння в воду. Телефон Б має дуже потужну камеру, зручний у використанні і має великий об'єм пам'яті. Телефон В швидко заряджається, має високу кольорову гаму на екрані, ловить сигнали з будь-якої точки планети і швидко передає інформацію на інший носій.

З якою проблемою стикається людина в цьому випадку? Наведемо декілька прикладів 1. Якщо купуємо телефон Б,а він вислизне з рук у калюжу і перестане працювати? 2. Чи потрібен людині міцний і гарний телефон А, якщо я не можу зробити таку ж гарну фотографію як з телефону Б? 3. Хоч мій телефон В і швидко заряджається, але, якщо я буду ним часто користуватись, він розрядиться набагато швидше за телефон А тощо.Звичайно, технології не стоять на місці та нині можна придбати універсальні моделі різних брендів, але різниця між товарами є. Люди завжди будуть жаліти про втрачені альтернативи і це буде стримувати їх вибір, вводити в певний стан «паралічу вибору».

3. Невиправдані сподівання. Якщо, людина все ж таки придбала якусь марку телефону, то, порівнюючи її з іншим, розуміло, що телефон не виконує бажаних функцій, а інша марка була б все ж таки краща. Така помилка ставить під сумнів раціональність нашого вибору і робить людей такими, що схильні довіряти вибір іншим людям. Як зазначає Баррі Шварц, нині люди переважно

довіряються іншим людям, або воліють не вибирати взагалі, відкладаючи свій вибір на майбутнє. Також люди обдумують свій вибір краще тоді, коли менше варіантів вибору, і навпаки.

Використовуючи цю концепцію до аналізу політичного вибору, можна відмітити її ефективність. Розглядаючи президентські вибори в Україні 2019 р., на даний момент беруть участь 39 кандидатів. Можна припустити, що більшість громадян не обізнані у політичних процесах, не вивчали діяльність кандидатів та їх політичні платформи. Іншими словами, значна кількість кандидатів радше заплутає людей і прийняття рішень ґрунтуватиметься на емоціях, що виникатиме через вплив різних технологій.

У політичній практичній діяльності використовують й інші специфічні моделі, які здобули назву парадоксів Даунса, Олсона, Кондорсе та ін. Так, якщо певний кандидат на пост Президента України суттєво випереджає інших, то виборці часто розмірковують, чи доцільно голосувати за «свого» кандидата? Відповідно, віддають голоси за іншого претендента, який має (або так його подають у ЗМІ) більшу підтримку у суспільстві.

Згадані парадокси ми побачимо на практиці під час президентської виборчої кампанії 2019 року в Україні. Увага громадян буде розсіяна через велику кількість кандидатів, невисокий рівень політичної культури і свідомості, високий технологізм виборів та їх потужну маніпулятивну складову.

Отже, підвищуючи рівень свідомості громадян у галузі політичного маніпулювання, політичної психології, можна мінімізувати вплив технологій та перейти до системи більш раціонального вибору з підвищення відповідальності політиків перед суспільством.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шварц Б. Парадокс выбора. Почему «больше» значит «меньше» / Б. Шварц. – М. : Добрая Книга, 2005. – 288 с.
2. Денисюк С. Математичне моделювання та побудова проведення майбутніх президентських виборів в Україні / С. Денисюк // Нова парадигма : журнал наукових праць. К. : Видавництво Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, 2008. – Вип. 78. – С. 107–115.
3. Эрроу Дж. Кеннет. Коллективный выбор и индивидуальные ценности: Пер. с англ. / Кеннет Дж. Эрроу. – М. : Изд. дом ГУ ВШЭ, 2014. – 210 с.
4. Ноэль-Нойман Э. Общественное мнение. Открытие спирали молчания: Пер. с нем. / Э. Ноэль-Нойман. – М. : Прогресс-Академия. Весь Мир, 1996. – 352 с.
5. Корнієнко В. О. Партійна ідеологія: система цінностей, або синдром «суспільної кататонії»? / В. О. Корнієнко, С. Г. Денисюк, О. В. Буряченко // Гілея : збірник наукових праць. – К. : ВІР УАН, 2017. – Вип. 117. – С. 253-269.

Гарник Дмитро Вікторович – Студент групи ЕКО-16Б Інституту екологічної безпеки та моніторингу довкілля, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: simplestudent28@gmail.com

Garnik Dmitry Viktorovich - Student of the ECO-16B group of the Institute of Environmental Safety and Environmental Monitoring, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: simplestudent28@gmail.com

Денисюк Світлана Георгіївна – доктор політичних наук, професор, професор кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: svetadenisiyk@gmail.com.

Svitlana G. Denysiuk − Doctor of Politician science (Eng.), professor, professor of social and political sciences department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: svetadenisiyk@gmail.com

УДК 32

А. В. Кокіна
А. І. Мельник

ПРАВА ЛЮДИНИ: ЧИ ЗНАЄМО МИ ПРО НИХ ДОСТАТНЬО?

КЗ « Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 33 Вінницької міської ради»

Анотація
У даній статті висвітлена інформація щодо актуальності теми і наведені деякі дослідження прав людини та організації, які захищають наші права.
Ключові слова: загальна декларація прав людини, права людини, Конституція України.

Abstract
This article highlights the relevance of the topic and gives some researches on the rights of people and the organizations that protect them.
Key words: Universal Declaration of Human Rights, Human Rights, Constitution of Ukraine.

10 грудня щороку у світі відзначається Міжнародний день прав людини (Human Rights Day). Цього дня в 1948 році Генеральна асамблея ООН проголосила Загальну декларацію прав людини. Це був перший міжнародний документ, який задекларував основні права і свободи особистості. До цієї дати організовуються різноманітні заходи та акції на правозахисну тематику, які дають можливість дізнатися більше про свої права та шляхи їх захисту. Свобода, демократія і справедливість – основні цінності для українців, водночас рівень толерантності у суспільстві досі низький. Це головні підсумки соцдослідження, оприлюдненого в Києві у Міжнародний день людини. Фонд «Демократичні ініціативи» у співпраці з «Центром інформації про права людини» за підтримки Програми розвитку ООН в Україні (ПРООН), оприлюднили результати свого другого загальнонаціонального соціологічного дослідження. Переважна більшість опитаних у межах дослідження «Що українці знають та думають про права людини: оцінка змін (2016-2018)» назвали свободу, справедливість і безпеку головними пріоритетами серед всіх інших цінностей і прав людини.

Відданість демократичним принципам

Тільки чверть українців готова поступатися своїми правами на користь добробуту. Майже половина готова терпіти матеріальні труднощі, але не поступатися своїми правами, заявили соціологи. Найбільшою цінністю залишається свобода, за що висловилося 86 % опитаних. Ще 70 % з них назвали головною цінністю справедливість, а 67 %% - безпеку. «Безпека залишається серед пріоритетів українців, але частка тих, хто вважає її такою дещо знизилася за останні роки» [1].

Необізнаність про права

55 % опитаних, що стикалися із порушенням їхніх прав визнали, що вони ніколи не намагалися ці права захищати. Рівень цієї пасивності, за оцінками соціологів, залишається незмінним від 2016 року. Критичною за цим показником є ситуація у південних областях, де три чверті опитаних заявили, що навіть не пробували захищати власні права. «Половина населення навіть не знає, що їхні права порушуються і що йдеться саме про реалізацію особистих прав, а про не примхи державних чиновників».

Однією з найбільших проблем тут є брак знань про права людини і громадянина. Згідно з дослідженням, для двох третин дорослого населення головним джерелом інформації про права людини залишається телебачення, 41 % дізнається про них від друзів, родичів і колег. На третє місце 37 % опитаних, серед яких багато молоді, поставили інтернет-сайти. Цей показник зріс від 2016 року на 7 % [1].

На законодавчому рівні які основні документи, міжнародні та в Україні, регламентують права людини?

Найперше, ми маємо Конституцію (28 червня 1996). Другий розділ Конституції (статті 21-68) цілком присвячений правам, свободам та обов'язкам людини. Знову ж, перелік прав та свобод у Конституції не є вичерпний.

Україна також ратифікувала (дала згоду на застосування) міжнародні документи з прав людини. Зокрема, європейська Конвенція про захист прав і основних свобод (1950), Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (1966), Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права (1966). Ці міжнародні угоди, таким чином, є частиною українського законодавства і мають пріоритет над законами України. Загалом можна сказати, що на рівні законодавства права українських громадян добре захищені. Але ми маємо систематичні порушення громадянських і соціальних прав в Україні. Порушень насамперед тому, що держава не поспішає виконувати ці закони.У таких випадках порушення державою прав громадянина, той може звернутися до Європейського суду з прав людини. Рішення цього суду є обов'язковими для виконання державою. Більше того, вони є джерелом права в Україні. Тобто українське законодавство і діяльність органів законодавчої влади та судів мають базуватися на рішеннях Євросуду.

Які чинники можуть впливати на становище з правами людини в країні?

Чинники зазвичай є зовнішніми і внутрішніми. Окрім Євросуду, є така суттєва річ – звернення міждержавних організацій (ООН, ОБСЄ, ЄС, Рада Європи), урядів демократичних країн та міжнародних правозахисних організацій (передусім таких авторитетних, як Amnesty International, Human Rights Watch) до української влади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Чемерис В. Права людини: чи знаємо ми про них достатньо? / В. Черемис // Інститут Республіка. – Режим доступу : https://inrespublica.org.ua/publikatsii/prava-lyudyny-chy-znayemo-my-pro-nyh-dostatno.html

2. Загальна декларація прав людини. – Режим доступу : http://www.un.org.ua/ua/publikatsii-ta-zvity/global-un-publications/3722-zahalna-deklaratsiia-prav-liudyny

3. Доповідь щодо ситуації з правами людини в Україні 16 травня – 15 серпня 2018 року. – Режим доступу : https://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/ReportUkraineMay-August2018_UKR.pdf

Кокіна Алла Василівна – вчитель історії та права, вища кваліфікаційна категорія, педагогічне звання «старший вчитель», КЗ «Загальноосвітня школа І-ІІІ ст. № 33 Вінницької міської ради», Вінниця, e-mail:kokina2775@gmail.com

Мельник Анна Ігорівна – учениця 10-а класу, КЗ «Загальноосвітня школа І-ІІІ ст. № 33 Вінницької міської ради», Вінниця

Kokina Alla – is a teacher of history and law, a higher qualification category, a pedagogical title «senior teacher», Vinnytsia Secondary School № 33 , Vinnytsia, e-mail: kokina2775@gmail.com

Melnyk Anna Igorivna – a pupil of the 10th form, Vinnytsia Secondary School № 33 , Vinnytsia

УДК 327

Ю. І. Дищук
В. О. Корнієнко

ПЕРЕДВИБОРНА АГІТАЦІЯ В УКРАЇНІ ТА В КРАЇНАХ ЄВРОПИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація
Проаналізовано проведення та обмеження передвиборних агітацій в Україні та країнах Європи. Після дослідження було вияснено, що розміщення політичної реклами необхідно обмежити.
Ключові слова: передвиборна агітація, міжвиборчий період, вибори.

Abstract
It was analysed the realization and the limitation of agitation sedition in Ukraine and Europe. After carrying out research it was clarified that distribution of political advertisements must be limited.
Keywords: agitation sedition, inter-election period, elections.

Вступ

В Україні вибори на посаду президента та народних депутатів проводяться раз в 5 років. Народу України необхідно приймати важливе рішення щодо . Для того, щоб ознайомити людей з планами і цілями кандидати проводять передвиборну агітацію. В міжвиборчий період в Україні з'являться безліч банерів з лозунгами кандидатів, на радіо і телебаченні одна за одною лунають реклами. Постає питання чи необхідно настільки приділяти цьому увагу. Для порівняння розглянемо як передвиборну агітацію проводять в Європі.

Основна частина

Передвиборна агітація - це здійснення будь-якої діяльності з метою спонукання виборців голосувати за або не голосувати за певного кандидата на пост Президента України. Передвиборна агітація може здійснюватися у будь-якій формі та будь-якими засобами, що не суперечать Конституції України та законам України[1].

Українським законодавством передвиборна агітація врегульована достатньо детально: їй присвячений розділ VIII Закону України „Про вибори народних депутатів України" в редакції від 7 липня 2005 р., ст. 66 якого, зокрема, визначає, що „передвиборна агітація – це здійснення будь-якої діяльності з метою спонукання виборців голосувати за або проти певного суб'єкта виборчого процесу". Факт нормативної дефініції цієї категорії, звичайно, є позитивним явищем, хоча і знайшов свого вираження досить пізно, оскільки був внесений лише 17 листопада 2005 р. Законом України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сприяння реалізації виборчих прав громадянами, забезпечення свободи політичних дебатів, неупередженого ставлення засобів масової інформації до кандидатів в депутати, партій (блоків) – суб'єктів виборчого процесу".

Насторогу викликає частина правової норми, де йдеться про „здійснення будь-якої діяльності". З одного боку, у ч. 2 ст. 66 Закону форми такої діяльності детально перераховуються, з іншого – зазначається, що така діяльність може здійснюватися і в інших форма, що не суперечать Конституції України і законам України. Така невизначеність з видами діяльності може призвести до порушень основоположних конституційних принципів рівності, гласності, неупередженості з боку держави тощо. Тому більш вдалим вважаємо визначення „здійснення певних видів діяльності" в разі законодавчого перелічення їх форм або, в разі відсутності їх нормативного переліку, – „здійснення будь-якої діяльності, що не суперечить Конституції України і законам України"[2].

Граничні розміри виборчих фондів партій та кандидатів на виборах встановлено лише Законом «Про вибори народних депутатів України» (90 000 мінімальних заробітних плат для партій та 4000 мінімальних заробітних плат для кандидатів в одномандатних виборчих округах).

В країнах Європи відсутній єдиний підхід щодо механізмів обмеження витрат на виборчі компанії. В багатьох з них (Австрія, Данія, Естонія, Люксембург, Мальта, Нідерланди, Німеччина, Норвегія, Сербія, Фінляндія, Чехія, Швейцарія, Швеція) законодавство не встановлює розміру виборчих фондів чи граничного обсягу видатків на передвиборну агітацію. Натомість в інших країнах такі обмеження впроваджено(Албанія, Бельгія, Болгарія, Боснія і Герцеговина, Греція, Ірландія, Ісландія, Іспанія, Італія, Кіпр, Латвія, Литва, Македонія, Молдова, Польща, Португалія, Румунія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Франція, Хорватія, Чорногорія).

У багатьох країнах обмеження видатків на передвиборну агітацію здійснюється шляхом встановлення обмежень на розміщення політичної реклами під час виборчого процесу на каналах суспільного або приватного мовлення. Наприклад, розміщення платної політичної реклами на каналах суспільного мовлення заборонено в Австрії, Бельгії, Великобританії, Греції, Данії, Естонії, Ірландії, Іспанії, Італії, Мальті, Нідерландах, Німеччині, Норвегії, Португалії, Румунії, Фінляндії, Франції, Чехії, Швеції, Швейцарії. Законодавством деяких країн заборонено розміщувати політичну рекламу і на каналах приватного телебачення (Бельгія, Великобританія, Данія, Ірландія, Іспанія, Мальта, Норвегія, Німеччина, Португалія, Румунія, Франція, Чехія, Швеція, Швейцарія). В Боснії і Хорватії застосовується протилежний підхід – трансляція політичної реклами дозволяється лише під час перебігу виборчого процесу, в той час як у міжвиборчий період платна політична реклама транслюватися не може. В Естонії законодавець обрав інший підхід – під час перебігу виборчого процесу трансляція платної політичної реклами на каналах комерційного мовлення дозволяється, однак видатки партій та кандидатів на виборах обмежує заборона розміщення зовнішньої політичної реклами[3].

Висновки

В основну частину задекларованих партіями та кандидатами витрат виборчих фондів складають видатки на виготовлення і розміщення політичної реклами, особливо на радіо та телебаченні. Відсутність обмежень витрат на передвиборну агітацію стимулює партії та кандидатів до постійного нарощування агітаційних витрат і поглиблює залежність партій та кандидатів від великих спонсорів. Отже, необхідно як в країнах Європи, розміщення політичної реклами варто частково заборонити або заборонити на телебаченні та радіо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про вибори Президента України: закон України від 05.03.1999. № 474-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 14. – Ст. 81.
2. Адашис Л.І. Тлумачення передвиборної агітації та форми її здійснення політичними партіями на виборах народних депутатів України / Л. І. Адашис // Право і суспільство. – 2011. – № 6.
3. Концепція змін до чинного законодавства щодо приведення регулювання фінансування партій і виборчих кампаній у відповідність до міжнародних стандартів // Ковриженко Д., Волошина А., Чебаненко О., - Кіровоград, 2014, с. 12-13.

Дищук Юліанна Ігорівна – студентка групи 1КІ-16б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: duschykyy@gmail.com.

Корнієнко Валерій Олександрович — д-р політичних наук, професор, завідувач кафедри соціальнополітичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: valkorney1958@gmail.com.

Dyshchuk Yulianna - student group 1CE-16b, Faculty of information technologies and computer engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: duschykyy@gmail.com.

Valery Kornienko — Dr. of Political Sciences, Professor, Head of the Department of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa, e-mail: valkorney1958@gmail.com.

УДК 327

К. О. Боднар
В. О. Корнієнко

ЗАГАЛЬНА СТРУКТУРА, СКЛАД І ОРГАНІЗАЦІЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація
Проаналізовано і розглянуто загальну структуру, склад і організацію Збройних сил України.
Ключові слова: збройні сили України, війська, структура,склад.

Abstract
It was analysed and examined common structure, composition and organization armed forces of Ukraine.
Keywords:. Armed forces of Ukraine, forces, structure, composition.

Вступ

Збройні Сили України — це військове формування, на яке відповідно до Конституції України (54к/96-ВР) покладаються оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності.

Збройні Сили України забезпечують стримування збройної агресії проти України та відсіч їй, охорону повітряного простору держави та підводного простору у межах територіального моря України у випадках, визначених законом, беруть участь у заходах, спрямованих на боротьбу з тероризмом [1].

Результати дослідження

Після проголошення незалежності України Верховна Рада прийняла постанову про створення Збройних Сил. 19 жовтня 1993 р. з метою виключення можливісті виникнення воєнних конфліктів, що загрожуватимуть суверенітету країни. Збройні Сили України організовуються і функціонують на основі Воєнної доктрини України, затвердженої Верховною Радою, і законів України "Про Збройні Сили України" та "Про оборону України"[3].

Збройні сили України мають дуже чітку, загальну структуру. Організаційно збройні сили України поділяються на три види та два окремі роди військ та сил: сухопутні війська, повітряні сили, військово-морські сили, десантно-штурмові війська та сили спеціальних операцій, а також інші служби, що до них не належать, серед яких: командування сил логістики, озброєння,тил, головне управління оперативного забезпечення та інші військові частини, ВНЗ, установи, що не належать до видів ЗСУ.

Сухопутні війська (СВ) — вид Збройних Сил, призначений для ведення бойових дій переважно на суходолі, найчисленніший і найрізноманітніший щодо озброєння та способів бойових дій. До складу Сухопутних військ входять такі роди військ як ракетні війська і артилерія, механізовані, танкові та аеромобільні війська та армійська авіація[2].

До складу Повітряних Сил належать роди авіації: бомбардувальна, винищувальна, штурмова, розвідувальна, транспортна авіація та роди військ: зенітні ракетні та радіотехнічні війська.

Організаційно Військово-Морські Сили Збройних Сил України включають Командування Військово-Морських Сил ЗС України, військово-морські бази, надводні сили, морську авіацію, морську піхоту і артилерію, частини та підрозділи всебічного забезпечення, а також військові навчальні заклади. Після окупації та анексії Кримського півострова Російською Федерацією Військово-Морські Сили опинилися у вкрай тяжкому становищі. Національний флот практично втратив понад 80% своїх активів і спроможностей, поніс значні кадрові, матеріальні та психологічні врати[5].

Десантно-штурмові війська (ДШВ) Збройних Сил України — це окремий рід військ Збройних Сил України, який призначений для вертикального охоплення противника та дій в його тилу.

Десантно-штурмові війська спроможні швидко реагувати на різноманітні загрози та виклики, виконувати завдання за призначенням в умовах, що характеризуються високими маневреністю та автономністю дій[4].

Сили спеціальних операцій — це окремий рід сил,що складається з військових частин спеціального призначення, інформаційно-психологічних операцій та забезпечення[5].

Висновки

Отже, було розглянуто, правову основу терміну «Збройні сили України». Окремо було проаналізовано організаційні ланки Збройних сил України. Особлива увага була приділена розмежуванню видів військ Збройних сил України та їх структуру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.Закон України про збройні сили від 25 грудня 2008 р. № 254к/96. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР. 1992. N 9. С.108.

2. Артюшин Л. М., Костенко Г. Ф. Теоретичні аспекти стратегії воєнної безпеки суспільства і держави: монографія. Харків : Видво Нац. унту внутр. справ. 2003. 176 с.

3. Єрмоленко А. Системні недоліки розвитку Збройних Сил України на сучасному етапі *Політичний менеджмент*. 2006. №2. С. 54 – 66.

4. Ситник Г. П. Державне управління національною безпекою України: монографія. Київ : Видавництво НАДУ, 2004. 408 с.

5. Требін М. П. Армія та суспільство: соціальнофілософський аналіз взаємодії в умовах трансформації: монографія. Харків : Видавничий Дім «ІНЖЕК», 2004. 404 с

Боднар Карина Олександрівна – студентка групи 1КІ-16б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: karishabodnar99@gmail.com.

Корнієнко Валерій Олександрович — д-р політичних наук, професор, завідувач кафедри соціальнополітичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: valkorney1958@gmail.com

Bodnar Karina – a student of group 1CE-16b, Faculty of information technologies and computer engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: karishabodnar99@gmail.com.

Valery Kornienko — Dr. of Political Sciences, Professor, Head of the Department of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa, e-mail: valkorney1958@gmail.com

УДК 327

Т. М. Степанова
В. О. Корнієнко

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація
У роботі розглянуто поняття «євроінтеграція». Описано переваги і недоліки вступу України до Європейського Союзу.

Ключові слова: євроінтеграція, Європейський Союз, переваги вступу.

Abstract
The concept of «eurointegration» is considered in the work. The advantages and disadvantages of Ukraine's accession to the European Union are described.

Keywords: European integration, European Union, advantages of joining.

Вступ

Сьогодні у кожного на вустах слово «Євроінтеграція». Що ж це таке і чому сьогодні тема євроінтеграції є досить важливою?

Пояснюється це слово так: це процес політичної, юридичної, економічної (а в деяких випадках — соціальної та культурної) інтеграції європейських держав, у тому числі й частково розташованих в Європі.

Дослідники європейської інтеграції не можуть остаточно дійти згоди щодо визначення її початку, географічних меж, етапів та кінцевої мети. Історики вважають, що ключовим моментом у формуванні Європейського Союзу стали події Першої світової війни. Після 1918 року чимало представників європейської політичної еліти дійшли висновку, що причиною розпалювання новітніх «європейських громадянських війн» є певні структури національних держав, які провокують міжнаціональні конфлікти, і в першу чергу ті, що пов'язані з ідеологією радикального націоналізму.

Європейській Союз утворився в результаті послідовного розвитку процесу інтеграції країн Західної Європи, яка пройшла у своєму розвитку декілька етапів. 9 травня 1950 року вважається початком процесу європейської інтеграції. Саме тоді міністр закордонних справ Франції Р. Шуман запропонував створити спільний ринок вугільної і сталеливарної продукції Франції, ФРН та інших західноєвропейських країн (пропозиція увійшла в історію під назвою «план Шумана») Однією з головних цілей плану стало примирення Франції та Німеччини та недопущення між ними війни у майбутньому [1].

Результати дослідження

Шлях України до ЄС є тривалим і непростим. Все почалося ще в 2005 році, коли отримання статусу повноцінного члена ЄС, як стратегічна мета України, була вперше задекларована президентом України Віктором Ющенком одразу після його обрання.

Далі укладання договорів, угод. І ось листопад 2013 року. На саміті східного партнерства у Вільнюсі очікувалось підписання угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Однак, 9 листопада в Росії відбулася таємна зустріч президентів Януковича і Путіна, зміст якої залишається невідомим. Після цього українська влада різко змінила риторику і 21 листопада 2013 року Кабінет Міністрів України вирішив призупинити процес підготовки до підписання угоди з Євросоюзом. Результатом цього стали масові виступи, акції протесту, що призвели до Революції гідності.

У травні 2017 року Україна з ЄС підписали угоду про безвізовий режим, що дозволяє громадянам України вільно перетинати міждержавні кордони країн Європейського Союзу без попереднього звернення до посольства для отримання дозволу.

19 лютого 2019 року президент України Петро Порошенко підписав у Верховній Раді закон про внесення змін до Конституції України щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору [2].

Розгляньмо переваги і недоліки Євроінтеграції. До позитивних наслідків вступу України в ЄС можна віднести такі вигоди:

— політичні вигоди: участь в європейській колективній безпеці та гарантування, за її допомогою, територіальної недоторканості України; стабільність політичної системи та адаптація національного законодавства із законодавством ЄС, реформування недієздатного національного судочинства;

— економічні вигоди: макроекономічна стабільність, нові ринки збуту для українських товарів та додаткові інвестиції, в українську економіку, надання субсидій деградуючому сільському господарству, зменшення митних тарифів та отримання позитивного сальдо торговельного балансу; забезпечення розвитку середнього та малого бізнесу, впровадження стандартів ЄС у виробництві, підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств;

— соціальні вигоди: ефективний захист прав людини в інституціях ЄС, відкриття кордонів для вільного пересування населення та розширення можливостей для освіти, роботи й відпочинку, забезпечення високого рівня життя населення; реформування освіти, охорони здоров'я, соціального захисту тощо;

— ідеологічні переваги: поширення української культури в країнах ЄС; широкий доступ до інформаційного потенціалу ЄС.

До негативних наслідків вступу України в ЄС можна назвати такі загрози:

— політичні загрози: небезпека втягнення України в конфлікт цивілізацій між Заходом і мусульманським світом; часткова втрата суверенітету, невизначеність стратегії розвитку ЄС, погіршення відносин з країнами СНД та іншими країнами;

— економічні загрози: можливе переміщення до України шкідливих виробництв; втрата конкурентоспроможності певних галузей, складність переходу на європейський рівень цін;

— соціальні загрози: поглиблення демографічного спаду, проблема незаконної міграції та відтоку кадрів; ускладнення візового режиму зі східними сусідами;

— культурні (ідеологічні) загрози: падіння духовності; розмивання національної самобутності України [3,4].

Висновки

Аналізуючи переваги і недоліки не можна зробити однозначних висновків. Проте слід зазначити, що при вступі України до ЄС, перша отримає ряд значних преваг, порівняно з недоліками. Вступ України до ЄС буде логічно правильним рішенням на шляху до покращення всіх сфер життя, до розбудови демократичного суспільства, до визнання людини і її прав. Вступ означатиме для українців перемогу над корумпованою владою і бездіяльністю. Це буде посмертний подарунок всім тим майданівцям, які віддали своє життя у 2014 році. Тому Розвиток відносин з Європейським Союзом у довгостроковій перспективі має залишатися одним із пріоритетів зовнішньоекономічної політики України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Корнієнко В. О. Україна в Європі і світі [Електронний ресурс] : [онлайн-гід з питань євроантлантичної інтеграції] : [електронний] навчальний посібник / В. О. Корнієнко. Електронні текстові дані (1 файл (PDF) : 20,2 Мбайт). - Вінниця : ВНТУ, 2017.147 с.
2. Урочиста церемонія підписання [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: https://www.unian.ua/politics/10451769-poroshenko-pidpisav-zakon-pro-zmini-do-konstituciji-pro-vstup-ukrajini-v-yes-i-nato.html.
3. Корнієнко В. О., Денисюк С. Г. Формування європейської ідентичності: аргументи для України. *Політологічний вісник.* Вип. 80. Київський національний ун-т імені Тараса Шевченка, 2018. С. 20–35.
4. Стратегічний вектор розвитку зовнішньоекономічних відносин України з Європейським Союзом / О. Т. Полторацька, А. І. Кириченко // Економічний простір. - 2016. - № 107. - С. 48-59. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecpros_2016_107_7.

Степанова Тетяна Миколаївна — студентка групи 1КІ-16б факультету інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницького національного технічного університету, м.Вінниця.

Stepanova Tatyana — student of the group 1KI-16b in the faculty of information technologies and computer engineering of Vinnytsia national technical University, Vinnytsia.

Корнієнко Валерій Олександрович — д-р політичних наук, професор, завідувач кафедри соціально-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Valerii Kornienko — Dr. of Political Sciences, Professor, Head of the Department of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsa, e-mail: valkorney1958@gmail.com

УДК 324

Д. С. Король
В. О. Корнієнко

ПРОБЛЕМА НИЗЬКОЇ ЯВКИ НА ПРЕЗИДЕНТСЬКИХ ВИБОРАХ

Вінницький національний технічний університет

Анотація
З кожним роком тенденція на низьку явку на президентських виборах стає все більш актуальною. У доповіді розглянуто проблематику та причинно-наслідкові зв'язки. Визначено основні підстави такої тенденції та їх вплив на політичне життя України.
Ключові слова: вибори, низька явка, політика.

Abstract
Every year, the tendency towards a low turnout in the presidential election is becoming more and more relevant. The report addresses the issues and causal relationships. The main reasons for such a tendency and their influence on the political life of Ukraine are determined.
Keywords: elections, low turnout, politics.

Вступ

В Конституції української держави йдеться, що «Україна є суверенна і незалежна, демократична <…> держава». Ключове слово тут – демократична. Головним інструментом демократії, її основним і загальноприйнятим механізмом у всьому світі є вибори. Саме під час виборів застосовують все більше і більше технологій, постійно спекулюють на цій темі, що ускладнює її незалежну оцінку та аналіз.

Найголовнішою умовою легітимності будь-яких виборів є їхня підтримка в народі; простіше кажучи, явка. З останньою в Україні з року в рік фіксується все більше і більше проблем: з кожним політичним циклом явка стає нижче.

Результати досліджень

Розглянемо, чому ж українці ігнорують вибори і що робити, щоб змотивувати населення все-таки відвідати виборчі дільниці. Відповідь на це питання проста: народ не вірить, що вибори можуть щось змінити. Нерідко від осіб старшого віку можна почути ряд тез, суть яких зводиться до однієї: «все життя голосую, а нічого не змінюється, більше голосувати не піду». При цьому носіями точно таких же ідей є і більшість молоді: за даними соціологічної компанії Research & Branding Group, близько 80% від загального числа що не йдуть на вибори – молоді люди. Не дивно, що, згідно з дослідженням центру «Нова Європа», проведеним спільно з Фондом Ебборта в 2017, лише 13% українських молодих людей цікавляться політикою і всім, що з нею пов'язано [1].

Ці цифри свідчить про практично повну байдужість молоді до майбутнього своєї країни. Втім, падіння інтересу до політики серед молодих людей реєструється не тільки в Україні, але і в цілому по всьому світу, так що тут держава йде в руслі загальних трендів. Навіть у "ситих" європейських країнах з високим рівнем життя останніми роками спостерігається доволі висока явка на виборах.

Наприклад, на останніх виборах президента Франції – майже 78% у першому турі та майже 75% у другому турі. На останніх парламентських виборах у Бельгії явка була більше 89%. У Нідерландах та Німеччині на минулорічних виборах до парламенту явка склала майже 82% і більше 76% відповідно.

Явка виборців в Україні є нижчою на цьому фоні. У 2010 році явка на президентських виборах у першому турі була близько 67%, а в другому – 69%. У 2014 році явка склала майже 60%. Байдужість до волевиявлення – причина того, що практично ніхто не розуміє, як вибори можуть змінити

конкретно його власне життя, життя його сім'ї, фінансове і матеріальне становище. Українці просто не вірять у зміни шляхом виборів [2].

Також грає роль чинник під умовною назвою «все куплено». Україна знає і пам'ятає безліч неймовірно брудних (останній приклад – недавні вибори в ОТГ) і корупційних виборчих кампаній і технологій, так що віра в те, що вибори взагалі здатні щось змінити, стрімко зникає.

Нарешті, остання причина низької явки – відсутність привабливих і підтримуваних кандидатів. «На манежі все ті ж», а тому немає сенсу приходити на вибори – ось думка пересічного українця. А після того, як з виборчого бюлетеня прибрали графу «проти всіх», показове ігнорування виборів стало чимось на зразок акта протесту.

Чому владі вигідна низька явка на виборах? З року в рік представники влади говорять про низьку явку і заявляють, що її потрібно піднімати, реально нічого при цьому не роблячи. Не проводиться практично ніякої інформаційно-роз'яснювальної роботи з потенційним виборцем, і перш за все з молоддю, хоча саме вона є майбутнім української держави[3]. Чому так? Відповідь дуже проста: тому що низька явка вигідна самій владі.

По суті, ми маємо справу з черговою політичною технологією, яка причому реально і успішно працює.

Українцям спеціально вселяють думку, що підсумок виборів відомий заздалегідь, що все визначено і немає сенсу навіть намагатися щось міняти. Само собою, це відбувається завуальовано і не безпосередньо.

Подібна технологія використовується виключно з однією метою: щоб люди, особливо молоді, не пішли голосувати. Адже чим менше явка виборців, тим більше шансів і можливостей для фальсифікацій і підтасовок результатів голосування. Але якщо людина прийшла на вибори, позначила кандидата в бюлетені і опустила документ у виборчу скриньку, то сфальсифікувати або яким-небудь чином підробити такий бюлетень стає практично неможливо [4].

Висновки

Таким чином, можна виділити три головні причини, через які українці ігнорують вибори:

1. Втрата віри в здатність щось змінити за допомогою виборів;
2. Впевненість, що волевиявлення громадян куплено з самого початку;
3. Відсутність гідних кандидатів і графи «проти всіх» як форми здійснення громадянського протесту.

Низька явка є вигідною для політичних технологій, адже чим вища явка, тим менше можливості сфальсифікувати, купити або підтасувати результати волевиявлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1 Всім сидіти вдома: чому низька явка на виборах вигідна владі. 2018. URL:https://politeka.net/ua/reading/analytics/681143-vsem-sidet-doma-pochemu-nizkaja-javka-na-vyborah-vygodna-vlasti/ (дата звернення: 12.03.2019).

2. Следующего президента Украины выберут те, кто не определился. 2018. URL: https://www.pravda.com.ua/rus/columns/2018/09/19/7192533/(дата звернення: 12.03.2019).

3. Кириченко В. Політико-правова система України / В. Кириченко, Ю. Кириченко, Ю. Соколенко, 2017. 304 с.

4. Корнієнко В. О. Політичний ідеал як проблема вибору. *Людина і політика: український соціально-гуманітарний журнал.* 2001. № 2. С. 139–150.

Король Діана Сергіївна *— студентка Факультету інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, група 2ПІ-16Б, місто Вінниця, diana999anaid@gmail.com.*

Корнієнко Валерій Олександрович *— доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри суспільно-політичних наук, академік Української Академії політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: valkorney1958@gmail.com*

Korol Diana *— Department of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsya, diana999anaid@gmail.com.*

Valery Kornienko *— Doctor of Political Sciences, Professor, Head of the Department of Social and Political Sciences, Academician of the Ukrainian Academy of Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: valkorney@gmail.com*

УДК 327

А. А. Яцько
В. О. Корнієнко

УКРАЇНСЬКА ПОЛІТИКА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Вінницький національний технічний університет

Анотація
Запропоновано аналіз сфер діяльності що впливають на становлення політики в сучасних умовах. Визначено зв'язок з сферами діяльності та специфіку сучасної політики.
Ключові слова:
Демократія, політика, суспільство, економіка, культура.

Abstract
The analysis of spheres of activity influencing the formation of policy in the modern conditions is offered. The connection with the spheres of activity and the specifics of modern policy has been identified.
Keywords:
Democracy, politics, society, economy, culture.

Вступ

Переважна більшість українських політиків, які представляють більше 300 партій, формально проголошують свою належність до демократії. Але, нажаль, вони не володіють відповідними засадами культури компромісів, умінням зв’язувати інтереси усіх політичних сил та соціальних груп, що стоять за ними. Немає єдиної стратегії оновлення суспільства [1]. Недостатній рівень політичних знань. Сучасна людина постійно відчуває на собі вплив політики. Вона наповнює усе наше життя.

Метою роботи є визначення стану політики в сучасних умовах.

Результати дослідження

За визначенням М. Вебера, політика — це сфера діяльності, яка «має дуже широкий зміст та охоплює усі види діяльності з самодіяльного керування». Визначаючи специфіку сучасної політики, вчені виділяють три основні домінанти:

1. Влада. Під політикою розуміється діяльність та відносини по здійсненню влади у суспільстві.
2. Визначення соціального змісту, виправданості існування політики має два напрямки: об’єднання людей для досягнення загального блага; забезпечення панування одних над іншими, що висловлюється у боротьбі.
3. Висловлення політики у нормо творчості, у діяльності по укріпленню або зміні відносин, досягненні домовленості[2].

Політична сфера життя суспільства виникає у зв’язку з реалізацією таких інтересів груп, що торкаються суспільного положення інших соціальних та національних спільностей і тому потребують втручання державних або інших інститутів привселюдної влади.

Політика тісно пов'язана з такими сферами життя суспільства, як культура і економіка.

Взаємодія та взаємовплив економіки та політики мають двосторонній характер. З однієї сторони, вважається, що слаборозвинута економіка передбачає централізацію влади, посилює авторитарні тенденції. У той же час підвищення добробуту населення сприяє плюралістичній демократії. У політики, в свою чергу, є регулюючі здібності у відношенні до економіки, але тільки тоді, коли яка-небудь господарча проблема набуває значного соціального характеру та починає зачіпати інтереси усього суспільства. Характер такого впливу може бути позитивним, негативним та нейтральним.

Але треба пам’ятати, що політика та економіка зв’язані не безпосередньо, а через суспільні відносини. Правова сфера закріплює у діючому законодавстві основні принципи політичного панування тих або інших сил. Право є тією системою вимог до спільного існування людей, яка визначена самою природою суспільства і без якої неможливе її існування. Право визначає межі та можливості як опозиції, так і правлячих структур.

У конкретних політичних системах відносини між політикою та правом достатньо протилежні та неоднозначні. В усіх суспільствах (тоталітарних, авторитарних, демократичних) політична діяльність ставиться вище закону, а закон завжди відповідає праву [3]. У політиці, як і у інших сферах суспільного життя, процес формування та реалізації інтересів зв'язаний з моральним вибором людини, її уявленнями про справедливість своїх домагань влади, межах свободи та рівності.

Політика поєднує у собі дві системи координат: користі та моральності. І якщо політична свідомість примушує людину оцінювати події та вчинки з точки зору користі або шкоди, то мораль переміщує ці ж питання у плоскість взаємовідносин добра та зла. Політичне життя сучасного суспільства характеризується суперечливою єдністю стабільності та динамізму. Стабілізуючим фактором тут є політичні відносини, а політична діяльність спрямована на їх перетворення. Розглядаючи особливості політичного життя у сучасній Україні можна виділити декілька її особливостей: Україна знаходиться у перехідному стані від тоталітарної до демократичної системи. Вона - посттоталітарне суспільство. В Україні немає єдності нації. Суспільство розколоте з таких питань як незалежність, демократія, ринок, приватна власність, форми державного управління, мова та інше.

Дедалі значнішим фактором цих процесів виступає молодь. Десятиріччями відсторонена від активної участі у політичних процесах і у виробленні політичних рішень, нині вона. нехай і поволі, але все ж починає відчувати смак не до позірної, але справжньої політичної діяльності, в якій виступатиме рівноправним політичним суб'єктом. І хоча цей процес ще не набрав сили, але тенденція вже починає простежуватись. При різкій політичній поляризації дорослого населення нині в Україні саме молоде покоління може стати вагомою підоймою посилення впливу центристських партій і формування дійсно вагомого центру у політичному спектрі країни, що, в свою чергу, сприятиме посиленню політичної стабільності у майбутньому.

Висновки

Отже, політику можна визначити як область цілеспрямованих відносин між групами з приводу використання інститутів привселюдної влади та реалізації їх потреб та запитів. В Україні нині ще тільки розгортається процес структуризації суспільства з виділенням певних груп, прошарків і страт, появою та інституціоналізацією нових, не існуючих раніше елементів соціальної структури, з поступовим визначенням і висуненням певних інтересів (політичних, економічних, культурних), з формуванням відповідної представницької системи (тобто утворенням партій і громадсько-політичних рухів, які ці інтереси уособлюють і репрезентують перед владними структурами)

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гаджієв К. С. Політологія. Москва : Логос, 2018. — 488 с.

2. Основи соціології та політології. Підручник для слухачів юридичних вузів. Москва : Лань, 2013. — 416 с.

3. Корнієнко В. О. Політичний ідеал як проблема вибору. *Людина і політика : український соціально-гуманітарний журнал*. 2001. № 2. С. 139–150.

Яцько Аліна Анатоліївна — студентка групи 3КН-16б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: y.alina.1021@gmail.com.

Корнієнко Валерій Олександрович — кандидат історичних наук, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Yatsko Alina Anatolivna — Faculty of Information Technology and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: y.alina.1021@gmail.com.

Valeri Alexandrovich Kornienko - Candidate of Historical Sciences, Doctor of Political Sciences, Professor, Head of the Department of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

УДК 681.12

В. С. Сліпчик
В. О. Корнієнко

СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ З МВФ

Вінницький національний технічний університет

Анотація
Проаналізовано діяльність співпраці України з міжнародним валютним фондом. Розглянуто наслідки цієї співпраці та надано пропозиції щодо їх розвитку.
Ключові слова: МВФ, Україна, державний борг, міжнародне кредитування.

Abstract
In the article the analysed expendiency of collaboration of Ukraine is with an international monetary fund. Considered consequences of this collaboration and suggestions are given in relation to their development.
Keywords: international monetary fund (IMF), Ukraine, international crediting, national debt.

Вступ

Сучасний стан розвитку України пов'язаний зі значними викликами зовнішнього та внутрішнього характеру. Результатом фінансово-економічної кризи стали проблеми платіжного балансу, зниження ВВП, девальвація національної валюти, значне скорочення сировинних доходів, стрімке падіння індексу промислового розвиту, зростання інфляції, масове безробіття, відсутність соціальних гарантій, крах банківської сфери, скорочення можливостей доходів регіонів. Все це посилено політичною нестабільністю в зв'язку з тимчасової втратою контролю над частиною території країни у поєднанні з різким зростанням витрат бюджету, детермінованим необхідністю збільшення фінансування оборони країни.

Україна з метою уникнення дефолту звернулася по допомогу до міжнародних фінансових організацій, зокрема міжнародного валютного фонду (МВФ). Залучення коштів від МВФ має неоднозначний вплив як на економіку так і на політичний стан країни, що спонукає до дискусії науковців, експертів та громадськість щодо необхідності співпраці з МВФ, її оцінки та подальшого поглиблення відносин.

Результати дослідження

МВФ є спеціалізованою установою ООН із дуже широкою автономією. Фонд було засновано у 1945 році для сприяння монетарному співробітництву та торгівлі, забезпечення фінансового зростання та збільшення зайнятості населення.

Для кожної держави-члена МВФ встановлюється квота, в спеціальних правах запозичення (СПЗ) та визначається сума квоти — це внесок України як члена МВФ. Величина квоти залежить від економічного розвитку країни і визначається Радою директорів МВФ. Квота визначає для країни-члена кількість голосів у МВФ, ліміти доступу до фінансових ресурсів МВФ та частку в розподілі СПЗ – одиниці виміру обліку МВФ [1].

Україна є членом МВФ із 1992 року. Ставши членом МВФ, Україна водночас увійшла до структури Світового банку, їй виділено квоту в 10 678 акцій на загальну суму в 1,3 млрд дол. США. Валютну готівку за членство України в банку на суму 7,9 млн дол. США внесли Нідерланди, що є країною-опікуном нашої держави у цій банківській структурі [2].

Наразі МВФ є одним із головних фінансових партнерів України. Починаючи з 1994 р. Україна отримує від МВФ кредити Stand-by, частина цих коштів була направлена на фінансування дефіциту платіжного та торгівельного балансів, а також поповнення золотовалютних резервів країни [3, с. 131].

Основними цілями співробітництва з МВФ є стабілізація української фінансової системи, проведення структурних реформ та створення підґрунтя для сталого економічного зростання.

Фонд допомагає Україні поновити свою фінансову спроможність, підказуючи, як найбільш ефективно впроваджувати програму реформ.

Також співпраця з Міжнародний валютним фондом на сучасному етапі відкриває можливості для залучення фінансування від інших міжнародних фінансових установ (Світовий банк, ЄБРР, ЄІБ та інші) та урядів інших держав, в тому числі США, ЄС, Німеччини, Канади, Японії тощо.

Висновки

З викладеного матеріалу можемо дійти висновків, що подальша співпраця України з Міжнародним валютним фондом повинна базуватися на проведенні глибоких структурних реформах, а також для покращення внутрішньої та зовнішньої стабільності, послаблення девальвації гривні, покриття дефіциту бюджету. Проте слід враховувати уряду країни, що умови отримання кредитів від МВФ сприяють зниженню рівня життя населення та збільшенню державного боргу, що може призвести до загрози дефолту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Корнієнко В. О. Україна — ЄС: Перспективи інтеграції в контексті сучасних викликів. *Інтеграційний вибір України: історія, сучасність, перспективи : збірник матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю.* Вінниця, 10 квітня 2012 р. Тернопіль : Крок, 2012. С. 204–209.

2. Фурман І. В. Міжнародний Валютний Фонд в контексті співпраці з Україною: сучасний стан, ризики, перспективи. *Збірник Наукових Праць Внау.* Серія: Економічні Науки. 2013. №4(81). С.275–285.

3. Корнієнко В. О. Україна в Європі і світі [Електронний ресурс] : [онлайн-гід з питань євроантлантичної інтеграції] : [електронний] навчальний посібник / В. О. Корнієнко. Електронні текстові дані (1 файл (PDF) : 20,2 Мбайт). Вінниця : ВНТУ, 2017. 147 с.

Сліпчик Володимир Степанович — студент групи 3кн-16б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: vova.slipchyk@gmail.com

Корнієнко Валерій Олександрович —доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри суспільно-політичних наук, академік Української Академії політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Slipchyk Volodymyr. — Department of Information Technology and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : vova.slipchyk@gmail.com

Kornienko Valeriy. —Doctor of Political Sciences, Professor, Head of the Department of Social and Political Sciences, Academician of the Ukrainian Academy of Political Sciences. Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

УДК 327

С. М. Мельник
В. О. Корнієнко

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація
У статті розглянуті функції, які політична культура виконує в суспільстві; її структурні елементи: політичний досвід, політична свідомість, політична поведінка. Виділені основні типи політичної культури та особливості їх прояву в Україні.. Вказані чинники, що обумовлюють наявність проблем формування демократичної політичної культури в Україні.
Ключові слова:
Політична культура, регіоналізм, фрагментарність неорганічність.

Abstract
The article deals with the functions that political culture performs in society; its structural elements: political experience, political consciousness, political behavior. The main types of political culture and the peculiarities of their manifestation in Ukraine are highlighted. These factors determine the problems of the formation of a democratic political culture in Ukraine.
Keywords:
Political culture, regionalism, fragmentation, inorganic.

Вступ

Політична культура прямо або побічно впливає на поведінку людей та діяльність їх організацій, на сприйняття населенням явищ внутрішньої та міжнародної політики, на визнання особою свого місця в політичній сфері суспільного життя. Тому дуже важливо розглянути феномен політичної культури та особливості його прояву в житті українського суспільства.

Результати дослідження

Серед низки соціальних функцій, які політична культура виконує в кожному суспільстві, визначальними є такі як вираження і реалізація соціальних інтересів, виховна, нормативно-регулююча, інтегративна, Соціальні інтереси це усвідомлені потреби, а узагальненим вираженням всіх соціальних інтересів стає політичний інтерес в якому відображається ставлення особи до політичної влади в суспільстві. Оцінка діяльності влади зумовлює відповідну політичну поведінку як окремої особи так і соціальних спільностей.

Для здійснення впливу на владу вони об’єднуються в різного роду громадські організації, виходять на акції протесту проти дій влади. Виховна або функція політичної соціалізації сприяє залученню людини до політичної сфери, засвоєнню нею політичних знань, норм, цінностей. Відбувається це на основі того політичного досвіду, звичаїв, традицій, політичних цінностей і норм політичної поведінки які притаманні суспільству в цілому, а також тій чи іншій соціальній спільноті до якої належить особа. Завдяки нормативно-регулюючій функції політичної культури забезпечується певна згода у суспільстві, встановлюються погоджені взаємовідносини між представниками різних соціальних спільнот: професійних, етнічних, конфесійних. Такий стан взаємовідносин у суспільстві є запорукою стійкого та динамічного функціонування політичної системи.

Інтегративна функція забезпечує об’єднання індивідів і соціальних груп на базі певної системи політичних цінностей та ідеалів і таким чином формує стабілізуючу основу політичного життя [1].

Політична культура сучасного українського суспільства перебуває на етапі свого становлення та розвитку. Істотний вплив на цей процес роблять історичні та геополітичні чинники, а також радикальні перетворення, що відбуваються в суспільстві сьогодні. На вміст і рівень розвитку сучасної політичної культури українського суспільства значний вплив роблять наступні процеси:

- радикальні зміни основ економічного, соціально, політичного і духовного життя суспільства;

- зміна і ускладнення соціальної структури суспільства, поява в ній нових соціальних груп, зростання майнової нерівності, посилення вертикальної і горизонтальної мобільності;

- переоцінка на основі розширення інформації уроків минулого, сьогодення і перспектив майбутнього.

Класична класифікація типів політичної культури виведена американськими політологами Г. Алмондом і С. Вербою. Саме ця класифікація переважає у науковому середовищі. Вони виділяють три основні типи політичної культури:

Патріархальна політична культура зорієнтована на локальні цінності (цінності клану, племені, роду) і може виявлятися у формі місцевого патріотизму, поваги до сім'ї, сюди ж можна віднести явище корупції та появу політичної «клановості», що є актуальним і для України.

Підданський тип політичної культури (або культура підкорення) характеризується пасивним ставленням громадян до політичної системи. Особистість, маючи певні політичні знання та певні політичні орієнтації, не залучена до політичного життя суспільства.

Активістський тип політичної культури (політична культура участі) відрізняється орієнтованістю громадян на політику, активним залученням індивідів до політичного життя. Громадяни через вибори, групи інтересів, партії формулюють свої інтереси і завдають вплив на політичний процес [2].

Такі ідеальні типи політичної культури в чистому вигляді в жодній країні світу не зустрічаються [3, с. 145]. В реальному політичному житті відбувається поєднання цих типів, в результаті чого виникають ще три типи, але вже змішаних політичних культур: патріархальнопідданська культура, підданськo-активістська та патріархально-активістська. Її зміст можна охарактеризувати в таких твердженнях: загалом позитивна оцінка діяльності уряду, високий рівень інтересу в діяльності уряду, почуття гордості за політичні інститути країни, бажання обговорювати питання політики, відкритий і лояльний прояв опозиційних настроїв, участь у політичних кампаніях, розвинуте почуття політичного обов'язку, віра в необхідність демократії для розвитку країни і т. ін.

Виходячи з розглянутих класифікацій українську політичну культуру скоріше за все можна віднести до підданського або до підданськo-патріархального типу політичної культури. Водночас, слід вказати на певну циклічність активності українського населення щодо участі в політичних подіях.

Висновки

Вищезазначені проблеми та негативні характеристики сучасної української політичної культури значною мірою обумовлені історичними чинниками, нерозвиненістю демократичних політичних інститутів, низькими темпами реформ, відсутністю фундаментальних загальноприйнятих політичних цінностей, а отже, і цілісної системи політичної соціалізації, яка їх відтворює і транслює широким верствам населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Нагорна Л. П. Політична культура українського народу: історична ретроспектива і сучасні реалії Київ : Стиль, 2008. 278 с.

2. Бебик В.М. Політична культура сучасної молоді. Київ, 2016. 112 с.

3. Корнієнко В. О. Політичний ідеал як проблема вибору. *Людина і політика* : український соціально-гуманітарний журнал. 2001. № 2. С. 139–150.

Мельник Сергій Миколайович — студент групи 1КН-16б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: serhiimelnyk8@gmail.com.

Корнієнко Валерій Олександрович — кандидат історичних наук, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Mel'nyk Serhiy Mykolayovych — Faculty of Information Technology and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: serhiimelnyk8@gmail.com.

Valeri Alexandrovich Kornienko - Candidate of Historical Sciences, Doctor of Political Sciences, Professor, Head of the Department of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

УДК 32

Рабаді Бшер Саддам Набіль

РОЛЬ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ФОРМУВАННІ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ СУСПІЛЬСТВА

Громадська організація «Т.К.Р. Фонд»

Анотація

Проаналізовано роль громадських організацій у підтримці студентів-іноземців у питаннях навчання та проживання в Україні. Акцентується увага на тому, що громадські організації сприяють формуванню правосвідомості громадян та обміну в галузі культури, освіти і науки.

Ключові слова: громадська організація, правова культура, демократизація відносин.

Abstract

An analysis was made of the role of community organizations in the student triumphs of students and children in meals in Ukraine and in those living in Ukraine. Emphasize respect for how many organizations organize the right-wing community for that kind of culture in the galleries of culture, learning and science.

Key words: public organization, legal culture, democratization of relations.

В умовах становлення України як суверенної, незалежної, правової і соціальної держави особливо важливого значення набуває виховання та підвищення правової культури та свідомості кожної людини як члена суспільства, з рівнем яких безпосередньо пов’язана ефективність докорінних перетворень в Україні [1, с. 7]. Правова освіта громадян має здійснюватися в органічному поєднанні з конкретними кроками, щоб кожна людина усвідомила свій нерозривний зв'язок з іншими членами суспільства, відчула відповідальність перед державою, громадянином якої вона є.

Важливу роль у цьому процесі нині відіграють громадські організації, діяльність яких впливає на формування суспільної та правової свідомості населення, демократизацію відносин. Проблема наукового дослідження взаємодії недержавних громадських організацій і формування активної громадянської позиції та правової культури громадян наразі є вельми актуальною.

У відповідності до Указу Президента України № 212/2012 «Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації» наголошується про сприяння благодійній, волонтерській діяльності, іншим формам громадської активності та громадянської культури [2, с. 7]. Як відомо, серед стратегічних пріоритетів державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні є: дотримання європейських стандартів забезпечення та захисту прав і свобод людини, зокрема, створення умов для різноманітних суспільних інтересів, у тому числі економічних, екологічних, соціальних, культурних, релігійних, територіальних тощо, і форм їх вираження (громадські ініціативи, суспільні рухи, асоціації, об’єднання) [2].

Стосовно громадської організації, то вона є політико-соціальним інститутом у державі, що здійснює одну із важливих функцій – формування правової культури особистості, виховання толерантності, гуманізму тощо. Тому громадські організації, залучаючи всіх членів суспільства до своєї діяльності, є тією рушійною силою, яка виконує це завдання.

Згідно із даними дослідження, що проводилось з 19 по 25 травня 2018 р. фондом «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва спільно з соціологічною службою Центру Разумкова, 86,6% опитаних не є членами жодного з громадських об’єднань, 5,2% – є членами ГО, 3,6 – профспілок, 2,8% – релігійного об’єднання чи общини. Окрім того, лише 35,5% громадян знають про громадські організації, які діють у їхніх містах чи селах, 65,5% – не знають. Більшість громадян України (60%) вважає, що громадські організації потрібні в їхніх містах чи селах (18% – не потрібні). Причому переконання в необхідності громадських організацій доволі стабільне: у 2013 році 58% опитаних вважали, що громадські організації потрібні, 18% – що ні [3].

Законодавство України нині сприяє розвитку громадських організацій зокрема, таких, що сприяють у навчанні та працевлаштуванні іноземних громадян. Не секрет, що в Україні навчається

багато студентів-іноземців, які потребують правової допомоги, порад, які сприятиме їх соціалізації та адаптації. Процеси міграції та імміграції є природними, їх неможна ігнорувати. Допомагають таким громадянами спеціальні державні служби, певні структури в університетах, інститутах, але часто на етапах виїзду зі своєї держави та приїзду в Україну можуть виникати труднощі [4]. Тут на допомогу можуть прийти певні громадські організації, які проконсультують, підтримають іноземців.

Одна з таких організацій, що працює в Україні – громадська організація ««Т.К.Р. Фонд». Наша організація має на меті захистити резидентів и нерезидентів, а також надавати послуги, юридичні та фінансові, консультації у галузі освіти, а також допомагати студентам-іноземцям у питаннях проживання, харчування тощо. Коли членами, або керівниками таких організацій є іноземці, то ймовірнісно вони будуть більш ефективними у розв'язання питань з надання згаданих послуг.

Отже, аналізуючи темпи щорічного зростання кількості громадських організацій, можна сказати що вони успішно розвиваються. Обмін у сфері культури, освіти, науки лише на користь суспільства, його інтеграції у світове співтовариство. Сьогодні складається враження, що держава зацікавлена у підвищенні рівня обізнаності населення у суті процесів демократизації, які відбуваються у суспільстві, тому очікувати від неї дій, що посприятимуть розвитку культури, свідомості, правосвідомості громадян, мабуть, варто. Активність громадських організацій та їх вплив на свідомість людей в Україні знаходиться у динамічному розвитку. За роки незалежності склалась мережа громадських інститутів, завдяки яким суспільне життя набуло певних рис громадянського суспільства, тому сьогодні потрібні радикальні зрушення у системі цінностей, характері стосунків між державою і громадянином. Потрібні зусилля як широкого загалу, так і національної еліти, спрямовані на зміцнення інститутів і формування культури громадянського суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України від 28 червня 1996 р/ № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996 – № 30. – Ст. 141.

2. Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації: Указ Президента України від 24 березня 2012 р. № 212/2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/go/212/2012

3. Довіра до громадських організацій зростає, а до влади катастрофічно падає. // Zik. – Режим доступу : https://zik.ua/news/2018/08/02/dovira_do_gromadskyh_organizatsiy_zrostaie_a_do_vlady_katastrofichno_padaie__1378577https://zik.ua/news/2018/08/02/dovira_do_gromadskyh_organizatsiy_zrostaie_a_do_vlady_katastrofichno_padaie__1378577

4. Денисюк С. Г. Комунікологія : навчальний посібник / С. Г. Денисюк. – Вінниця : ВНТУ, 2015. – 102 с.

Рабаді Бшер Саддам Набіль – голова громадської організації «Т.К.Р. Фонд» для захисту прав іноземців, Україна, Вінниця, e-mail: t.k.r.pub.org@gmail.com

(Bsher Saddam) Nabeel Rabadi – the head of the public organization "T.K.R. Fund "for the protection of the rights of foreigners, Ukraine, Vinnytsia, e-mail: t.k.r.pub.org@gmail.com

УДК 321

І. Д. Похило

АКСІОМИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ВЛАДИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація
В даній статті, використовуючи аксіоми І.Ільїна, ми зробили спробу їх використання для українського політичного життя. Накреслили дані положення, щоб українські влада могла стати ближчою до народу і зрозумілішою українцям.
***Ключові слова*:** влада, аксіоми влади.
Abstract
I*n this article, using the axioms of I.Ilyin's, we gave it a shoot their use for Ukrainian political life. Drew these positions, that Ukrainian power could become nearer to the people and more clear to Ukrainians.*
Keywords: power, axioms of power.

Історія розвитку будь-якої держави свідчить про постійну зміну при владі князів, монархів, президентів. Протягом існування суспільства і держави є ті, хто хочуть влади і ті її бажає понад усе. Немає такого періоду історії і людства, щоб місце голови держави лишалося вільним і ніхто на нього не претендував.

Мета та завдання статті звернути увагу, що аксіоми влади І.Ільїна є актуальними для української влади і зараз.

Що ж таке влада? Політологічний енциклопедичний словник зазначає, що «влада – здатність і можливість здійснювати свою волю, чинити вирішальний вплив на діяльність, поведінку людей за допомогою певних засобів, зокрема авторитету, права, насильства…»[1, С.56] Здатність ми розуміємо як особисті властивості її володаря (керівника або лідера, групи осіб) управляти іншими. Це, насамперед ораторське мистецтво, особа, яка вміє красномовно говорити, завжди привертає увагу і має більше прибічників, ніж особа, яка відмовчується, або говорить замало. Це не просто вміння говорити, це ще аналітичні здібності, вміння оперувати фактами, ставити правильно наголос на них. Наявність неабияких знань, навички психології. І це не повний набір якостей. Існує ціла теорія рис в якій заплуталися навіть її засновники, що виявили понад сто рис з яких деякі були взаємовиключними.

Іван Ільїн визначив аксіоми влади. Він вважає, що влада має ґрунтуватися на «духовній правоті» та «змістовній вірності повелінь та норм, що видаються». Більше того, влада має об'єднуватися з народом, і тільки таке об'єднання народу, влади і права може поєднатися з «життєвою продуктивністю [3]».

І. Ільїн вважає, що влада не може спиратися тільки на «меч». Владарюючий не тільки має нав'язувати свою волю, але й спонукати всіх до діяльності. Об'єднання волі і духовності – це є основа будь-якої влади. «Державна влада тримає свою істинну духовну природу тільки тоді, коли вона лишається вірною своїй меті, своєму шляху та засобам…[3]».

Першою аксіомою є законність влади. По-перше, влада має бути отримана конституційним шляхом. По-друге, влада, яка отримується поза законом, завжди приречена утворити «директивну» державу. Причому він звертає увагу, що історичні умови в тій чи іншій державі можуть утворити ситуацію за якою влада може не визнаватися і поважаться – це може статися, коли старий режим має поступитися новому режиму та завоювати і повагу і визнання інакше його діяльність закінчиться крахом. Влада у державі має бути єдиною. Єдина – означає об'єднання всередині, двовладдя недопустиме. У той же час мається на увазі не нехтування принципом розподілу влади на законодавчу, виконавчу та судову, а про неможливість двох рівних за своїм «правом» влад. Законність влади має бути беззаперечною, що не виключає можливості існування опозиції. Опозиція має бути у будь-якій державі інакше влада стає абсолютною. Наявність законів, які забороняють опозицію призводить до узурпації влади, до її незмінюваності. Чи існує опозиція в Україні? Під опозицією розуміється наявність «руху, партії, групи або особи, яка виступає проти владарюючої партії або точки зору, що підтримується більшістю у партії чи групі[2]».

Партії, які заявляють себе як опозиційні не завжди є такими. «Опозиційний блок» представляє скоріше інший олігархічний клан ніж свій електорат. Реальна опозиція поки що не з'явилася в Україні і невідомо чи з'явиться. Більшість населення не приймає участі у політичному

житті, народ ще не вважає себе суб'єктом і носієм влади. Поведінка населення є пасивною вони є політиками час від часу. Від виборів до виборів.

Іван Ільїн, як у свій час і Платон, вважає, що до влади мають прийти кращі. Платон їх називав філософами. І.Ільїн називає «кращі люди, які задовольняють етичний та політичний ценз [3]». В такому випадку влада має ґрунтуватися на авторитеті. Авторитет будь-якої політичної особи або партії закладається її вчинками. Політичний діяч і політична партія не можуть управляти і прийти до влади не маючи підтримки з боку населення. «Авторитет – загальновизнана довіра». Таким чином є зрозумілим, що їх підтримає населення у випадку наявності авторитету. І тут є доречним усвідомлювати, що треба ураховувати і рівень розвитку суспільства, історичну та політичну ситуацію, готовність населення і влади до діяльності задля поставленої мети.

І. Ільїн зауважує, що державними справами мають займатися заради не самої влади та задоволення власних потреб. «Чернь, яка може прийти до влади, яка позбавлена політичної свідомості буде задовольняти власні потреби». «Інколи вони навіть не знали, – писав І. Ільїн, – що вони будуть робити після захоплення влади. Деколи ж вони облудно прикривалися «соціальною програмою» для того, щоб після захоплення влади реалізовувати свої власні бажання, жадобу та інтереси…» [3]. Маніпулювання свідомістю, обман, компромат на супротивника – це не весь арсенал, який вони використовують для отримання влади. Натомість є інший і простішій шлях – викласти виважені і реальні цілі та методи, якими можна їх досягнути. Але цей шлях вимагає відповідальності і знання справи. І дійсно влада перетворюється на товар, який кожен хоче купити подешевше. Ільїн називає діяльність таких політиків «політичною корупцією».

Таким чином можна вивести аксіоми для української влади: досягай влади тільки законним шляхом; згуртовуй народ біля себе; закони мають бути доречними та зрозумілими; аргументуй справами; не обіцяй того, що не зможеш зробити; супротивників зроби послідовниками. Управління державою це мистецтво, а значить це має виглядати гарно. І головне не боятися визнавати помилки і виправляти їх.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Політологічний енциклопедичний словник: навчальний посібник для студентів вищ. навч. закладів. Київ : Генеза, 1997. 400 с.

2. Ткаченко Т. Опозиція як політичний інститут і форма суспільного протесту. *Політичний менеджмент*. 2007. № 5. С. 40–45.

3. Ильин И. А. О политическом успехе. *Путь к очевидности*. URL : http://lib.rus.ec/b/169640/read (дата звернення: 13.03.2019).

Похило Ірина Даниїловна — кандидат політичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет.

Iryna Pokhylo — Candidate of Political Science, Associate Professor, Department of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University.

УДК 159.9 : 32

А. М. Бобрук

CIALDINI'S SIX LAWS OF PERSUASION. HOW DO THEY WORK IN UKRAINIAN PRESIDENTIAL ELECTION CAMPAIGN 2019

Київський Інститут Бізнесу та Технологій

Аннотація

В роботі розглянуто 6 законів, які були розроблені Робертом Чалдіні та описані в його праці «Психологія впливу». Ці закони вважаються базовими для підготовки маркетингових кампаній. Було проаналізовано використання законів Чалдіні під час Української президентської виборчої кампанії 2019 та визначено, які з них та яким чином використовується під час даної кампанії. В роботі показано правильні і некоректні способи використання даних законів та наведено приклади з політичної реклами деяких кандидатів.

Ключові слова: 6 законів Чалдіні, президентська виборча кампанія, принципи переконання, кандидати в президенти.

Abstract

The paper includes the analysis of Robert Cialdini's six laws of persuasion which are described in his work «The Psychology of Persuasion». The laws are considered to be the basis for different marketing campaigns. The author analyses if Cialdini`s laws are used for Presidential election campaign 2019 in Ukraine and determines which exactly laws are applied for the purpose. The research shows both correct and illegal ways of implementing the laws. The examples are taken from political advertising of some candidates.

Key words: Cialdini's six laws, presidential election campaign, persuasion principles, presidential candidates.

Ukrainian Presidential election campaign 2019 is gaining traction. Considering not stable economical, political situation and the war crises in Ukraine the election is going to be really tough. And the result of it will significantly influence the further development of the country. Things are getting even more complicated with the number of applicants for Presidential position. Right now there are 39 of them fighting in the campaign to get the biggest number of voters.

Applying for presidency requires well-built political campaign which includes a lot of advertising and promotional products. The content of which is created with the help of the well-known Cialdini`s six laws of persuasion.

To make it more clear let's give the definition of the word “persuasion.” According to business dictionary it is a process focused on changing a person's (or a group's) opinion or attitude toward some event, idea, object, or other person(s), by using verbal approaches to convey information, feelings, or reasoning, or a combination of them [1].

As human behavior is quite predictable, Robert Cialdini has figured out 6 main laws of convincing and persuading which help make people act as desired. They are Law of Reciprocity, Law of Commitment and Consistency, Law of Liking, Law of Scarcity, Law of Authority, Law of Social Proof [2].

Analysing Ukrainian presidential election campaign we have spotted that Cialdini’s laws have been widely used. Though the laws are manipulative, they are acknowledged and accepted all over the world and we can't deny that they work and have absolutely legal value. Unless they are not twisted or exaggerated. Here are a few examples of how Cialdini’s laws of persuasion work in Presidential election campaign 2019 in Ukraine.

Let's take into consideration the Law of Reciprocity, people feel like they need to give back the favour or present they receive from others. Therefore, it is in the frames of norms to remind their electorate about their previous achievements, such as the laws they have promoted being a member of Parliament, helping vulnerable

groups of people, etc. But when the law is twisted by giving the people bribes for getting votes, it is definitely beyond the norms and illegal.

The main idea of Law of Commitment and Consistency is to make people commit themselves to do something. Since a person has committed, it is naturally they tend to keep the promise. Following the Law of Commitment and Consistency, the applicants for the position of Ukrainian President visit different cities and villages where they meet Ukrainian citizens. During such visits the people are asked to write their name and leave a sign on the list of the politician's supporters. Of course, the information is collected for various purposes and the people are explained that their sign does not oblige them to vote for the candidate. But if the person doesn't have a favourite candidate in the election, the may vote for the one because they have committed to do it.

The Law of Liking is probably one of the most widely used in the presidential campaign 2019. The law says that people believe those who are very similar to them. The approach " just like you" make people more inclined to wanting to support and please. That is why in their advertising videos Yulia Tymoshenko, Oleh Liashko, Anatoliy Hrytsenko show people of different professions. The promotional materials of Oleh Liashko include the series of videos with village people. Such electoral audience has always been Liashko`s target due to his political image of being a simple village guy with a pitchfork [3].

The Law of Authority means that people are more willing to support and choose those who have some good expertise, who is a real professional with significant experience. Also this law works with celebrities, voters believe celebrities just because they like them. And they think that if they achieved success for themselves, they may do it for other people. This law works perfectly in presidential campaign 2019. Especially well it could help Volodymyr Zelensky to persuade Ukrainians to vote for him.

The main idea of the Law of Scarcity is to make people feel that they are offered something unique. This law is used in advertising for Petro Poroshenko political campaign. One of his slogan says : " There are many applicants but there is only one president."As Petro Poroshenko has been a current President of Ukraine this slogan is quite effective and a good example of how the Law of Scarcity performs.

An lastly, the law of social proof says that people are influenced by the opinion of a crowd. That means that high ratings before elections can influence those voters who haven't decided what applicant to choose. And it doesn't even matter that some ratings are absolutely fake. To make this strategy work, TV channels which are inclined to promote their own candidate show favourable ratings nearly everyday in news.

So, Presidential election campaign 2019 in Ukraine involves the technologies of Cialdini's six laws of persuasion. The candidates use at least some of them to highlight their benefits or hide drawbacks of their political experience or background. There is a common world practice to use the laws in advertising campaigns and despite their manipulative influence, they have no negative connotation. Unless there is no exaggeration with using them, their meanings are not twisted and they include no fake information.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Business dictionary – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.businessdictionary.com/definition/persuasion.html
2. Brown, S. T. (2010). How to use the six laws of persuasion. Paper presented at PMI® Global Congress 2010—North America, Washington, DC. Newtown Square, PA: Project Management Institute.
3. Выборы президента Украины-2019: кто пойдет и какие у них шансы– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://24tv.ua/ru/vybory_prezidenta_ukrainy_2019_prognoz_kandidatov_na_vybory_ukrainy_n1007247

Бобрук Алла Миколаївна – кандидат політичних наук, доцент, Київський Інститут Бізнесу та Технологій, м. Вінниця, englishalla1@gmail.com

УДК 342.8

С. Г. Денисюк
А. С. Бушинська
В. М. Ваховський

МЕХАНІЗМИ ВИБОРЧОЇ ФАЛЬСИФІКАЦІЇ ТА СПОСОБИ ПРОТИДІЇ

Вінницький національний технічний університет

Анотація
У роботі розглядається проблема фальсифікації голосів під час виборчого процесу. Висвітлюються основні механізми фальсифікації.
Ключові слова: виборчий процес, комісія, фальсифікація, політичні технології, маніпулювання.

Abstract
The paper deals with the problem of falsification of votes during the election process. The main mechanisms of falsification are highlighted.
Keywords: election process, commission, falsification, political technologies, manipulation..

Проблема фальсифікації голосів під час вибрів є досить актуальною для різних держав, зокрема, України. Наше суспільство перебуває в очікуванні чергових виборів президента, спостерігаються потужний вплив політичних технологій і тривожність громадян. Більшість виборців сумніваються у впливовості свого голосу. Аби мінімізувати долю фальсифікації та вплив маніпулювальних технологій, необхідно розібратися з видами фальсифікації та знайти шляхи розв’язання цієї проблеми.

Доти, поки існують вибори, фальсифікація буде невід'ємною частиною передвиборного процесу. Статистика стверджує, що за роки незалежності України жодного члена виборчої комісії не було притягнуто до кримінальної відповідальності [1].

Розглянемо види фальсифікації. Фальсифікація можлива на етапі: підготовки до виборів; агітації; голосування; підрахунку голосів [2].

Фальсифікація підготовки до виборів: ще задовго до виборів, вчиняються певні дії, які можуть істотно впливати на результат виборів. Це може бути і внесення змін до законодавства і набрання спеціальної виборчої комісії т.д.

Фальсифікації на етапі агітації: перше місце безспірно займає наклеп, «чорний» піар, розповсюдження неправдивої/частково правдивої інформації в ЗМІ, мережі Інтернет і т.д.; тиск на бюджетників (студентів та держслужбовців); відкриття кримінального провадження проти якогось кандидата за різними фактами(реальними і надуманими); підготовка «своїх» членів виборчої комісії (це може бути і залякування, і підкуп і т.д.).

Фальсифікації на етапі голосування. Цей етап найбільше використовується для спотворення результатів виборів. Наведемо найбільш поширені схеми підміни голосів [3].

- «Карусель». Підготовлена людина виносить якимось чином з ділянки чистий бюлетень. Інша людина його «грамотно» заповнює, і передає наступному підготовленому виборцю. Той кидає заповнений бюлетень в урну, а чистий, який він отримує – виносить, і так по колу;
- «Мертві душі». Фактично основа багатьох інших схем. У списки виборців якимось чином вносяться дані про померлих, або взагалі придуманих людей. Під час або після голосування члени комісії або підготовлені люди отримують бюлетені за «мертві душі» , ставлять «галочки» напроти «потрібного» кандидати і кидають в урну.
- «Купівля голосів». Видача грошової, або якоїсь іншої винагороди за голосування за певного кандидата. підтвердженням звичайно служить фото бюлетня після виходу з дільниці, або, якщо є на дільниці камери спостереження, то показ свого заповненого бюлетня на камеру в онлайні [4, с. 170].

Каруселі, використання адміністративного ресурсу, маніпуляція громадською думкою та наявність

тіньових джерел фінансування виборчих кампаній ставлять кандидатів у нерівні умови та спотворюють реальне волевиявлення народу. Відомі приклади, коли підписувались пусті протоколи та перекодування бюлетенів. Часто фіксуються й старі добре провірені методи – підписування членами комісій пустих протоколів для подальшого заповнення потрібними цифрами.

Фальсифікації на етапі підрахунку:

– псування бюлетнів якогось кандидата (вже підкупленими або заляканими членами комісій), такий бюлетень вважається недійсним і не зараховується при підрахунку. Достатньо трішки надірвати або помалювати ручкою;

– голова та члени комісії підписують пусті протоколи, в які пізніше вносяться «потрібні» данні;

– якщо є недостача голосів, то до пачки з бюлетнями додаються бюлетні за «потрібного» кандидата;

– існує підміна урни для голосування (існує спеціально підготовлена урна, з бюлетнями із голосами за «потрібного» кандидата) [5, с. 357].

Отже, цей список способів можна доповнювати. В остаточному підсумку, головне – не обрана технологія, а якість її виконання й людський ресурс. Теоретично можливо застосувати складні й багатоходові технології фальсифікації, які б забезпечили перемогу практично будь-якого кандидата. Проте сприйняття технологій та фальсифікацій відбувається на рівні свідомості, тобто ефективність технологій залежить від політичної культури і свідомості суспільства. Крім того, посилили відповідальність за правопорушення, пов'язані з виборами, що покликане запобігти фальсифікаціям. Якщо громадяни усвідомлять, що від їх голосу залежить майбутнє як держави, так і громадянина, потрібно раціонально підходити до вибору і стимулювати відповідальність політичних лідерів, то фальсифікацій буде набагато менше.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Механізми фальсифікації виборів та деякі способи протидії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.apdp.in.ua/v32/12.pdf

2. Механізми фальсифікації виборів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://dt.ua/POLITICS/mehanizmi_falsifikatsiyi_viboriv_i_sposobi_protidiyi.html/

3. Фальсифікації на виборах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.instagram.com/p/Bu1mRLgFLKh/

4. Денисюк С., Корнієнко В., Слободянюк А. «Персоніфікація» VS «Репутація» у політичному контексті математичного моделювання виборчих переваг. *Evropsky politicky a pravni diskurz*. 2016. Vol. 3, Iss. 2. С. 165-171.

5. Денисюк С. Г. Ментальна природа сучасної політичної комунікації. *Політологічний вісник : збірник наукових праць*. Київ: ІНТАС, 2011. Вип. 56. С. 352-359.

Бушинська Аліна Сергіївна — студент кафедри комп'ютерних наук ВНТУ, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: 2kn15b.bushynska@gmail.com

Ваховський Віталій Миколайович — студент кафедри комп'ютерних наук ВНТУ, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: vitalii.vakhovskyi@gmail.com

Денисюк Світлана Георгіївна – доктор політичних наук, професор, професор кафедри суспільнополітичних наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: svetadenisiyk@gmail.com

Alina S. Bushynska — student of the Computer Sciences Chair, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: 2kn15b.bushynska@gmail.com

Vitalii M. Vakhovskyi — student of the Computer Sciences Chair, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: vitalii.vakhovskyi@gmail.com

Svitlana G. Denysiuk − Doctor of Politician science (Eng.), professor, professor of social and political sciences department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: svetadenisiyk@gmail.com

УДК 324

В. О. Василевський
В. О. Корнієнко

СУЧАСНІ ПОЛІТИКО-ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація
У статті розглянуто україно-польські відносини, насамперед політичні, якізначно ускладнились, що може вплинути на економічну взаємодію між країнами. Проаналізовано проблеми та стан сучасних економічних відносин України та Польщі у різних сферах, на фоні ускладнення політичного становища між країнами.
Ключові слова: політика, економіка, відносини, Україна, Польща.

Abstract
Report deals with the Ukrainian-Polish relations, political especially, which have become more complicated recently, what may affect an economic interactions of these countries. The report analyzes problems and current state of modern economic relations between Ukraine and Poland in various spheres of economy, given the complicated political situation between countries.
Keywords: politic, economy, relationship, Ukraine, Poland.

Вступ

В історичному плані україно-польські відносини були дуже непростими та багато в чому суперечливими. З приходом консервативної політичної партії “Право і справедливість” до влади у Польщі, ситуація погіршилась [1]. Виникає питання: як ускладнення політичних відносин між державами вплине на економічні аспекти та взаємодію в цілому.

З боку України видно спробу “стрибка на Захід” – поширення уявлень про необов'язковість ролі Польщі як моста чи “адвоката” України у зв'язку з Європою, що також впливає на загальні настрої у розвитку економічних відносин між державами. Яким чином відбувається взаємодія в економіці України та Польщі з урахуванням не найкращих передумов для цього розвитку? Чи відбуваються кроки для покращення відносин?

Результати досліджень

Попри вельми складний соціально-історичний та інформаційно-психологічний «спадок», українсько-польські політичні відносини з початку 90-х років розвивались доволі успішно. Польща була серед перших держав світу, що визнали суверенітет України, її державну незалежність на початку 90-х років минулого століття. Надалі, двосторонні відносини України та Польщі в обох державах набули статусу стратегічного партнерства. При цьому політичне керівництво і України, і Польщі прагнуло до пом’якшення сприйняття у суспільній свідомості своїх країн болючих моментів спільного історичного минулого за принципом «вибачаємо і просимо вибачення».

Після того як Польща стала членом Європейського Союзу у 2004 році, далеко не усе польське суспільство отримало очікувану вигоду від перебування в ЄС. Проте з тих часів показниками для порівняння свого добробуту й інших досягнень для поляків стали саме розвинені країни Європи. І це, мабуть, стало важливим чинником соціально-психологічного розділення польського суспільства. В зв’язку з цим, відбулась очікувана трудова міграція поляків до більш привабливих за рівнем заробітку країн Євросоюзу.

Ці факти стосуються нинішньої польської влади, якій доводиться розв'язувати ряд суперечливих проблем. Так, з одного боку, треба на належному рівні підтримувати трудову імміграцію, зокрема і з України, для забезпечення польської економіки необхідною робочою силою. З іншого боку, враховуючи значну орієнтацію правлячої партії на націоналістичні верстви польського суспільства, це завдання треба вирішувати так, щоб не втратити голоси частини польського електорату, що вбачає у багатьох українських трудових мігрантах «бандерівців». Польсько-українські політичні відносини в цілому, цікавлять з точки зору їх імовірного безпосереднього і опосередкованого впливу саме на двосторонні економічні відносини Польщі та України.

Українсько-польські економічні відносини розвиваються за кількома напрямами, які можуть по-різному реагувати на зміни у двосторонніх політичних відносинах Польщі й України. Основною сферою українсько-польських економічних відносин є взаємна торгівля товарами і послугами. Стосовно офіційної торгівлі, то на підставі аналізу даних Державної служби статистики (Держстату) України можна говорити, що українсько-польська торгівля в нинішньому столітті розвивалась, у цілому, вельми динамічно, хоча й доволі нерівномірно. Впродовж років, зважаючи на вступ Польщі до ЄС, економічну кризу 2008 року в Україні та інші екзогенні фактори, спостерігалось зменшення сальдо України в торгівлі товарами з Польщею. Нині Польща є важливим зовнішньоторговим партнером нашої країни. У 2016 р. Польща, за даними Держстату України, за обсягами експорту українських товарів посідала 3 місце серед країн світу (6,1 %) і 1 місце – у Євросоюзі (16,3 %). Також у цей же період за обсягами імпорту товарів в Україну Польща посідала 7 місце (6,9 %) серед країн світу і 2 місце (15,7%) – у ЄС [2].

Але вже у 2016–2017 рр. українсько-польська торгівля зростала після економічного шоку, обумовленого російською агресією та окупацією Росією частини території України. Однак при цьому, на відміну від періоду 2005– 2013 рр., темпи зростання польського експорту в Україну (тобто імпорту для української економіки) вже не надто перевищували темпи експорту українських товарів до Польщі [3].

На зазначені зміни в українсько-польській торгівлі після 2014 р. суттєвий вплив мало набрання чинності Угоди про асоціацію між Україною і Європейським Союзом. Адже це полегшило українським підприємствам доступ на ринок ЄС, а підприємствам із країн-членів ЄС – на український ринок. На імпорті товарів в Україну з Польщі такі зміни формату українсько-польської торгівлі могли позначитися за двома напрямами.

По-перше, полегшення доступу українським підприємствам на ринок ЄС і досвід, який українські підприємства набувають у цій діяльності, потребує нових посередників у їх комерційній діяльності на європейському ринку замість старих. Причому, не виключено, що до категорії останніх належать й деякі польські підприємства. Цілком можна вважати, що Польща для частини українського бізнесу була, свого роду, «вікном до Європи». Утім, Угода про асоціацію між Україною і ЄС поступово позбавляє польський бізнес такого виду конкурентної переваги. По-друге, польські підприємства на українському ринку так чи інакше отримали нових конкурентів з інших країн Євросоюзу, пропозиція яких для української сторони могла бути вигіднішою за польську. Тому у деяких польських експортерів в Україну могли з'явитися додаткові стимули для досягнення переваг у ціновій конференції або ж освоєння якихось товарних ніш на українському ринку.

Крім торгівлі, польсько-українські економічні відносини розвиваються ще й у сфері інвестиційної діяльності. Причому в процесі, так би мовити, інвестиційного обміну між двома країнами Україна виступає реципієнтом польських інвестицій. Так, за даними Держстату України, станом на 1 жовтня 2017 р. сукупна вартість прямих інвестицій з Польщі в Україну становила 800,2 млн дол. США або ж 2,0 % від усіх прямих іноземних інвестицій в Україну на цю дату. До того ж протягом 2017 р. обсяг прямих інвестицій з Польщі в Україну зростав. Що ж стосується прямих інвестицій з України в Польщу, то, за даними Держстату України, протягом минулого року вони скорочувались і станом на 1 жовтня 2017 р. становили лише 11,5 млн дол., або 0,2 % від сукупної вартості офіційних прямих інвестицій з України до інших країн світу [4].

Зі свого боку, українські підприємці, вочевидь, поки не розглядають прямі інвестиції у польську економіку як один із пріоритетних напрямів свого бізнесу. Мабуть, це пов'язано як з більшою привабливістю для них інших географічних ринків, так і з відносно невисоким рівнем менеджменту багатьох українських підприємств у сфері міжнародних економічних відносин.

Надзвичайно важливим напрямом сучасних українсько-польських економічних відносин є сфера трудової міграції, де Україна виступає донором, що у великих обсягах постачає дешеву робочу силу на польський ринок праці. Так, у першому півріччі 2017 р. «польські роботодавці оформили 948 тисяч заяв про намір працевлаштування іноземного працівника. Українці найчастіше працевлаштовуються у Польщі в таких галузях: найбільше – 326 тисяч – працює у транспортній галузі та на складах; у торгівлі – 200 тисяч; туристичну галузь обслуговує 116 тисяч українських працівників; 15 тисяч українців знайшли працевлаштування у науковій та технічній галузях [5; 6].

Проведений аналіз показує, що у сфері двосторонніх економічних відносин Україна є для Польщі об'єктом товарної та інвестиційної експансії більшою мірою, ніж Польща для України за цими самими напрямами двосторонніх економічних відносин. Водночас нині Україна виступає як потужний донор робочої сили для польської економіки. Сьогодні країнам невигідно псувати складені двосторонні відносини задля подальшої продуктивної взаємодії та розвитку обох держав України та Польщі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кулицький С. Оцінка розвитку українсько-польських економічних відносин у учасному політичному контексті. *Україна: події, факти, коментарі.* 2018. № 2. С. 54–62. URL: http://nbuviap.gov.ua/images/ukraine/2018/ukr2.pdf (дата звернення 08.03.2019).
2. Кулицький С. Оцінка розвитку українсько-польських економічних відносин у сучасному політичному контексті (Продовження, початок у № 2). *Україна: події, факти, коментарі*. 2018. № 3. С. 55. URL: http://nbuviap.gov.ua/images/ukraine/2018/ukr3.pdf (дата звернення 08.03.2019).
3. Rzeczpospolita. Експорт Польщі до України поставив рекорд. *Rzeczpospolita.* 2017. URL: http://www.polradio.pl/5/119/Artykul/341817 (дата звернення 08.03.2019).
4. Ващенко К. О. Політологія для вчителя : навч. посібн. для студ. педагогічних ВНЗ / К. О. Ващенко, В. О. Корнієнко. – Київ: Вид-во імені М. П. Драгоманова, 2011. – 406 с.
5. Rzeczpospolita. Польський ринок поглинає українців як губка. *Rzeczpospolita.* 2017. URL: http://www.polradio.pl/5/119/Artykul/320152. (дата звернення 08.03.2019).
6. Корнієнко В. О., Денисюк С. Г. Формування європейської ідентичності: аргументи для України. *Політологічний вісник.* Вип. 80. Київський національний ун-т імені Тараса Шевченка, 2018. С. 20–35.

Василевський Володимир Олегович – студент групи 1ПІ-16б, Факультету комп'ютерної інженерії та інформаційних технологій, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: dantek143@yandex.ua.

Корнієнко Валерій Олександрович – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри суспільнополітичних наук, академік Української Академії політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: valkorney1958@gmail.com.

Vasylevskyi Volodymyr – student of 1PE-16b, Facilty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsya, email: dantek143@yandex.ua.

Valery Kornienko – Doctor of Political Sciences, Professor, Head of the Department of Social and Political Sciences, Academician of the Ukrainian Academy of Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: valkorney@gmail.com.

УДК 94 (477)

В. В. Бажан

А. Б. Пономаренко

ПОЛІТИЧНИЙ АНЕКДОТ ЯК ВІДДЗЕРКАЛЕННЯ ЕПОХИ М. ХРУЩОВА

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Стаття присвячена дослідженню політичного анекдоту, який розглядається в контексті реакції суспільства на політику радянської влади в період діяльності М. Хрущова.

Ключові слова: політичний анекдот, радянське суспільство, діяльність М. Хрущова.

Abstract

The article is devoted to the study of political joke, which is considered in the context of the reaction of society to the policy of Soviet authority during the period of M. Khrushchev.

Keywords*:* political joke, Soviet society, activity of M. Khrushchev.

Тлумачний словник української мови визначає анекдот як коротке жартівливе (здебільшого вигадане) оповідання про яку-небудь смішну подію [1]. Історики вважають, що анекдот виник в дуже давні часи історії людства.

Одним із найбільш цікавих видів анекдотів є політичний анекдот, який містить дещо викривлену, але надзвичайно цінну інформацію про реакцію людей на події суспільного життя. Політичний анекдот акцентує увагу на гострих проблемах в житті суспільства. В таких анекдотах висміюються керівники держави, існуючий режим, ідеологічні засади, а також побутові умови і стосунки між людьми в даний історичний період. Цінність анекдоту як історичного джерела полягає в тому, що він дає нам зрозуміти спосіб мислення і ціннісні орієнтири людей. До того ж це історичне джерело вирізняється високим ступенем достовірності через недосяжність для цензури.

В сталінські часи будь-який політичний анекдот ніс для оповідача високу загрозу. В період хрущовської відлиги розпочалась деяка лібералізація суспільства і за анекдоти вже не ув'язнювали. Відтак вони розквітнули буйним цвітом на тлі пом'якшення тоталітарного режиму. Діяльність самого М. Хрущова стала найпершим об'єктом творців анекдотів, які можна розділити на кілька розділів: внутрішня політика, зовнішня політика, соціально- економічний розвиток, культура.

В лютому 1956 р. на ХХ з'їзді КПРС М. Хрущов розвінчав культ особи Й. Сталіна, викривши його злочини. Цим він створив прецедент – відтоді кожен радянський вождь критикуватиме свого попередника. Суспільство на це відреагувало так: « – Бабусю, а Ленін був хороший? – Хороший, онуче, хороший. – Бабусю, а Сталін був поганий? – Поганий, дуже поганий. – Бабусю, а Хрущов який? – Коли помре, тоді і дізнаємося». Проте люди відчули, що хоч М. Хрущов і викрив злочини тирана, але сам не зміг повністю звільнитися від вже звичного почуття страху: «На ХХ з'їзді Хрущов перед своєю історичною доповіддю про викриття культу особи Сталіна кудись зник, а через кілька хвилин з'явився і пішов до трибуни. – Де ви були, товариш Хрущов? – В мавзолей заскочив пощупати у Сталіна пульс про всяк випадок» [2].

Велика кількість політичних анекдотів пов'язана із затвердженням Нової програми КПРС на ХХІІ з'їзді партії у 1961 р. В цьому документі запевнялося, що вже нинішнє покоління радянських людей житиме при комунізмі. Народ відверто покепкував з цих фантазій: « – Який найдовший анекдот? – Доповідь Хрущова на ХХІІ з'їзді КПРС!» « На порядку денному колгоспних партійних зборів стояло

два питання: будівництво сараю і будівництво комунізму. – Зважаючи на відсутність дошок одразу переходимо до другого питання, – розпочав свій виступ парторг». А ось ще один: «– У нас при комунізмі всього буде вдосталь! – говорить обкомівский лектор. – А у нас? – питають із залу».

М. Хрущов запам'ятався людям своїм прагненням піднести економіку СРСР. З усіх його перетворень найбільше віддзеркалення в анекдотах залишили ініціативи в області сільського господарства. Для збільшення виробництва зерна М. Хрущов розробив програму освоєння цілини, за якою передбачалося освоїти для подальшої культивації близько 16 млн. га незайманих земель Казахстану і Сибіру Але непродуманість дій, погана підготовка, відсутність інфраструктури невдовзі привели до протилежних наслідків, що стало причиною великої сільськогосподарської кризи. Творці анекдотів з цього приводу використали особливості зовнішності радянського лідера: « – Як назвати зачіску М. Хрущова? – Урожай 1963 року». Крах цієї політики призвів до того, що СРСР перетворився на потужного імпортера зерна із Канади і США: « – Що встиг зробити М. Хрущов? – Сіяти хліб на цілині, а збирати його в Америці». З точки зору простих людей така дійсність була ганебною, адже вони звикли вважати свою країну великою житницею. Навіть політ Ю. Гагаріна у космос не зміг приховати розчарування: «США і СРСР домовилися про спільну експедицію на Місяць при умові, що хліб у дорогу забезпечать Штати».

Ще одна велика кампанія в сільському господарстві стосувалася посівів кукурудзи. М. Хрущов любив подорожувати за кордон. Одного разу під час візиту до американського штату Айова, який вважається сільськогосподарською перлиною США, вождя вразили посіви кукурудзи. Збільшуючи площі під її посіви в СРСР, часто за рахунок зменшення площ під інші зернові, М. Хрущов сподівався використати кукурудзу як кормову базу для збільшення продукції виснаженого тваринництва. Однак і цей план не вдалося втілити в життя. Зате в анекдотах тема кукурудзи стала найяскравішою. «Прилетіли американці на Марс. Ходять, радіють: тут буде військова база, тут аеродром… Раптом із печери визирає марсіанин: – Нічого у вас, хлопці не вийде! –Чому ж? – А тут вже прилітав один, низенький такий і лисий. Так він сказав, що все піде під кукурудзу». Одержимість Хрущова кукурудзою викликала у людей відверте глузування. « – Що таке комунізм? – Це радянська влада плюс кукурудзація всієї країни».

В анекдотах про сільське господарство відчувається тверда впевненість людей в неефективності колгоспної системи, неможливості подолання перманентної кризи: «Микита Сергійович приїздить в колгосп і по-батьківськи розмовляє з колгоспниками. – Ну, як живете? – жартує Хрущов. – Добре живемо! – жартують у відповідь колгоспники».

Неефективність економічної політики влади призводила до тотального дефіциту споживчих товарів. Іронія і сарказм не забарилися: « – Чому в радянських магазинах бракує м'яса? – Тому що наше суспільство семимильними кроками йде до комунізму, а худоба за ним не встигає». « –Чому у продажу немає взуття? – Тому що босоніж легше наздогнати і перегнати Америку».

Невідповідність між грандіозними планами влади і плачевною дійсністю породили зневіру людей у те, що М. Хрущов здатний покращити ситуацію в економіці: «Ви вже запаслись милом і пральним порошком? – Ні, а що? – Хрущов тепер взявся за хімічну промисловість». « – Чи є Хрущов великою людиною? – Так. Сорок років капіталісти не могли розвалити економіку СРСР, а Хрущов зумів менш, ніж за десять».

М. Хрущов був імпульсивною і неврівноваженою людиною. Часто, виступаючи публічно, він використовував непристойні вирази, примушуючи ніяковіти оточуючих. Народ відреагував так: «Референти Ейзенхауера не сплять ніч напередодні його виступу – покращують промову, щоб її не соромно було виголосити. Референти Хрущова не сплять ніч після його виступу – покращують промову, щоб її не соромно було надрукувати».

Часто М. Хрущова порівнюють з іншими вождями СРСР. «Назвіть трьох найвидатніших українських діячів. – Ленін, що проголосив право націй на самовизначення, Сталін, що об'єднав Західну і Східну Україну, та Хрущов, що приєднав Крим до України». Ще одне порівняння: « При Леніні було, як в тунелі: всюди темрява, попереду світло. При Сталіні – як в автобусі: один водій, половина пасажирів сидить, інша половина трясеться. При Хрущові – як у цирку: один говорить, всі сміються. При Брежнєві – як у кіно: всі чекають на закінчення сеансу» [3].

Звісно, анекдоти не завжди описують події, що насправді мали місце в минулому. За словами одного з дослідників, «анекдот – це джерело не факту, а суті епохи, тої чи іншої історичної постаті, ставлення народу до тих чи інших історичних подій» [4]. Отже, анекдоти про М. Хрущова дозволяють нам

відчути дух епохи, пов'язаної з його діяльністю, а також зрозуміти реакцію суспільства на його політику.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Словник української мови в 11 томах. – Том 1, 1970. – С. 45.
2. Мельниченко М. Советский анекдот (Указатель сюжетов) - [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Режим доступу: https://iknigi.net/avtor-misha-melnichenko/93567-sovetskiy-anekdot-ukazatel-syuzhetov-misha-melnichenko.html
3. Десятов Д. Л. Використання історичних анекдотів на уроках історії. / Д. Л. Десятов. – Х.: Вид. група «Основа», 2010. – С. 22.
4. Кабанов В. В. Источниковедение истории советского общества. Курс лекций / В. В. Кабанов. – М., 1997. – С. 356.

Алла Борисівна Пономаренко –кандидат історичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: allapon96@gmail.com

Віталій Вікторович Бажан – студент групи 1КІ – 18б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: bazhanvitalik78@gmail.com

Ponomarenko Alla B. –PhD in History, Assistant Professor of the Department of Social and Political Sciences, Vinnytsya National Technical University, Vinnytsia, e-mail: allapon96@gmail.com

Bazhan Vitaliy V. – Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsya National Technical University, Vinnytsia, e-mail: bazhanvitalik78@gmail.com

УДК 94 (477)

Є. П. Юзькова

А. Б. Пономаренко

ПОВСЯКДЕННЕ ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКИХ СЕЛЯН НА ОКУПОВАНИХ ЗЕМЛЯХ В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В статті розглядаються особливості повсякденного життя та праці селян на українських землях в період німецької окупації 1941-1943 рр.

Ключові слова: Друга світова війна, окупація, повсякдення, українське село.

Abstract

The article is devoted to the conditions of everyday life and work of agricultural population in the Ukrainian lands during the German occupation of 1941-1943.

Keywords*:* World War II, occupation, everyday life, Ukrainian village.

Друга світова війна – одна з найдраматичніших сторінок історії українського народу. Її висвітленню присвячено величезний масив наукових досліджень. Але лише незначна частина з них розглядає питання, пов'язані із життям простих людей на окупованій території. Особливо важливо підійти до вивчення цього аспекту без ідеологічних упереджень радянських часів, які часто зводили весь спектр питань життя в окупації до колабораціонізму місцевого населення. В даній роботі розглянемо становище українського селянства на окупованій нацистами території.

Страшні поразки Червоної Армії на початку війни призвели до того, що вже в перші місяці війни більша частина української території була зайнята ворогом. Відтак українське населення, 95% якого залишилось на місці свого проживання, мусило пристосуватися до нових умов життя [1]. Війна почалася раптово, і мирні люди психологічно не були готовими до подібного перебігу подій.

Українські селяни очікували ворога насторожено, але у багатьох були і позитивні сподівання. Сталінська політика суцільної колективізації, що супроводжувалася розкуркуленням, депортацією, голодомором, змусила селян скоритися владі, але не зробила з них прихильників радянської системи. Тому вони сподівалися, що зміна влади призведе до покращення життя, зокрема знищить ненависну колгоспну систему.

Окупаційна влада одразу почала встановлювати управління на селі. На три-чотири села припадав один комендант, при якому було кілька військових і перекладач. Для управління людьми призначалися старости і поліцаї, як правило з місцевих мешканців. Ці особи по-різному ставилися до виконання своїх обов'язків. Далеко не всі використовували владу і зброю виключно в інтересах ворога. Чимало було й таких, котрі толерантно ставилися до односельців, попереджаючи їх про ворожі до селян дії окупантів.

На велике розчарування селян, нова влада не ліквідувала колгоспну систему. І це не дивно, оскільки Україна розглядалася як велика ресурсна база для потреб Німеччини. А колгоспи давали найкращу можливість викачувати з села продовольство. Змінилася лише назва. Колгоспи стали називатися «громгоспи», радгоспи – «держгоспами». Їх продукція здавалася державі, тільки тепер уже – німецькій. Оплата праці селян здійснювалась натурою після розрахунків із владою. Функції керівника цих господарств виконували старости. За порушення технології або правил поведінки селян карали штрафами. Але мали місце і тілесні покарання. Так, в одному селі, за спогадами очевидця, за оранку на меншу глибину, ніж потрібно, комендант побив селян пліткою [2].

Нова влада запровадила й оподаткування селян. Як і за радянської влади, вони повинні були здавати щорічно певну кількість м'яса (40-60 кг), яєць (500 шт.), молока (500 л) [3]. У разі невиконання могли покарати вилученням худоби.

Побутові умови селян в окупації не надто змінилися. Вони проживали за рахунок власних господарств. Вироблену сільськогосподарську продукцію продавали на місцевих базарах або обмінювали на товари, які приносили на обмін мешканці міст. Значно погіршилося життя тих селян, у яких окупанти для власних потреб вилучили житло.

Подібною до попередньої залишилась система управління сільськогосподарським виробництвом. Продовжували працювати в звичному режимі районні землеуправління, машино-тракторні станції, млини, елеватори, заготівельні організації.

На початку окупації в сільській місцевості німецька влада дозволила існувати школам і середнім сільськогосподарським навчальним закладам. В процесі навчання навіть використовували радянські підручники, але із замальованими портретами радянських вождів. Проте школи проіснували лише декілька місяців. Окупанти вважали українців людьми другого сорту, яким не потрібна освіченість, бо вона може привести до визвольного руху. Гітлер стосовно цього висловився наступним чином: « Було б помилкою дати освіту місцевим людям… Було б краще не вчити їх навіть читати… Якщо росіяни, українці, киргизи та інші умітимуть читати і писати, це може нам тільки нашкодити» [4]. З Гітлером цілком погоджувався очільник СС Г. Гіммлер: «Принципова лінія для нас абсолютно зрозуміла – цьому народу не треба давати культуру» [5]. Отже, освітня політика окупантів мала дискримінаційний характер. Вона була спрямована на формування покірної робочої сили.

Більшість культурно-просвітніх закладів та установ також була знищена. На думку окупанта, ніщо не повинно було відволікати селян від сільськогосподарської діяльності особливо в період польових робіт. Однак, порушуючи заборони, молодь нерідко збиралася вечорами для спілкування, співала, танцювала, потайки відзначала свята. Інколи влада сама організовувала масові святкові заходи, наприклад, з приводу завершення збору врожаю. Бувало дозволялося проведення концертів та театральних вистав як аматорськими, так і професійними колективами, що існували в містах. У приміщеннях клубів демонстрували пропагандистські фільми, в яких прославлялися перемоги німецької армії, пропагувалися переваги німецької культури і німецького способу життя, викривалися злочини сталінського тоталітарного режиму.

З відходом комуністичної влади на Схід відроджувалось релігійне життя селян. Майже в кожному селі громада пристосовувала для богослужіння вцілілі храми, які в радянські часи використовувалися як колгоспні комори чи склади. Селяни могли відкрито носити хрестики і вільно брати участь у церковних відправах, приймати таїнства, здійснювати поховання в присутності священника. У тих селах, де церкви були зруйновані комуністичною владою, для богослужіння пристосовувалися звичайні громадські будівлі.

З початком окупації в селах були ліквідовані радіотрансляційна та телефонна мережі. Обмеженим було користування поштою. На початку окупації листування дозволялося, зокрема з тими, хто перебував на роботі в Німеччині. Але після того, як звідти почала надходити інформація про нелюдські умови праці, листування було взято під суворий контроль, і листи часто не доходили до адресатів. Вивезення молоді на роботу до Німеччини стало справжньою трагедією для мешканців України, з якої було відправлено в німецьке рабство 2,4 млн. чоловік.

Ставлення селян до окупантів було відповідним ставленню останніх до селян. Серед німецьких солдатів були звичайні люди, які так само страждали від війни. Вони не ставилися жорстоко до місцевого населення, інколи навіть пригощали дітей цукерками і шоколадом. Але були й інші, які були вороже налаштовані до селян, грабували їхнє майно, забирали продукти. В районах розгортання Руху Опору селяни часто ставали заручниками окупантів, які, будучи не в змозі ліквідувати партизан, свій гнів спрямовували на мирне населення.

Ситуація загострилася в період відступу окупантів. Багато українських сіл було спалено. Відступаючи, ворог намагався забрати з собою працездатних чоловіків як робочу силу для риття окопів і траншей. Щоб уникнути цього багато чоловіків тікали і переховувалися там, де лише могли знайти притулок.

Отже, життя українського села в умовах німецької окупації мало чим відрізнялося від життя в радянські часи. Практично незмінною залишилась система організації господарської діяльності і система управління сільськогосподарським виробництвом, оскільки мета у окупанта, як і у радянської влади, була одна – максимально викачати сільськогосподарську продукцію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гриневич В. Катастрофа 1941: Україна сказала «ні» сталінізму.» [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Режим доступу: https://dt.ua/SOCIETY/katastrofa_1941_ukrayina_skazala_ni_stalinizmu.html
2. Нікілєв О. Ф. Українське село за часів німецької окупації: за спогадами селян (літо1941 – осінь1944 рр.) / О. Ф. Нікілєв //Гуманітарний журнал. - 2015. - № 3-4 – С. 67. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gumj_2015_3-4_9
3. Там же. С. 68.
4. Шайкан. В. Повсякдення українців у роки німецької окупації. 1941-1944. – Київ, 2010. – С. 5.
5. Там же.

Юзькова Єлизавета Платонівна – студентка групи 3Б-18б, факультет теплоенергетики та газопостачання, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Алла Борисівна Пономаренко –кандидат історичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: allapon96@gmail.com

Yuzkova Elizaveta P. – Faculty of Civil Engineering, Thermal Power Engineering and Gas Supply, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

Ponomarenko Alla B. –PhD in History, Assistant Professor of the Department of Social and Political Sciences, Vinnytsya National Technical University, Vinnytsia, e-mail: allapon96@gmail.com

УДК 94 (477)

К. В. Литус

А. Б. Пономаренко

ТАКТИКА СПАЛЕНОЇ ЗЕМЛІ В РАДЯНСЬКО-НІМЕЦЬКІЙ ВІЙНІ: НЕОБХІДНІСТЬ ЧИ ЗЛОЧИН ПРОТИ ВЛАСНОГО НАРОДУ?

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Стаття присвячена дослідженню оборонної стратегії керівництва СРСР в радянсько-німецькій війні. Розглядаються драматичні наслідки тактики спаленої землі, застосованої Й. Сталіним.

Ключові слова: тактика спаленої землі, радянсько-німецька війна, евакуація.

Abstract

The article is devoted to the study of the defense strategy of the soviet leadership in the Soviet-German war. Considered the dramatic consequences of the tactics of burned land, used by J. Stalin.

Keywords*:* tactics of burned land, Soviet-German war, evacuation.

Не один раз в світовій історії ведення війн використовувалася тактика спаленої землі. Суть її полягала в знищенні того, що могло бути використане ворогом на зайнятій ним території. Так, скіфи заманювали персів вглиб степу, після чого нищили запаси продовольства і отруювали криниці. Кельти у своїй боротьбі проти римських легіонів спалювали свої поля з врожаєм, змушуючи ворога страждати від голоду. Подібна тактика змусила армію Наполеона залишити Москву і відступити на захід. На перший погляд здається, що в боротьбі з ворогом прийнятні будь-які заходи, що ведуть до перемоги. Але не можемо обійти увагою того, як подібні дії позначаються на долі мирного населення, котре знаходилося в тилу у ворога.

В 1941 році українські землі опинилися в епіцентрі боротьби двох тоталітарних імперій за панування в світі. 22 червня Німеччина оголосила війну Радянському Союзу і нанесла превентивний удар по військовій потузі Червоної Армії. Радянське керівництво, очолюване Й. Сталіним, готувалося до великого «визвольного походу» і зовсім було не готове до війни на своїй території.

3 липня 1941 р. Й. Сталін в своєму зверненні по радіо закликав радянських громадян до всенародної боротьби з ворогом. Вождь відкритим текстом заявив, що тактика спаленої землі стає для Червоної Армії основною стратегією: «При вимушеному відступі частин Червоної Армії необхідно забирати весь рухомий залізничний склад, не залишати супротивнику жодного кілограма хліба, жодного літра пального. Колгоспники повинні перегнати всю худобу, хліб здавати на зберігання державним органам для вивезення в тил. Усе цінне майно…, що не може бути вивезене, повинно безумовно знищуватися» [1]. Такі заходи мали на меті значно ускладнити перебування німецьких окупантів на території СРСР і подальше їх просування вглиб країни. Позбавити ворога можливості використати матеріальні ресурси завойованих територій – ніби і зрозуміле прагнення радянського командування. Але цей наказ у випадку його виконання прирікав жителів залишених Червоною Армією областей на злидні і навіть голодну смерть. На окупованій території України залишилося не менше 95% населення республіки [2]. І влада повинна була мати це на увазі.

Радянська стратегія спаленої землі складалася з евакуації мільйонів людей і тисяч промислових підприємств, знищення залізничного транспорту і сільськогосподарської техніки, худоби і запасів

зерна, знищення заводських приміщень, житлових і громадських будівель, державних архівів і навіть культурних пам'яток. Як за таких обставин будуть виживати люди, що залишилися на окупованій території, владу зовсім не цікавило. Як і не цікавили жертви серед цивільного населення, що загинули «випадково», коли план тотального нищення матеріальних ресурсів втілювався в життя.

Радянська влада дуже ретельно приховувала правду про те, що відбулося 18 серпня 1941 р. на Південно-Західному фронті, коли при відступі Червоної Армії було прийнято рішення про підрив Дніпрогесу. Підривники не розрахували силу заряду, і отвір, що утворився в греблі, був у п'ять разів більшим за очікуваний. Величезна хвиля змила прибережні села з місцевими жителями. Вона ж зруйнувала понтонні переправи радянських військ. В результаті повені більшість бійців двох загальновійськових армій і кавалерійського корпусу не змогли відступити і попали в полон [3]. Зрозуміло, що план підриву тримався в таємниці, і людей не повідомили заздалегідь, їхньою долею просто знехтували.

Через неготовність до оборонної війни і небажання червоноармійців героїчно гинути, захищаючи ненависний тоталітарний режим, велика їх кількість опинилася в полоні. І це стало великою проблемою для окупаційної влади. Адже мільйони військовополонених потрібно було хоч якось годувати. Всі запаси продовольства були вивезені або знищені радянською владою. Така ж доля спіткала і сільськогосподарську техніку. Якщо селяни ще мали якісь власні припаси, то міське населення і військовополонені страждали від голоду і навіть помирали.

Вирішенням продовольчої проблеми довелось зайнятись окупаційній владі. В 1941-1943 рр. з Німеччини для окупованих східних територій було відправлено 15 тисяч вагонів із сільськогосподарською технікою – тракторами, плугами, косами, генераторами. Завезли навіть худобу для розведення. Загалом же німецька статистика вказує на те, що сільськогосподарська допомога в цей період склала 445 млн. рейхсмарок [4]. Так німці намагались виправити ситуацію. Але ці зусилля були знецінені низькими врожаями, катастрофічною ситуацією з транспортом, нападами партизан і нищенням ними складів з потрібними не лише окупантам, але і мирному населенню продуктами.

Відступаючи, радянська влада спричинила великі руйнування у містах. Перед здачею ворогу Києва спеціальні групи НКВС підірвали вокзал, електростанції, склади палива і продовольства, вивели з ладу водогін. Ціле місто було позбавлене питної води. Як кияни обійдуться в окупації без води і електрики, радянську владу зовсім не цікавило. Сотні будівель радянські диверсанти замінували і підірвали після того, як у місто прийшли німці. Це спричинило велику пожежу. Фотографії зруйнованого Хрещатика не залишають байдужим нікого. Точну кількість киян, загиблих від вогню і під руїнами будинків, порахувати неможливо. Жертв було б іще більше, але німецьким саперам вдалося розмінувати і врятувати багато будівель, приречених комуністичною владою на знищення.

17 листопада 1941 р. Ставка Верховного Головнокомандування передала Військовим Радам армій наказ № 0428, в якому йшлося про спалення та знищення всіх населених пунктів, на відстані 40-60 км вглибину від лінії фронту та на 20-30 км по ліву та праву сторону від доріг, на яких знаходилися ворожі війська [5]. За словами Сталіна, «це мало зробити життя в тилу ворога нестерпним». Для знищення населених пунктів наказувалося використовувати авіацію, артилерію, а також команди розвідників, лижників і партизанських груп, які повинні бути забезпечені пляшками з сумішшю для підпалу. Навряд чи вождь тоді думав про мирне населення, яке в цих містах і селах залишилось без даху над головою, адже не всі жителі були евакуйовані. До людей на окупованих територіях Сталін ставився, як до потенційних зрадників, ворогів народу, про яких турбуватися не було сенсу, тим більше, коли мова йшла про українців.

Особливо такі дії радянських військ завдали деструктивних наслідків у східних і південних регіонах України. Знищували обладнання, турбогенератори, водонапірні вежі, мости, залізниці, автошляхи, продовольчі склади, сільськогосподарську техніку, яку не встигали вивезти. На Півдні України війська НКВС підірвали Криворізьку й Дніпродзержинську ГЕС. Зважаючи на блискавичний наступ німців, у жовтні 1941 року була зруйнована більша частина електрообладнання на Донбасі, затоплені вугільні шахти.

Були підірвані залізниці, мости у Черкасах, Кременчузі, Каневі, Дніпропетровську, Запоріжжі. Лише на Харківському залізничному вузлі і прилеглих до нього ділянках було встановлено 1303 міни уповільненої дії. У результаті цього було пущено під укіс 106 поїздів, висаджено у повітря 9 мостів [6].

У Харкові були зафіксовані факти, коли при відступі радянські війська підпалювали не тільки господарські об'єкти, а й житлові будинки. У східній частині України практично не залишилося таких господарських об'єктів, де не були б проведені демонтаж, підрив та підпали. В Дніпропетровську було

підірвано хлібокомбінат разом з робітниками. Такі приклади можна множити. І все це робили комуністи, тікаючи від ворога. Ось чому можна і доцільно писати не лише про злочини та репресії нацистської окупації, а й про злочини комуністичного режиму щодо своїх власних громадян. Велика кількість загиблих і померлих жителів окупованих територій сталася не тільки через дії ворога, але також в наслідок тактики спаленої землі, що застосувала радянська влада, для якої не існувало питання першорядної цінності людського життя. Зрештою, ця тактика не зупинила ворога, який за рік окупував величезну територію СРСР, де проживало 80 млн. чоловік.

Світова спільнота засуджує подібну політику. В статті 54 доповнення протоколу І Женевської конвенції 1977 р. читаємо наступне: «Забороняється знищувати, вивозити або псувати об'єкти, необхідні для виживання цивільного населення, такі як запаси продуктів харчування, посіви, худобу, потужності для постачання питної води та її запаси… з метою недопущення їх використання цивільним населенням або протилежною стороною як засобів виживання, незалежно від мотивів – чи то з метою викликати голод серед цивільного осіб, змусити їх до виїзду або з якоїсь іншої причини.» [7]

Тактика випаленої землі абсолютно не враховувала життя людей. Все, що потрібно було для Сталіна – створити ворогу нестерпні умови для життя за будь-яку ціну, що в певній мірі вдалося досягти. Але все скоєне – злочин проти власного народу. Мільйони жертв, зруйновані будинки, заводи, підприємства, важливі споруди та транспортні засоби, люди без води та хліба, все це – спланована владою операція з жорстокою сталінською логікою: ліс рубають – тріски летять.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Выступление по радио Председателя Государственного Комитета Обороны И. В. Сталіна 3 июля 1941 года. [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Режим доступу: http://vivovoco.astronet.ru/VV/RARE/OGONYOK/STALIN.HTM
2. Гриневич В. Катастрофа 1941: Україна сказала «ні» сталінізму.» [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Режим доступу: https://dt.ua/SOCIETY/katastrofa_1941_ukrayina_skazala_ni_stalinizmu.html
3. Самоделова С. Диверсия с именем Сталина. [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Режим доступу: https://www.mk.ru/editions/daily/article/2008/06/19/35498-diversiya-s-imenem-ctalina.html
4. Walter N. Sanning. Soviet Scorched-Earth Warfare: Facts And Consequences. [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Режим доступу: http://www.ihr.org/jhr/v06/v06p-91_Sanning.html
5. Приказ Ставки ВГК от 17.11.1941 № 0428. [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Режим доступу: https://ru.wikisource.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D0%B7_%D0%A1%D1%82%D0%B0%D0%B2%D0%BA%D0%B8_%D0%92%D0%93%D0%9A_%D0%BE%D1%82_17.11.1941_%E2%84%96_428
6. Радянська «тактика випаленої землі» 1941 року. [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Режим доступу: http://territoryterror.org.ua/uk/history/period/?ci_themeid=134
7. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р., що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол І), від 8 червня 1977 року. [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199

Литус Катерина Віталіївна – студентка групи МР-18б, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Алла Борисівна Пономаренко –кандидат історичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail : allapon96@gmail.com

Lytus Kateryna V. – Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Ponomarenko Alla B. –PhD in History, Assistant Professor of the Department of Social and Political Sciences, Vinnytsya National Technical University, Vinnytsia, e-mail : allapon96@gmail.com

УДК 94

В. А. Кіслова
В. Я. Заболотний

ІСТОРІЯ МІСТА ПОГРЕБИЩА

Комунальний заклад «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 33 Вінницької міської ради»

Анотація
В даній статті подано інформацію про населений пункт, місто Погребище, Погребищенського району, Вінницької області, представлена історія міста з XII століття до сьогодення.
Ключові слова: місто, історія виникнення, історичні етапи.

Abstract
This article provides information about the town Pogrebyshche, Pogrebyshchensky district, Vinnytsia region, its history from the XII century till present.
Key words*:* town, origin, historical stages.

Погребище — місто (селище міського типу з 1938 року, місто з 1984р.), розташоване у верхів'ях річки Рось, у північно-східній частині Вінницької області. Йому, як жодному іншому з міст і містечок Поділля, упродовж усієї історії існування судилося бути своєрідним рубежем на стику політичних інтересів і різних володінь. Звідси – часта зміна адміністративно-територіальної належності (Брацлавська, Київська, Подільська губернії) і завжди крайнє положення біля меж областей (губерній, володінь). Розташоване за 70 км від обласного центру, за 2 км від залізничної станції Ржевуська. Населення — 9 525 чоловік (2018 р.). Перша згадка датується 1148 роком. В XII ст. на місці сучасного міста було місто Рокитня. Після монголо-татарської навали від нього залишились самі погреби, тому поселення стали називати Погребищем.

Після Люблінської унії 1569 р. Погребище перейшло до Речі Посполитої (містечком володіли польські магнати Збаразькі) і стало користуватися Магдебурзьким правом. Населення Погребища брало участь в антифеодальному повстанні 1591—1593 рр. під проводом К. Косинського. В 1595 році селянські загони, очолені козацьким ватажком Г. Лободою, зайняли Погребище.

У першій половині XVII століття у містечку з'явилися євреї і була побудована дерев'яна синагога. В 1648 році військо Богдана Хмельницького, очолене Максимом Кривоносом, знищили всіх євреїв Погребища. В 1653 році Погребище було вщент зруйновано князем Яремою Вишневецьким, що відступав із-за Дніпра під натиском Богдана Хмельницького.

З кінця 1667 до 1712 року Погребище стало сотенним містом Брацлавського полку. За умовами Андрусівського перемир'я Погребище відійшло до Польщі. Внаслідок військових дій та каральних експедицій польських панів Погребище та навколишні села знелюдніли, довгий час лежали в руїнах. До того ж, після турецької навали 1672 року чимало вцілілих жителів переселилося на Лівобережжя. Тільки наприкінці XVII ст. Погребище і навколишні землі знову були заселені.

На початку XVIII ст. Погребище стало значним осередком торгівлі та ремесла. Місцеві ярмарки приваблювали купців не лише з Польщі, а й з сусідніх країн. Ремісники мали свої цехові організації. 1747 року власник Погребища затвердив статути шевського, кравецького та кушнірського цехів.

Мешканці Погребища взяли участь у повстанні проти польсько-шляхетських загарбників під проводом С. Палія. В 1736 і 1768 роках в Погребищі були загони повсталих гайдамаків.

Населення Погребища восени 1768 року взяло участь в Коліївщині.

У XVIII–XIX ст. містечко було родинним гніздом Ржевуських, в якому народилася Евеліна Ганська, друга дружина відомого французького письменника Оноре де Бальзака. Наприкінці XIX ст. на землях графа Адама Ржевуського збудовано залізницю і станцію, яку названо на його честь — «Ржевуська». Коли Правобережну Україну возз'єднано з Росією, Погребище віднесено до Бердичівського повіту Київської губернії.

Селяни Погребища досить стримано зустріли царський маніфест про звільнення їх від кріпосної залежності, не хотіли підписувати уставних грамот, згідно з якими вони мали викупити 2107 десятин землі за 103,5 тис. карбованців. Але їх присилували до цього. У 60-х роках XIX ст. в Погребищі було створено волосне правління.

Промислове пожвавлення помітно посилилося з 80-х років. Злидні змушували місцеву бідноту найматися на будови підприємств, на спорудження залізничної колії Козятин—Умань, що тривало протягом 14 років. На 1900 рік завершено спорудження Погребищенського цукрового заводу, а в 1902 році — п'ятиповерхового вальцьового млина, обладнаного потужними паровими машинами. Працювало тут 56 чоловік. Пересічно за добу розмелювалося 5800 пудів зерна, вироблялося 10 сортів борошна. На той час це було одне з найбільших і технічно досконалих підприємств борошномельної промисловості в Україні.

Наприкінці XIX ст. на 5925 чоловік населення в містечку були дві православні церкви, костьол, синагога та лише дві початкові школи, а з медичних закладів — одна невелика приймальна палата. На початку XX ст. містечко нараховувало 943 дворів, 5807 мешканців, дві церкви (мурована Успенська і дерев'яна Михайлівська), дві церковнопарафіяльні школи, шість круподерень, завод шипучих вод, два водяних млини, 10 мануфактур, 30 бакалійних і м'ясних лавок. Граф Микола Павлович Ігнатьєв розпочав будівництво цукрового заводу. В 1921 році було відкрито агрошколу. В 1923 році – організовано перше колективне господарство ім. Т. Шевченка.

Німецько–фашистські війська окупували місто 21 липня 1941 року. У середині жовтня 1941 року 5-та німецька оперативна команда розстріляла в Погребищі все єврейське населення - майже 1360 людей. У часи окупації у Погребищі діяла підпільна група опору, яку очолював вісімнадцятирічний М. Д. Копецький. 31 грудня 1943 року місто звільнила 65 мотобригада 1-ї танкової армії генерала М.Ю. Катукова. Понад 6 тисяч воїнів-погребищан залишились на полях битв. Семеро уродженців району удостоєні звання Героя Радянського Союзу: А.Бурлачук, В.Кравченко, А.Москальчук, А.Пономарчук, М.Сьомак, І. Слободянюк, В.Терлецький. В братській могилі, що знаходиться в центрі міста, поховано 653 воїнів.

У повоєнний час Погребище значно змінило свій вигляд, особливо у центральній лівобережній частині: з'явились багатоквартирні будинки, школа №1 ім. Миколи Сьомака і школа-інтернат, універмаг і магазин «Дитячий світ», пошта, будинок райради, лікарня, відкрито музичну школу і медичне училище (1966 р.), збудовано заводи сухого і знежиреного молока, комбікормовий, залізобетонних виробів і контейнерний, виробництва будівельних матеріалів, відбудований цукровий завод на правобережжі.

Погребище залишає досить помітний слід на тлі культурної Вінниччини. Так, архітектор Степан Кирилович Казназей і лісничий Погребищенського лісництва Павло Олександрович Палесін назавжди увічнили старання рук людських і душ, сприяючи облаштуванню витоку славної ріки Рось, створивши справжню зелену колиску для невтомного серця водотоку.

Гордістю Погребища є його уроженка Настя Присяжнюк (1894–1987 рр.) – визначний фольклорист і етнограф України. Усе своє довге життя (92 р.) ця жінка присвятила збереженню пам'яток української культури. Починаючи з 23-х рр. і до кінця своїх днів вона записувала і впорядковувала пісні (200 календарно-обрядових, 1 500 ліричних, історичних, соціально-побутових), прислів'я, казки, гуморески, унікальні матеріали з мови, історії, етнографії рідного краю. Деякі перлини усної народної творчості, зокрема плачі й голосіння, записані на фонограф у 1963 р. з голосу Насті Андріївни відомим фольклористом Климентом Квіткою – чоловіком Лесі Українки, а також відіслані на замовлення Британського етнографічного музею.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.Історія міст і сіл України. Вінницька область. – К.: УРЕ, 1972.
2. Швець Г. І. Голубі перлини України. – К.: Радянська школа, 1969. – 176 с.
3. pogrebysche.org.ua›istoriya-pogrebischa/
4. ukrainaincognita.com›vinnytska…pogrebyshchenskyi…
5. wikiplanet.click›enciclopedia/UK/Погребище

Кіслова Валентина Анатоліївна – учитель історії, вища кваліфікаційна категорія, педагогічне звання «старший вчитель», КЗ «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 33 Вінницької міської ради», Вінниця, e-mail: ronyshka2013@gmail.com.

Заболотний Владислав Ярославович – учень 10-А класу, КЗ «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 33 Вінницької міської ради», Вінниця

Kislova Valentyna – a teacher of history, higher qualification category, pedagogical degree «Senior Teacher», Vinnytsia Secondary School №33, Vinnytsia, e-mail: ronyshka2013@gmail.com.

Zabolotny Vladyslav – a pupil of the 10th form, Vinnytsia Secondary School №33, Vinnytsia

УДК 94

М. В. Вижга
Л. О. Біла
А. Ю. Поддубна

Катастрофа за кулісами

Державний професійно-технічний навчальний заклад
«Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище»

Анотація

Висвітлено політичні репресії на Вінниччині в 1930-х роках стосовно керівників й акторів Вінницького державного театру опери та балете. Основний зміст роботи складає аналіз функціонування радянської політико-правової системи в 20-50-х рр. XX століття на прикладі працівників Вінницького театру. Робота розрахована на викладачів, учителів, студентів, учнів та всіх, хто цікавиться історією нашої країни.

Ключові слова: репресії, політика, терор, культура, актори, театр, керівництво, інтелігенція, розстріл, арешт, ув'язнення, політв'язень, історія, архів, музей, документи, справи.

Abstract

The political repressions of Vinnytsia region in the 1930s to the leaders and actors of the Vinnytsia State Opera and Ballet Theatre were highlighted in the article. The main content of the work is an analysis of the functioning of the Soviet political and legal system in the 20s and 50s of the twentieth century based on the example of the Vinnitsa theater workers. The article is for teachers, teachers, students and those who are interested in the history of our country.

Key words: repression, politics, terror, culture, actors, theater, leadership, intelligentsia, shooting, arrest, imprisonment, political prisoner, history, archive, museum, documents, cases.

У 1920-30-ті рр. більшовицька влада до української культури, загалом і театру, зокрема, ставилася надто прагматично. Останній її цікавив, передусім, як важіль зміцнення і підтримки політичної лінії Радянської держави. Тому культурно-мистецьке життя у Вінниці, як і в усій країні, набуло вкрай політизованих форм, а сама сцена Мельпомени розглядалася як підґрунтя для впровадження більшовицької ідеології.

У ті роки вінницький театр розвивався в надзвичайно складних соціально-політичних умовах та протиріччях: з одного боку, за ці роки відбулося небачене розгортання театрального будівництва, працювали різноманітні трупи, були створені умови для розкриття нових талантів і розвитку масової культури, а, з іншого, – жорстоко знищувались ці таланти. Потужний спалах культурного піднесення, нового світогляду, поява нової національної еліти викликало занепокоєння більшовицької влади, яка окрім з методів виховання і пропаганди активно залучає терор, пік якого припадає на 1937-1938 рр.

Безпрецедентні сталінські репресії не оминули колектив Вінницького державного театру опери та балету. Серед розстріляної театральної когорти – заслужений артист республіки, режисер Сергій Каргальський, директор театру Архип Воробйов, помічник режисера Дмитро Земський, диригент Яків Моринець та низка інших артистів і музикантів. Усі вони, безневинно звинувачені в належності до антирадянської військово-повстанської організації, в терористичних фашистських організаціях, в українському буржуазному націоналізмові були оголошені «ворогами народу» та страчені.

Незважаючи на те, що більшість митців Вінницького театру опери та балету реабілітовані ще у 1958 р., їх творчий доробок ще довгі роки перебував під забороною. І сьогодні ці імена майже невідомі, а їхня творчість потребує наукового дослідження. Нехай же трагічна доля вінницьких акторів послужить уроком нам і майбутнім поколінням.

Арешти у Вінницькому театрі за політичними мотивами відбувалися і до 1937 р. Так, 30 квітня 1935 р., повертаючись потягом з гастролей у Бердичеві хорист Іполит Кариківський висловився з приводу того, що селяни голодують.

Не встиг поїзд під'їхати до ст. Козятин, як Кариківського зсадило місцеве залізничне НКВС. У звинувачувальному висновку вказувалось: «В потязі № 89 із Бердичева до Вінниці у вагоні серед пасажирів вів контрреволюційну агітацію, говорив, що в Радянському Союзі селянство голодує, колгоспники нічого за свою працю не отримують, що державний план хлібозаготівлі настільки завищений колгоспам, що колгоспникам залишається тільки одна полова, солома та болото». Вирок

не забарився. За таку «антирадянщину» Кариківський 31 травня 1935 р. був звинувачений за політичною статтею і засуджений на п'ять років позбавлення волі у виправних трудових таборах [1].

Системного характеру політичні репресії набули у Вінницькому театрі опери та балету у 1937-38 рр., і були пов'язані із «виявленням» та «розкрученням», а, за фактом, – фабрикацією справи величезної антирадянської змови в середовищі культурних діячів УРСР.

Першим у вир політичних репресій потрапив Архип Воробйов - начальник Вінницького обласного управління у справах мистецтва і, за сумісництвом, директор Вінницької опери

На початку грудня 1936 р. у пресі почастішала критика на адресу оперного керівництва: «…виробничі наради скликаються рідко, вистави не обговорюються колективом ні під час роботи над ними, ні після першого спектаклю… трапляються випадки порушення виробничої дисципліни навіть під час вистав, і це проходить без колективного обговорення. Не працюють гуртки ні політичні, ні фахові… Немає навіть червоного кутка в театрі, щоб прочитати газету… В такій некультурній обстановці не може бути, зрозуміло, належного піднесення в роботі… це серйозні хиби, які слід якнайшвидше усунути» [2].

Зазначена критика, яка у попередні роки сприймалася як серйозна, але все ж таки нетеатральна, стороння особиста думка, напередодні страшного 1937 року перетворилася на смертоносне знамення. 28 грудня 1936 року Архип Воробйов був заарештований органами НКВС.

Справа Воробйова тягнулася трохи більше півроку. Нічого особливого, за таких «зізнань» вигадувати слідчим було не потрібно, а тому звинувачення за ст.ст. 54-8, 54-11 КК УСРР дуже швидко визнали доведеним.

13 липня 1937 р. А. М. Воробйов був розстріляний у Києві [3].

27 грудня у Києві заарештовано режисера Вінницької опери Сергія Каргальського.

Отже, «керівництво» організації було «виявлено». Тепер справа була за безпосередніми рядовими членами "контрреволюційної зграї» [4].

Повальне виявлення «ворогів народу» у вінницькому театрі тривало з 28 січня по 9 квітня 1938 р. Загалом було заарештовано 12 осіб. В обвинувальному висновку (квітень 1938 року) знаходимо, що «управлінням державної безпеки УНКВС по Вінницькій області у Вінницькому обласному державному оперному театрі викрито і ліквідовано бойовий повстанський терористичний загін антирадянської української військової повстанської організації, яка ставила перед собою ціль повалити радянську владу шляхом збройного повстання під час війни фашистських держав проти СРСР. Зізнання заарештованого НКВС УРСР колишнього художнього керівника театру активного націоналіста Каргальського і арештованого УНКВС по Вінницькій області диригента активного петлюрівця Моринця, акторів – колишнього офіцера білої армії Арістова, офіцера галичанської армії Волинця, німця Пейцура та решти заарештованих, притягнутих по цій справі свідчать, що Каргальський, будучи в 1936-1937 рр. художнім керівником Вінницької держопери створив бойовий терористичний повстанський загін, до якого завербував Моринця, Земського, Соблатович, Ходню та ін.» [5].

Всі 12 заарештованих акторів перебували під вартою у Вінницькій тюрмі, їхні особисті документи були при карній справі. Постановою трійки УНКВС УРСР по Вінницькій області від 10 квітня 1938 р. засуджені до ВМП – розстрілу. «Всіх – розстріляти, – майно, яке особисто належить їм – конфіскувати, а справу здати до архіву. Секретар трійки – Гольдштейн». Реабілітовані митці 16 липня 1958 р. згідно із висновку управління КДБ при РМ УРСР по Вінницькій області від 27 червня 1958 р.

Зокрема, актор Волинець під час допиту 11 лютого 1938 р. категорично заперечував свою участь в антирадянській організації, а вже 13 березня давав протилежні свідчення. "Під час перевірки виявлено, що Даниленко, який проводив слідство застосовував до заарештованих незаконні методи ведення слідства". Не проводились очні ставки, давали різні дати, зізнання об'єктивно ні чим не підтверджувалися, не провірялися, а отже не мали сили доказів. Фактично справа «шита білими нитками», порушувалась законність, йшла фальсифікація слідчих документів, – констатували співробітники органів безпеки, посмертно рекомендуючи реабілітувати безневинно знищені таланти.

Знищення групи акторів та адміністраторів Вінницького театру опери та балету, безумовно, було лише «краплею у кровавому морі» сталінських репресій 1937-1938 років, але втрата для культурного життя Вінниці була безповоротною. Більшовицькі кулі, цілячи в серця митців, наносили жорстокі рани для всієї української культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Вінницька область. – Кн.3. – Вінниця, 2010. – С. 98;
2. Гольдман А. Про театр опери та балету // Більшовицька правда. – 1936. – 9 груд.;
3. Певзнер Г. Так большевики не подбирают кадры // Правда. – 1937.– 22 лип.;
4. Гольдман А. Змінити становище театру // Більшовицька правда. – 1937. – 9.03;
5. Державний архів Вінницької області – Ф. Р-6023.– Оп. 4.– Спр. 8128, Арк. 238;

Вижга Микола Васильович, викладач Державного професійно-технічного навчального закладу «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище»
Біла Людмила Олександрівна**,** викладач Державного професійно-технічного навчального закладу «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище»
Поддубна Анастасія Юріївна, учениця Державного професійно-технічного навчального закладу «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище»

Vizhha Myrola Vasyliovych, teacher of the State Vocational School «Vinnitsa Interregional High Vocational School»
Bila Lyudmyla Oleksandrivna, teacher of the State Vocational School «Vinnitsa Interregional High Vocational School»
Poddubna Anastasia Yuriivna, student of the State Vocational School «Vinnitsa Interregional High Vocational School»

УДК 94

Г. В. Паламарчук
І. Соломко
В. Козяр

«ВІННИЦЬКИЙ ТЕАТР (1910-1944 рр.)»

КЗ «Навчально-виховний комплекс: загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів-гімназія № 23 Вінницької міської ради»

Анотація
В роботі розглядається історія виникнення театру у місті Вінниці з початку його заснування у 1910 році та до звільнення міста від німецьких окупантів у 1944 році. Вінницький театр отримав статус музично-драматичного у 1940 році і під час радянсько-німецької війни продовжував функціонувати.
Ключові слова: міський театр, Г. Юра, опера, 1940 рік, діяльність в окупації.

Abstract
The history of the emergence of theater in Vinnytsia since the beginning of its founding in 1910 until liberating the city from the German invaders in 1944 is researched in the project. The Vinnytsia theater obtained its music and drama status in 1940 and was functioning during the war between the USSR and Germany.
Key words: the city theater, H. Yura, opera, year 1940, functioning during the occupation.

У 1910 році в невеликому повітовому місті Вінниці за проектом архітектора Г. Артинова було побудовано приміщення міського театру.

На його сцені до революції виступали заїжджі актори. Була спроба створити у Вінниці стаціонарний театр відразу після Великої Жовтневої соціалістичної революції. Але увінчалась вона успіхом тільки в 1920 році. Гнат Юра засновує тут український театр, який в 1923 році переїздить до Харкова, а пізніше до Києва і стає, нині уславленим, Київським державним академічним драматичним театром ім. І. Франка. На сцені цього театру у Вінниці починали сценічну діяльність такі видатні майстри, як Амвросій Бучма, Олексій Ватуля, Володимир Сокирко, Феодосія Барвінська. Працював тут і молодий Юрій Смолич, який згодом описав цей важкий період становлення акторського колективу в повісті «Театр невідомого актора».

Після від'їзду франківців у Вінниці виступають театри «Березіль», ім. М. Заньковецької, московський театр драми під керівництвом Вс. Майєрхольда, обласні українські театри, пересувні робітничо-селянські театри (РСТ). Приїжджають на гастролі провідні майстри радянської сцени: Наталя Ужвій, Юрій Шумський, Ігор Ільїнський, Ваграм Папазян, відомі співаки Марія Литвиненко-Вольгемут, Зоя Гайдай, Леонад Собінов. У 1924 та 1926 роках у приміщенні Вінницького театру відбулися виступи видатного поета нашої епохи Володимира Маяковського.

Починаючи з 1929 року міські керівні органи Вінниці знову порушують питання про створення свого стаціонарного театру. Та своєю трупою вінничани не могли похизуватися аж до 1933 року. Тому до цього часу місцеву публіку тішили гастролери, або як їх було прийнято називати — пересувні театри: імені Затонського, Єврейський театр, Театр російської драми тощо. У 1928 році в нашому регіоні перебувала пересувна опера. Вони привертали увагу людей до оперного мистецтва. Пізніше цей колектив передали вінницькому театральному тресту. Театр забезпечили матеріальною базою. Але це був величезний, до 300 осіб колектив, з великим оркестром, окремою балетною трупою, співаками. І в жовтні 1933 року у Вінниці нарешті відкрився театр опери та балету. Репертуар на той момент був грандіозним: спектаклі «Фауст», «Євгеній Онєгін», «Пікова дама», «Борис Годунов», опери, «Енеїда», «Тихий Дон», «Наталка Полтавка», балет

«Лебедине озеро», «Червоний мак», «Дон Кіхот». Але, незважаючи на професіоналізм та бажання грати, на календарі був 1933 рік. На вулицях голод. Місто було не в змозі опікуватися трупою. Вистави не збирали залів. І колективу запропонували перевестися в Сталіно (Донецьк), де було підготовлене необхідних розмірів приміщення. Там була можливість забезпечувати більшу трупу. Частина колективу, яка переїхала з Вінниці і частина трупи переведеної в Сталіно із Ворошиловграда (Луганська) стали основою для створення Донецького театру опери та балету. У 1940 році на території Української РСР відбувалася реорганізація театрів. Вінницький театр перестає бути оперним і отримує статус музично-драматичного. Власної опери у Вінниці більше ніколи не було.

Успішний був початок діяльності реорганізованого театру. На його сцені йшли спектаклі «Запорожець за Дунаєм», «Енеїда», «Наталка Полтавка», «В степах України», «Маруся Богуславка». Творчу діяльність театру перервала війна. Хоча під час Великої Вітчизняної війни театр продовжував своє функціонування.

Практично із самого початку Великої Вітчизняної війни, Вінниця була окупована фашистами. Частина трупи йде на фронт, частина — продовжує працювати. Сторожили розповідали, що спочатку німці з повагою ставилися до колективу і театру. Актори отримували пайки, як у німецьких солдатів та не піддавалися репресіям. Під час війни театр продовжував функціонувати. На вистави навіть приїздив Адольф Гітлер (інкогніто) та Герман Герінг.

Про роботу театру в ці роки залишились свідчення очевидця, колишнього соліста балетної трупи М. В. Климчука: «Місцева театральна трупа не була евакуйована, тому що до останніх днів радянської влади її виконавці виступали у військових шпиталях. Отже, у Вінниці залишилась переважна більшість акторів та адміністраторів на чолі з головним режисером та директором театру Ю. Авраменком. На початку серпня під його орудою продовжились репетиції опери Лисенка «Наталка Полтавка». Особливих складнощів із отриманням від нової влади дозволу на початок театрального сезону, очевидно, не виникло. Захід відкриття сезону 31 серпня був проведений у виключно церемоніальній обстановці перших місяців окупації..» Загалом, протягом 1941-1943 років було поставлено 32 опери та вистави, серед яких були як твори світової класики («Травіата» Дж. Верді, «Кармен» Ж. Бізе, «Жізель» А. Адана), так і українських композиторів («Майська ніч» М. Лисенка, «Циганка Аза» М. Старицького, «Енеїда» І. Котляревського та інші). Проходили вечори колядок та щедрівок, вечори балету, урочисті концерти з нагоди німецьких, українських та релігійних свят, сольні концерти. Протягом 1941 року йшли вистави виключно українських авторів.

З метою розваги театр відвідували і високі німецькі чини. На прем'єрі «Бахчисарайського фонтану», за спогадами Климчука, був присутній Гітлер. Документального підтвердження цього факту не знайдено. Як згадує Климчук, Гітлер приїхав несподівано, хоча до його візиту готувалися давно. Солдати з міношукачем обстежили весь театр, підвал та дах, а на сусідніх будинках встановили спеціальні платформи із зенітними установками. На виставі були присутні лише німецькі військові. Климчук стверджує, що бачив фюрера зі свитою у ложі для почесних гостей. Іншим німецьким високопосадовцем, який відвідав театр, був Г. Герінг. Перед початком театрального дійства актори стояли на сцені і розмовляли. «Тут зайшов генерал, – розповідає Климчук, – у білому костюмі і з жезлом, привітався «Хайль Гітлер!». Я стояв крайнім і Герінг через перекладача запитав: «Як вам живеться?». Сказати «погано» Климчук боявся, «добре» – знав, що не повірять.. Відповів: «Живемо, як під час війни». Герінгу відповідь сподобалась.

Прослухавши «Кармен», він зробив балетній трупі подарунок: усім чоловікам пошили костюми, жінкам дали французьку тканину і туфлі, а вінницький військовий комендант дав розпорядження, щоб акторам Вінницького міського театру видавали пайок німецького солдата. Герінг запрошував деяких акторів працювати до Німеччини. Факт присутності Герінга підтверджують післявоєнні довідки КДБ. Перебування Герінга було більш ніж

відкритим. Він навіть їздив по місту у відкритому автомобілі. На той час у Вінниці виходила газета «Вінницькі вісті», у якій публікувалися заборонені радянською владою твори Лесі Українки, Володимира Винниченка, Уласа Самчука. Німці хотіли показати, що вони визволителі.

Під час німецького відступу в березні 1944 року загарбники спалили кращі будинки в центрі Вінниці. У тому числі і театр. Після пожежі будівля потребувала серйозної реконструкції. Однак, із зрозумілих причин, взялися за це після закінчення війни. Відновлювати улюблений театр приходили люди, незалежно від віку та професії.

Реставрація тривала більше двох років (1945-1948 рр.). Але це вже інша історія…

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Арешт акторів театру// Вінницький край. - 2007. – №1.
2. Вінниця: Історичний нарис. Гол. редактор проф. Подолинний А. М. – Вінниця., 2007.
3. Вінниччина в роки Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр. – Збірник документів і матеріалів. Одеса, 1975.
4. Гінда В. В. Освітні заклади Вінниччини в умовах фашистського «нового порядку» 1941-1944 рр. //Сторінки воєнної історії України: Збірник наукових статей. / НАН України. Ін-т історії України. – К. 2003. – Вип.7.
5. Семенко Л. І. Театральне життя у Вінниці під час окупації 1941-1944 років //Подільська старовина. – Вінниця, 2008.
6. Мельничук І. П. Німецько-фашистський окупаційний режим у Вінниці// Наукові записки ВДПУ ім. М.Коцюбинського. Вінниця. – 2000, вип. 2, С.174.

Паламарчук Галина Василівна – учитель історії, вища кваліфікаційна категорія, педагогічне звання «вчитель-методист», КЗ «НВК: ЗШ І-ІІІ ступенів-гімназія № 23 ВМР»

Соломко Ірина – учениця 11-А класу, КЗ «НВК: ЗШ І-ІІІ ступенів-гімназія № 23 ВМР»

Козяр Віолетта – учениця 11-А класу, КЗ «НВК: ЗШ І-ІІІ ступенів-гімназія № 23 ВМР»

Palamarchuk Halyna V. – a teacher of history, higher qualification category, pedagogical degree «TeacherMethodist», Municipal Institution «Educational Complex: Vinnytsia Municipal I-III Grades Secondary School Gymnasium № 23», Vinnytsia, e-mail: palamarchuk.gv@gmail.com

Solomko Iryna – a student of form 11-A, Municipal Institution «Educational Complex: Vinnytsia Municipal I-III Grades Secondary School Gymnasium № 23», Vinnytsia

Kozyar Violetta – a student of form 11-A, Municipal Institution «Educational Complex: Vinnytsia Municipal I-III Grades Secondary School Gymnasium № 23», Vinnytsia

УДК 94(477)«XIV»

А. К. Рикова
А. В. Слободянюк

ІСТОРИЧНИЙ ЕКСКУРС В ІСТОРІЮ ФОРМУВАННЯ ТЕРИТОРІЇ ІСТОРИЧНОГО ПОДІЛЛЯ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIV ст.

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В статті розглянуто підходи науковців до питання процесу формування території історичного Поділля, описано його особливості в різні періоди формування. Приведено ряд історичних джерел, в яких досліджується дана проблема, проаналізовано історичну географію того часу.

Ключові слова: Поділля, Подільська земля, Велике князівство Литовське, Південний Буг.

Abstract

The article deals with the approaches of scientists to the question of the process of formation of a terestry of historical Podillya, describes its features in different periods of formation. A number of historical sources in which this problem is investigated is analyzed, historical geography of that time is analyzed.

Keywords: Podillya, Podillya land, Great Duchy of Lithuania, Southern Bug.

Вступ

Процес складання Поділля як нового історичного регіону від середини XIII ст. до середини XIV ст. доволі складний для вивчення, оскільки головним підґрунтям для дослідників виступає доволі обмежений актовий матеріал із декількох специфічних за своїм походженням джерел, наприклад «А се имена градом всѣм рускым далним и ближним» («Список русских городов дальних и ближних») [1], або навіть татарські ярлики володарям Великого князівства Литовського на землі, розташовані на території сучасної України.

Виклад основного матеріалу

Історична географія того часу демонструє факт цілковитої відсутності згадок про зазначені терени в Галицько-Волинському літопису після нищівних походів татарських ханів Куремси (1259 р.) та Бурундая (1260–1261 рр.), а давні літописи Великого князівства Литовського походять із 1430–1450-х рр., тобто віддалені від початкової історії краю щонайменше на 80–100 років [2].

Після 1250-х рр. межиріччя Дністра та Південного Бугу були під владою татарського хана Куремси та його наслідників [3]. Їхні володіння проіснували тут до другої половини XIV ст. Перебуваючи під владою монголів, ці землі не мали жодного удільного князівства, поки не були поступово завойовані литовськими князями, наслідками Гедиміна братами Коріатовичами [4]. Політичні зміни й початок кризи в Орді 1340–1350-х рр. та поразка у битві на Синіх Водах дали поштовх для розширення сфери впливу Великого князівства Литовського та взяття під контроль князями Коріатовичами основних центрів Поділля уздовж шляхів сполучення між узбережжям Чорного моря та Кримським півостровом із Центральною Європою.

Отже, утворення нового історичного регіону на лівобережжі Дністра та в басейні Південного Бугу відбулося в результаті прагнень Великого князівства Литовського розширити у середині XIV ст. сферу свого впливу в південно-західному напрямку. Подібні процеси проходили не лише на Поділлі – виникнення у середині XIV ст. на правому березі Дністра Молдавського князівства, котре отримало протекцію могутнього на той час Угорського королівства, утворило межу поширення влади Великого князівства Литовського у цьому напрямку.

Але що змусило Литву та правлячу там династію Ґедиміновичів звернути увагу на ці

досить віддалені території, вступивши за них у суперечку із Польщею, яка змогла поширити свій вплив у східному напрямку лише на Львів і Галич? Питання швидкого поширення влади Великого князівства Литовського на теренах давньоруських удільних князівств у межах сучасної України не має однозначної відповіді. Імовірно, швидка експансія Литви у середині XIV ст. була пов'язана як з ослабленням Орди, так і з ситуацією, подібною до тої, що склалася в XI–XII ст. після смерті київських князів Володимира Святославича та Ярослава Мудрого – велика кількість представників династії, які почали вимагати власних уділів, що стали потім отчинами та центрами удільних князівств. Вочевидь лише, що територія, яка простягалася до Дніпра на сході та зони лісостепу на південному сході й півдні та мала дуже слабку урбанізацію [5], на той час не могла самостійно утворити нове князівство. Якщо лівобережжя Дністра було доволі залюдненим з огляду на природну специфіку долини ріки, то, на противагу цьому, ми мало що знаємо про долину Південного Бугу через відсутність відповідних писемних джерел. Така ситуація змушувала нових володарів поступово створювати та упорядковувати замки та населені пункти на шляхах, які пролягали в межиріччі головних водних артерій регіону – Дністра та Південного Бугу.

Подільське князівство утворилося вздовж двох протяжних шляхів регіону – Чорного і Кучманського [6]. Чорний шлях, назва якого імовірно походить від однойменного лісу західніше Умані, пролягав від Білгорода на північ, де біля лісу, що дав йому назву, повертав на захід і йшов лівим берегом Південного Бугу аж до Хмільника. Кучманський шлях проходив південніше і простягався вздовж правого берега Південного Бугу в напрямку м. Ров (від 1537 р. – Бар), а далі повз Зіньків, Сутківці, Ярмолинці – на Південну Волинь, де й зустрічався з Чорним. Імовірно, що цей шлях, принаймні на теренах історичного Поділля, був частиною знаної у XIV ст. «татарської дороги» («via tartarica»), що від Львова через Кам'янець провадила на Крим до Кафи з відгалуженням на розташоване в гирлі Дону місто Тану [7]. Знана з писемних джерел ще під 1339 р. «via tartarica» мала дві гілки, які на «подільських» відтинках відповідали б пізнішим Чорному й Кучманському шляхам.

Висновки

Отже, можливо також однозначно стверджувати, що сама назва «Поділля» з'явилася саме у цей період завдяки новим володарям – литовським князям Коріатовичам із роду Ґедиміна, коли вони і розпочали підпорядкування цих теренів у середині XIV ст., створивши нове князівство на південному сході руських земель, оскільки перші згадки про цю нову назву регіону з'являються в писемних джерелах лише на початку 1370-х рр. (наприклад «Подольскои зємли» 1375 р. [8] та інші).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Янин В. К вопросу о дате составления обзора «А се имена градом всем русскым, далним и ближним». *Древнейшие государства Восточной Европы: Материалы и исследования* 1992–1993 гг. Москва, 1995. С. 125–134.
2. Полехов С. Летописная «Повесть о Подолье» [ч.2]. *Древняя Русь: Вопросы медиевистики*. 2014. № 2 (56). С. 54.
3. Черкас Б. Західні володіння Улусу Джучи: Політична історія, територіально-адміністративний устрій, економіка, міста (XIII–XIV ст.). Київ, 2014. С.250–252.
4. Скочиляс І. Галич після Галича: Пониззя (Русо-Влахія) у XII–XIV ст. *Княжа доба: історія і культура*. Вип. 5. Львів, 2011. С.45–47.
5. Куза А. Древнерусские городища X–XIII вв.: Свод археологических памятников. Москва, 1996. С.204–208.
6. Atlas historyczny Rzeczypospolitej Polskiej: Epoka przełomu z wieku XVI-go na XVII-sty: Dział II-gi: Ziemi Ruskie Rzeczypospolitej / Wyd. A.Jabłonowski. Warszawa; Wiedeń, 1899–1904. Mapy 7, 10; The Ottoman Survey Register of Podolia (ca. 1681) Defter-i Mufassal-i Eyalet-i Kamaniçe: Part 1: Text, Translation, and Commentary [Studies in Ottoman documents pertaining to Ukraine and the Black Sea contries, 3] / Ed. D.Kołodziejczyk. – Cambridge, MA, 2004. Maps II–VI; Крикун М. Документи комісарського суду Подільського воєводства 1678–1679 рр. Л., 2015. Карта «Подільське воєводство у XVII ст.»
7. Quirini-Popławska D. Włoski handel czarnomorskimi niewolnikami w późnym średniowieczu. Kraków, 2002. S.211.
8. Розов В. Українські грамоти. № 10, 20.

Рикова Анна Костянтинівна **–** студентка гр. 3ЕЕ-18б факультету електроенергетики та електромеханіки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, sekanslana@gmail.com

Слободянюк Анатолій Володимирович — кандидат соціологічних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету

Rikova Anna Konstantinovna **–** student of group *3EE-18b* of the Faculty of Electrical and Electrical Engineering, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa, Ukraine, sekanslana@gmail.com.

Slobodyanyuk Anatoly V. — PhDin Sociology, assistan tprofessor of social and political sciences, scientific director of the laboratory of sociological researches Vinnitsa National Technical University.

УДК 316. 6

Л.В. Косарєва

ХОЧЕШ ЗМІНИТИ СВІТ НА КРАЩЕ - ПОЧНИ З СЕБЕ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В статті аналізуються проблеми, які виникають у студентів-першокурсників на початковому етапі навчання у вищому навчальному закладі, та шляхи їх вирішення, розглянута специфіка адаптації та особистісні ресурси студентської молоді та соціально-психологічних технології.

Ключові слова: студентство, стресова ситуація, особистість, особистісні ресурси, адаптація студетської молоді, соціально-психологічних технології.

Abstract

Problems which first-year students face at the beginning of their college life are discussed, and ways of the problems solving are analyzed.

Keywords: students, stress situation, personality

Кожна людина є творцем власної долі. Дехто свідомо ставиться до планування власного життя, кар`єри, майбутнього. Проте частина людей, особливо молодь, не мають навичок життєвого планування і не мають потреби у такій діяльності. В статті пропонуються поради студентам-першокурсникам та шляхи вирішення проблем.

Студентські роки – це цікава пора: з одного боку - нові враження, друзі, грандіозні плани на майбутнє, а з іншого - потреба пристосовуватися до нового оточення, "вузівських" умов навчання. Життя студента насичене різними подіями і тому іноді радість студентського буття може змінюватися на почуття розчарування, тривоги, невпевненості в собі. Але через деякий час все це минає і світ знову здається прекрасним. Зміни в житті завжди викликають цілу гамму почуттів і потрібно прикласти певні зусилля, щоб знову, як кажуть, увійти у звичне русло**.** Знай, що таке може відбуватися у зв'язку з адаптацією до нових умов. Через це проходять всі. І щоб твоє пристосування до інших реалій пройшло скоріше та без гострих переживань або так званих стресів - ось декілька активних кроків.

Перший крок - виробити звичку мислити позитивно.

Життя - це потік звичайних та незвичайних подій. Тому більше думай про те, що корисного може дати тобі навчання в університеті: вищу освіту, цікаву спеціальність, престижну роботу, нові можливості реалізувати себе в житті… Що ще?… Тримай цей «позитив» постійно в пам'яті, щоб він як маяк не давав збитися тобі з обраного шляху. А кожен день починай з того, що навіть в дрібницях старайся знаходити щось приємне для себе. Це допоможе тобі підтримувати хороший настрій і легше долати життєві труднощі. Будь оптимістом і завжди сподівайся на краще - і тоді успіх в житті тобі забезпечений.

Пам'ятай! Як мислиш, так і живеш.

Напевно, поступаючи до ВУЗу, у тебе були сподівання отримати більше свободи і незалежності. Але життя без батьків, в нових умовах потребує від тебе самостійності у прийнятті рішень і відповідальності за свої вчинки.

Другий крок - вчися аналізувати і самотужки вирішувати свої проблеми.

Якщо ти опинишся в проблемній ситуації, дій по такому алгоритму:

- *подумай, що конкретно перетворює для тебе ситуацію на проблему;*
- *визнач, чому "Це" є джерелом проблеми;*
- *проаналізуй, що в найгіршому випадку може трапитись, якщо ти не упораєшся з проблемою;*
- *виріши, чи можеш саме ти зробити що - небудь, щоб "нейтралізувати" цю проблему;*
- *визначся, чи варті при цьому витрати очікуваному результату;*
- при відповіді «так» - здійсни те, що вважаєш за потрібне; при відповіді «ні» - перевір ще раз своє ставлення до даної проблемної ситуації по вищевказаному алгоритму.

І не забувай, при цьому, про позитивне мислення. Спробуй знайти щось хороше навіть в складній для тебе ситуації (це змінить гостроту сприймання проблеми) і поводься, наскільки дозволяють обставини, так, ніби то успіх у вирішенні проблеми неминучий.

Якщо все ж вирішення життєво важливого питання за межами твоїх можливостей, не соромся, звертайся за допомогою до товаришів, батьків, куратора,, психолога, декана, хоч до Господа Бога.

Головне - не занурюйся у свої проблеми, а приймай рішення і активно дій.

Навчання в університеті, проживання в гуртожитку дозволять тобі розширити коло спілкування і зробити твоє життя більш цікавим і емоційним, але, при цьому, не виключай можливості виникнення конфліктних ситуацій. Це – життя, і без цього не буває.

Третій крок – намагайся вміло використовувати прийоми безконфліктної комунікації.

А для цього:

- *спробуй поводитись більш дружелюбніше в спілкуванні і шукай те, що тебе зближує з співрозмовником;*
- *проявляй більше співчуття до інших і свідомо не чіпай в розмові того,що близьке, цінне для іншої людини;*
- *не будь категоричним у своїх висловлюваннях, більше прислухайся до співрозмовника, намагаючись його зрозуміти;*
- *будь вимогливим більше до себе ніж до інших, менше критикуй, а якщо і критикуєш когось - не принижуй, не звинувачуй людину, а пропонуй конструктивні рішення;*
- *намагайся менше давати оцінок і порад іншим, коли тебе в цьому не просять;*
- *будь поблажливішим до вад і помилок людей, з якими спілкуєшся. Не помиляється тільки той, хто нічого не робить;*

Взагалі, будь уважним до всіх своїх дій, які можуть образити людину. Будуй спілкування «на рівних», а не з позиції «зверху». Частіше посміхайся і кажи людям приємне.

Стався до людей так, як би тобі хотілось, щоб вони ставилися до тебе.

Спілкуючись з викладачами, студентами, іншими людьми, тобі не раз прийдеться відстоювати свою позицію, доводити свою правоту. І результат твоїх зусиль буде залежати від того, як ти будеш це робити.

Четвертий крок – спробуй поводитись впевнено і будь наполегливим при вирішенні своїх питань.

Щоб впевнено поводитись потрібно:

- *правильно оцінювати свої якості і можливості, не перебільшуючи їх, але і не занижуючи;*
- *добре усвідомити, що ти маєш такі ж права,як інші;*
- *бути відкритим і чесним у відношеннях з людьми і поважати їх права.*

В різних ситуаціях частіше намагайся демонструвати впевнену поведінку, використовуючи такі її зовнішні ознаки, як:

- *розслаблена і врівноважена поза;*
- *погляд прямо в очі;*
- *спокійні жести;*
- *рівний і твердий голос;*
- *"Я" – висловлювання.*

Тобі буде легше проявити наполегливість в спілкуванні, якщо ти зможеш дотримуватися такої схеми:

- *визнач, в чому проблема;*
- *усвідом, що ти почуваєш;*
- *зрозумій, чого ти хочеш досягти.*

До зустрічі з людьми, де потрібно буде проявити впевнену і наполегливу поведінку готуйся заздалегідь. Подумай: що ти скажеш, як ти будеш реагувати на можливі слова і дії того, з ким ти хочеш владнати свої справи. При цьому, не забувай про підтримку свого позитивного мислення – перед зустріччю уяви собі в деталях, як ти успішно дієш в проблемній ситуації і досягаєш своєї мети.

І пам'ятай ! Вирішуй разом з людиною, а не замість людини.

Навіть при сприятливих умовах життя людина не завжди може уникнути стресових ситуацій.

П`ятий крок – формуй навички «нейтралізації» стресових станів.

Знай! Глибина переживання стресу і його негативні наслідки залежать не стільки від складності ситуації, скільки від твого ставлення до неї.

Щоб змінити сприйняття проблемної ситуації та відповідно відреагувати, дій наступним чином:

- *проаналізуй, які ситуації для тебе є стресовими;*
- *визнач, що потрібно поміняти, щоб не попадати в стресові ситуації;*

- згадай свої переконання, які не дозволяють тобі позбутися стресів;

- спробуй визначити, коли і звідки з'явилися ці переконання і чи корисні вони для тебе зараз, якщо "ні" то знайди нові конструктивні ідеї;

- поміняй свій внутрішній негативний діалог на позитивний;

- уяви себе в образі того, хто може, на твою думку, спокійно реагувати на таку стресову ситуацію;

- намагайся діяти в стресових ситуаціях зовсім інакше, ніж раніше;

- фіксуй свій кожний успішний крок, не забуваючи при цьому, похвалити себе навіть за маленькі досягнення.

Перебування у стані постійного стресу може погіршити твоє самопочуття. Але у відповідальні моменти життя стрес може мобілізувати всі твої ресурси.

Перетвори стрес з ворога у свого союзника

Успішність твого навчання в університеті може залежати від багатьох факторів, серед яких важливе місце займає твоя організованість та цілеспрямованість.

Шостий крок – розвивай вміння постановки цілей і планування шляхів їх досягнення.

Ефективність твоїх дій буде вищою, а результат кращим, якщо дотримуватися такого алгоритму:

- визнач більш доступні для себе цілі, досягнення яких забезпечить тобі бажаний результат;

- встанови пріоритети, визначивши їх важливість для себе;

- визнач строки досягнення поставлених цілей;

- розглянь можливі варіанти реалізації своїх задумів і обери серед них найбільш ефективні;

- розглянь і можливі перепони на шляху досягнення цілей та способи їх подолання;

- уяви собі всі очікувані вигоди, які ти матимеш, коли здійсняться твої мрії;

- розроби чіткий план своїх дій, врахувавши всі ресурси, які можуть бути в твоєму розпорядженні і починай діяти;

- досягнувши поставленої мети, поздоров себе і відсвяткуй свою перемогу;

- визнач нову мету, сплануй маршрут її досягнення і без затримок починай здійснення задуманого.

При цьому, не забувай періодично згадувати свої минулі успіхи.

Коли ти усвідомиш: чого ти хочеш, як цього досягти, що для цього потрібно – ти ясно побачиш свою мету і шляхи її досягнення.

Вступ до університету відкриває перед тобою багато можливостей. Це не тільки отримання нових знань, а й участь в багатьох цікавих університетських заходах, спорт, громадська і культурна діяльність, нові знайомства, дружба, любов. Не втрачай свій шанс – в повній мірі спробуй «смак» студентського життя і отримай від нього насолоду. Подумай, чи не про це були твої мрії!

Ще остання і важлива порада – вмій сприймати красу життя і цінуй, що маєш.

І хай тобі щастить, юний друже! А навчання в університеті буде для тебе не тільки корисною, але й приємною справою.

СПИСОК ВИКОРИСТОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Балакірєва О. М. Методологічні підходи до дослідження соціалізації молодого покоління // Матеріали засідання секції «Соціологія молоді» міжнародної науко-практичної конференції « Проблеми розвитку соціології на сучасному етапі (теоретичні і методичні проблеми)» / Інститут соціології АН України, Укр.. НДІ проблем молоді. – К., 2003. – С.14

2. Розов В. І. Адаптивні антистресові технології: Навч. посібн. – К.: Конкорд, 2009.- 278

3. Панок В. Г. Рудь Г. В. Психологія життєвого шляху особистості: Монографія. – К. : Ніка - Центр, 2006.

4. Слободянюк А. В. Впровадження соціально-психологічних технологій в навчальний процес вищого навчального закладу [Текст] / А. В. Слободянюк, Л. В. Косарєва // ІНТЕРНЕТ-ОСВІТА-НАУКА-2006 : п'ята міжнародна конференція ІОН-2006, 10-14 жовтня, 2006 р. - Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2006. – Т. 2. – С. 742-743.

5. Слободянюк А. В. Проблеми адаптації студентської молоді у вищому навчальному закладі (за результатами соціологічного дослідження) [Текст] / А. В. Слободянюк // Гуманізм та освіта: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції, м. Вінниця, 21-23 вересня 2004 р. – Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2004. – Т. 2. – С. 244-247.

6. Слободянюк А. В. Особистісні ресурси студентської молоді (на матеріалах соціально-психологічних досліджень) [Текст] / А. В. Слободянюк, Л. В. Косарєва // Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка. – 2018. – № 17. – С. 89-95

Лариса Віталіївна Косарєва – науковий кореспондент Інститута психології Г.С.Костюка НАН України, психолог, завідуюча лабораторією соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету, м.Вінниця

Larysa Kosareva – Science Correspondent of the Instityte of Psychology named after G. Kostiyk, NAPS of Ukraine, psychoiogist, chiet of sociological laboratory, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

УДК 316.4

А. В. Слободянюк

ПРО РОБОТУ ЛАБОРАТОРІЇ СОЦІОЛОГЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІННИЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЗА ПЕРІОД 2017-2018 НАВЧАЛЬНОГО РОКУ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В статті подані результати діяльності лабораторії соціологічних досліджень ВНТУ у соціологічному та соціально-психологічному напрямках, показано важливість соціології як науки та навчальної дисципліни, розглянута специфіка адаптації та особистісні ресурси студентської молоді.

Ключові слова: значення соціології, соціологічні дослідження, адаптації студентської молоді, особистісні ресурси, лабораторія соціологічних досліджень.

Abstract

The article presents the results of the activity of the Laboratory of Sociological Researches of VNTU in sociological and socio-psychological directions, shows the importance of sociology as a science and discipline, the specifics of adaptation and personal resources of student youth are considered.

Keywords: the significance of sociology, sociological research, adaptation of student youth, personal resources, laboratory of sociological research.

Соціологія – це наука, що вивчає структури суспільства, їхні елементи, соціальні процеси, що протікають у даних структурах. Такий підхід до вивчення складного суспільства забезпечує можливість для всебічного вивчення всіх елементів суспільства. У системі всіх наук соціологія - єдина наука, що вивчає суспільство в цілому, у комплексі, у всій складності й різноманітті соціальних процесів, відносин й явищ. Соціологія робить глобальні узагальнення, виводити найбільш загальні закономірності життєдіяльності всього суспільства й окремих соціальних груп у ньому, а також виявляє відношення людини й суспільства, суспільства й природи. Основна особливість соціологічного підходу – комплексний характер. Соціологія, на відміну від інших наук, розглядає суспільство в комплексі, виявляючи загальні закономірності різних сферах соціального буття [6].

Соціологія вивчає людину як принципово суспільну істоту, тобто як істоту, що народжується, що формується й діє усередині певного співтовариства, усередині певної системи суспільних зв'язків і відносин. Соціологія відмовляється говорити про людину як про «людину взагалі». Різним епохам, різним співтовариствам відповідають різні типи людини. Людина не народжується на незаселеному острові. Людина живе й формується серед людей. У такому підході складається особливість соціології як науки, її специфіка.

Без розуміння устрою навколишнього нас соціального світу в наш час дуже складно орієнтуватися в суспільстві, а тим більше їм управляти. Тому соціологічна експертиза зараз використовується для прийняття державних рішень, законів, управління бізнесом. Без неї не обходяться журналістика й реклама, суспільні й правозахисні організації [2].

Лабораторія соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету була створена 1 грудня 2002 року на підставі Указу Президента України "Про розвиток соціологічної науки в Україні" від 25 квітня 2001 року.

Лабораторія функціонує у 2-х напрямках:

- Соціологічному, який передбачає здійснення моніторингу актуальних проблем студентської молоді та професорсько-викладацького складу ВНТУ та популяризацію соціологічної інформації серед населення;
- Соціально-психологічному, який передбачає забезпечення можливості отримання соціально-психологічної допомоги студентами та професорсько-викладацьким складом ВНТУ

За звітний період лабораторією було проведено дослідження стану громадської думки студентської молоді ВНТУ різних курсів і факультетів та опубліковані наукові роботи по кожному із них:

Загальноуніверситетські:

- «Мотиви вступу до ВНТУ-2017», об’єкт дослідження весь перший курс ВНТУ за квотною вибіркою n=263;

- «Вплив інформаційних технологій на особистісний розвиток студентів», моніторингове дослідження в рамках соціально-психологічного дослідження «Успішна особистість сьогодення», об'єкт дослідження весь перший курс ВНТУ за квотною вибіркою n=263;
- Окремо по факультетам та студентським групам:

№	Назва дослідження	Форма звітності
1	Сучасні екологічні проблеми	Слободянюк А. В. Сучасні екологічні проблеми [Електронний ресурс] / А. В. Слободянюк, Т. В. Лесько // Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 14-23 березня 2018 р. – Електрон. текст. дані. – 2018. – Режим доступу: https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/paper/view/4634.
2	Що потрібно для щастя?	Зварищук С. А. Що потрібно для щастя? [Електронний ресурс] / С. А. Зварищук, А. В. Слободянюк // Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 14-23 березня 2018 р. – Електрон. текст. дані. – 2018. – Режим доступу: https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/paper/view/4618.
3	Виховання дітей у сім'ї	Майборода Т. В. Виховання дітей у сім'ї [Електронний ресурс] / Т. В. Майборода, А. В. Слободянюк // Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 14-23 березня 2018 р. – Електрон. текст. дані. – 2018. – Режим доступу: https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/paper/view/4656.
4	Оцінка стану сімейних стосунків	Коваль К. С. Оцінка стану сімейних стосунків [Електронний ресурс] / К. С. Коваль, А. В. Слободянюк // Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 14-23 березня 2018 р. – Електрон. текст. дані. – 2018. – Режим доступу: https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/paper/view/4630.
5	Оцінка впливу телебачення на соціальну поведінку людей	Слободянюк А. В. Оцінка впливу телебачення на соціальну поведінку людей [Електронний ресурс] / А. В. Слободянюк, В. Р. Решетник // Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 14-23 березня 2018 р. – Електрон. текст. дані. – 2018. – Режим доступу: https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/paper/view/4725.
6	Ставлення студентської молоді до релігії	Слободянюк А. В. Ставлення студентської молоді до релігії [Електронний ресурс] / А. В. Слободянюк, О. І. Шевчук // Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 14-23 березня 2018 р. – Електрон. текст. дані. – 2018. – Режим доступу: https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/paper/view/4719.
7	Жінка в науці та політиці	Богачук Г. В. Жінка в науці та політиці [Електронний ресурс] / Г. В. Богачук, А. В. Слободянюк // Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 14-23 березня 2018 р. – Електрон. текст. дані. – 2018. – Режим доступу: https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/paper/view/4602.
8	Інформаційна система Internet в житті студента	Тітова К. С. Інформаційна система Internet в житті студента [Електронний ресурс] / К. С. Тітова, А. В. Слободянюк // Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 14-23 березня 2018 р. – Електрон. текст. дані. – 2018. – Режим доступу: https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/paper/view/4686.
9	Характеристика роботи, що приносить задоволення	Стецюк В. В. Характеристика роботи, що приносить задоволення [Електронний ресурс] / В. В. Стецюк, А. В. Слободянюк // Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 14-23 березня 2018 р. – Електрон. текст. дані. – 2018. – Режим доступу: https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/paper/view/4716.
10	Проведення вільного часу студентами	Монастирська В. В. Проведення вільного часу студентами [Електронний ресурс] / В. В. Монастирська, А. В. Слободянюк // Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 14-23 березня 2018 р. – Електрон. текст. дані. – 2018. –

		Режим доступу: 11https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/paper/view/4718.
11	Причини конфліктності у колективі	Кривіцька В. В. Причини конфліктності у колективі [Електронний ресурс] / В. В. Кривіцька, А. В. Слободянюк // Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 14-23 березня 2018 р. – Електрон. текст. дані. – 2018. – Режим доступу: https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/paper/view/4631.
12	Рівень довіри громадян до соціальних та державних інститутів	Івчук Н. В. Рівень довіри громадян до соціальних та державних інститутів [Електронний ресурс] / Н. В. Івчук, А. В. Слободянюк // Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 14-23 березня 2018 р. – Електрон. текст. дані. – 2018. – Режим доступу: https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/paper/view/4624.
13	Проблема злочинності молоді	Лошак М. В. Проблема злочинності молоді [Електронний ресурс] / М. В. Лошак, А. В. Слободянюк // Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 14-23 березня 2018 р. – Електрон. текст. дані. – 2018. – Режим доступу: https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/paper/view/4637.
14	Праця громадських оганізацій колективу	Петричко М. В. Праця громадських оганізацій колективу [Електронний ресурс] / М. В. Петричко, А. В. Слободянюк // Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 14-23 березня 2018 р. – Електрон. текст. дані. – 2018. – Режим доступу: https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/paper/view/4676.
15	Оцінка читацької культури студентської молоді	Сидорук В. О. Оцінка читацької культури студентської молоді [Електронний ресурс] / В. О. Сидорук, А. В. Слободянюк // Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 14-23 березня 2018 р. – Електрон. текст. дані. – 2018. – Режим доступу: https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/paper/view/4670.
16	Проблеми тютюнопаління у молодіжному середовищі	Дівак В. В. Проблеми тютюнопаління у молодіжному середовищі [Електронний ресурс] / В. В. Дівак, А. В. Слободянюк // Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 14-23 березня 2018 р. – Електрон. текст. дані. – 2018. – Режим доступу: https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/paper/view/4616.
17	Вплив телебачення: проблеми та наслідки	Касянчук Н. В. Вплив телебачення: проблеми та наслідки [Електронний ресурс] / Н. В. Касянчук, А. В. Слободянюк // Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 14-23 березня 2018 р. – Електрон. текст. дані. – 2018. – Режим доступу: https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/paper/view/4611.
18	Ставлення студентів до сортування сміття	Подолянчук К. В. Ставлення студентів до сортування сміття [Електронний ресурс] / К. В. Подолянчук, А. В. Слободянюк // Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 14-23 березня 2018 р. – Електрон. текст. дані. – 2018. – Режим доступу: https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/paper/view/4310.
19	Мобільний зв’язок в житті сучасної людини	Стахов Л. П. Мобільний зв’язок в житті сучасної людини [Електронний ресурс] / Л. П. Стахов, А. В. Слободянюк // Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 14-23 березня 2018 р. – Електрон. текст. дані. – 2018. – Режим доступу: https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/paper/view/4713.
20	Снід: міф чи реальна загроза?	Гудименко О. О. Снід: міф чи реальна загроза? [Електронний ресурс] / О. О. Гудименко, А. В. Слободянюк // Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 14-23 березня 2018 р. – Електрон. текст. дані. – 2018. – Режим доступу: https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/paper/view/4614.
21	Чи є важливою дружба у нашому житті	Іванчик Т. В. Чи є важливою дружба у нашому житті [Електронний ресурс] / Т. В. Іванчик, А. В. Слободянюк // Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 14-23

		березня 2018 р. – Електрон. текст. дані. – 2018. – Режим доступу: https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/paper/view/4008.
22	Ставлення до кохання	Варушечкіна М. В. Ставлення до кохання [Електронний ресурс] / М. В. Варушечкіна, А. В. Слободянюк // Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 14-23 березня 2018 р. – Електрон. текст. дані. – 2018. – Режим доступу: https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/paper/view/4606.
23	Соціологічна оцінка патріотичних настроїв сучасної молоді	Слободянюк А. В. Соціологічна оцінка патріотичних настроїв сучасної молоді [Текст] / А. В. Слободянюк // Українське суспільство в умовах війни: виклики сьогодення та перспективи миротворення: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Маріуполь, 9 червня 2017 р. – Маріуполь: ДонДУУ, 2017. – С. 126-129.

Також при лабораторії соціологічних досліджень працює **Студія молодого соціолога**. Як результат роботи - підготовка 22 студентів до наукових конференцій (одна студентка підготовлена до виступу на пленарному засіданні конференції), створення мультимедійної продукції за результатами соцдосліджень, та такої, що використовується в навчальному та виховному процесі.

Організована робота секції «Соціологія» XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 14-23 березня 2018 р. за участю представників інших організацій та навчальних закладів.

Розширено структуру сайту лабораторії. Створено нові сторінки. На сайті запрацювала розроблена А.В.Слободянюком автоматична система розрахунку об'єму генеральної та вибіркової сукупності, помилки вибірки http://socio-lab.vntu.edu.ua/calculator/

Постійно проводяться просвітницько-виховні заходи зі студентами ВНТУ: День Конституції, Річниця трагедії на Чорнобильській АЕС, День Героїв Небесної сотні, День святої Покрови Пречистої Богородиці, 75-а річниця створення Української повстанської армії (УПА) – 1942 р., День Українського козацтва та День захисника України, День Гідності та Свободи, 100-літня річниця бою під Крутами, Міжнародний День Демократії та інші. Опубліковано ряд статей в часописі "Імпульс".

В соціально психологічному напрямку діяльності лабораторії було проведено:

- кількість індивідуальних консультацій (звернень до фахівців протягом навчального року): студентів 1-го курсу – 11 осіб
  студентів 2-го курсу – 12 осіб
  студентів 3-го курсу – 5 осіб
  студентів 4-го курсу – 2 особи
  куратори студентських груп із групами (тренінг «Пошук») – 5 груп по 5 годин
  тренінг із викладачами та співробітниками ВНТУ «Успішний лідер» - 3 групи по 3 заняття
- тематика звернень:
  організація власної навчальної діяльності – 14
  особливості міжособистісної комунікації з ровесниками – 14
  міжособистісні стосунки у студентському колективі – 12
  особисті (інтимні взаємини) – 4
  психоемоційний стан - 20

Лабораторія завжди бере активну участь у процесі реалізації гуманітарної політики та виховної роботи у ВНТУ (за окремим планом).

Освіта є найважливішою основою процесу формування людини, її морального обличчя, світосприйняття, а також показником рівня економічного, політичного, духовного розвитку суспільства [3].

Дослідження особистісних ресурсів студентської молоді обумовлюється особливостями соціальних, економічних, культурних процесів, характерних для суспільства [4].

Учитися бути особистістю – одна з найважчих наук, адже вона пов'язана з удосконаленням особистого характеру, зі здібністю діяти автономно, виявляючи самостійність суджень і високу особисту відповідальність за свої дії та вчинки

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гіденс Е. Соціологія / Пер. з англ.. В.Шовкун, А.Олійник; Наук. Ред. О.Іващенко. – К.: Основи, 1999. – 726 с.

2. Слободянюк А. В. Значення соціології як науки та навчальної дисципліни в сучасному українському

суспільстві [Текст] // Вісник «ВПІ». – 2011. – №1. – С.16-20.

3. Слободянюк А. В. Проблеми адаптації студентської молоді у вищому навчальному закладі (за результатами соціологічного дослідження) [Текст] / А. В. Слободянюк // Гуманізм та освіта: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції, м. Вінниця, 21-23 вересня 2004 р. – Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2004. – Т. 2. – С. 244-247.

4. Слободянюк А. В. Особистісні ресурси студентської молоді (на матеріалах соціально-психологічних досліджень) [Текст] / А. В. Слободянюк, Л. В. Косарєва // Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка. – 2018. – № 17. – С. 89-95

Слободянюк Анатолій Володимирович — кандидат соціологічних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету.

Slobodyanyuk Anatoly V — PhDin Sociology, assistan tprofessor of social and political sciences, scientific director of the laboratory of sociological researches Vinnitsa National Technical University.

УДК: 316.4

А. В. Слободянюк
В. С. Пугач

МАТЕРІАЛЬНІ ТРУДНОЩІ СТУДЕНТІВ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ)

Вінницький національний технічний університет

Анотація
В статті показані значення соціології та проблеми адаптації студентської молоді, подані результати дослідження направлені на вирішення питань вдосконалення матеріального становища студентів. Також були запропоновані практичні рекомендації щодо покращення матеріального стану студентів.
Ключові слова: соціологія, адаптації студентської молоді , матеріальні труднощі, матеріальне становище.

Abstract
The article presents the results of research aimed at solving the issues of improving the material conditions of students. There were also practical recommendations for improving the financial status of students.
Keywords: sociology, financial difficulties, financial situation.

Існує безліч причин, по яких у людей виникають матеріальні труднощі. А у тих хто навчається у вищих навчальних закладах їх і зовсім не злічити. Бюджет студента складається з різних джерел: стипендії, допомоги батьків і родичів, тимчасового або постійного заробітку [1]. Джерела бюджету прямо впливають на ступінь задоволеності студентів матеріальним положенням і на відношення до учбової праці. За результатами проведених раніше досліджень (міжнародного Інституту Горшеніна «Студенти - образ майбутнього» у 2015 році) було виявлено, що цілком задоволених своїм матеріальним положенням виявилося 21,2% студентів, частково – 18,6% і незадоволених – 53,5%. Утруднялися відповісти – 6,7%. У зв'язку з цим багато студентів стаціонару вимушені суміщати отримання освіти у вузі з постійною або тимчасовою роботою [2]. Результати раніше проведених досліджень показали, що студенти, які працюють на випадкових роботах, а не на постійних, мають найнижчі показники якості учбової праці (15,6% від числа опитаних). Це, як правило, пов'язано з пропусками занять, непідготовленістю до них і т. д., що негативно позначається на учбових показниках. У непрацюючих студентів якість учбової праці знаходиться в межах середньо статистичних [3].

Найцікавіші дані одержані в результаті опитування постійно працюючих студентів (20,7%). Ці студенти діляться як би на два типи: перший – проявляє максимум активності і наполегливості в учбовій праці, другий – повну безвідповідальність. Перший тип дає найвищий (по всіх групах працюючих і непрацюючих студентів) відсоток відмінників, а другий – студентів, які вчаться в основному не задовільно. Тобто, виявляється одна з суперечностей поєднання навчання у вузі з роботою. В першому випадку, праця не затуляє основної діяльності студентів – навчання, в другому, трудова діяльність стає домінуючою і відсовує навчання на другий план. Характерно, що студенти, у яких трудова діяльність стоїть на першому місці, частіше за все покидають вуз за власним бажанням [4].

Стипендія є важливим джерелом бюджету студентів – бюджетників, проте, стипендія, що виступала стимулом хорошого навчання не цілком виконує в сучасних умовах своє призначення. Цей висновок підтверджується і відповідями студентів на питання: «Як Ви вважаєте, чи впливає стипендія на якість учбової праці і якою мірою?». Ось які одержані думки: 40,5% студентів вважають, що стипендія в сильній мірі впливає на якість учбової праці, 36,6% - середньо, 12,3% - слабо і 10,6% вказали, що не впливає.

Величезну роль в поповненні студентського бюджету, та і взагалі в можливості вчитися у вузі для студентів комерційної форми навчання, грає допомога батьків, яка з року в рік зростає. Переважна частина студентів і працюючих, і непрацюючих користуються нею. Залежно від розміру батьківської допомоги пропорційно зростає і задоволеність студентів своїм матеріальним положенням.

Таким чином існує проблемна ситуація, яка полягає в протиріччі між матеріальними труднощами студентів, які безпосередньо впливають на навчання у вузах, і матеріальними труднощами, які не є проблемою впливу на навчання.

З метою з'ясувати думку студентської молоді стосовно того, чи виникають в них певні матеріальні труднощі в процесі навчання, вистачає їм допомоги держави в вигляді стипендій та пільг, що становить основу їхнього власного бюджету, в жовтні 2018 року ми провели експрес опитування серед студентів першого курсу факультету Менеджменту інформаційної безпеки Вінницького національного технічного університету.

На питання «Чи задоволенні Ви своїм матеріальним становищем?» майже половина опитуваних (12 чоловік – 40%) відповіли, що зовсім незадоволені, третина опитуваних (10 чоловік – 33%) відповіли, що в загальному задоволені, і лише 8 (27%) – що повністю задоволені своїм матеріальним становищем. Це свідчить про те, що переважну більшість не влаштовує їхнє матеріальне становище.

На питання «Яку роль для Вас у поповнені студентського бюджету грає допомога батьків?» майже половина опитуваних (13 чоловік – 43%) відповіли «значну», по 7 опитуваних (23%) відповіли «суттєву» та «слабку», і лише 3 особи – не потребую допомоги батьків. Це говорить про те, що для більшості студентів значну роль в поповненні їхнього бюджету відіграє допомога батьків.

На питання «Чи вистачає Вам стипендії для задоволення матеріальних потреб?» третина опитуваних (10 чоловік – 33%) відповіли, що не вистачає, 8 осіб (27%) відповіли, що не отримують стипендії, 7 опитуваних (23%) відповіли, що середньо, і 5 осіб (17%) – цілком вистачає. З даних результатів випливає, що для більшості студентів не вистачає стипендії, щоб цілком задовольнити свої матеріальні потреби.

Проаналізувавши таблицю двомірного розподілу ознак, в якій порівнювалися відповіді осіб жіночої та чоловічої статі на питання «Наскільки проблема матеріальних труднощів актуальна для Вас на даний момент ?», було отримано такий результат, що майже для третини жінок (28,55%) і для 43,5% чоловіків дана проблема є актуальною, але не займає перше місце. Це говорить про те, що як для жінок так і для чоловіків проблема матеріальних труднощів є актуальною, але на фоні інших проблем вона займає не перше місце.

На підставі отриманих результатів рекомендую відповідним органам спробувати покращити ситуацію за рахунок таких заходів, як: підвищення та вчасна виплата стипендії, працевлаштування студентів, що допоможе знизити матеріальну напруженість в студентському середовищі.

Освіта є найважливішою основою процеса формування людини, її морального обличчя, світосприйняття, а також показником рівня економічного, політичного, духовного розвитку суспільства [5].

Отже, дане соціологічне дослідження допомогло нам встановити і виявити причини такої проблеми, як матеріальне забезпечення студентів. У ході опитування було виявлено, що проблема матеріального забезпечення є актуальною у нашій країні, але не займає перше місце.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Соціологія: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. В.Г.Городяненка. – К.: Видавничий центр «Академія», 2002. – 560 с.
2. Вілюжаніна Т. А. Соціально-політичні проблеми студентської молоді / Т. А. Вілюжаніна // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Психологічні науки. - 2014. - Вип. 2.12. - С. 46-51.
3. Студенти – образ майбутнього. Матеріали дослідженя Інституту Горшеніна [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://institute.gorshenin.ua/tags/183_studenti_obraz_budushchego.html
4. Слободянюк А. В. Значення соціології як науки та навчальної дисципліни в сучасному українському суспільстві / А.В.Слободянюк // Вісник «ВПІ». – 2011. – №1. – С.16-20.
5. Слободянюк А. В. Проблеми адаптації студентської молоді у вищому навчальному закладі (за результатами соціологічного дослідження) [Текст] / А. В. Слободянюк // Гуманізм та освіта. Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції, м.Вінниця, 21-23 вересня 2004 р. В 2-х томах. – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2004. – Т. 2. – С. 247

Анатолій Володимирович Слободянюк − к.соц.н., доцент кафедри суспільно-політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету, м.Вінниця.

Пугач Володимир Сергійович – староста групи МІТ-18б, факультет Менеджменту Інформаційної Безпеки, Вінницький національний технічний університет, м.Вінниця.

Slobodyanyuk Anatoly V. - PhD in Sociology, assistant professor of social and political sciences, scientific director of the laboratory of sociological researches Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa.

Puhach Volodymyr S. – student, Faculty of Information Security Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa.

УДК 316.4

А. С. Горбачов
А. В. Слободянюк

ПРИЧИНИ КОНФЛІКТІВ У КОЛЕКТИВІ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ)

Вінницький національний технічний університет

Анотація
В статті показано проблеми адаптації студентської молоді, подані результати дослідження направлені на вирішення питання причини конфліктів у колективі. Запропоновано рекомендації студентам щодо запобігання та вирішення конфлікту.
Ключові слова: соціологія, адаптація студентської молоді, конфлікт, конфліктна ситуація, конфліктологія, нецензурна лексика, студентство.

Abstrakt
The article describes the problems of adaptation of student youth, the results of the research are aimed at solving the issue of the causes of conflicts in the team. Recommendations for students to prevent and resolve the conflict are proposed.
Keywords: sociology, adaptation of student youth, conflict, conflict situation, conflictology, obscene vocabulary, students.

Конфлікт (з лат. conflictus – зіткнення) – особливий вид взаємодії, в основі якого лежать протилежні і несумісні цілі, інтереси, типи поведінки людей та соціальних груп, які супроводжуються негативними психологічними проявами. Виникнення конфліктів є об’єктивним і неминучим явищем. Адже життя – це постійний діалектичний процес виникнення проблем та їх наступного вирішення. Якщо у стосунках між людьми проблем не виникає, тоді наявним є факт “застою”, відсутності розвитку. Конфлікти поділяються на конструктивні і деструктивні [1].

Конструктивний конфлікт базується не на “особистостях”, а на виявленні об’єктивних причин незгоди (різні точки зору на проблему, способи вирішення проблеми тощо). Даний підхід переводить процес проходження конфлікту від конфронтації до співробітництва. В основі співробітництва, з одного боку, лежить повага до себе, почуття власної гідності, чесність, намагання знайти справжню причину конфлікту, а з іншого, повага до інших, дружелюбність, визнання права інших на власну точку зору, позицію. Дана поведінка в конфлікті приводить до більш глибокого розуміння проблеми, взаємодовіри, готовності зрозуміти один одного і, в подальшому, вирішенню (улагодженню) конфлікту.

Деструктивний конфлікт переводить причини, що призвели до конфлікту, на “особистості”. Дана установка не веде до вирішення конфлікту, а навпаки, його загострює (зростає упередженість проти партнера, напруга у взаємостосунках, посилюються неприємні почуття та переживання, виникають стреси та ін.). Прикладом деструктивного конфлікту є сварка, коли кожна з конфліктуючих сторін висловлює свою негативну оцінку особистості опонента [3].

Будь-які конфлікти зумовлені як об’єктивними, так і суб’єктивними факторами, а саме: – нерівністю людей, соціальних і національних спільнот; – несумісністю суспільних та індивідуальних цінностей; – невідповідністю між сподіваннями та дійсністю; – відмінністю у політичній культурі, типах лідерства; – відсутністю достовірної інформації; – прагненням завоювати та утримати владу. На думку багатьох науковців, узагальнюючим фактором, що спричиняє конфлікти, є соціальний інтерес. У центрі конфліктів найчастіше лежать економічні, соціальні, зовнішньо- та внутрішньополітичні, територіальні, мовні, міжконфесійні, міжетнічні та інші проблеми [4].

ТИПИ КОНФЛІКТІВ. Найпоширенішим є поділ конфліктів на конфлікти цінностей, інтересів та ідентифікацій. Конфлікт цінностей, зокрема, постає як зіткнення різних ідеологічних концепцій, розбіжності між якими виступають основними передумовами конфлікту (ліві – праві, ліберали – консерватори, комуністи – соціал-демократи). Конфлікт інтересів пов’язаний, у першу чергу, з зіткненням

політичних та соціально-економічних інтересів, які призводять до конфлікту між владною правлячою верхівкою та широкими верствами населення (як приклад, конфлікт через проведену в Україні номенклатурно-бюрократичну, а не народну приватизацію). Конфлікт ідентифікації простежується тоді, коли вирішується питання щодо визначення громадянином тієї чи іншої країни своєї етнічної та громадянської належності. Сутність конфлікту полягає в тому, що частина населення не бажає визнавати себе громадянами тієї держави, на теренах якої вони в даний час проживають. За своєю природою конфлікти бувають глобальними, регіональними, міждержавними, внутрідержавними, місцевими, міжпартійними та внутріпартійними, міжособистісними. Деякі вчені дотримуються поділу конфліктів на антагоністичні (непримиренні) та неантагоністичні (примиренні). Неантагоністичні конфлікти не носять діаметрально протилежного характеру: при обговоренні тієї чи іншої проблеми допускається різне її розуміння, простежуються різні способи її вирішення. Антагоністичні конфлікти характеризуються своєю непримиренністю: кожна із конфліктуючих сторін прагне здобути перевагу, що, як правило, заводить обидві сторони в глухий кут. Існує дві форми перебігу конфліктів: відкрита – відверте, прозоре протистояння, з використанням різних форм та методів боротьби, та закрита, або латентна, коли має місце невидима, таємна боротьба задля досягнення бажаного результату [2].

Динаміка конфлікту – послідовна зміна стадій і етапів, які характеризують процес розгортання конфлікту від виникнення конфліктної ситуації до вирішення конфлікту.

Стадії (етапи) конфлікту:

1. Виникнення конфліктної ситуації.
2. Усвідомлення ситуації як конфліктної хоча би однією із сторін.
3. Стадія конфліктної поведінки або взаємодії.
4. Стадія вирішення конфлікту [5].

ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ КОНФЛІКТУ. Для наявності конфлікту потрібні три умови: 1. Конфліктна ситуація. 2. Учасники конфлікту – суб’єкти, чиї інтереси зачіпає конфліктна ситуація. При цьому наявність самої конфліктної ситуації часом недостатньо, якщо, наприклад, сторони налаштовані миролюбно. 3. Привід для конфлікту, тобто така зовнішня обставина, що виступає “спусковим механізмом”, який породжує розвиток подій. Також причиною виникнення конфлікту можуть бути такі фактори:

1.Відсутність зворотнього зв’язку

2.Психологічне несприйняття людини, що призводить до небажання зрозкміти іншу людину

3.Хвилювання

4.Інтелектуальні бар’єри

5.Люди реагують на те, що вони сприйняли, а не на те, що відбувається.

УЧАСНИКИ КОНФЛІКТУ. У політології прийнято розрізняти таких учасників конфліктів: підбурювач – це суб’єкт, що підштовхують сторони до конфлікту, докладає певних зусиль до його загострення (необов’язково є безпосереднім учасником конфлікту); організатор – розробляє тактику і стратегію розвитку конфлікту; пособник – сприяє розвитку конфлікту своєю моральною або матеріального підтримкою (як правило, прямої участі у конфлікті не бере); посередник – залишаючись нейтральним, допомагає сторонам, що конфліктують, пом’якшити, локалізувати та врегулювати конфлікт [6].

Конфлікти стають реальністю після стадії свого назрівання. Суть цього процесу полягає в тому, що до наявних передумав конфлікту додаються ще й додаткові фактори, які загострюють протиріччя та роблять сутичку неминучою. На цій стадії конфліктуючі сторони усвідомлюють несумісність своїх інтересів і розглядають одне одного як перешкоду на шляху досягнення власних цілей. З якогось моменту вони вирішують, що зберігати status quo неможливо і приступають до активних дій – такий стан взаємин між суб'єктами називається конфліктною ситуацією. Для безпосереднього початку конфлікту потрібний певний стимулюючий фактор, який і виступає приводом до конфлікту. Після нього конфлікт вступає в свою активну фазу. Згідно результатів проведеного раніше соціального дослідження на тему «Причини виникнення конфліктів у колективі», яке проводилось професійною соціологічною організацією «SOCIS» - центру соціальних маркетингових досліджень у 2016 році ми можемо навести такі дані: На питання «Ваше ставлення до конфліктів у колективі» 12,7% відповіли що позитивне, 12,3% відповіли що скоріше позитивне, 18,6% важко сказати відповідь на дане запитання, 21,9% скоріше негативно відносяться до

конфліктів у колективі, 34,7% негативно відносяться до конфліктів у колективі. Це дає нам можливість зробити висновок - більшість респондентів негативно ставляться до конфліктів у колективі. На питання «Який тип поведінки в конфліктній ситуації вам близький?» - 25% респондентів обрали конкуренція і співробітництво, 31,25% - вибрали варіант уникнення, 15,5% - вибрали варіант пристосування, 3,3% - обрали варіант компроміс. Аналізуючи інформацію отриману з відповідей на дане питання можна сказати, що більшості респондентів при виникненні конфліктної ситуації близький тип поведінки, уникнення [7].

Об'єктом даного соціологічного дослідження студенти першого курсу факультету менеджменту Вінницького національного технічного університету груп ЕК-18б, МР-18б, П-18б. Об'єкт складається із 30 осіб, з яких 25 чоловічої статі та 5-жіночої, з яких віком 17 років- 18(60%),18 років- 10(33.34%), 19 років-1(3.33%), 20 років-1(3.33%).

Предметом даного соціологічного дослідження є думка представників молоді гуртожитка №2 Вінницького національного технічного університету про причину утворення та ставлення до конфлікту.

Метою даного соціологічного дослідження є з'ясувати, як ставиться сучасна молодь представлена молоддю гуртожитку №2 Вінницького національного технічного університету до конфлікту та на основі отриманих результатів розробити практичні рекомендації щодо можливих шляхів вирішення проблеми.

В листопаді 2018 року на території ВНТУ було проведено опитування студентів 1 курсу факультету менеджменту у кількості 30 осіб. Серед них 24 особи (80%) – представники чоловічої статі і 6 (20%) – представниці жіночої статі. Віком 17 років – 18 чоловік(60%), 18років - 10чоловік(33.34%), 19 років – 1 людина(3.33%), 20 років – 1 людина(3.33%). «Місце проживання», 7 респондентів(23.34) вказали село, 9(30%)- СМТ, 5(16.66%)- місто і 9(30%)- обласний центр.

На питання «Як Ви ставитесь до конфлікту?» 13 опитаних(43.34%) відповіли, що нейтрально, 10(33.33%)- негативно і 7(23.33%)- позитивно. Тобто люди у великій кількості нейтральні до конфлікту, але також є ті, що висловили різку позицію.

А от на питання «Ви вважаєте проблему конфліктів актуальною?» майже половина опитаних (14(46.67%)) дали відповідь - так. Це свідчить про те, що опитувані вважають проблему конфлікту актуальної.

На питання «Чи намагаєтесь Ви уникати конфлікту?» 10 учасників(33.33%) дослідження відповіли так, 11(36.67%) - іноді і 9(30%) - ні. Очевидної більшості немає, тобто у цьому питанні не можна сказати до чого більше схиляються люди.

На питання «У якому віці люди найбільш конфліктні?» 12 опитуваних(40%) відповіли - до 18, 14(46.67%) відповіли - 18-35, а 4(13.33%)- старше 35, тобто більш ніж 4/5 згодні, що люди у віці старше 35 років менш конфліктні, аніж люди до 18 і 18-35.

«Як Ви поводитесь у конфлікті?» респонденти не схилились ні до жодного із запропонованих варіантів, 10(33.33%) відповіли, що намагаються завжди відстоювати свою позицію, 11(36.67%) відповіли, що намагаються знайти спільне рішення і 9(30%) відповіли, що намагаються швидко уникнути конфлікту.

На питання «Ви вважаєте себе конфліктною людиною?» відповідь так дали 3 особи(10%), відповідь я не знаю - 7 осіб(23.34%) і відповідь ні - 20 осіб(66.66%). Переважна більшість опитуваних вважають себе не конфліктними. Цікаво, що сере представниць жіночої статі жодна опитувана не дала відповіді так.

На поставлене запитання «Як Ви ставитесь до конфліктних людей?» цифру 1, тобто негативно поставили 3 людини(10%), цифру 2 поставили 12 осіб(40%), цифру 3- 11 осіб (36.67%), цифру 4- 4 людини(13.33%) і цифру 5 ніхто не поставив. Таким чином середнє значення 2.53. Це говорить про те, що повністю позитивно до таких людей ніхто не ставиться, але й повністю негативно ставляться тільки 10%. Найбільше люди ставляться до конфліктних людей або нейтрально або помірно негативно.

«Як часто Ви використовуєте нецензурну лексику?»- майже половина(14 опитуваних(46.67%)) відповіли, що дуже мало і намагаються позбутися таких слів, 3 сказали, що такі слова постійно присутні в їх лексиці, 8 людей дали відповідь, що вони інколи використовують їх і 5 сказали, що взагалі не використовують, але відповідь «взагалі не використовую» не можна вважати достовірно чесною, це більше як виверт, щоб перевірити чесність респондентів.

«Як Ви ставитесь до людей, що використовують нецензурну лексику?» всього 1 людина(3.33%) відповіла позитивно, це був представник чоловічої статі, який також відповів, що часто використовує їх. Половина опитуваних нейтрально ставляться до таких людей і 14(46.67%) відповіли, що негативно. Це свідчить про те, що опитувані ближче до думки, що ці слова паразити і їх дійсно потрібно позбуватися.

Також користуючись цією таблицею, але з питанням «Як часто Ви використовуєте нецензурну лексику?» отримали такі результати: відповідь «такі слова постійно присутні в моїй лексиці» дали троє опитуваних з них всі чоловіки, відповідь «інколи використовую» дали 8 людей з них 7 чоловіків(87.5%) і 1 жінка(12.5%), відповідь «дуже мало, я намагаюся позбутися таких слів» дали 12 чоловіків(85.7%) і 2 жінки(14.3%), відповідь «взагалі не використовую» дали 5 людей (2 чоловіка(40%) і 3 жінки(60%)). Якщо конкретно розглядати чоловіків, то 50% дали відповідь «дуже мало, я намагаюся позбутися таких слів», «інколи використовую» 29.16% (7 чоловіків), відповідь «такі слова постійно присутні в моїй лексиці» 12.5%(3 людини) і відповідь «взагалі не використовую» 8.34%(2 чоловіка). Серед жінок відповідь «такі слова постійно присутні в моїй лексиці» не дала ні одна опитувана, відповідь «інколи використовую» дала 1 опитувана(16.66%), «дуже мало, я намагаюся позбутися таких слів» 2(33.34%) і відповідь «взагалі не використовую» дали 3 жінки(50%).

Таким чином гіпотеза конкретного соціологічного дослідження підтвердилась лише частково: проблема конфлікту є дійсно актуальної для нашої молоді, але уникає конфліктної ситуації і ставляться до конфлікту негативно лише 1/3 опитуваних, а не 2/3 як було висунуто у гіпотезі.

Практичні рекомендації: щоб менше потрапляти у конфліктні ситуації потрібно більше старатись уникати конфлікту, а якщо він вже розпочався, то завжди намагайтесь знайти компроміс. Якщо ви намагаєтесь позбутись нецензурних слів у своєму лексиконі, то одним із найкращих методів буде читати художню літературу і змінити оточення, через яке вам важко перестати вживати такі слова.

У загальному необхідно зазначити, що молодь представлена у конкретному соціологічному дослідженні не конфліктна і досить не любить вступати у конфліктні ситуації. Також вони не люблять людей, які вживають нецензурну лексику і самі намагаються не вживати цих слів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Анцупов А.Я., Шипилов А.И., Кофликтология: Учебник для вузов.3-езд. – СПб.: Питер, 2007. – 496 с. .
2. Ємельянко Л.М. Конфліктологія: навч. посібник / за заг. ред. В.М.Петлюха, Л.В. Торгової. – к.: КНЕУ, 2003. – 315с.
3. Слободянюк А. В. Значення соціології як науки та навчальної дисципліни в сучасному українському суспільстві [Текст] // Вісник «ВПІ». – 2011. – №1. – С.16-20.
4. Сергієнко Т.І. Конфлікти в колективі і роль керівника у їх вирішенні: Гуманітарний вісник ЗДАІ. 2012 №48
5. Слободянюк А. В. Психологія управління та конфліктологія [Текст] : навчальний посібник для практичних та семінарських занять / А. В. Слободянюк, Н. О. Андрущенко. – Вінниця : ВНТУ, 2010. – 120 с.
6. Слободянюк А. В. Проблеми адаптації студентської молоді у вищому навчальному закладі (за результатами соціологічного дослідження) [Текст] / А.В.Слободянюк // Гуманізм та освіта. Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції, м.Вінниця, 21-23 вересня 2004 р. В 2-х томах. – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2004. – Т. 2. – С. 247
8. Центр соціальних маркетингових досліджень соціологічна організація «SOCIS» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // http://old.socis.kiev.ua/ua/publications.html

Горбачов Антон Сергійович – студент групи Ек-18б, факультет менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Слободянюк Анатолій Володимирович, кандидат соціологічних наук, доцент кафедри суспільно - політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету.

Horbachov Anton S. - student, faculty of management Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa.

Slobodyanyuk Anatoly V.- PhD in Sociology, assistant professor of social and political sciences, scientific director of the laboratory of sociological researches Vinnitsa National Technical University.

УДК 316.4

Л. В. Конюк
А. В. Слободянюк

ПРОВЕДЕННЯ ВІЛЬНОГО ЧАСУ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ)

Вінницький національний технічний університет

Анотація
В статті показано значення соціології, проблеми адаптації студентської молоді та особистісні ресурси студентської молоді, подані результати дослідження направлені на питання проведення вільного часу студентами. Показано актуальність даної проблеми. Розроблено практичні рекомендація для вирішення даної проблемної ситуації.
Ключові слова: значення соціології, соціологічні дослідження, адаптації студентської молоді, особистісні ресурси, відпочинок, соціальна цінність, вільний час, дозвілля.

Abstract
The article shows the importance of sociology, the problem of adaptation of student youth and the personal resources of student youth, the results of the research are aimed at the issues of free time students. The relevance of this problem is shown. A practical recommendation for solving this problematic situation is developed.
Keywords: the significance of sociology, sociological research, adaptation of student youth, personal resources, leisure, social value, leisure time, leisure.

Час - істотний фактор життя людини. Сьогодні різко посилилася увага до проблеми вільного часу, що зумовлена насамперед підвищенням його ролі в житті людини і суспільства. Він розглядається як соціальна цінність, як важливий чинник всебічного розвитку людини, її потреб, інтересів, нахилів. Тому і безпосередньо впливає на вирішення важливих для всього людства проблем: екологічних (охорона та відновлення природного середовища), медико-соціальних (продовження тривалості людського життя, поліпшення самопочуття населення, якості життя). Все це привертає увагу до проблем вільного часу не тільки вчених різних галузей (соціологів, економістів, психологів, демографів), а й широких верств населення.

Необхідно розрізняти вільний час і дозвілля, вільний час і відпочинок. Дозвілля – складова вільного часу, що являє собою сукупність занять, спрямованих на відновлення фізичних, розумових і психічних сил людини. Поняття «відпочинок» ширше ніж вільний час. До нього належить не лише частина вільного часу (наприклад, пасивний відпочинок), а й деякі складові неробочого часу (сон).

Серйозною проблемою є вільний час молоді, оскільки кризу переживає уся система, пов’язана з інфраструктурою молодіжного вільного часу. Загальновідомо, що якщо людина не має чим зайнятися у вільний час, вона намагається зайняти себе чимось цікавим, в чомусь реалізувати себе – це є природною і соціальною специфікою людського організму, який завжди потребує дій, якогось заняття. І якщо вільний час студента не організований, то цей самий студент може знайти відраду у негативних, асоціальних, шкідливих заняттях. Коротше кажучи, з’являється сприятливий грунт студента у вільний час може призвести і до таких (на превеликий жаль, доволі поширених на сьогодні, в тому числі й серед молоді) явищ, як наркоманія, алкоголізм тощо. Часто-густо студент, який не має, що робити, заводить різні сумнівні знайомства і зв’язки, може ступити на кримінальну стежку.

Тема є актуальною,оскільки дає можливість більш широко ознайомитися з такою соціальною верствою, як студентство. З’ясувати як вонипроводять час, вільний від навчання. Оскільки молодь, а студенти є невід’ємною її складовою, є майбутнім нашої держави, то провівши ряд таких соціологічних досліджень можна спрогнозувати який матиме вигляд країна через 5-10 років. Варто пам’ятати, що молодість – надзвичайно довга і молода людина має в своєму розпорядженні чимало років для того, щоб набути знання і вмінь, необхідних у житті. Сюди належать знання з фаху, володіння мовами, вміння впорядковувати справи, добре говорити, добре писати, підтримувати здоров’я та зовнішній вигляд, розширювати свій кругозір і багато іншого. Молоді люди часом не

вміють використовувати свого вільного часу. Згодом, закінчивши навчання, вони будуть працювати, одружаться, роститимуть дітей, і вже ніколи не матимуть стільки вільного часу.

Соціальний феномен вільного часу і дозвілля останніми роками привертає увагу дедалі більшого кола дослідників. Він стає предметом обговорення не тільки фахівців, а й широкої громадськості.

Згідно з дослідженням проведеним Центром незалежних соціологічних досліджень «ОМЕГА» у 2017 році. Переважно більша частина молоді проводить свій вільний час у себе вдома (у квартирі, гуртожитку тощо) (69,8%), у гостях чи в друзів (56,5%), на вулиці, на подвір'ї, на природі (47,2%). Активно займаються фізичною активністю у спортивному залі/майданчиках/стадіоні 11,8% молодих людей.

Існує проблемна ситуація пов'язана з тим, що більшість студентів не вміють правильно та доцільно проводити свій вільний час, вони надають перевагу соціальним мережам та комп'ютерним іграм. Тому питання відпочинку студентів у жодному разі не можна обходити стороною, а, навпаки, потрібно всіляко сприяти тому, щоб студент мав повноцінний відпочинок. Адже студенти – це та сукупність людей, яка вже у найближчому часі й буде творити це саме майбутнє.

Об'єктомданого соціологічного дослідження є студенти першого курсу факультету менеджменту та інформаційної безпеки ФМІБ, груп МЗД-18б, МВКД-18б, МФК-18б (віком 17-24 років). Об'єкт складається з 30 чоловік, з яких 16 жіночої статі та 14 – чоловічої.

Предметом соціологічного дослідження є аналіз особливостей проведення вільного часу студентами.

Метою даного соціологічного дослідження є дослідити дозвілля студентів, їх діяльність на дозвіллі, вивчити сутність, структуру та форми цієї діяльності, проблеми, з якими стикаються студенти у вільний від навчання час, методи організації студентського дозвілля та на основі отриманих результатів розробити практичні рекомендації щодо можливих шляхів вирішення проблеми.

В ході даного соціологічного дослідження було опитано студентів першого курсу факультету менеджменту та інформаційної безпеки, груп МЗД-18б, МВКД-18б, МФК-18б (віком 17-24 років). Об'єкт складається з 30 чоловік, з яких 16 (53%) жіночої статі та 14 (47%) – чоловічої.

В ході даного соціологічного опитування були отримані такі результати:

На питання «Скажіть, будь ласка, як багато у Вас вільного часу?» 37% опитаних мають вдосталь вільного часу (більше 3 годин), 33% - мають близько 2-3 годин на день, та 30% - мають менше 1 години вільного часу на день. Отже, більшість студентів мають достатню кількість вільного від навчання часу.

На питання «Чи вважаєте Ви проблему проведення вільного часу актуальною?» 10% студентів відповіли, що ця проблема взагалі неактуальна, 17% вважають її швидше не актуальною, 23% студентів не можуть дати чіткої відповіді, 27% вважає її швидше актуальною, та 23% студентів вважать дану проблему дуже актуальною. Тому можна зробити висновок, що середнє значення становить 3,4 за 5-бальною шкалою, тобто дана проблема є актуальною.

На питання «Найчастіше ви проводите свій вільний час» студенти відповіли наступним чином: у себе вдома вільний час проводять 7% студентів (0%-жіночої статі, 7% - чоловічої), в гостях – 10% (3,3%-жіночої статі, 3,7% - чоловічої), на природі – 7% (3,5%-жіночої статі, 3,5% - чоловічої), у спортивному залі – 7% (0%-жіночої статі, 7% - чоловічої), у кав'ярнях, барах та ін. – 3% (3%-жіночої статі, 0% - чоловічої), на роботі – 10% (10%-жіночої статі, 0% - чоловічої), у театрі, кіно- 0%, на дискотеці – 13% (6,5%-жіночої статі, 6,5% - чоловічої), у гуртках за інтересами – 10% (10%-жіночої статі, 0% - чоловічої), на навчанні – 10% (3,7%-жіночої статі, 3,3% - чоловічої), важко відповісти – 13% (3,25%-жіночої статі, 9,75% - чоловічої), у бібліотеці – 10% (3,7%-жіночої статі, 3,3% - чоловічої), іншу відповідь вказали – 0% опитаних. Таким чином можна зробити висновок, що більшість представників чоловічої статі люблять проводити свій вільний час у себе вдома, у спортивному залі та в гостях, а представниці жіночої статі полюбляють проводити вільний час у кав'ярнях, барах, на роботі, у гуртках за інтересами та на навчанні. Проте і хлопці і дівчата однаково люблять проводити свій час на природі та на дискотеці.

На питання «Чи подобається Вам культурний відпочинок?» 54% вказали, що їм це не подобається, 33% - інколи так проводять свій вільний час та 13% - обожнюють відвідувати театри, музеї, виставки та ін. Таким чином, з'ясовано, що переважна більшість студентів не цікавляться культурним відпочинком.

На питання «Чи займаєтеся Ви спортом?» 40% опитаних відповіли, що інколи займаються, 37% - взагалі не займаються та 23% студентів займаються регулярно. Отже, переважна більшість опитаних займається спортом інколи.

На питання «Як часто Ви берете участь у громадській діяльності?» 43% зазначали, що ніколи не беруть участі, 23% - беруть участь тільки, якщо до них звернуться з проханням, 17% - завжди беруть участь та 17% лише коли є настрій. Таким чином, можна зробити висновок, що переважна більшість опитаних студентів не беруть участі у громадському житті.

На питання «Чи працюєте Ви у свій вільний від навчання час?» 53% відповіли, що не працюють та 47% студентів працюють. Отже, більша половина студентів працює у свій вільний час.

На запитання «Чи вважаєте Ви, що для того, щоб добре провести час необхідно обов'язково вживати алкоголь чи курити?» 30% студентів відповіли так, адже це допомагає розслабитись, ще 30% вважать, що це зовсім не потрібно, 27% обрали відповідь інколи, «на великі свята» та 13% зазначили іншу відповідь. Таким чином, можна зробити висновок, що третя частина вважає курінням абсолютно нормальним явищем, інша частина ставиться вкрай негативно та третя частина нейтрально.

Аналізуючи запитання «Місце проживання» було з'ясовано, що 57% студентів проживають у гуртожитку, 20% винаймають житло, 17% живуть з батьками та 6% мають власне помешкання. Більшість студентів проживають у гуртожитку, більше половини, значно менше винаймають житло та проживають з батьками і незначна частина має власне помешкання.

Практичні рекомендації

1. Важливе значення для зміни поглядів студенства в бік більш активного, творчого та змістовного відпочинку повинна мати пропаганда державою відповідних видів дозвілля через засоби масовоїі нформації, засоби комунікації та друковані видання у ВНЗ, особистий приклад та участь викладацького складу в таких заходах.
2. Більше організовувати в системі культурно-освітньої та виховної роботи університету культурних заходів із залученням високопрофесійних майстрів культури і мистецтва, розвиток шефської діяльності з боку місцевих культурних і мистецьких установ.
3. Активізувати роботу із залученням студентів до художньої самодіяльності, проведення КВН, членства в спортивних та туристичних гуртках та клубах. Продумати систему заохочень студентів до творчої діяльності, їх відзначення за успіхи.
4. Розповсюджувати досвід студентів, які добре вчаться і при цьому знаходять час брати активну участь у громадському, культурному, спортивному житті ВНЗ, підтримувати та заохочувати таких осіб.
5. Продумати питання вдосконалення психологічного супроводу навчального процесу, організовувати та проводити комплекс занять, тренінгів з саморегуляції психічного стану, попередженню та нейтралізації стресу, увести в практику заняття в тренінгових групах з проведення рольових ігор, релаксації.
6. Більш рішуче вести боротьбу зі шкідливими звичками в студентському середовищі, пропагувати здоровий спосіб життя.

Отже, в результаті дослідження було з'ясовано, що більшість студентів мають вдосталь вільного часу (близько 2-3 годин), але значна частина не вміє його використовувати з користю. Для них це час коли можна нічого не робити. Студенти проводять його досить пасивно (вдома відпочиваючи) та мають схильність до поганих звичок (куріння), мало хто займається саморозвитком.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Слободянюк А. В. Значення соціології як науки та навчальної дисципліни в сучасному українському суспільстві [Текст] // Вісник «ВПІ». – 2011. – №1. – С.16-20.

2. Слободянюк А. В. Проблеми адаптації студентської молоді у вищому навчальному закладі (за результатами соціологічного дослідження) [Текст] / А. В. Слободянюк // Гуманізм та освіта: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції, м. Вінниця, 21-23 вересня 2004 р. – Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2004. – Т. 2. – С. 244-247.

3. Слободянюк А. В. Особистісні ресурси студентської молоді (на матеріалах соціально-психологічних досліджень) [Текст] / А. В. Слободянюк, Л. В. Косарєва // Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка. – 2018. – № 17. – С. 89-95

4. Дослідження «Молодь України, 2015» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gfk.com/fileadmin/user_upload/dyna_content/UA/Molod_Ukraine_2015_UA.pdf

5. Монастирська В. В. Проведення вільного часу студентами [Електронний ресурс] / В. В. Монастирська, А. В. Слободянюк // Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 14-23 березня 2018 р. – Електрон. текст. дані. – 2018. – Режим доступу: https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/paper/view/4718.

6. Дослідження «Молодь України, 2017» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/34441

Конюк Людмила Василівна - студентка групи МЗД-18б, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Слободянюк Анатолій Володимирович,кандидат соціологічних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету.

KonyukLyudmyla V.-student, facultyofmanagementandinformationsecurityVinnitsa National Technical University, Vinnitsa.

Slobodyanyuk Anatoly V.- PhD in Sociology, assistant professor of social and political sciences, scientific director of the laboratory of sociological researches Vinnitsa National Technical University.

УДК 316.4

К. В. Литус
А. В. Слободянюк

СТАВЛЕННЯ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ (НАЙМАНОЇ) АРМІЇ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ)

Вінницький національний технічний університет

Анотація
В статті подані результати дослідження ставлення молоді до професійної (найманої) армії. Запропоновано рекомендації щодо розвитку патріотизму серед молоді. Досліджено національну та патріотичну ідентичність студентської молоді. Врахована оцінка студентів та їх рекомендації.
Ключові слова: *соціологія , професійна (наймана) армія, патріотизм, національна та патріотична ідентичність*

Abstract
The article presents the results of the study of the attitude of young people to a professional (hired) army. Recommendations on the development of patriotism among young people are proposed. The national and patriotic identity of student youth is explored. Student assessment and their recommendations are taken into account.
Keywords: *sociology, professional (hired) army, patriotism. national and patriotic identity*

Сучасне українське суспільство переживає період системної трансформації – реформуються економіка і політика, глибокі зміни відбуваються в духовному житті народу.

Армія, як і держава, – це перш за все люди, а не тільки боєприпаси та озброєння. Які люди – така і держава, яка держава – така і армія. Але можна стверджувати і протилежне: яка армія – така й держава, бо армія об’єднує в собі людей, які відрізняються волею, цілеспрямованістю та дисциплінованістю, а тому суттєво впливає на дух держави [1].

У нашій державі армія повністю перейшла на контракту форму існування. Ще до кінця 2016-го року контрактники остаточно замінили мобілізованих і становлять сьогодні в ЗСУ 100% від особового бойового складу.

Звісно проблема комплектації особовим складом військових частин і бригад досі залишається не до кінця вирішеною (особливо це стосується складів озброєння), але нарешті країна відмовилась від такого ганебного явища, як мобілізація, коли по містам і села військкомати відловлювали громадян України і під страхом кримінальної відповідальності примушували їх захищати Батьківщину.

Менше з тим, професія військовий потроху стає престижною і затребуваною. Про це красномовно свідчить статистика: на початку січня 2017-го року Міноборони повідомляло, що контракт із ЗСУ підписали 69 тисяч осіб, а вже наприкінці вересня 2017-го року – 120 тисяч осіб. При цьому також сформовано резерв військовозобов'язаних першої черги, який становить майже 130 тисяч осіб [2].

За даними попередніх КСД, що були проведені Слободянюком А.В., доцентом кафедри суспільно-політичних наук, науковим керівником лабораторії соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету у 2017 році спостерігається, що на питання «Чи засуджуєте Ви молодих людей призовного віку, які уникають служби в армії?» значна частина опитаних (41,7%) відповіла «швидше так, ніж ні». Майже стільки ж опитаних (36,1%) відповіли «швидше не засуджую», 16,7% «засуджують» і лише 5,5% опитаних відповіли «зовсім не засуджую». Питання «Якщо ви людина призивного віку, чи маєте ви бажання служити в армії?» отримало такі відповіді: значна частина респондентів (36,1%) відповіли «швидше не маю», трохи менше опитаних (25%) відповіли «зовсім не маю» та 22,2% відповіли «швидше так, ніж ні». Лише 16,7% опитаних відповіли «маю». Це свідчить про незначний рівень бажання служити в українській армії. 127 Українське суспільство в умовах війни: виклики сьогодення та перспективи умиротворення. На питання про здатність нашої армія захистити країну у разі реальної воєнної загрози з боку інших країн трохи більше третини респондентів (38,9%) відповіли «швидше ні,

ніж так», 36,1% опитаних відповіли «швидше здатна, ніж ні». Менша частина опитаних (13,9%) виразили впевненість в боєздатності власної країни. Лише 11,1% респондентів відповіли «не здатна». Стосовно якою має бути форма служби в українській армії, 41,7% обрали варіант «солдати-контрактники», 19,4% обрали варіант «солдати строкової служби», та 38,9% обрали варіант «солдати строкової служби з продовженням служби по контракту за власним бажанням». Це свідчить про те, що більша частина респондентів вважає, що в Україні потрібна контрактна армія. Те, що заробітна платня є стимулом йти до армії для молоді свідчать відповіді на питання «Чи є стимулом заробітна платня в контрактній армії?». На це питання половина респондентів (50%) відповіли «так», 36,1% відповіли «ні», та 13,9% не змогли дати відповідь на це питання. Щодо готовності у разі необхідності захищати свою країну із зброєю в руках майже половина опитаних (41,7%) відповіли «так, якщо виникне нагальна потреба або мене мобілізують», 19,4% відповіли «ні, не готовий(-а), але з часом можливо розгляну таку можливість» і 16,7% респондентів обрали варіант «важко відповісти». 13,9% опитаних обрали «ні, за жодних обставин» та 8,3% вибрали «ні, поки не маю таких намірів». Жоден з опитаних не обрав варіант «так, я вже брав участь у військових діях» [3-4].

Основною групою людей, що підлягає дослідженню є частина студентів гуртожитку Вінницького національного університету.Сьогодні в умовах модернізації й глобалізації суспільства особливої актуальності набуває унікальність особи, а значної ваги – питання, як сформувати колективну особу, котра, з одного боку, збереже відповідальність за колектив, з іншого – свою унікальну особливість. Це повною мірою стосується Збройних Сил України.Отже, вибрана тема є актуальною та потрібною, адже правильно сформована армія є головнимфактором незалежної держави [5].

Об'єктом даного соціологічного дослідження є студенти факультету Менеджменту і інформаційної безпеки Вінницького національного технічного університету, які проживають у гуртожитку. Об’єкт складається із 30 осіб, з яких 18 чоловічої статі та 12 – жіночої, віком від 16 до 20 років.

Предметом даного соціологічного дослідження є ставлення представників молоді до професійної (найманої) армії.

Метою даного соціологічного дослідження є з’ясувати, як ставиться сучасна молодь, представлена студенти факультету Менеджменту і інформаційної безпеки Вінницького національного технічного університету, до професійної (найманої) армії та на основі отриманих результатів розробити практичні рекомендації щодо можливих шляхів вирішення проблеми.

В листопаді 2018 року на території гуртожитку №4 було проведено опитування студентів факультету Менеджменту і інформаційної безпеки, Вінницького національного технічного університету у кількості 30 осіб, серед них 12 осіб (40%) - представниці жіночої статі і 18 осіб(60%) – представники чоловічої статі. Віком 17 років – 10 особи (33%), 18 років – 8 осіб (27%), 19 років – 7 осіб (24%) , 20 років – 5 особи (16%).

В ході дослідження були отримані такі результати:

на питання *«Чи вважаєте ви проблему професійної (найманої) армії актуальною в нашій країні?»* 57% опитаних відповіли «так, вважаю», 27% – «так, вважаю, але є важливіші проблеми», і найменше опитаних (16%) обрали відповідь «ні, не вважаю». Це свідчить про те, що більше половини респондентів вважають проблему професійної (найманої) армії актуальною в нашій країні.

На питання «*Чи засуджуєте Ви молодих людей призивного віку, які уникають служби в армії?»* половина опитаних (50%) відповіла «швидше не засуджую», 37% опитаних відповіли «так, засуджую» і лише 13% опитаних відповіли «зовсім не засуджую». Це свідчить про те, що для сучасної молоді уникання служби в армії не є ганебним явищем.

У шкальному питанні *«Наскільки Ви згодні з таким твердженням «Професійна (наймана) армія – це…»»* варіант «правильно з точки зору безпеки в країні» в середньому оцінили на 3,6, варіант «можливість заробити гроші» – на 3,4, а варіанти «зручно для українців» і «проблематично» опитувані оцінили на 3 бали з 5 можливих. Це свідчить про те, що для більшості професійна (наймана) армія потрібна для безпеки в країні, також це хороша можливість заробити гроші, і в останню чергу – це проблематично для українців.

Питання *«Чи вважаєте ви проблему професійної (найманої) армії потрібною для першочергового розгляду на рівні держави?»* отримало такі результати: 40% респондентів відповіли «так, вважаю», а

варіанти «так, вважаю, але є важливіші проблеми» та «ні, не вважаю» обрала однакова частина опитаних – 30%. Це свідчить про те, що більшість респондентів вважають проблему професійної (найманої) армії потрібною для першочергового розгляду на рівні держави.

Стосовно того, *якою має бути форма служби в українській армії,* 40% обрали варіант «солдати-контрактники», 27% обрали варіант «солдати строкової служби», та 33% обрали варіант «солдати строкової служби з продовженням служби по контракту за власним бажанням». Це свідчить про те, що більша частина респондентів вважає, що в Україні потрібна контрактна армія.

На питання *«Чи маєте ви бажання служити в професійній (найманій) армії»* більшість опитаних (37%) відповіли «зовсім не маю», трохи менше опитаних (33%) обрали варіант «маю» і 30% – «швидше не маю». Це свідчить про незначний рівень молоді, які мають бажання служити в професійній (найманій) армії.

На питання про *здатність нашої армія захистити країну у разі реальної воєнної загрози з боку інших країн* усі варіанти відповіді («так, здатна», «швидше так, ніж ні» та «ні, нездатна») були оцінені рівномірно – на 33%. Це свідчить про те, що опитана молодь однаково оцінює здатність та нездатність нашої армії захистити країну у разі небезпеки. Коли показник відповіді «так, здатна» буде переважати над «ні, нездатна» можна буде стверджувати, що опитані впевнені в боєздатності України.

«Чи є стимулом заробітна платня в контрактній армії?» свідчать наступні отримані результати – більшість респондентів (43%) відповіли «в певній мірі», 30% відповіли «ні», а 27% обрали відповідь «так». Це свідчить про те, що заробітна плата може стати хорошим стимулом і мотивацією для відповідальної служби в контрактній армії.

Щодо *готовності у разі необхідності захищати свою країну із зброєю в руках* майже половина опитаних (43%) відповіли «ні, не готовий\не готова, але з часом можливо розгляну таку можливість», 33% відповіли «так, якщо виникне нагальна потреба або мене мобілізують», і 24% респондентів обрали варіант «ні в якому разі». Це свідчить про те, що більшість опитаної молоді не має сильного бажання захищати свою країну зі зброю в руках, але у разі термінової необхідності готові розглянути таку можливість.

Після аналізу даних, отриманих в наслідок опитування можна підсумувати наступне: більша половина молоді (57%) вважає проблему професійної (найманої) армії актуальною в нашій країні, що означає обізнаність опитаних у ситуації, що склалася в державі, але рівно половина респондентів (50%) не засуджує молодих людей призивного віку, які уникають служби в армії, що свідчить про низький рівень патріотичного налаштування респондентів. Також з усіх опитаних лише 33% виявили виразне бажання служити в професійній (найманій) армії, у порівнянні з 37%, які зовсім не мають такої охоти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Лиманець О.А., Духовний стан збройних сил україни: проблеми та шляхи вирішення» [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://studentam.net.ua/content/view/7148/97/
2. «Рейтинг армій світу: Як Україна опинилася на 30 місці» [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://ua.112.ua/statji/reitynh-armii-svitu-chomu-ukraina-opynylasia-na-30-mistsi-411394.html
3. Слободянюк А. В. Соціологічна оцінка патріотичних настроїв сучасної молоді [Текст] / А. В. Слободянюк // Українське суспільство в умовах війни: виклики сьогодення та перспективи миротворення : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Маріуполь, 9 червня 2017 р.). – Маріуполь : ДонДУУ, 2017. – С. 126-129.
4. Слободянюк А. В. Національна та патріотична ідентичність української молоді [Текст] / А. В. Слободянюк // Актуальні проблеми проектування, виготовлення і експлуатації озброєння та військової техніки : матеріали Всеукраїнської науково-технічної конференції, Вінниця, 17–19 травня 2017 р. : збірник тез доповідей. – Вінниця : ВНТУ, 2017. - С. 288-290.
5. Валентин Бадрак, директор Центру досліджень армії, конверсії і роззброєння (ЦДАКР) «Яка армія потрібна Україні» [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://opk.com.ua/%D1%8F%D0%BA%D0%B0-%D0%B0%D1%80%D0%BC%D1%96%D1%8F-%D0%BF%D0%BE

%D1%82%D1%80%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B0-%D1%83%D0%BA
%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96/

Литус Катерина Віталіївна - студентка групи Мр 18б, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Слободянюк Анатолій Володимирович - кандидат соціологічних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету.

LytusKateryna V.-Marketing group student, Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Slobodyanyuk Anatoly V.- PhD in Sociology, assistant professor of social and political sciences, scientific director of the laboratory of sociological researches Vinnitsa National Technical University.

УДК: 316.4

А. В. Слободянюк
Т. В. Шульга

ПОГЛЯДИ НА МОРАЛЬ, ЗМІНИ У ВИМІРЮВАННІ ЦІННОСТЕЙ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ)

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті висвітлено результати проведеного соціологічного дослідження стану ціннісних орієнтацій сучасної української молоді. Виявлено основні ціннісні позиції сучасної української молоді та особистісні ресурси студентської молоді. Надано результати опитування студентів Вінницького національного технічного університету та запропоновано шляхи покращення.

Ключові слова: цінності, цінність, ціннісна система людини, ціннісні орієнтації, мораль, гедоністичне спрямування, альтруїстичні цінності, особистісні ресурси.

Abstract

The article highlights the results of a sociological study of the status of value orientations of contemporary Ukrainian youth. The basic values of modern Ukrainian youth and personal resources of student youth are revealed. The results of the survey of students of Vinnytsia National Technical University were given and ways of improvement were offered.

Keywords: values, value, value system of man, value orientations, morality, hedonistic direction, altruistic values, personal resources.

Актуальність вирішення проблеми морального розвитку особистості є достатньо гострою для сучасного суспільства. Особливо недостатньо розробленою проблемою є питання емпіричного дослідження морально-ціннісної сфери особистості. Теоретичний аналіз даної проблеми дозволяє констатувати велику увагу вчених до проблеми моралі та ціннісної сфери особистості. Одним із шляхів вирішення питання морального розвитку особистості є психодіагностика морально-ціннісної сфери, що і стало предметом аналізу даної статті [1]. У сучасному світі існує проблемна ситуація, яка полягає в протиріччі між реальними цінностями молодої людини і цінностями, які допоможуть реалізувати та втілити у життя її основні життєві плани. За результатами проведених раніше досліджень було виявлено, що домінуючої цінністю є «допомога і милосердя до інших людей». На перше місце її поставили 19%, а на друге місце –34% респондентів. Отже для 53% досліджуваних основною метою їхнього життя є участь у житті знайомих і підтримка рідних допомога і милосердя до інших людей [2].

Узагальнений аналіз емпіричних даних дає змогу констатувати, що для вибірки є характерною альтруїстична спрямованість, що виражається в прагненні допомагати іншим. Разом з тим, вони прагнуть визнання та поваги оточуючих та орієнтовані на приємне проведення часу, відпочинок і любов, тобто у них виражена гедоністична спрямованість. Водночас студенти не цінують здоров’я, спілкування і не бажають бути соціально активними [3].

Під час вивчення курсу “Соціологія” студентами було проведено соціологічне дослідження на дану тему, об’єктом якого стали студенти 1 курсу факультету менеджменту ВНТУ. Об’єкт складається із 36 осіб, з яких 22 осіби чоловічої статті та 14 - жіночої, віком від 17 до 23 років. Предметом соціологічного дослідження є мораль і цінності сучасної молоді. Метою даного соціологічного дослідження є з’ясування і розкриття змісту і характеру цінностей сучасної студентської молоді.

Тенденцію сучасної молоді є спрямованість на отримання матеріальних благ і насолоди від життя, про це свідчать відповіді на запитання «Що для Вас є важливим у житті?» Найбільше респондентів 56,7% вважають, що найважливішою цінністю в їхньому житті є наявність міцної сім’ї. На другому місці знаходиться цінність гедоністичного спрямування, а саме: важливість отримувати задоволення від життя. Їй переваг надали 40% респондентів. Однакову кількість переваг набрали цінності наявність надійних друзів, любов, здоров’я своє і інших людей по 36,7%. Тільки у 33,3%

респондентів цінують цікаву роботу. На жаль тільки 13,3% респонденти бажають жити по правді, совісті, справедливості.

Сучасна молодь надає перевагу друзям і романтичним стосункам, а не пізнання нового і соціальної активності, що очевидно негативно впливає на якість навчання у ЗВО, підтвердженням є відповіді на запитання «Що для Вас становить найбільшу цінність?». оскільки наші опитувані молоді люди і вони люблять приємно проводити час, то не дивно, що надана перевага більшістю респондентів цінності наявність вірних друзів 66,7% і романтичні стосунки 53,3% осіб. Водночас 50% студентів турбує питання власного здоров'я. В ієрархії цінності сучасної молоді відпочинок займає 4 місце, у нашій вибірці ця цінність є актуальною для 30% респондентів. Тільки для 23,3% респондентів актуальним є цінності насолоди прекрасним і цінність соціальна активність. Найменш представлені є цінності пізнання нового 20%, високий соціальний статус 20%, допомога і милосердя до інших людей13,3%.

Цікавим фактом є те, що сучасна молодь вбачає для досягнення успіху важливість багато працювати і йти до своєї мети не зважаючи на перешкоди, цьому свідчать відповідь на запитання «Які якості необхідні для досягнення життєвого успіху?». Студенти вважають, що успіху буде сприяти цілеспрямованість, так вважають 76.7% респондентів. Важливим також є працелюбство, на це вказали 66,7% респондентів. Успіх передбачає певні розумові здібності для 53,3% респондентів. Водночас 46,7% респондентів вважають, що не можуть досягти успіху своїми силами, а покладаються на допомогу інших (фінансову), наявність «зв'язків» з іншими людьми 36,7%. Найменше важливі для успіху це гумор 10%, доброта 6,7%, краса 3,3%.

Проаналізувавши таблицю двомірного розподілу ознак, в якій порівнювалися відповіді осіб жіночої та чоловічої статті на питання «До чого Ви ставитися негативно?», було отримано такий результат, як чоловіки так і жінки негативно ставлять до наркотичних засобів (32,2% і 34,4%), неприйнятним є і свідомий обман для 20,6% чоловіків і 27% жінок. Водночас тільки 21,6% жінок ставляться негативно до куріння, а таких чоловіків виявилося 24,5%. Вважають неприйнятним вживання міцних алкогольних напоїв 13,3% чоловіків і 10,8% жінок. Тільки 8,2% жінок вважають вживання слабоалкогольних напоїв поганою звичкою, чоловіки – 9,4%. Це свідчить про те, що як для чоловіків так і для жінок вживання алкогольних напоїв вважається допустимим. Але чоловіки надають перевагу міцним алкогольним напоям, а жінки слабоалкогольним.

На підставі отриманих результатів рекомендуємо респондентам, які пройшли дане соціологічне опитування, звернути увагу на формування активної громадської позиції, а також розвивати найцінніше моральне почуття – любов до Батьківщини.

Отже, на основі аналізу результатів проведеного соціологічного дослідження можна сказати, що висунуті гіпотези підтвердилися частково. Більшість студентів у ціннісній сфері спрямовані на отримання матеріальних благ і отриманні насолоди від життя тут і тепер. Для них пріоритетними є друзі, романтичні стосунки, а не пізнання нового й соціальна активності, що очевидно негативно впливає на якість навчання у ЗВО. Водночас студенти розуміють, що для досягнення успіху у житті необхідно бути цілеспрямованими, тобто йти до своєї мети незважаючи на перешкоди, багато працювати. Але такі цінності присутні на рівні мрій. Оскільки для їх втілення майже нічого не робиться. Студенти більше занепокоєнні коханням, здоров'ям, менше переймаються моральними правилами, майбутньою роботою, не бажають бути соціально активними, робити щось на благо держави. Отже, домінує гедоністична спрямованість, орієнтація у задоволенні цінностей, які стосуються власне студента.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Коломієць Л. І. Психологічні особливості детермінант життєстійкості майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей / Л. І. Коломієць // Професійно-особистісний розвиток майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей в умовах трансформації суспільства: Монографія, 2018. – Вінниця.
2. Малахов В. А. Етика: курс лекцій: навч. посіб. / В. А. Малахов. – 6-е вид. – К.: Либідь, 2006. – 384 с.
3. Слободянюк А. В. Погляди на мораль, зміни у вимірюванні цінностей / І. В. Сельська, А. В. Слободянюк. // Матеріали XLVI науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 22-24 березня 2017 р.

4. Коберник Л. О. Психологічні особливості ціннісних орієнтацій студентів вищих педагогічних навчальних закладів / Л.О.Коберник // Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова. Серія №12. Психологічні науки: Зб. наук. праць. – К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2008. - №23. – С. 235-241.

5. Євтухович І. М. Мораль і право як суспільні інститути: проблеми осмислення в умовах побудови громадянського суспільства / І.М. Євтухович // Форум права. – 2012. - №1. – С. 289-295 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http:www/nbuv.gov.ua/ejournals/FP/2012-1/12eimpgs.pdf.

6. Слободянюк А. В. Соціальні норми та цінності як невід'ємні характеристики категорії влади [Текст] / А. В. Слободянюк // Вісник Київськ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Серія "Соціологія. Психологія. Педагогіка". - Вип. 9. - Київ, 2000. - С. 5-7.

7. Слободянюк А. В. Особистісні ресурси студентської молоді (на матеріалах соціально-психологічних досліджень) [Текст] / А. В. Слободянюк, Л. В. Косарєва // Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка. – 2018. – № 17. – С. 89-95.

Анатолій Володимирович Слободянюк − к.соц.н., доцент кафедри суспільно-політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця.

Шульга Тетяна Володимирівна – студентка групи МІТ-18б, факультет Менеджменту Інформаційної Безпеки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Slobodyanyuk Anatoly V. – PhDin Sociology, assistant professor of social and political sciences, scientific director of the laboratory of sociological researches Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa.

ShulgaTetianaV.. – student of the group MIT-18b, Faculty of Information Security Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia city.

УДК 316.4

А. О. Горіна
А. В. Слободянюк

СТАВЛЕННЯ ДО ПРАЦІ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ)

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В статті подані результати дослідження направлені на вирішення проблем щодо праці. Знайдено суть, я кій закладається основа проблем праці на сьогоднішній день. Оцінка студентів була прийнята до уваги.
Ключові слова: *соціологія, безробіття, трудова мотивація, заробітна плата.*

Abstract

The research results presented in this article are aimed at solving labor problems. The essence is found, I lay the foundation of the problems of labor for today. Student assessment was taken into consideration.
Key words*: sociology, unemployment, labor motivation, wages.*

Недаром Чарльз Дарвін сказав: «Праця робить з мавпи людину». Адже, праця - один із найважливіших чинників нашого життя. Працюючи, ми досягнемо певних висот у своєму житті та здобудемо того, чого ми хочемо. Але залежить це все від того, як ми до неї будемо ставитись. Тому що, наше ставлення до праці формує певний світогляд, допомагає зрозуміти що ми хочемо та вміємо. Тому, потрібно ставитись до цього відповідально та із розумом, бо не кожен зрозуміє, чим хоче займатись та як це вплине на їх подальше життя.

Відомий англійський філософ, соціолог та юрист Бентама Джевонс вважає, що праця має негативну та позитивну користь [1]. Через негативну корисність Джевонс допускав витрати виробництва як опосередкований чинник формування мінової цінності товарів. Поки негативна корисність праці не перевищить його суб'єктив, то зростатимуть витрати виробництва, збільшаться додаткові пропозиції блага. Також, Джевонс сформулював послідовність залежностей, що отримала популярність як *"**ланцюжок Джевонса":***

Витрати виробництва визначають пропозицію. Пропозиція визначає останню ступінь корисності. Корисність визначає цінність.[1]

Бентама Джевонс також вважав, що позитивна користь збільшує дохід та прибутки, дає більше роботи та допомагає у формуванні суб’єктивного статусу зробленої роботи.[2]

Обидва аргумента є правдивими та схилиними до правди. Тому на основі тез Бентама Джевонса, соціологи ввели такий науковий термін:

Ставлення до праці — це емоційно-волева установка особистості на працю, тобто вираження її позиції. Здебільшого, ми звикли ставитись до праці, як до засобу, що забезпечує існування, чи як до нагальної життєвої потреби [3]. Але у першому випадку праця має для людини лише матеріальну цінність, бо виступає як засіб реалізації інших потреб. Відтак, ставлення до праці може бути до:

1) суспільноважливої цінності, що виражає місце трудової діяльності в загальній системі цінностей суспільства та особистості;[4]

2) конкретного виду трудової діяльності, професії, що має певний суспільний статус і престиж; [1]

3) конкретної роботи з урахуванням змісту та умов праці, потреб і мотивів, зв’язаних з даною роботою, на даному робочому місці, у даній виробничій організації. Таке ставлення поєднує орієнтацію трудової поведінки, реальну поведінку, оцінку працівниками трудової ситуації (вербальну поведінку).

Однією із основ праці є мотивація. Мотивуючи працівника до здійснення певних ряд робіт, він може перевершити всі свої сили та можливості та порадувати втішними результатами. Науковці вважають, що це краще назвати «трудовою мотивацією» і вивели такий термін:

Трудова мотивація — це процес вибору людиною обгрунтування свого способу участі в трудовій діяльності. Також, соціологи довели, що один із основних аспектів мотивації до праці є

стимул. Стимулюючи саму себе, людина може отримати гарний результат від будь-якої зробленої роботи [4].

У листопаді 2018 року на території Вінницького національного технічного університету ми вирішили провести чергове вибіркове соціологічне дослідження, в якому хотіли дізнатися думку опитаних студентів про їх ставлення до праці [5-6]. В ході даного соціологічного дослідження було опитано 30 осіб. Серед них 19 осіб (63%) - представники чоловічої статі і 11 (37%) - представниці жіночої статі. Віком 16-18 років - 14 осіб (47%), 19-20 років - 11 осіб (37%), 21-22 роки - 5 осіб (16%). Понад 43% (13 респондентів) вихідці з сільської місцевості, 27% (8 респондентів) проживають у м.Вінниця, 6 респондентів (20%) приїхали із села міського типу (СМТ), а решта 10% (3 респондента) живуть у межах обласного центру.

У першому запитанні ми попросили оцінити шкалою від 1 до 5 балів, наскільки проблема праці в наш час є актуальною. Таким чином, у шкальному запитанні респонденти дали більшу перевагу оцінці «4», що означає, що проблема праці в наш час є досить актуальною. 10 респондентів дали максимальну оцінку (тобто «5»), 7 опитувальників вважають, що проблема праці ї актуальною приблизно на 50%. І лише один респондент проголосував, що проблема праці є майже не актуальною. Він оцінив це у «2» бали. За підрахунками даних було вирахувано середнє значення, яке встановило 4,1 бала.

В ході даного соціологічного дослідження було отримано такі результати на питання: "На скільки добре ви розумієте поняття «безробіття»?". Переважна кількість опитуваних, а точніше 15 респондентів (50%), повністю розуміють суть, 12 – недостовірно знають поняття, а решта, тобто 3 (10%) респондента взагалі не розуміють, що таке «безробіття». Це свідчить про те, що переважна більшість цікавляться у цій сфері та мають певну роль у її розвитку і лише малий відсоток населення взагалі ніяким чином не впливає на розвиток ринку праці у країні.

Також, у анкеті ми внесли таке питання: «Як ви вважаєте, чи впливає рівень безробіття на економіку країни?" і опитувачі охоче відповіли на це питання: 7% - взагалі не впливає, 16% - впливає, але не суттєво, 74% - дуже впливає і лише один респондент (3%) вказав на відповідь «ваш варіант___». Ми можемо цілком погодитись із 74% респондентів, адже в певній мірі рівень безробіття досить добре впливає на економічний стан країни. 7% відповіли, що безробіття взагалі не впливає на економічний стан країни. Ми вважаємо, що цей відсоток респондентів відноситься до суспільства, яке взагалі не цікавиться політикою економічного становища. Таким чином, можемо зробити висновок, що більшість українців все таки вважають негативний вплив безробіття на економічний стан країни.

Одне із найцікавіших було питання, «вказати основні причини безробіття». Звернімо увагу, що у нашому соціологічному дослідженні ми взяли два питання схожі питання. Таким чином, ми хотіли перевірити на щирість відповідей наших респондентів. Більшість респондентів відповіли однаково на два запитання. Після опитування ми зробили підрахунки і винесли сім загальних причин, які вказали наші респонденти: 1) 1) Низька ЗП (на цей пункт вказало 10 респондентів, 39%); 2) Еміграція за кордон (вказало 6 респондентів, 23%); 3) Недостатньо робочих місць (вказало 5 респондентів, 19%); 4) Лінь (вказало 3 респондента, 11%); 5) Проблеми в державі (також 3 респондента, 11%); 6) Поганий розвиток (вказало 4 респондента, 15%); 7) Вплив алкоголю (вказав лише один респондент, 4%). Саме за цими пунктами можна зрозуміти, що проблема безробіття є досить критичною і вона потребує особливого контролю її вирішення.

За останні роки багато українців від'їзжають закордон за кращою заробітною платою. Це спричинило державу створити певні санкції на кордоні країн, до яких найбільше приїзжають українці. Таким чином, я не змогла оминути це питання у своїй анкеті і запитала "Чи погоджуєтесь ви з тим, що в країнах ЄС та США завжди вища зарплатня?". Відповідь мене не шокувала, адже 75% респондентів відповіли «Так», а 25% не погодились із цим твердженням. Після цього питання я запитала: "Як ви вважаєте, чи можна знайти високооплачувану роботу у нашій країні?". Відповіді респондентів приємно тішать, адже 30% відповіли «так, цілком можливо», 40% - «можливо, але не крізь», 23% вважають, що низька зарплатня скрізь низька, а решта (3%) відповіли, що висока зарплатня лише у економічно розвинених країнах. По цим двом питанням можна зрозуміти, що українці вірять, що в Україні можна знайти роботу із високою зарплатнею, але все ж таки від'їзжають на роботу за кордон. Найбільше українців від'їзжають у Польщу (38%), Чехію (19%), Німеччину (14%), Росію (10%), Італію (8%), США (7%), в інші країни (4%). Це не враховуючи нелегальних працівників.

Одним із найважливіших прохань було, вказати респондентам відповідний їм пункт. Серед наведених варіантів було: А) Працювати в Україні за фахом за меншу заробітну плату; Б)

Виконувати некваліфіковану роботу за кордоном за більшу заробітну плату. Понад 62% респондентів вибрали, що вони «готові працювати за кордоном і виконувати важку роботу за вищу зарплатню», а решта готові роботи за своєю спеціальністю в Україні за менші кошти. Ці відповіді дають змогу зробити висновок, що економічне становище нашої країни не може повністю оплати зарплатню робітникам, на яку вони заслуговують. Врешті решт, українці шукають роботу за кордоном, щоб заробити не малі кошти для власного прожиття.

Необхідно наголосити, що без розуміння устрою навколишнього нас соціального світу в наш час дуже складно орієнтуватися в суспільстві, а тим більше їм управляти. Тому соціологічна експертиза зараз використовується для прийняття державних рішень, законів, управління бізнесом. Без неї не обходяться журналістика й реклама, суспільні й правозахисні організації [7].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ставлення до праці, чинники його формування і показники оцінки [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://studopedia.com.ua/1_36187_stavlennya-do-pratsi-chinniki-yogo-formuvannya-i-pokazniki-otsinki.html.

2. Бентама Джевонс [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: ru.wikipedia.org/wiki/Бентам,_Джевонс

3. Ставлення до праці і проблеми мотивації трудової діяльності [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://buklib.net/books/26617/

4. Ставлення до праці [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://studfiles.net/preview/5642269/page:10/

5. Слободянюк А. В. Робота, яка приносить задоволення [Електронний ресурс] / А. В. Слободянюк, О. С. Гримайло // Матеріали XLVI науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 22-24 березня 2017 р. - Електрон. текст. дані. - 2017. - Режим доступу : https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2017/paper/view/2442.

6. Стецюк В. В. Характеристика роботи, що приносить задоволення [Електронний ресурс] / В. В. Стецюк, А. В. Слободянюк // Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 14-23 березня 2018 р. – Електрон. текст. дані. – 2018. – Режим доступу: https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/paper/view/4716.

7. Слободянюк А. В. Значення соціології як науки та навчальної дисципліни в сучасному українському суспільстві / А.В.Слободянюк // Вісник «ВПІ». – 2011. – №1. – С.16-20.

Горіна Анна Олегівна*, студентка групи МВКД-18б, факультету ФМІБ, Вінницького національного технічного університету, м.Вінниця.*

Слободянюк Анатолій Володимирович, *кандидат соціологічних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету.*

Horina Ann O*., student of the group MVKD-18b, Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia city.*

Slobodyanyuk Anatoly V*.- PhD in Sociology, assistant professor of social and political sciences, scientific director of the laboratory of sociological researches Vinnitsa National Technical University.*

УДК 316.4

Д. А. Мотрук
А. В. Слободянюк

БЕЗРОБІТТЯ ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА СУСПІЛЬСТВА (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ)

Вінницький національний технічний університет

Анотація
В статті показано значення соціології як науки в сучасному суспільстві, подані результати дослідження направлені на вирішення питань щодо безробіття, показана характеристика роботи, що приносить задоволення. Запропоновано рекомендації щодо покращення працевлаштування студентів.
Ключові слова: соціологія, безробіття, працевлаштування, характеристика роботи.

Abstract
The article shows the importance of sociology as a science in modern society, the results of the research are aimed at solving unemployment issues, the characteristics of pleasing work are shown. Recommendations for improving the employment of students are suggested.
Keywords: sociology, unemployment, employment, job description.

Соціологія – це наука, що вивчає структури суспільства, їхні елементи, соціальні процеси, що протікають у даних структурах. Такий підхід до вивчення складного суспільства забезпечує можливість для всебічного вивчення всіх елементів суспільства. У системі всіх наук соціологія - єдина наука, що вивчає суспільство в цілому, у комплексі, у всій складності й різноманітті соціальних процесів, відносин й явищ [1].

Однією із центральних соціальних проблем сучасного суспільства є безробіття. Україна знаходиться на шляху лібералізації економіки. Зміни, що викликані ринковими перетвореннями економіки здебільшого є позитивними, бо сучасні підприємства, що створюються, сягають достатньо високого рівня розвитку, але в соціальній сфері досі залишаються деякі проблеми, які є невирішеними та потребують до себе значної уваги. Безробіття і є однією з таких проблем. Сутність безробіття полягає в тому, що це не випадкове, а закономірне явище, породжене процесом нагромадження капіталу в умовах ринкової економіки, основаної на приватній власності на засоби виробництва. Хоч як бездоганно працювали б ринкові механізми, вони не можуть, проте, забезпечити повної зайнятості навіть за наявності вільних робочих місць. Багато представників різних напрямів економічної думки вважають безробіття центральною проблемою сучасного суспільства. Воно є невід'ємним атрибутом ринкової економіки [2].

Безробіття - це соціально-економічне явище, за якого частина працездатного населення не може знайти роботу, стає відносно надлишковою, поповнюючи резервну армію праці.

Безробіття в ринковій економіці - це стан ринку робочої сили за умов, коли пропозиція робочої сили перевищує попит на неї. Безробіття має циклічний характер.

Безробітними за класифікацією Міжнародної організації праці є особи, зареєстровані на біржі праці, які активно шукають роботу. Тимчасово звільнені й ті, хто має намір приступити до роботи протягом 30 днів, вважаються безробітними, якщо вони і не виконують другої вимоги щодо активних пошуків роботи.

До незайнятого належить те населення, яке відмовляється від пропонованої йому роботи. Сукупність зайнятого і безробітного населення називається самодіяльним населенням.

У сучасних ринкових умовах безробіття стає надзвичайно гострою проблемою в Україні. Сьогоднішній стан української економіки не дає ніякої надії на поліпшення ситуації на ринку праці. Прогнози експертів невтішні: кількість безробітних українців зростатиме. Економічна криза в Україні згубно позначається на зайнятості в країні. Тому дослідження проблеми безробіття в сучасних умовах господарювання для України є вкрай актуальним. Більшість економістів і соціологів розглядають безробіття як соціальне зло. Саме з безробіттям пов’язані такі деструктивні явища, як

спад виробництва, бідність, соціальна напруга, криміналізація. Безробіття – багатофакторне явище, що впливає на всі сфери суспільного життя, позначається на добробуті населення [3].

Відповідаючи на питання про працевлаштованість 48% респондентів з числа молоді України відповіли, що мають постійну роботу. Ще 12% мають тимчасову роботу, а 21% навчаються. 9% не працюють, але активно шукають роботу. Між чоловіками і жінками немає статистично значущої різниці у данному показнику.

Для порівняння за даними Державної служби статистики України за січень-червень 2015 року рівень безробіття серед населення у віці 15-70 років становив 9,2%.

З числа тих, хто тимчасово не працює, але активно шукають роботу, 34% шукають роботу впродовж 1-3 місяців, ще 20% впродовж періоду від 4 до 6 місяців, а 6% шукають роботу впродовж двох років і довше [1].

Основною причиною безробіття є звільнення з попереднього місця роботи внаслідок скорочення штату або закриття підприємства (29%) або те, що молоді люди недавно закінчили навчання – на це вказали 20% опитаних. Ще для 13% причиною тимчасового безробіття стало те, що вони були у декретній відпустці.

У І кварталі ц. р. у країнах ЄС-28 безробітних серед економічно активного населення налічувалося 19,5 млн. осіб, із яких 53% чоловічої статі. При цьому рівень безробіття склав 8,3%, або знизився на 0,9 в. п. порівняно з І кварталом минулого року. Найвищий рівень безробіття серед країн ЄС-28 зафіксовано у Греції (23,5%), найнижчий − у Чехії (3,5%).

В Україні охоплення молоді вищою освітою становить аж 79%. Серед безробітної молоді України 87% їдуть на заробітки закордон. Отже, створення умов для зростання само зайнятості, зниження податків для підприємств, системна підтримка розвитку молодіжного підприємства та її інституційне забезпечення значно покращить ситуацію зайнятості на національному ринку праці, що сприятиме покращенню як економічного, так і соціального рівня розвитку суспільства [4].

Проблеми характеристики роботи, що приносить задоволення розкриваютья в дослідженнях А. В. Слободянюка, О. С. Гримайло, В. В. Стецюка [5-6].

Об'єктом даного ж соціологічного дослідження є студенти 1 курсу ФМІБ ВНТУ. Об’єкт складається з 75 осіб, з яких 50 чоловічої статі та 25 - жіночої, віком від 16 до 19 років.

Предметом соціологічного дослідження є безробіття серед студентів 1 курсу ФМІБ.

Метою даного соціологічного дослідження є з'ясувати рівень безробіття серед студентів 1 курсу ФМІБ та на основі отриманих результатів розробити практичні рекомендації щодо можливих шляхів вирішення проблеми.

В листопаді 2018 року на території ВНТУ було проведено опитування студентів 1 курсу факультету менеджменту у кількості 35 осіб, Серед них 27 осіб (77,1%) - представники чоловічої статі і 8 (22,9%) - представниці жіночої статі. Віком від 16 до 21 років, середній вік опитаних респондентів – 17,6.Більшість опитаних студентів до вступу у ВНТУ проживала саме в містах (42,6%).

В ході даного соціологічного опитування були отримані такі результати:

На питання «Наскільки добре ви розумієте що таке безробіття і в чому воно полягає?» переважна більшість опитаних (15 чоловік – 42,8%) відповіли, що знають загальні положення, 12 чоловік (34,3%) відповіли, що повністю розуміють всю суть питання, і лише 8 (22,9%) - що не мають уявлення про суть питання. Це свідчить про те, що переважна більшість цікавляться складним економічним становищем країни, зокрема питанням безробіття але не дуже заглиблюються у нього.

На питання «Наскільки проблема безробіття актуальна для вас на даний момент?» переважна більшість опитаних (16 чоловік – 45,7%) відповіли, що найбільш актуальна на даний момент, 14 чоловік (40%) відповіли, що важко сказати актуальна чи ні, і лише 5 (14,3%) - що не актуальна взагалі. Це свідчить про те, що проблема безробіття для переважної більшості людей є найбільш актуальною на даний момент, з чим важко не погодитись.

На питання «Яким є ваше ставлення до безробіття?» переважна більшість опитаних (21 чоловік – 60%) відповіли, що їх ставлення до безробіття є негативним, 14 чоловік (40%) відповіли - нейтральне, і жоден з респондентів не вибрав варіант – позитивне (0%). Це свідчить про те, що позитивно до безробіття ніхто не ставиться, більшість людей категорично проти безробіття.

На питання «Скільки завгодно можна займатися будь-якою роботою, яка дає гарний заробіток.» переважна більшість опитаних (11 чоловік – 31,2%) відповіли, що не знають, 10 чоловік (28,8%) відповіли, що скоріше не згодні, 6 чоловік (17,2%) відповіли, що зовсім не згодні, і лише по 4

респондентів (11,4%) відповіди, що вони скоріше згодні та повністю згодні. Середнє значення за 5 бальною шкалою становить – 2,7. Це свідчить про те, що більшість людей не знає як відповісти на таке питання, хтось хоче гарний заробіток, а хтось – роботу, яку любить.

На питання «Чи маєте бажання виїхати за кордон на заробітки?» переважна більшість опитаних (24 чоловік – 68,6%) відповіли, що мають бажання, 7 чоловік (20%) відповіли, що важко сказати, і лише 4 (11,4%) - що не мають бажання. Це свідчить про те, що переважна більшість опитаної молоді хоче виїхати за кордон на заробітки.

На питання «Чи погоджуєтесь ви з думкою, що за кордоном набагато краща заробітна плата?» переважна більшість опитаних (29 чоловік –82,9%) відповіли, що вони погоджуються, 4 чоловік (11,4%) відповіли, що не мають уявлення, і лише 2 (5,7%) - що не погоджуються. Це свідчить про те, що переважна більшість опитаних незадоволена заробітною платою в нашій країні.

На питання «Наскільки необхідно при виїзді за кордон знати мову країни, куди Ви їдете?» переважна більшість опитаних (16 чоловік – 45,7%) відповіли, що вкрай необхідно, 13 чоловік (37,1%) відповіли, що важко сказати, потрібно чи ні, і лише 6 (17,2%) - що не має потреби взагалі. Це свідчить про те, що при виїзді за кордон необхідно знати мову тої країни, куди Ви їдете.

На питання «Наскільки легко працевлаштуватись в нашій країні?» переважна більшість опитаних (15 чоловік – 42,7%) відповіли, що не знають, 10 чоловік (28,8%) відповіли, що легко, 8 чоловік (22,8%) відповіли, що важко, лише 2 (5,7%) – що дуже важко, і ніхто з респондентів не відповів, що дуже легко(0%). Середнє значення за 5 бальною шкалою становить – 2,9. Це свідчить про те, що більшість опитаних навіть не знає, важко чи легко працевлаштуватись в нашій країні.

На питання «Які причини, на Вашу думку, спонукають наших співгромадян шукати роботу за кордоном?» переважна більшість опитаних (22 чоловік – 62,6%) відповіли, що кризові явища в економіці України, 8 чоловік (22,9%) відповіли, що відсутність перспектив для самореалізації в Україні, і лише 5 (14,5%) – що бажання швидко збагатитись. Це свідчить про те, що на думку опитаних, саме кризові явища в економіці України спонукають наших співгромадян шукати роботу за кордоном.

На питання «Чи можливе за кордоном працевлаштування за Вашим фахом?» переважна більшість опитаних (17 чоловік – 48,6%) відповіли, що можливе, 12 чоловік (34,3%) відповіли, що важко сказати, і лише 6 (17,1%) - що не можливе. Це свідчить про те, що більшість опитаних вважають працевлаштування за кордоном можливим.

На питання «Які професії, на Вашу думку, користуються попитом за кордоном?» переважна більшість опитаних (14 чоловік – 40%) відповіли, що у всіх перерахованих сферах є попит, 10 чоловік (28,6%) відповіли, що робота у сфері обслуговування, 6 (17,1%) відповіли, що сільськогосподарські роботи, і лише 5 (14,3%) – що робота в індустріальній сфері. Це свідчить про те, що на думку опитаних, у всіх перерахованих сферах є попит за кордоном.

В ході аналізу, об’єднавши питання «Вкажіть Вашу стать» та «Наскільки легко працевлаштуватись в нашій країні?» було з’ясовано, що найпопулярнішим варіантом відповіді серед всіх опитаних є «не знаю», який вибрали 15 чоловік – 42,7% (10 чоловіків – 66,7% та 5 жінок – 33,3%). Також варіант «не знаю» є найпопулярнішим серед всіх чоловіків (10 осіб – 37,2%) та жінок (5 осіб – 62,5%); 10 осіб (28,8%), серед яких 1 жінка (10%) та 9 чоловіків (90%) відповіли, що легко; 8 осіб (22,8%), серед яких 1 жінка (12,5%) та 7 чоловіків (87,5%) відповіли, що важко; 2 осіб (5,7%), серед яких 1 чоловік (50%) та 1 жінка (50%) відповіли, що дуже важко. Варіант відповіді «Дуже легко» ніхто з опитаних не вибрав. Це свідчить про необізнаність опитаних.

Україна потребує швидких, іноді непопулярних кроків, аби реформувати систему освіти так, щоб випускники освітніх закладів мали пристойні шанси на отримання роботи, а не чули від викладачів на початку лекційного курсу співчуття: "Ви – потенційні безробітні". Верховній Раді треба нарешті прийняти закон "Про професійну освіту", який зробить можливою кооперацію бізнесу та освітніх закладів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Слободянюк А. В. Значення соціології як науки та навчальної дисципліни в сучасному українському суспільстві [Текст] / А. В. Слободянюк // Вісник «ВПІ». – 2011. – №1. – С.16-20.

2. Білик Л.С. Економіка праці: Навч. посібник.- Чернівці: Рута[Текст], 2001.-75 с.

3. Україна увійшла до ТОП-5 «безробітних» країн ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://misto.co.ua/frankivsk/news/news.php?action=view&id=390
4. Україна увійшла до ТОП-5 «безробітних» країн ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://misto.co.ua/frankivsk/news/news.php?action=view&id=390
5. Слободянюк А. В. Робота, яка приносить задоволення [Електронний ресурс] / А. В. Слободянюк, О. С. Гримайло // Матеріали XLVI науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 22-24 березня 2017 р. - Електрон. текст. дані. - 2017. - Режим доступу : https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2017/paper/view/2442.
6. Стецюк В. В. Характеристика роботи, що приносить задоволення [Електронний ресурс] / В. В. Стецюк, А. В. Слободянюк // Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 14-23 березня 2018 р. – Електрон. текст. дані. – 2018. – Режим доступу: https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/paper/view/4716.

МотрукДенис Анатолійович- студент групи МФК 18б, факультет менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.
Слободянюк Анатолій Володимирович, кандидат соціологічних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету.

Motruk Denis A.-student, faculty of management Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa.
Slobodyanyuk Anatoly V.- PhD in Sociology, assistant professor of social and political sciences, scientific director of the laboratory of sociological researches Vinnitsa National Technical University.

УДК 316.4

Н. С. Малярчук
А. В. Слободянюк

ГОЛОВНІ ЦІННОСТІ ЖИТТЯ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ)

Вінницький національний технічний університет

Анотація
В статті розглянуті проблеми соціальних норм та цінностей, особистісних ресурсів, адаптації студентської молоді, впровадження соціально-психологічних технологій в навчальний процес вищого навчального закладу, подані результати дослідження направленні на виявлення ціннісних орієнтацій у структурі якостей особистості та визначення переваги матеріальних цінностей над духовними. Запропоновано рекомендації студентам щодо зміни їх ціннісних орієнтацій.
Ключові слова: соціологія, ціннісні орієнтації, соціальні норми та цінності, особистісні ресурси, адаптація студентської молоді, впровадження соціально-психологічних технологій.

Abstract
The article deals with the problems of social norms and values, personal resources, adaptation of student youth, the introduction of socio-psychological technologies into the educational process of higher educational institutions, the results of the research are presented to focus on identifying value orientations in the structure of personality traits and identifying the superiority of material values over spiritual ones. Recommendations for students to change their value orientations are offered.
Keywords: sociology, value orientations, social norms and values, personal resources, adaptation of student youth, introduction of socio-psychological technologies.

У світі, де дуже багато спокус, вислизають від уваги основні життєві цінності людини. Коли ми постійно кудись поспішаємо, намагаємося щось встигнути, життєві цінності працюють надійним орієнтиром, що допомагає не збитися зі шляху. Коли ми діємо відповідно до них, ми отримуємо величезне задоволення від цієї діяльності. І навпаки, якщо наші дії не підтримують наші життєві цінності, ми відчуваємо занепад сил, неспокій, стрес. Дивно, але навіть проблеми зі здоров'ям, складності у прийнятті рішень - це слідства невідповідності наших дій життєвим цінностям. Що ж робити? Як втримати в полі зору найважливіше?

Складно окреслити їх чітке коло. Те, що може бути життєво важливо для одного, для іншого не має принципового значення. Але все ж можна знайти якесь середньоарифметичне, яке і буде представляти основні життєві цінності людини [1].

Якщо цінності - це те, що людина вважає важливішим за все, то головні цінності кожної людини повинні бути такі: сім'я, свобода, праця, творчість, друзі, відповідальність, солідарність, чесність, вихованість.

Але, на жаль, зараз ті цінності не дуже актуальні, особливо у сучасної молоді. Це раніше людина вважалась неповноцінною, якщо мала інші цінності, а зараз, якщо твоя головна цінність не гроші, влада, відносини з протилежною статтю, то на тебе просто подивляться як на НЛО, яке несподівано серед білого дня приземлилося на галявині, з краплинкою жалю (бо як же так, бідна ти бідна людино, якщо у тебе такі несучасні цінності), відразливо здвигнуть плечима і просто відвернуться як від чогось неприємного, бридкого.

Головні цінності повинні формуватися в дитинстві і в сім'ї, бо коли ще як не в дитинстві закладати фундамент для подальшого становлення особистості.

Існує думка, що все почалося 20 років тому, коли Україна стала незалежною, і відбувся розпад Радянського Союзу. Дітей з дитинства привчали поважати батьків, сім'ю, батьківщину, а зараз не всі батьки розуміють для чого взагалі потрібні цінності, бо ж краще дитині не забивати голову такими «дрібницями», без них і життя буде кращим, і дитині так буде зручніше йти до поставленої мети.

Соціологічні дослідження ціннісних орієнтацій студентської молоді останнього десятиріччя переконують, що у свідомості сучасної молоді формується тип особистості, характерний для західного суспільства — особистості, яка насамперед цінує себе і вважає, що її діяльність, успіх

у житті і т. п. залежать саме від неї. З одного боку, це непогано, адже орієнтація на власні сили, розум, здібності при досягненні життєвих цілей вимагає роботи над собою, наполегливого оволодіння знаннями тощо. Утім найголовніше, щоб при виконанні цих завдань не формувалась людина-егоїст, яка зможе переступити через усе заради досягнення своєї мети.

Отже, нам потрібно зробити все необхідне, щоб молодь зробила переоцінку своїх цінностей, і прийшла до висновку, що такі цінності як сім'я, свобода, праця, творчість, друзі, відповідальність, солідарність, чесність, вихованість - найголовніші![2]

За результатами опитування, яке було проведено Міністерством молоді та спорту України з 20 липня по 10 серпня 2017 року в 24 адміністративних одиницях України та м . Києві за винятком тимчасово неконтрольованих територій та АР Крим (всього було опитано 2000 респондентів віком 14–34 років), основними цінностями в житті для більшості молоді є сімейне щастя (64 %) та здоров'я (54 %). Кар'єра (39,3%), свобода та незалежність (29,1%), а також багатство (28,1 %) – посідають друге та третє місця в переліку найбільших бажаних досягнень в житті сучасної молоді.

Молодь старших вікових груп, у віці 25–34 років, у порівнянні із молоддю молодших вікових груп, частіше є орієнтованою на досягнення сімейного щастя та здоров'я, а молодь молодшого віку, у віці 14–19 років, порівняно із представниками/-цями старшого віку, – досягти кар'єрного успіху. Окрім цього, молодь молодших вікових груп, більшою мірою, порівняно із молоддю старших вікових груп, є орієнтованою таку пріоритетну цінність як набуття кваліфікації, а молодь старших вікових груп, на відміну від молоді молодших вікових груп, – на спокій та можливість ні в що не втручатися.

Молоді люди, що мешкають у різних макрорегіонах країни , відрізняються, мають відмінності у життєвих пріоритетах. Наприклад, молодь Півдня та Заходу країни більшою мірою є орієнтованою на досягнення сімейного щастя, молодь, яка мешкає на Півночі, – здоров'я, молоді люди, що проживають у Центрі, Півдні та Сході України, – зробити кар'єру, молодь. західного макрорегіону – бути незалежними, молодь центрального та східного макрорегіону – бути багатими, молодь зі Сходу та Півдня країни – мати можливість самореалізації, молодь Сходу країни має актуалізовану потребу набути професійної кваліфікації [3].

Проблемі вивчення соціальних норм та цінностей, особистісних ресурсів, адаптації студентської молоді у вищому навчальному закладі, впровадження соціально-психологічних технологій в навчальний процес вищого навчального закладу присвячено ряд робіт А. Слободянюка та Л. Косарєвої [4-7].

Основною групою людей, що підлягає дослідженню є студенти вищих навчальних закладів України. Існує проблемна ситуація, яка полягає в протиріччі між матеріальними, духовними цінностями та станом життєвих цінностей серед молоді в цілому. Хоч більшість молоді і вважає, що в світі переважають матеріальні цінності,але особисто для неї найголовнішими є духовні цінності, які б вона не проміняла ні на які гроші-сім'я, дружба, любов…

Об'єктом даного соціологічного дослідження є студенти ВНТУ, м. Вінниця, першокурсники факультету МІБ груп МВКД-18б, МІТ-18б та Л-18б. Об'єкт складається з 30 осіб віком 17-18 років, з яких 17 хлопців і 13 дівчат.

Предметом соціологічного дослідження є ціннісні орієнтації молоді.

Метою даного соціологічного дослідження є виявлення ціннісних орієнтацій у структурі якостей особистості. Визначення переваги матеріальних цінностей над духовними.

В листопаді 2018 року на території ВНТУ було проведено опитування студентів 1 курсу факультету менеджменту та інформаційної безпеки у кількості 30 осіб, серед них 17 осіб (57%)- представники чоловічої статі і 13 осіб (43%)- представниці жіночої статі. Віком 17 років-20 осіб (67%), 18 років-10 осіб (33%). 5 осіб (17%) - жителі сільської місцевості, 5 осіб (17%) - жителі смт, 18 осіб (60%) – жителі міста, 2 особи (6%) - жителі обласного центру.

В ході даного соціологічного дослідження були отримані такі результати:

На запитання «Чи замислювалися Ви над цінністю свого життя?» 10% відповіли, що постійно замислювалися, половина опитуваних (50%) відповіли, що часто замислювалися, третина (33%) опитуваних відповіли, що дуже рідко замислювалися і 7% - ніколи не замислювались. Це свідчить про те, що переважна більшість часто замислюється над цінностями свого життя.

При відповіді на питання «Які цінності для Вас важливіші?» 50% відповіли, що важливіші - матеріальні, 50% відповіли – духовні. Це свідчить про те, що для студентів матеріальні та духовні цінності є рівноважними.

На питання «Що найголовніше в житті?» можна було обрати декілька варіантів відповідей. 13 студентів (43%) обрали варіант багато грошей, 7 студентів (23%) обрали – можливість допомогати людям, 13 студентів (43%) обрали – цікаву роботу, 3 студентів (10%) обрали – визнання навколишніх людей, 3 студентів (10%) обрали – успіх у жінок(чоловіків), 11 студентів (37%) обрали – фізичну силу і здоров'я, 5 студентів (17%) – владу над людьми, 19 студентів (63%) – сімейне благополуччя, 4 студента (13%) – духовне багатство, 5 студентів (17%) – солідну посаду, 9 студентів (30%) – моральну досконалість, 8 студентів (27%)- процвітаючий бізнес, 1 студент (3%) – інше. Це говорить про те, що найголовнішим в житті є сімейне благополуччя.

Проаналізувавши таблицю двовимірного розподілу ознак, в якій порівнювалися відповіді осіб жіночої та чоловічої статі на питання «Які цінності для Вас важливіші?», було отримано такий результат, що для третини жінок (38,5%) важливими є матеріальні цінності, а для більшої частини жінок (61,5%) важливішими є духовні цінності. Для більшої частини чоловіків (64,7%) важливішими є матеріальні цінності, а для третини (35,3%) – духовні. Це говорить про те, що жіноча стать більш цінує духовне становище, а чоловіча - матеріальне.

Таким чином, на основі аналізу результатів проведеного соціологічного дослідження можна сказати, що висунуті гіпотези підтвердилися частково. Більшість студентів мають проблеми за відсутності взаєморозуміння з батьками. Щодо престижної роботи можна сказати, що для багатьох студентів вона є значно цінною, оскільки молодь хоче задовольнити матеріальні потреби, а для цього необхідна робота з престижною заробітною платою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Основні життєві цінності людини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://blog.i.ua/user/5404870/1758261/

2.Цінності сучасної молоді [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://old.dyvensvit.org/articles/5640.html

3.Ціннісні орієнтації молоді: результати всеукраїнського соціологічного опитування. – Міністерство молоді та спорту України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dsmsu.gov.ua/media/2017/11/16/7/Socdoslidjennya_2017.pdf

4. Слободянюк А. В. Соціальні норми та цінності як невід'ємні характеристики категорії влади [Текст] / А. В. Слободянюк // Вісник Київськ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Серія "Соціологія. Психологія. Педагогіка". - Вип. 9. - Київ, 2000. - С. 5-7.

5. Слободянюк А. В. Проблеми адаптації студентської молоді у вищому навчальному закладі (за результатами соціологічного дослідження) [Текст] / А.В.Слободянюк // Гуманізм та освіта. Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції, м.Вінниця, 21-23 вересня 2004 р. В 2-х томах. – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2004. – Т. 2. – С. 247

6. Слободянюк А. В. Впровадження соціально-психологічних технологій в навчальний процес вищого навчального закладу [Текст] / А. В. Слободянюк, Л. В. Косарєва // ІНТЕРНЕТ-ОСВІТА-НАУКА-2006 : п'ята міжнародна конференція ІОН-2006, 10-14 жовтня, 2006 р. - Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2006. – Т. 2. – С. 742-743.

7. Слободянюк А. В. Особистісні ресурси студентської молоді (на матеріалах соціально-психологічних досліджень) [Текст] / А. В. Слободянюк, Л. В. Косарєва // Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка. – 2018. – № 17. – С. 89-95

Малярчук Наталія Сергіївна – студентка групи МІТ-18б., факультет менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Слободянюк Анатолій Володимирович, кандидат соціологічних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету.

Maliarchuk Natalia S. – student, faculty of management Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa.

Slobodyanyuk Anatoly V.- PhD in Sociology, assistant professor of social and political sciences, scientific director of the laboratory of sociological researches Vinnitsa National Technical University.

УДК 316.4

К. Ю. Павлюк
А. В. Слободянюк

ПОГЛЯДИ НА ПОЛІТИКУ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ)

Вінницький національний технічний університет

Анотація
В статті розглянуті поняття «політика», «влада», наголошено необхідності вивчення соціальних норм та цінностей влади, подані результати дослідження щодо поглядів студентів на політику.
Ключові слова: соціологія, політика, влада, соціальні норми, соціальні цінності.

Abstrakt
In the article the concepts of "politics", "power" are considered, the necessity of study of social norms and values of power is emphasized, the results of research on the students' views on politics are presented.
Keywords: sociology, politics, power, social norms, social values.

Напевно кожний із вас уже чув слово «політика» не тільки від рідних, а і від телевізорів та різних інформаційних сайтах Інтернету. Тому, ми всі добре знаємо, що собою являє це слово і для чого воно. Часто хто чув, про політику від своїх батьків і думку щодо неї. Здебільшого, ці думку були не втішними і, звичайно, не на користь політикам та її представниками. Однак, як казали психологи: «Як дитині вкладеш з дитинства думку, так вона і буде думати все своє життя». Тому, напевно, саме через це наше покоління не цікавиться проблемою нашої політики і ставляться до цього не відповідально. [1]

Політика – це досить цікаве явище, яке кожний розуміє по-своєму. Для когось це ціла країна, для когось лише пару людей, які керують, а для когось це слово нічого не означає.

Наукове визначення політики звучить так: Політика – це діяльність з управління та керівництва суспільством на основі публічної влади. Цілеспрямована діяльність, пов'язана з прийняттям відповідальних рішень у галузі взаємовідносин між різними суспільними групами, державами й народами, пов'язана із боротьбою за здобуття або утримання державної влади, як знаряддя регулювання і формування цих стосунків.[2]

Теоретичні уявлення про сутність влади як фундаментальне соціальне явище, її вияви і ролі в історії розвитку суспільства хвилювали людство протягом усього історико-соціологічного процесу [3].

Особливе значення має дослідження соціологічних аспектів поняття влади стосовно різних типів суспільств, а також аналіз специфічних різновидів влади, які функціонують в економічній, соціальній, політичній та ідеологічній сферах суспільного життя сучасного суспільства. Важливим фактором ефективності влади є категорія політичних норм та цінностей [4].

У листопаді 2018 року на території Вінницького національного технічного університету ми провели вибіркове соціологічне дослідження, в якому ми хотіли дізнатися думку опитаних студентів про їхні погляди щодо політики. В ході даного соціологічного дослідження було опитано 30 осіб. Серед них 18осіб (60%) – представники чоловічої статі і 12 (40%) – представниці жіночої статі. Віком 16-18років - 14 осіб (47%), 19-20років - 11 осіб (37%), 21-23 роки - 4осіб (16%). Понад 37% (11 респондентів) проживають у м.Вінниця, 5 респондентів (16%) представники села міського типу (СМТ), а решта 27% (8 респондента) живуть у межах обласного центру, 20%(6 респондентів) проживають у Районному центрі.

У нашому соціологічному дослідженні ми опитали 30 осіб. У першому запитанні ми попросили оцінити шкалою від 1 до 5 балів,на скільки проблема політики в наш час є актуальною. Таким чином, у шкальному запитанні респонденти дали більшу перевагу оцінці «5», що означає, що проблема політики є дуже актуальною. 9 респондентів дали меншу оцінку (тобто «4»), 5 опитувальників вважають, що проблема праці ї актуальною приблизно на 50%. 2 респондентів

поставили оцінку «2». І лише 1 респондент оцінив це у «1» бал. За підрахунками даних було вирахувано середнє значення, яке встановило 4,3 бала.

На питання: "На скільки добре ви розумієте поняття «політика»?". Переважна кількість опитуваних, а точніше 14 респондентів (56%) знають загальну інформацію, 12 – повністю розуміють суть поняття, а решта, тобто 4 (13%) респондента взагалі не розуміють, що таке «політика». Це свідчить про те, що переважна більшість цікавляться про політику, точніше про її поняття і лише одиниці, які взагалі не розуміють і не знають суть цього поняття..

Також, у анкеті ми внесли таке питання: «Хто є на даний момент прем'єр-міністр України?" здавалося б легке запитання, однак ми виявили, що лише 16% відповіло, що це Володимир Гройсман. Ми були впевнені, що фактично всі респонденти дадуть правильну відповідь. Однак виявилось, що вони не знають хто прем'єр-міністр України.

Одне із найцікавіших було питання, «Хто являється головою Верховної Ради», на яке ми свідомо не запропонували правильної відповіді. На це питання так і ніхто не дав правильної відповіді. Це означає, що сучасна молодь взагалі не цікавляться політикою і головне вони не цікавляться такими простими і потрібними для кожного жителя інформацією.

За останній час нам багато доводилось чути про невдоволення народом нашої політики, про те, що наша політика найгірша, про те що її часто зрівнюють з політикую інших країн таких як ЄС та США. І нас це питання дуже зацікавило, тому ми не могли пропустити те, щоб задати його нашій молоді. В нашому опитувані це питання виглядало так: «Щоб ви змінили б у нашій політиці?» На це питання відповіли наші респонденти так: 6 (20%) – змінили б все, лише 1 людині (тобто 3%) – все влаштовую, 2 (6%) збільшити політиків, така ж сама кількість відповіло, що потрібно перейти в ЄС або США, знову така сама кількість наших респондентів а саме 2 (6%) відповіло, що варто створити власну політику, 1 (3%) – скоротити політиків, доволі великий відсоток 5 (16%) дало відповідь, що потрібно змінити нашу владу, 2 (6%) відповіли що нічого не варто змінювати, 1 (3%) корупцію, останні дві відповіді набрали такий самий відсоток, що і попередній, а саме 1 (3%), але відповіді звучали так: перше це -політику і остання відповідь звучала, що можливо і не варто нічого змінювати.

Вивчивши це питання, ми змогли виявити, що сучасна молодь дуже мало цікавиться нашою політикою та владою, її соціальними нормами та цінностями. Вони мало що знають про наших політичних діячів, не цікавляться різними референдумами та новими законами. Щоб у подальшому житті запобігти такої ситуації, потрібно навчитись цікавитись нашою державою і привчати до того, щоб майбутня молодь цікавилась нашою політикою, політичними діячами, сутністю влади, її соціальними нормами та цінностями. Адже, якщо і надалі наша молодь буде байдужою до політики, то наша сильна держава може розпастися, яку відвойовували наші діти і прадіди минулих років. Тому вкрай необхідно, щоб кожний розумів і знав про політичні досягнення нашої країни, щоб кожний житель знав що таке сильна незалежна країна! А саме головне, щоб політики зробили так, щоб більшість кількості людей подобалась наша політика в Україні і щоб вони цікавились! [5]

В даному дослідженні, на основі представленого та проаналізованого матеріалу, була підтверджена гіпотеза, що студентська молодь першого курсу мало цікавиться політикою і не має уявлення про її сутність у нашому житті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Макеєва С. О. Соціологія / С. О. Макеєва. – Київ: Знання, 2003. – 454 с. – (2).

2. Городяненко В. Г. Соціологія / В. Г. Городяненко. – Київ: Академія, 2005. – 559 с. – (2).

3. Слободянюк А. В. Еволюція концептуальних уявлень про владу в історико-соціологічному процесі [Текст] : автореф. дис. ... кандидата соціологічних наук : 22.00.01 / Анатолій Володимирович Слободянюк ; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ, 2002. – 12 с. - Бібліогр. : с. 9-10 (8 назв).

4. Слободянюк А. В. Соціальні норми та цінності як невід'ємні характеристики категорії влади [Текст] / А. В. Слободянюк // Вісник Київськ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Серія "Соціологія. Психологія. Педагогіка". - Вип. 9. - Київ, 2000. - С. 5-7.

5. Політико – праові системи: світ і Україна: навчальний посіб. / А.О. Білоус. – К.:АМУПП, 1997.

Павлюк Катерина Юріївна*, студентка групи МВКД-18б, факультету ФМІБ, Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця.*

Слободянюк Анатолій Володимирович, *кандидат соціологічних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету.*

Pavliuk Kate Y..*, student of the group MVKD-18b, Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia city.*

Slobodyanyuk Anatoly V*.- PhD in Sociology, assistant professor of social and political sciences, scientific director of the laboratory of sociological researches Vinnitsa National Technical University.*

УДК 316.4

А. В. Тищенко
А. В. Слободянюк

ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ)

Вінницький національний технічний університет

Анотація
В статті показано значення соціології в сучасному суспільстві, наведені результати дослідження, яке спрямоване на з'ясування ставлення до здорового способу життя та тютюнопаління серед студентів, акцентована увага на особистісних ресурсах студентської молоді. Запропоновано практичні рекомендації щодо вирішення проблеми.
Ключові слова: соціологія, значення соціології, здоров'я, здоровий спосіб життя, спорт, тютюнопаління, алкоголь, особистісні ресурси студентської молоді.

Abstract
The article shows the significance of sociology in modern society, the results of the research, which are aimed at finding out the attitude towards a healthy lifestyle and tobacco smoking among the students, highlight the personal resources of student youth. Practical recommendations for solving the problem are offered.
Keywords: sociology, sociology, health, healthy lifestyle, sport, tobacco, alcohol, personal resources of student youth.

Проблема збереження здоров'я має давні традиції в історії розвитку людства. З плинністю часу з'являються все нові й нові фактори, що сприяють руйнації найбільшої цінності людського буття. Добре відомо, що збереження здоров'я в його первинному вигляді практично не можливе (через ряд зовнішніх і внутрішніх чинників та самого фізіологічного процесу старіння людини). На сучасному етапі існування людства на Землі з'явилось безліч нових факторів, які призводять до різнотемпових руйнацій них процесів в організмі людини. Як свідчать результати досліджень, в тому числі і результати національного опитування, показали, що вже зі шкільного віку, у молодих людей відсутні навички збереження здоров'я. Регулярне заняття фізичною культурою не стає звичною нормою, стрімко поширюється вживання алкогольних напоїв, типовою є часта зміна сексуальних партнерів. Актуальність проблеми, що розглядається у даній статті, важко переоцінити. Закінчилось бурхливе XX століття, надзвичайне воно тим, що людство, досягнувши величезних технічних успіхів, опинилось перед фактом, що здоровіше воно не стало, а навпаки, збільшилась кількість негативних чинників та посилився їх негативний вплив. У сучасному світі відбувається напружений пошук нових людських орієнтирів, прогресивних шляхів розвитку, переорієнтуванні усієї освіти на розвиток особистості, її можливостей і якостей, у яких здоров'я особистості, як і нації в цілому, були б пріоритетними [1].

Оцінюючи свій стан здоров'я, 58% респондентів з числа української молоді сказали, що є практично здоровими, лише іноді можливі застуди чи інші недовготривалі захворювання. 2% респондентів мають серйозні проблеми зі здоров'ям, а 1% - групу інвалідності. 51% респондентів вважають, що ведуть скоріше здоровий, ніж нездоровий спосіб життя. Ще 26% вважає, що ведуть повністю здоровий спосіб життя. 20% гадають, що їх спосіб життя нездоровий [2].

Для того, щоб бути здоровими 46% респондентів ходять пішки, ще 44% не мають шкідливих звичок, а 42% намагаються правильно харчуватися. Спортом, фітнесом та йогою для того, щоб бути здоровими займаються 24% респондентів, регулярно роблять зарядку та займаються фізичними вправами 19%, а 15% задля цього займаються бігом. 11% для того, щоб бути здоровими проходять профілактичні обстеження у лікарні/поліклініці. 27% молодих людей є курцями (37% чоловіків і 17% жінок) – для порівняння, за даними регулярного Омнібусу GfK Ukraine репрезентативного для населення України віком 15-59 років за 2014 рік (вибірка 12000 осіб), курців в Україні 35%. Ще 54% молодих людей не курять і не курили раніше, а 19% курили раніше, але кинули [3].

Як зазначає А. В. Слободянюк, серед українських школярів у 1 класі налічується 30 % дітей, які мають хронічні захворювання, у 5 класі — 50 %, у 9 класі — 64 % [4] .

Питання ведення здорового способу життя, тютюнопаління в студентському середовищі, особистісних ресурсів студентської молоді досліджуються в роботах А. В. Слободянюка, Д. О. Гладкої Ю. О. Мисько, В. В. Дівак, Л. В. Косарєвої [5-8].

Обєктом данного соціологічного дослідження є студенти Вінницького національного технічного університету факультету «Менеджемент та інформаційної безпеки» другого, третього та четвертого курсів, які проживають в гуртожитку. Об'єкт складається з 420 осіб віком від 16 до 23 років. В ході дослідження було опитано 30 осіб з яких 12 осіб – представники чоловічої статі та 18 – представниці жіночої статі.

Предметом соціологічного дослідження є ставлення студентів зазначених груп ВНТУ до здорового способу життя.

Метою даного соціологічного дослідження є з'ясувати, як ставляться студенти зазначеної групи ВНТУ до здорового способу життя та на основі отриманих результатів розробити практичні рекомендації щодо можливих шляхів вирішення проблеми.

В листопаді 2018 року на території ВНТУ в гуртожитку №3 було проведено опитування студентів, серед них 12 осіб (40%) - представники чоловічої статі і 18 (60%) - представниці жіночої статі. Віком 17-18 років - 17 осіб (56,7%), 19-20 років – 12 осіб (40%) та більше 20 років – 1 особа (3,3%).

В ході даного соціологічного дослідження були отримані таки результати:

На питання «Який стан Вашого здоров'я ?» 21 чоловік (70%) відповіли, що здорові; мала кількість опитаних 5 чоловік (16.7%) відповіли, що практично здорові; з загальної к-ті опитуваних 3 чоловік (10%) відповіли, що мають хронічне захворювання; 1 чоловік (3,3%) – було серйозне захворювання. Це свідчить про те, що переважна більшість респондентів здорові, але іноді незначно хворіють.

На питання «Яке в Вашій родині ставлення до здорового способу життя?» 24 чоловік (80%) відповіли, що поважливе ставлення, 5 чоловік (16,7%) відповіли, що їм байдуже, та тільки 1 особа (3,3%) відповіла, що негативно ставляться. Це свідчить про те, що «поважливе ставлення до здоров`я» є досить поширеним явищем в суспільстві.

На питання «Що Вас спонукає до ведення здорового способу життя?» було отримано такі результати:мала кількість обрала варіант «думка інших» 2 особи(6,7%) та «соціальна реклама) 1 особа(3,3%) , 18 осіб (60%) важливе власне переконання щодо ведення здорового способу життя, 9 осіб (30%) відповіли, що їх нічого не спонукає. З даних результатів можна зробити висновок, що респондентів власні переконання, спонукають до здорового способу життя.

На питання «Чи вживаєте тютюнові вироби ?» були дані такі відповіді: 7 осіб (23,3 %) курять взагалі, 17 осіб (56,7%) – не курять, 6 осіб (20%) курять електроні сигарети. Переважна більшість опитуваних не курять взагалі із цього можна зробити висновок, що молодь активно підтримує здоровий спосіб життя.

На питання «Вживаєте спиртні напої ?» 24 особи (80%) відповіли що вживають, 6 осіб(20%) не вживають взагалі. Переважна кількість опитуваних вживають алкоголь із цього можна зробити висновок, що молодь дає перевагу алкоголю ніж тютюну.

На питання « Чи маєте ви друзів які вживають спиртні напої та тютюнові вироби ?» більшість відповіла що «Так» 28 осіб(93,3%), 2 особи (6,7%) відповіли «Ні». Це свідчить про те що кожен студент який має знайомого що п'є або курить.

На питання шкального характеру «Як проблема тютюнопаління впливає на ваше життя ?» більшість студентів поставили відмітку на 1 (17 осіб- 56,7 %) відмітку в 2 (4 особи- 13,3%), а відмітку 3,4,5 (9 осіб- 30%). Середній бал зацікавленості рівняється до 2,03. Тобто більшу кількість осіб зовсім не цікавить ця проблема.

На питання «Чи займаєтесь Ви спортом або фізичною культурою ?» 9 осіб (30%) відповіли що займаються, 9 осіб (30%) не займаються, 4 особи (13,3%) відповіли що займались колись, 8 осіб (26,7) займаються по настрою. Тобто деяка кількість студентів займаються спортом, а деякі займались колись тобто студенти слідкують за собою або слідкували.

На питання «Чи звертались ви за останній рік до мед. закладу?» були отримані такі результати: 10 осіб (33,3%%) звертаються за консультацією до лікаря, така ж сама кількість опитуваних обрали «профілактичне обстеження та отримання послуги лікаря та 10 осіб (33,3%) не зверталися взагалі. Такі результати свідчать про однаковий рівень переважна більшість (69,9%) звертаються до мед. закладу за різною допомогою.

По питанню «Оцініть рівень матеріального забезпечення в Вашій сім`ї?» були отримані такі результати: 12 осіб (40%) – до 20000 грн., 12 осіб (40%) – від 20000 до 40000 грн., та 3 особи (10%) більше 40000 грн, і 3 особи (10%) не дали відповіді. Отже, у переважної кількості осіб рівень матеріального забезпечення у сім`ї «до 40000 грн».

Взявши два питання про «Стать», та « Чи палите ви ?» ми дізнались що чоловіча стать(33,3%) палить більше за жіночу(16,7%) , жінки (72,2%) більш відсторонені від паління чим чоловіки(27,8).

В ході нашого дослідження було висунуто гіпотезу, що переважна більшість респондентів ведуть нездоровий спосіб життя була підтверджена частково, адже 7 осіб(23,3%) курять, але 24 особи(80%) вживають спиртні напої.

Також було надано практичні рекомендації щодо вирішення проблеми:

- Формувати позитивну мотивацію щодо здорового способу життя;
- Зменшити кількість магазинів з алкогольними напоями, сигаретами та нездоровою їжею, підвищити ціни та акцизи на ці товари;
- Формувати теоретичні та практичні навички здорового способу життя.

Таким чином, є проблема того, що студенти мало дбають про власне здоров'я і про здоровий спосіб життя, а потрібно, щоб кожен розумів важливість ведення здорового способу життя і дбав, як і про своє здоров'я, так і про здоров'я оточуючих.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Лапаєнко С. В. Формування ціннісних орієнтацій старших підлітків на здоровий спосіб життя ; автореф. дис. канд. пед. наук / С. В. Лопаєнко — К., Ін-т проблем виховання АПН України, 2000. — 18 с.
2. Сущенко Л. П. Соціальні технології культивування здорового способу життя людини / Л. П. Сущенко. — Запоріжжя : ЗДУ, 1999. — 308 с. Кризова психологія: Навчальний посібник / За заг. ред. проф. О. В. Тімченка. – Х.: НУЦЗУ, 2010. — 401 с.
3. Молодь України 2015 / Інна Волосевич, Сергій Герасимчук, Тетяна Костюченко. — ІП «ГФК ЮКРЕЙН», 2015. — 88 с.
4. Слободянюк А. В. Значення соціології як науки та навчальної дисципліни в сучасному українському суспільстві [Текст] / А. В. Слободянюк // Вісник Вінницького політехнічного інституту. - 2011. - № 1. - С. 16-20.
5. Слободянюк А. В. Ставлення студентів до ведення здорового способу життя [Електронний ресурс] / А. В. Слободянюк, Д. О. Гладка // Матеріали XLVI науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 22-24 березня 2017 р. - Електрон. текст. дані. - 2017. - Режим доступу : https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2017/paper/view/1918.
6. Мисько Ю. О. Ставлення студентів до здорового способу життя [Електронний ресурс] / Ю. О. Мисько, А. В. Слободянюк // Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 14-23 березня 2018 р. – Електрон. текст. дані. – 2018. – Режим доступу: https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/paper/view/4712.
7. Дівак В. В. Проблеми тютюнопаління у молодіжному середовищі [Електронний ресурс] / В. В. Дівак, А. В. Слободянюк // Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 14-23 березня 2018 р. – Електрон. текст. дані. – 2018. – Режим доступу: https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/paper/view/4616.
8. Слободянюк А. В. Особистісні ресурси студентської молоді (на матеріалах соціально-психологічних досліджень) [Текст] / А. В. Слободянюк, Л. В. Косарєва // Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка. – 2018. – № 17. – С. 89-95.

Тищенко Андрій Вячеславович - студент групи П-18б, факультет менеджменту та інформаційної безпеки , Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Слободянюк Анатолій Володимирович - кандидат соціологічних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету.

Tishchenko Andriy V.-student, faculty of management Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa.

Slobodyanyuk Anatoly V.- PhD in Sociology, assistant professor of social and political sciences, scientific director of the laboratory of sociological researches Vinnitsa National Technical University.

УДК 796.42.015 (045)

В. Г. Овчарук

ЗАСОБИ ВІДНОВЛЕННЯ І ПІДВИЩЕННЯ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКРВАНИХ СПОРТСМЕНІВ-ЛЕГКОАТЛЕТІВ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У даній статті здійснено аналіз засобів відновлення і підвищення працездатності кваліфікованих спортсменів-легкоатлетів та визначено напрям для наукового пошуку щодо удосконалення навчально-тренувального процесу в легкій атлетиці.

Ключові слова: засоби відновлення, тренувальний процес, легка атлетика, працездатність.

Abstract

In this article, an analysis of the means of restoration and increase of the working capacity of qualified athletes-athletes has been carried out, and the direction for a scientific search for the improvement of the training process in athletics has been determined.

Keywords: remedies, training process, athletics, work capacity.

Вступ

Значні обсяги навантажень під час тренувань і змагань створюють додаткові труднощі при відновленні спортивної форми [1, с. 160]. Це не дозволяє своєчасно повернутися у стан, коли адаптаційна здатність організму спортсмена є максимальною, тобто подальші тренування сприяє досягненню ефективніших спортивних результатів [2, с. 1].

Втома у спортсменів супроводжується збільшенням кількості помилок, порушенням координації рухів, утрудненням формування нових навичок, збільшенням енергетичних, насамперед вуглеводних, витрат на одиницю виконаної роботи тощо. Зважаючи на те, що однією з основних тенденцій у спорті залишається зростання інтенсивності тренувань і потреба поліпшувати результати змагань, надзвичайно актуальною на сьогодні є проблема відновлення працездатності спортсмена після фізичних навантажень.

Відновлення – біологічне "зрівноважування" організму, його окремих функцій і компонентів (органів, клітин) після інтенсивної м'язової та інтелектуальної роботи; це важливий чинник підвищення працездатності спортсменів. Щоб її відновити й уникнути перевтоми, необхідно використовувати спеціальні методи та засоби, що активізують відновні процеси в організмі. Із педагогічних засобів відновлення важливо правильно поєднувати навантаження і відпочинок на різних етапах багаторічної підготовки спортсменів, правильно будувати кожне окреме тренувальне заняття, використовувати спеціальні фізичні вправи для пришвидшення відновлення. Засоби психологічного відновлення теж достатньо різноманітні – це сон-релаксація, м'язова релаксація, спеціальні дихальні вправи, спрямовані, перш за все, на поліпшення настрою, самопочуття, усунення негативних емоцій. Особливе місце серед засобів відновлення займають медико-біологічні. Раціональне харчування, фармакологічні препарати і вітаміни, спортивні напої, гідротерапія, баровпливи, масаж та інші засоби активно використовуються як компоненти підготовки спортсменів у різних країнах світу.

Щодня у продажу з'являються нові препарати, напої, спеціальні страви, прилади, що повинні запобігати перевтомі та підвищувати працездатність. Проте, що раз частіше, вчені наголошують на необхідності комплексного використання педагогічних, психологічних і медико-біологічних засобів відновлення працездатності. Помітно, що у різних країнах світу склалися власні традиції, щодо використання тих чи інших засобів відновлення. Деякі науковці значну увагу приділяють плануванню тренувань, пасивним засобам відновлення (сон, раціональне харчування), інші вважають, що особливо ефективними є гідропроцедури або масаж. У деяких роботах наголошується на необхідності використовувати фармакологічні препарати для пришвидшення відновлення. Незважаючи на велику кількість різноманітних стратегій одностайно пропагується індивідуальний підхід до спортсмена, використання простих природних методів, що у поєднанні із науково обґрунтованими тренувальними програмами сприяють підвищенню спортивних результатів і не шкодять здоров'ю [3, с. 5].

Розуміння причин утоми та фізіологічних механізмів відновлення, контроль за відповідними процесами, раціональне використання сучасних методів і засобів відновлення є важливим для оцінювання впливу фізичного навантаження на організм, ефективності тренувальних програм, виявлення перетренованості,

визначення оптимального часу відпочинку після фізичних вправ, а отже, є необхідними для поліпшення підготовки спортсмена та досягнення високого результату.

Результати дослідження

Оптимізація тренувального процесу спортсменів високої кваліфікації неможлива без ефективного використання засобів відновлення спортивної працездатності. Це обумовлено тим, що при великих навантаженнях повторне тренування відбувається на фоні загального і локального недовідновлення функціональних можливостей організму спортсмена. Тому перед спеціалістами постійно виникає проблема максимально можливого відновлення працездатності спортсменів після попереднього навантаження перед наступним тренуванням чи змаганням. Ця проблема вирішується у двох напрямках:

1) в оптимальному плануванні тренувальних навантажень і структурних одиниць тренувального процесу;

2) в цілеспрямованому плануванні та використанні різних засобів відновлення.

Виходячи з цього у сучасній практиці спорту використовуються різні засоби відновлення спортивної працездатності, які спрямовані на вирішення питань оптимального планування тренувального процесу, так і розробки засобів відновлення.

Відновлення – це процес, що спрямований на відновлення порушення працездатності. Відновлення це реакція на стомлення.

Під стомленням розуміють особливий вид функціонального стану людини, що виникає під впливом тривалої чи інтенсивної роботи і призводить до зниження її ефективності.

Необхідно розрізняти такі поняття як стомлення та втома. Якщо стомлення – об’єктивний процес, що вини кликаний реакцією організму на тривалу роботу, то втома – суб’єктивне відчуття спортсмена відносно виконуваної роботи. Завдячуючи відчуттю втоми відбувається попередження організму від перевтоми.

Перевтома – сукупність стійких функціональних порушень в організмі людини, що виникають в результаті багаторазового повторення стану стомлення.

Основною метою відновлення є не лише повернення організму до попереднього стану перед навантаженням, але й понад відновлення (суперкомпенсація), що лежить в основі адаптації спортсмена до навантажень і забезпечує підвищення результатів у спортивній діяльності (рис.1.).

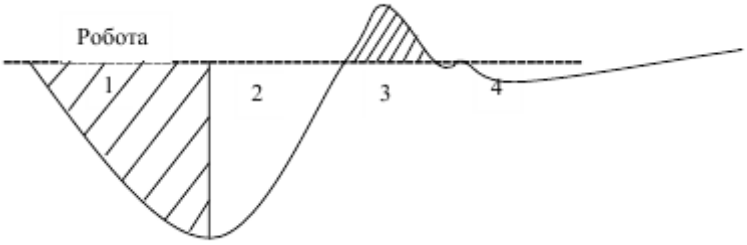

Рис.1. Схема розвитку процесу стомлення та відновлення: 1-стомлення; 2-відновлення; 3-суперкомпенсація; 4-стабілізація.

Характеристика засобів відновлення спортивної працездатності

Всі засоби відновлення спортивної працездатності, що використовуються в практиці підготовки спортсменів, умовно поділяють на три групи: педагогічні, медико-біологічні та психологічні (рис. 2). всі ці три групи засобів відновлення використовуються в процесі окремих тренувальних занять, змагань, в інтервалах між заняттями і змаганнями, на окремих етапах річного циклу підготовки.

Окрім педагогічних, медико-біологічних та психологічних засобів відновлення в практиці спорту є важливою реабілітація після травм та захворювань.

Рис. 2. класифікація засобів відновлення спортивної працездатності (за В.П. Зотовим, 1990)

Педагогічні засоби є основними засобами відновлення в процесі підготовки спортсменів. Це обумовлено раціональним підходом до планування та проведення тренувального процесу.

Педагогічні засоби і методи допомагають оптимально планувати тренувальні навантаження як в процесі окремого тренувального заняття, так і протягом мікро-, мезо- і макроциклів.

Медико-біологічні засоби відновлення спрямовані на підвищення рівня фізичної працездатності спортсменів, а також на запобігання виникненню негативних впливів від великих тренувальних та змагальних навантажень [4,5,6,7].

Групу медико-біологічних засобів складають:

1) гігієнічні засоби (раціональний розпорядок дня, повноцінний відпочинок і сон, відповідний до умов тренування та змагання інвентар, стан та обладнання спортивних споруд);

2) фізичні засоби (масаж, гідро процедури, електропроцедури, світлові опромінення, гіпероксія, магнітотерапія, ультразвук, іонофорез, сауна, фотонна терапія, міостимулятори);

3) харчування (повинно бути збалансоване за енергетичною цінністю і складом, відповідати характеру, величині та спрямованості навантажень, відповідати кліматичним та погодним умовам);

4) фармакологічні засоби (речовини, що сприяють відновленню запасів енергії, препарати пластичної дії, речовини, що стимулюють функцію кровотворення, вітаміни та мінеральні речовини, адаптогени рослинного та тваринного походження, зігріваючі, знеболюючі та протизапальні препарати).

Психологічні засоби відновлення дозволяють швидко знизити нервово-психічну напруженість, стан психічної пригніченості, швидше відновити затрачену нервову енергію, сформувати чітку установку на виконання тренувальної чи змагальної програми, тощо [7,8].

Класифікація психологічних засобів відновлення наведена на рис.3.

Психологічні засоби спрямовані перш за все на створення позитивного емоційного фону перед тренуваннями і змаганнями і мають використовуватися в комплексі із педагогічними і медико-біологічними засобами відновлення працездатності.

Рис.3. Психологічні засоби відновлення.

В модельних тренувальних завданнях використовувались медико-біологічні засоби відновлення фізичної працездатності, а саме фізичні. Тому буде доцільним розглянути їх більш детально.

Спортивний масаж

Спортивний масаж використовується з метою: а) швидкого усунення втоми після перенесеного навантаження; б) вибіркового відновлення тих компонентів працездатності, які не підлягали впливу в попередній роботі, але будуть задіяні в наступній діяльності; в) попередньої стимуляції працездатності перед тренувальним заняттям [9].

Спортивний масаж класифікується на такі види:

1. Тренувальний масаж – розподіляється на загальний та локальний. Загальний масаж бажано проводити через 4-6 годин після тренування. Тривалість масажу в середньому 60 хв. Локальний масаж виконується з метою підвищення окремих фізичних якостей. Тривалість локального масажу – 20-25 хв.

2. Попередній масаж – виконується перед тренуванням чи змаганням з метою оптимальної підготовки спортсмена до роботи. Попередній масаж розподіляється на розминочний, збуджуючий (тонізуючий), заспокійливий та зігріваючий.

3. Відновлювальний масаж використовується після тренувальних і змагальних навантажень з метою швидкого відновлення працездатності, для зняття психологічної напруги і нормалізації функціонального стану. Відновлювальний масаж проводиться через 2-4 год після тренування, його тривалість 40-60 хв. Відновлювальний масаж може використовуватись протягом 3-7 хв в перерві між навантаженням.

4. Реабілітаційний масаж використовується як ефективний засіб при функціональному лікування та відновленні фізичної працездатності після операційних втручань, тривалої перерви в тренуванні. Масаж проводиться у випадку пере тренованості, під час лікування травм.

5. Самомасаж використовується як один із засобів при комплексному лікуванні деяких травм і захворювань опорно-рухового апарату, а також перед стартом, після змагань, в сауні.

Апарат віброакустичного впливу «Витафон»

Віброакустична терапія – це контактний вплив мікровібраціями акустичного діапазону частот на тканини організму людини і тварин.

Дякуючи наявності у лімфатичних сосудах та венах клапанів, віброакустичний вплив підсилює лімфатичний і венозний крововідтік, внаслідок чого зменшується набряк і покращується мікроциркуляція в тканинах. Регулюючи динаміку збільшення дози віброакустичного впливу, досягають протизапального дії, що дозволяє використовувати віброакустичну терапію як в гострій, так і в хронічній формі захворювання.

«Витафон» - це популярний фізіотерапевтичний прилад, який володіє унікальними лікувальними властивостями. Використовується для профілактики і лікування захворювань, пов'язаних з порушенням капілярного крововідтоку і лімфо току та компенсації необхідних організму природних мікровібрацій як в клінічних, так і в домашніх умовах.

В нашому випадку ми будемо використовувати «Витафон» для зняття втоми м'язів після тренування та підсилення лімфатичного і венозного крововідтоку.

Фотонна матриця Коробова «Барва-Флекс/КИК»

Фотонні матриці «Барва-Флекс" призначені для лікування та профілактики найбільш поширених захворювань людини (інфаркт міокарда, інсульт, гіпертонія, гіпотонія, грип, туберкульоз, пневмонія, бронхіт, астма, виразка шлунка та дванадцятипалої кишки, остеохондроз, вегетосудинна дистонія, невралгія, гайморит, отит, артрит, артроз, алергія, травми, опіки, відмороження і т.д.). Для досягнення найкращого ефекту використовуються магнітні матриці Коробова «Барва-Флекс/КИК», які є джерелом магнітного поля.

Фотонні матриці «Барва-Флекс» можуть використовуватися в клініках, поліклініках, санаторіях, в кабінетах сімейних лікарів та сільських фельдшерсько-акушерських пунктах, у шкільних медпунктах, в кабінетах спортивних лікарів, а також в домашніх умовах.

В основу лікувальної дії фотонних матриць "Барва-Флекс» покладена здатність світла видимого та інфрачервоного діапазонів спектру нормалізувати роботу регуляторних систем організму людини: імунної, ендокринної та центральної нервової.

Під дією світла видимого та інфрачервоного діапазонів спектру, а також постійного магнітного поля відновлюються реологічні показники крові, посилюється мікроциркуляція крові та лімфи.

Вказані властивості світла і магнітного поля обумовлюють високу їх ефективність в лікуванні та профілактиці абсолютної більшості захворювань людини, оскільки будь-який патологічний процес починається з неспецифічної фази - порушення мікроциркуляції крові та лімфи. Відновлення мікроциркуляції в ішемізованій зоні дозволяє усунути причину формування патології (профілактика) або забезпечити швидке одужання.

Виходячи з механізму дії світла і магнітного поля на організм людини, можна зробити висновок про неможливість передозування даних факторів, відсутності негативних побічних ефектів і протипоказань до їх застосування. Звідси ж випливає, що поєднання використання світла і магнітного поля з медикаментами дозволяє істотно знизити дозування останніх і зменшити їх негативну побічну дію на організм людини.

Джерелами світла видимого та інфрачервоного діапазонів спектру в фотонних матрицях Коробова «Барва-Флекс» є наявність над'яскравих світлодіодів. Джерелами магнітного поля служать 24 кільцевих магніти з напруженістю магнітного поля на осі кожного магніту не більше 20 мТл.

Лазня

Лазня служить як один із засобів відновлення спортивної працездатності. Розрізняють такі типи лазень: російська лазня, фінська лазня (сауна), римська лазня, турецька (арабська) лазня, ірландська лазня [9].

Російська лазня характеризується тим, що її простір заповнюється насиченим водяним паром, утворюючи туман, з температурою в межах 40-45 °С (максимум 50 °С). парна обладнана лавками, що розташовуються на різній висоті. Охолодження здійснюється різними способами: водою, на свіжому повітрі, снігом.

Фінська лазня (сауна) – зігрівається гарячим повітрям з температурою, що досягає 100 °С та низькою вологістю. Сауна обладнана лавками різної висоти, чим досягається перепад температур від 60 до 90 °С. Перед закінченням перебування в парній для механічного подразнення шкіру шмагають березовим або дубовим віником. Охолодження здійснюють на повітрі чи у воді.

Римська лазня зігрівається сухим гарячим повітрям. Його температура в теплому приміщенні – тепідарії – досягає 40-45 °С, а у лаконікумі (кальдарії) – 60-70 °С. гаряче повітря підводиться до підлоги через отвори в стінах. Обидва приміщення обладнані дерев'яними лавками, що розташовуються на різній висоті. Охолодження здійснюється в басейнах з різною температурою води: в альвеусі, який по периметру обладнаний сходинками – біля 35 °С, а в пісцині – біля 12 °С.

Турецька (арабська) лазня має приміщення з температурою повітря 50 та 40 °С, а вологість повітря регулюється зігріванням води в котлах. Охолодження відбувається в спеціальному приміщенні шляхом обливання водою з поступовим зниженням температури.

Ірландська лазня насичена водяними парами без утворення туману з температурою в парній біля 50-55 °С. Охолодження здійснюється за допомогою душу чи обливання.

Із всіх вищенаведених лазень найбільшою популярністю користується сухо-повітряна фінська лазня (сауна).

Міостімуляція (електростимуляція)

Міостимуляцією називається застосування імпульсних струмів для відновлення діяльності органів і тканин, які втратили нормальну функцію. Як лікувальний метод електростимуляція відома давно.

Електростимуляція схожа на гімнастику для ледачих - ви не рухаєтеся, а ваші м'язи працюють. Ця гімнастика заснована на застосуванні імпульсів електричного струму. За допомогою нашкірних електродів на нервові закінчення подається імпульс, і м'язи починають активно скорочуватися. У результаті, поліпшується

кровообіг і лімфовідтік, активізується обмін речовин. Сукупність цих факторів сприяє зменшенню обсягу жирових клітин. Міостимулятор призначений перш за все для відновлення і зміцнення м'язів. Він дозволяє дістатися до м'язів, які розташовані дуже глибоко, і які в звичайних умовах навантажити складно, наприклад: м'язи внутрішньої поверхні стегна. Основним ефектом електростимуляції є зміцнення м'язової тканини. Поряд з цим відбувається покращення крово- і лімфообігу, локальний ліполіз, позитивні зрушення жирового обміну і гормонального фону.

Міостімуляція діє:

- на м'язовому рівні: відновлення тонусу, нарощування м'язової маси;
- на судинному рівні: активізація крово-і лімфотоку;
- на рівні жирової клітини: локальний ліполіз.

Висновки

У сучасній теорії спорту як одна із актуальних проблем, виділяється проблема вдосконалення спеціальних, додаткових до тренувальних, засобів, спрямованих на забезпечення готовності до виконання тренувального і змагального навантаження кваліфікованих спортсменів. Вони виділені в окрему групу і позначені як засоби відновлення і стимуляції працездатності спортсменів. Серед них найменш вивчені засоби, орієнтовані на підвищення ступеня реалізації потенціалу спеціальної працездатності та функціонального потенціалу спортсменів у конкретних умовах інтенсивної тренувальної та змагальної діяльності в різних спортивних дисциплінах і видах спорту. В той же час в спорті вищих досягнень, відсутня технологія їх системного застосування з урахуванням завдань тренувального процесу та змагальної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гусак В. В. Лікувальна фізична культура. Комплекси вправ: навч. – меод. посібник / В. В. Гусак, О. Д. Гауряк. – Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, 2012. – 276 с.
2. Лисенко О. М. Фізіологічна реактивність та особливості мобілізації функціональних можливостей висококваліфікованих спортсменів / О. М. Лисенко // Актуальні проблеми фізичної культури і спорту. – 2003. – № 1. – С. 81-86.
3. Павлова Ю. Відновлення у спорті : монографія / Ю. Павлова, Б. Виноградський. – Л. : ЛДУФК, 2011. – 204 с.
4. Губа В.П., Шестаков М.П., Бубнов Н.Б., Борисенков М.П. Измерения и вычисления в спортивно-педагогической практике. Учебное пособие для вузов физической культуры.–М.: СпортАкадем-Пресс, 2002.– 211 с.
5. Зациорский В.М. Физические качества спортсмена (Основы теории и методики воспитания).2-е изд. — М: Физкультура и спорт, 1980. - 200с.
6. Кузнецов В.В., Петровский В.В., Шустин Б.Н. Модельные характеристики легкоатлетов. — Киев: Здоровье, 1979. - С.55.
7. Мищенко В.С., Павлик А.И., Дяченко В.Ф. Функциональная подготовленность как интегральная характеристика предпосылок специальной работоспособности спортсменов: Методическое пособие. – К.: ГНИИФКиС, 1999. - 129 с.
8. Пит Фитзингер, Скотт Дуглас. Бег по шоссе для серьезных бегунов: пер. с англ. – Мурманск: Издательство «Тулома», 2007. – 192 с.
9. Верхошанский Ю.В. Теория и методология спортивной подготовки: Блоковая система тренировки спорт-сменов высокого класса // Теория и практика физической культуры. – 2005. –№ 4. – С. 2–13.

Овчарук Віра Григорівна — асистент, викладач кафедри фізичного виховання, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Ovcharuk Vira G. — assistant lecturer, faculty of physical education, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

УДК 378.147:37.037

В. В. Овчарук

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті розглянута проблема створення педагогічних умов, визначено й обґрунтовано педагогічні умови формування здоров'язберігаючої компетентності студентів засобами фізичного виховання. Проаналізовано теоретичні узагальнення щодо основ здоров'язбереження, окреслено робоче визначення педагогічних умов (ПУ) як найзагальнішого інструменту доцільного впливу, а також узагальнено їх зміст. Обґрунтовано, що педагогічні умови формування здоров'язбережувальної компетентності студентів засобами фізичного виховання ґрунтуються на класичних підходах до загального розуміння освітнього середовища і його статичних та динамічних характеристик.

Ключові слова: освітня діяльність, педагогічні умови, фізичне виховання, студент, технічний ВНЗ.

Abstract

The article deals with the problem of creating pedagogical conditions, defines and substantiates the pedagogical conditions for the formation of students' health-saving competence by means of physical education. Analyzed the theoretical generalizations regarding the basics of health, identified the working definition of pedagogical conditions (PU) as the most common tool of appropriate impact, as well as summarized their content. It is substantiated that the pedagogical conditions for the formation of students' health-saving competence by means of physical education are based on classical approaches to a common understanding of the educational environment and its static and dynamic characteristics.

Keywords: educational activities, pedagogical conditions, physical education, student, technical university.

Вступ

Проблема сучасної людини, її здоров'я й психологічної гармонії – у втраті цілісності й зв'язку. Так, свідомість і діяльність первісних людей були синкретичними: люди вірили в анімізм (наявність душі в неживій природі), виконували танці, пісні, ритуали, що само по собі передбачало рухову активність, а вищезгадувані вірування виступали потужною мотиваційною базою. Усе це доповнювалося необхідністю високого фізичного й психологічного тонусу задля вполювання здобичі, відстоювання території перед іншими племенами. По суті, відчуття цілісності й зв'язку (причетності до подій і явищ світу) виступали найдавнішими, реліктовими умовами, в яких формувалася первісна валеологічна й фізкультурна свідомість.

Результати дослідження

Найперші теоретичні узагальнення щодо основ здоров'язбереження сягають Античності та філософської думки Стародавнього сходу. У перших європейських державах – Стародавній Греції та Римі – існував і плекався культ здорового, гарного й фізично досконалого тіла. Уперше на детермінантний зв'язок психічних та тілесних характеристик людини за 5 століть до нашої ери звернув увагу давньоримський лікар Гіппократ, який створив дещо метафоричну, проте застосовну й донині класифікацію людських темпераментів – холеричного, сангвінічного, меланхолічного та флегматичного. На нашу думку, така психосоматична конституція визначається співвідношенням в організмі чотирьох рідин – жовчі, чорної жовчі, крові та лімфи.

Давньокитайський філософ Конфуцій проголосив істину, що стала основою багатьох психологічних, філософських і валеологічних теорій: «Людино, пізнай і сотвори себе». Узагалі вся філософія Давнього Сходу наскрізно людиноцентрична.

Уперше поза рамками філософії (медицина) на взаємозв'язок тілесного й психічного у збереженні здоров'я людини вказав Ібн Сіна (Авіценна, 980-1037). Умовами здоров'язбереження учений називав діапазон поведінки й активності: толерантність – духовність – гігієна – активність – здоровий спосіб життя [22].

Навіть у часи розвитку окремих наук поза лоном філософії здоров'я (як цінність і складова людської особистості) продовжувало залишатися об'єктом світоглядних теорій. Так, видатний німецький філософ Георг Вільгельм Фрідріх Гегель в рамках натурфілософії здійснив важливі антропологічні спостереження, які можуть бути покладені в основу принципів валеологічного та фізкультурного розвитку особистості. Так, філософ обстоював органічну цілісність усього природного, в тому числі й людини, суть якої полягає в єдності

об'єктивного й суб'єктивного, теоретичного й практичного. Природа розвивається стрибкоподібно й ступенево, при чому наступний рівень є розгортанням істини попереднього (поступовість й цілісність діяльності) [17].

В епоху просвітництва ідея природовідповідності у формуванні й збереженні волі, характеру, практичних навичок, загартовування й здоров'я набула в Європі масового характеру (Ж.-Ж. Руссо, Вольтер, Дж. Локк). Науковці пропонували рухатися від виховання й навчання – до зміцнення й удосконалення, тобто від валеології до фізичної культури.

На теренах нашої держави (тоді – Російської імперії) під час війни з наполеонівською Францією вперше режим дня солдатів почав ґрунтуватися на фізкультурних принципах, які вважалися також засобом формування волі й військової виправки.

Кінець XIX – початок XX століття характеризуються масовими фізкультурними рухами, теоретиком яких виступив П. Лесгафт. Згідно його принципів, успішна життєдіяльність можлива тільки за свідомої й гнучкої до подій фізичної активності й діяльності [13]. Ключова методологічна теза цього науковця стала основою фізичного виховання в рамках тодішнього матеріалізму: «Все, що тренується, розвивається і вдосконалюється, що не тренується – розпадається».

На початку XX століття знову відбувся поворот до цілісної парадигми природних організмів і систем. Так, представники холістичних (в основі всіх процесів – цілісність системи) теорій XX ст. довели, що природні об'єкти (люди) – цілісні субстанції як всередині себе, так і у зв'язку з природою, це – суб'єкти матерії (subject-matter), що саморегулюються й саморозвиваються, а отже, фізична активність не потребує спеціальної стимуляції, вона є іманентною [24].

Особливої популярності холістичні теорії людини набули у Західній Європі. Так, С. Холл Келвін та Г. Ліндсей (організмічна теорія) вважали, що людину або будь-яку природну структуру неможливо вивчити частково, оскільки вони володіють характеристиками цілісності, узгодженості, інтегрованості й когерентності (йдеться про здорову особистість).

На вітчизняних теренах С. Кім пропонує замість терміну «здоров'язбереження» поняття «здоров'ятворення»: «ЗСЖ як сукупність способів щоденної життєдіяльності людини й спеціально спрямованої здоров'ятворчої діяльності визначає соціальне благополуччя в процесі самореалізації особистості при збереженні вітального (життєвого, прим. автора) потенціалу здоров'я людини» [11].

У сучасній педагогіці, психології, валеології, медицині й теорії фізичного виховання проблема здоров'язбереження є першочерговим об'єктом дослідження. Зокрема, структура здоров'язбережувальної активності школярів, за Н. Васильєвою, включає 9 обовязкових пунктів (умов), при чому навіть поверхневий аналіз цих позицій виявляє їх аналогічність з ювенальними (підлітковими, юнацькими, студентськими) умовами здоров'язбереження:

1. Збалансоване харчування.
2. Дотримання здорового режиму життя.
3. Дотримання гігієнічних норм.
4. Оптимальна рухова активність.
5. Уникнення шкідливих звичок.
6. Наявність (для даного віку) психосексуальної культури.
7. Загартовування й покращення імунітету.
8. Психофізіологічна саморегуляція.
9. Потреба у валеологічному самовдосконаленні та її реалізація [3].

Згідно з вищенаведеними положеннями класичної філософії

Г. В. Ф. Гегеля, ці діяльнісні й водночас ціннісні структури особистості в студентський період розвиваються за такими ж пунктами, але на вищому рівні, при чому жодна їх редукція не можлива без проходження попереднього рівня.

Отже, педагогічні умови формування здоров'язбережувальної компетентності студентів засобами фізичного виховання ґрунтуються на класичних підходах до загального розуміння освітнього середовища і його статичних та динамічних характеристик.

Перед проведенням теоретичного моделювання здоров'язберігаючої компетентності студентів засобами фізичного виховання необхідно окреслити робоче визначення педагогічних умов (ПУ) як найзагальнішого інструменту доцільного впливу, а також узагальнити їх зміст у відповідності до предмету дослідження. Лексикографічна дефініція поняття «умова» визначається як фактор, обставина проходження певного процесу, здійснення або утворення чого-небудь [Великий Тлумачний словник, с. 1506]. Множинність поняття «умови» в царині гуманітарних наук свідчить про сукупність, комплекс природних або штучно створених обставин, у яких перебувають соціальні групи; обставин, які сповільнюють або оптимізують діяльність та розвиток таких груп. Зазначимо, що студентський колектив конкретного ЗВО належить до реальних соціальних мікрогруп, які на відміну від формальних (студентство як таке, молодь тощо) перебувають в постійній взаємодії й інтерактивному інформаційному й емоційному обміні.

Ю. Гущо свого часу виокремив шість мінімальних умов (не освітніх, а життєвих), за яких можливе нормальне й прогресувальне функціонування організму людини: чисте повітря, правильне використання води

(вживання й контактування), здорове харчування, забезпечення рухових потреб, наявність життєвих цілей і можливість для профілактики й очищення організму [7].

Якщо філософське визначення поняття «умови» завжди характеризує зовнішні відносно суб'єкта фактори детермінації процесу й результату (філософський словник), то в сучасній педагогіці вирізняють зовнішні й внутрішні педагогічні умови. Наприклад, задля ефективного заняття фізичною культурою чи не найголовнішою виступає така внутрішня умова, як мотивація й належність фізичної активності до потреб і цінностей

Проблема педагогічних умов аналізувалася у працях Ю. Бабанського, за яким педагогічні умови можна трактувати як доцільну систему заходів, компонентів освітнього процесу, а в широкому розумінні – як усі спеціально й неспеціально об'єктивовані фактори, що впливають на перебіг й ефективність освітнього процесу. Ю. Бабанський, який розробляв теоретичні основи оптимізації навчання й брав за цільову основу практичної педагогіки учнівську й студентську успішність, вважав, що педагогічні умови – це поточний стан навчального процесу, в якому дидактичні й навчальні складові реалізуються в найоптимальнішому вияві, що дозволяє суб'єктам ефективно досягати освітніх цілей [1].

Сучасні науковці наводять власні визначення педагогічних (освітніх) умов, які можна, проаналізувавши, резюмувати до основних складових. Так, за В. Манько, ПУ – це кореляція внутрішніх та зовнішніх характеристик освітнього середовища, які видозмінюються задля оптимального або високого результату освітнього процесу [16]. Т. Каминіна вважає, що ПУ – це тільки спеціально створена «…сукупність об'єктивних можливостей змісту, форм, методів і матеріально-просторового середовища, спрямованих на вирішення поставлених у педагогіці завдань» [10].

Існують різні методичні або психологічні акценти при визначенні поняття «ПУ»: система можливостей об'єктивно впливати на освітній процес [2]; система матеріальних і нематеріальних засобів, методів і форм задля оптимального досягнення освітньої мети [23]; внутрішні та зовнішні відносно суб'єктів обставини, від яких залежить перебіг й результативність навчального процесу [15] тощо.

О. Дурманенко в рамках дослідження виховної роботи у ЗВО проаналізувала низку інших визначень і дійшла висновку: «Педагогічні умови ми визначаємо як особливості організації навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі, що детермінують результати виховання, освіти та розвитку особистості студента, об'єктивно забезпечують можливість їх досягнення [8].

Виходячи з розуміння суб'єкт-суб'єктної природи сучасного освітнього процесу, науковці пропонують розділяти педагогічні умови на об'єктивні й суб'єктивні. Якщо розуміння об'єктивних педагогічних умов досить усталене й вироблялося впродовж тривалого часу розвитку педагогічної науки, то усвідомлення суб'єктивних потребує додаткових зусиль та обопільних ресурсів. Основний бар'єр, який має бути забезпечений самими студентами – це наявність потреби, запиту й стійкої у часі мотивації щодо досягнення освітньої й, певною мірою, особистої професійної мети.

Так, Н. К. Смирнов серед суб'єктивних умов виокремлює потребу, мотивацію й здатність приймати зовнішньо інспіровані програми, завдання і цілі, а з і ншого боку, здатність формувати в собі базові уміння й навики самоорганізації зі здійснення планування, прогнозування й діяльності. Втім, на думку науковця, фоновим виступає психоемоційний стан студента, його базова установка й мотивація при виборі освіти та прогнозованих результатів її досягнення [21].

І. Парчевська, яка вивчає педагогічні умови формування валеологічних потреб студентів, виокремлює дві групи освітніх умов – організаційні й особистісні [19]. Експлікуючи цю класифікацію на педагогічні умови валеологічної підготовки студентів на заняттях з фізичного виховання, до першої групи можна віднести організаційне забезпечення «валеологізації процесу фізичного виховання», до другої – утілення в освітній процес спеціальних методик здоров'язбереження.

До відносно сталих й не залежних від педагогічного впливу об'єктивних умов формування здоров'язбережувальних компетенцій студентів необхідно віднести віковий фактор. Так, Л. Ізбаш вважає вік 18 – 22 роки пізньою юністю, що «характеризується, в першу чергу, як етап формування особистості, в якому головним чином завершується попереднє самовизначення і відбувається перехід до практичної самореалізації та зміні соціального статусу (на відміну від періоду раннього дитинства, де соціальний статус підлітка мало чим відрізняється від дитячого). Головними ознаками пізнього періоду юнацтва стають розвиток особистісної індивідуальності, побудова та початок реалізації життєвих планів, формування соціального і політичного світогляду, рефлексія на соціальні явища» [9].

Очевидно, що фізкультурна навчальна й практична (рухова) діяльність потребує уточнення поняття «ПУ», виходячи з інтелектуально-практичної специфіки галузі. Виходячи з цього пропонуємо, окрім вищевказаних дихотомічних класифікацій ПУ, також виокремлювати статичні й динамічні педагогічні умови. Перші асоціюються переважно з матеріально-технічною базою ЗВО, кафедри при якій здійснюється підготовка, другі – пов'язані із тими секторами середовища, які можуть піддаватися швидким доцільним змінам (індивідуальний підхід, самоініціатива, тактична зміна ходу заняття або виконання завдання тощо).

Найширша інтерпретація педагогічних умов визначається як сукупність факторів, які певним способом (позитивно або негативно) впливають на перебіг і результативність освітнього процесу. Тобто поняття ПУ –

максимально широке й потенційно може включати в себе людські й матеріальні, фізичні й ідеальні, спеціально організовані й хаотичні (природні, фонові) обставини в яких здійснюється освітній процес. Проте для робочого визначення з метою подальшої побудови діючої моделі пропонуємо звузити релевантне для нашого дослідження поняття ПУ тільки до спеціально організованих (адміністрацією ЗВО, викладачем, студентом, його оточенням) заходів (дій) з метою досягнення конкретної (формування здоров'язбереження студента в технічному ЗВО) мети. Умови, на які активно не може повпливати ані адміністрації ЗВО, ані викладач, ані студент кваліфікуємо як фонові (пасивні). До них відносимо лекційно-семінарську систему навчання, навчальний розпорядок освітнього процесу, вік студентів, матеріальну базу закладу тощо.

Виходячи з такого розуміння й приймаючи той факт, що під час експерименту викладач і студенти не можуть принципово видозмінювати матеріальні компоненти середовища, об'єкт аналізу становлять динамічні («гнучкі») ПУ: конкретні акти дій, форми діяльності й взаємодії, навчальний зміст програм, режим дня, усі види самоорганізації тощо. Тоді з педагогічного погляду сюди входитимуть такі конкретно-операціональні складові, як активність, діяльність, технологія, техніка, дія, вправа.

Зважаючи на предмет, об'єкт та поставлені у вступі завдання необхідно визнати, що заявлене дослідження перебуває на стику психології, валеології, гігієни та власне теорії фізичного виховання.

Останнім часом захищено чимало дисертацій із набуття студентами й учнями валеологічної культури, в рамках чого також ключовим поняттям виступає здоров'язбереження. Тут необхідно розмежувати поняття здоров'язбереження в рамках прививання валеокультури й під час формування потреби у фізичній культурі як особистій активній практиці. Якщо перша передбачає відносно пасивну позицію суб'єктів освітнього процесу і є супровідною при інших формах діяльності (навчальній, виробничій, побутовій), то друга передбачає активну діяльність через доцільну фізичну усвідомлену активність

Необхідно відзначити, що більшість науковців під ПУ чомусь розуміють тільки конструктивні (оптимізувальні) фактори, тобто такі, що сприяють успіху [14], тоді як деструктивні фактори, яких іноді неможливо уникнути повністю, не беруться до уваги. Під час викладацької діяльності предмету «Фізичне виховання» нами було помічено, що існують об'єктивні деструктивні фактори, які також є ПУ й негативний вплив яких можна тільки мінімізувати, але не виключити повністю. Сюди відносимо, наприклад, факультативність самого предмету «Фізична культура», неможливість повного індивідуального підходу (виконання вправ у групах), фактор фізичної втоми, яка демотивує значну частину студентства тощо.

Однією з гіпотез дослідження виступає теза про те, що основний шлях створення освітніх умов полягає в оптимізації особистого простору та організації особистісного орієнтованого освітнього процесу. Це продиктовано кількома пропедевтичними щодо експерименту факторами: по-перше, особисте здоров'я студента найбільше залежить від нього самого; по-друге, моніторинг валеологічного стану студента в більшості випадків (застосування тестів, анкет, антропометричних вимірювань) насправді може бути тільки самомоніторингом; по-третє, особистісно орієнтоване навчання найбільше відповідає, як сучасній людино центричній парадигмі суспільства, так і специфіці предмета дослідження.

Отже на цьому етапі теоретичного аналізу можна конкретизувати наукову гіпотезу дослідження: здоров'я й позитивне самопочуття (тонус) є однією з функцій організму й психіки (конгруентно),тому зміна ПУ буде успішною тільки за особистісно орієнтованого підходу, коли викладач, адміністрація й матеріально-технічна база ЗВО зможуть мотиваційно, інформаційно, організаційно (ресурсно) забезпечити реалізацію особистої здоров'язберігаючої природної функції.

Синонімічним і водночас комплементарним поняттям до «здоров'язбереження» виступає поняття «здоровий спосіб життя» (ЗСЖ). Виокремлюючи компоненти ЗСЖ, сучасні науковці застосовують теоретичний (структурний) або практичний (діяльнісний) підходи. Перший – більш загальний і застосовний для побудови структурної моделі здоров'язбереження: культурно-просвітницький, гігієнічний, відновлювально-екологічний, фізкультурно-оздоровчий та реабілітаційно-профілактичний [18]. Другий включає практичні аспекти діяльності і більш застосовний до розроблення методики формування здоров'язбережувальної діяльності й поведінки: оптимальна рухова активність, ефективні міжособистісні стосунки, дотримання особистої гігієни, психічна та фізична саморегуляція, збалансоване харчування, відсутність шкідливих звичок, загартовування й покращення імунітету [4].

У вітчизняній та зарубіжній педагогіці здійснено чимало спроб описати й узагальнити комплекс педагогічних умов щодо вдосконалення суб'єктів освітнього процесу, в тому числі фізичного, валеологічного, екологічного вдосконалення. Так, О. Гладощук, вивчаючи педагогічні умови вдосконалення культури зміцнення здоров'я студентів у системі фізичного виховання у ЗВО, визначає три групи відповідних умов: а) надання знань, формування цінностей та мотиваційної сфери щодо культури і потреби здоров'язбереження; б) підвищення ефективності освітнього процесу з допомогою інформаційно-комунікативних технологій; в) сприяння набуттю особистого досвіду здоров'язбереження шляхом доцільно організованої самостійної роботи [5].

Такий набір напрямів педагогічної роботи релевантний для студентів технічних ЗВО, оскільки: а) в рамках формувального експерименту передбачені лекційні заняття та культурно-просвітницька робота; б) особлива зацікавленість контингенту таких студентів до взаємодії з електронними (комп'ютерними) методами

отримання й опрацьовування інформації; в) надання пріоритету індивідуальним, груповим та самоорганізаційним (аудиторним і позааудиторним) формам роботи.

У своєму дисертаційному дослідженні «Педагогічні умови формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх інженерів-педагогів», що частково корелює з темою даного дослідження, авторка Самусь Т.В. на основі аналізу науково-методичної літератури здійснила систематизацію педагогічних умов, серед яких основні три: «1. Створення й реалізація цілісного навчально-методичного супроводу шляхом доповнення змісту дисциплін циклу професійної та практичної підготовки й практики здоров'язбережувальним компонентом. 2. Формування потреби в самоосвіті, самовихованні, розвиток здатності до самоконтролю та професійного самооцінювання здоров'язберігаючої компетентності. 3. Створення здоров'язбережувального освітнього середовища» [20]. Спрощена схема формування ЗЗК в такому випадку виглядатиме так: особистість – її потреби – середовище (навчальне й позанавчальне).

Окремі науковці вже зверталися до теми здоров'язбереження учнів, студентів та фахівців, що займаються технічною діяльністю (навчальною або виробничою). Зокрема Н. Красноперова вивчала ПУ імплементації ідей здорового способу життя (ЗСЖ) в умовах технічного ЗВО. Педагог визначила таку послідовність утілення доцільних ПУ: інформування студента щодо основ здоров'язбереження, актуалізація й видозміна спочатку його емоційної, а поступово й мотиваційно-ціннісної сфери, допомога в моделюванні особистої здоров'язбережувальної активності й діяльності й нарешті – включення студента у таку діяльність [12].

Оскільки регулярне, доцільне й умотивоване заняття фізичними вправами й руховою активністю в широкому розумінні не можливе без деякої внутрішньої організованості, важливо виокремити так звані внутрішні освітні умови здоров'язбереження: «Розглядаючи особистість студента, йдучи шляхом його формування і виховання засобами фізичного виховання, можна стверджувати, що цей процес складається зі стійких об'єктивних та суб'єктивних соціальних якостей, що виникають і розвиваються у ході навчальної діяльності, а також під впливом соціального середовища. Динаміка інтересів, мотивів та зацікавленості студентів засобами фізичного виховання за час навчання у ЗВО показує, що не відбувається суттєвих змін у розумінні їх значення для дотримання здорового способу життя, трудової та професійної діяльності. Тому майбутні фахівці після отримання заліку або закінчення ЗВО припиняють заняття фізичними вправами» [6].

Стимулювати ці умови до деякої міри можна стимулювати ззовні, але без постійної мотиваційної й саморегулювальної підтримки з боку студента заняття з фізичного виховання будуть тільки точковими і скінченними в часі заходами щодо здоров'язбеореження. Природним аргументом цієї тези виступає поняття самозбереження, яке пов'язане з усвідомленням своєї тілесності, розвиненої «Я-концепції» й, в ідеалі, виступатиме початковим фактором формуванням захищеного й безпечного професійного «Я-образу».

Висновки

Отже, пропонуємо, окрім класифікації ПУ, що формують здоров'язбережувальні компетенції, за способом впливу (статичні й динамічні ПУ), виокремлювати також внутрішні й зовнішні, актуальні й фонові. Фонові умови не є відображенням принципів формування здоров'язбережувальних компетенцій, вони не перебувають в зоні безпосереднього дидактичного або виховного впливу викладача і потребують лише мотиваційної й коригувальної підтримки. Саме динамічні зовнішні й внутрішні ПУ – об'єкт безпосереднього дидактичного й виховного впливів, вони – об'єкт даного дослідження.

Можна підсумувати, що відчуття людиною її причетності до подій і явищ світу, цілісності людини, природи й суспільства є первинними непедагогічними умовами здоров'язбереження. Освітні (як і природні чи суспільні) умови мають сенс тільки в їх множинності й сукупності, а за робоче визначення ПУ можна взяти максимально широку дефініцію – сукупність власне й невласне педагогічних факторів, які мають той або інший (конструктивний або деструктивний) вплив на досягнення освітньої мети, в нашому випадку – формування здоров'язбережувальних компетенцій. Відповідно ПУ можуть бути за мірою впливу, ресурсом та участю суб'єктів освітнього процесу суб'єктивні або об'єктивні, спеціально організовані та фонові (наявні в позаосвітньому середовищі), активні й пасивні. В практичному вимірі ПУ – це завжди людські й матеріальні, фізичні й ідеальні, організовані й хаотичні обставини й ресурси, які впливають на освітній процес.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бабанский Ю. К. Оптимизация процесса обучения (общедидактический аспект) / Ю. К. Бабанский. – Москва : Провещение, 1977. – 256 с.
2. Бражнич О. Г. Педагогічні умови диференційованого навчання учнів загальноосвітньої школи : дис. канд. пед. наук / О.Г. Бражнич. – Кривий Ріг, 2001. – 238 с.
3. Васильева Н.В. Обучать, сохраняя здоровье. Педагогические условия организации учебного процесса в школе: Учебно-методическое пособие. – Спб.: СпбАППО, 2008. – 66 с.
4. Виноградов П.А., Душанин А.П., Жолдак В.И. Основы физической культуры и здорового образа жизни. – М.: Советский спорт, 1996. – 592 с.

5. Гладощук О. Г. Педагогічні умови вдосконалення культури зміцнення здоров'я студентів у системі фізичного виховання у вищому навчальному закладі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / О. Г. Гладощук; НПУ ім. М. П. Драгоманова. – К., 2008. – 20 с.
6. Грибан Г. П. Фізичне виховання студентів аграрних вищих навчальних закладів: монографія / Г.П. Грибан. – Житомир: Вид-во Рута, 2012. – 514 с.
7. Гущо, Ю. П. Введение в энциклопедию здоровья и долголетия / Ю. П. Гущо. – М. ; Минск : МА «Личность, Экология, Мир» ; ЕМП «Кольцо», 1993.-304 с.
8. Дурманенко О. Аналіз поняття "педагогічні умови" в контексті моніторингу виховної роботи у вищому навчальному закладі / Оксана Дурманенко . Молодь і ринок №7 (90), 2012 – С. 135 – 138.
9. Ізбаш Л. М. Структура та компоненти культури здоров'я особистості / Л. М. Ізбаш // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету "Україна". - 2015. - № 11. - С. 131-135.
10. Камынина, Т. П. Формирование учебно-проектной деятельности студента в образовательном процессе : дисс. … кандидата пед. наук / Камынина Т. П. – Оренбург, 2006. – 200 с.
11. Ким СВ. Валеологическая безопасность образования. Ресурсы педагогических систем. – СПб.: Изд-во СПбГУЭФ, 2005. – 315 с.
12. Красноперова Н. А. Педагогическое обеспечение формирование здорового образа жизни студентов / Н. А. Красноперова // Теория и практика физической культуры. – 2005. – № 6. – С.16 – 19.
13. Лесгафт П.Ф. Руководство по физическому образованию детей школьного возраста // Лесгафт П.Ф. Избранные труды / Сост. И. Н.Решетень. - М.: ФиС, 1987. – 458 с.
14. Лернер И. Я. Дидактические основы методов обучения / И. Я. Лернер. – Москва : Знание, 1976. – 186 с.
15. Малькова, М. О. Формування професійної готовності майбутніх соціальних педагогів до взаємодії з девіантними підлітками : дис. кандидата пед. наук: 13.00.01 / Малькова М. О. – Луганськ, 2006. – 252 с.
16. Манько В. М. Дидактичні умови формування у студентів професійно-пізнавального інтересу до спеціальних дисциплін / В. М. Манько // Соціалізація особистості : зб. наук. пр.. Національного педагогічного університету ім. П. Драгоманова. – К.: Логос, 2000. – Вип. 2. – С. 151 – 153.
17. Огурцов А.П. От натурфилософии к теории науки / А. П. Огурцов. – М., 1995. – С.119-126.
18. Лебедева Н. Т. Профилактическая физкультура для здоровых детей: Справочное пособие. – Минск: ИПП Госэкономплана Республики Беларусь, 1993. – 208с.
19. Парчевская И. И. Педагогические условия формирования валеологических потребностей студентов: Дис. канд. пед. наук. – Ставрополь, 2001. – 180 с.
20. Самусь Т.В. Формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх інженерів-педагогів у процесі професійної підготовки : Дис. на здобуття наук. ступ. кан. пед. наук 13.00.04. - теорія і методика професійної освіти / Т. В. Самусь. – Глухів, 2016 – 228 с.
21. Смирнов Н. К. Здоровьесберегающие образовательные технологии и психология здоровья в школе / Н. К. Смирнов. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : АРКТИ, 2006. – 320 с.
22. Українська радянська енциклопедія: [в 17-ти т.] / гол. ред. М. П. Бажан; редкол.: І. К. Білодід та ін. – 1-ше вид. – Т. 1 : А – Богунці. – К. : Голов. ред. УРЕ, 1959. – 639 с.
23. Федорова, О. Ф. Некоторые вопросы активизации учащихся в процессе теоретического и производственного обучения / О. Ф. Федорова. – М. : Высшая школа, 1970. – 301 с.
24. Morgan C LLoyd (1925) Life, Mind, and Spirit: Emergent Evolution. Williams and Norgate, Ltd: London. – P.4

Овчарук Василь Володимирович — старший викладач кафедри фізичного виховання, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Ovcharuk Vasyl V. — Senior Lecturer at the Department of Physical Education, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

УДК 378.091.2:796

В. К. Тихонов

Спортивний клуб ВНТУ як первинна ланка організації фізкультурно-спортивної роботи

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Статтю присвячено питанням виховання всебічно розвинених фахівців, готових до високопродуктивної праці за обраною професією і захисту Батьківщини. Одним із засобів розвитку професійно-прикладної фізичної підготовки виступає активне заняття спортом за підтримки спортивного клубу. Розкрито досвід роботи Вінницького національного технічного університету у спортивно-масовій роботі, зокрема організації спортивного клубу ВНТУ. Визначено мету та завдання діяльності клубу.

Ключові слова: вуз, фізична підготовка, спорт, спортивний клуб, первинна ланка, організація.

Abstract

The article is devoted to the issues of education of fully developed specialists, ready for highly productive work in the chosen profession and protection of the Motherland. One of the means of developing professional-applied physical training is the active pursuit of sports with the support of a sports club. The experience of Vinnitsa National Technical University is disclosedin sports and mass work, in particular the organization of the sports club VNTU. The purpose and tasks of the club are defined.

Keywords: university, physical training, sports, sports club, primary link, organization.

Вступ

Безсумнівно, що фізична культура як навчальна дисципліна студентів є одним із завдань (напрямків) вищих навчальних закладів. Фізичне виховання в вузах направлено на сприяння в підготовці висококваліфікованих фахівців, їх гармонійному розвитку.

Процес навчання в вузі за дисципліною фізичного виховання передбачається рішенням наступних основних завдань:

По-перше, виховання у студентської молоді високих моральних, вольових якостей, формування готовності до високопродуктивної праці.

По-друге, збереження і зміцнення здоров'я студентів, підтримка високої працездатності протягом усього періоду навчання.

По-третє, забезпечення всебічної фізичної підготовленості студентів, реалізація професійно-прикладної фізичної підготовки з урахуванням особливостей майбутньої трудової діяльності студентів.

По-четверте, придбання студентами необхідних знань з основ теорії, методики і організації фізичного виховання і спортивного тренування.

По-четверте, вдосконалення спортивної майстерності студентів-спортсменів; підготовка до роботи в якості громадських інструкторів, тренерів і суддів.

По-п'яте, виховання у студентів потреби в регулярних заняттях фізичною культурою і спортом.

Світовий досвід показує, що створення мережі спортивних клубів є ефективним засобом оздоровлення громадян держави. Перехід України в нові економічні умови особливо негативно позначився на діяльності багатьох спортивних організацій.

Аналіз спеціальних літературних джерел свідчить про те, що сьогоденні проблеми фізвиховання у ВНЗ України вимагають нових підходів до фізичної підготовки студентської молоді. Спортивні клуби формуються як громадські організації фізичної культури і спорту, основним завданням яких є залучення студентів у позанавчальний час до фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності у вищих навчальних закладах, а також організація і проведення серед них спортивних змагань.

Результати дослідження

Сьогодні чимало українських ВНЗ різних рівнів акредитації та науковці здійснюють оптимальні пошуки організації навчального та позанавчального процесу фізичного виховання. Так, у наукових працях А.І. Драчука, С.М. Канішевського, О.С. Куца, Р.Т. Раєвського наголошується про те, що теперішня організація фізичного виховання у ВНЗ є недостатньо ефективною для підвищення рівня здоров'я, фізичної підготовленості та мотивації до систематичних занять фізичними вправами . Це завдання найбільш гостро стоїть перед вищою школою, яка є базовою ланкою підготовки здорового висококваліфікованого спеціаліста. За думкою провідних фахівців у галузі фізичного виховання, саме фізкультурні клуби та об'єднання повинні стати частиною структури освіти і спрямовуватись на розвиток здібностей, талантів, інтересів, духовних запитів і потреб у професійному визначенні .

Однією з умов організації спортивного клубу є також і наявність необхідної спортивної бази та оздоровчо-спортивного табору. В рамках спортивного клубу організована робота спортивних секцій, проводяться масові спортивні заходи, ведеться пропаганда здорового способу життя, робота з масового залучення студентів і співробітників вузу до систематичних занять фізичною культурою і спортом.

Всебічна діяльність з розвитку фізичної культури і спорту серед студентської молоді, працівників вузу та членів їх сімей здійснюється на демократичній основі, за умов відкритості та гласності, творчої ініціативи.

Спортивний клуб, як первинна ланка організації фізкультурно-спортивної роботи у позаурочний час, керується статутом (положенням), і забезпечує фізкультурно-оздоровчу та спортивну діяльність.

У ВНТУ 1967 року був створений спортивний клуб та реорганізований 2009 року (СК ВНТУ). Засновником Спортивного клубу є Вінницький національний технічний університет. Спортивний клуб не є юридичною особою і функціонує при кафедрі фізичного виховання університету за адресою: м. Вінниця, Хмельницьке шосе,95,корус №6. Спортивний клуб не має самостійного балансу, він використовує майно, субрахунковий рахунок університету, розміщується на кафедрі фізичного виховання, здійснює свою діяльність на засадах господарського розрахунку, самофінансування, дотацій спонсорів. Діяльність СК регламентується трудовим законодавством України, інструктивними документами МОН України, Ученої ради, наказами та інструкціями, що діють в університеті. СК ВНТУ реалізує свою мету та завдання в тісній взаємодії з кафедрою фізичного виховання, профспілковими комітетами та органами студентського самоврядування на підставі залучення фінансових, матеріальних та трудових ресурсів університету. Має свою печатку та емблему із своїм найменуванням.

Основна мета СК ВНТУ – об'єднання студентів, викладачів, співробітників, їхніх дітей, інших громадян для занять фізичною культурою, спортом, оздоровлення та популяризації здорового способу життя.

Визначено основні завдання: створення відповідних умов та можливостей для задоволення різнобічних інтересів студентів, працівників та інших осіб у сфері фізичної культури і спорту; формування всебічно розвиненої особистості члена клубу засобами фізичної культури та спорту; сприяння здійсненню заходів щодо створення та зміцнення спортивної бази клубу та ефективного її використання; забезпечення виконання комплексних і цільових програм з питань фізкультурно-реабілітаційної та спортивної роботи у навчально-виховній сфері; пропаганда здорового способу життя, запровадження фізичної культури та спорту в систему навчання, роботи, побуту й відпочинку студентів і співробітників університету; використання засобів фізичної культури та спорту для професійно-прикладної підготовки студентів як майбутніх фахівців сфери виробництва; організація й проведення масових фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів, надання послуг у сфері фізичної культури і спорту; створення фізкультурно-спортивних аматорських об'єднань, секцій, команд ізрізних видів спорту; проведення роботи щодо спортивного вдосконалення студентів, підготовки та відрядження збірних команд ВНТУ на змагання різного рівня.

Спортивний клуб університету виконує наступні функції:

- впровадження засобів фізичної культури і спорту в навчальну і трудову діяльність, дозвілля студентів і співробітників вузу;
- пропаганда здорового способу життя та формування знань і навичок самоконтролю, заходів особистої та громадської гігієни, способів надання першої допомоги, заходів протидії розвитку шкідливих звичок;
- створення всебічних організаційно-методичних умов для занять різними формами і видами фізичної культури і спорту;

- впровадження інноваційних форм і методів фізичного виховання, з урахуванням передового досвіду і досягнень сучасної науки;
- удосконалення матеріально-технічної бази ВНЗ, її раціональне і ефективне використання;
- розробка і реалізація календарних планів масових оздоровчих, фізкультурних і спортивних заходів: різних змагань, спортивних свят, огляд-конкурсів на кращу постановку спортивно-масової роботи серед факультетів, курсів та інших підрозділів вищого навчального закладу;
- підготовка членів спортивного клубу до виконання досягнення спортивних розрядів і звань;
- робота з фізичної реабілітації студентів, які мають відхилення в стані здоров'я, організація груп ЛФК (лікувальної фізичної культури);
- організація і контроль навчально-тренувального процесу в спортивних секціях, групах, збірних командах, створення умов для зростання їх спортивної майстерності;
- надання допомоги різним дитячо-підліткових спортивним об'єднанням, дитячо-юнацьким спортивним школам, загальноосвітнім школам, профтехучилищам, коледжам в організації масової оздоровчої, фізкультурної та спортивної роботи;
- організація та проведення літнього спортивно-оздоровчого табору «Супутник» (с. Степашки, Гайсинський район, Вінницька обл.);
- облік спортивних досягнень і рекордів вузу;
- організація спільно з органами охорони здоров'я медичного контролю за станом здоров'я членів спортивного клубу;
- розвиток самодіяльності і самоврядування в студентському спортивному русі;
- підготовка пропозиції щодо вдосконалення спортивно-масової роботи для комплексного плану соціального розвитку вузу;
- ведення діловодства, надання у відповідні організації необхідну інформацію про розвиток і стан фізичної культури і спорту у вузі.

Керівництво Спортивним клубом здійснює голова спортивного клубу ВНТУ, який затверджується наказом ректора ВНТУ. Голова СК ВНТУ підпорядковується проректору з науково-педагогічної роботи по організації виховного процесу ВНТУ та безпосередньо завідувачу кафедри фізичного виховання університету.

Діяльність СК ВНТУ є складовою частиною системи соціально-гуманітарної роботи університету. Вона є ефективною за умов реалізації основних завдань законодавчих та нормативних актів; традицій та можливостей навчального закладу щодо реалізації діяльності клубу; забезпечення пріоритетності інтересів особистості студента, що є найвищою цінністю вищих учбових закладів; орієнтації на професійний розвиток членів клубу, що сприятиме всебічному розвитку студентської молоді через інформаційний простір; органічного зв’язку зі світовою та національною історією, культурою, традиціями.

Впровадження новітніх технологій у навчально-виховний процес університету пов’язано з використанням фізкультурно-оздоровчих технологій та технологій забезпечення безпеки життєдіяльності.

Висновки

Таким чином, діяльність спортивного клубу, як первинна ланка організації фізкультурно-спортивної роботи пов’язана з адміністрацією ВНЗ, громадськими організаціями. Вона піднімає на новий рівень організаційну роль спортивного клубу і його активу, дозволяє йому і фізкультурним колективам інших навчальних закладів України ефективно вирішувати питання проведення масової фізкультурної, організаційно-пропагандистської роботи, спортивних змагань з видів спорту студентів, співробітників ВНЗ, викладацького складу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дутчак М. В. Спорт для всіх у світовому контексті / М. В. Дутчак. – Київ: НУФВСУ. – 2007. – 112 с.
2. Домашенко А. В. Організаційно-педагогічні засади системи фізичного виховання студентської молоді України: Автореф. дис. канд. наук з фіз. виховання і спорту / Домашенко А. В. - Л. : ЛДІФК, 2003. – 20 с.
3. Шепеленко Г. Деякі питання розвитку фізкультурної роботи в ВУЗах України / Г. Шепеленко // Физическое воспитание студентов творческих специальностей: Сб. науч. трудов. − Харьков: ХХПИ, 1999. – С. 36-39.
4. Масімов З. П. Студентський спортивний клуб як механізм реалізації масовості спортивного студентського руху / З. П. Масімов // Науково-методичний електронний журнал «Концепт». - 2017. - Т. 36. - С. 61-63.

5. Нечаєв В. Сучасні тенденції у розвитку фізкультурно-оздоровчих технологій / В. Нечаєв // Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини. Вісник Кам'янець-Подільського нац. ун-ту ім. Івана Огієнка : зб. наук. пр. – 2010. – Вип. 3. – С. 129–132.

6. Підлісна В. Принципи здорового способу життя студентської та учнівської молоді / В. Підлісна, М. Гуска //Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини. Вісник Кам'янець-Подільського нац. ун-туім. Івана Огієнка : зб. наук. пр. – 2010. – Вип. 3. – С. 149–153.

Тихонов Володимир Костянтинович *− доцент кафедри фізичного виховання, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.* E-mail: tihonovvk66@gmail.com

Tikhonov Volodymyr K. - *Associate Professor of the Department of Physical Education, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsya.* E-mail: tihonovvk66@gmail.com

УДК 796.814(477.44)

Костюк С. А.

Історія становлення самбо на Вінниччині
(до 80 – річчя боротьби самбо в Україні)

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті йдеться про розвиток та становлення на Вінниччині одного з найефективніших видів єдиноборств – боротьби самбо. Видатних особистостей, що стояли у витоків самбо у нашому регіоні, тренерів та спортсменів, які продовжують розвивати цей вид спорту як на території нашої області так і далеко за її межами.

Ключові слова: самбо, єдиноборство, спортсмени, тренер.

Abstract

The article deals with the development and formation of one of the most effective types of martial arts in Vinnytsya - the struggle of Sambo. Prominent personalities, who stood in the origins of sambo in our region and trainers and athletes who continue to develop this sport both in the territory of our region and far beyond its borders.

***Keywords**:* sambo, martial arts, athletes, trainer.

Самбо (походить від словосполучення «самозащита без оружия» або «самозащитаи борьба») – унікальний вид спортивного єдиноборства, а також дуже ефективна комплексна система самозахисту, яка була створена на теренах колишнього Радянського Союзу. Дана система самозахисту включає у себе синтез багатьох різноманітних видів єдиноборств та боротьби дзюдо. Особливістю даного виду боротьби є одночасне поєднання великого спектру кидків з утриманням та застосуванням больових прийомів на руки та ноги. Також великі проміжки часу спортсмени проводять у партері. Невід'ємною частиною самбо є і той факт, що цей вид боротьби універсально поєднує у собі розвиток усіх спортивних якостей у збалансованому тандемі одна з одною і саме тому, як не найкраще підходить для розвитку та тренування дітей.

Постійний пошук всього найкращого, дієвого та ефективного лягло в основу створення філософії самбо. Саме це і забезпечує для самбо постійний розвиток, оновлення та вдосконалення, що надає йому виключної ефективності.

Самбо виникло у 20-30 роки минулого століття. Засновником цього виду спорту прийнято вважати В. А. Спірідонова, який розвивав два напрямки самбо: спортивне – тренування у секціях, які були створені у Ленінграді, Свердловську, Новосибірську та розробка правил змагань; бойове – якому навчали робітників силових структур країни та прикордонників. Окрім Віктора Спірідонова вагомий внесок у розвиток та становлення самбо зробили такі особистості як В. С. Ощепко та А. А Харлампієв.

Кроки становлення самбо на Вінниччині розпочалися наприкінці 50-х років з приїздом у наш край для роботи стоматологом Леонардова Абатія Львовича, який у свій час пройшов підготовку з боротьби самбо у видатного тренера А. А. Харлампієва. Саме з учнів Леонарнова і розпочинається славетна історія школи боротьби самбо у нашому краї. Першим з терен Вінницької області звання Чемпіона України, Радянського Союзу та Европи здобуває Анатолій Бондаренко. Підтримують видатного земляка і здобувають звання Майстрів спорту СРСР та Чемпіонів України такі спортсмени, як Бородій Дмитро (старший тренер збірної області з самбо у 1961-1966 роках), Розборський Леонід, Коберницький Юрій, Тімановський Володимир, Ошовський Іван, Бондарчук Віктор, Біленький Михайло, Костюк Сергій, Левицький Андрій, Порошенко Петро та інші.

Серед цих видатних майстрів самбо не можливо не згадати Забеліна Павла Тихоновича, Майстра Спорту Радянського Союзу, Чемпіона Ракетних Військ Радянського Союзу, Заслуженого тренера України, який працював певний час у Вінницькому політехнічному інституті. Саме під керівництвом П. Т. Забеліна звання Майстрів спорту та Чемпіонів різних рангів змагань здобуло більш як 15 спортсменів. Саме він очолював збірну України на Параолімпійських іграх у м. Сідней, Австралія у 2000 році.

У різні роки честь Прикарпатського військового округу відстоювали вінницькі самбісти Валерій Антонов, Олександр Задворний, Павло Забелін, Юрій Коберницький, Володимир Тімановський, Анатолій Ворона, Ларік Вайнтруб, Сергій Костюк, Олександр Зімін. На той час збірну Прикарпатського військового округу з боротьби самбо очолював знаний фахівець, полковник збройних сил Радянського союзу Зонов Леонід Олександрович.

Чемпіонами у командному заліку в 1973 та 1975 роках серед збірних команд медичних вищів Радянського союзу стає збірна команда Вінницького медичного інституту. Яку на той час очолював кандидат медичних наук, доцент Ламинога Сергій Іванович.

Неоціненним є вклад у розвиток самбо на Вінниччині Заслуженого тренера України Сагаєва Івана Хасимовича. Який підготував велику кагорту знаних майстрів даного виду єдиноборства. Серед них Чемпіони України, Еропи, Світу.

У даний час Федерацію боротьби самбо Вінницької області очолює Вадим Соляник, а старшим тренером збірної області є тренер вищої категорії Нагорняк Іван Григорович. Саме із ним пов'язують сьогодення вінницького самбо. Нагорняк І.Г. підготував велику плеяду видатних спортсменів, Чемпіонів України, Європи та світу. Зокрема успішним став виступ вінницьких борців на Чемпіонаті України 2017 року, де збірна здобула сім нагород, серед яких 2 золоті, 2 срібні та 3 бронзові нагороди.

Гідно продовжує справу свого наставника Олег Бузовський, який підготував призера Чемпіонату Світу серед кадетів Миколу Шрамка та призерів Чемпіонатів Європи - О. Олійника та О. Пашенка.

Вагомий особистий внесок у розвиток сучасного самбо на Вінниччині зробив Майстер спорту Юрій Осіпян. Його учні неодноразово виборювали призові місця на чемпіонатах України, Європи та Світу. Серед них Майстер спорту міжнародного класу Тамара Карапетян, багаторазовий переможець та призер Чемпіонатів Світу, Європи, України.

Сьогодні у м. Вінниці та районах області працює велика кількість тренерів, які гідно продовжують справу своїх наставників та виховують нове покоління славних спортсменів – самбістів. Відділення самбо функціонують у смт. Муровані Курилівці під керівництвом В. Стецуна; м. Ладижині під керівництвом Олександра Жаруна, вихованця відомого тренера Івана Сагаєва, який і створив там школу самбо; м. Шаргороді під керівництвом Майстра спорту Олександра Коваля; смт. Оратові під керівництвом Миколи Беренговича та м. Хмільнику.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Волостых В. Энциклопедия боевого самбо / В. Волостых, А. Жуков, В. Тихонов. – Москва : «Олимп». - 1993. – 134 с.
2. Гаткин Е. Я. Букварь самбиста / Е. Я. Гаткин. – Москва : «Лист», - 1997. – 104 с.
3. Лозовський І. Р. Спортивні таланти поділля / І. Р. Лозовський. – Вінниця : ДП «Державна картографічна фабрика». – 2002.
4. Лозовський І. Р. Олімпійці та зірки спорту Вінниччини / І. Р. Лозовський. – Вінниця : ДП «Державна картографічна фабрика». – 2001. – 815 с.
5. Силиверстов С. А. Самбо (спортивный, боевой, специальный разделы) / Силиверстов С. А. – Москва, - 1997, – 101 с.
6. Харлампиев Ал. Ан. Система самбо. Боевое исскуство / А. А. Харлампиев. – Москва : «Советский спорт». –1995. – 98 с.
7. Чумаков Е. М. 100 уроков самбо / Е. М. Чумаков. – Москва : «Фаир-прес», – 1998, – 145 с.
8. Кулик Я. Л. Історія виникнення й розвитку фізичної культури та спорту на Україні / Я. Л. Кулик, С. А. Костюк, М. І. Петренко. – Вінниця, 1997, – 136 с.

Костюк Сергій Андрійович **–** доцент кафедри фізичного виховання, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця. E-mail: kostuksergij47@gmail.com

Kostyuk Sergey Andreyevich - Associate Professor of the Department of Physical Education, Vinnytsia National University Technical University, Vinnytsia. E-mail: kostuksergij47@gmail.com

УДК 613+615.8

О. І. Підлужняк

Нетрадиційні засоби і методи зміцнення здоров'я людини в сучасному соціумі

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті розкривається сутність та надаються рекомендації нетрадиційних засобів зміцнення здоров'я і фізичного вдосконалення людини в сучасному соціумі.

Ключові слова: здоров'я, людина, оздоровлення організму, загартовування, харчування.

Abstract

The article reveals the essence and provides recommendations for non-traditional means of strengthening the health and physical development of man in the modern society.

Keywords: health, person, body rejuvenation, hardening, nutrition.

На сьогоднішній день стан здоров'я сучасної людини змушує задуматися не тільки лікарів, а й фахівців з оздоровлення і, кожну окрему людину. Стає очевидним той факт, що існуючі оздоровчі системи населення втрачають ефективність впливу. Разом з традиційними методами оздоровлення людини, такими як спортивні ігри, легка атлетика, аеробіка, плавання і т.п. зараз усе популярнішими стають нетрадиційні методи зміцнення здоров'я і фізичного вдосконалення, а саме: аромотерапія, апітерапія, йога, загартовування, деякі системи оздоровчого голодування.

Нетрадиційна медицина являє собою сукупність методів діагностики, лікування та профілактики захворювань, які можуть надати дієву допомогу людині або полегшити страждання, викликані стресом, тривогою, алергією, застудою, грипом, і багатьма іншими недугами.

Розглянемо такі види нетрадиційних методів оздоровлення організму людини як аромотерапія, апітерапія, загартовування.

Аромотерапія – це лікування, засноване на застосуванні натуральних ефірних масел. Лікування необхідно хворим, для молодих і красивих, це «спосіб поліпшення настрою і стану за допомогою запахів». Потрапляючи через дихальні шляхи в організм людини, аромати роблять цілющу і очищаючу дію. Ти заспокоюєшся, повертається душевну рівновагу, життя знову набуває яскраве забарвлення.

Найперші методи аромотерапії були розроблені древніми єгиптянами. Спочатку аромати використовувалася в релігійних цілях – широко було поширене обкурювання пахощами храмів і палаців. Потім єгипетські цілителі звернули увагу на цілющий вплив аромотерапії на здоров'я людини, недарма єгиптяни називали ніс «центром черепа». Вони використовували аромати для догляду за шкірою, додавали їх в їжу і вино. Жерці впливали на свідомість людей, вміло використовуючи потрібні аромати, щоб ввести присутніх в транс.

Існує величезна кількість масел або їх сумішей, які можна застосовувати для зняття стресу. Аромотерапевти не рекомендують використовувати одне і те ж масло або суміш масел дуже довго – вони можуть втратити свою ефективність. Сьогодні відомі близько 200 різних ефірних масел, які можуть зробити сильний цілющий вилив і при грамотному використанні не заподіють побічних ефектів.

Апітерапія – лікування продуктами бджільництва. Доглядаючи за бджолами, люди помітили, що після укусу підвищується життєвий тонус, з'являється прилив сил, поліпшується настрій, зменшуються прояви багатьох захворювань. У Західній Європі, Китаї, Індії розуміння ролі бджолиної отрути досягло вершин. У Китаї бджолина отрута використовувалася як засіб проти отруєнь отрутами, для омолодження, при захворюваннях суглобів. В Індії був виготовлений еліксир молодості на основі бджолиної отрути. Гіппократ лікував хворих за допомогою бджолиних укусів. Він писав: «Лікар лікує, а природа виліковує». Апітерапія включає в себе прийом, з лікувальною метою, меду прополісу, квіткового пилку, маточного молочка, бджолиної отрути і воску.

Апітерапія в першу чергу передбачає посилення та активізацію імунної системи людини і

відновлення природних сил організму, що дозволяють протидіяти різним патогенним засадам, за допомогою його стимуляції. Апітерапія передбачає дотримання відповідних дієт, в деяких випадках детоксикації організму, фізичних навантажень.

Загартовування – це система спеціального тренування терморегуляторних процесів організму, що включає в себе процедури, дія яких спрямована на підвищення стійкості організму до переохолодження або перегрівання. В його основі лежить багаторазовий вплив тепла, охолодження і сонячних променів. При цьому в людини поступово виробляється адаптація до зовнішнього середовища. У процесі загартовування вдосконалюється робота організму: поліпшуються фізико-хімічний стан клітин, діяльність всіх органів і їх систем. У результаті загартовування збільшується працездатність, знижується захворюваність, особливо простудного характеру, поліпшується самопочуття. Найбільш сильна процедура загартування – моржування. Але вона має ряд протипоказань, особливо протипоказано дітям, підліткам і людям, які постійно страждають захворюваннями верхніх дихальних шляхів. В моржуванні повинна передувати підготовка організму, що полягає в регулярних обливаннях з поступовим зниженням температури води.

Одним з найпоширеніших видів загартовування є ходіння босоніж. При тривалих перервах в загартовуванні його ефект знижується або втрачається зовсім. Починати загартовування і потрібно тільки після відвідування і перевірки лікаря, так як і загартовування – це тренування, а не лікування, і людям із захворюванням і зі слабким імунітетом подібні процедури можуть бути протипоказані.

Не менш оздоровчий ефект має заняття йогою. Більшість сучасних людей, які ведуть сидячий спосіб життя, недостатньо уваги приділяють своєму тілу. Внаслідок цього, нервові волокна стають млявими й поступово атрофуються. Йога тонізує ці нерви й одночасно збуджує пов’язані з ними центри мозку. Вправи йоги впливають на кожну частину тіла. Розтягуючи й тонізуючи м’язи й суглоби, хребет і всю кісткову систему, асани впливають не тільки на зовнішні частини тіла, але й на внутрішні органи. Усуваючи фізичну й психічну напругу, вправи з йоги звільняють величезні запаси енергії.

При роботі з фізичним тілом – проводиться ретельне очищення всього організму від шлаків і токсинів, чиститься кишечник, пазухи носа, мова, робляться спеціальні вправи для очей і дихальної системи. При роботі зі свідомістю – усуваються всі негативні думки й емоції, очищається сфера підсвідомості від накопиченого роками негатива, створюється настрій на бездоганність у справах і вчинках. Така практика внутрішнього й зовнішнього очищення дуже швидко починає надавати потужну підтримку імунній системі й полегшує подальші кроки щодо оздоровлення тіла й свідомості.

Щоб активізувати захисні сили організму і підвищити імунітет, корисно періодично проводити оздоровчі голодування. Голодування сприяє очищенню організму: перш за все, гине гнилісна мікрофлора, очищається шкіра, рідинні середовища, внутрішні органи. Це сприяє циркуляції крові, нормалізує постачання необхідними речовинами всіх частин тіла. Зв’язки стають еластичними, суглоби рухливими. Очищаються нервові стовбури, збільшується чутливість шкірних рецепторів, сильно загострюється нюх, поліпшується енергетика організму.

Існують такі різновиди голодування:

- звичайне голодування, що супроводжується вживанням великої кількості кип’яченої води, регулярним очищенням шлунка;
- сухе голодування – голодування без вживання води;
- напівсухе голодування – голодування без надходження до організму води (як питва, регулярне очищенням шлунка) але з обливанням тіла, прийняттям ванн або вологих обтирань.

Терміни голодування можуть бути: малі – 1-2 доби; середні – 3-7 діб; тривалі – 7-30 діб і більше.

Цикли голодування можуть бути: щотижневі – від 1 до 2 діб; щомісячні – від 1 до 3 діб; щоквартальні – при зміні сезону року від 3 до 10 і більше днів; щорічні – від 7 до 20 і більше днів. Але наполегливо рекомендується не займатися голодуванням самотужки. Треба обов’язково порадитися з лікарем щодо термінів голодування, режиму дня тощо.

Піст – це повне чи часткове утримання від їжі, що здійснюється з метою релігійної дисципліни (духовного і фізичного очищення). Багато харчових обрядів тісно пов’язані зі стародавніми народними звичаями, котрі передавалися з покоління в покоління.

Піст і голодування значно впливають на духовність людського буття, це – найсильніші та найрадикальніші засоби підтримання високого рівня здоров’я. Вони є величезним резервом, який слугує для продовження життя людини.

Висновок. Немає людини, яка коли-небудь чим-небудь не хворів. Але іноді досить витратити

мінімум зусиль, щоб відчути себе непереможним перед будь-якою хворобою, адже природа подбала про нас досконало, обдарувавши людський організм здатністю в потрібний момент підключати ті внутрішні резерви, які закладені в кожному. Треба тільки знати, як це робиться, і тоді можна вирватися практично з будь-якого захворювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Брегг П. С. Система оздоровления. Жизнь без лекарства / Брегг П. С. – С-Пб. : Золотой век, 2000.- 512 с.
2. Войткевіч С. А. Ефірні олії для парфумерії та ароматерапії / Войткевіч С. А. - М. : Харчова промисловість, 1999. - 320 с.
3. Круковер В. Исцеляющий улей. Продукты пчеловодства в народной и классической медицине. / Круковер В. - Донецк : Мультипресс, 2008. - 288 с.
4. Нетрадиційні методи оздоровлення людини. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://ukrbukva.net/page,10,57226-Netradicionnye-metody-ozdorovleniya-organizma-cheloveka.html
5. Копитін А. І. Тренінг з фототерапії / Копитін А. І. – С-Пб. : Мова, 2003. – 96 с.
6. Парфенов А. П., Загартовування людини / А. П. Парфенов. – Л.: Медгиз. Ленингр. отд-ние, 1980. – 270 с.
7. Йога як оздоровчий вид рухової активності та її вплив на організм людини. [Електронний ресурс]. - Режим доступу:https://www.researchgate.net/publication/308417666_Joga_ak_ozdorovcij_vid_ruhovoi_aktivnosti_ta_ii_vpliv_na_organizm_ludini
8. Лікуємося голодуванням. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://pogliad.ua/ru/news/health/likuemosya-goloduvannyam-147168

Підлужняк Олександр Іванович – старший викладач кафедри фізичного виховання, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця. E-mail: pidluzhniakalex@gmail.com

Pidluzhnyak Alexander I. – Senior Teacher, Department of Physical Education, Vinnitsia National Technical University, Vinnitsia. E-mail: pidluzhniakalex@gmail.com

УДК 796.077-057.87

І. А. Шемчак

Проблеми фізичної культури і студентського спорту

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В статті розглянуті проблеми розвитку сучасного студентського спорту, а також проблеми розвитку фізичної культури у вищих навчальних закладах.

Ключові слова: студенти, фізична культура, спорт, заняття, здоровий спосіб.

Abstract

This article deals with the problems of developing modem student's sport and problems of developing physical training at universities.

Keywords: students, physical culture, sports, classes, healthy way.

Вступ

Спорт та фізична культура – це важливий елемент сучасної культури. Фізична культура позитивно впливає на здоров'я, фізичну досконалість, а також на її світогляд, моральні принципи та на взаємини між людьми в суспільстві.

В умовах формування української державності серед різноманітних проблем, що пов'язані з національною системою фізичної культури і спорту, актуальною залишається проблема підвищення духовного потенціалу нації, особливо молоді.

Сучасний стан фізичного виховання студентів потребує об'єктивного аналізу існуючих форм та систем його розвитку в Україні. Фізичне виховання сприяє всебічному розвитку особистості. Чим краще розвинене фізичне і духовне здоров'я людини, тим вищий рівень її працездатності і результативності праці. Тобто, така людина більш активна, життєрадісна та мобільна.

Основна частина

Проблема студентського спорту є сьогодні дуже актуальною, адже все менше молоді хоче займатися спортом, а також рівень фізичної активності значно знизився в порівнянні з попередніми роками. Лише незначна частина студентів приділяє належну увагу заняттям фізичною культурою, тому необхідно вжити заходів, щоб залучити сучасне покоління студентів до занять спортом і зацікавити їх цим.

Фізична активність і спорт для молоді є необхідною умовою нормального розвитку розуму і тіла. Абсолютна більшість психічних і фізичних захворювань, так або інакше пов'язані із відсутністю рухів і ожирінням, тому фізична активність і заняття спортом «для себе» покращують якість життя, знімають стресові стани, підвищують працездатність.

Втрата інтересу студентської молоді до занять спортом та фізичною культурою є однією з актуальних проблем сьогодення. Студенти невмотивовані і майже не проявляють активності. Хоча, багато студентів мають високий потенціал і, використовуючи свої фізичні можливості, могли б досягти успіхів у спорті.

Основною причиною невмотивованості є лінь та небажання розвиватися. Більшість молоді не зацікавлена у заняттях спортом, так як вони потребують сили волі та витримки. Лише деякі розуміють, яку користь несуть заняття спортом.

Сьогодні соціальні запити вимагають професійної підготовленості майбутнього спеціаліста, у тому числі й потенціалу його фізичної культури. У зв'язку з цим виникає потреба, вдосконалення процесу виховання фізичної культури студентів.

Ефективність фізичного виховання значною мірою залежить від мотивів, які стимулюють активність особистості: *фізичне вдосконалення* пов'язане з прагненням прискорити темпи власного

розвитку, мати гідне місце в оточенні, домогтися уваги; *дружня солідарність* продиктована бажанням бути разом з друзями, співпрацювати з ними; *відповідальність* зумовлена необхідністю відвідувати заняття з фізичної культури, виконувати вимоги навчальної програми; *суперництво* пов'язане з бажанням виділитися, підняти свій престиж, бути першим; *спортивний мотив* зумовлений прагненням досягнути значних результатів; *ігровий,* що є засобом розваги, нервової розрядки, відпочинку та ін.

За час навчання важливо сформувати у студентів розуміння необхідності постійно працювати над собою, вивчаючи особливості свого організму, раціонально використовувати свій фізичний потенціал, ведучи здоровий спосіб життя, постійно засвоювати цінності фізичної культури.

Висновки. Формування фізично розвиненої та соціально активної особистості має сьогодні особливе значення. Потрібно активно залучати студентів до занять фізичною культурою, пропагувати здоровий спосіб життя. Найголовнішим завданням фізичного виховання має стати формування мотиваційно-ціннісного ставлення до фізичної культури, потреби в регулярних заняттях фізичними вправами і спортом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту - К., 2004- 9 с.
2. Гунько П. М. Ставлення студентської молоді до фізичної культури і спорту / П.М. Гунько // Молода спортивна наука України : зб. Наук. Праць в галузі фізичної культури та спорту. – Львів, 2006. – Том 3. – Вип. 8 – С. 83-87.
3. Актуальні проблеми фізичного виховання і спорту, здоров’я людини /матеріали І всеукраїнської науково-практичної конференції. – Вінниця : ВЦ ВНАУ, 2015. – 27 с.

Шемчак Ігор Анатолійович − старший викладач кафедри фізичного виховання, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця. E-mail: shemchakia@gmail.com

Shemchak Igor A. − Senior Teacher, Department of Physical Education, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa. E-mail: shemchakia@gmail.com

УДК 796.011.1-057.87

С. В. Тихонова

Оцінка рівня фізичного розвитку та фізичної підготовленості сучасного студента

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В доповіді винесена на огляд проблемаоцінки фізичної підготовленості, як ефективний спосіб залучення студентів до занять фізичною культурою, та можливість досліджувати рівень особистої фізичної підготовленості кожного студента протягом усіх років навчання.

Ключові слова: фізична підготовка, студенти, фізичний розвиток,фізичне виховання, тести.

Abstract

The report outlines the problem of assessing physical fitness as an effective way ofengaging students in physical education, and the ability to explore the level of personal fitness of each student during all years of study.

Keywords: physical training, students, physical development, physical education, tests.

Вступ

Технічний прогрес, стрімкий розвиток науки і дедалі зростаюча кількість нової інформації, яку потребує сучасний фахівець, роблять навчальну діяльність студента все більш інтенсивною і напруженою. Відповідно, зростає і значення фізичної культури як засобу оптимізації режиму життя, активного відпочинку, збереження і підвищення працездатності студентів протягом усього періоду навчання, підготовки молодих людей до професійної діяльності. Одним з важливих результатів процесу фізичного виховання у ВНЗ є загально-фізична і професійно-прикладна фізична підготовленість студентів.

Фізична підготовленість - результат фізичної підготовки, що виражається в певному рівні розвитку фізичних якостей, придбання рухових навичок і умінь, необхідних для успішного виконання тієї чи іншої діяльності. Роль фізичної підготовленості студентів багатогранна. Фізична підготовленість не тільки сприяє зміцненню здоров'я і високої працездатності, а й створює передумови для успішної професійної діяльності, побічно проявляючись в ній через такі фактори, як стан здоров'я, ступінь фізичної тренованості, адаптація до умов праці. Одним з найважливіших стратегічних завдань на етапі модернізації системи вищої освіти України є забезпечення якісної фізичної підготовленості студентів на рівні міжнародних вимог. Спостереження останніх десятиліть виявили, що під впливом різних чинників спостерігається погіршення фізичного здоров’я та фізичної підготовленості студентської молоді. Досліджуючи стан здоров’я молоді, В.Н. Платонов (2009) зазначає, що вища школа одержує 70% хворих, випускає 90%. До 60% молодих фахівців, які поступають на роботу після закінчення вищого навчального закладу України, фізично не готові працювати в тому темпі і з тією інтенсивністю, які вимагає їх професія (Р.Т. Раєвський, 2000). В Резолюції Національного конгресу Спортивної студентської спілки України, ухваленої 25 травня 2018 року у місті Луцьку, висловлена стурбованість, що до щорічного загальноукраїнського тестування фізичної підготовленості у 2017 році за станом здоров’я було допущено менше половини студентської молоді; серед студентів, які брали участь у тестуванні, високий рівень фізичної підготовленості має 15,4% осіб, достатній рівень – 31,1%, середній рівень – 33,6%, низький рівень – 19,9%. Ці дані вказують на відсутність у більшості студентів активних зусиль на підтримання належного рівня своєї фізичної підготовленості.

Одним з найпоширеніших є визначення рухової підготовленості як бази, завдяки якій відбувається вся рухова діяльність людини, основи високої працездатності, важливого показника фізичного здоров’я. Традиційно вважається, що рухова підготовленість – результат рухової активності людини, її інтегральний показник, тому що під час виконання рухових дій у взаємозв’язок вступають всі органи та системи організму.

Результати дослідження

Тестування рухової підготовленості людини включає виконання комплексу, стандартизованих рухових дій, що дозволяють оцінити рівень розвитку основних фізичних якостей – сили, витривалості, прудкості, спритності та гнучкості, що мають суттєве значення для життєдіяльності людини, її фізичного стану і здоров'я.

Згідно з Тематичним планом науково-дослідних робіт у жовтні 2018 року було здійснено моніторинг рухової підготовленості студентів I-IV курсів ВНТУ. Дослідженням було охоплено 1857 студентів ВНТУ (допущено до тестування 1539 юнаків і 318 дівчат). Для вирішення завдань дослідження нами були використані такі методи: аналіз науково-методичної літератури; спостереження; педагогічне тестування; синтез, порівняння та узагальнення отриманих даних; методи математично статистики.

Програма тестування була складена згідно з Наказом Міністерства молоді та спорту України від 15 грудня 2016 року №4665 «Про затвердження тестів і нормативів для проведення щорічного оцінювання фізичної підготовленості населення України». Були дотримані як загальні положення так і вимоги до виконання тестів.

Юнаки виконували такі тести: рівномірний біг 3000 м, підтягування, нахил тулуба вперед із вихідного положення сидячи, біг 100 м і човниковий біг 4 х 9 м (студенти 1-3 курсів), стрибок у довжину з місця і піднімання тулуба в сід за 30 с (студенти 4-го курсу).

Дівчата виконували такі тести: рівномірний біг 2000 м, стрибок у довжину з місця, нахил тулуба вперед з вихідного положення сидячи, біг 100 м і човниковий біг 4 х 9 м (студентки 1-3 курсів), згинання і розгинання рук в упорі лежачи і піднімання тулуба в сід за 1 хвилину (студентки 4-го курсу).

Висновки

Підсумкова оцінка рівня фізичної підготовленості юнаків і дівчат 4-го курсу включала суму балів, одержаних ними за 5 тестів і додаткових балів за розрахунок індексу маси тіла.

Проведенню тестування передував навчально-виховний процес з підготовки студентів до оцінювання фізичної підготовленості. Заняття проводилися впродовж 6 тижнів з розрахунку 2 годин на тиждень академічними групами чисельністю 25-30 осіб. Студенти набули необхідних умінь, були ознайомлені з метою, умовами та порядком проведення тестування, вимогами правил безпеки. Результати оцінювання фізичної підготовленості представлені в Таблиці 1.

Таблиця 1.

Результати оцінки фізичної підготовленості студентів ВНТУ

Кількість осіб, які допущені до тестування			Кількість осіб, які отримали результати за рівнем фізичної підготовленості											
			високий			достатній			середній			низький		
всього	з них		всього	з них		всього	з них		всього	з них		всього	з них	
	ч	ж		ч	ж		ч	ж		ч	ж		ч	ж
1857	1539	319	130	122	8	398	364	34	650	519	131	679	533	146

Ці дані засвідчують значну кількість студентів з середнім (35,00%) і низьким (36,6%) рівнями рухової підготовленості.

У 2018 році було продовжено аналіз результатів оцінювання фізичної підготовленості студентів, отриманих у 2017 році. В Таблиці 2 наведені показники фізичної підготовленості юнаків. Вони засвідчують, що з 1496 юнаків 9,1% мають високий рівень рухової підготовленості, 19,9% – достатній, 28,3% – середній, 42,7% – низький.

Можна констатувати, що тільки 29% юнаків мають рівень рухової підготовленості у діапазоні від високого до достатнього, а решта 71% – у діапазоні від середнього до низького. Привертає увагу тенденція збільшення відсотка юнаків з рівнем рухової підготовленості від середнього до низького від першого до третього курсів – 67,3%, 70,4% і 72,3% відповідно.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Олійник, О. М. Основні шляхи формування потреб молоді щодо спортивноорієнтованного фізичного виховання / О. М. Олійник, Д. Д. Кучма // Педагогіка і сучасні аспекти фізичного виховання : зб. наук. праць І Міжнар. наук.-практ. конф. (Краматорськ, 16–17 квітня 2015 року) : у 2 т. / за заг. ред. Ю. О. Долинного. – Краматорськ : ДДМА, 2015. − Т. 1. − 169–172с.

2. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24.12.1993 р. № 3808-XII (із змінами та доповн.) // Відом. Верхов. Ради України . – 1994. – №14. – 80с.

3. Про Національну доктрину розвитку фізичної культури і спорту України : Указ Президента України від 28.09.2004 р. № 1148 // Офіц. вісн. України. – 2004. – № 39.

Тихонова Світлана Володимирівна **–** ст. викладач кафедри фізичного виховання, Вінницький національний технічний університет. E-mail: tixonsv68@gmail.com

Tikhonova Svetlana Vladimirovna - art. Teacher of the Department of Physical Education, Vinnytsia National Technical. E-mail: tixonsv68@gmail.com

УДК 796:613.97-057.87

Л. Г. Євсєєв

Фізична підготовленість – важливий показник фізичного здоров'я студентів

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті висвітлені різні аспекти поняття "здоров'я", способи оцінки рівня фізичного здоров'я, залежність збереження здоров'я від рухової активності, взаємозв'язки показників фізичної підготовленості з фізичним станом студентів. Дано характеристику фізичної підготовленості студентів ВНТУ за показниками 2017 і 2018 років.

Ключові слова: здоров'я, фізичне здоров'я, фізичний стан, студенти, рухова активність, рухова підготовленість, тестування, аналіз.

Abstract

The article covers various aspects of the concept of "health", ways of assessing the level of physical health, the dependence of health preservation on motor activity, interrelation of the indicators of physical fitness with the physical state of students. The characteristic of physical preparedness of students of VNTU according to the indicators of 2017 and 2018 is given.

Keywords: health, physical health, physical condition, students, motor activity, motor fitness, testing, analysis.

Вступ

Відомо, що здоров'я людини залежить від багатьох факторів: кліматичних умов, стану навколишнього середовища, забезпечення продуктами харчування та їх цінності, соціально-економічних умов, а також стану медицини. У загальному розумінні поняття "здоров'я" пояснюють як складний феномен глобального значення, який можна розглядати як філософську, соціальну, економічну, біологічну, медичну категорію, як індивідуальну й суспільну цінність. Здоров'я – це комплексна структура, всі складові якої (фізичне, психічне, соціальне, духовне) спрямовані на позитивне функціонування особистості в соціумі. Розуміння здоров'я як багатоаспектної системи дозволяє правильно усвідомлювати його значення в житті людини й суспільства. Кожна особа прагне прожити довге плідне життя. Суспільство, зі свого боку, зацікавлене у здоров'ї громадян, оскільки тільки здорові громадяни зможуть принести максимальну користь для його розвитку. Фізичне, психічне, соціальне, духовне здоров'я взаємообумовлені між собою, тому вірною буде така думка: на базі фізичного здоров'я розвивається соціальне здоров'я, а на основі фізичного і соціального формується психічне і, як вершина, духовне здоров'я людини [1,2, 6, 9].

В науковій літературі фізичне здоров'я визначають як стан організму, якому притаманна відсутність хронічних та гострих захворювань, коли фізичний розвиток, фізична підготовленість, показники всіх фізіологічних систем перебувають у межах норми, а також при наявності захисних можливостей організму до інфекцій та змін у навколишньому середовищі. Основу фізичного здоров'я становить біологічна програма індивідуального розвитку людини, яка опосередкована базовими потребами (харчування, дихання, рух, пізнання навколишнього середовища, сексуальне задоволення і т.д.), домінуючими у нього на різних етапах. Основними показниками фізичного здоров'я є нормальне функціонування всіх органів і систем організму, що виявляється й підтверджується віковими антропо- та біометричними показниками (зріст, вага, обсяг грудної клітини; робота серця, дихання, опорно-рухового апарату; постава; стан шкіри; гострота зору, слуху, нюху, смаку), і відсутність хвороб або поодинокі захворювання (два-три рази на рік) [2, 5, 10].

Тіло людини створено для руху (опорно-руховий апарат становить близько 80% маси тіла, до 80-90% структур головного мозку в тій чи іншій мірі пов'язані з функцією руху). У процесі формування людини як виду, йому доводилося багато рухатися, щоб забезпечити собі мінімальні умови виживання. Ця залежність збереження життя від рухової активності закріпилась в генетичному коді людини, тому потреба в русі не зменшилася і сьогодні, незважаючи на те, що досягнення цивілізації призвело до різкого зменшення рухової активності сучасної людини [3, 9, 11].

Якщо людина фізично міцна, рідко хворіє, має високу працездатність, то говорять, що вона має добрий фізичний стан. У її організмі злагоджено діють усі органи. Це можна визначити, наприклад, за температурою тіла, частотою дихання та станом пульсу. У такої людини зазвичай нічого не болить, вона має добрий апетит і міцний сон, її маса відповідає зросту й віку, у неї не погіршується самопочуття під час коливань температури, атмосферного тиску, вологості повітря, виконання фізичних вправ. Тому фізично здоровим є студент, організм якого відрізняється злагодженою роботою органів і систем організму, адекватними віку антропометричними та біометричними показниками, відсутністю частих та тривалих захворювань, наявністю оптимальної реакції на систематичну рухову діяльність, можливістю виконання різних фізичних навантажень. В той же час сучасне навчання характеризується підвищеним розумовим навантаженням і створює виражену психологічну напругу, яка не супроводжується активною руховою діяльністю. Гіпокінезія зменшує силу і витривалість м'язів, знижує їх тонус, зменшує обсяг м'язової маси, порушує координацію рухів. Все це призводить до виражених негативних функціональних змін: частішають серцеві скорочення, зменшується ударний і хвилинний обсяг кровообігу, скорочується ємність судинного русла, уповільнюється час загального круговороту крові та інше. В зв'язку з цим, не випадково впродовж останніх десятиліть науковці України констатують тенденцію погіршення стану здоров'я та рухової підготовленості студентів [4, 6, 9, 10].

Таким чином, фізичний аспект здоров'я передбачає оптимальне функціонування всіх систем організму людини (серцево-судинної, дихальної, м'язової та ін.). При цьому поняття "фізичне здоров'я" пов'язують із умінням володіти своїм тілом, фізичною витривалістю, високим рівнем працездатності. Фізичне здоров'я - це стан організму, при якому показники основних фізіологічних систем лежать в межах фізіологічної норми і адекватно змінюються при взаємодії людини з зовнішнім середовищем. Турбота про фізичне здоров'я людини повинна тривати протягом усього життя.

Для формування високого рівня фізичного здоров'я у населення слід знати, які саме критерії є конкретними його проявами. Вперше М. Амосов (1987) запропонував термін "кількість здоров'я", як певний функціональний резерв організму, який забезпечує максимальну продуктивність органів і систем при збереженні якісних меж їх функцій. Виходячи із зазначеного, фізичне здоров'я може бути виміряне за допомогою певних функціональних показників. Для характеристики і вивчення фізичного здоров'я застосовуються різні численні дослідження. При цьому число і характер показників (генетичних, біохімічних, метаболічних, морфологічних), які вимірюють, залежить від мети дослідження, вікових категорій та ін. Природно, чим більше показників, тим точнішим буде судження про стан фізичного здоров'я конкретної людини [2, 7, 11].

Для оцінки фізичного стану молоді відповідно сучасним поглядам виділяють 5 критеріїв: рівень фізичного розвитку, ступінь його гармонійності, відповідність біологічного віку календарному; рівень функціонування основних систем організму; рівень фізичної підготовленості; ступінь опору організму несприятливим впливам; наявність чи відсутність хронічних захворювань. В даний час для визначення рівня здоров'я при обстеженнях людей рекомендується використовувати показники фізичної підготовленості. Фізична підготовленість: ознаки, які треба виміряти – фізичні якості (сила, швидкість, витривалість, спритність, гнучкість); способи вимірювання – тести, способи оцінки – бали, індекси [11, 12].

Організація і методи дослідження

Дослідженням у 2017 році було охоплено 1335 студентів Вінницького національного технічного університету (ВНТУ) 1-3 курсів (1088 юнаків і 335 дівчат); у 2018 році – 1276 студентів 2-4 курсів (1061 юнак і 215 дівчат). Для вирішення завдань дослідження нами були використані такі методи: аналіз науково-методичної літератури; спостереження; педагогічне тестування; синтез, порівняння та узагальнення отриманих даних; методи математичної статистики.

Програма тестування була складена згідно з Наказом Міністерства молоді та спорту України від 15 грудня 2016 року №4665 «Про затвердження тестів і нормативів для проведення щорічного оцінювання фізичної підготовленості населення України». Були дотримані як загальні положення так і вимоги до виконання тестів.

Юнаки виконували такі тести: рівномірний біг 3000 м, підтягування, нахил тулуба вперед із вихідного положення сидячи, біг 100 м і човниковий біг 4 х 9 м (студенти 1-3 курсів), стрибок у

довжину з місця і піднімання тулуба в сід за 30 с (студенти 4-го курсу).

Дівчата виконували такі тести: рівномірний біг 2000 м, стрибок у довжину з місця, нахил тулуба вперед з вихідного положення сидячи, біг 100 м і човниковий біг 4 х 9 м (студентки 1-3 курсів), згинання і розгинання рук в упорі лежачи і піднімання тулуба в сід за 1 хвилину (студентки 4-го курсу).

Підсумкова оцінка рівня фізичної підготовленості юнаків і дівчат 4-го курсу включала суму балів, одержаних ними за 5 тестів і додаткових балів за розрахунок індексу маси тіла.

Результати дослідження

Фізична підготовленість є результатом фізичної активності людини, її інтегральним показником, бо при виконанні фізичних вправ взаємодіють практично всі органи і системи організму. Добираючи спеціальні вправи – тести, можна визначити рівень функціонування окремих систем організму, від яких безпосередньо залежить результат фізичної вправи. За норму фізичної підготовленості у фізичному вихованні приймають результат фізичної вправи, який відповідає оцінним вимогам фізичної підготовки.

Аналіз даних спеціальної літератури свідчить, що виконання комплексу простих і доступних кожному рухових дій, за допомогою яких визначають рівень рухової підготовленості людини, дає об'єктивне уявлення про функціональні можливості організму студентів і стан їхнього фізичного здоров'я.

Результати дослідження, подані в таблиці 1, свідчать, що в 2017 році з 1089 юнаків 9,6 % мали високий рівень рухової підготовленості, 20,3 % – достатній, 26,8 % – середній, 43,3 % – низький; у 2018 році з 1061 юнака – 7,3 % мали високий рівень рухової підготовленості, 21,8 % – достатній, 33,6 % – середній, 37,3 % – низький.

Таблиця 1. Оцінка рівня рухової підготовленості студентів ВНТУ (юнаки)

Курс	Рік дослідження	Кількість студентів	З них за рівнем підготовленості (в %)			
			Високий	Достатній	Середній	Низький
1	2017	358	10,9	21,8	26,5	40,8
2	2018	357	6,4	22,7	31,4	39,5
2	2017	304	10,2	19,4	29,6	40,8
3	2018	302	9,6	24,2	31,8	34,4
3	2017	426	7,9	19,8	25,0	47,3
4	2018	402	6,2	19,1	37,1	37,6

Можна констатувати, що в 2017 році тільки 29,9 % юнаків мали рівень рухової підготовленості у діапазоні від високого до достатнього, а решта 70,1 % – у діапазоні від середнього до низького, а в 2018 році – 29,1 % юнаків мали рівень рухової підготовленості у діапазоні від високого до достатнього, а решта 70,9 % – у діапазоні від середнього до низького. Якщо в 2017 році 43,3 % юнаків мали низький рівень рухової підготовленості, то в 2018 році – 37, 3%. Привертає увагу те, що в 2017 році до тестування було допущено 426 юнаків 3 курсу, а через рік їх кількість зменшилася на 5,6 %.

Результати дослідження, подані в таблиці 2, свідчать, що в 2017 році з 247 дівчат 1,2 % мають високий рівень рухової підготовленості, 4,9 % – достатній, 29,1 % – середній, 64,8 % – низький;

Таблиця 2. Оцінка рівня рухової підготовленості студентів ВНТУ (дівчата)

Курс	Рік дослідження	Кількість студентів	З них за рівнем підготовленості (в %)			
			Високий	Достатній	Середній	Низький
1	2017	83	-	6,0	26,5	67,5
2	2018	80	1,3	8,7	31,3	58,7
2	2017	68	1,5	1,5	41,6	55,4
3	2018	63	3,2	9,5	38,1	49,2
3	2017	96	1,0	6,3	22,9	69,8
4	2018	72	1,4	11,1	29,1	58,4

у 2018 році з 215 дівчат – 1,9 % мають високий рівень рухової підготовленості, 9,2 % – достатній,

32,5 % – середній, 55,8 % – низький.

Можна констатувати, що в 2017 році тільки 6,1 % дівчат мали рівень рухової підготовленості у діапазоні від високого до достатнього, а решта 93,9 % – у діапазоні від середнього до низького, а в 2018 році – 11,7 % дівчат мали рівень рухової підготовленості у діапазоні від високого до достатнього, а решта 88,3 % – у діапазоні від середнього до низького. Якщо в 2017 році 64,8 % дівчат мали низький рівень рухової підготовленості, то в 2018 році – 55,8 %. Привертає увагу те, що в 2017 році до тестування було допущено 96 дівчат 3 курсу, а через рік їх кількість зменшилася на 25, 0 %.

Проведене дослідження не претендує на вичерпне вивчення всіх аспектів рухової підготовленості студентів, але викладені факти переконливо вказують на необхідність пошуку і розробки нових напрямків удосконалення процесу фізичного виховання у вищих навчальних закладах.

Висновки

1. Рухова підготовленість є одним з важливих показників, що характеризує стан фізичного здоров'я студентів. Вона дозволяє оцінити розвиток рухової функції людини, відповідність можливостей опорно-рухового апарату та фізіологічних систем організму нормі, розробити рекомендації щодо фізичного виховання студентів.

2. Встановлено, що сталою є кількістю юнаків і дівчат, показники фізичної підготовленості яких знаходяться в діапазоні від середнього до низького рівня; зменшилася кількість юнаків і дівчат 4 курсу, допущених до тестування, в порівнянні з їх кількістю на 3 курсі в 2017 році.

3. Сьогодні суспільство повинно змінити ставлення до здоров'я студентської молоді, розглядати його як вищу суспільну цінність, як передумову належного рівня розвитку всіх систем їхньої життєдіяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бальсевич В. К., Запорожанов В. А. Физическая активность человека / В. К. Бальсевич, В. А. Запорожанов – К. : Здоров'я, 1987. – 226 с.
2. Амосов М. М. Роздуми про здоров'я: пер. з рос. / М. М. Амосов. – К. : Здоров'я, 1990. – 168 с.
3. Грибан Г. П. Життєдіяльність та рухова активність студентів / Г. П. Грибан. – Житимир : Вид-во Рута, 2009. – 593 с.
4. Булатова М. Здоров'я і фізична підготовленість населення України / М. Булатова, О. Литвин // Теорія і методика фіз. виховання та спорту. – 2004. – №1. – С. 3-9.
5. Пирогова Е. А. Влияние физических упражнений на роботоспособность и здоровье человека /Е. А. Пирогова, Л. Я. Иващенко, Н. П. Страпко. — К. : Здоров'я, 1986. – 152 с.
6. Булич Є. Г., Муравов І. В. Валеологія. Теоретичні основи валеології: навч. посібник / Є. Г. Булич, І. В. Муравов. – К. :ІЗМН, 1997. – 224 с.
7. Євсєєв Л.Г. Характеристика стану рухової підготовленості студенів технічного університету / Л.Г. Євсєєв // XLVII регіональна науково-технічна конференція професорсько-викладацького складу, співробітників та студентів університету з участю працівників науково-дослідних організацій та інженерно-технічних працівників підприємств м. Вінниці та області. м. Вінниця, 2018. – Режим доступу: https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/paper/view/3727/3137.
8. Грибан Г. П. Особливості фізичної підготовленості студентів вищих навчальних закладів України/ Г. П. Грибан // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка: зб. наук. пр. – Чернігів : ЧНПУ, 2014. – Вип.118. – 418 с. – С.88-93.
9. Апанасенко Г. Л., Попова Л.О. Медицинская валеология (выборочные лекции) / Г. Л. Апанасенко, Л. О. Попова. – К. : Здоров'я, 1998. – 248 с.
10. Грибан Г. П. Аналіз стану здоров'я студентів вищих навчальних закладів / Г. П. Грибан, Т. М. Кутек // Спортивний вісник Придніпров'я: [зб. наук. пр.]. – 2004. – № 7 – С.145-149.
11. Сергієнко Л. П. Спортивна метрологія: теорія і практичні аспекти: підруч. / Л. П. Сергієнко. – К. : КНТ, 2010. – 776 с.
12. Наказ Міністерства молоді та спорту України від 15 грудня 2016 року №4665 «Про затвердження тестів і нормативів для проведення щорічного оцінювання фізичної підготовленості населення України».

Євсєєв Леонід Григорович – канд. пед. наук, професор, завідувач кафедри фізичного виховання, Вінницький національний технічний університет. E-mail: evseevlg1948@gmail.com.

Leonid G. Evseev – Ph. D. (Pedagogical sciences), Professor, Head of the Department of Physical Education, Vinnytsia National Technical University. E-mail: evseevlg1948@gmail.com.

УДК 796.015.1.26

А. А. Чхань

Складові річних макроциклів підготовки спортсменів та методика їх побудови

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Кожен з видів спорту характеризується певною структурою різних сторін підготовки спортсменів і системою проведення змагань. Саме календар змагань, в першу чергу, найбільш високого міжнародного рівня зумовлює різний підхід до побудови тренувального процесу протягом року.

Ключові слова: підготовка, макроцикл, цикл, етап, період, процес підготовки, спортивне тренування.

Abstract

Each type of sport is characterized by a certain structure of different aspects of training of athletes and the system of conducting competitions. It is the calendar of competitions, first of all, the highest international level that determines a different approach to building a training process throughout the year.

Keywords: preparation, macrocycle, cycle, stage, period, preparation process, sports training.

Постановка проблеми. В час високих досягнень в усіх без виключення видах спорту стає актуальним пошук самих раціональних та найефективніших шляхів побудови тренувального процесу на всіх етапах багаторічної підготовки. Спортивна підготовка – являє собою спеціалізований педагогічний процес, базується на використанні фізичних вправ з метою розвитку та вдосконалення якостей та здібностей, які обумовлюють готовність спортсмена до участі у змаганнях різного рівня. Кожен тренер ставить за мету перед своїми вихованцями досягнення максимального результату на тому чи іншому етапі підготовки і особливо під час змагань.

Відомо, що домогтися високих спортивних результатів у спорті можна лише при чіткому плануванні всіх сторін підготовки спортсменів в багаторічних заняттях спортом, оскільки спортивна тренування являє собою безперервний багаторічний процес, який характеризується своєю циклічністю - періодичним повторенням відносно завершених відрізків часу (цикли, періоди, етапи). [4, 5]

Структура процесу підготовки базується на об'єктивно існуючих закономірностях встановлення спортивної майстерності, що мають специфічні особливості в конкретних видах спорту. Ці закономірності обумовлюються чинниками, що визначають ефективність змагальної діяльності і оптимальну структуру підготовленості, особливостями адаптації до характерних для даного виду спорту засобів і методів, індивідуальними особливостями спортсменів, термінами основних змагань і їх відповідністю оптимальному віку для досягнення найвищих результатів, етапом багаторічного спортивного вдосконалення. [1, 4, 7]

Мета дослідження – розкрити суть поняття «макроцикли підготовки спортсменів», визначити його складові та методику побудови.

Результати дослідження та їх обговорення. Структура тренувальних макроциклів залежить від того завдання, яке ставиться перед спортсменом на конкретному етапі багаторічного вдосконалення. На першому і другому етапах багаторічної підготовки тренувальний процес будується переважно на основі річних макроциклів, у яких вирішуються завдання техніко-тактичної, фізичної, психічної підготовки спортсменів.

На подальших етапах макроструктура тренувань має складніший характер.

Тенденція до постійного розширення календаря спортивних змагань, у якому досить багато відповідальних і більш-менш рівномірно розподілених змагань, викликала появу 2-3 макроциклів протягом року (боротьба, бокс, важка атлетика). Цьому сприяло поліпшення матеріальної бази спорту. Закриті манежі, велотреки, зимові стадіони, басейни дозволили відмовитися від сезонності у багатьох видах спорту. У видах спорту, що пов’язані з тривалою і напруженою змагальною діяльністю (велоспорт, марафон), і тих, що вимагають багато часу для підготовчої роботи, переважно

зберігся один річний макроцикл. [2, 3, 10]

Особливості календаря спортивних ігор багато в чому зумовлюють побудову тренувального процесу протягом року. Поряд із річними макроциклами (футбол, хокей) можуть плануватись піврічні макроцикли (баскетбол, водне поло, волейбол).

Для сезонних видів спорту характерна побудова на основі річних макроциклів (лижні гонки, парусний спорт, веслування).

Дво- і трициклова будови тренувального процесу часто мають варіанти, які отримали назву подвоєного і потроєного циклів. У них змагальний період одного макроциклу плавно переходить у підготовчий період наступного. При трицикловому плануванні підготовки спортсменів високого класу перший макроцикл має базовий характер – комплексна підготовка і виступ у другорядних змаганнях, у другому макроциклі тренувальний процес стає специфічним, а в третьому, що передбачає досягнення найвищих результатів у кульмінаційних змаганнях сезону, обсяг специфічних тренувальних і змагальних навантажень досягає максимуму. [8, 9]

Кожний з циклів підготовки включає три періоди підготовки спортсменів: підготовчий, змагальний, перехідний. Підготовчий період спрямований на становлення спортивної форми − створення міцного фундаменту підготовки до основних змагань, удосконалення різних сторін підготовленості спортсменів. У змагальному періоді здійснюється стабілізація спортивної форми за рахунок інтегральної підготовки. Перехідний період спрямований на відновлення фізичного і психічного потенціалу після напружених тренувальних і змагальних навантажень.

У залежності від виду спорту і календаря змагань застосовуються різні підходи до побудови тренувального процесу протягом року. Наприклад, для футболу, хокею на траві та інших ігрових видів спорту характерна як одноциклова, так і двохциклова система.

Двохциклова система побудови тренувального процесу характерна для проведення змагань (чемпіонатів і першостей країни) за системою осінь-весна, переважно ігрових видів спорту. Підготовка спортсменів протягом року розбивається на два цикли. Кожен з циклів складається з визначених періодів: до першого циклу відносяться підготовчий і змагальний, до другому – реабілітаційно-підготовчий, змагальний і перехідний періоди. [6, 7, 8]

Підготовчий період (період фундаментальної підготовки) підрозділяється на два великих етапи: загальнопідготовчий (або базовий) етап; спеціально підготовчий етап.

Загальнопідготовчий етап. Основні завдання етапу - підвищення рівня фізичної підготовленості спортсменів, вдосконалення фізичних якостей, що лежать в основі високих спортивних досягнень у конкретному виді спорту, вивчення нових складних змагальних програм. Тривалість цього етапу залежить від числа змагальних періодів в річному циклі і становить, як правило 6-9 тижнів (в окремих видах спорту зустрічаються від 5 до 10 тижнів).

Етап складається з двох, в окремих випадках - з трьох мезоциклів. Перший мезоцикл (тривалість 2-3 мікроцикли) - втягуючий - тісно пов'язаний з попереднім перехідним періодом і є підготовчим до виконання високих за обсягом тренувальних навантажень. Другий мезоцикл (тривалість 3-6 тижневих мікроциклів) - базовий - спрямований на вирішення головних завдань етапу. У цьому мезоциклі продовжується підвищення загальних обсягів тренувальних засобів, односпрямованих приватних обсягів інтенсивних засобів, розвиваючих основні якості і сприяють оволодінню новими змагальними програмами.

Спеціально підготовчий етап. На цьому етапі стабілізуються об'єм тренувального навантаження, обсяги, спрямовані на вдосконалення фізичної підготовленості і підвищується інтенсивність за рахунок збільшення техніко-тактичних засобів тренування. Тривалість етапу 2-3 мезоциклу.

Змагальний період (період основних змагань). Основними завданнями цього періоду є підвищення досягнутого рівня спеціальної підготовленості та досягнення високих спортивних результатів у змаганнях. Ці завдання вирішуються за допомогою змагальних і близьких до них спеціально-підготовчих вправ.

Організацію процесу спеціальної підготовки в змагальному періоді здійснюють згідно з календарем головних змагань, яких у кваліфікованих спортсменів у більшості видів спорту зазвичай буває не більше 2-3. Всі інші змагання носять як тренувальний, так і комерційний характер; спеціальна підготовка до них, як правило, не проводиться. Вони самі є важливими ланками підготовки до основних змагань.

Змагальний період найчастіше ділять на два етапи:

– етап ранніх стартів, або розвитку власне спортивної форми;

– етап безпосередньої підготовки до головного старту.

Етап ранніх стартів або розвитку власне спортивної форми. На цьому етапі тривалістю в 4-6 мікроциклів вирішуються завдання підвищення рівня підготовленості, виходу в стан спортивної форми та удосконалення нових техніко-тактичних навичок у процесі використання змагальних вправ. В кінці цього етап зазвичай проводиться головне відбіркове змагання.

Етап безпосередньої підготовки до головного старту. На цьому етапі розв'язуються такі задачі:

– відновлення працездатності після головних відбірних змаганнях і чемпіонатів країни;

– подальше вдосконалення фізичної підготовленості та техніко-тактичних навичок;

– створення і підтримка високої психічної готовності у спортсменів за рахунок регуляції і саморегуляції станів;

– моделювання змагальної діяльності з метою підведення до старту і контролю за рівнем підготовленості;

– забезпечення оптимальних умов для максимального використання всіх сторін підготовленості (фізичної, технічної, тактичної та психічної) з метою трансформації її в максимально можливий спортивний результат.

Тривалість цього етапу коливається в межах 6-8 тижнів. Він зазвичай складається з 2 мезоциклів. Один з них (з великим сумарним навантаженням) спрямований на розвиток якостей і здібностей, що обумовлюють високий рівень спортивних досягнень, інший - на підведення спортсмена до участі в конкретних змаганнях з урахуванням специфіки спортивної дисципліни склад учасників, організаційних, кліматичних та інших факторів.

Перехідний період. Основними завданнями цього періоду є забезпечення повноцінного відпочинку після тренувальних і змагальних навантажень минулого року або макроциклу, а також підтримання на визначеному рівні тренованості для забезпечення оптимальної готовності спортсмена до початку чергового макроциклу. Особлива увага повинна бути звернена на повноцінне фізичне і особливо психічне відновлення. Ці завдання визначають тривалість перехідного періоду, склад засобів і методів, динаміку навантажень.

Тривалість перехідного періоду коливається звичайно від 2 до 5 тижнів і залежить від етапу багаторічної підготовки, на якому знаходиться спортсмен, системи побудови тренування протягом року, тривалості змагального періоду, складності і відповідальності основних змагань, індивідуальних здібностей спортсмена.

Тренування в перехідному періоді характеризується зниженням сумарного обсягу роботи і незначними навантаженнями. У порівнянні, наприклад, з підготовчим періодом обсяг роботи скорочується приблизно в 3 рази; число занять протягом тижневого мікроциклу не перевищує, як правило, 3-5; заняття з великими навантаженнями не плануються. Основний зміст перехідного періоду складають різноманітні засоби активного відпочинку і загально підготовчих вправ.

В кінці перехідного періоду навантаження поступово підвищується, зменшується обсяг засобів активного відпочинку, збільшується число загально - підготовчих вправ. Це дозволяє зробити більш комфортним перехід до першого етапу підготовчого періоду чергового макроциклу. [2, 3, 5, 7, 8]

При правильній побудові перехідного періоду спортсмен не тільки повністю відновлює сили після минулого макроциклу, налаштовуєся на активну роботу в підготовчому періоді, але й виходить на більш високій рівень підготовленості в порівнянні з аналогічним періодом попереднього року.

Висновок.

Тривалість та зміст періодів підготовки спортсменів та етапів з яких вони складаються залежать від багатьох чинників, які є взаємозалежними один від одного. Перші пов’язані з специфікою виду спорту, структурою змагальної діяльності, показниками підготовленості спортсменів; другі – з етапом багаторічної підготовки, інші – з організацією підготовки, кліматичними умовами, матеріально – технічним забезпеченням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вайцеховский С.М. Система подготовки пловцов к Олимпийским играм // Современный олимпийский спорт. Материалы международного конгресса - К.: КГИЖ. 1993. - С. 116-118.

2. Костюкевич В. М. Теорія і методика спортивної підготовки (на прикладі командних ігрових видів спорту). Навчальний посібник / В. М. Костюкевич – Вінниця: Планер, 2014. – 616 с.

3. Костюкевич В. М. Теорія і методика тренування спортсменів високої кваліфікації: Навчальний посібник. – Вінниця: «Планер», 2007. – 273 с.

4. Матвеев Л.П. Основы общей теории спорта и системы спортивной подготовки. - К.: Олимпийская литература, I999. - 315 с.
6. Платонов В.Н. Адаптация в спорте. - К.: Здоров'я, 1988. – 320 с.
7. Платонов В.Н. Общая теория подготовки спортсменов в олимпийском спорте. – К.: Олимпийская литература, I997. - 583 с.
8. Платонов В.Н. Подготовка квалифицированных спортсменов. - М.: Физкультура и спорт, 1986. - 288 с.
9. Платонов В.Н. Теория периодизации спортивной тренировки и ее практические приложения / В.Платонов. – К.: Олимп. лит. 2013. – 624 с.
10. Платонов В.Н., Фесенко СД. Сильнейшие пловцы мира. – М.: Физкультура и спорт, 1990. - 304 с.

Чхань Аліна Анатоліївна – викладач кафедри фізичного виховання, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця. E-mail: 44xanalina@gmail.com

Chkhan Alina Anatolievna – teacher of the Department of Physical Education, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia. E-mail: 44xanalina@gmail.com

УДК 796.011.3:008

О. А. Колос

Фізична культура як невід'ємна частина загальної культури сучасного суспільства

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У даній статті розглянуті проблеми недостатньої фізичної активності усіх верств населення, про важливість занять фізичною культурою впродовж усього життя.

Ключові слова: фізична культура, суспільство, несприятливі фактори, засоби відновлення, здоров'я, розвиток.

Abstract

This article deals with the problem of insufficient physical activity in all segments of the population, about the importance of practicing physical culture throughout life.

Keywords: physical culture society, the adverse factors, recovery tools, health and development..

Фізична культура як невід'ємна частина загальної культури сучасного суспільства являє собою багатогранне соціальне явище, яке має потужний вплив на розвиток і виховання всіх верств населення. В наш час – час значних технічних, соціальних і фізичних перетворень науково-технічна революція, на ряду з прогресивними явищами внесла в життя ряд несприятливих факторів, такі як гіподинамія, нервові і фізичні перевантаження, стреси професійного та побутового порядку, і як наслідок – порушення обміну речовин, надмірна вага, схильність до серцево-судинних захворювань, а часом і самі ці хвороби.

Несприятливі фактори, які впливають на здоров'я людини настільки великі, що внутрішні захисні функції самого організму не взмозі впоратися з ними. Кращою протидією усім несприятливим факторам – є регулярні заняття фізичною культурою. Вони допомагають відновленню і зміцненню здоров'я людей, адаптації організму до незначних і до суттєвих фізичних навантажень. Чим далі йде людство у своєму розвитку, тим більшою мірою воно залежатиме від фізичної культури.

Нещодавно, більшість людей дорогу до магазину, до роботи і з роботи, чи на навчання долали пішки, на виробництві від робочих було потрібне застосування певної фізичної сили, в побуті люди також не могли обійтися без виконання трудомістких робіт. В даний час обсяг пересувань протягом дня зведений до мінімуму. Автоматизація, електроніка та робототехніка на виробництві, автомобілі,транспорт, ліфт, сучасна домашня техніка в побуті настільки підвищили дефіцит рухової діяльності людини, що це вже стало тривожним. Адаптаційні механізми людського організму працюють як у бік підвищення працездатності різних його органів і систем (при наявності регулярних тренувань), так і у бік подальшого її зниження (за відсутності необхідної рухової активності). Технізація життя і діяльності сучасного суспільства неминуче тягне за собою гіподинамію, і абсолютно очевидно, що кардинально вирішити задачу підвищення режиму рухової діяльності людей, минаючи засоби фізичної культури і спорту, в даний час практично неможливо.

Негативний вплив гіподинамії позначається на всіх контингентах населення і тому вимагає використання в боротьбі з нею всіх засобів, форм і методів фізичної культури і спорту.

Найважливішою специфічною функцією фізичної культури в цілому є створення можливості задоволення природних потреб людини в руховій активності і забезпечення на цій основі необхідної в житті фізичної дієздатності.

Крім виконання цієї найважливішої функції окремі компоненти фізичної культури націлені на вирішення специфічних функцій приватного характеру. До них слід віднести: освітні функції, які виражаються у використанні фізичної культури як навчального предмету у системі освіти в країні; прикладні функції, що мають безпосереднє відношення до підвищення спеціальної підготовки до трудової діяльності та військової служби засобами професійно-прикладної фізичної культури; спортивні функції, які проявляються в досягненні максимальних результатів у реалізації фізичних і морально-вольових можливостей людини; реактивні і оздоровчо-реабілітаційні функції, які пов'язані

з використанням фізичної культури для організації змістовного дозвілля, а також для попередження втоми і відновлення тимчасово втрачених функціональних можливостей організму.

Серед функцій, властивих загальній культурі, у виконанні яких безпосередньо використовуються засоби фізичної культури, можна відзначити виховну, нормативну, естетичну та ін.

У рішенні головного завдання всебічного гармонійного розвитку людини беруть участь всі функції фізичної культури у своїй єдності. Кожна з її складових частин (компонентів) має свої особливості, вирішує свої приватні задачі і тому може розглядатися самостійно.

В умовах сучасного світу з появою пристроїв, що полегшують трудову діяльність (комп'ютер, технічне обладнання) різко скоротилася рухова активність людей у порівнянні з попередніми десятиліттями. Це, в кінцевому підсумку, призводить до зниження функціональних можливостей людини, а також до різного роду захворювань. Інтелектуальна, розумова праця поступово знижує працездатність організму, але й фізична праця, характеризуючись підвищеним фізичним навантаженням, може в деяких випадках розглядатися з негативного боку. Взагалі, недолік необхідних людині енерговитрат призводить до неузгодженості діяльності окремих систем (м'язової, кісткової, дихальної, серцево-судинної) і організму в цілому з навколишнім середовищем, а також до зниження імунітету і погіршенню обміну речовин.

У той же час шкідливі і перевантаження. Тому і при розумовій і при фізичній праці необхідно займатися оздоровчою фізичною культурою, зміцнювати організм.

Фізична культура надає оздоровчий і профілактичний ефект, що є надзвичайно важливим, оскільки на сьогоднішній день число людей з різними захворюваннями постійно зростає. Фізична культура повинна входити в життя людини з раннього віку і не залишати її до старості. При цьому дуже важливим є момент вибору ступеня навантаження на організм, тут потрібен індивідуальний підхід. Адже надмірні навантаження на організм людини як здорового, так і з будь-яким захворюванням, можуть заподіяти їй шкоду. У результаті недостатньої рухової активності в організмі людини порушуються нервово-рефлекторні зв'язки, закладені природою і закріплені в процесі важкої фізичної праці, що призводить до розладу регуляції діяльності серцево-судинної та інших систем, порушення обміну речовин і розвитку дегенеративних захворювань (атеросклероз та ін.).

Для нормального функціонування людського організму і збереження здоров'я необхідна певна “доза” рухової активності. У цьому зв'язку виникає питання про так звану звичку рухової активності, тобто діяльності, що виконується в процесі повсякденної професійної праці і в побуті. Найбільш адекватним виразом кількості виробленої м'язової роботи є величина енерговитрат. Мінімальна величина добових енерговитрат, необхідних для нормальної життєдіяльності організму, складає 12-16 МДж (залежно від віку, статі та маси тіла), що відповідає 2880-3840 ккал. З них на м'язову діяльність має витрачатися щонайменше 5-9 МДж (1200-1900 ккал); інші енерговитрати підтримують життєдіяльність організму в стані спокою, нормальну діяльність систем дихання і кровообігу, опірність організму. За даними літературних джерел, в даний час тільки 30% населення економічно розвинених країн займаються достатньо інтенсивним фізичним тренуванням, що забезпечує необхідний мінімум енерговитрат, в інших 70% добова витрата енергії значно нижче рівня, необхідного для підтримки стабільного здоров'я.

Різке обмеження рухової активності в останні десятиліття привело до зниження функціональних можливостей людей середнього віку, тому так важливі заняття фізичної культури з раннього віку і в підлітковий період.

Фізична культура є основним засобом, що затримує вікове погіршення фізичних якостей і зниження адаптаційних здібностей організму в цілому і серцево-судинної системи зокрема, неминучих в процесі інволюції. Вікові зміни відбиваються як на діяльності серця, так і на стані периферичних судин. З віком погіршуються і можливості дихальної системи. Істотно змінюються і обмінні процеси: зменшується толерантність до глюкози, підвищується зміст загального холестерину і тригліцеридів у крові, це характерно для розвитку атеросклерозу (хронічне серцево-судинне захворювання), погіршується стан опорно-рухового апарату: відбувається розрідження кісткової тканини (остеопороз) внаслідок втрати солей кальцію. Недостатня рухова активність і нестача кальцію в їжі погіршують ці зміни.

Адекватне фізичне тренування, заняття оздоровчою фізичною культурою здатні в значній мірі припинити вікові зміни різних функцій. У будь-якому віці за допомогою тренування можна підвищити аеробні можливості і рівень витривалості - показників біологічного віку організму і його життєздатності.

Висновок. Фізична культура, першорядним завданням якої є збереження і зміцнення здоров'я, повинна бути невід'ємною частиною життя кожної людини. Людське життя і здоров'я тісно пов'язані з фізичною культурою. Саме вона сприяє лікуванню від багатьох хвороб і продовжує життя. Кожна людина яка приділяє час для фізичних занять покращує своє здоров'я, це доводить що фізична культура є невід'ємною частиною загальнолюдської культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1 Апанасенко Г.Л., Попова Л.А. Медицинская валеология./ Сериал «Гиппократ». – Ростов-на-Дону: Феникс, 2000. – 248 с.

2. Жеребцов.А.В. “Фізкультура і праця.” Москва.1986.

3. Плахтій П.Д. “Фізіологія людини. Обмін речовин і енергозабезпечення м’язової діяльності: Навчальний посібник. – Київ: ВД «Професіонал», 2006 – 464 с.

4. Пьянков Ю.П., Борисов И.А. Физическое воспитание. Методические указания. - М. : МТИММП, 1980. - 40 с.

5. Шевчук В.Г. Посібник з фізіології. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2005. – 576 с.

Колос Олена Анатоліївна – старший викладач кафедри фізичного виховання, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця. E-mail: lena1982kolos@gmail.com

Kolos Elena Anatolievna – Senior Lecturer of the Department of Physical Education, Vinnytsia National Technical University. E-mail: lena1982kolos@gmail.com

УДК 796.332

Д. Г. Кулик

Спеціальна фізична підготовка футболістів ВНТУ у підготовчому періоді

Вінницький національний технічний університет

Анотація
В статті розглянутий тренувальний процес студентів ВНТУ з футболу, а також фізична підготовка студентів.
Ключові слова: фізична підготовка, студенти, футбол, тренування.

Abstract
The article deals with the training process of students of VNTU on football, and students' physical training.
Keywords: physical training, students, football, training.

Вступ

Розвиткові студентського спорту у всьому світі приділяється багато уваги. Фізична підготовка спрямована на розвиток фізичних здібностей організму. Виділяють загальну і спеціальну фізичну підготовку. Загальна фізична підготовка передбачає всебічний розвиток фізичних здібностей, спеціальна – розвиток якостей і функціональних можливостей, специфічних для футболістів. Мета спеціальної фізичної підготовки – досягти виконання складних прийомів володіння м'ячем на високій швидкості, покращити маневреність і рухливість футболіста в іграх, підвищити рівень його морально-вольових якостей.

Основна частина

У підготовчому періоді, задачами якого є виховання загальної і спеціальної витривалості, розвиток швидкісних і швидкісно-силових якостей та техніко-тактичної майстерності футболістів, можуть бути використані варіанти мікроциклів різноманітної тривалості. Підготовчий період розглядається як найбільш важливий, так як у ньому закладаються основи функціональної підготовленості, що визначає ефективність прояву та можливості удосконалення техніко-тактичної майстерності.

Загальні рекомендації по побудові періоду складаються в тому, що на кожному його етапі необхідно вивести організм футболіста на новий рівень й утримати його на цьому рівні на протязі певного часу. Цей період переходу з вихідного стану в заданий не можливий без наявності кількісних даних про зміст та структуру підготовчого періоду і його етапів. Тому очевидно, що під час що денних тренувань особливості структури мікро циклів виражаються у неоднаковій частоті основних занять, у різноманітному порядку чергувань їх по спрямованості. Найбільш розповсюдженим є мікро цикл тижневої тривалості, кількість «основних занять» в якому може коливатись від трьох до п'яти. Поряд з кількісними характеристиками структури мікроцикла необхідно розглядати і якісний бік, такий як раціональне чергування занять, що має відмінності по величині та спрямованості. Вибір раціональних поєднань об'єму і спрямованості тренувальних навантажень та їх оптимального розподілу у межах одного мікроциклу дозволить підвищити ефективність процесу підготовки футболістів. У практиці спорту склалось положення, коли методика підготовки дорослих спортсменів копіюється у роботі з молоддю. Тренування по методиці дорослих не сприяє подальшому росту спортивної майстерності. Такий підхід є недопустимим, так як планування тренувальних навантажень повинно спиратись на об'єктивні закономірності розвитку юнацького організму. Проте у всіх випадках в основі методики побудови мікроциклу повинні знаходитись об'єктивні дані про особливості фізичних навантажень та загальні закономірності процесів стомлення і відновлення.

Таблиця 1. Річний план підготовки футболістів ВНТУ

Зміст занять	Усього за рік	Місяці

		IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI
Теоретичні заняття	-	+	+	+	-	-	-	-	+	+	+
Практичні заняття: загальна фізична підготовка	42	4	4	4	6	-	6	6	4	4	4
Спеціальна фізична підготовка	64	8	8	8	6	-	6	8	8	8	4
Технічна підготовка	60	9	8	8	8	-	4	6	7	7	3
Тактична підготовка	70	8	10	10	9	-	7	7	8	8	3
Контрольні поточні випробування, перевідні іспити	4	1	-	-	1	-	-	1	-	-	1
Навчальні ігри та змагання	За планом змагань										
Відновлювальні заходи	Поза сіткою годин										
Усього годин	240	30	30	30	30	-	23	28	27	27	15

Висновки.

Підготовленість футболіста складається з фізичної, технічної, тактичної, психічної та теоретичної підготовки. Їх оцінка і дає уявлення про складники спортивної майстерності гравця і певною мірою систематизувати засоби і методи їх вдосконалення. Важливо зауважити, що як у тренувальній так і у змагальній діяльності жоден з цих компонентів не проявляється ізольовано. Вони об'єднуються в складний комплекс, спрямований на досягнення найвищих спортивних результатів.

Ступінь включення різноманітних компонентів в такий комплекс, їх взаємозв'язок обумовлюється закономірністю формування функціональних систем організму, націлених на кінцевий результат.

Фізична підготовленість футболістів характеризується можливостями функціональних систем організму і рівнем розвитку основних фізичних якостей: швидкості, сили, витривалості, спритності (координації) та гнучкості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Годик М. А. Физическая подготовка футболистов. - М. : Сов. спорт, 2006.
2. Искусство подготовки высоклассных футболистов: Научно-методическое пособие / Под ред. Н. М. Люкшинова - М.: Сов. спорт, 2006.
3. Монаков Г. В. Подготовка футболистов. Теория и практика. - М. : Сов. спорт, 2005.
4. Лисенчук Г.А. Управление подготовкой футболистов. - К.: Олимпийская литература, 2003.
5. Соломонко В. В., Лисенчук Г. А., Соломонко О. В. Футбол - Київ, Олімпійська література, 1997.

Кулик Денис Григорович – викладач кафедри фізичного виховання, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця. E-mail: m3barsa@gmail.com

Kulyk Denys Grygorovych – teacher, the Department of Physical Education, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia. E-mail: m3barsa@gmail.com

Мережне наукове видання

Матеріали XLVIII науково-технічної конференції підрозділів Вінницького національного технічного університету (НТКП ВНТУ–2019)

13-15 березня 2019 року

Збірник доповідей

Матеріали подаються в авторській редакції

Підписано до видання 04. 06. 2019 р.
Гарнітура Times New Roman. Обсяг 130 Мб.

Видавець та виготовлювач
Вінницький національний технічний університет,
інформаційний редакційно-видавничий центр.

ВНТУ, ГНК, к. 114.
Хмельницьке шосе, 95,
м. Вінниця, 21021.
Тел. (0432) 65-18-06,
press.vntu.edu.ua,
E-mail: kivc.vntu@gmail.com.

Свідоцтво суб’єкта видавничої справи
серія ДК № 3516 від 01.07.2009 р.